

પ્રાસ્તાવિક

હારી બહુ નાની વયે એટલે કે ૧૬ મે વયે જ જ્યારે મેં ૨૯. હીરાચંદ
 કે કવિની કોશાવળી જોઈ ત્યારે કોશોની વિવિધતાએ અને આકર્ષણો,
 સાર એક બાજુ મંદૃત ભાષાના પ્રખ્યાત કોશ અમરકોશનો ગુજરાતી
 માં પર્યાય-અનુવાદ લખવાનો અને બીજી બાજુ ગુજરાતી ભાષાનો
 ભ્રમક પર્યાય-કોશ અમરકોશની જ પદ્ધતિએ કરવાનો આરંભ કરેલો.
 માનું પહેલું કાર્ય એક જ વર્ષની મુદતમાં મેં પૂરું કરી નાખ્યું હતું જે
 ના કદની વિપુલતાને કારણે હજી સુધી અપ્રસિદ્ધ પડ્યું છે. બીજો પ્રયત્ન તો
 સ્વપતિ-પર્યાય કોશથી આગળ વધી શક્યો નહોતો. એ પછી ભાષા અને
 ક્ષેત્રના ક્ષેત્રમાં હું રસ લેતો થયો, ને જોડણી વિશે તેમજ ભાષાશાસ્ત્રના
 લોક ગુજરાતી તત્ત્વ વિશે લેખ લખાયે ગયા. આ કારણે ગોંડળથી પ્રસિદ્ધ
 શ્રી ભગવદ્ગોષ્ઠી કોશની ૯૦૦ જેટલી કટારોના મૂક-રાયનની સેવાનો
 શ્રી મારા મિત્ર શ્રી ચંદુલાલ બ. પટેલ તરફથી લાભ મળ્યો. અમદાવાદમાં
 જ્યાં પછી આ ક્ષેત્રમાં મારો કિતરોત્તર રસ વધતો જ રહ્યો અને 'મંદેશ'ના
 શ્રી શ્રી નંદલાલ બોડીવાળાની સૂચનાથી પાંચેક વર્ષ ઉપર "ગુજરાતી
 કોશના બુદ્ધિપ્રેરણા" લખનાનું કાર્ય મેં આરંભ્યું, જે 'દ' અક્ષર સુધી
 પાંચું છે. એ કામ હજી થોડાં વર્ષ લઈ લેશે એ દરમ્યાન કે શ લખવાની
 હારી તાલીમનો લાભ આપી શકું એ દૃષ્ટિએ "ગુજરાતી ભાષાનો શાળોપ-
 શાળી લઘુશબ્દકોશ" મેં તૈયાર કર્યો, જે આવગોવિદ કુબેરદાસની કું.
 તૃતી પ્રસિદ્ધ થયો આ કોશ તૈયાર થતો હતો એ ગાળામાં "છવન સાહિત્ય
 દંદિર" અને "કસોડી હરીદાઈ"ના સંચાલક શ્રી. રમણલાલ સી શેઠે મારી
 માં એ અત્યાનુસંધાન સાચવતો શબ્દકોશ તૈયાર કરાવવાની ઇચ્છા બતાવી.
 ૨૯. હીરાચંદ કાનજી કવિની કોશાવળીમાંના ૧૩ કોશોમાં એક આ પદ્ધતિનો
 પણ નમૂનો હતો, અને એક નવો 'અત્યાક્ષરી કોશ' વડોદરાથી પણ પ્રસિદ્ધ થયેલો
 નેત્રામાં આવ્યો હતો; વળી જ-મબૂમિ કાર્યાલય-મું'નઈ તૃતી પડેલા એક
 કોશમાં પણ આ પ્રકારનો કોશ હતો. નમૂના તરફિ થોડા અક્ષર મેં તૈયાર
 કરેલા તે "મહમ"માં હુકડે હુકડે છપાયા હતા. પણ પછી તો વ્યવસ્થિત
 રીતે જ મોટો કોશ તૈયાર કરવાની કામ બીડી, જેના પ્રથમ ફક્તરૂપે આ
 અનુપ્રાસ શબ્દકોશનો 'પ્રથમ ખંડ-એકાક્ષરી અને દ્વિ-અક્ષરી શબ્દોનો'
 પ્રસિદ્ધ થાય છે. કિતરોત્તર બીજા એ ખંડ પણ થોડા સમયમાં તૈયાર થઈ જશે.
 અનુપ્રાસની દૃષ્ટિએ અંત્ય અક્ષર પ્રમાણે ગોંડવેલા શબ્દોના આ કોશની
 પ્રસિદ્ધિ પાછળ મારો હેતુ તો શબ્દોના સ્વાભાવિક અર્થ સાંખ્ય પદ્ધતિએ
 આપવાનો છે. ગુજરાત વિદ્યાપીઠના સુપ્રસિદ્ધ સાર્થ જોડણીકોશમાં આ

હેતુ જોઈએ તેવો જર આવતો નથી. વ્યુત્પત્તિની દૃષ્ટિએ તો એ કાચની એથી આદૃત્તિ કેટલાંક સ્થાનોમાં ભલે માર્ગે પણ લઈ જાય છે એવું જોવામાં આવે છે. છતાં એ પાછળની મહેનત તો આ દિશામાં કામ કરનારાઓને જરૂર ઉપયોગી થાય એવી છે જ. મારી જોટલે અંશે સમજ પહોંચી છે તેટલે અંશે જની કોઈ ત્યાંસુધી સાચા મૂળ તરફ લઈ જવાનો માર્ગ પ્રપત્ન છે, જેની મદદે શબ્દોના અર્થનો ઇતિહાસિક ક્રમ નક્કી કરવામાં સરળતા થશે. આ વિષયમાં મારું જ્ઞાન સંપૂર્ણ છે એમ કહી શકાય નહિ જ; પરંતુ આ જ વિષય પાછળ ઈશ્વર ૨૭ વર્ષોથી હું પકચો છું એનો લાભ તો અવશ્ય આ કાચનો ઉપયોગ કરનારાઓને મળશે એવી મારી અદા છે.

કાચનું કાર્ય અત્યંત જવાજદારી-ભર્યું છે. શબ્દનું બાકરણ ખૂબ મહત્વની વસ્તુ છે. નામ વિશેષણ સર્વનામ ક્રિયાપદ અન્વય-આદિકની સ્વાભાવિકતાને લક્ષ્યમાં ન લેવામાં આવે તો તો પ્રયોગોમાં ખૂબ ઊંચરડો વળે છે. જ્ઞાતિઓના વિષયમાં, ભાષા જીવંત હોઈ વિવિધતા અવશ્ય મળે છે. એકના એક શબ્દની એકથી વધુ જાતિ હોય તો એ લક્ષર બહાર જેમ જવી ન જોઈએ, તેમ સંખ્યાન ધ તત્ત્વ તેમજ તફાવત શબ્દોની પણ મૂળ શબ્દોની સંસ્કૃત વગેરે ભાષાઓમાં જાતિ હોય તેનાથી જુદી જાતિ પણ આપણે ત્યાં હોય છે, એ પણ ધ્યાન બહાર જવું ન જોઈએ. આનો જો સમજપૂર્વકતા વિવેક ન હોય તો ખૂબો થવા ખૂબ સંજવ છે. આ મદિ પ્રયોગોના મહાવરની ખૂબ આવશ્યકતા રહે છે. આ જ ક્ષેત્રમાં કામ કરનારાઓ સિવાય આ વિશે સાવધાની રાખવી મુશ્કેલ જની રહે છે.

એક અક્ષિત જોટલું ધ્યાન રાખી શકે તેટલું ધ્યાન રાખીને આ કાચ “સાચું જોડણીકારા”ની જોડણીને ચુસ્તપણે અનુમરી તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. આમાં ખૂબો નહિ હોય એવું કહી ન શકાય, કેમકે ભાષા જીવંત સ્વરૂપમાં છે અને પ્રાંતભેદે અર્થાદિભેદો પણ હોવાના, જાત્યાદિભેદો પણ હોવાના. આવી ન ત્રિધાયેલી વસ્તુઓ તરફ તેમજ અન્યથા સ્વરૂપે નોંધાયેલી વસ્તુઓ તરફ જો આ કાચનો ઉપયોગ કરનારા ભાઈઓ ધ્યાન ખેંચશે તે બ્યારે પણ નવી આદૃત્તિ તૈયાર કરવાનો યોગ મળશે ત્યારે એમાંની પ્રાવસ્તુઓ આજે કરી લેવામાં આવે.

ભાષા જીવંત હોઈ એનો પ્રત્યેક શબ્દ એના એક કે અનેક પદાર્થોથી એના અર્થની છાયામાં ધણો યા સ્વરૂપ પણ ભેદ સાચવતો હોય છે. જો આવે ભેદ ન હોય તો પછી પદાર્થોમાંની વ્યાપક જ માત્ર જાયી રહે છે, બાકીન ધસાઈ ખરી પડે છે. વળી લાક્ષણિક અર્થો પણ ભાષામાં આગતુ સ્થાન રાખી

રહ્યા છે. અગિયારી આગળ વધી લક્ષણ શક્તિ પોતાનું બળ અજમાવી શબ્દોના અર્થમાં વિવિધતા લાવે છે. આ કોશમાં લાક્ષણિક અર્થો તરફ, આજ દિવસ સુધી ખીજા કોઈપણ કોશોમાં રાખવામાં આવી છે તેના કરતાં અનેક ગણી સાવચેતી રાખવામાં આવી છે. આમાં રૂઢિપ્રયોગોની પણ મદદ અનિવાર્ય બની છે. રૂઢિપ્રયોગોનો સ્વતંત્ર કોશ આપવાનો મારો મનોભાવ છે જ. આ રૂઢિપ્રયોગોએ આપેલા લાક્ષણિક અર્થો પણ જેટલા સમજાયા છે તેટલા આ કોશમાં નોંધવા સાવધાની રાખી છે.

આ કોશનો ઉપયોગ કરનારાઓને ગુજરાતી ભાષાના હિંદુ સંસ્કૃતિનો મર્મ પકડવામાં આ કોશ સહાયક થશે તો, લેખક તેમજ પ્રકાશક બેઠી મહેનતનું સાર્થક છે.

આ કોશ તૈયાર કરવામાં ગુજરાતી વિદ્યાપીઠનો ‘સાર્થ’ નોટ્સફોર’, સ્વ. ભાનુસુખરામ અને વિદ્યમાન ભરતરામ મહેતાનો ગુજરાતી-અંગ્રેજી શબ્દકોશ, સ્વ. બેલસરનો એવો કોશ, ગુજરાત વિદ્યાસભાનો કોશ, અને સ્વ. લાલુભાઈ ગોકળદાસનો કોશ, તથા યુ. વિ. સભાનો અરશી-ફારસી-ગુજરાતી કોશ—એ કોશોનો ઉપયોગ ખૂબ કર્યો છે. એનું સખડુમાન ઝલુ સ્વીકારું છું.

અંત્યાક્ષર પ્રમાણે શબ્દોની ગોઠવણી કરવામાં મારા વચટ ફોઈનાં યુ. લાઈથી વિક્રમદાસ લીલાધર મોડાએ જ મુખ્ય કાર્ય કરી મારા આ કામ ખૂબ સરળ કરી આપ્યું છે એની નોંધ લેતા આનંદ થાય છે. લાઈથી રમણદાસ શેઠ તો આ કોશના પ્રેરક જ છે એટલે એમનો આભાર માનું તેટલો થોડો છે. અને ‘વસંત’ પ્રિ. પ્રેસના સંચાલક લાઈથી જ્યંતી દલાલે આ કોશના પ્રકાશન કરી આપેલી સરળતાની સાભાર નોંધ ન લઉં તો નગણ્ય ગણાય. इति शम् ।

અધુવન, અમદાવાદ-૬ }
તા. ૩૧-૧-૫૧

કેશવરામ કા. શાસ્ત્રી

ટુંકાક્ષરી

અ. અવ્યય

(અ.) અરૂપી ભાષાનો શબ્દ

અ. દિ. અકર્મક ક્રિયાપદ

(અપ) અપ્રત્યય ભાષાનો શબ્દ

(અં.) અંતિમ ભાષાનો શબ્દ

ઉદા. ઉદાદન્ભુ તરીકે

એ. વ. એક વચન

(ક.) કચ્છી ભાષાનો શબ્દ

કર્મણિ. કર્મણિ પ્રયોગનું ક્રપ

(કા) કાઠિવાસ કે સૌરાષ્ટ્રના શબ્દ

(કા) કાળ (જ્યારે ભ., બૂ., વ. સ. એ હોય ત્યારે)

(કા. સા.) કામ્યચાત્ર-અસંકારચાત્ર કે. કૃદંત (એકનું અથવા ભ., બૂ., વ. સાથે)

કિ ક્રિયાપદ

(ખ.) ખગોળશાસ્ત્રનો શબ્દ

(ગ.) ગણિતશાસ્ત્રનો શબ્દ

(ચ) ચરોતરનો પ્રતીય શબ્દ

(જી) જીન પરિભાષાનો શબ્દ

(જ્યો.) જ્યોતિષ શાસ્ત્રનો શબ્દ

(ત.) તૃતીયા-ત્રીજી વિભક્તિ

દે. દેશ્ય શબ્દ

ન. નપુસકલિંગ-નાન્યનરજાતિ

ન. બ. વ. નાન્યતર જાતિએ બહુવચન.

(ન્યા) ન્યાયશાસ્ત્રનો શબ્દ

(પ) પદ્ય-કવિતામાં વપરાતો શબ્દ

(પુ.) પુરુષ (પ્ર. દિ., વ. સાથે)

પુ. પુલિંગ-નરજાતિ

પુ. બ. વ. નરજાતિએ બહુવચન

પ્ર. પહેલો વિભક્તિ

(પ્રા) પ્રાકૃત ભાષાનો શબ્દ

(રા) રાસરી ભાષાનો શબ્દ

બ. વ. બહુવચન

(મ. કા) ભવિષ્યકાળનું કે

(મ. કૃ) ભવિષ્ય કૃદંત

(બૂ.) બૂગોળનો શબ્દ

બૂ. કા. બૂતકાળનું કે

(બૂ. કૃ.) બૂત કૃદંત

(મ) મરાઠી ભાષાનો શબ્દ

(રવા.) રવાનુકારી શબ્દ

(લા.) લક્ષ્યાધી થતો અર્થ

વ. કા. વર્તમાનકાળનું કે

(વ. કૃ) વર્તમાન કૃદંત

વિં. વિદેયજ

વિં. ન. વિદેયજ નાન્યતર જાતિ

વિં. પું. વિદેયજ નર જાતિ

વિં. સ્ત્રી વિદેયજ નારી જાતિ

(બ્યા.) બ્યાકંજી શાસ્ત્રનો શબ્દ

શ. મ. શબ્દપ્રયોગ

(વ) વખી વિભક્તિ

(સ) સાનગી વિભક્તિ

બ. દિ. સકર્મક ક્રિયાપદ

સ સર્વનામ

સર. સરખાવો

(સ.) સસ્કૃત તત્સમ શબ્દ

(સં. યા) સંજ્ઞાવાચક=વિદેયજ નામ

(સં. બૂ. કૃ) સંબંધક બૂતકૃદંત

(સ) સુરતી પ્રતીય શબ્દ

સ્ત્રી સ્ત્રીલિંગ-નારીજાતિ

સ્ત્રી બ. વ. નારીજાતિએ બહુવચન

(હિ.) હિંદી ભાષાનો શબ્દ

(પાચુ.) પોચુગીઝ ભાષાનો શબ્દ

સૂચના

- (૧) કોંસમાં અર્ધરેખા સહિત વર્ણ / આપવામાં આવ્યો હોય છે ત્યાં પૂર્વના શબ્દમાં શબ્દાંગ કે વર્ણને બદલે વિકલ્પ સૂચવે છે. જેમકે જોગ (-ગુ) એટલે 'જોગ' અને 'જોગુ' એવા બેઉ શબ્દ; બસો (-સો) એટલે 'બસો' અને 'બસો' બેઉ શબ્દ.
- (૨) વર્ગીય અનુનાસિકના પરસ્પર્ય આ કોણમાં નોંધ્યા નથી; જેમકે સંધિ, પંચ, કંકણ, મંડળ વગેરે. આ રચનાએ 'સંધિ', 'પંચ', 'કંકણ' 'મંડળ' આવી જોડણી પણ શુદ્ધ છે. અગ્રેજી શબ્દોમાં પણ આ પદ્ધતિ રાખી છે; પણ ત્યાં 'ટ' 'ડ' પહેલાં 'ન' ઉચ્ચરિત થાય છે તેમાં 'ન' લખી શકાય; જેમકે "પ્રોવિડન્ટ" તેમ 'પ્રોવિડન્ટ' પણ.

અધ્યા. કે. ડા. શાસ્ત્રીના ભાષાવિષયક ગ્રંથ

સુદિત

૧. ગુજરાતી કેમિક વ્યાકરણ, ભાગ ૩મે (વ્યુત્પત્તિ સાથે) ૧-૧૦-૦
૨. ગુજરાતી કેમિક વ્યાકરણ, ભાગ ૩ લે, ખંડ ૧ લો
(૨ છ આવૃત્તિ) ૧-૪-૦
૩. ભારતીય ભાષા સમીક્ષા-ગુજરાતી ભાષા (સર ન્યોર્મ
એ. પ્રિયર્સનના Linguistic Survey of India, Vol.
IX, part-II નો ગુજ. અનુવાદ, ૨ છ આવૃત્તિ) ૨-૦-૦
૪. ગુજરાતી સ્વરવ્યંજનપ્રક્રિયા (પ્રો. આર. એલ. ટર્નરના
Guj Phonology નો ગુજ. અનુવાદ) ૧-૪-૦
- ૫ અક્ષર અને શબ્દ (ભાષા વ્યાકરણ વિષિ નેડણી
આદિના ૨૫ લેખોનો સંગ્રહ) ૪-૦-૦
૬. અનુશીલન (ભાષાશાસ્ત્ર વ્યુત્પત્તિ ઇતિહાસ આદિ
વિષયના ૪૫ લેખોનો સંગ્રહ) ૫-૦-૦
૭. ગુજરાતી ભાષાનો શાળાપયોગી લઘુ શબ્દકોશ ૩-૮-૦
૮. ગુજરાતી ભાષાલેખન ૫-૦-૦

હાલ તૈયાર થતા કે થયેલા ગ્રંથ

૧. ગુજરાતી કેમિક વ્યાકરણ, ભાગ ૧ લો લખાય છે.
૨. ગુજરાતી કેમિક વ્યાકરણ, ભાગ ૩ લે, ખંડ ૨ લે
(૨ છ આવૃત્તિ) લખાય છે.
૩. ગુજરાતી વ્યુત્પત્તિ-પ્રવેશ તૈયાર છે
૪. ગુજરાતી ભાષાશાસ્ત્ર તૈયાર છે. ૩.
૫. ગુજરાતી ભાષાનો વ્યુત્પત્તિ-કોશ લખાય છે.

ઝોડાક્ષરી શબ્દો

અ પુ. (સં.) સંસ્કૃત કૃદ્વંતી વર્ણ-
માળાનો આદિ સ્વર (૨) વિષ્ણુ,
ધ્વજા, શિવ (૩) વ્યંજનથી શરૂ
થતા શબ્દની પૂર્વે નકારાર્થે વપરાતો
પૂર્વગ : ઉદા. અસુખ, અકાળ,
અમાત્યગુ

અ (સં. 'આ' ઉપસર્ગ) 'અતિ'ના
અર્થમાં કે સ્વાર્થે લાગતો ગુજરાતી
પૂર્વગ : ઉદા. અધોર, અતોપ

અઃ પુ. (સં.) સંસ્કૃત કૃદ્વંતી વર્ણ-
માળાનો બીજો પલ્લુ દીર્ઘ સ્વર (૨)
વ્યંજનથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે
'-થી લઘ' કે '-એટલે સુધી' એવા
અર્થમાં, પ્રયોજ્ય છે; ઉદા.
આજન્મ, આકંઠ (૩) ઉપસર્ગ:-
ઝોડાપલ્લુ, અપતાના અર્થમાં; ઉદા.
આકંપ; ઝીલટાપણાના અર્થમાં; ઉદા.
આગમન; કાંઈકના અર્થમાં; આરક્ત;
'અમુક હદ સુધી' એવા અર્થમાં; ઉદા.
આરોહ (૪) સંસ્કૃત વ્યાકરણ પ્રમાણે
અકારાત નામ કે નિશાણનું સ્ત્રીરૂપ
કરનાર પ્રત્યય; ઉદા. બાલ-બાલા

આ સ. (૨) વિ. (સં. અયમ) 'નજીકનું'
'સામેનું' 'પ્રત્યક્ષ' એવા અર્થનું દર્શક
સર્વનામ

આ અ. (૨વા. ૦) મોં ઊઠાડવાનો અવાજ
આં અ. (૨વા. ૦) હાં, ઝો, હાઉ (૨)
ઠીક ભલે વાર વગેરે અર્થે બતાવતો
ઉદ્ગાર

ઇ સ્ત્રી. પુ. (સં.) સંસ્કૃત કૃદ્વંતી વર્ણ-

માળાનો ત્રીજો પલ્લુ દ્રસ્ય સ્વર
ઇ સ્ત્રી. (સં.) સંસ્કૃત કૃદ્વંતી વર્ણમાળા-
નો ચોથો પલ્લુ દીર્ઘ સ્વર (૨) લક્ષ્મી,
સંપત્તિ (૩) અ. તિરસ્કાર કે શરસા-
નો એવો ઉદ્ગાર

ઈ સ. (કા.) શુભો 'એ' સ.

ઉ પુ. (સં.) સંસ્કૃત કૃદ્વંતી વર્ણમાળા-
નો પાંચમો પલ્લુ દ્રસ્ય સ્વર (૨) શિવજી

ઊ પુ. (સં.) વર્ણમાળાનો છઠો-દીર્ઘસ્વર

ઋ પુ. (સં.) સંસ્કૃત વર્ણમાળાનો
સાતમો પાલુ દ્રસ્ય સ્વર. પ્રાકૃતમાં આ
સ્વર નથી રહ્યો, માત્ર અપભ્રંશમાં
વિકસે પ્રયોજ્ય છે.

ૠ પુ. (સં.) સંસ્કૃત વર્ણમાળાનો નવમો
-દ્રસ્ય સ્વર. સં.માં પલ્લુ 'કૃત્'ત'
'કૃત્તિ' એવા બે જ શબ્દોમાં છે.

એ પુ. (સં.) વર્ણમાળાનો સંધિસ્વર.
પ્રાકૃત ભાષાઓમાં એના દ્રસ્ય ને દીર્ઘ
એવા બે ભેદ હતા; દ્રાવિડ ભાષાઓમાં
ચાર ભેદ છે. ગુજરાતી ભાષામાં દ્રસ્ય
સંવૃત, દીર્ઘ સંવૃત, દ્રસ્ય વિવૃત,
અને દીર્ઘ વિવૃત એવા ચાર ભેદ છે :
દ્રસ્યસંવૃત : 'દેખાડવું'; દીર્ઘસંવૃત :
'પ્રેમી'; દ્રસ્ય વિવૃત : 'બેસાડવું'; દીર્ઘ
વિવૃત : બેડો. ભાષામાં આપણે ત્યાં
શબ્દને અતે આવતા એ-આ સહ
દ્રસ્ય વિવૃત છે.

એ સ. (સં. એષ) પેહું, કાંઈક દૂરની
કે પરાક્ષ વ્યક્તિ કે પદાર્થ માટે
(૨) વર અથવા વહુની સંજ્ઞા (હિંદુઓમાં)

એ અ. અરે ઓ હે વગેરેનો સુચક ઉદ્ગાર

એ અ. ય, વણ [સંધિસ્વર
અં ઓ. (સં) વણમાળાનો ખીળો
ઓ. પું. (સં) સંસ્કૃત વણમાળાનો ખીળો
સંધિસ્વર. પ્રાકૃત બાપાઓમાં આ
સ્વરના દ્વસ્વ અને દીર્ઘ એવા બે બેદ
હતા; દ્રાવિડ બાપાઓમાં ચાર બેદ છે.
ગુજરાતી બાપામાં એના દ્વસ્વ સંવૃત,
દીર્ઘસંવૃત, દ્વસ્વ વિવૃત, દીર્ઘ વિવૃત
એવા ચાર બેદ છે : દ્વસ્વ સંવૃતઃ
'બોલાવણું'; દીર્ઘ સંવૃતઃ 'બોલે'; દ્વસ્વ
વિવૃતઃ 'બોલાર'; દીર્ઘ વિવૃતઃ 'બોલે'.
બાપામાં શબ્દને છેડે આવતો 'ઓ'
સદા દ્વસ્વ વિવૃત છે.

ઓ અ. (કા.) (અપ ઓધ) પેઠું
ઓ અ. (સ્વા.) અરેરે, ઝારે
ઓ પું. (સં) સંસ્કૃત કુંડળની વણ-
માળાનો ચોથો સંધિસ્વર
ઓ નં. આઉ, પરણું થાન
ક પું. (સં) કંઠસ્થાની પહેલો વ્યંજન
(૨) વિષ્ણુ, (૩) ન. સુખ (૪) પાણી
ક (સં. કું) નાકું નિંઘ વગેરે અર્થ
બતાવતો પૂર્વજ; ઉદા. કપૂત, કળેકું
કાં અ. જુઓ 'કમ?' (૨) અથવા, કે,
ક્રિતિ
ક અ. (સં) નામપૂર્વે આવતા ખરાબ
દલકું નિહિત પાપી એવું સૂચવે છે;
ક ઓ. (સં) પૃથ્વી. [ઉદા. કુમાર]
ક અ. (સં. કિમ) અથવા, યા, વા (૨)
પ્રત્યક્ષ વાક્યતિઃ આવશે કે?
ક અ. (કા. કિ) આકાંક્ષાવાચક ઉચ્ચવા-

નવી; ઉદા. નામે લદ્દમણને કહ્યું કે
આવ; કારણ કે, જેમરે, કેમરે. નિર્ધારક
સંબંધક 'એ' અ. પૂર્વે વપરાય છે :
'કે જેને વનવાસના કુખ ભોગવવાં
પડ્યાં હતાં તે...' (૩) એટલે એથી
તરત; ઉદા. 'વલુને તારાક કાંઈ કહ્યું
કે ચટકો લાગે.' [૩૫]

કા. સં. (૨) વિ. (પ.) જુઓ કાઈ (૩)
કયાં અ. કઈ જગ્યાએ? (૨) કાં, અથવા
કા પું (સં) કંપ્તનો જોડાણર (૨)
ન. બ. વ. 'એકસ' કિરણો
કમા ઓ. (સં) પૃથ્વી (૨) એકની સંગા
ખ પું. (સં) કંઠસ્થાની ખીળો વ્યંજન
(૨) સૂર્ય (૩) ન. પોલાણ, આકાશ
(૪) ચન્દ્ર, મીઠું (૫) મીઠાનો સકેત
(૫ઘમી) (૬) દરેકોઈ નક્ષત્રથી દસપું
નક્ષત્ર (જ્યોતિષ ચલતરીમાં)

ખા અ. (ખાતું ઉપરથી) રાક્યા છતાં
કાર્ય કરે અને નિષ્ફળતા મળે ત્યારે
કટાક્ષનો બોધ='એતો જા' (૨) ઓ.
ખેતરમાં જનવરો પાક ખાઈ જાય એ
ખાં પું. (જુઓ ખાન) મુસલમાન અમીર
તેમજ પંડાણોને બોલાવવાનો માન-
વાચક શબ્દ (૨) વિ. ઉસ્તાદનિષ્ણાત
ખે પું ઓ (સં. કાપ) તિથિનો સ્વ
(૨) નાચ [આદત, લત
ખો ઓ. (કા. ખવ) ખરાબ ટેવ, ખૂરી
ખો ઓ. ખાર, દેવ વેર.
ખો ઓ. (જુઓ ખોહ) ખોઈ, ખીલુ,
કાતર (૨) પહેરેલા કપડાની ખોઈ, ખોલો
ખો ઓ. એક રમત (૨) 'ખો' (સ્વા.)
ખોખો રમતનો બોધ

ઓ પું. વંશ, મળ

ગ પું. (સં.) કંઈસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન

(૨) ગાંધાર સ્વરની સંજ્ઞા

ગ પું. (સં) પિંગળમાં 'ગુરુ' સ્વરની સંજ્ઞા

ગ વિ. ઝાની, બાણકાર

ગા સ્ત્રી. લુઓ 'ગાય'

ગા પું. પિંગળમાં 'ગુરુ' સ્વરની સંજ્ઞા

ગ ન વિષ્ણુ, મળ

ગૈ સ્ત્રી. હાપરામાં તેમજ છતમાં મુકાતું

એક લાકડું, લગ [(૪) પૃથ્વી

ગૌ સ્ત્રી. (સં) ગાય (૨) ઇંદ્રિય (૩) વાણી

ગૌ સ્ત્રી. (સં. ગૌઃ) ગાય

ઘ પું. (સં) કંઈસ્થાની ચોથો વ્યંજન

ઘા પું (સ) ચોવીસ કાગળનો દસ્તો

ઘા પું. (સંઘાત) ઝટકો, મહાર, ચોટ (૨)

ઘણો, જખમ (૩) (લાં) લારે

ઘુખની જાંડી અસર

ઘી ન. (સં. ઘૃત) ઘૃત વૃષ, આજ્ય

ઘો સ્ત્રી. (સં. ગોષા) ગરેળીના આકારનું

એક મોટું ઝેરી પ્રાણી (૨) લાં

નંદનર

ઘ વિ (ગં) હણનારું, નાશ કરનારું

(સમાસને અંતે); ઉદા. શત્રુઘ્ન

ચ પું. (સં) તાલુસ્થાની પહેલો વ્યંજન

(૨) અ. અને

ચા પું. સ્ત્રી. (ચીની-ચા, ત્રા)

એક છોડ (૨) એનાં પાનનું પીણું

(૩) ગુજરાતમાં લીલી પતરીનો એક

છોડ પણ થાય છે તેને પણ 'ચા' કહે છે.

ચે અ એક પ્રકારનો અવાજ (૨) સ્ત્રી.

ચેહ, ચિતા (કા.)

ચો વિ (ગં. ચતુર) સમાસની શરૂ-

આતર્માં 'ચાર'નો અર્થ ગતાવતો

પૂર્વગ; ઉદા. ચોગમ

છ પું. (સં) તાલુસ્થાની બીજો વ્યંજન

છ વિ. (સં પદ) 'ક'

છ અ. કિ 'છું-છે-છીએ-છા'નું દૂકું રૂપ

છઃ અ. (રવાં) 'છિ' 'છટ્' એવો તિર-

સ્કારવાચક ઉદ્ગાર

છિઃ અ. (રવાં) ધિક્કાર કે તુચ્છકાર

ખતાવતો ઉદ્ગાર

છી સ્ત્રી. ન. મંદી વસ્તુ (૨) (ખાળ-

ખાવા) મળ, મળત્યાગ (૩) અ.

મંદકીસ્યક ઉદ્ગાર

છીં અ. (રવાં) હી કવાનો અવાજ

છું અ. કિ. 'હોલું' અર્થના 'હ' અંગનું

પ્રથમ પુરુષ એક વચનનું રૂપ

છૂ વિ સરખી જલું-જતા રહેતું (૨)

અ. માસ છોડવાનો ઉદ્ગાર

છે 'હોલું'ના અર્થના 'હ' અંગનું ત્રીજા

પુરુષ વર્તમાનકાળનું રૂપ (૨) બીજો

પુરુષ વર્તમાન એકવચનનું રૂપ

છો સ્ત્રી. ચૂના-સિમેન્ટ વગેરેનો કેક,

છો અ ભલે

['આસ્ટર'

છો અ કિ 'હોલું'ના અર્થના 'હ' અંગના

બીજા પુરુષ બહુવચનનું વર્તમાનકાળ

રૂપ (૨) વિકરણે બીજો પુ. એ.વ.નું

પણ રૂપ

જ પું. (ગં) તાલુસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન

(૨) સમાસને છેડે 'જન્મેકું, ઉત્પન્ન

યમેકું' એવો અર્થ અનાવડું પદ;

ઉદા. વંશજ, પંકજ

જ અ (અપ જિ) પદ પાછળ આવતાં એને

અગે મદ્દત્ત અનન્યતા નિશ્ચય ખાતરી

વગેરે બતાવે છે; ઉદા. આનું જ, લાંજ
 ૯ સ. (કા.) જુઓ 'જે' સ
 ૯ પું. (ચ.) જ'ઈ, પંચો
 ૯ સ્ત્રી (પ્રા. ઇઆ) માતા, બા
 ૯ અ. (મં. જય) 'આ રહો' 'વારુ'
 વગેરે અર્થોના માનવાચક ઉદ્ગાર
 (૨) નામને જોડાતો માનવાચક શબ્દ;
 ઉદા. પિતાશ (૩) અ. ગેય કાવ્યોમાં
 પંક્તિ અર્થે નિરર્થક વપરાય છે.
 ૯ સ્ત્રી. માથાના વાળમાં કે ચામડી
 પરના વાળમાં પડતું એક જંતુ, ટોલો
 જે સ. (૨) વિ. (સં. ય:) ('તો' સાથે
 સંબંધમાં વપરાય છે)
 જે અ. (સં. યદ્) (વાક્યના બે ભાગને
 જોડતું અપેક્ષાપૂરક અવ્યય) કે
 જે પું. સ્ત્રી. (સં. જય) ક્ષેત્ર
 જે અ. (સં. યતઃ) સંશય કે ચરત
 બતાવે છે, 'તો' સાથે વપરાય છે.
 ૬ વિ. (સં.) જાણનારું (સમાસને છેડે);
 ઉદા. સર્વશ
 ૯ યાં અ. જે જગ્યાએ, જાડી
 ૯ યા સ્ત્રી. (સં.) ધનુષની દોરી, પશુ
 (૨) 'સાધન' (મ.)
 ૬ અ. (૨વાં) વાહનનો અવાજ
 ૬ અ. (૨વાં) યાત્રીને લોચ
 ૬ પું. (સં. રથા) હાથ, ઠેકાણું (૨)
 સિયરતા
 ૬ અ. સ્તંભ, છક (૨) છગર્ધ ગયું
 હોય એમ (૩) લોચપોચ યાત્રી ગયું
 હોય એમ
 ૬ પું. (સં.) મૂર્છાસ્થાની એવો અંગન
 ૬ વિ. જાણનામાં ઠેક, અજાણ

ત પું. (સં.) દંતરચાની પહેલો અંગન
 તા પું. (કા.) એક, મગજ, તાવ
 તા પું. (સં. તાપ) તપાટ, તાપ
 તા. 'તારીખ'નું દે'કું ૩૫
 તાં અ. (કા.) તો; ઉદા. હું તાં ન વ્હાતું.
 તું સ. (સં. ત્વમ્) બીજો પુરુષ એક
 વચનનું સર્વનામ
 તે સ. (સં. તદ્) ત્રીજો પુરુષ એક
 વચનનું સર્વનામ, એ
 તે (સં. ત્વયા) 'તું'નું ત્રીજું વિભક્તિ એ. વ.
 તે અ. (સં. તતઃ) 'તો' સાથે કે
 એકજુ, ચરતી વાક્યમાં પ્રયોજાય છે;
 ઉદા. જો કહેશે તો જઈશું (૨) 'છતાં'
 ના અર્થમાં; ઉદા. હું તો આવીશ
 (તું ન કહે છતાં.) (૩) 'બીજું' કોઈ
 નહિ તો આટલું તો' એ અર્થમાં;
 ઉદા. જગ્યા તો ખર્ચ, ખર્ચ તો લો.
 ત્યાં અ. એ ઠેકાણે, તહીં (૨) એ
 સંજોગમાં
 વૂ અ. (૨વાં) ધૂંકવાનો અવાજ
 દા પું. જુઓ 'દાર.' [મંતા
 દા પું. ગાત્રામેય પિંગળમાં 'એમાના'ની
 દી પું. દિવસ (કા.) (૨) (લાં) સૂર્ય,
 દશાનો મહ [અકર્માં]
 દ્ વિ. (સં. દિ) જે (સમાસમાં); બમણું
 દ્ વિ. (લાં) મૂર્ખ
 દે 'દેવું'નું આચાર્ય એ. વ. ૨૫
 દે, દે 'દેવું'નું વર્તમાન ત્રીજો પુરુષ
 એ. વનું ૩૫
 દો, ઘો 'દેવુના આચાર્યે' અદ્વવચન
 વેકલ્પિક ૩૫
 ઘો બી. (૨) અકાર (૨) વચ

દ્રો સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ, દૂર્લા, ધરો .
 ધ પું. (સં.) સારીગમમાં 'વેવન' સ્વરની
 સંજ્ઞા (સંગીત)
 ધા પું. સ્ત્રી. (દે. ધાહા) મદદ માટેનો
 પોકાર (૨) (કા.) હાય
 ધી સ્ત્રી. (સં. દુહિતા) (ક.) હીકરી
 ધો સ્ત્રી. (ગં.) છુદ્ધિ [ધોતું એ
 ધો પું. પ્રવાહ (૨) પું. સ્ત્રી. ધોવણુ,
 ધો સ્ત્રી. જુઓ 'દ્રો,' ધરો, દૂર્લા
 ન પું. (સં.) દંતસ્થાની અનુનાસિક વ્યંજન
 (૨) અ ના, નહિ (વાક્યારંભે કે
 વાક્યપાતે નથી વપરાતો)
 ના અ. નહિ (૨) સ્ત્રી નકાર
 ના (કા.) નામને વિન્ની આગળ વપરાતો
 નકારસ્થ અર્થ પૂર્વગ; ઉદા. નાપંગદ
 નિ (સં.) ક્રિયાપદ અને નામની આગળ
 નીચેના અર્થોમાં લગાડતો ઉપસર્ગ:
 (૧) નીચે, તળે, અંદર; ઉદા. નિમગ્ન
 (૨) ગાઢતા અતિશયતા; ઉદા.
 નિકુંજ, નિમ્ન, નિમ્ન
 નિ (સં. નિસ-નિર) 'અદાર' અથવા અર્થમાં;
 ઉદા. નિસાસો (૨) અભાવ, જોછપ
 એવા અર્થમાં; ઉદા. નિસાજડું,
 નિષ્ણિયું, નિષ્ણક
 ની પું. નિષાદ સ્વરની સંજ્ઞા (સંગીત)
 ન્દ પું. (સં.) નર, ખાલુસ (સમ્રાજ્ય)
 ને અ. અને
 ને (સરં સં. નનુ; જૂ. યુ. 'ન') વાક્ય
 કે આત્મર્થિક ક્રિાને અંતે વપરાય
 છે ત્યારે 'આગ્રહ' 'અરેખરપણું' એવો
 ભાવ ઉમેરે છે; ઉદા. આનને, જોતું
 તો અન્યોને ને (૨) પ્રત્યર્થ ક્રિ

એડે હકાર સચવે છે; ઉદા. મેં કહ્યું
 નેં સ્ત્રી. (અ.) દુકાની ને [હતું ને?
 નો અ. (કા.) ન
 નૌ સ્ત્રી. ન. (સં.) નૌકા, હોડી
 ન્યા પું. (અ.) દેવતા, અગ્નિ
 ન્યા પું. (સં. ન્યાય) ન્યાય, ઈ-સાફ (કા.)
 ન્યાં અ. (કા.) ત્યાં
 પા વિ. (સં. પાદ) ચોથા ભાગનું
 પા સ્ત્રી. (સં. પાર્વ) જાળુ
 પા પું. પાડો, વાસ, લત્તો
 પી અ. (સ્વં) તિરસ્કાર્ય ઉદ્ગાર,
 હુરિયો (૨) પિપૂડીનો અવાજ
 પૂ ન. (સ્વાં) પેશાબ (જાળવાયામાં)
 (૨) અ. હુરિયો
 પે અ. (પ.) ના કરતાં (૨) ઉપર
 પે ન. પેયું, પેકું [વહેકું પરોઢ
 પો પું. સ્ત્રી. પરોઢનો પ્રકાશ (૨) વહેકું
 પો સ્ત્રી ન. પાસાના દાવમાં એકનો
 દાવ (૨) કોડીઓના દાવમાં ૧૦, ૨૫.
 ૩૦ જેવા દાણા કે તે ૫૩૦ ત્યારે
 લેવાનો એક વધુ દાણો (૩) ચોપાદ-
 માં વહેકું ખાતું [દસ્તૂરી
 ફી સ્ત્રી (અં.) લવાજમ (૨) મહેનતાણું,
 ફે અ. (સ્વાં) ફેંકાડનો અવાજ
 ફે અ. (સ્વાં) એવો અવાજ, ફે
 ફે અ. શ્વાસ નીકળી જાયો હેત્ય
 તેમ (દરથી કે ચાકથી) (૨) (કા.)
 હાક, ઇર [(૨) સ્ત્રી હાહાકાર
 ફે અ. (સ્વં) ચાકની હાકનો અવાજ
 જા સ્ત્રી. ગા (૨) વડોલ સ્ત્રી
 જી ન. (સં. જીમ) જિયું. જીમ (૨)
 (લાં) મૂળ. મૂળ કાન્ધ

બી. અ. (સં. પારસી) પલુ, વળી
 બૂ. સ્ત્રી. (કા.) બો, મધ
 બૂ. સ્ત્રી. મુમલમાન સ્ત્રીના નામ પાછળ
 લગાડાય છે; ઉદા. મરિયમબૂ.
 બે. વિ. (સં. દિ) '૨'
 બે. અ. (કા.) નિષેધ કે અભાવ અર્થનો
 ઉપસર્ગ; ઉદા. બેમર
 બે. અ. (રવા.) બકરાંધેટાનો અવાજ
 બો. સ્ત્રી. (કા.) બૂ, મધ, વાસ (૨)
 (લા.) અભિમાન
 બો. સ્ત્રી. (અ.) શીડો છં બાંધવા વપરાતી
 એક જાતની દોરી (૨) 'દ્રવાધન',
 નેકટોઈની અંધિ
 બા. સ્ત્રી. (સં) કાંતિ, લેજ
 બો. પુ. ('ભાઈ' ઉપરથી) વડીલ માટે
 સંબોધન (૨) દાદા બાપ કે મોટાભાઈ
 ભાં. અ. (રવા.) ગાયનો કે મોટરના
 જેવો અવાજ
 બૂ. સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી, ભૂમિ
 બૂ. ન. (બાળભાષામાં) પાણી
 બે. પુ. સ્ત્રી. (અં. ભા.) લા (૨)
 (લા.) જોખમ
 ભે. અ. (રવા.) રડવાનો અવાજ
 ભો. પુ. (સં. 'ભય' ઉપરથી) ભય
 ભો. અ. (સં.) ઓ! એ! (સંબોધનનો
 ઉદ્ગાર)
 ભોં. સ્ત્રી. (સં) ભૂમિ ભોંવ
 ભોં. ન. (૨) અ. (રવા.) ભૂંજળ
 મોટર કે ગાયનાં જરાડવાનો અવાજ
 ભૂ. સ્ત્રી. (સં) જાતુ, જામ્બર
 મ. પુ. સંગીતના મધ્યમ સ્વરનો મંકેત
 મં. અ. (સં. મા) નહિ, મા (આચાર્ય)

મં. અ. (સં.) નહિ, ના (આચાર્યમાં)
 મા. સ્ત્રી. (સં. માતા) માતા (૨) ડોસીમા
 માં. અ. (સં. મા) મા, નહિ (આચાર્યમાં)
 મીં. સ. (સર. મ.) મેં (ઉત્તર ગુજરાત
 અને કા. આદીગમાં)
 મે. પુ. (અ.) ઈશ્વીરનનો પાંચમો મહિનો
 મેં. સ. (સં. મવા) 'દું'નું ત્રીજું વિભા-
 કિતનું એકવચન
 મોં. ન. (સં. મુખ) મુખ, મોઢું (૨)
 (લા.) આખર, લાજ, શરમ
 મ. અ. પહેલે અંતે આવતાં 'પલુ, વળી'નો
 અર્થ જતાવે છે (૨) પ્રધાર્યક સર્વ-
 નામને લાગતાં અનિશ્ચિતાર્થપણનો
 અર્થ જતાવે છે; ઉદા. કેલુંપ, કેટલુંપ
 મે. અ. 'વ' જેવો જ અર્થ મૂકવે છે.
 મા. અ. (કા.) હે, અરે (૨) અથવા, વાને
 રા. પુ. (સં. રાજા) રાજવી (૨) ઈશ્વર
 રી. પુ. સંગીતના ઋષભસ્વરની સંજ્ઞા
 રૂ. ન. (દે. રૂઝ) બી કાઠી લીધેલો કપાસ
 રે. અ. (સં) ઓ! ઓ! સંબોધનનો
 ઉદ્ગાર (૨) કવિતામાં પાદપૂર્તિ માટે
 રો. પુ. હજ, શુભાર [નિરર્થક મુકાય છે.
 લ. પુ. (મં) પિંગળમાં લઘુ સ્વરની સંજ્ઞા
 લા. સ્ત્રી. (જુઓ લાય) નવાળા, આગ
 લા. અ. નકારદર્શક પૂર્વગ; ઉદા.
 લાઈલાજ [ઝપાટો
 લૂ. સ્ત્રી. લૂખ, ઉનાળાના શરમ પવનનો
 લે. લેલુંનું આચાર્ય બીજો. પુરુષ એક-
 વચન (૨) અ. વાહ, ઠીક એ
 અર્થનો ઉદ્ગાર
 લે, લ્યે લેલુંનું વર્તમાનકાળે ત્રી. પુ. એ. વ.
 લો, લ્યો લેલુંનું આચાર્ય બી. પુ. અ. વ.

વ અ. (કા.) અને
 વા અ. (સં.) અથવા, કે, યા
 વાં પું. (સં.) વાત, વાયુ) પવન, વાયુ
 (૨) શરીર પર ગડગૂમડ નીકળવાનો,
 માથામાં કે કાનમાં ચસકા નાંખવાનો
 કે સાંધા રહી જવાનો રોગ (૩)
 (લાં) રોગ કે વિચારનું મોજુ
 વિ (સં.) એક ઉપસર્ગ. જુદાઈ વિરોધ
 કે કિસ્ટાપણ બતાવે; ઉદા. વિયોગ,
 વિરોધ (૨) પુષ્કળપણ કે વિશેષતા
 બતાવે; ઉદા. વિવેક, વિનાશ (૨)
 બહુશ્રીહિ સમાસમાં 'વગરનું' 'વિગત'
 એવા અર્થમાં આવે; ઉદા. વિધવા
 શું સ. (સં. ક્રીદશ) પરતુવાચક પ્રસાર્થ
 સર્વનામ; ઉદા. શું કહો છો? શું
 ખાધું? શું જોયું? (૨) વિ કયું,
 કઈ જાતનું એ અર્થમાં સવાસ પૂછતાં
 વપરાય છે; ઉદા. એ ગો પદાર્થ છે?
 (૩) આશ્ચર્યમયક; ઉદા. શો રોહ!
 (૪) પ્રસાર્થસૂચક; ઉદા. શો વિચાર
 છે? શી વાત છે? (૫) કેટલાક
 પ્રયોગોમાં કઈ, શું એવો અર્થ થાય
 છે; ઉદા. શુંનું શું થઈ ગયું (જુઓ
 'શુંય' પા. ૫) (૬) એ પરવાઈ કે તુલ્ય-
 કાર બતાવવા પ્રસાર્થે પ્રયોજાય છે;
 ઉદા. એ મારે શું ધોળવાનો દતો?
 (૭) બને અથવા બધા સરખા એવો
 ભાવ બતાવવા એવાર શું વપરાય
 છે; ઉદા. શું મોટા, શું નાના.
 (૮) અ. પ્રશ્નવાચક; ઉદા. તમે
 આવવાના છો શું?
 શું (સં. સદય) સરખું, જેવું (નામને

છેડે); ઉદા. તોળરાયું મોં
 શું (સં. સદિત) સાથે, સહિત; ઉદા.
 'રામ નામનું તાળી લાગી' (કવિતામાં)
 શે સ્ત્રી. પતંગ ચમાવતાં દોરી છૂટી
 મૂકવામાં આવે છે એ ક્રિયા
 શે અ. (પ.) 'શું' સ.નું ત્રી. વિ. એ
 વ; શા કારણે, સાથી (૨) શા માટે
 (પ્રસાર્થક)
 શ્રી સ્ત્રી. (સં.) લક્ષ્મી (૨) સંદર્ભ,
 શોભા (૩) ધર્મ અર્થ અને કામ એ
 ત્રણ પુરુષાર્થ (૪) પું. એક રાગ
 (૫) લખાણના આરંભમાં વપરાતો
 મંગલશબ્દ (૬) 'શ્રીમાન' 'શ્રીમતી'નો
 સંક્ષેપ (નામની આગળ લગાડતો
 આદર બતાવતો શબ્દ)
 સ (સં. સુ) એક પૂર્વગ 'સુ, સારું' એ
 અર્થનો; ઉદા. સખત, સપૂત
 સા પું. સંગીતના સ્વરસંપત્કમાંનો પ્રથમ
 સ્વર, ૫૩૯
 સા પું. (કા.) મધે, વાસ (૨) (લાં)
 ચક્રિત, તામત
 સુ (સં) નીચેના અર્થમાં વપરાતો
 ઉપસર્ગ : (૧) સુંદર, સારું; ઉદા.
 સુકેદી, સુવાસ (૨) સારી રીતે, ખૂબ;
 ઉદા. સુગંધિત (૩) સહેલાઈથી ઉદા.
 સે સ્ત્રી. મદદ [સુકર, સુલભ
 સે વિ. (મં. યત) એક સિવાયના મંગા-
 વાચક વિ. સાથે વપરાતું 'સો'નું રૂપ;
 ઉદા. જમે, ચારસે
 સો પું. (સં. યત) '૧૦૦'
 સોં સ્ત્રી. (સં. સંગ્રા) સોંપા, ખાન, શુદ્ધિ
 (૨) (લાં) સમજાવું, અપ્રત્ય (૩)

શ્રુતિ, તેજ

ગો વિ (સ સર્વ) સપણ, સર્વ, સહુ

રૂં પુ (અં) પેચવાગો ખીનો

ગ્રી સી (સ) બેરી (ર) પત્ની

રવ સ. (સ) પોતાનું, પોતીકું

હું અ. (રવાં) આશ્રય ધમકી પુઅકાર

દમર દાણદા કે ઉત્સાહ જતાવનાર

હા અ (અ) અરે ! અહા ! ઉદ્ગાર

હા અ સમતિસચક ઉદ્ગાર (ર) સી

હા હેવી એ, ઝીકાર

હાં અ હો, બાર અતુરોધ કે વિનયગીનો

ઉદ્ગાર, ઉદાં તમે એમ કરજો હાં ?

(ર) ચાનું વાતમા વચ્ચે હોકારો-

દેવાનો ઉદ્ગાર (૩) સામે હોકારો

-પકાગ કરવાનો ઉદ્ગાર

હું સ. (અ અદમ) પ્રથમ પુરવ એ
વચનનું મર્નામ

હું અ ખોખારો ગુરમે વિરોધ મર્ના
ઈનો ઉદ્ગાર

હે સી ધી ન, દિમત

હે અ (અ) અબોધન રવાનો ઉદ્ગાર

હે અ (રવાં) એ, રિમય ધમકી વગેરે

જતાવનારો ઉદ્ગાર (ર) ફરીથી કે

રહીને પ્રશ્ન કરતી વેળાનો ઉદ્ગાર

હાં અ અહીંયા (કરિતામા) '

હી સી (સ) લાજ સરમ, મર્યાદા

નોન-એમણી કિયાચાય સબો (માત્ર

આ) દિ-અશરીર્મા-વુ' પ્રત્યયમહિત

આપેલા છે, તે ત્યાં ત્યાં જોવાં

દ્વિ-અક્ષરી શબ્દો

અ

હુ'આ' અ. (રવા૦) 'હા'નો ઉદ્ગાર

આ

હિંઆં અ. (રવા૦) તરત જ-મેલા
આજકના રડવાનો અવાજ
હુઆ ન. પું. (મં. છૂત) હુગાર
હુઆ સ્ત્રી. (અ.) આસીર્વાદ
હુઆ પું અ. વ. (હુઓ હુઓ) ૧૫૨=૨

નો ૧૦ સુધીનો ગડિયો કે પાડો
હૂઆં ન. બ. વ. હુઓ 'હૂઆ'
હુઆ ન. બ. વ. (સર' હુ) પાણી
(બાળબાપામાં)
હુ'આં અ. (રવા૦) જુઓં 'હ'અ'.

ઈ

આઈ સ્ત્રી મા (૨) દાદી (૩) દેવી
કઈ સ. સ્ત્રી. 'કયું'નું સ્ત્રીલિંગ
કઈ અ. (હુઓ 'કઈ') (અ) ક્યાં
કઈ સ. (અનિશ્ચિતાર્થ) પ્રશ્નાર્થ તથા
નકારાર્થમાં મુખ્યત્વે વપરાય છે) કાઈ,
અમુક, કથું
કઈ સ. અનેક, કેટલાક (૨) કેટલુંક થોડુંક
કાઈ સ્ત્રી. (હુઓ 'કાયા') કાયા, શરીર
(૨) પાતળું પડ-આગળાન, આવરણ
કાઈ સ. (હુઓ 'કઈ') કઈક
કઈ સ્ત્રી. (મં. કૂપિકા) નાનો કૂવો
કાઈ સ. ગમે તે (જણ કે વસ્તુ માટે
અનિશ્ચિતાર્થવાચક)
ખાઈ સ્ત્રી. જીડો સાંકડો લાંબો ખાટો
(૧) કોટને ફરતી ખાડી (૩) ગામનું
મેહું પાણી જવા ખેંદેલો કાંસ
ખાઈ સ્ત્રી. ('ખાવું' પરથી) ખાવાની
ચીજ (૨) આજીવિકાનું સાધન
ખાઈ સ્ત્રી. (હુઓ 'ખાણો') આજકને
સુવાડવા માટે કરેલી કે બાંધેલી ઝોળી
(૨) (કા.) પહેરેલા કપડાનો કે વધા-

રાના કપડાનો પેટ કે નીચલા વાંસા
ઉપર કરેલો ખોળાનો આકાર
ગઈ 'જવું'નું 'ભૂતકાળનું' સ્ત્રી રૂપ (જ.
ક.) વિ. સ્ત્રી. ગયેલી, વીતેલી
ગૂઈ સ્ત્રી. ગળી, બદી (૨) (કા.) અણખી
ઘાઈ સ્ત્રી. ઉતારણ, ઢોઢાઢોટી (૨)
ધાંધલ ધમાલ (૩) બીડ, બરાવો
ચાઈ વિ. સરમિંદું
ચાઈ સ્ત્રી. (સં. ચાંદિકા) નાનો ચાંદો
ચૂઈ સ્ત્રી. માછલાંની આસ ભેવાની ઇંદ્રિય
(૨) કેટલાક પક્ષીની ચાંચ નીચે
લટકતી લાંબ આમડી
દઈ સ્ત્રી (સં. દેવ) જાણે સાથે શ૦ મન
માં 'કેણુ જાણે' 'દેવ જાણે' એ
અથમાં વપરાય છે. (૨) (લા૦)
ખુમારીનો દંરો
દાઈ સ્ત્રી. (કા. દાયલ) પ્રસવ કરાવનારી
ખાઈ, સુયાણી (૨) દાયણ (૩) ધાવ
ધાઈ સ્ત્રી ('ધાવવું' ઉપરથી) માનવ-
નઈ સ્ત્રી. દૂધી [સ્ત્રીનું ધાયું, સ્તન
નાઈ પું. વાગંદ, હિંદુ હામ

પઈ સ્ત્રી. (જુઓ અં. પાઈ) ડાપખાના-
માં નકમાં થયેલાં બીજાં ત્રિ સિક્કો
પઈ સ્ત્રી. પૈસાના ત્રીજા ભાગની કીમત-
પાઈ સ્ત્રી. ('પા' ઉપરથી) તાંબાનો એક
સિક્કો, પૈસાનો ત્રીજો ભાગ, પઈ
'પાઈ સ્ત્રી. (અ) ડાપખાનામાં નકમાં
થયેલાં બીજાં

પૈઈ સ્ત્રી. એક વેલ
ફઈ સ્ત્રી. (જુઓ 'ફાઈ') બાપની બહેન
કુઈ, ફઈ સ્ત્રી. (દિ પુષ્ટિ) (ધ. કા) ફાઈ
ફાઈ સ્ત્રી. (જુઓ કુઈ) બાપની બહેન
બાઈ સ્ત્રી. કોઈપણ સ્ત્રી, બાઈડી (૨)

ઓના નામ પાછળ લગાડાતો માન-
સૂચક શબ્દ (ક) સાંસુ (૪) નોકરડી
બોઈ સ્ત્રી. એક માણસી

ભાઈ પું માળખો, સહોદર (૨) કાકા
મામા માસો વગેરેનો દીકરો (૩)
કોઈપણ માણસ માટે વિવેકમુક્ત

એમોધન કે માનસૂચક શબ્દ
લોઈ પું. પાલખી ઉપાડવાનો ધધો
કરનારી જાતનો માણસ (સોરઠમાં)

'આ જાત કડિયા વગેરે કામ કરે છે)
માઈ સ્ત્રી. (દિ) માતા

મૂઈ વિ. સ્ત્રી. 'મૂઉ'નું સીલિંગરૂપ

મોઈ સ્ત્રી. મોઈદાની રમતમાં નાનો
લાકડાનો કડકો, ગીલી

મોઈ વિ. સ્ત્રી. (જુઓ 'મૂઈ') (૨) 'ભયે'
'દિર નહિ' એવા અર્થમાં ઉપેક્ષાપૂર્વક
સીલિંગ શબ્દ સાથે

રાઈ સ્ત્રી. એક જાતનાં મસાલાનાં બી
રાઈ સ્ત્રી. (સં. રાજિ) (સમાસમાં) એણી,
પડિત; ઉલ્લ વનરાઈ

લઈ 'લેનું'નું ક. રૂપ, જેમકે લઈ આવવું,
લૂઈ સ્ત્રી. સેવાગ [લઈ જવું] ઈ
લોઈ સ્ત્રી. કામજ, જાનવું કાપડ

વાઈ સ્ત્રી. ('વા' ઉપરથી) ફેફસ,
કસ, 'દિગ્દીપ્તિ'

સઈ પું ન. અનાજનું એક માપ
સઈ પું (સં. સચિક) દરજી,

સાઈ ન. સ્ત્રીઓનું પરપર આલિન-
ગન, સાંધું

સાઈ પું. (સં. ત્વામી) પરમેશ્વર, ખુદ
(૨) ફકીર

સોઈ સ્ત્રી. સગવડ, વ્યવસ્થા
સોઈ પું. (સં. સચિક) સપ, દરજી

સોઈ સ્ત્રી. નાનો સોયો

છાઈ સ્ત્રી. જુઓ 'ઝાપા', ઝાંવડો

છાઈ સ્ત્રી. સાંકા ઉપરની પાતળી ચીપ,
છાપ (૨) પતરાળા કરવાની સળી

છાઈ સ્ત્રી. જુઓ 'છા', 'જાસ્તર'
જઈ પું ધેમો, દોડિયું, કાવડિયું

જાઈ વિ. સ્ત્રી. (જાવું-જાનવું, 'જાવું'
જુ ક. ઉપરથી) જણી, જણેલી (૩)

ખુત્રી
જઈ (સં. જાની) એક ફૂલવેલ

જૂઈ સ્ત્રી. (સં. યુચિકા) એક ફૂલવેલ
ઝાઈ (સં. ખ્યાલિન) આમલતા, રસક

ટાઈ સ્ત્રી. (અં.) જુઓ 'નેકટાઈ'
ડાઈ સ્ત્રી. મુસેર, સધિ (!)

ડાઈ સ્ત્રી. (જુઓ 'ડાપો') લાંબા ડાંડાનું
એક વાસણ, લાકડાની લાંબી કડખી

તઈ અ (સં. તદા, (કા) જુઓ 'તેયે';
તોપછી, ત્યારે

તાઈ પું મુસલમાનની એક નાત, પીંજારો

(૨) વણકર (૩) સ્ત્રી. એક વેચ
 તૂધ સ્ત્રી. તોઈ, શીત, ગૂંથેથી કાર (૨)
 એક જાતનું પક્ષી, મેના
 તોઈ સ્ત્રી. તૂધ, કસબની કિનારી :
 તૂધ સ્ત્રી. (જુઓ 'તુરાઈ') ફૂંકીને
 વગાડવાનું એક વાદ્ય, વૂરી
 થઈ અ. કિ. ('થયુ'નું જૂત ફ. સ્ત્રી.)
 ખની, રચાઈ, ધડાઈ (૨) અ. 'થયુ'

તું ફ રૂપ) થી, યધને, દારા, માંથી
 પસાર યધને, ને રસ્તે
 યૂધ સ્ત્રી. (યૂ ઉપરથી) રમતમાં 'યૂ'
 કરીને વિરામ બતાવતો ઉદ્દગાર (૨)
 એવો વિરામ
 થેઈ અ. (સ્વાં) નાચનો અવાજ, થાયેઈ
 (૨) બાળકને જીભું કરતાં બોલાતો
 ઉદ્દગાર

ઉ

અઉ ન. (સં. અહિ) કરડે એવું છવકું
 (૨) સાપ
 અઉ ન. આઉ, અડથ, ગાય વગેરેનો
 સ્તનભાગ
 આઉ ન અડથ (૨) બાવલું
 આઉ અ. (સ્વાં) એક નકાર કે ના-
 પસંદગીસૂચક ઉદ્દગાર, હાઉ
 કાઉ પુ. (સં. કાક) કાખડો
 કાઉ અ. (કા. ગામડિયા) થું
 ખાઉ વિ. ('ખાલું' ઉપરથી) ખાનારું-
 સહન કરનારું એવા અર્થમાં નામને
 છોડે વપરાય છે: ઉદા. લાજખાઉ
 મારખાઉ (૨) ન. ખાવાનું, ખાવું
 ગાઉ પુ. (સં. ગમ્યતિ) અંતરનું એક
 પરિમાણ, કોસ (દાટેક માધ્યમ ગુજ-
 રાતમાં, જે માધ્યમ સૌરાષ્ટ્રમાં)
 ઘઉ પુ. બ. વ. (સં. ગોધૂમ) એક અનાજ
 ઝાઉ પુ. એક વનરપતિ
 ઝાઉ અ. (સ્વાં) ઢેડકાનો અવાજ
 તાઉ વિ. ગરમ-આડળા ગીમળનું,

ગુસ્સો કરી જીકતું
 પાંઉ પુ. ન. (પો) કપલરોડી
 ખાઉ પુ. (સ્વાં) લાડનો (બાળબાપામાં)
 ખાઉ પુ. (સ) બહાઉ, હાઉ
 ખાઉ પુ. [મ. (સં. માતા)] લાઈ
 (માનવાચક) "
 મઉ વિ. ધણા દિવસનું બૂખું, બૂખથી
 રજવળતું (૨) કંજૂસ (૩) બૂખ્યા
 અને કુઃખી સોડોનું ટોળું
 મઉ વિ. (સં. મુદ્દ) પોથું
 મૂકે વિ. (સં. મૂન) મૂએપું, મરેપું
 (૨) કોવ કે વડામમાં ઉદ્દગાર
 મચાઉ ન. (સ્વાં) ગિસાડોનો અવાજ,
 મિવાઉ
 વાઉ સ્ત્રી. ('વા' ઉપરથી) પગમાં પાતી
 ફાડ, વેડ (૨) (લા-) વિ. વાવલ, ગાંક
 વેડે(-વ) પુ. એક વેલ
 હાઉ પુ. (સ્વાં) બાળકને લય
 ઉપજવનારો કાલ્પનિક બિહામણો છવ
 હાઉ અ. હા, બસ

છ

એ

એ. અ. (૨૫૦) ન સંભળાવાથી ફરી
પૂછવા માટે કરવામાં આવતો અવાજ,
હેં (૨) હાં, પછી ! (૩) ધમકામણીનો
અવાજ (૪) આશ્ચર્ય-ખેદપ્રયુક્ત ઉદ્ગાર

એ

યુઓ પું. ઉંદર (૨) જાપરાનાં કાણાં-
માંથી પડતાં ટપકાં
જાઓ 'જતું' આરાધ' બીજો પુરુષ
બ.વ.-ગીતો પુરુષ એ.વ-બ.વ
જુઓ સ. કિ. 'જેતું' આરાધ' બીજો
પુરુષ બ.વ.-ગીતો પુરુષ એ.વ-બ.વ.
ઓ સ. ('જેતું' બ.વ.)
ઓ પું. (સર. સં. ધવ-પતિ)
બેરીને કમળે ન રાખી શકે એવો

ક

ક ન. (સં.) દુઃખ (૨) અમ, પાપ
ક પું. (અ.) જુઓ 'અરક', નિયોવ
ક પું. (સં.) સૂઈ (૨) કિરણ (૩)
(જ્યો.) ઉત્તરો દેશગી નક્ષત્ર (૪)
આકડો
ક ઓ. ખામ, આસિમન, બેટલું એ
ક પું. (સં.) આકો, ચિહ્ન (૨)
સંખ્યાતું ચિહ્ન, આકડો (૩) ડાઘો,
કવંક (૪) ખોળો (૫) નાટકનો ભાગ
(૬) (લા.) ટેક
ખાંક પું. (મં. અંક) આંકતું ચિહ્ન (૨)
કીમતનો અંક (૩) બ. વ ગડિયા
આંક પું. (મં. અંક) ધરી
ડેક પું. (બ.) સ્ત્રીપુરુષ-નિયમક પ્રેમ
(૨) કામચિહ્ન (૩) (લા.) રાવ

એ. અ. (મ.) ત્યાં
હીએ અ. કિ. 'હનું' વર્ત. પ્ર. પુ. બં. વ.
ફએ અ. (કા.) પ્રમાણ:-ને આધારે કે
કમે વા કારણે

પુરુષ, ભડવો, નામદં આદમી
ફઓ પું. (સં. દિક) બેની નિશાનીવાળું
ગંજકાનું પતું કે એવો પાસો
ફુઓ પું. ફાઇનો વર
ફૂઓ પું. વણવા માટે લીધેલો કણક-
નો નાનો ગોળો
ફુઓ(-વો) વિ. પું. (સ. ભૂત) (પ.)
હવો, થયો ('હોતું' જૂનું જૂનું
પું. ૩૫)

ઉત્ક વિ. (સં.) આગર, ઉત્સુક
ઝક (-અ-અઃ) સી. (સં.) ઝગ્ગેદ (૨)
ઝગ્ગેદનો મત્ર
એક વિ. (સં.) '૧', સંખ્યામાં પહેલું
(૨) સંખ્યાવાચક સંખ્યને છેડે આવતાં
આશરે શુભારે એવો અર્થ ખતાવે
છે. (૩) ફક્ત માત્ર જેવો ભાવ
ખતાવે (૪) (લા.) અન્નક, અદિતીય
(૫) એકમતનું, એકતાવાળું, સંપીડું,
એકકું
ઓક ન (સં.) ઘર, રહેઠાણ
ઓક ઓ. જીવટી, બકારી
કર્ક પું. (મં.) કરચલો (૨) ધોળો
વોડો (૩) સી. એક રાધિ
કક વિ. (મં.) ચાપી (૨) પું. પાપ

(૩) દંભ, હેતરપીંડી (૪) કીચક,
કચરો (૫) વાટીને બનાવેલો લોરો,
લૂગડો (અપેય વગેરેની) (૬) કાનને
મેથ

કાંક પુ. (સં.) જેનાં પીઠમાંથી સર-
પુખ થાય તે તે પાંખો (૨) બગલો
(૩) પીઠાણું તીર (૪) (સંતા) મુધિ-
હિરે વિરાટરાખતે ત્યાં ગુપ્તવાસમાં
ધારણ કરેલું નામ (૫) નામધારી

કાંક પુ (સં.) કાગડો [પ્રાણજી
કાંક પુ (અં.) 'કાંક' પાણીની ચકલી
કેંક સ્ત્રી (અં.) રિલાયતી હથે કરાતી
કચોળા જેવી એક વાની

કોંક વિ (૨) સ. ભુજો 'કોંક'

કોંક પુ. (અં.) હોથો (૨) દેડકો (૩)

વરુ (૪) ચક્રવાક, સારસ (૫)

(સંજા) વિષ્ણુ (૬) કોકસાબ બનાવ

નાર પડિત (૭) ન. કોકસાબ

ખાંક સ્ત્રી. (ભુજો ખસક) (અ) જગત,

કુનિયા (૨) માણસગત, સંસાર

ખાંક(-ખ) સ્ત્રી. (૬) રાખ, ધૂળ

(૨) મારેલી ધાતુ (૩) (સા) નાસ,

પાયમાથી

મીંક વિ. (અં.) મીંસ દેશનું (૨) પુ

મીંસનો વતની (૩) સ્ત્રી મીંસની બાપા

મૂંક ન. (સ) મુવક

ચક પુ. (પ્રકી) ચિક બારણા પર નાખ

, વાનો સળીઓનો પડો, બળીતર

અતરપદ

ચક પુ. સ્ત્રીઓનું એક ધરેલુ

ચક પુ. (ન. ચક) (કચ) કુંવારનો

ચાક (૨) જમક

ચાક વિ. (પ્રકી) તંદુરસ્ત, બરોબર
તૈયાર (દા. ત. એની તબિયત ચાક છે.)

ચાક વિ (કા.) ફટકું, ચીરેલું

ચાક પુ. (અં. ચાક) એક જાતની ધોળા

પોચી મારી, ખડી

ચાક પુ. (સં. ચક) ધેડું, ચકર

(૨) કુંવારનું ચક, ચાકડો

(૩) ચકની ગતિ, ચકર ચકર ફરવું.

ઘૂમરી (૪) સ્ત્રીના અંગેમાં ધસાનું

એક ગોળાકાર બિલકા જેવું ધરેલુ

ચીંક પુ. ફરી (ભુજો 'ચીંકણ') વન-

રપતિનાં ફળ ગ્રાંખળા વગેરેમાંથી

નીકળતો ચીંકણ ફૂલ જેવો પદાર્થ, ચીડ.

ચૂંક સ્ત્રી. ('ચૂંકવું' ઉપરથી) જૂઠા, કચર

ચૂંક સ્ત્રી. (મ ચુકકા) પેટની ચાંકડી

ચૂંક સ્ત્રી. નાની ખીલી, રેખ (૨) નાકનું

એક ધરેલું, સળી

ચેંક પુ. (અં.) એક જાતનું ચોકડી લાતનું

કાપક (૨) બેંકમાંથી નાણાં ઉપાડ-

વાની ચિકી, ફંડી

ચોંક પુ (અં ચળુક) ધગ વચ્ચે ચોળાડી

જગ્યા (૨) અંતર્યા આગળ ખુલ્લી

જગ્યા (૩) રહેઠાણો વચ્ચેની ખુલ્લી

જગ્યા (૪) ખુલ્લું બગીચ (૫) ચાર

કચોળાની ટૂંક (૬) (પાસાની રમતમાં)

ચારનો દાવ

ચોંક સ્ત્રી. (અં ચમક) ચોકવું, સંવેતી

છક બ. (અં ચકિત) હિમ્મત ચકિત

(૨) પુ છક, તોર [સમુદ.

છક ન (સ પટક) (આંકમાંનો) છ તો

છાક પુ. નખો, ડેક (૨) તોગ, મીંગળ

છાક સ્ત્રી રમક

હીંદ સી. (દ. હિન્દ) 'હી' ચક્રને
નાકમાંથી બેરથી સ્વાચ બહાર
ફેંકાયો એ [અંત, છોડા, હદ
છેક અ તદ્દન, સાચ (૨) પું. (૫.)
જક સી. છંદ, હં (૨) રકઝક, પંચાત
જક પું. (કા.) બજનો ધક્કો (૨) ઘસારો
(૩) વજનનું દમાણુ (૪) (લાં) બ્યવહારનો બોલો (૫) ખર્ચનો ભાર
જોક (ખ) સી જળો
જોક (પું.) દોરનો વાડો એક, દોરનું જૂથ
જોક ન (અં.) જસત (૨) આંખમાં
આંખવાની જસતની જણ
હીંદ સી. કસમી તારનું ભરત
હીંદ, હીંદ સી હીંદનું એ, પાઠ
હૂંક સી (જુઓ 'હૂંકાણું') (અ.) એકાએક
આંખમાં કાંઈ ઝપટાણું એ, જોડા
હોક પુ. સી. ('હૂંકણું' ઉપરથી) પાંક,
વણણ, હૂંકવાપણું (૨) (જુઓ 'હૂંક')
આંખમાં કાંઈ ઝપટાણું એ, હૂંક (૩)
(લાં) નુકસાન (૪) સુરખાનો દોળાવ
'હૂંકસિનેશન' (૫)
હોક પુ (જુઓ 'જોક') માપ કે લેવા
ખકરાનો વાડો
હંક એ. (સ્વાં) દંકાવાથી થતો અવાજ,
ખદ્દ હંકને થતો અવાજ (જેમકે)
ઘડિયાળનો, કંમેરાની કળનો (૨)
(લાં) 'કેવો બ-મે' એવો ભાવ
ખતાવતો ઉદ્ગાર
ટંક પુ (ગે.) છાપ મારેલો સિક્કો, ટો
(૨) પેસાણારનું, ટંક
ટંક સી. નકી વેળા-વખત (જેમકે)
ખાવાનો કે દોડવાનો, ટાણું

ટાંક પું. શેરનો છર મો ભાગ (૨) મોટી
તોળવાનું એક વજન
ટાંક સી (ટાંકણું-ટાંકી-નોંધી રાખણું
ઉપરથી) લખત, લખાણુ (૨) (ટાંકણું-
ધણું ઉપરથી) ઘડેલી કપમની અણી
(૩) અણિયું, ટાંપ, 'નિશ'
ટાંક સી. ટંક વેળા
ટંક પું. ટુકો (૫.)
ટૂંક સી પર્વતની ટોચ, શિખર
ટૂંક સી. કવિતાની અમુક કડીઓનો
સ્મૂક, વૂક
ટૂંક સી. (ટાંકણી-ટાંકવાની અસર)
સ્વમાનની ટેક-ધાગણી
ટૂંક સી. (જુઓ 'ટૂંક') કવિતાની ટૂંક
ટૂંક વિ (જુઓ 'ટૂંક') ટૂંકું, થોડું
ટોક પુ. સી. (જુઓ 'ટોકણું') ટોક
(૨) કવિતાનું ધ્રુવપદ (૩) (લાં)
પણુ નિશ્ચય (૪) સાખ, આખર
ટોક સી (અં.) પોલાદી બખતરવાણું
ચુકનું એક નવીન વાદન, રણુગાડી
(૨) પાણીની મોટી ટાંકી
ટા(-ટાં)ક સી. ('ટોકણું' પરથી) વારવાર
ઠહેલું-ઠપો આપવો એ (૨) નગર
લાખવી-ટોકાણું એ
ટંક સી (અં.) પતરાની પેટી
હીંક વિ. સારું, ચોગ્ય, જોઈએ તેવું,
ખરોખર (૨) બહુ સારું કે નકારું
નહિ એવું, (માત્રામાં) સાધારણ (૩)
અ સારું વારુ જાલે એવો અર્થ
ખતાવનારો ઉદ્ગાર
ટોક સી. (જુઓ 'ટોક') તાવ (૨) (જુઓ
'ટોકણું') ટૂંકો, છત્રંગ

ઢેક ઓ. મરકરી, ઢેકડી

ડાક ઓ. (દિ.) ટપાલ (૨) મુસાફરો
ટપાલ વગેરે લઈ જવા માટેની
ટપાલોની ઝોકવણી (૩) ડાકગાડી
ડાક ન. જુઓ 'ડાકલું'

ડાંક(-ખ) પું. (સરં ડાંસ) લીલી મોટી
માંખ (૨) નંગની નીચે એનો પ્રકાશ
વધે એ માટે મુકાની ચકચકિત પતરી
(૩) પાતુના સાંધા પૂરવામાં વપરાતો

ડેક ન (અ.) વહાણનું તૃતક [પદાર્થ]
ડોક ઓ. (જુઓ 'ડોક') કોટ, ગરદન

ડી(-ડી)ક ઓ. (સ્વા.) ધીબકો, ધખો
ડેક વિ. ઢેક, છાંયું (સ્થાનમાં વપરાય છે)

ડેક વિ. ઢેક (૨) તેદન હલકી કોટિનું
તક ઓ. અનુકૂળ વખત, પ્રસંગ, લાગ

તક પું. (સં.) અનુમાન, કલ્પના (૨)
વિચાર, પ્રક્રિયા (૩) સંભવિત ખુલાસો,

'દાઈપોથેસિસ' (૪) તકેશાસ્ત્ર,
ન્યાયશાસ્ત્ર

તાક ઓ. (સં. તક; સરં મ.) હાથ
તાકે ઓ. (જુઓ 'તાકવું') નેમ, ચોટ

(૨) પું. લાગ, તાકડો
તાક પું. ચલતરની અર્ધગોળાકાર

વાળેલી કમાન
તુક પું. (ફા.) જુઓ 'તુરક', તરક

તુક ઓ. કવિતાની કડી, ટૂક
તોક ઓ. (અ. તોક) ગળામાં નાખવાની

વજનદાર મોટી (૨) કોશ, હળપૂણી
ત્રાક ઓ. (સં. તકું) જેના પર સ્તર

કંતાય છે તે સોષો
ત્રિક ન (સં.) ત્રણનો સમૂહ

ત્વક(-ગ) ઓ. (સં.) મામડી, ત્વગ

થાક પું (જુઓ 'થાકવું') થમ, થાકવું એ
થાક પુ. ફૂલમાળામાં વચ્ચે વચ્ચે મુકાતો
છુટો કે ગુચ્છો

થૂક, થૂક ન. (સં. થૂલત) 'થૂ' કરી
મોંમાંથી ફેકાતી લાળ (૨) મોંમાં

ઝરતી લાળ (૩) (લાં) નિંદા, ગાળ
થેક ઓ. એક છેડના મૂળમાંથી મળતો

જુવાર જેવો ખાવાનો પદાર્થ
થેક ઓ. ઢેકડો [ખડકનો

થોક પું. ઓ. (દિ થવક) જથો, ઝૂડો,
ઢિક(-ગ) ઓ. (સં.) દિશા

ઢેક(-ગ) ઓ. (સં.) દૃષ્ટિ, નજર (૨)
આખ (૩) જેની સંજ્ઞા

ધક (-ખ) ઓ. (જુઓ 'ધખવું') તરસ
(૨) (લાં) ધગસ, નેશ (૩) ત્વરા

(૪) ધ્યુન [(૩) ઓ ખહેરાપણ
ધાક પુ. ઓ કર, બીક (૨) અંકુશ

ધિક્ અ. (સં.) ધિક્કારવાચક ઉદ્દગાર, ફટ
નાક ન (સં.) સ્વર્ગ

નાક ન. નાસિકા (૨) (લાં) આખર
(૩) કોઈ પણ વર્ગની મુખ્ય વસ્તુ

નિબક પુ. (સં) સોનાનો એક પ્રાચીન
સિક્કો, સોનામહેર

નીક ઓ. પાણી જવાતો રસ્તો, મોટી
નેક વિ (ફા) પ્રમાણિક, ન્યાયી (૨)

નીતિમાન (૩) ધાર્મિક (૪) ઓ.
નેકો, ન્યાયોપણ (૫) પુ. હદ, પ્રમાણ

(૬) લાવ, દર
નોક(-ખ) વિ. (દિ જુવકખ) અનોખું,

ચુંદર
નોક(-ખ) પુ. ઓ. (ફા.) અણી, છેડો

નોક(-ખ) ઓ. ટેક, વટ, વકર (૨)

છટા, શોભા (૩) યાદ, મોખરો,
પંક પુ. (સં.) કાદવ મુખવડો
પાક વિ (કા.) પવિત્ર (૨) પ્રામાણિક
પાક પુ. (મં) પશ્ચિમવત્તા (૨) નીપજ
(૩) ખેતીની ઊપજ (૪) પાકતું એ
ગૂમકું (૫) રસોઈ, પકવતું એ (૬)
પકવાન્ન, ગોજમોપડી (૭) (કાં સાં)
અર્થની પરિપક્વતા, હૃદયગમ અર્થ-
ગાભીર્વ

પિક પુ. (સં.) કોકિલ, કોપલનો નર
પિક સ્ત્રી (રવા.) (સરં દિં.) પીક થૂક,
પીક (૨) પાનનું થૂકે કે એની
પીક ન. (મ.) પાંક, મોલ [પિચકારી
પીક સ્ત્રી. જુઓ 'પિક' (૨) એની પિચકારી
પેક વિ (અ. પેકડ) (લાં) હોચિયાર,
પોક સ્ત્રી ખૂમ પાડીને રકતું એ [પકડું
પાંક(-અ) પુ. દૂધ ભરાયેલા કણસવાને
જૂથને કાઢેલા કણ

પાક(-ગ) અ. (સં.) પહેલાં, અગાઉ
કાક પુ. (જુઓ કાકા) ખાવાનું ન મળ-
વાથી થતું અનશન

કાક સ્ત્રી. (કા. પાક) ગખ (૨) ભૂખી
(૩) જુઓ 'કાકો'

કાંક સ્ત્રી. (દિં.) ચીર, કાદ [મોળાશ
કીક સ્ત્રી. (જુઓ કિકકું) કિકાશ (૨)
કૂંક સ્ત્રી. મોથી પવન ફેકતો એ (૨) પ્રાણુ
કોંક વિ. ફાગડ, રદ, વ્યર્થ

બક પુ. (સં.) બગ, બગડો (૨) (સંચા)
કૂંચે મારેલો એક રાક્ષસ

બાંક પુ. (પો. બાંકો) બેસવાની પાટલી,
બાંકડો

બીક સ્ત્રી. ('બીવું' પરથી) ભય, ડર

બુક સ્ત્રી. (અં.) પુસ્તક મોપડી
બૂક પુ. (દિ. બુક) હથેળીમાં ભરી
ખાધનો ભરાતો બુકડો [કિટકું (અ.)
બેક વિ. (બેન્ક) બે એક (૨) થોડુંક,
બેન્ક સ્ત્રી. જુઓ 'બેન્ક' [પેટો કે મંડળ
બેંક સ્ત્રી. (અં.) શગડી કામ કરતી
બેંક સ્ત્રી. (અં.) મતિમાન ચક્રને થોભાવ-
વાની ચાંપ (૨) રેલ્વેમાં માડને
ડોનો કે જોમાં લગેલ સામાન
ભરવામાં આવે છે.

બલોંક પુ. (અં.) ચિત્ર કે છબી છાપવાનું
તૈયાર કરેલું બીભું (૨) મોટું
મકાન-ચાંલી વગમાં એક કુટુંબ સ્વતંત્ર
રહી શકે એવી અવગ સગવડવાળો
એનો પ્રત્યેક ભાગ

ભૂંક સ્ત્રી. બૂંકતું એ
ભો(-ભોં)ક ન. ('ભોકવું' પરથી) ઊંઘ,
કાણું (૨) (લાં) ભોંકવાની અમર
માઈ પુ. (અં.) ચિદ્રન (ટ્રેડમાર્ક),
મારકો (૨) પરિક્ષામાં પરિણામરૂપે
અપાતો ગણક, ગુણ (૩) જર્મન સિક્કો
મુશક સ્ત્રી. (દિં. મુશક) ખમો અને
કોણીનો વચસો ભાગ (૨) (કા મુશ્ત)

મુશક સ્ત્રી. (કા) કમ્તૂરી [મુક્કી
મૂક વિ. (સં.) મૂંચું

મૂક સ્ત્રી. ('મૂકવું' પરથી) મૂકતું એ
રંક વિ. (સં.) મરીખ, રાંક

રાંક વિ. (સં. રંક) મરીખ (૨)
સાલસ

રોક વિ. રોકડું
રોક સ્ત્રી. ('રોકવું' ઉપરથી) રોકણી,
અટકાયત

લંક વિ. પેસાદાર (૨) પુ. દગલો
 લંક ઓ. પાતળી કમરનો લંક કે મરોડ
 લંક પુ. (સર. દિ. લંક, લોડ
 =કમર, કટિ) લંક, કમરનો વાંક-મરોડ
 લીંક ઓ. (દિ.) લોટી-(૨) હા
 લૂક(-ખ) ઓ. લુઓ 'લ'
 લોક પુ. (સં) જનતા (૨) વર્ગ, જાતિ
 (૩) કર્મફળ ભોગવવાનાં માનેલાં
 જુદાં જુદાં સ્થાન કે જગત (ઉદા.
 સ્વર્ગલોક, પદ્મલોક) (૪) હિંદુમાં
 આહાર વગેરે કોનરની કેમ
 વહક ન. (સં.) ઝાડની ઊલ
 વક પુ. (સા.) લોટ બંધાય એવી ચીજ
 વંક વિ. (સં) વાંકું (૨) પુ. આકું
 વલણુ તિની એની ચીકાસ
 વાક પુ. કસ, સર (૨) લોટ બંધાય
 વાક(-ગ) ઓ. (સં.) વાંચા, વાણી
 વાંક પુ. (લુઓ 'વાંકું') અપરાધ,
 ખામી, દોષ (૨) વક્તા, રાંટ (૩)
 ઓઝોના હાથનું એક પથરું
 વૂક ન. (સં) વરૂં
 શક પુ. (અ.) વહેમ, યાંક
 શક પુ. (સં) એક પ્રાચીન જાતના લોક
 (૨) સાલિવાહને મક્ષાવેલો મંવત
 (ઈ. સ. ૭૮ થી)
 શાક ન (સં) ખાઈ શકાય એવાં કંદ ફળ
 લાજ (૨) રાંધેલાં કંદ ફળ લાજ
 શુક પુ. (સ) ચોપટ (૨) (સંચા)
 બાસપુત્ર શુકદેવ
 શુલ્ક ન. (સં) દાવજો, કીધન (૨)
 કન્યાની કીમત તરીકે વર પામેથી
 લેવાતું ધન (૩) મૂલ્ય, કીમત (૪)

ભાકું (પ) જકાન, મણુ
 શુક વિ. (સં.) સૂકું, રસ વગરનું
 શેક પુ. ('શેકવું' ઉપરથી) અગ્નિ કે
 ઊના પદ્મથી શેકવું એ
 શેક પુ. (અ) લુઓ 'શાખ'
 શેક ઓ. પતિની બીજી ઓ
 શેક પુ. (સં) એ દિલગીરી, મંતાપ
 (૨) મરણ પછી દિલગીરી અકલ
 કરવાનો લોકાચાર
 મ્લોક પુ. (સં.) કવિતાનું ચાર ગ્રંથનું
 પદ (૨) અનુબુદ્ધિ હંદ (૩) કીર્તિ
 યચ, ખ્યાતિ
 પટક ન. (સં) ઊનો સમૂહ, ઊકકું
 સીકરી. (ધો. સીખ; સર. દિ. સીકચા,
 શીખ, લોકોનો સળિયો કે ગળ
 " (મૂળમાંથી અનાજ કાઢવા માટેનો)
 સૂક ઓ. ('સૂકું' ઉપરથી) બીનાસનો
 અભાવ, સૂકાપણું
 સ્લોક પુ. (અ.) વેપાર-વણજની વસ્તુ
 કે માલનો જથ્થો (૨) વખાર
 હક(-ક) પુ. (અ.) દાવો, અધિકાર
 (૨) દસ્તૂરી, લાગો (૩) કર્તવ્ય, ફરજ
 (૪) સ્વ, ન્યાય (૫) વિ. વાજબી,
 સાચું, સ્વયં
 હા(-હાં) ઓ. હોકારો, જૂમ (૨) (લા.)
 દોર, પ્રતાપ, હાપ
 હીક ઓ. (સં. હિકા) હેડકી, વાંધણી
 (૨) સજુકો, થળ (૩) (લા.) તાકીદ,
 ઉનાવળ (૪) દમ
 હૂક પુ. (અ.) આકડો, ઊંડેથી વાળેલો
 ખીલો (૨) નફો
 હૂક પુ. (સ્વા.) વાંદરો, હપ (બાળ-

ભાષામાં) (૨) સ્ત્રી. આકડી, ચૂંક
 હૂંક સ્ત્રી (કા.) (સિંહની) ગંજના
 હૂંક પુ. (અ.) 'દક' જુઓ ઉડેથી
 વાલેસો ખીસો (૨) નકૂચો
 અક્કા સ્ત્રી. અખોલા, લાઈન'થી તોડવાં એ
 આકા(-ગા) પુ. (અ.) શેડ
 ઉકકા સ્ત્રી (મં.) રેખાના આકારે પડતો
 તેજનો હપો, આકારનો અગ્નિ
 (૨) ખંડતો તાગે (૩) ખોરિયુ (૪)
 જાગામખીમાથી' જોડેસો અગ્નિ (૫)
 જોખાકિયું
 કાકા અ (સ્વાં) કાગડાની વાણીનો
 શબ્દ
 કાકા પુ. બ. વ. (કા) મોટો લાઈ)
 'કાકા'નું માનેવાચક શ્વ
 કેકા સ્ત્રી. (સં.) મોરની વાણી
 કેકા પુ. બ. વ. સારા ને કાગડાની
 કપડા-ગમા
 કોકા સ્ત્રી. મોકી, સુખન
 કોકા સ્ત્રી. (અ.) એક વનસ્પતિ જેમાંથી
 કોચન બને છે.
 કીકા સ્ત્રી. (સં.) સમજૂતી આપવા
 કરેલું વિવરણ (૨) ચુલ્હાવની સમાં-
 લોચના (૩) (લા.) નિદા, વનોવણી
 નિકા પુ. બ. વ. (અ. નિકાદ) લગન
 નૌકા સ્ત્રી. (સં.) ટોડી, વંદાણ
 ફાકા પુ. બ. વ. (અ.) (લા.) તંગી,
 હાડમારી (૨) અનસન
 મક્કા ન. (અ.) (અરા) એક નગર-મહમ્મદ
 પેગંબરનું જન્મસ્થાન (અરમત્તાનમાં)
 પૂકા સ્ત્રી. (સં.) જૂ ટોચો
 રાકા સ્ત્રી. (સં.) પૂનચની રાત

લંકા સ્ત્રી. (સં.) (સંજા) રાત્રીની નગરી
 (૨) સિલોન
 રાકા સ્ત્રી. રાક, સદેહ, વહેમ (૨)
 કલ્પિત લય (૩) આડ પેશાખની હાજત
 હિક્કા સ્ત્રી. (સં.) હેડકા
 હીકા સ્ત્રી. જુઓ 'હિક્કા'
 હોકા ન. દરિયામાં દિશા મળવાનું
 સાધન, હોટાયંત્ર
 હૂકી વિ (કા.) પ્રેમવાળું (૨) કામી
 એકી વિ. એ વડે નિર્ણય ન બાગી
 ચકાચ તેવું (અખ્યા) (૨) સ્ત્રી. એકતા
 (૩) (લા.) પેશાખની 'હાજત (૧)
 વિ. એક જ [હસમો અવતાર
 દહકી (-લિક) પુ. (સં.) (સંજા) વિખડીનો
 કાકી વિ (સં.) (લા.) કાગડાના જેવા કૂં
 અવાજથી ગાનાર
 કાકી સ્ત્રી. કાકાની સ્ત્રી [પૂતળી
 કીકી સ્ત્રી. નાની બાળકી (૨) આખની
 કૂકી સ્ત્રી. નાનો કૂકા
 કોકી સ્ત્રી. કખણી પાધડીની ટાય. (૨)
 ચકલી (૨મકડું)
 ખાકી(-ખી) વિ. (કા.) ખાખવાળું,
 રાખોડી ઝોળનારું (૨) રાખોડિયા
 રંગનું (૩) ઘેરાપીળા રંગનું (૪) (લા.)
 અંદિક
 ચકી, ચકી સ્ત્રી. ઘટી, ધાણી
 ચાકી સ્ત્રી. (અં. ચકિકા) ખીસા રકૂ
 વગેરે સાથે વપરાતી પેચવાળી કે પેચ
 વિનાની ચકની (૨) ગોળ વગેરેની ગોળ
 ગાંડી (૩) ગોળીને કરેલો દગલો
 ચોકી સ્ત્રી. (અં.) રખેવાળને ગુલાનું
 સ્થાન, 'ચેટ' (૨) રખેવાળી (૩)

તપાસ, સંભાળ (૪) (જક્કત લેવાનું)
 નાકું (૫) એક ખાતનું ઘરેણું (૬)
 નાનો બાજા (૭) લોખંડનો ચોખ્ખો
 ત્રાસ
 જક્કી વિ. જક્ક કરનારું, જક્કિયું
 જક્કી ન. (દિ.) એક પક્ષી
 જક્કી સ્ત્રી. (દિ.) એકગતનું પક્ષી
 ટાંકી સ્ત્રી. (જુઓ ટાંકું) (દિ. ટંક=ખોદેણું
 જલાશય; સરખાવો અ. 'ટંક') પાણી
 ભરવાનો ઊર્ધ્વ કે લોખંડનો કાઠો
 (૨) નાનું ટાંકું (પાણીનું) રોગ
 ટાંકી સ્ત્રી. (સં. ટંક=ચારો-કાટ) ચાંદીનો
 ટાંકો સ્ત્રી. ટાંકવાનો-કાતરવાની ક્રિયા
 (૨) (લા.) કાયદો-અસર (દવાની)
 (૧) કારી, કાવતું એ
 ટિક્કી સ્ત્રી. સફળતા (૨) લાગવમ,
 સિકારસ (૩) ટીપકી, ટીક્કી
 ટીકી સ્ત્રી. સોનેરી કે રૂપેરી ટપકા (૨)
 ઝીણો ચાંસો, ટીક્કી (૩) નજર
 ટેકી સ્ત્રી. ('ટેકા' ઉપરથી) નાનો ટેકા
 ટેકી સ્ત્રી. જુઓ 'ટીકી
 ટોકો સ્ત્રી. (અ.) સિનેગાનું બોમ્બનું ચિત્રપટ
 કે એનું સિનેમાધર
 ડંકી સ્ત્રી. (અ.) ડોન્કી-પરપ) પાણી
 ખેંચવાનો પ'પ-સચો
 ડેકી સ્ત્રી. ડેક, ગરદન
 ટર્કી વિ. (સં.) ટર્ક કરનાર
 ટુર્કી વિ. (કા.) ટુર્કનું-ને લગતું (૨)
 ટુર્કસ્તાન (૩) સ્ત્રી ટુર્કી ભાષા
 ધક્કી અ. જુઓ 'યક્ક', જુઓ 'ચી' (૫)
 નક્કી વિ. ચોક્કસ, ખાતરીવાળું
 (૨) અ. જરૂર, ખચીત

નેકી સ્ત્રી. (કા.) પ્રામાણિકપણું, ઇમાન-
 દારી (૨) ભવાઈ, સન્નજનતા (૩)
 સવચાર, સફવર્તન (૪) (રાજા
 મહારાજા પધારે ત્યારે ઉચ્ચારાતી)
 રંગુતિનાં વાક્ય; છટી પોકારવી એ
 પાકી સ્ત્રી. કામધંધો બંધ રાખવો એ,
 હડતાળ, પાંખી (નૈન)
 પંકી અ. 'મોંઠે',-'મોંધી', ખેમાંધી એક
 ફાકી સ્ત્રી. નાનો ફાકો
 ફાકી સ્ત્રી. દવાનું ચૂર્ણ
 ફાકી સ્ત્રી. સ્ત્રીની મુલોદિય [પૂતના
 બકી સ્ત્રી. (સં.) બગચી (૨), (સં. યા)
 બકી સ્ત્રી. બોકી, સુખન (બાળભાષા)
 બાકી વિ. (અ.) ખૂટતું (૨) વધેલું (૩)
 ગણનરીમાં લેવામાં રહેલું (જેગકે
 સરવાળા ઇ. ગણતરી), શેષ (૪) સ્ત્રી.
 સિલિક ગણતાં છેવટે જમા રહેલું એ,
 (૫) પત્તા વગર રહેલી કે ચૂકતે
 કરવામાં ચૂકેલી રકમ (૬) અ.
 નહિતો, નહિતર, નીકર
 બેકી સ્ત્રી (ખે ઉપરથી) બેનો નેડો
 (૨) બેથી લાગી ફકાય એવી ગંખા
 (૩) (સા.) એ આંગળીની સંખ્યાથી
 (અતાવાતી) ટૂંકીની હાજત [સુખન
 બેકી સ્ત્રી. (કા. બેસી) બચ્ચી, બકી,
 ભુક્કી, ભકી સ્ત્રી. બારીક બૂકા
 મુક્કી સ્ત્રી. મુકીતો ટાંચો
 બકી સ્ત્રી. (અ. વાકીયા) સભવ (૨)
 આસા-ઉમેદ
 શીકી સ્ત્રી. (શીકા-ઉપરથી) શીકચી,
 જગદને મોઢે બંધાતી જાળી
 શીકી સ્ત્રી. પડિયા પનગુજાની બાધેલી

થોકડી (૨) શીકલી
 શુકી સ્ત્રી (સં) પોપટની માદા
 સાકી પુ. (અ.) મઘ પાનાર (૨) માથકનું
 સંબોધન
 હોકી સ્ત્રી. (અ.) ગેડીદડાને મળતી એક
 વિલાપતી રમત (૨) એ રમવાની
 ખાસ પ્રકારની લાકડી
 એકું ન. 'એક'નો અડિયો
 એકું(-કું) વિ. હોશિયાર, પાવરું
 કુંકું ન. (સં. કુંકુંમ) ચાંદલા વગેરે મટિ
 વપરાતું લાલ દ્રવ્ય, કુંકુંમ
 કાકુ પુ. (સં.) દુઃખ લય કોષથી સ્વરમાં
 પડતો ફેર (૨) કરકાકી કે બંગમાં
 બોલવું એ (કાં. સાં)
 કાકુ પુ. છાકરો, કાકા (લાટિયા વાણિયા
 વગેરે લોકોમાં)
 કુંકું ન. ફૂતરું (બાળભાષામાં)
 ચક્કું ન. લુઓ 'ચાકું', ચપ્પુ
 ચાકું(-કું) પુ. ન. ચપ્પુ
 ચાકું ન. ચાકું, ચપ્પુ
 ચાકું ન (સં. ચક ઉપરથી) ચકતું (૨)
 ગચિયું (૩) અનુરતું વાદ્ય
 ચીકું ન. એક ફળાક (૨) એનું ફળ
 છાકું(-કું) વિ. તમાકિયું, મચ્છી
 જકું(-કું) પુ. (તેલુગુ જ ઉપરથી)
 મોઈદગાની રમતનો એક દાવ
 ઝોકું ન. ('ઝોકવું' ઉપરથી) ઝમ કે
 યેનનું ડોલું, ઝોકું
 ટાંકું ન. (લુઓ 'ટાંકી' વરસાદનું) પાણી
 કરી મૂકવાને જમીનની અંદર બના-
 વેલો ડોળખ કોટી (૨) (જમવા માટે)
 પાણીથી ઠારેલું વી

ટાંકું ન (લુઓ તાકું) મોટા ગોખલો
 દૂકું નિ. લાણું કે વિસ્તૃત નદિ એવું
 ડાકું પુ. (હિ.) લુટારો, ધાકપાક
 ડાકું વિ. અપમાનિત, બટો લાગેલું
 ડોકું ન. ગરદન ઉપરનું સમગ્ર માથું
 (૨) (લાં) ડોઢિયું, હેરિયું
 દૂકું વિ. (લુઓ દૂંકું) નજીક, દૂર નહિ
 એવું
 તાકું ન. (અ. તાક) ગોખલો, હાથિયું
 થકું વિ. અ. 'ને લીધે', 'ની વતી'
 નાકું ન. કાણું (૨) સોપનું કાણું (૩)
 જકાત લેવાનું ચાણું (૪) ન્યાં મણા
 રસ્તા મગતા હોય તેવું સ્થળ (૫)
 રત્તાનો છેડો કે પ્રવેશદ્વાર (૬) (લાં)
 ગામમાં પેસવા બદલ અપાતો કર,
 જકાત [એવું
 નીકું વિ. રવચ્ચ (૨) સારું, પરાંદ પડે
 પક્કું વિ. (સં. પકવ) ન મોટાપ એવી
 રીતે કરેલું-ધીથી તળાને કે દૂધથી
 બાંધીને (રસોઈ ઇં) (૨) (લાં)
 માહિતમાર, હેતુગ્રાપ નહિ તેવું (૩)
 ખમ્મ, લુચ્ચું (૪) પૂરેપૂરું (૫)
 પાકું, દદ
 પાકું વિ. (સં. પકવ) કાચું નહિ-
 પાકેલું (૨) પુખ્ત (૩) મિષ્ટાન્ન-
 વાણું (જમણ) (૪) સ્પર્શથી મોટાપ
 નહિ એવું-ધીમાં પકવેલું (૫) (લાં)
 હેતરાવ નહિ એવું, પહોંચેલ (૬)
 સારું ચાન ધરાવતું કે હોશિયાર (૭)
 દદ, અડગ (૮) કચાસ વગરનું,
 બરોજર કરાયેલું, પરિપૂર્ણ (જમો
 બાંધકામ, લખાણ, દસ્તાવેજ ઇં)

કાંકે ન. જાદુ (૨) લીટી (૩) છિ
કાંકે વિ. નિસ્તેજ (૨) નીરસ, મોળું
કાંકે વિ. ફિક્કું, નિસ્તેજ (૨) મોળું
ખેકું વિ. ઊલખટોલ
ખાકું (-ખુ) ન. (જુઓ 'ખખુ') કાણું
ખાંકું વિ. (લાં) ખંકું, ઊલ, ફાંકું (૨)
ટુંકું, વિચિત્ર મગજનું-મીઝનનું (૩)
સાહસિક (૪) નાજુક (કામ)
રાંકું વિ. જુઓ 'રાંક'
રોકું વિ. (જુઓ 'રખ') અમુકના જેવું,
એટલી જ કીમતનું
વાંકું વિ. (સં. વક) વક, સીધું નહિ એવું,
ટુંકું (૨) (લાં) સરળ નહિ એવું, કુટિલ
(૩) અવળું, ખેડું, જાણું (૪) વિરુદ્ધ,
સામે થયેલું (૫) ન. વધિ, ગરસમજ,
અણખનાવ (૬) વાંકું એ, વકતા
રાંકું ન. (સં.) ઉપર જતાં અણિયાળા
થેતી જતી ગોળ ખેઠકની ધન આકૃતિ,
(૨) હળવર અમજ (૩) સ્પર્ધન
(૪) શેપની અણી (૫) રાત્ર, શિખર
શી(-શી)કું ન. (સં. શિક્ષ) (ખાલ
મૂકવાનો) અંધર લટકાવાય એવો
જેળો જેવો કાથી વળેતો ચૂંચેલો ઘાટ
મૂકું વિ. (સં. શુષ્ક) શુષ્ક, બીનાશ
વિનાનું (૨) (લાં) કૃષ, દૂબળું
સૈકું ન. (સં. સતક) સેંકડો, સોનો
જથો (૨) સે વર્ષનો સમય
ચાકું પુ. ન. (કાં) ચાકું ચપ્પુ
એકે(-એ) વિ. એકપણ
ઓ.કે. અ. (અ. O. K.) બહુ
ખરાબ, ઘણું સાદું
કાંકે(-એ) અ. કેમ જો, કારણ કે

એકે અ. (એકે) અગર જો (વિરોધી
શરત કે વિધાન જતાવે છે), 'છતાં'
અથવા 'પણ' સાથે સંબધમાં વપ-
રાય છે (જેમકે, એકે તમે કહો છો
તે ખરું હશે, પરંતુ મને નથી લાગતું.
(૨) 'ખાંકે'થી જોડેલા ભાગ ખતાવવા
(જે વાક્યો વચ્ચે) વપરાય છે (જેમકે.
તેણે આવશ્યક હતું એકે એનું મન નથી)
બહેકે અ. (કાં.) (જુઓ 'બચકે') એટલું
જ નહિ પણ
શકે અ. (શકનું ઉપરથી) જાણે કે (૫.)
શાકે અ. (સં. શક ઉપરથી) શક
સંવત પ્રમાણે
શિકે અ. સિકે, સુધ્ધાં, સંહિત
શીકે(-એ) અ. (જુઓ 'શિકે') સુધ્ધાં
સિકે અ. (જુઓ શિકે) સુધ્ધાં
હાંકે અ. જુઓ 'હાં' ૧. (૨) હારનો
આંકે પુ. (સં. અંક) નિશાનીની લીટી
(૨) (લાં) અક્ષરો (૩) હલ, નેક
એકે(-એ) પુ. રમવાની પાનાંમાંથી
એક સંચારાળુ પાના (૨) એક ખગઃ
કે ધોડથી ખેડાતુ વાહન (૩) એકના,
સંપ (૪) વિ. પુ. (લાં) સૌથી
ખાહોશ અથવા કુશળ આત્મી, ક્રિષ્ણ
પુરુષ (જુઓ 'એકક')
કેકે પુ. કે અક્ષર (૨) મૂળાક્ષરોની
આખી ચોળના (૩) કમ્પોનો દરેક
અક્ષર લઈ બનાવેલી કવિતાની એક
રચના (૪) (લાં) પ્રાથમિક જ્ઞાન
(૫) હાંચલ
કાંકે પુ. (જુઓ કામ) ખાપનો ભાઈ
(૨) (બગમી) દુરમન

કોડો પુ. નાનો બાળક
 કોકો પુ. (જુઓ 'કૂકરી') કીકરીનો
 ગોળ કોકો (૨) પરચરનો ગોળ કોકો
 કોકો પુ. (અ.) નાળિયેરની જાતનું
 એક ઝાડ (૨) એનું બીજ (૩) પીણું
 માટે ડરાતી એની શ્રદ્ધા કે પીણું
 કોકો પુ. ઝલપું (૨) ચુંબન, કોકો
 કોકો પુ. (ધોકું ઉપરથી) કોણીનો
 ગાદો, કોસો (૨) મુકો
 ચૂકો ત્તી, એક જાતની ભાજી
 કોકો પુ. છોકો (૨) છોકાવાથી પડેલો
 - લીટા કે ડાંગો
 કોકો પુ. (સં. અતુલ્ય) ચાર ખૂણાવાળી
 જગ્યા (૨) રસોઈ, કરવા અમોટ કુકલી
 - જગ્યા (૩) મારનારને સુવાડવા લી પો
 તૈયાર કરેલી જગ્યા (૪) (લા.) પક્ષ
 કોકો પુ. ચારની સરાનું ગંજીશનું પતું
 છકો પુ. (સં. વટક) છ ચિહ્નવાળું
 પતું (૧) છ દાણાવાળો પાસો (૩)
 (લા.) હિમત, શક્તિ
 કોકો પુ. ('ટોકવું' ઉપરથી) છેકરા-માટે
 દોરેલો લીટો, કાપ મૂકના દોરેલો ચીરો
 કોકો પુ. ઝિકાળનો, રાડાનો બૂકો
 કોકો (-કો) પુ. (ઝાકું ઉપરથી) દેલો,
 હકમેલો (૨) આંખની ઝોંક (૩)
 ગાંજનાં ખોદાં નમાવવાની મુક્તિ
 કોકો (-કો) પુ. તથા પૈસા (૨) રૂપિયો, નાણું
 (૩) સેંકડાના પ્રમાણમાં ગણતરી,
 'પર્સન્ટેજ' (૪) ટકો, સાવ બોકું
 રેશરહિત માથું
 કોકો પુ. (જુઓ 'ટાકવું') અખિયો
 ટિકો, ટીકો પુ. (દિ ટિક) ચાંદ્યો,

ગોહું ટીકું (૨) (લા.) ડામ, ડિંગો
 ટોકો પુ. આધાર, આશ્રય (૨) આધારની
 વસ્તુ, ચાંકલો (૩) (લા.) ડરાવનું
 સમર્થન કે અનુમોદન
 ટોકો પુ. જુઓ 'ટલુકો'
 ટોકો પુ. નરનાં કે ૩૬ ઉપર ભેરથી
 દેવાતો તાલ (૨) ઈંગરો, દાણ, જગાત
 ટોકો પુ. ('ટોકવું' ઉપરથી) ટોક, કટકો
 (૨) એનો અવાજ
 ટકો પુ. (અ. ડોક; સર. 'ધકો' પથ) વહાણનો માલ ચકાવવા ઉતારવા
 , બાંધેલો માટ, - કુરળો (૨) દરિયા કે
 નદીના પણી સામે રક્ષણ માટે
 બાંધેલો બંધ
 ટકો પુ. નગારું (૨) થોડાં વંન્ની પીક
 પર જે બાજુ લલકાવેલાં નગારાં (૩)
 (કા.) ટોકારો (૪) (લા.) ફોલ્લોનો
 એવાજ, ફોલ્લો (૨) ધાડ
 ટોકો પુ. (જુઓ ડાક) ભુટારો, ધાડપાકું
 ટોકો પુ. કાળનો સહી
 ટી(-ટી)કો પુ. (રવા) મુકોનો માગ
 ટોકો મ. બિપસેયો ભાગ, ટોકારો (૨)
 ચુરીર પર બિપસી આવી રહેલો
 હાકાવાળો ભાગ (૩) ફેલો, ટગરો
 તાકો પુ. શાશ્વ વિનાનું લાણું એક-
 સરખું લગડું
 તાકો પુ. કાપડનું થાન
 તાકો પુ. (જુઓ તાકું) ગોખસો
 તિકો પુ. ગંજીશનો તરિયો-એનું
 તથા પાનું
 તુકો પુ. નાની વાન, ટુચકો (૨)
 મનનો તરવ (૩) (લા.) બહુ તીર (૪)

માથે ઈંગારું ધાલેલું તીર
ધંકો પુ. (રવાં) દાસેલો (૨) (લાં)
નુકસાન (૩) ફેરો
ધંકો પુ. (અ.) ડોક ઉપરથી) ડકો
દરિયે કે નદીએ માલ ગડાવવા-હિતાર
વાની બધેલી જગ્યા, કુરજો
ધોકો પુ. નાડી દૂંડી લાકડી (૨) ધોકણ
(૩) (લાં) ગડો (૪) નુકસાન
ધોકો પુ. (જુઓ ધોખો) ધોખો, દગો
નેકો પુ. (નેક ઉપરથી) નિયમ, વ્યવસ્થા
(૨) ધારો (૩) હદ, પ્રમાણ
દોકો પુ. દોકલું કે દોકલું એ, બૂકડો
દોકો પુ. તોર, અભિમાન
દુકો પુ. (જુઓ 'દુનું') મત્રાસય (૨)
પરોરો (૩) ફૂકો
દોકો પુ. જુઓ 'દોકી.'
દોકો પુ. (લાં) ભરવાડ [બૂકડો
જુકો પુ. દેવળીમાં ભરી મોત્રા ભરાતો
બૂકો પુ. બૂકડો, ફોકો
લુકો પુ. (રવાં) ફૂકો, બૂકડો
લુકો, બૂકો પુ. ચૂરો, ચૂર્ણ
માકો પુ. માંગરો
મુકો પુ. મુકીતો રોસો, ગડો

મોકો પુ. (અ.) પ્રસંગ, લાગ
રુકો પુ. (અ. રુકવ્યદ) દૂંકો ચિટ્ટો
(૨) ધર વગેરેનું સરકારી દસ્તાવેજ,
ખત
સકો પુ. જુઓ 'સિકો' (૨) (અ.
સિકલ=છાપ કે શકલ=ચહેરો ઉપરથી)
ચહેરો, મુંદર લગ્ન ચહેરો (૩) ધરણી
વગેરેની લલક
સકો પુ. જુઓ 'સિકો' (૨) સાખ,
છાપ (૩) ચહેરો (૪) રોક, બપોલો
સકો પુ. (જુઓ 'શખ્ખો') પદચરની
લખોટી
સાંકો પુ. (જુઓ 'સાંખ') માંપનો બમસદો
સિકો પુ. (અ.) છાપ, મોકોર (૨)
ચલણી નાણું (૩) મોકી લખોટી
સકો પુ. ('સક' ઉપરથી) તમાકનો
બૂકો, જરૂરો
સેકો પુ. જુઓ 'મેક'
દુકો પુ. (અ. દુકા) તમાકુ પીવાનું
એક નાળચાવાણું સાધન, તોરો
હોકો, હોકો પુ. (જુઓ દુકો) દુકો
હોનો પુ. જુઓ 'બોકાવન'

ખ

આંખ સી. (સં. અધિ) અમું, નેત્ર (૨)
(લાં) જોવાની શક્તિ, નજર (૩)
નિંદા, ખ્યાન, દેખરેખ (૪) દોષ
બીજનું આંખ જેવું નાનું માલું છિદ્ર
(૫) બીજની ગાંઠ (જેમકે મેરડીની)
ઈંખ સી. (સં. ઈન્દ્ર) મેરડી
કંખ સી. (સં. કક્ષા) બગલનો એક
રોમ (૨) તખ્તખલ્લું. સગી

કાંખ સી. (સં. કક્ષા) બગલ
દૂંખ સી. (મં. કુધિ) પેટનું પાંખ (૨)
(લાં) પેટ, મખાંસવ
ખખ નિ. ખખડો રપેટ. ડર્જ
ખખ પુ. ખખ, બદલો (૨) (લાં) પાવ-
માળી (૩) સી. ખત (૪) પંડા, જૂંખ
ખાખ સી. (જુઓ 'ખાક') રાખ, પૂગ
ખોખ વિ. ન. (જુઓ 'ખોખ') મોટા

કદતું પણ ખાલી જોખું
 ગોખ પુ. (સં. ગવાક્ષ) જીવું, ઝરખો
 (૨) ગોખલો
 ગોખ ન. (સં. ગક્ષ) ગોખ (પ.)
 ગોખ વિ. ગોખપું (૨) સ્ત્રી. ગોખખાઈ
 (૩) (લાં) નિકાલ
 ગોખ સ્ત્રી. (સં. ગખ=માજી) માજી
 (લાં) ફાગટ મહેનત
 ગોખ પુ. (સં. ગેષ) સુખ, આનંદ
 ગોખ સ્ત્રી. જુઓ 'ગેક'.
 ગોખ ન. ('ગેખવું' ઉપરથી) ગોખવાનું
 કાટણું (૨) ગોખવાની રીત, તોલ
 (૩) તાજવું
 ગોખ સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'ગખ' (૨) ન.
 માજી
 ગોખ સ્ત્રી. (ગોખું ઉપરથી) ગોખાપણું
 (૨) (લાં) બટો, લાંબન
 ગોખ ન. એક જાતનું જાડું કપડું (એનો
 ફાટ ખનાવે છે), 'ડક'
 ગોખ પુ. (સં. દંશ) ચઢકો, દંશ (૨)
 ધાનનો દાણો સડવાથી પડતું જિર
 (૩) આંકડો, એરી કટો, અણી (૪)
 (લાં) કાનો, વેર
 ગોખ સ્ત્રી. દૂપણ આગળ ફૂટતો ભાગ
 દૂખ, દુખ ન. જુઓ 'દુઃખ'
 દુઃખ ન. (સં.) સંકટ, કષ્ટ (૨) મૌનસિક
 દુખ સ્ત્રી. જુઓ 'ધક', તરસ [આઘાત
 ધોખ સ્ત્રી. (ધોખવું ઉપરથી) ઝંખના,
 ધોખ પુ. ડગલો [આતુરતા
 નખ પુ. (સં.) હાથપગનાં આંગળાંના
 ટેરવા પગનું હાડકું (૨) પશુ પંખીનો
 નહોર (૩) ન. પીસની સંગ

નાંખ સ્ત્રી. (જુઓ 'નાખવું') જીવટી, વમન
 નોખ જુઓ 'નોક' માં.
 પખ પુ. (સં. પક્ષ) પક્ષ, તરફેણ
 પંખ સ્ત્રી. (સં. પક્ષ) પાંખ (પ.)
 પાખ સ્ત્રી. (સં. પક્ષ) પક્ષ, સહાયતા
 પાંખ સ્ત્રી. (સં. પક્ષ) પક્ષીનો હોડવાનો
 અવયવ (૨) લશ્કરની બે બાજુમાંની
 એક (૩) છાપરાનો બે તરફનો બહાર
 પડતો ભાગ (૪) વિમાનના સમતોલ
 રાખતા બેઉ ભાગમંત્રી પ્રત્યેક (૫)
 (લાં) આશયક પડખું
 પૂંખ સ્ત્રી. (સં. પૂંખ) છાપરાનો બે
 બાજુ બહાર પડતો ભાગ, પાંખ
 પ્રેખ પુ. (સં.) બૂલો, હીડોળો. (૨)
 પાલણું (૩) સંગીતનો એક અલંકાર
 પોખ સ્ત્રી. પાણી કાઢવાની આમડાની
 ડોલ (૨) લગલજી, મોટો ખાડો
 લખ પુ. (સં. લક્ષ) લક્ષ
 લખ અ. (રવાં) એવા અવાજથી (૨)
 તરત
 લીખ સ્ત્રી. (સં. લિક્ષા) ભીખવું એ
 (૨) ભીખીને મેળવેલી વસ્તુ
 ભૂખ સ્ત્રી. (સં. ભુશુક્ષા) હુધા (૨)
 (લાં) તીવ્ર ઇચ્છા
 ભેખ પુ. સ્ત્રી. (સં. વેપ; સરંહિ.)
 (લાં) સંન્યાસનો વેપ, સંન્યાસની
 દીક્ષા (૨) બાવો, ફરીર
 ભેખ સ્ત્રી. જુઓ 'ભેખડ', કરાડ
 મખ પુ. (સં.) વર
 મા(-મો)ખ (-ખી) સ્ત્રી. (સં. મશિક્ષા)
 એક જાડું નાનું જવડું
 મુખ ન. (સં.) મોં (૨) ચહેરા (૩)

આગલો કે ઉપરનો લાગ (૪) નહી
ત્યાં દરિયાને મળે તે સ્થાન (૫)
નાટકનું મૂળ કારણ કે ખીજ—નાટકની
પાંચ સંધિઓમાંની પહેલી એક સંધિ
(કા. શા. ૦)

મૂખ વિ. (૨) પુ. (સં.) ખેવફફ, અક્રલ-
લીન (૨) અમણ

મેખ સ્ત્રી (કા.) ખીલી (૨) કાચર
મેખ પુ. (જુઓ 'મેફા') પ્રસંગ, લાગ
(૨) સારો મેખરો, વિશિષ્ટ સ્થાન
(૩) (લા. ૦) વેત, અનુકૂળતા, ગોઠવણ

મેખ પુ. તંબૂરનો વાંસ

મખ પુ. (કા.) ખરફ

મખ વિ. ત્રણનો વેપારી સંકેત

મખ પુ. (સં. ઋષિ) જૈન વતિ

મખ સ્ત્રી. રાખોડી, વાની

મખ સ્ત્રી. રખાત (૨) રખનું એ

મખ પુ. (કા.) ગાલ (૨) ચહેરો, શિકલ
(૩) (લા. ૦) પક્ષપાત, વણજી

મખ સ્ત્રી જુઓ 'રખ' (૨) અટકળ

(૩) વિચાર, અભિપ્રાય (૪) ખમરનું
વણજી, ભાવતાલ (૫) મેખ પ્રસંગ,
મેખ

મખ ન. (સં. વૃક્ષ) નાનું ઝાક-ઝાક

મખ સ્ત્રી. (સં. રેખા) રેખા (૨) દાંતે
જડાવેલી સોનાની ટપકા (૩) નાની
ખીલી (૪) અ. જાણે (૫.)

મેખ પુ. ધમજા, આકાંક્ષા

મેખ પુ. (સં. રોપ) દમામ, રોફ

લાખ પુ. (સં. લગ્ન) સો દામર

લોખ સ્ત્રી. (સં. લાક્ષ) ખાખરો પીપળો
બોરડી વગેરે ઉપર થતા કીડાઓએ

ખનાવેલો એક દાસ પદાર્થ

લીખ સ્ત્રી. (સં. લિખા) માથામાં થતાં
જૂ નામનાં જંતુનાં ઈંડાં

લૂખ સ્ત્રી. જુઓ 'લું'.

લેખ પુ. (સં.) લખેલું એ, લખાણ
(ઉદ. = શિક્ષાલેખ, વિધિના લેખ)

(૨) ખત, કરારનું લખાણ (૩)
નિબંધ, આર્ટિકલ

વખ ન. (સં. વિષ) વિષ, ઝેર

વાખ પુ. તાડછાંના દોરા જેવા રેસા
(૨) (સં.) શીંગની ખાખૂની નસો

વિખ ન. (સં. વિષ) વિષ, ઝેર

રાખ પુ. (સં.) એક ખતના દરિયાઈ
ખાણીનું કોટણું—જેને ફૂંકવાથી અવાજ

થાય છે. (૨) આંગળી ઉપરનું એના
આકારનું ચિહ્ન (૩) (લા. ૦) મૂખ

શાખ સ્ત્રી. (સં. સાદય) સાક્ષીની સહી
(૨) (લા. ૦) આખર, વડ

શાખ સ્ત્રી. (સં. સાખા) કાળી (૨) અટક,
અવટક

શીખ સ્ત્રી. (સં. શિક્ષા) શિખામણ (૨)
(લા. ૦) વિદ્યવર્ગીની કે એ વેળા અપાતી
ભેદ

શીખ (કા. સીખ) અણીદાર પોશી
લોદાનો સગિયો (ચેલામાંથી અનાજ
કાઢવા માટેનો)

શીખ પુ. (સં. શિખ) મુઠું નાનકના
સંપ્રદાયનો અનુયાયી

રોખ પુ. (અ.) આરબોની રાજાનો ઉપરી
(૨) મુસલમાનોની એક ખનનો આદમી
(૩) એક મુસલમાની અટક

રોખ પુ. (જુઓ 'રોક' અ.) હોંસ,
ખખ, ઝાડ (૨) મોજમજ, રંજગાજી

સપ્ત ન (જુઓ 'મુખ') જંપ, મુખ
સાપ્ત સ્ત્રી. (સં. સાક્ષ) સાક્ષી, સાપ
સાપ્ત સ્ત્રી. (મં. સાપ્તા) પારણના
ગોઠાના ઝેમા ટેકા (૨) (લાં)
પારણું, આગણું

સાપ્ત સ્ત્રી. (સં. 'સાપ્તા' ઉપરથી) ગા
ઉપર જ પાકેલું ફળ, સાપોટું

સીપ્ત સ્ત્રી. (કા.) જુઓ 'સીક'

મુખ ન. (સં.) તન મનને જમે તેવો
કામનાની સિદ્ધિનો આનંદ (૨)

શાંતિ, નિરાંત (૩) આકંતી સંતા

આપ્તા(-ખી) પુ. બ. વ. (સં. અક્ષત)
અક્ષત, વણુભાગેલા ચોખા કે ફાણા

ઓપ્તા સ્ત્રી (સં. ઉપા) (સંતા) અનિ
રહતી પત્ની ઉપા (૨) ન. જુઓ

'ઓપામંડળ', દાગકાનો પ્રદેશ
કપ્તા સ્ત્રી. (સં. કુપ્તપાતિ) નિંદા

કપ્તા પુ. (સં. કપાય) ઉકાળો, કાદો
(૨) ભગવો રંગ (૩) અસ્વચ્છતા

(૪) વિ કપાય ભગવુ (૫) વિ. વરું,
કેપ્તા પુ. મનોવિકાર [કસાણું

કાપ્તા સ્ત્રી. નડતર (દાવામાં પ્રતિપક્ષને
દરાવવા માટે આણેલી)

ખાંખાં ન. બ. વ. (કા.) ફીફાં
ચોખા પુ. બ. વ. ડાંગર ભરડીને

કડાતું એક અનાજ
ઝંખા સ્ત્રી. ઝંખના (૫)

તીખાં ન. બ. વ. મરી (૨) મરચાં
કેપ્તા સ્ત્રી. ('કેપ્તુ' ઉપરથી) દેખાવું,

પ્રત્યક્ષ જણાવું એ
પંખા સ્ત્રી. (જુઓ 'પંખ') પાંખ (૨)

ન. કપ્તારની એક જાતનું નામ

બાખા સ્ત્રી. (સં. બાખા) બાખા, બોલી

(૨) આકૃત મણાતી બોધી (જૂની
ચુજરાતી, જૂની મજ વગેરે)

મેખા પુ. બ. વ. જુઓ મારા, બારાં
ફેખા સ્ત્રી. (સં.) લીટી, આંધા

સાખા સ્ત્રી. (સં.) ડાળી (૨) વિભાગ

(૩) જુનાં જુનાં ગોત્રો કે મંડળોમાં
પ્રચલિત વેદની સંદિતાનો પાક કે

કમભેદ [(૩) જોત, શય
શિખા સ્ત્રી. (સં.) ચોટકી (૨) છાગું

સખા પુ. (સં.) મિત્ર મિર્જના
મુખા સ્ત્રી. (સં.) ગાંધાર મામની એક

મુખિ પુ. (સં. ખંપ) ખાંપ, મુનિ
મુખિ (૨) મુર [સિક્કો

ઓખી સ્ત્રી. સૌરાષ્ટ્રનો એક અસથી
કાખી સ્ત્રી, (-ખુ) ન. જુઓ 'કાખ'

ખાખી વિ (જુઓ 'ખાખી') (૨) ખાંપી
નિર્ધન (૩) ન. ખાખી રગતું લુગડું

ખીખી અ. (રવાં) એવો અવાજ કરીને
(૨) સ્ત્રી. ખીખી હસતું એ (દાંડીમાં)

ખાંખી સ્ત્રી. ('ખાંખવું' સ. કિ. ઉપરથી)
જાખો ખ્યાવ કે ફર્શન (૨) જાતું-

ખાતુ જોવું એ (૩) ભાવપૂર્વક ફર્શન
તીખી સ્ત્રી (કા.) થોડીની એક જાત

ફૂખી, ફૂખાં વિ. ફૂ.ખથી પીડાતું
દોખી વિ. (સ. દોખિત) દોખિત, ચુનેચાર

નખી વિ. ('નખ' ઉપરથી) અણિતાર
નખવાળું (૨) સ્ત્રી. મહેલો નખ

(૩) વાઘના તાર વગાડવાની તારની
લીટી (૪) નખિયું (૫) ન એ નાખતું

આણુ પહાડ ઉપરનું તળાવ (સંતા)
પંખી ન. (સ. પક્ષિન) પક્ષી

પાખી (-ખે) અ. (લુઓ 'પખે') સિવાય
 લૂખી વિ. સ્ત્રી. લુઓ 'લૂખું'
 મા(-માં)ખી સ્ત્રી. લુઓ 'માખ'
 મુખી પુ. (સં. મુખિન) અગ્રેસર, નાયક
 (૨) ગામનો વડો (એક સરકારી
 અધિકારી)

મેખી વિ. (૨) પુ. અશીર્વા
 રખે પુ. (સં. રખિ) લંગી (કા.)
 લખી સ્ત્રી. (કા.) ઘોડીની એક ખત
 લાખી વિ. ('લાખ' ઉપરથી) લાખ
 જેવા રંગવાળું (૨) લાખનું બનાવેલું
 લાખી વિ. ધનવાન, ઉદાર (૩) અસંખ્ય
 લેખી વિ. (સું. લિખિત) લેખિત
 લખાણના રૂપમાં હોય એવું

શિખી પુ. (સં) મોર
 શેખી સ્ત્રી. (કા.) પતરાળ, બમ્બ
 સખી સ્ત્રી. (સં.) સાહેબી, સહિયર
 સખી વિ. (અ.) દાની, ઉદાર
 સાખી સ્ત્રી. બે પક્ષિનો એક પ્રકારનો
 હંદ (૨) ગરખી-રાસ વગેરે
 આવતી લંબાવીને ગાવાની દ્રવ્ય
 પંક્તિઓ [પૂરનાર]

સાખી પુ. (સં. સાક્ષિન) સાક્ષી
 મુખી વિ. (સં. મુખિન) મુખવાળું, દુઃખ
 આખુ પુ. (સં.) ઉદર [વિનાનું
 આખું વિ. (સં. અક્ષત) લાંબા વિનાનું,
 અખંડ (૨), પૂરું, સળંગ
 બોખું ન. અંદરથી પોકું ને સાર-
 ગર જે કાંઈ હોય તે જેમાંથી કાઢી લીધેનું
 હોય તે ફાંદું (૨) એવી ખાલી તકલાદી
 પેટી (૩) કાગળ અને લૂગડું લાઠીથી
 ચોપડી બનાવેલો પાવડોનો પાટ

(૪) કકડાઓની બનાવેલી પાવડી (૫)
 ભરપાઈ થઈ ગયેલો હાંડીનો કાગળ
 (૬) નખરો, ખીણું (૭) કામું લખાણ,
 મુસદ્દો (૮) ક્લેવર, હાડપિંજર
 ચોખ્ખું વિ. સ્વચ્છ (૨) ભેગ વગરનું
 (૩) (લાં) સામું, પ્રામાણિક (૪)
 પુલ્કું, સ્પષ્ટ

ઝંખું વિ. અસ્પષ્ટ આખું (૨) ઓછા
 પ્રકારવાળું (૩) (લાં) નિસ્તેજ, ફિક્કું
 ડખું ન. ('ડખો' ઉપરથી) શાક વગેરે
 નાખી કરેલી દાગ કે કંઠી
 તીખું વિ. (સં. તીક્ષ્ણ) ધમધમાટિયું,
 હલ અચરે એવું (૨) (લાં) પાણી-
 વાળું, તેજ, જ્વલદ (૩) ઉમ, ગરમ
 મીઠાનું (૪) ન. ખરું લોહું, પોલાદ
 નોખું વિ. અલય, જુદું [તરફેણ
 પખુ ન. (લુઓ 'પખ') પક્ષ (૨) ઓથ,
 પાંખું વિ. છૂટું-આખું
 પાંખું ન. ('પાંખ' ઉપરથી) ચપ્પનું
 પાનું (૨) કાષ્ઠપણ હથિયારનું પાળિયું
 બખું ન. (લુઓ 'બખાડું') બકિરું,
 બગુ (અ)

બાખુ ન. જનતા સુમાત્રા-અરવસ્તાન
 વગેરે દેશ (૨) (લાં) એદેશોમાં જઈ
 મેળવેલી સંપત્તિ (૩) (લાં) અમનઅમન
 બાખું વિ. (લુઓ બાકું) રંગીલું
 બાખું ન. (લુઓ બાકું) કાણ
 બોખું વિ. દાંત પડી ગયા હોય એવું
 લિખ્ખું પુ. (પાલિ, સં. ભિક્કુ) ખોદ
 મેખુ ન. અશીર્વા [સાધુ-ભિક્ષુક
 રોખું વિ. લુઓ 'રોકું'
 રોખું ન. બગતણ, લાકડાં

લાખુ ન. (સં. લક્ષ્મન) શરીર ઉપરનું
જન્મથી પડેલું કાળાસ મારતા રંગનું
પાંચું

લાખુ વિ. વગર નોતરે જન્મવા આવી
પહેંચેલું ગરીબ (માણસ)

લાખુ વિ. (સં. રુક્ષ) ચીકણા વિનાનું
(૨) રસ વિનાનું (૩) (લાં) નિર્ધન,
ખાલી (૪) પ્રેમરહિત

ખુ ન. (સં. લેખ્ય) હિસાબ મેંચે
ગણાય તેવો દુકો-સહેલો હિસાબ
(૨) ગણતરી. હિસાબ (૩) (લાં) ગળું

વખુ ન. (સં. પક્ષ) પક્ષ (૨) ઝોથ
(૩) વગ

સાંખુ ન. (જુઓ 'સાંખવું') માપ
(૨) ખેડીને પડતર રાખેલું ખેતર

ખૂંખૂ ન. (રવાં) ખૂંખારવાનો કે
ખાંસીનો અવાજ

અખે વિ. (સં. અક્ષય) અક્ષય, જોનો
નાશ નથી તેવું [અવાજ

ખેખે અ. (૨) સી. (રવાં) ઉધરસનો
નખે અ. નહિ (સુ.)

પખે અ. (સં. પક્ષ) સિરાય, પાખે
રખે અ. કઢાય, કઢાપિ

લેખે અ. ('લેખુ' ઉપરથી) હિમાખે,
પ્રમાણે (૨) પ્રીત્યર્થે વારતે, ખાતે

વિખે અ. જુઓ 'વિખે' (૫.)

શીખે અ. (જુઓ 'શીકે') સુધ્ધા
ઓખો પુ. (કા) શોળા ઓરી અજમડા

વં સંચારી રોગ
ખખો પુ. ખકાર (૨) (વુઝકારમાં)

ક્ષત્રિય કે અલક્ષત્રિય કોમનો માણસ

ખોખો સી. એક રમત, ખો

ગોખો પુ. (સં. ગવાહ) પક્ષીનો મોળો

જોખો પુ. (જુઓ 'જોખ') મુંખ, મગ

જોખો પુ. (જોખમ પરથી) (કા.) જોખમ

કખો પુ. (રવાં) જુઓ 'કખુ' (૨)

(લાં) ગોટાળો, ખીચડો (૩) વધો,
અપડો [શંકા

ધાંખો પુ. કળણ, ગિંતા (૨) વહેમ,

ધોખો પુ. શેષ (૨) નુકસાન (૩) ચિંતા
(૪) દગો

પખો પુ. (સં. પક્ષક) વીંજણો (૨)

ઇલેક્ટ્રિક 'ફેન' (૩) પાંખાળું ચંત્ર (૪)

સાવકલ મોટર ઇના પૈકા ઉપરનું

પાખો પુ. કટેવાળો [દાંકણ

રખો પુ. (સં રક્ષક) ગામનો કે ખેતરનો
રખેવાળ, ચોટીદાર

લાખો પુ. (જુઓ 'લાખેલું') સુસજ્જ-
વતો માણસ, લાખેલો

વખો પુ. (સં. વિષય=કાલસા) (લાં)

જુખમરાનું સંકટ (૨) સંકટ

વાખો પુ. જુઓ વખો (૨) મરડી

શખો પુ. (જુઓ 'શક્ષો') લખોડી
(અની રમતમાં બોલાય છે) (૨)

જુઓ 'શક્ષો' અર્થ ૨-૧

સાખો પુ. (સં સાક્ષ) લોકનો અભિ-
પ્રાય કે જાણ (૨) (લાં) કંકાસ,

કળિયો (૩) મજમન [સંકેત

સાંખો (સં. સંખ્યા) એકનો વેપારી

ગ.

અગ વિ. (સં.) ગમન ન કરી શકે એવું
 રિયર (૨) પુ. પર્વત (૩) સર્પ
 (૪) ન. ઝાડ
 અંગ ન. (સં) શરીરનો અવયવ (૨)
 (૩) ભાગ (૪) જાત, પંડ, પોતે
 અંગ પુ. આવરો, આવડું એ
 અંગ સ્ત્રી. (સં. અગ્નિ) અગ્નિ, દેવતા
 (૨) (લાં) અગન, લાય, બળતરા (૩)
 અક્ષમાત કાંઈ બળી જાહે ને ભડકે
 ભાગે તે (૪) (લાં) કોઈ સંતન દાઝ
 કે એવા જુરસાની ભાગણી
 કાંગ પુ. (સં. કાક) કાકરો
 કાંગ સ્ત્રી (સં. કંથુ) એક જાતનું ધાન્ય
 ખગ પુ. ન. (સં.) પક્ષી (૨) પું. મઠ (૩)
 તારો (૪) સર્પ (૫) દેવ (૬) નવની
 સંઘા ગિંડાનું શિંગડું
 ખડગ ન. (સં) તરવાર, ખાંડ (૨)
 ખગ પુ. ખડકો, ઢાંચો (૨) (લાં) દાઝ,
 વેર (૩) ખખે, બદલો (૪) ખત,
 ખાન
 ખંગ વિ. (લુઓ 'ખંગ') લૂંટ
 ખાંગ પુ. ખાંગડો, ફૂંકો (૨)
 અતિ ગરમીથી પીગળી ગયેલો ઈંટ
 કે નળિયાનો ઢુકડો, કીટી
 ગર્ગ પુ. (સં.) (સંઘા) એક પ્રાચીન
 અગ્નિ (૨) યાદવોનો પુરોહિત
 ગંગ સ્ત્રી. (સ. ગંગા) (સંઘા) નદી (૨)
 પુ. (સં. ગાંગ) એક દિંદો કવિ
 ચંગ વિ. (સં.) સ્વચ્છ (૨) મજેદાર
 (૩) તંદુરસ્ત
 ચંગ પુ. (કા.) મોંથી પકડીને વગાડવાનું

એક વાજિંત્ર, એયચંગ (૨). વગાડ-
 વાની પિત્તળની તકતી, તાળ. (૩)
 પતંગનું પૂંછકું (૪) ગંજીની એક
 રમત (૫) ન. ઘંટ
 ચાગ પુ. (કા.) જોડું લાક, ચાગલાઈ
 છ-છાગ પુ. (સં.) બકરો, છાગ
 જગ ન. (સં. જગત) જગત
 જગ સ્ત્રી. (લુઓ જગા) જગ્યા (૫)
 જંગ પુ. (કા.) મોટી લડાઈ, યુદ્ધ (૨)
 (લાં) ધાંધલ, કંકાસ
 જગ પુ. (સ. યાગ) યજ્ઞ (૨) રજાદે
 (જવારા) વં નું સ્થાપન વગેરે
 જમ સ્ત્રી. (લુઓ 'જમ્યા') જમ્યા
 જમ સ્ત્રી. ('જમવું' ઉપરથી) જમવું
 એ, જમરણ
 જુગ પુ. (સં. યુગ) જમાનો
 જુગ ન. (સં. યુગ) જોડ, જુગલ
 જોગ-ચુ વિ. (સં. યોગ્ય) જોડું,
 લાયક, છાજતું (જૂનીના નામ સર્વનામ
 કે સામાન્ય કૃતંત સાથે નામયોગી
 અવ્યય જેડે વપરાય છે; ઉદા.
 'લખવા જોગ' (ખામત), 'ખાવા
 જોગ' (ફળ), 'તમારા જોગ' (કામ) (૨)
 માટેનું-નાનું તરફનું (ઉદા. ચાકજોગ,
 નામજોગ (દંડી) (૩) અ. પ્રતિ,
 તરફ (ઉદા. મંત્રી જોગ)
 જોગ પુ. લુઓ 'યોગ' (૨) જોગવાઈ
 (૩) વજ્રાટમાં તાણવાના કમવાર
 તાર તમેઉપર કરી સાધવામાં આવતી
 ચોકડી જેવી આડીની યોજના
 ટંગ, ટાંગ સ્ત્રી ટંગો, પગ

ઠગ વિ. ઠગનારું (૨) એ નામની હુદારાની
 એક જાતનું (૩) પું એ જાતનો
 માણસ (૪) ઠગનાર
 ડગ સ્ત્રી. ડગવું એ, અરિયરતા
 ડગ ન. ડગલું, કદમ
 ડાંગ સ્ત્રી. (દે. ડગા) લાંબી મજાજીત
 લાકડી, ડાંગારું
 ડાંગ ન (સંઘા) જાડીવાળો એક દુર્ગરી
 પ્રદેશ (ચુરત જિલ્લાની સરહદે)
 ડિંગ સ્ત્રી. ન. ખોટી કે બનાવટી વાત, ગપ
 દગ પું. દગલો, ગંજ (૨) વિ. (કા.) ઘણું
 દગ પું. સ્ત્રી. (કા.) (૨) આણું, આણામાં
 આવેલા માણસો
 દંગ પું. બ. વ. વર્તન, રીતભાત (૨)
 એનચાગા, દાગો (૩) રીત, દમ
 દોંગ પું. હોમ એના કરતાં જુદી જાતના
 વર્તનનો દેખાવ, ધુતારાવેડા
 દંગ વિ. (કા.) બિડાતું, અપસીને આવી
 રહેતું (૨) તાણેલું, કસેલું (૩) છૂટ-
 વગરનું (નાણાં કે વેપારના વિષયમાં)
 (૪) કાવર, કંટાળેલું (૫) પું. ઘોડા
 વગરનું જન ખમી ન જાય એ માટે
 તે તે પ્રાણીને પેટ કસીને બાંધેલો પદો
 તાગ પું. હેડો, અંત, નિવેડો (૨)
 પાણીના ઝિંડાણોનો કચાસ
 તાગ પું. (સં.) તાગ) પરણીને વિદાય
 થતા વર તરફથી ભાગેલો કચાપણના
 બાદ પાછાણોને અપાતી દક્ષિણા કે
 લાગો
 તુંગ વિ. (સં.) ઝેચું (૨) પું. પર્વત
 (૩) ન ટોચ, સિખર
 તેગ સ્ત્રી. (દા.) નાની તવચા, કટાર

ત્યાગ પું. (સં.) તજવાની ક્રિયા (૨)
 સંન્યાસ (૩) દાન (૪) લગનાદિ પ્રમંગે
 અપાતો બાગેટનો લાગો, તાગ
 તાગ પું. તામડો, તાંતણો
 દંગ વિ. (કા.) દિંગ, ચકિત
 દિંગ વિ. (જુઓ 'દંગ') ચકિત, છક
 દુર્ગ વિ. (સં.) દુર્ગમ (સ્થાન) (૨) પું.
 કિલ્લો
 દેગ પું. (કા.) મોટો દેગડો (૨) સ્ત્રી.
 દેમડી, તાંબાનું એક વાસણ, ચરવી
 નગ પું. (સં.) પર્વત (૨) સાતની સંઘા
 નંગ ન. (કા. નગ) એક વસ્તુ (૨)
 પહેલ પાડેલો હીસો (૩) (લા.) મૂખ
 માણસ (૪) લુચ્ચો કે ખંધો
 નાગ પું. (સં.) ફેણવાળો સાપ (૨)
 પાતાળમાં રહેતો એક જાતનો કાષ્ઠ-
 નિક સપદિવ (૩) હાથી (૪)
 ચકલોકિની એક સાખાનો માણસ (૫)
 આસામની એક આદિવાસી જાતનો
 પ્રુપ
 નેગ પું. (હિં.) લેખ્યુવ મંદિરામાં કોકોર-
 જીને નિત્ય ધગવવાના પદાર્થો કે એની
 કીમતનો સુકરર કરેલો અદાજ
 પગ પું. (સં. 'પદમ') પ્રાણીનો ચાલ-
 વાનો અવયવ, ટંગો (૨) (લા.)
 અવરજવર (૩) મૂળ
 પાગ પું. (જુઓ 'પગ') પગ (૫.)
 પાગ સ્ત્રી. (જુઓ 'પાગ') પાગ
 પૂગ પું. (મં) સમૂહ, દગલો (૨) મંગળ
 (૩) ન. સોપારી કે એનું ઝાક
 પ્રાગ્ અ. (સં.) પહેલાં, અગાઉ
 રસેગ પું. (અં.) એક ચોપી ગાદિયો

તાવ, મરફી, મહામારી
 ક્રમ પું. (સં. ક્રમ) વસંત (૨) હોળી-
 નાં રાંગારી ગીતો કે બોલાતા અપરાધ
 ક્રમ સ્ત્રી. એક છાંડ
 ક્રમ, ક્રમ સ્ત્રી. ('ક્રમ' ઉપરથી) ક્રમ
 મગ પું. (સં. બક) બગલો
 યંગ સ્ત્રી. (સં. વંગ) કલાઈ (૨)
 કલાઈની બરમ (૩) પું. (સંતા) બંગાળ
 પ્રાંત
 યંગ પું. રીત, તરફ (૨) તક, જુદો
 (૩) નમ્નો, બાત (૪) વિ. (લાં)
 નાગું, નિર્લજ્જ
 યાગ પું. (કા.) મોટો બગીચો, ઉદ્યાન
 યાંગ સ્ત્રી. (કા.) નમાજનો સમય સમય-
 વા મુસ્લામિ કહેલો પોકાર (૨)
 (લાં) ગય
 યેન સ્ત્રી. (અં.) ચેલી (૨) દુકાણાની
 પેટી (ભોખાંડી કે આમડાની)
 ભગ ન. (સં.) નસીમ, સદ્ભાવ (૨)
 અંશુર્ વીર્ વશ શ્રી જ્ઞાન વેરાગ્ય
 એ છનો સમુદ્ધ (૩) કાલું, ઝિદ્દ (૪)
 સ્ત્રીની પ્રવૃત્તિ (૫) ક્ષત, પ્રયુ (૬)
 સૂર્યનાં બાર રૂપોમાંનું એક, સૂર્ય
 ભગઈ ન. (સં. ભર્ગસ) તેજ
 ભંગ પું. (સં.) ભંગવું, વૃદ્ધવું (૨) તોડવું
 (૩) નાશ (૪) વિધન (૫) વાંક, વળાંક
 ભંગ સ્ત્રી. (સં. ભગા) ભાગ
 ભાગ પું. (સં.) અંશ, હિસ્સો (૨)
 • પુસ્તકનો હિસ્સો; ઉદા. ભાગ પડેલો
 (૩) બાગાકાર (ગ.)
 ભાંગ સ્ત્રી. (સં. ભંગા) ગાંગની કળી
 તથા પાંદડાં (૨) એવું બનાવેલું પીણું

ભૂંગ પું. (સં.) ભમરો (૨) એક પક્ષી
 (૩) અભિષેકનો કળશ
 ભેંગ પું. મિથણ, ભેગ
 ભોગ પું. (સં.) ભોગવું એ (૨) ભો-
 ગવવાની સામગ્રી (૩) દેવને ધરવાની
 સામગ્રી (૪) પ્રત્યેક નિયત સમયે
 ભોગ સરાવ્યા પછી કરાવવામાં આવ-
 તો કોકોરળનાં દર્શન (૫) સૂર્યની દૃષ્ટિ
 (૬) (લાં) માઠી દશા (૭) બલિદાન
 મગ પું. (સં. મુદગ) મગ, એક કોકોર
 મગ પું. માગ (૫.) (૨) સ્ત્રી. બાજુ,
 તરફ (૩) અ. ભણી, તરફ
 મંગ પું. કુંગરો, ટેકરો, મંગરો
 માગ પું. (સં. માગઈ) રસ્તો (૨)
 જગ્યા (૩) મોકળાશ (૪) અંતર
 માગ સ્ત્રી. ('માગવું' ઉપરથી) માંગ,
 માંગણી ખપત (૨) ઉપરાણી
 માગઈ પું. (સં.) રસ્તો (૨) રૂદિ (૩)
 મત સંપ્રદાય (૪) સંગીતનો એક
 પ્રકાર, જુદું ને શિષ્ટ સંગીત
 માંગ વિ. (જુઓ માગવું), બાક
 (વિપારી સકેત) (૨) સ્ત્રી. માગ
 માગણી (૩) સેધો (૪) ચોટલાની
 લમણ તરફની ઘટો, લમણા આમળ
 પાકેલાં પટિયાં, ભોગ
 માંગ પું. (સં. માતમ) મધ્યપ્રાંતની
 એક હરિજન જાનો માણસ
 મૃગ પું. ન (સં.) પશુ (૨) હરણ (૩)
 ન. મૃગશીર્ષ, પાંચમુ નક્ષત્ર
 મોગ પું. સ્ત્રી. બને લમણા ઉપરની લટો,
 મોગ પું. (સં. મુદગ) મગ [માંચ
 યાગ પું. (સં.) યા

યુગ પુ. (સં.) પૌરાણિક રીતે પાડેલા કાળના લાંબા ચાર વિભાગોમાંનો દરેક (સત્ય, ત્રેતા, કાપર, કલિ) (૨) પાંચ પાંચ વર્ષનો વિભાગ (૩) (લાં) જમાનો (૪) ન. યુગલ, યુગ્મ
 યોગ પુ. (સં.) મેળાપ, સંગમ (૨) ઉપાય, ઇલાજ (૩) પરમાત્મા સાથે સંબંધ કરવાનો ઉપાય (૪) ચિત્ત-વૃત્તિનો નિરોધ (૫) છાંદ્યો ઉપર કાળ દાખી આસન વગેરેનો કરવામાં આવતી ક્રિયા (૬) યોગશાસ્ત્ર (૭) અવસર, પ્રસંગ, લાગ (૮) સુર્ય કે ચંદ્રના અમુક સ્થાનમાં આવવાથી થતા ૨૭ વિશિષ્ટ અવસરમાંનો દરેક (જ્યો.) (૯) વ્યુત્પત્તિ (વ્યા.) (૧૦) મન વાણી અને કાયાની પ્રવૃત્તિ (જૈન)
 રંગ સ્ત્રી. (ફા.) નસ (૨) (લાં) મનો-વૃત્તિ, વસણ (૩) હડ
 રંગ પુ. સ્ત્રી. ન. (અ.) અનૂસ
 રંગ પુ. (સં. ફા.) લાલ પીળા વગેરે વર્ણ કે એની બુદ્ધી કે પ્રવાહી (૨) (લાં) પટ, અસર (૩) આનંદ, મસ્તી, તાન (૪) કેક, નસો (૫) પ્રીતિ, શ્લેષ (૬) રંગબૃગિ (૭) રણાંગણ (૮) આખર, વટ
 રાગ પુ. (સં.) ગોઠ, મમતા, આસક્તિ (૨) ગમે, મેળ, ખનાવ (૩) કોષ, ગુસ્સો (૪) લાલ રંગ (૫) મનોરંજન યાવ તેવી ગાવાની વિશિષ્ટ રીત (સંગીતમાં મુખ્ય ૭ ગણાય છે : લુઓ 'ખટરાગ') (૬) અરાજ, સર રિંગ સ્ત્રી. (અ.) વીંટી (૨) રમતખમત

કે અખાડની યા શેરખખરની અંદરની જગ્યા (મોટે ભાગે વર્તુલાકાર)
 રોગ પુ. (સં.) તંદુરસ્તીમાં બગાડો, બ્યાધિ [સુતરની આંટી
 લગ સ્ત્રી. ટેકણ, ટેકા (ગોમનો) (૨) લાગ પુ. આધાર, ટેકણ (૨) તાકો, દાવ, પ્રમંગ (૩) મુકિન (૪) વચાગ (૫) વિ. અ. (કા.) એટલું તો, એવું તો
 લાંગ સ્ત્રી. સ્ત્રી. (સં. લંકા) વટાણા જેવું એક કોણ
 લિંગ ન. (સં.) ચિહ્ન (૨) ગતિ (વ્યા.) (૩) સાધન, હેતુ (વ્યા.) (૪) મહાદેવની લિંગાકાર મૂર્તિ (૫) પુરુષની છત્રી (૬) લિંગદેહ
 વગ પુ. સ્ત્રી. લુઓ 'વગ-વસીયો' (૨) પક્ષ, તરફ (૩) (લાં) જગ્યા, સમય (૪) તક, અવસર
 વગ પુ. (સં.) મોટા સમુદાયનો એક ભાગ (૨) જાત પ્રમાણે પાડેલા જગ્યા-માંનો પ્રત્યેક (૩) શ્રેણી, કોટિ, કક્ષા (૪) મધ્યકાલીન ગુજરાતી કવિતામાં 'સર્ગ' ને સ્થાને પ્રયોગનું પ્રકરણ-નામ (૫) શાળામાં શ્રેણીવાર વિદ્યાર્થીઓને બધુવા બેસવાનો આરોડો (૬) 'રૂફર' (ગ.) [બંગ-બંગાળ દેશ
 વંગ સ્ત્રી. (સં.) ક્ષાણ (૨) પુ. (સં.) વાગ સ્ત્રી. (સં. વાક) વાણી
 વાગ સ્ત્રી. (સં. વસ્ય) લગ્ન ધરણીથી સમયેલી સીંગતિની (નાગરોમાં)
 વાગ સ્ત્રી. (સં. વગ્યા) યોગની લગ્ન
 વેગ પુ. (સં.) ગતિ, ઝડપ (૨) લુસ્સો બેસ (૩) ચસકો, સણકો (૪) તાસ

તાપ [અપંગ
 વ્યંગ વિ. (સં.) એકાદ અંગ વિનાનું,
 વ્યંગ પુ. (સં.) વ્યંગનાયુક્ત વચન
 (૨) (લાં) કટાક્ષવચન
 રાગ સ્ત્રી. (સં. શિખા) દીવાની ન્યેત
 (૨) એના જેવી દીવાના આકારની
 વસ્તુ (૩) શંકુ આકારનો ઢગલો (૪)
 જનવરનાં આચળ [ધનુષ
 શાંગી ન. (સં.) વિષ્ણુનું એ(સંતા)નામનું
 શિંગ ન. (સં. શૃંગ) જુઓ 'શિંગડું'
 (૨) સ્ત્રી. ખીવાળી પાપડી
 શીંગ સ્ત્રી. જુઓ 'શિંગ' (કઠોળવગેરેની)
 શૃંગ ન. (સં.) શિખર, ટોચ (૨)
 શિંગડું (૩) અણી
 શોગ પુ. (સં. 'શોક') જુઓ 'સોગ'
 સગ સ્ત્રી. (જુઓ શગ) (કા.) દીવાની
 ન્યેત
 સર્ગી પુ. (સં.) સૃષ્ટિ (૨) ઉત્પત્તિ
 (૩) ત્યાગ (૪) સંસ્કૃત કાવ્યોમાંનો
 પ્રત્યેક અધ્યાય (કાં. શાં.)
 સંગ પુ. (સં.) સંયોગ (૨) સંબંધ (૩)
 સોમત, સહવાસ (૪) આસક્તિ (૫)
 (લાં) મધુન
 સંગ પુ. (કા.) પથ્થર
 સાગ પુ. જેનાં મંદારતી લાક્ષણ બને
 ■ તે જાતનું એક જાત
 સાંગ વિ. (સં.) અંગો સહિત (૨)
 આજુ, તમામ
 સાંગ સ્ત્રી. ખરડી જેવું એક દધિવાર
 સિંગ, સીંગ સ્ત્રી. જુઓ 'શિંગ'
 સૂગ સ્ત્રી. દુર્ગંધ-દુષ્ટ પદાર્થ વગેરેથી
 ગરમ, ગરમ અવસ્થા

સોગ પુ. (સં. શોક) સંબંધીના
 મરણથી કરાતી શોકમય રહેણી-કરણી
 સોંગ પુ. (જુઓ 'સ્વાંગ') નાટકમાંનો
 કૃત્રિમ વેશ (૨) (લાં) ઢોંગ
 સિંગ સ્ત્રી. (અ.) રિયતિસ્થાપકતા-
 વાળી પોલાદી કમાન કે વાળાનું
 ગોળ ગૂંછણું
 સ્વર્ગી ન. (સં.) દેવોનો લોક
 સ્વાંગ પુ. નાટક વગેરેમાં બનાવટી વેશ
 (૨) પોશાકની સજવટ
 હિંગ સ્ત્રી. (જુઓ 'હિંગુ') એક ઝાકતો
 ઉત્ર વાસવાળો રસ, વધારણી
 આમા પુ. (તુર્કી) આકા, શેક
 ગગા સ્ત્રી. (બાળભાષા) બાળકનું બમણું
 ગગા સ્ત્રી. (સં.) (સંતા) હિંદુઓની
 એક પરિવ નદી, બાગીચી
 ગુંગા સ્ત્રી (લાં) પંખે, સકંચો, લાગ
 જગા(-ગ્યા) (કા. જાપગાહ) રથળ,
 ઢેકાણું (૨) ખાલી જગ્યા (૩) તોડરીનું
 સ્થાન (૪) સાધુભાવા વગેરેનો મઠ
 ગિર્ગી પુ. (કા.) પરિવ્રજ, સંમેલન (૨)
 (સરહદ પ્રાંતની કોમોમાં) મળતું પંચ
 ગિંગા ન. કાચખાતી પેટે કંકણ ઢાચ-
 લાવાળું એક ગ્રાણી
 તુંગા પુ. એક જંદ [તલવાર, કટાર
 તેગા સ્ત્રી (જુઓ તેગ) નાની
 દુર્ગી સ્ત્રી. (સં.) (સંતા) દેવી પાર્વતી
 (મંદી કાસિકા વગેરે નવ રૂપે)
 ધગા સ્ત્રી. ('ધગલું' ઉપરથી) તાપ
 ખરથી, ધગસ
 પાગા સ્ત્રી. (જુઓ પાવગા) પોઝાર
 (૨) લસડી પોડેસવારોની ડ

ખગા સ્ત્રી (દિ. ખિગાઈ) દોર કે કુતર
ઉપર બેસતી એક જાતની મોટી
માખ (૨) કાનનો એક રોગ
મગા સ્ત્રી. (સં. માગ) જગ્યા (૨)
અ. ખાટ, તરફ (ઉદા. પેલી મગા,
આ મગા-ઉં મુજબ)

અંગી વિ. (મં. અંગિન) ખાસ પોતાનું
(૨) (સમાસને અંતે) અંગ-અવયવ-
વાળું (૩) મુખ્ય, પ્રધાન

અંગી સ્ત્રી. એક ડગલી, આંગડી
આંગી સ્ત્રી. (સં. આંગિક) પરચુનાર
પુરુષને મોસાળ તરફથી મળતું ઓટચા
પિનાનું ઝાડું વચ્ચે (૨) માતાની
મૂર્તિને ફરતી મુકાતી રંગબેરંગી
મજનવટ (૩) હતુમાનની મૂર્તિ ઉપરનું
તેલસિંદૂરનું પક (૪) જૈન મૂર્તિના
શણગારનો ખાસ વિધિ કે ખાસ
મજનવટ (૫) આધીથી ચાલે છે ધૂંગનો
ગોટો

ગી સ્ત્રી. (કા.) દોકરી, ગળી

ગી સ્ત્રી. (સં.) (સંગ) ઉપનિષદોમાં

પ્રસિદ્ધ એવી એક બ્રહ્મવાદિનો સ્ત્રી

ગી સ્ત્રી. (કા.) નાની દોકરી, ગળી

ગી વિ. ભાગ ગાંગમાં અસ્ત રહેનાર,

વ્યસની (૨) પુ. (લા.) કાઢીછોટો

ગંગી વિ. એ નામની જોડી જાતનું

(ધોડા માટે) [આકારની ચલચ

પુંગી સ્ત્રી. તમાકુ પીવાની નળીના

પુંગી સ્ત્રી. (દિ.) દાણુ ગ્રંથાત

ગંગી વિ. (દા.) જંગ-સાકાને લગતું

(૨) (લા.) જળરું, મોટું (૩) સ્ત્રી.

કિલ્લાની ભીંતમાંનું ત્રાંસું બાકું (૪)

પું. લાવેલો [રા. (૨) ચીસલો

જાંગી સ્ત્રી. (જંગ) ઉપરથી) મોટો

જોગી પું. જુઓ 'યોગી' (૨) શેર-

પંથી ખાખી બાવો (૩) એક રાગ

(૪) એ નામની જાતનો, શવગિયો

ઠગી સ્ત્રી. ઠગાઈ, ઠગવિદ્યા

કુગી સ્ત્રી. (રા.) કુગકુગી

ડંગી વિ. આગમુ, એટી

ટંગી વિ. ટંગથી ભરેલું, ટંગી

તંગી સ્ત્રી. (દા.) તાણુ, અજન

ત્યાગી વિ. (સં.) ત્યાગ કરનાર (૨) પું.

સંન્યાસી (૩) (લા.) દાતા

થેગી સ્ત્રી. જુઓ 'થેક', ટેકડો

ધાગી સ્ત્રી. ધાગડી, ધાગાની ગોઠડી

પગી પું. ('પગ' ઉપરથી) પગલું પારખી

ચોરની ભાગ કાઢનાર (૨) ચોકિયાન

ખગી સ્ત્રી. (અં. ખગી) ચાર પેદાની

દફતી એક હામતી થોડાગાડી

ખગી સ્ત્રી. નજર

ખગી સ્ત્રી. જગાઈ (૨) (લા.) સુસ્તી

ખંગી સ્ત્રી. નાની ટીલડી, ટપકા

ખાંગી પું. (દા.) બાગ પોકારનાર

મુલ્લાં પોટલો ટપાસમાં મોક્ષવાની

જેંગી સ્ત્રી. (અં. જેમ) સીવેલી નાની

જંગી વિ. જંગડી, જાંગનો વ્યસની

જંગી પું. જંગોડો, જંગિયો

જાંગી (-ગિ) સ્ત્રી (મં.) વ્યંગ, વાણીન

ચાતુરી (૨) રીત, દબ (૩) અંગોને

મરોડ (૪) પગથિયું

જૂંગી સ્ત્રી. (મં.) જાંભરી (૨) જૂં

પક્ષીની માદા (૩) એક ઝેરી વન

સ્પતિ, અતિવિષા

ભૂંગી પુ. (સં. ભૂંગિન્) શિવનો એક મહુ
ભોંગી વિ. (મં. ભોગિન્) ભોગવનાર (૨)

પુ. ભોગિયો (૩) પ્રીતમ (૪) સાપ-
મગી સ્ત્રી. (મગ ઉપરથી) એક વનરપતિ
(૨) ઝીણા દાણાના મગ

માર્ગી વિ. (સં. માર્ગિન્) માર્ગનું-પંથનું
અનુયાયી (સમાસને અર્થે); ઉદા-
વામમાર્ગી (૨) સૌરાષ્ટ્રના એ નામના
એક પંથનું (૩) માર્ગ નામના
સંગીત પ્રકારને લખતું (૪) મુસાફર
(૫) (કા.) માર્ગીપંથનો અનુયાયી આવે

માર્ગી સ્ત્રી. (સં.) મધ્યમ ગ્રામની એક
મૂળના (સંગીતમાં)

મૃગી સ્ત્રી. (સં.) દરશી (૨) એક વાત-
શબ્દ, દેહડું

યોગી પુ. (સં.) યોગસાધના કરનાર,
યતિ, જોગી

રંગી વિ. (સં. રંગિન્) (સમાસમાં છેડે)
રંગવાળું; ઉદા- 'બહુરંગી' (૨)
(૩) રંગીન (૩) રંગીનો

રંગી સ્ત્રી. એક જાતની સાત માટી

રેગી સ્ત્રી. એક પદ્ધતિ

રેગી વિ. (સં. રેગિન્) માંદું, રેગવાળું

લગી અ. લગણું, સુધી, પર્વત

લિંગી વિ. (સં. લિંગિન્) લિંગવાળું

લુંગી સ્ત્રી. (લિં) હજમત કરાવતી
વખતે જોળામાં પાંચરવાનો વતનો
ટુકડો (૨) માછડી વાળ્યા વગર કેડે
વીંટવાનું વસ્ત્ર

વર્ગી વિ. (સં. વર્ગીય) વર્ગનું, વર્ગ-
(૨) એક જ વર્ગનું સંબંધી

વેગી વિ. (સં. વેગિન્) વેગવાળું

શિંગી-શીંગી વિ. ('શિંગ' ઉપરથી)
શિંગડાવાળું (૨) સ્ત્રી. રણશિંગડું

ટુંગી વિ. (સં. ટુંગિન્) શિંગડાવાળું (૨)
શિખરવાળું (૩) પુ. પર્વત (૪)

(સંજા) એ નામનો એક ઋષિ—
દસરથની પાશ્વિતા પુત્રી શાંતાનો પતિ,
ઋષ્યશૃંગ

ટુંગી સ્ત્રી. (સં.) એક રણવાદ્ય, શીંગી

સંગી વિ. (સં. સંગિન્) સંગ કરનાર (૨)
પુ. સોગતી

સંગી સ્ત્રી. રથની ધરી અને સાડી
વચ્ચેનો કડોરાવાળો ભાગ

આગુ વિ. આગલું

કાંગુ વિ. (કંગાવ ઉપરથી) નિર્માલ્ય,
રાંક (૨) કાપર, રોતલ

ખાંગુ વિ. કોરવડું (૨) ટેકું

ખાંગુ ન ટેમનું ખાંગુ

ખાંગુ પુ. જાણબેદુ, જાણ (૨) ખાડો

ખાંગુ વિ. (જુઓ ગરકા) કાંગુ, નમાકાં,
ચુચુ વિ. (ફા. ચુંગ) જુઓ ચૂચું [રાંક

ચૂચું વિ. (ફા. ચુંગ) નાકમાંથી ખોસતું,
ચૂંગલું (૨) ચૂંગું (૩) ન. નાકના
મળનો બંધાઈ ગયેલો ચોપડો [ગાંચું

જગુ વિ. (સ્વા) સહેજમાં રડી પડે તેવું,
ગાગુ વિ. માલ વગરનું, આવડત વગરનું

ચગુ વિ. ચંચળ, ચાકાક (૨) સંજાથી
પ્રસારમાં સમગ્ર જાય તેવું

ચગુ ન. પસારાઈ આવેલો ને કચેલો

કાદવ, કાંપ [તંદુરસ્ત
અંશુ' વિ. (જુઓ 'અંશ') નીરાગી,
છાંશુ' ન. કલગીની જેમ ખોસેલો કમ-
કમતો ફેંટા-ફાગિવાનો છોડા (૨)
પાપડીમાં ખોસેલો ફલનો તોરણ
જશુ પુ. જુઓ 'જકુ'
જુશુ' વિ. જખરું, મજબૂત (૨)
આસાક, અગર
જેશુ' વિ. જુઓ 'જેમ' વિ.
હાંશુ' ન. જુઓ નીચે 'હાંશુ'
હાંશુ' ન. હાંશુ, છળકપટ
'હાંશુ' ન. બાણ, યાળા, દાગલું
ફંશુ' ન. (રમતમાં) બે પક્ષમાંનો એક
(૨) ધાસ કે ચારાનો બારો (સ.)
તુશુ' વિ. (કા. તુગ) જકું, બરાઉ,
રમૂલ (૨) ન. ચવડા ઉપરનો હળનો
ભાગ (૩) ફૂલેલું પેટ (૪) (લાં))
રીસથી ચડેલું મોં
ત્રાશુ' ન. બીજને ફેંકણે લાવવા પોતાના
ઉપર કરેલી જખરદંતી (૨) હક, જલ
કુશુ' વિ. હોશુ, આધાભારે
હાંશુ' વિ. ધૂર્ત, હુશુ' (૨) બેઅદન,
ઉદ્વેગ (૩) માંસલ, જકું (૪) માથાભારે
દ્વિશુ પુ. (સં.) કમંધારય સમાસનો
સંખ્યાવાચક વિશેષણવાળો પ્રકાર;
ઉદા. પંચવટી (બ્યા.)
ધશુ' ન. (સ.) ધીકડી, ઝીણો તાવ
ધિ(-ધી)શુ' વિ. જકું, મજબૂત, લઠ
કુશુ' ન. ઝરડાંખરડાંનું જાળું
નાશુ' વિ. (સં. નમ) નગ્ન, વસ્ત્રહીન
(૨) અધઃકાર કે સખવટ વગરનું
(ઉદા. નાગો નાક, કાન, ઇં) (૩)

(લાં) બેચરમ (૪) માથાભારે
પંશુ વિ. (સં.) પાંગળું, લંગડું
પાંશુ વિ. (સં. પગ) પાંગળું (૨) ન. ટોર
ફેશુ વિ. (સં.) વુશ (૨) મુંદર (૩)
પુ. વસંત (૪) ગુલાલ (૫) સ્ત્રી.
(સંગ્રા) ગયા ક્ષેત્ર પાસેની એક નદી
ફાંશુ વિ. આંખે ત્રાંસું ભેનાર (ખંને
આંખ વચ્ચે ઝોળા અંતરવાળું)
ખશુ' ન. (જુઓ 'ખખુ') બાકું (૨)
દીવાલમાં પડેલું બાકું
ખાંશુ' વિ. (સ.) જૂઠા પડી ગયેલા હાથ-
વાળું, દૂટલું (૨) (લાં) મૂર્ખ
લાશુ વિ. ('લાગવું' પરથી) મહેનતથી
કંટાળનારું, આગસુ (૨) મુશ્કેલ,
મહેનતનું
લાશુ' વિ. ('લાગ' ઉપરથી)ને કારણે,
લીધે; ઉદા. કુઝા બાગા કરશે નહિ
ભૂશુ પુ. (સં.) (સંગ્રા) એક ખવિ
(૨) શુક્ર (૩) જમદગ્નિ
ભેશુ' વિ. એકકું, સાથે મળેલું, ભેળું
માશુ' ન. ('માગવું' પરથી) માગણી
(વરકન્યાના સગપણ વિશેની)
મૂ(-મૂ)શુ' વિ. (મં. મૂક) બોલી ન શકે
તેવું, અવાચક (૨) શાંત
ફંશુ' ન. (રવાં) આસુ [નકડું
ફોશુ વિ. (કા.) કેવળ, માત્ર, નહીં,
લાગુ અ. જુઓ 'લગેલગ.' છેક પાસે
અડીને (૨) વિ. (લાં) ઊનાળવું, પર-
સ્ત્રી પાછળ-ફર્ષ કરનાર
લાશુ વિ. (જુઓ 'લાગવું') સખધ
હોય તેવું, વળેલું, લાગેલું (૨) (લાં)
બંધેલેલું અનુકૂળ આવવું (૩) અ

માણ, ભરી
 વગુ અ. (જુઓ 'વગ') જથે, બાજુ
 વેગુ પું. મૂખ, દોક
 સગુ વિ. (સં. રવક) એક લોહીના કે
 લગનના સંબંધથી જોડાયેલું. (૨) ન.
 એલું માણસ [હિં. જ
 હિં. ગુ ન. (સં.) હિંગનું રંગીત (૨)
 અગો અ અગાઉ, પૂર્વ (૨) સામે, આગળ
 લગો અ. લાગ્યા! ફાલ્યા! હં! (એક
 ઉત્તેજનનો ઉદ્ગાર) (૨) લગી, સુધી
 હગો પું. (મ. કાક) કાગડો
 ગગો પું. (કા.) દોકરો, ઝીંગો
 ગગો પું. ગકાર
 ગાંગો પું. (સં. 'ગાંગ' સંગ) (લાં) ઘેરઘેર ફરીતે તેલ દિવેલ વેચનારો
 (૨) ગરીબ, રાંક માણસ
 ગીંગો પું. (કા.) (જુઓ 'ગંગો') નાની
 ઉમરનો દોકરો, ગંગો [જાતનો જીવડો
 ગૂંગો પું. (નાકમાંનું) ગૂંચું (૨) એક
 ચોંગો પું. (હિં. ચોંગા) ઝમ્મો
 જગો' (-ચો) સ્ત્રી. જુઓ 'જગા'
 જાંગો વિ. પું. ('જાગવું' પરથી) જાગ-
 નારો (૨) (લાં) સાવધ, અપ્રમાદી
 ટાંગો પું. ટાંગ, ટાટિયો
 ટાંગો પું. ધોડાગાડી, ટપ્પાગાડી, એક
 ઠાંગો પું. છૂપી રીતે એકકા થવા કરેલી
 સંતલસ (૨) કમાઇ (૩) જુઓ
 'ઠાંગતો' (૪) ઝડિયો
 ડુંગો પું. (અપ્રીય ખાધા ઉપર) કાચું.

કારું ખાવું-નાસ્તો કરવો એ [ટીકા
 ડીંગો પું અંગૂઠો ખતાવી ના કહેતી એ,
 ડું(-ડું)ગો (-ચો) પું. ચોર, ડુંગો
 (૨) (જુઓ 'ડૂંધો') માટીનો કુકો
 દગો પું. જળદિયો (૨) (લાં) ભડો
 મોટો દ-મૂર્ખ જેવડું આદમી
 ત્રાંગો પું જુઓ 'ત્રાંગડો' [વિશ્વાસપાત
 દગો પું. (કા. દગા) હળ, કપટ (૨)
 દંગો પું. (કા. દંગત) તોફાન, અખેડો,
 (૨) હુલ્લક, બંડ
 ડું(-ટું)ગો પું. ચોર, ડુંગો
 ધાંગો પું. જાનું ફાટલું લગકું (૨) દોરો
 ધાંગો પું. છટો, નાનો ભેદો (૨) રેસો,
 સહેજ અંસ [(૨) ધાંગો, તાંતણો
 ધાંગો પું. (જુઓ 'ધાંગો') છટો, ટીપું
 પગો પું. પૂતળી લાતનું સ્ત્રીઓને પહેર-
 વાનું રાતું કપડું
 બગો પું. (શોક પ્રમુખે પહેરવાનો) વચ્ચે
 તેમજ કિનારીમાં ધોળીધોળી લાત-
 વાણે ગળીના રંગનો સાડલો
 બચ્ચો પું. (ગે. બક) બગચો (પ.)
 બાંગો પું. પાણી વહેવાતી કાવડ
 (૨) મોઈદાંડાનો છોટો દાંવ
 રોંગો પું. ચૂનો
 લાંગો પું. ('લાગવું' ઉપરથી) દાપું,
 લક્તી (૨) કરવેરો (૩) સંબંધ,
 સમણ (૪) (લાં) પીછો, કેડો [લાગ
 વગો પું. (સં. વર્ગ) લતો, શહેર કે ગામનો
 વાંગો પું. (સં. વર્ગ) વર્ગ, પ્રકાર, વાંધો
 સગો પું. (સં. સંગ) આસક્તિ, હેરા

ધ

અધ ન. (સં.) પાપ

અર્ધ પુ. (સં.) કીમત (૨) ચોખા
 દૂર્વા ઇત્યાદિથી સંમાનનું એ (૩)
 ચોખા દૂર્વા કૃમ પાણી ઇત્યાદિ પૂન્યો
 (૪) સંધ્યાપૂજનમાં સૂર્યદેવને ઉદેશી
 અર્ધવામાં આવતો જલનો ખોમો

ઊંઘ સ્ત્રી. ઉપનું એ, નિદ્રા

ઓઘ પુ. (સં.) સમૂહ, જથ્થો (૨)
 પાણી, પ્રવાહ

ધી ઘ સ્ત્રી. મોટું સેંકડોનું ટાળું

અર્ધ ન. (ફા.) એક પક્ષી, બાજ

જંઘ, જાંઘ સ્ત્રી. (સં. જંઘા) સાથળ

રાધ પુ. (ફા.) (મદો દેખાય તેવો)

ઝાધો ડપકો (૨) (લાં) ડપક, ખટો

ઠાધ પુ. (સં. ઠાવ) (લાં) કાનો, ખાર

ઠાધ પુ. ઝાધો

ઢાધ પુ. (સં.) બાળનું એ, દહન

દીધું વિ. (સં.) લાંથું, લાંબે સુધી

પહોંચતું કે જતું (સમય અંતર કે

જગ્યામાં) (૨) ઉચ્ચારમાં લાંથું

(સ્વર માત્રા અક્ષર ઇ)

પાધ સ્ત્રી. મોટી પાધરી

માધ પુ. (સં.) માઠ, વિક્રમ સંવતનો

ચોથો મહિનો (૨) (સંઘા) એક સં.

કવિ

મેધ પુ. (સં.) વરસાદ (૨) વાદળ

(૩) એક રાગ (૪) એક જંદ

મોઘ વિ. (સં.) નકામું, વ્યર્થ, નિષ્ફળ

લાંઘ ન. લાધો, ઉપવાસ [ગિર

પાધ પુ. (સં. વ્યાધ) એક દિવસ પ્રાણી,

સંઘ પુ. (સં.) ટાળું (૨) યાત્રાળુઓ-

નો સમૂહ (૩) સંગઠિત અને વ્યવ-

રિયન સમુદાય (૪) ધર્મ, સંપ્રદાય

સોંઘ સ્ત્રી. ન. (લુઓ 'સોંધ') સરના-

પણું, છત

કંઘા પુ. (કુંઘા) ખરાંગ-અયોગ્ય ધા

ધોંઘા ન. સંખના જેવો પાણીમાં રહેતો

એક જીવડો

જંઘા સ્ત્રી. (સં.) જંઘ, સાથળ

નિઘા સ્ત્રી. (ફા. 'નિગાહ')-રહેમતજર

બાધાં ન. બ. વ. ફાફા

મઘા સ્ત્રી. (સં.) દસમું નક્ષત્ર

મજાઘા સ્ત્રી. (સં.) વખાણ, સ્તુતિ, પ્રશંસા

લેધી સ્ત્રી. (લુઓ 'લેધો') બાળકની

કે સ્ત્રીઓની સંધારી

લંધી સ્ત્રી. રાજિયા માર્ગ કુટાવનારી સ્ત્રી

(૨) વંશરણ

આધું વિ. દૂર (કાળ અને અંતરમાં), ઉઠું

(૨) ન. અંતર, છેટાપણું

ઘાંધું વિ. (કા.) ઉતાવળું (૨) ગ.અરાગેયું

ઝાધું વિ. બોચક, ઝાંધકું

બાધું વિ. (સં. વ્યઘ) મૂઠ, ગતાગમ

વિનાનું

મો(-મો)ધું વિ. (સં. મહાધર્મિક) કીમતી,

વધારે મૂલ્ય પડે તેવું (૨) (લાં)

અતિપ્રિય (૩) દુર્જલ (૪) આદર-

માનને પાત્ર (૫) ખાસ માન કે લાઠ

યા પ્રેમ આહતું, મનાવતું પડે તેવું

રધુ પુ. (સં.) (સંઘા) એક સૂર્યવંશી

રાગ, રામના પ્રપિતામહ

રાધુ પું. (સં. 'રાધવ' ઉપજ્ઞથી) (લાં) પોપટ (કાંલો ફૂટ્યો હોય તેવો)
 લધુ વિ. (સં.) નાનું (૨) હલકું (૩) સહેલું (૪) ઘસવ, એક માત્રાનું (૫) હસ્ત પુષ્પ અને અમ્બિની નક્ષત્રોનું નામ

લેધું વિ. કાંઈક માંડા જેવું (૨) દાધારંગું વાંધું ન. નદીકાંઠાની જમીનના કાતર-વાળો વહેણો, વાંધું-વાંગડું વીધું ન. (સં. વિગ્રહ) જમીનનું એક માપ (પચીસેક ચૂંઠાનું) [સસ્તું સોંધું વિ. (સં. સમર્થક) જોછા લાવતું, છૂછુ અ. (સ્વાં) રેલગાડી સમુદ્ર વગેરેનો ધેરા અવાજ (૨) કળતરનો અવાજ જોધો પું. (સં. જોધ) ચાર-પૂજાનો જોધ, નાની ગંજી (૨) ફગફગતા વાળનો જથ્થો (૩) જમણું જમનારો મોટો સમુદ્ર (૪) (જોન) રમેવણો ઘંધો પું. ધકાર (૨) ધોધો, દોહ કે ખેવકુંદ માણસ ઘધો પું. (સ્વાં) (કા.) ઝગો

અંચ સ્ત્રી. જુઓ 'આંચ', તુકસાન આંચ સ્ત્રી (સં. અચિંસ) ઝાળ, લગ્નદેશ, સખત તાપ (૨) (લાં) દાંપ્તિ, ગંદ, રૂઆળ (૩) ધમકી, ત્રાસ (૪) ઈર્ષા ઇંચ પું. (અં.) તસુ જેટલું અંગ્રેજી માપ, ફૂટનો ૧૨ ગો ભાગ ઉચ્ચ વિ. (સં.) જાંચું (૨) એક, ઉમટા (૩) પું. મદના માર્ગનું જાંચું જિંદુ ઊંચ વિ. (સં. ઉચ્ચ) ઉચ્ચ, ચડિયાતું (૨) ઉમટા

ઘોઘો વિ. પું. અમલ્ય મૂર્ખ માણસ (૨) પું સાપ (૩) મો માયું ઢંકાય તેમ ઓઢનું એ, ધંધોલિયું ડધો પું. બાંધું, નરવાંતી જોડાંનું નાનું ડાધો પું. ડાપ, ડપકો ડાધો પું. ડધિયો ફૂતરો દૂધો પું. દૂંઠા, દાંડાની એક મોટી કાળી (દૂધપાક વગેરે પીરસવામાં વપરાતી) (૨) (લાં) જીપસેમો હાડકાવાળો કંઠ્ય ભાગ ગોંઠિયો રાધો વિ. પું. દાધારંગો, અદેખો, લધો પું. સરણાઈ વગાડવાનો ધધો કરનાર, મીર લાંધો પું. લાંધણું, ઉપવાસ (૨) લાંધણું (૩) લાંબી મોટી ફાંજ, મોટું ડગલું લેધો પું. (હિં) લેગા, નહંગા) મોટું ચૂંચણું, પહોળી ચાળનો ચોરણો વાધો પું. પોચાક (૨) દેવની મર્તિવું વચ્ચ (૩) ચાંસડી વાંધો પું. (સં. વર્ગ) વર્ગ, પ્રકાર, વર્ગો વીધો પું. જુઓ 'વીધુ'

અ

ઝચ્ચ (-ચા) સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'ઝક' કચ્ચ પું. (સં.) માયાના વાળ (૨) ચોટસો (૩) પું. (મંત્રા) દેવેના ચુરુ બૃહસ્પતિ-નો પુત્ર (જે દેવો તરફથી દેવોના ચુરુ શુક્રચાર્ય પાસે મૃતસંજીવની વિદ્યા શીખી લેતા ગયો હતો.) કચ્ચ સ્ત્રી રમતમાં ચતો ક્રિયો (૨) નકાચી માથાફાડ (૩) તકરાર કાચ પું. (સં.) રેતી અને ખારવાળી માટીને ચરખીથી ઝોગાળીને બનાવતો

એક પારદર્શક પદાર્થ (૨) દર્શણ
કુચ ન. (સં.) સ્ત્રીનાં રતન
કુચ સ્ત્રી. (ફા.) રવાના થવું-મુકામ
ઉપાડી ચાલતાં થવું એ (૨) લક્ષ્મી
દબની ચાલ
કુચ સ્ત્રી. છૂપી વાત, રહસ્ય
કુચ પુ. (સં.) માથું (૨) ઘડી (૩)
કુચડો, પીંછી
કોચ ન. (કોચવું ઉપરથી) કોચાઇને
થયેલું એ, કાણું
કોચ પુ. (અ.) સુખાસન, સોફા (૨)
છત્રી પદ્મંગ (૩) સુખાસનવાળી ચાર
પેડાની વિભાવતી દબની ગાડી
કૌચ પુ. ન. (સં.) એક પક્ષી, સારસ (૨)
પુ. પુર શોભાં વર્ણવેલા સખતદીપમાનો
એક (૩) દિમાલયમાનો એક પર્વત
ખચ (-ચ) અ. (રવાં) ખેંચીને, સખત
રીતે (૨) અંદર પેસી જવાનો કે
બોંકવાનો કે તેથી જાલદી કિયાનો
અવાજ થાય એમ
ખચ પુ. ન. (ફા.) વાપર (૨) કીમત
લગત (૩) (લાં) મોટી રકમ
વાપરવાનો સારો નરસો અવસર
ખાંચ સ્ત્રી. ખાંચો, નાનો ખાંડો કે કાપ,
ખાણુ (૨) સાંકડ, ગૂંચવણ (૩) (લાં)
ખાટ, તોટા (૪) આચર (૫) જમે
ઉપારનો તાજો નહિ મળવો એ
ખીચ વિ. (લુઓ 'ખીચાખીચ') ગીચ,
ભરચક (૨) સ્ત્રી. ખીચડી
ખૂંચ સ્ત્રી. ખાંચ, ખૂણો, ખાંચો (૨)
ખૂંચવાની અસર, ભોંક (૩) (લાં)
લાગણી, અસર (૪) મનમાં ખૂંચવું

એ, ખાર, જાઝ, વેર (૫) બારીક સમજ
(૬) ખોડખાંપણ, વાંધો વચ્ચે
ખેંચ સ્ત્રી. ખેંચાણ, તાણ (૨) આમક
(૩) (લાં) તળી, તાણ, અગત
ખેંચ સ્ત્રી. (લુઓ 'ખાંચ') ખાંચો,
ખોજણ (૨) કસર, ઝોજપ
ખેંચ સ્ત્રી. (લુઓ 'ખૂંચ') વાંધો,
અડચણ (૪) મુશ્કેલી, ગૂંચણ
ખચ (-ચ) અ. (રવાં) ખચ એવો
ધોંચવાનો અવાજ થાય એમ
ખચ ફિ. વિ. પસંદ, માફક
ખચ સ્ત્રી. (ફા.) ચૂનો, કેલ
ગીચ વિ. (ફા.) નિખિક, ઘાકું (જંગલ
વસ્તી વગેરે)
ગચ્ચ વિ. સળગ, તૂટે છૂટે નહિ એવું
ગૂંચ સ્ત્રી. (દારા વગેરેનું) ગંદાઈ જવું
એ. (૨) (લાં) આંદીધુંડી, મુશ્કેલી
ઘચ અ. (રવાં) ગચ (ખોડવાનો રવ)
ઘાંચ સ્ત્રી. ચીલામાં પડેલો ખાંડો,
ખાંડો (૨) (લાં) ગૂંચ, મુશ્કેલી
ઘીચ વિ. 'લુઓ ગીચ'
ધોચ સ્ત્રી. (રવાં 'ધચ' ઉપરથી) ધોંચ-
વું-ધોંચાવું એ, ધોંચાવાની અસર
ધોંચ સ્ત્રી. ચીલામાં પડેલો જોડો ખાંડો
(૨) ધા કે તેની અસર (૩) (લાં)
નુકસાન કરવાનું [ખોડેનું દેવળ
ચચ ન. (અ.) ખિસ્તીઓનું પ્રાર્થના
ચાંચ સ્ત્રી. (સં. ચચુ) પક્ષીઓનું અણિ-
યાળું મોં (૨) એના આકારની વસ્તુ
(ઉદા. પાવડીનો ચાંચ)
ચોચ ન. વલકલ, જાવ
ટચ પુ. (અ.) સોના-ચાંદીના કસનો

આકિ (૨) (લાં) વિ. બિચી અતલું
 ટચ અ. (૨વાં) ટચકાનો અવાજ (૨)
 જરાવારમાં, ઝટ દહને
 ટચ વિ. (અં. 'ટચ') ટચ, ઉત્તમ
 ટાંચ સી. જપતી (૨) (જુઓ 'ટાંચલું')
 કસમની અણીનો નસો કાપ (૩)
 ટચો (૪) ઘટ, ખોટ
 ટેચ સી. (૨વાં) કચકચ, તકરાર (૨)
 (લાં) અડતા, ગર્વ
 ટોચ સી. છેક ઉપરનો જગમ, સિખર
 ટોચ સી. (જુઓ ટોચલું) ભોક (૨)
 (લાં) મહેલું, હુઆ
 ટોચ સી. (અં.) હાથમાં રાખી ફરાવ
 તેવી બીજાની લાખા ધાટની એક
 પ્રકારની બત્તી કે દીવો
 ટોંચ સી. (જુઓ ટોંચલું) ટાચવાથી
 પડેલા ખાડો (૨) ફાયર, ફાઈ (૩)
 (લાં) મહેલું, ટાણું (૪) કપોડો, ગોઠ
 ઠચ પુ. (અં.) વલદો, હોલેડનો વતની
 (૨) સી. એની ભાષા (૩) વિ. એ
 દેશને અંચેલું
 ઠચ અ. (૨વાં) એવો અવાજ (૨)
 ટચો મારતા કપાકને જુદું પડવાનો
 અવાજ (૩) ન. જીલ ચકાવીને કરાવો
 નકારસચક અવાજ (૪) અજદ વગેરે
 હાંકતા કરાવો અવાજ
 ઢીચ વિ. ગળખૂત, દહ
 ઢીચ સી. (જુઓ 'ઢીચલું') પીવાનું
 અકરાતિપાપણું
 ઢોંચ વિ. જીજી, ખખડી ગયેલું
 ઢેચ પુ. સી. ન. (ફા. દહેજ) કન્યાને
 વરપણ તરફથી અપાતું ચેકક કે

લૂગડાં વગેરે, દેજ (૨) કન્યાનું શુદ્ધ
 નાચ પુ. (સં. નાચ) (૨) એનો જલસો
 (૩) (લાં) ખેલ, તમાસો (૪)
 ચાળા, નખરાં
 નીચ વિ. (સં.) નીચેના ભાગમાં આવી
 રહેલું, હેળવું (૨) (લાં) અધમ,
 હસકું (સ્વભાવ વર્તન કાર્ય ધો થી)
 પચ-અ. (૨વાં) 'પચ' એવો અવાજનો
 -પોચાપણોનો અવાજ
 પચ ન. પરુ, પસ
 પંચ વિ. (સં. પંચન) પાંચ (૨) ન. કાઈ
 વાતનો તોડ લાવવા માટે નિમાયેલા
 પાંચ કે તેથી ઓછાવતા માણસો, લવાદ
 (૩) પુ. ઝોમાંની પ્રત્યેક, બ્યક્તિ
 પાચ ન. પરુ, પસ, પીપ, ગૂમડાંમાંથી
 નીકળતી રસી વાં
 પાંચ વિ. (સં. પંચન) 'પ'
 પિંચ પુ. (અં.) ચીમટો
 પેચ પુ. (ફા.) આટા, વળ (૨) વળ
 વાળી ખીલી, રફ (૩) (લાં) મુક્તિ,
 તદખીર, પ્રપંચ (૪) ફાંદો, અળ,
 મુસ્કોલી (૫) હરીફ પત ગોતી દોરીઓનો
 કલાવ
 પોચ સી. દાણાવગરનું ખોખું (કાંચરનું)
 ફેચ અ. (૨વાં) ભોંકાપાનો કે એકદમ
 ફસડી ફાટી જવાનો અવાજ
 ફી(-ફી)ચ સી. અધનો ઉપલો ભાગ,
 શીસ
 ફેચ વિ. (અં.) ફાન્સ દેશનું (૨) સી.
 ફાન્સ દેશની ભાષા
 જીચ અ. (દિ.) વચ્ચે [અટક
 જૂચ પુ. ન. મટો (૨) મં. નામરોની એક

બૂચ પું. પાનાની એક રમત
બોચ વિ. સાફ (૨) મર્મ

બોચ પું. જુવારના રસદાર સદિ
બચ (-ચ) અ. (૨વાં) બોકવાનો
બોકવાનો કે અચડવાનો અવાજ

મંચ પું. (મં.) પતંગ (૨) માંચડો (૩)
બ્યાસપીક, 'ડાયસ' (૪) ખેત:માં
બાંધેલો માંચડો

માચ પું. (અ.) ખિરતી સનતો ત્રીજો
મદિતો (૨) સી. લશ્કરી કૂચ

રંચ વિ. જરા, થોડું (૨) (લાંબ) ઘુચ,
દલકું

રાચ ન. એભર (૨) રાચરચીકું (૩)
વાસજી (૪) પું. સાળમાં જેના વતી
તાલો જાયો નીચો ચાપ છે તે દારીથી
ગૂથેલી રચના

રેચ પું. (સં.) વરસાદને લીધે જમીનની
સપાટી ઉપર ફટતું પાણી (૨) જુલાબ
લાંચ સી. (સં. લંચા) અમલદાર કે
સત્તાધારીને છપી રીતે અપાતી કે
લેવાની અધટિત રકમ, રુસવત

લોચ પું. (સં. લુંચ) માંમાના વાળ
પોતાને હાથે ટૂંપી કાઢવાએ (જેન)

લોચ ન. (સં.) આંશુ

વચ ન. (સં. વચસ) વચન

વચ સી. વચે હોતુ એ, મધ્યસ્થતા (૨)

અ. વચે

વાચ (-ચા) સી. (સં.) વાણી, બોલી
(૨) બોલવાની સંકિત

શોચ પું. (સં. શોક) શોક (૨) ફિકર
(૩) પરતાવો

શોચ ન. (મં.) સ્વચ્છતા, પવિત્રતા
(૨) (લાં) મનોત્સર્ગ, ઝાડે જતું એ
સંચ પું. (જુઓ 'સંચો') ગુપ્ત કરામત
કે ગોડવધ (૨) ભીત કે પટારા વગે-
રેમાં રાખેલું ગુપ્ત ખાતું

સાચ ન. સત્ય, સાચાપણ, પ્રામાણિકતા
સુચ સી. (સં.) લી દોમવાતું લાગતું
કડછી જેવું સાધન, ગુવ

હીચ સી. ('હીચતું' ઉપરથી) હીચવાની
ક્રિયા, હીચડો ખાવો એ

હીચ સી. (જુઓ 'હીચતું') એક તાલ-
વાળો ઠેકા (૨) એ પુરુષોત્તમ કે વધારતું
કે સી-પુરુષોત્તમ સાથે મળીને થતું
માનતાનવાણું એક સમદનુલ (દેવજી-
વોમાં ખાસ લેવાય છે)

ઝચા સી. (સ.) જુઓ 'ઝક'

અચારી સી. (સં.) અચારના, પૂજા (૨)

ચંદન વગેરેથી મિતિને લેપ કરવો એ

અચારી સી. (સં.) વાદવિવાદ (૨) કૂચતી

ચાચા પું. જ વ. (જુઓ 'ચાચો')

(માનાર્યે) કાકા

ચૂચાં ન. કે ન. જ. વ. (૨વાં) ચૂકે ચાં,
જરાપણ બોલતુ એ, સામે જવાબ

આપવો તે (૨) (લાં) આનાકાની
હૂંચા

દીચાં ન. જ. વ. સામાચારનો આંક

દૂચાં ન. જ. વ. જુઓ 'દીચા'

ત્વચા સી. (સં.) ચામડી (૨) ડલ

પાંચા પું. જ. વ., -ચાં ન. જ. વ.
(પાંચ ઉપરથી) પાંચનો ગડિયો
૧×૫=૫

ભયાં અ. (રવાં) બસ, પૂરતું
 વાયા સી. (સં.) વાણી, બોલી
 કાંચિ (-ચી) સી. (સં.) ધૂધરીવાળો
 કદોરા (ર) (સંગા) દક્ષિણમાં આવેલું
 હિંદુઓનું એક પવિત્ર ધામ
 રેચિ સી. (સં.) ધ્રુષ્ટા, ભાવ (ર)
 પસંદગી (૩) (લાં) જૂજ
 રેચિ ન. સી. (સં. રેચિસ) પ્રભા, તેજ
 વિ(-વી)ચિ(-ચી) સી. (સં.) મોજી,
 તરંગ
 રાચિ(-ચી) સી. (સં.) (સંગા) ધંદાણી
 શુચિ વિ. (સં.) શુદ્ધ, પવિત્ર
 સચિ(-ચી) સી. (સં.) યાદી, સંકળિય,
 કમાનુસારી ટીપ (ર) સોય
 ચી સી. (ફા.) મહેલો, મલી
 કૂચી સી. (સં. કૂચી) કૂચડી
 કૂંચી સી. (સં. કુચિકા) ચાવી (ર)
 (લાં) ઉપાય (૩) રહસ્ય જાણવાનું
 સાધન
 કેંચી સી. (તુકી) કાનર (ર) જાપ-
 રાના આધાર માટે ચુકાતું ત્રિકોણાકાર
 ચોકકું [સારસી
 કૌચી સી. (સં.) કોચ પક્ષીની માદા,
 ખીચી સી. જાર ચોખાનો જાડેલો લોટ
 ગચ્ચી (-ચી) સી. માદી ઈંટા કાકરા
 અને ચૂના વગેરેનું બાગી જવું એ,
 ગચિયું (ર) અગાસી ધાણું (૩)
 કોખધ જમીન [વર્ચ
 ગચ્ચી(-ચી) સી. (જુઓ ગચ્ચ)
 વાંચી વિ. વાણી ચલાવી તેલ કાઢવાનો
 ધંધો કરતી ન્યાતનું (હિંદુ-મુસલમાન

બને કોમોમાં આ નાતો છે) (ર) પું.
 એ ન્યાનનો માણસ
 ચીચી, ચીંચી અં. (રવાં) એવો અવાજ
 ચૂંચી સી. સ્તનની કીંટડી (ર) સ્તન
 ચેંચી સી. (સં.) મહાતના મોભારાને
 છેડે કે જાપરાની ટોચ ઉપર જડતું
 ચાંચાણું લાકડું *.
 ચેંચી સી. (રવાં) ચેચું કરતું એ (ર)
 (લાં) પતરાણ, ગર
 છીચી સી. (ચ) ખીચડી (બાળભાષા)
 કી(-કી)ચી સી. ('કીચકું' ઉપરથી) નાતું
 કીકું (ર) નાતું ટાચકું (૩) કીડી
 પચ્ચી સી. વીંટીમાં નંચ બેસાડવાનું
 કાંગરાવાળું ખીલણું
 પચી સી. મરકરી, મલક
 પચી ન. (પંચ ઉપરથી) નાકે પહેરવા-
 ની જડ-ચૂની-કોટિ (જેમાં પાંચ રંગનાં
 રત્ન જડ્યાં હોય)
 ખચ્ચી સી. (ખચ્ચુ પરથી) છાકરી, ઘીકરી
 બચી (-ચી) સી. ('મચ' રવાં)
 ચુંબન (લાડમાં)
 જચ્ચી સી. (ખચ્ચુ ઉપરથી) છાકરી
 માંચી સી. (સ. મચિકા) નાની
 ચોરસ ખાટલી (ર) નાનો માચો,
 આસન જેવી એકક
 મોચી પું. પગરખાં સીંચવાનો ધંધો
 કરનાર જાતનો, જલ્પસાદી
 લીચી સી. પૂર્વ હિંદમાં થતું એ
 નામનું એક કાક કે એતું ફળ
 લુચી સી. દોડતાં દોડતાં એકદમ પાછું
 ફરવું એ
 લેંચી સી. પાતળાં મોટી, રાહસી

વિ(વી)ચી સી. (સં.) મોલુ, તંરંગ
 રા(-સ)ચી સી. (સં.) (સંચા) ઉદાણી.
 સચી સી. (લુઓ સચિ) (૨) 'ચેન્સિલ'
 (૩) પિરામિડ જેવી આકૃતિ (ચ.)
 ઊંચું વિ (સં ઉચ્ચ) સપાટી બેસણી કે
 સ્થિતિની ઉપર ઊંચું આવેલું કે ઊંડું
 (૨) ઉચ્ચ, ચઢિવાતું, ઉમઠા (૩) અતિ
 ઝાણેલું કે લંબાવેલું (સર અવાજ)
 (૪) (લાં) જાંબ નિરાંત કે ચાંતિ
 'સમાધાન' વગરનું, અણુજનાવવાળું
 કચ્ચું વિ (લાં) કાચું, અનુભવ વિનાનું
 (૨) ન. કાચકું
 કાચું વિ (લુઓ 'કચ્ચું') પાકેલું નહિ
 એવું (કાચી કેરી) (૨) બરાબર નહિ
 સીંચેલું પકવેલું કે રંધાયેલું (કાચી
 ચાસણી, કાચી રોટલી, કાચો ભાત)
 (૩) રોકેલું કે રાધેલું નહિ એવું (કાચી
 સોપારી, ચણા, અનાજ ઈં)
 (૪) (લાં) કસા સંસ્કાર ન કરાયેલું
 -કુદરતી સ્થિતિમાં હોય એવું (કાચો
 માલ કાચી ધાતુ) (૫) તકલાદી
 મજબૂત કે ટકાઉ નહિ એવું (કાચી
 ચાક, કાચું સ્તર, કાચો રંગ)
 ૬) નાદાન બિનઅનુસવી, અપૂરું,
 અધિક્યરું (માલુસ' યાન આવડત
 કેમર ઈં મીં) (૭) અપૂરું, અપૂર્ણ
 કાચું કામ, કાચી જુદિ, કાચો
 વેચાર, કાચો વાત કાચો માઉ ઈં)
 (૮) કામચલાઉ, હેતુનું નહિ એવું
 (કાચો દિસાજ, દસ્તાવેજ, ખગડા
 ઈં) (૯) પોચું, નરમ (કાચા કાજ-
 નનું, હેવાનું-ખીંકણ) (૧૦) બારદાન

ઈં સાથેનું કામચલાઉ કે અંદાજ
 (વજન, માપ) (૧૧) પાકું-બંગાળી
 માપનું નહિ, તેથી અંદાજ વજનનું (ગેર
 મચ્છ ઈં વજન) (૧૨) ન. કચાઈ,
 કસર, અધૂરાપણું
 કાચું વિ. સુકાઈ કે 'સકાયાઈ' ગયેલું
 (૨) (લાં) સત્વહીને (૩) સડી ગયેલું
 ગચ્ચું ન. લુઓ 'ગચિયું', ચોસણું
 ચંચું(-ચૂ) સી. (સં.) ચાંચ
 ચીચું ન. શેરડીના સાંકાનો ટોચ તરફનો
 કામગી ભાગ
 ચૂંચું અ (રવાં) ઉંદરનો અવાજ
 ચૂંચું અ. (૨) ન. (રવાં) લુઓ 'ચૂંચાં'
 જાચું વિ. (નચનું પરથી) કંટાળો
 આવે એટલા કાલાવાલા કરનારું (૨)
 માગેલું [કુલીન
 જાચું વિ. (સં. જાત્ય) અભિગત,
 કાચું ન. જાડું (૨) મોં (તિરરકારમાં)
 ડી(-ડી)ચું ન. જુઓ 'ડીચકું', ડીકું
 નીચું વિ. (સં. નીચ) ઢળતું (૨) બોણી
 જાંચાઈનું (૩) (લાં) નીચ, હલકું
 પાંચું, પાંચું વિ. ન પાંચગણું; ઉદાં એક
 પાંચું પાંચ (૨) ન. પાંચાનો ગડિયો
 પોચું વિ. (દિ. પોચ્ચ). નરમ, દબાવું
 દબાય એવું, કણથી ઊલટું (૨) (લાં)
 નગળું, લીકું (૩) ખીંકણ, પોચકણ,
 ફોસી
 બુચું પું (૨) સી. (લુઓ 'બુચ્ચું')
 છોડર કે છોડરી માટે લાડવાચક શબ્દ
 બચ્ચું ન. (સં. અપન, પ્રા. વચ્ચ)
 નાનું બાળક
 બૂચું વિ. બેઠેલા કે રેલા વિનાના નાકનું

(૨) કાન વગરનું (૩) (લા.) ધરેણું
 વગરનું (કાન ને નાક)
 બોચું ન બોચી-ગરદન (તુચ્છકારમાં)
 રોચું (વિ.) કરચણીઓ પડી ગઈ હોય એવું
 રો-રોચું વિ. (સ્વા. લા.) ગામડિયું,
 જંગલી, અસભ્ય
 લોચું વિ. ('લચ્ચુ' ઉપરથી) કમી, એછું
 ભૂચું વિ. કપડી, દોચું (૨) ખડુ,
 પકું, પહેચિલું (૩) (લા.) બચિચારી
 સચ્ચું વિ. (સં. સત્ય) સાચું, સત્યવાણું
 સાચું વિ. (સં. સત્ય) ખરું, સત્ય
 હોય તેવું (૨) અસત્ય, બનાવટી નહિ
 એવું; ઉદા. સાચું સોનું (૩) સાચ
 બોલનારું (૪) એકવચની (૫)
 ન સાચ
 રોચે અ (જુઓ 'રોચું') સપાટીથી ઉપર,
 જોચી-હોચાણવાળી જગ્યાએ, જોચી
 દિશામાં, માથા ઉપર
 ઘેચે સ્ત્રી. (સ્વા.) ચીચી, પક્ષીઓનો
 કલમલાટ (૨) (લા.) કચ
 નેચે પુ. (મં. નિશ્ચય) નિશ્ચય, નિરાધાર
 (૨) અ. ખચોત, અવસ્થ, ખાતરીથી
 રચે અ. (જુઓ 'વચ') વચસા [(૫.)
 બચો પુ. જમાવ, બીડ (૨) કચરાનો
 જમાવ, ગદરી, (૩) આગળે
 ફૂચો પુ. (સં. ફૂચ) કચરાવાથી અથવા
 ચવાવાથી જેના રેસા જુન થઈ ગયા
 હોય તેવી વસ્તુ (૨) ફૂચડો (૩)
 પ્રવાહીની નીચે કરેલો કચરો અથવા
 અણખોળજેની ફૂચા જેની વસ્તુ (૪)
 (લા.) વારવાર કહેવાયેલી સત્ત્વદીન
 થઈ ગયેની વાત (૫) પૂરી સમજ

વિચારી લીધેલી વસ્તુ
 ફૂચો પુ. (જુઓ 'ફૂચ' છપી વાત) નિદા
 ફૂચો પુ. જુઓ 'ફૂચ', હાડકાના સાધા
 પર દોરી જેવો બધ, મજામ
 ખાંચો પુ. એકસરખી ધાર સપાટી
 અથવા લીટીમાં પડતો કાપ ખાડો
 કે વાંક (૨) સાંકડો રસ્તો કે ગલી
 (૩) ખૂણો (૪) (લા.) વધી, હરકત,
 અટકાવ
 ધાંચો પુ. વાંસદોડો, ટાપલા સાદડી
 વગેરે બતાવનાર (૨) ધાંચી
 (તિરકારમાં)
 ધુચો પુ. જુઓ 'ધુમો', ધબ્બો
 ચાંચો, ચીંચો પુ. (ઉદ્.) કોકો
 ચીંચો પુ. એક કાલો કંઠ્ય પંથક
 ટીચો પુ. ('ટીચવું' ઉપરથી) નાનો
 રાંચો, ગોમો
 ટોચો પુ. ('ટોચવું' ઉપરથી) ટીચો,
 એનો ધા (૨) (લા.) મહેલું, ડુંભો
 ડુચો પુ. (જુઓ 'ફૂચો') ફૂચો હટો
 ડીચો પુ. એક જાતનું પક્ષી
 ફૂચો પુ. નકામા કાચળ કે કપડાનો
 પીડો (૨) એવો ડાટો (૩) મોટો
 ડાળિયો, રાંબો (૪) ચોળાઈ કરીને
 ગમે તેમ ચોટો થઈ ગયેલું વસ્ત્ર (૫)
 (લા.) અસંસ્કારી માણસ
 નેચો પુ. મેળવો, હકાનો મેર (૨)
 હકાની લાંબી નેદ-નળી
 ફેચો-ચેચો પુ. (જુઓ 'શીચ')
 બધાનો ઉપલો લાગ, શીચ
 બચ્ચો પુ. (જુઓ 'જાચ્યું') હાકરો
 જચો પુ. હાકરો (લાડમાં)

લે(-લે)ચો પું. (સ્વા.) છંદાયેલો
લેચો, માંસનો લેચો (૨) છંદાયેલી
વસ્તુ (૩) (લા.) દંસ, દમ
માંચો પું. લુચો માંચો (૨) ખાટો
રોંચો પું. (સ્વા.) રાનો, ગડચો
લેચો પું. (સ્વા.) લેદો લચો (૨)
ફૂચો, ડબ્બચો (૩) (લા.) ગરમ,

ખોટાનો (૪) વાંધો; તકરાર
વાચો પું. બે હોડયીં થયેલો ખૂલો
સચો પું. (ફા. સકંચક) યંત્ર (૨)
(૩) ધીવવાનું યંત્ર (૪) (મુ.) 'રડવ'
સાચો પું. ('સાચુ' ઉપરથી) રેશમનો
પાદો દોરો (ખોતી ઠાંસવાનો)
સાંચો પું. લુચો સંચો (૨) બીજું

છ

આંછ સ્ત્રી. (લુચો 'આણું') આંછાપણું
(૨) ડાચનું પાણી, પરાછ (૩)
પાતળાપણું
આંછ સ્ત્રી. આંખ, આંખું સમજું એ (૨)
આંખની ડારી

ઓંછ સ્ત્રી. ઓંછાપણું, ખોટ
કચ્છ પું. (સં.) કચ્છો, કચ્છો, લંચોટ
(૨) કાચનો (૩) કિનારો, કિનારા
પરનો પ્રદેશ (૪) હમેશ નર્તી પાણી રહે
તે દેશ (૫) પું. ન. (સંચા) સૌરાષ્ટ્રની
ઉત્તરે એ નામનો દેશ અને અખાત
ઠાંછ પું. (લુચો 'કચ્છો') ધોતિયું કે
સાંડો ઉચો લઈ બે પગની વચ્ચેથી
પાછળ ખોસવો એ, કહોટો (૨) એ
રીત ખોસેલો વસ્ત્રમાત્ર

ગચ્છ પું. (સં.) સમુદાય, જથ્થો (૨)
થેદીમાં અમુક પદોનો સમુદાય (૩)
ગુચ્છ પું. (સં.) ગોટાં, ક્ષણી (૨)
વાગતો જથ્થો, લુલકું

છૂ(-છૂ)છ સ્ત્રી. એક બાજ
છોછ સ્ત્રી. (સ્વા.) ચોખ્ખાછ કે આચારની
ચટ-તીવ લાગણી, હોત
તાછ સ્ત્રી. (સં. તણ) પથ્થર ટાંકતાં
પડતો કચરો-ઢોલ (૨) (દાગીનાને)

છાતતાં પગની કરચો (૩) આપ,
ચકચકાટ

તુચ્છ વિ. (સં.) તુચ્છકારને પાત્ર (૨)
નજીવું, માલવગરનું (૩) અતિ અસ્પ
(લા.) મુંદર

પિચ્છ ન. (સં.) પીછું
પી(-પી)છ ન. (સં.) પીછું

પુચ્છ ન. (સં.) પૂંછડી
પૂ(-પૂ)છ ન. (સં. પુચ્છ) પુચ્છ, પૂંછડું

પૂછ સ્ત્રી. (સં. પૂચ્છ) પૂછવું એ, પડપૂછ
પ્રીછ સ્ત્રી. ઓળખ (૨) પ્રતીતિ

મચ્છ પું. ન. (સં. મત્સ્ય) માછલું (૨)
મેષપત્ર

મૂ(-મૂ)છ સ્ત્રી. (સં. મૂચ્છ) પુરુષને
ઉપલા હોઠ ઉપર ઊમટા વાળ

મ્યેચ્છ પું. (સં.) આંખોની સંસ્કૃતિથી
ભિન્ન સંસ્કૃતિનો માણસ (૨) (લા.) જી

રીછ ન. (સં. મચ્છ) એક રાત્રી દિસ
પરો

લચ્છ પું. લચ્છો, માંતે
લાછ સ્ત્રી. (સં. લક્ષ્મી) લક્ષ્મી, સંપત્તિ

વચ્છ પું. ન. (સં. વત્સ) વાછરડું
વછ ન. લુચો 'વચ્છ'
રવચ્છ વિ. (સં.) ચોખ્ખું, સાદું

ઈન્છા સ્ત્રી. (સં.) મરછ, રચિ, ખુશી
(૨) ઉમેદ, આશા, અભિલાષા (૩)
કામના, વાસના

છૂંછું ન. બ. વ. (જુઓ 'છૂંછું') ફૂંછું,
વણુતા કે ખીન્ને કારણે રહે ગયેલા
તારના છેડા

છૂંછું ન. વ. બ. (લાં) આભડછેટની
સામાને યોડું લાગે એવા વર્તણૂક
પૂછા સ્ત્રી. (સં.) પૂછા) તપાસ

પૂછા સ્ત્રી. (સં.) પ્રશ્ન (૨) તપાસ
ભીંછાં ન. બ. વ. (કપાવવાના થયેલા)
મોટા વાળ [(૨) વિચાર

મંછા સ્ત્રી. (સં.) મનીષા) ઇન્છા, ઉમેદ
મૂછાં (-મૂછાં) સ્ત્રી. (સં.) બેશુદ્ધિ
લાછાં ન. બ. વ. ખમને તળિયે તેમજ

હથેળીમાં લીમકાના પાનથી છાશ ઊંડી
તવેલાથી ઝાપથી વારવાર કામવું એ
સ્વેચ્છા સ્ત્રી. (સં.) પોતાની ઇન્છા,

આપમરછ
કાછી પુ. (જુઓ કાછિયો) શાક વેચવાનો
ધંધો કરનાર વ્યાધી (૨) એ ગાંતિનો

ગચ્છી જુઓ 'મચ્છી', અધિયું [માણસ
પછી અ. (સં.) પશ્ચાત્) પાછળ, પાછળથી
પી(-પી)છી સ્ત્રી. (સં.) પિચ્છિકા) વાળ

પીંછાં કે એવી બીજી વસ્તુની હાથારાળી
બનાવટ(માં)જો ઉઘાડનાની, ચોતરવાની,
ધરણી ઘેરાવાની વગેરે)

મચ્છી સ્ત્રી. (જુઓ 'મચ્છ') માછલી
માછી પુ. (સં.) માત્રિયક) માછીમાર
વી(-વી)છી પુ. (સં.) વૃષિક) એક એરી

પ્રાણી, વીછી (૨) વૃષિક રાસિ
હૂંછી વિ. તોફાની (૨) અપશુકનિશાળ

આચ્છું વિ. (સં. અચ્છ) સારું, ઉમદા
આચ્છું વિ. (સં. અચ્છ) સારું, સુદર (૨)
(લાં) છૂટું, પાંખું (૩) થોડું, ઓછું

(૪) પાતળું છોક્રીણું (૫) ઝાંખું
ઓછું વિ. નેહ્યો તેથી પ્રમાણમાં થોડું,
કમી (૨) અધૂરું, ઝીણું (૩) (લાં)

છોતરડું, હથકું [(૨) બીંગડું
કચ્છુ (-ચ્છુ) સ્ત્રી. (સં.) ખસ, ખૂંચળી
છાંછું વિ. મદું, મેલું (૨) (લાં) વગર

સંમળ્યે માથું મારે એવું (૩) મૂછ
(૪) ન. મત્ર લાણીને મારેલી ફૂંક
છું(-છું) ન. (સરં ૩૫) ગાયું, મોં

(વૃચ્છકારમાં) (૨) ફૂંછું
છાછું વિ. જીલ્પવાળું, ઓછું (૨) (લાં)
અસહાય, ઓછું

તાછું ન તાચું, એક વાદ (૨) નાજિ-
ચેરી વગેરેનું પાંદડું [નવ એવું
પાછું વિ. એવી રીતે અડકાવેલું કે પકી

તાછું વિ (સં.) પશ્ચાત્) પાછળનું (૨)
અ. પાછળ (૩) વળી, ફરીથી (૪)
જોઈતી કે અવળી-સામેની દિશામાં;

ઉદાં પાછો આવ (૫) બામુએ કે
આધુ; ઉદાં તું પાછો ખસ, પાછો ખસ
પી(-પી)છું ન પીછ (૨) એની કદમ

ફૂંછું ન. દેડે વાળ કે તોતણો
સાછું ન (સં. લક્ષ્ય) ગાય
વીછુ પુ. જુઓ 'વીંછી'

હૂં(-હૂં)છું ન ધાસનું ૧મતું, છેડાનાં
છૂંછું (૨) છૂંછું મોં
પછ(-છ) અ. (કા.) પછી

કચ્છા પુ. કહોટા, કચ્છ (૨) એક
બતની માછલી

ગાંછો પુ. વાંસફાડો, વાંસની ચીપોના
ટોપલા-ટોપસી ગૂંથનારો

ગુન્છો પુ. (સં. ગુન્છ) જુઓ 'ગુન્છ'

પીઠો ન. (સં. પથ્થાત) બીજની પાછળ
જવાને એની પૂકની દિશાની અંતિ

અન્ન વિ. (સં.) નહિ જન્મેલું (૨) પુ.

અનાદિ (ઈશ્વર) (૩) બકરો (૪)

(સંજા) બહા (૫) કામદેવ (૬) ચંદ્ર

(૭) રામના દાદાનું નામ

અબજ વિ. (સં.) સો કરોડ અબજ

(૨) ન. કમળ [લાંબો ફરિયાદ

અર્જ સ્ત્રી. (અ) અરજ, તિર્ણતિ (૨)

આજ અ. (સં. અઘ) આજે, આજુ

દિવસે (૨) સ્ત્રી. આજનો દિવસ

ઝોજ ન. (સં. ઝોજમ) તેજ (૨)

(લાંબ) પ્રતિભા

ઝોજ ન. જમીન કે. ચૈલેતરમનો

અંદરથી નીકળતો ભેજ, ઝોસ (૨)

મરણ સમયે મોંમાંથી નીકળી પડતું

પ્રીણ [અ. માટે

કાજ ન. (સં. કાઈ) કાઈ, કામ (૨)

કુબજ વિ. (સં.) ખૂંધું, કુબકું

કુંજ સ્ત્રી. (સં.) ઝાડ અથવા વેલાનાં

પાંદડાંથી યપેલી ઘટા લતામંડપ

ખંજ વિ. (સં.) લંગડું, લડું [ખાલું

ખાજ ન. (સં. આઘ) ખાઘ (૨)

ખાજ સ્ત્રી (સં. ખલું) ખૂજડી, ખંજવાળ

ખાંજ ન. (સં. 'ખંજ' ઉપરથી) લંગડાપણું

ખીજ સ્ત્રી. કોષ, ગુસ્સો

ખોજ સ્ત્રી. (અ. ખીજ) તપાસ શોધ

ગજ પુ. (સં.) હાથી

ગજ પુ. (કા.) લંબાઈ માપવાનું ચોવીસ

લન્ઠો પુ. માંજો પાપેલા દોરની

આંટી (૨) પગનાં આંગળાંનું એક

ધરણું [મોટી આંટી

લાછો પુ. (જુઓ 'લન્ઠો') હીરની

વછો પુ. વિયોગ (૨) (લાંબ) ભેદ, ફાટફૂટ

તસુનું માપ (૨) બારણાની બૂંગળ

(૩) ધાતુનો નકર સળિયો (૪)

બંદકની નાળમાં ફાડે ફાંસવા માટે

વપરાતો સળિયો (૬) તંતુવાદ્ય વગાડ-

વા માટે વપરાતું ધનુષ જેવું સાધન

ગંજ પુ. (કા. સં.) મોટો ઢગલો (૨)

એક જાતની એક બીજમાં બેસતી

વસ્તુઓની ઉતરડ

ગાજ (-જી) પુ. ન. (અ.) જુઓ 'ગાઝ',

ખોરિયું ધાલવાનું નાકું

ગાજ સ્ત્રી. ગાજનું એ (વરસાદનું) ગળુંના

ગુંજ પુ. ગણગણાટ

ગુંજ ન. (સં. ગુણ) 'હૂંપી વાત, ભેદ

(૨) સ્ત્રી. ગાંઠ, ગૂંચ, આંટી

ગુંજ સ્ત્રી. (સં. ગુંજ) ગુંજ, ચણેડી

ગૂજ (-જી) સ્ત્રી. (સં. ગુણ) ગુપ્ત વાત,

રહસ્ય (૨) વિ. ગુણ, ગુપ્ત

ગૂજ (-જી) સ્ત્રી. જે બાળુ અણીવાળો

(પાંદિયાં જોડવાનો) ખીલો

ચોજ (-જી) સ્ત્રી. (કા.) વસ્તુ (૨)

માપન માટેનું ગેય પદ (૩) (લાંબ)

વિ. ઉત્તમ [બુદ્ધિની સૂક્ષ્મતા

ચોજ સ્ત્રી. (કા.) તર્ક, દલીલ, (૨)

છાજ ન. (સં. છાઘ) છાપરામાં ધાસ

પાંદિયાં કે વાંસ વગેરેનું કરાવું આચળ-

દન (૨) અજરાઈ, ઝાજલી

જજ પુ. (અ.) આવાધીસ

જૂજ વિ. (ફા.) બહુ થોડું, જરાક
તજ સ્ત્રી. ન. (સં. ત્વચ) એક જાનનો
તેમનો (એક ઝાડની જાવ)
તજ સ્ત્રી. (અ.) તરજ, ગાવાની ઢબ
તાજ પુ. જુઓ 'ત્યામ'
તાજ પુ. (ફા.) મુઠ, રાજમુઠ (૨)
ગંજીશનું એવો મિહનવાળું પાતું
તીજ સ્ત્રી. જુઓ 'ત્રીજ'
તુજ સ. તારું (૫)
તેજ વિ. (ફા.) તીક્ષ્ણ (૨) ઉગ્ર,
આકરું, તીખુ (૩) (લાં) અપળ,
સ્ફુર્તિવાળું
તેજ ન. (સં. તેજશ) પંચમહા-ભૂતો-
માંનું અગ્નિ તત્ત્વ (૨) પ્રકાશ
(૩) (લાં) પ્રભાવ, શરાકમ
ત્રીજ સ્ત્રી (અ. તૃતીયા) તીજ,
હિંદુ પંથવાડિયાની ત્રીજી તિથિ
દેજ પુ. સ્ત્રી. ન (ફા. દહેજ) -કન્યાને
વર પક્ષ તરફથી અપાતાં લગ્નમાં વજરે,
દેવ (૨) (સં.) કન્યાનું શુદ્ધ
દ્વિજ વિ. (સં.) બે વાર જન્મેલું (૨)
પું બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય કે વૈશ્ય (૩)
દાંત (૪) ન. પક્ષી, અડજ
ધજ વિ. (સં. ધ્વજ) (લાં) એજ (૨)
મજબૂત (૩) જોશીલું
ધજ સ્ત્રી. સાલ (૨) આકૃતિ
ધીજ સ્ત્રી. (સ. ધૈર્ય) (લાં) આકરી
પરીક્ષા [ક પારી
ડૂ(-ધૂ)જ સ્ત્રી. ('તૂજતુ' લિપરથી) ધૂજ,
ધ્વજ પુ. (સં.) ધળ, વાવડો
નાજ સ્ત્રી. (ફા.) લાક
નિજ વિ. (સં.) પોતાનું

પાજ સ્ત્રી. (સં. પદા) પાળ, સેતુ (૨)
પાલખ (૩) એક જાતનું ગ્રીષ્મા
પોતનું રેશમી કપડું
પુંજ પુ. (સં.) ઢગલો
પૂંજ સ્ત્રી. ન. અનુસ્વાર કે અનુનાસિકનું
નિંદુ (૨) એવું બીજું
પેજ સ્ત્રી. (સં. પેદા) ચોખાની કાંજ
(૨) પવાત
પ્યાજ ન. પિયાજ, ફૂંબળી
ફેજ પુ (અ) પરાખી, ફુફીશા (૨)
શિક્ષા (૩) સ્ત્રી. (સરં અ., તુકી
પરથી) એક જાતની મુસલમાની ટોપી
ફાજ સ્ત્રી. (ફા.) સેના, લશ્કર
બાજ પુ. (ફા.) એક શિકારી પક્ષી,
ચક્રો (૨) (લાં) ધોડો
બાજ પુ. (સં. વાજ) સતારનો પહેલો
તાર-જેના પર આંગળીઓ રાખી
વગાડવામાં આવે છે
બાજ સ્ત્રી. ન પતરાળું
બીજ ન (સં.) જુઓ 'બી' (૨)
મનુષ્યદેહનું બીજ-વીર્યનું નિંદુ
(૩) (લાં) એલાદ (૪) વર્ણ, અક્ષર
(૫) બીજમંત્ર (૬) સમીકરણનું
બીજ-રૂટ (ગ.) (૭) નાટકના કે
કથાના વસ્તુનું મૂળ (લાં શાં)
બીજ સ્ત્રી (સં. દ્વિતીયા) પડવા પછીની
હિંદુ બીજી તિથિ (૨) (લાં) શુદ્ધ
બીજનો ચક્ર
જૂજ સ્ત્રી. સમજ (૨) (લા-) કદર
જોજ પુ. જાર (૨) (લાં) મોનો
જોજ પુ. પોત, કુમાર
ઝિજ સ્ત્રી. (અ.) પાણીની એક રમત

(૨) પુ. પુષ્

ભુજ પુ. (સં) અભાથી કાણી સુધીનો
ભાગ (૨) દાઘ (૩) બાજુ (૪)
(૫) 'એડિનેટ' (૬) (૭) કાટખૂણ
ત્રિકોણની કર્ણસિવાયની એક બાજુ
(૮) (૧) ખેતી સંગ્રા

ભૂજ ન (સં) એક વૃક્ષ, ભોજપત્રનું
ભોજ પુ. બીનાશ (૨) ઝોમ [ઝાઝ
ભોજ પુ. (સં) યાદવોની એક જાતનો
માણસ (૨) (સંગ્રા) ઉત્તરેન માળવાનો
એક દાનવીર પ્રાચીન રાજા
મજ સ. (જુઓ 'મુજ') માટું (૫)
મી(-મી)જ સી. ન. (સં. બીજ)
'મિયાનો ગર

મુજ સં. માટું (૫) (૨) 'દુ'ના અર્થમાં
વિકસિતના પ્રત્યયો સાથે પણ વપરાય
ઉ; ઉદા. મુજને, મુજથી, મુજમાં
મુજ ન. (૫) ડાક જેવું પાણીમાં
થતું એક માસ. (૨) (સંગ્રા) પુ.
એક પ્રસિદ્ધ પ્રાચીન રાજા, ઉત્તરેનના
રાજા ભોજનો કાકા

મેજ સી. ન. (૬) ટેબલ

મોજ સી. (અ) આનંદ (૨) મરજ

રજ સી. (સ. રજસ) ધૂળનો કણ
(૩) ધૂળ, કરતર (૪) ન ઓનો
માસિક અટકાવ (૫) વિ ચોડુંક,
જરાક

રજ સી. (૬) ખેદ, દિલગીરી

રાજ અ. ઝોલવાઈ જાય એમ

રાજ પુ. (૬) ખેદ, રહસ્ય

રાજ પુ. (સં. રાજન) રાજા

રાજ ન. (સ. રાજ્ય) રાજ્ય

રજ. (-જા) સી. (સં) રોગ

રેજ અ. (જુઓ 'રેર') તાપે

રોજ પુ. (૬) દિવસ (૨) એક દિવસ
ની મજૂરી (૩) અ. દમેશ

લેજ, લવજ પુ. (૬) શબ્દ

લોજ સી. (સં. લજ્જા) શરમ (૨)

મર્વાડ, મધાળે (૩) (લાં) આખર,
પત [વનરપતિ

વજ પુ. સી. ન. (સં. વથા) એક

વજ પુ. (સં) વજનું એ, ત્યાગ

વાજ વિ. (અ. વજઅ=કાળ) કંટાળેલું

(૨) હારેલું (૩) સી. તોખા, કંટાળો

વાજ પુ. (સં) યજ્ઞ (૨) સંગ્રામ (૩)

બાણનું પીછું (૪) વેગ, તાન (૫)

ન. બજ (૬) ધી (૭) અન્ન

વીજ સી. (સં. વિદ્યુત) વીજળી

વ્યાજ ન. (સં) બદાનું, મિષ (૨) નાણાં

વાપરવા બદલ મૂળ રકમ ઉપર આપવો

પડતો વધારો (૩) (લાં) કંગાઈ

ઘજ ન. (સં) (સંગ્રા) વૃંદાવન (ગોકુળ

પામે) (૨) ગોવાળોનું ગામ (૩) પુ.

સમૂહ

ધડજ પુ. (સં) સંબીતના સાત સ્વરો-

મની પહેલો 'સા'

સજ વિ. (સ. સજજ) તૈયાર (૨)

(લાં) જામત સાંવધાન

સાજ પુ. (૬) ઉપયોગી સામાન (૨)

શણગાર, વસ્ત્રાજવણ (૩) ઘોડા પર

નાખવાનો સામાન (૪) ન. સારંગી

જેવું એક વાદ્ય

સાંજ (-જા) સી. (સ. સધ્યા) સૂર્યા-

સ્તની વેળા

સુજ સ્ત્રી. ('સુજ' ઉપરથી) સોજો
સોજ સ્ત્રી. (સં. શય્યા) પથારી
સોજ પુ. (ફા.) સોજો (૨) (લાં)

બળતરા, લાગણી

સોજ પુ. (બુઝો 'સોજુ') ડાવકાપણું

(૨) સૌજન્ય, સદ્વર્તન (૩) ચાલ,

કમળ (૪) વિ. સોજુ (૫)

સોજ સ્ત્રી. (કા.) તૈયારી, સગવડ

સજ સ્ત્રી. (સં. સજ) માળા, હાર

હજ સ્ત્રી. (અ. હજ) જના (મકાની)

હેજ પુ. ભેજ, બીનાસ

હેજ પુ. હેત, ઉમળકા (૫)

હોજ પુ. (અ) પાણીનો કૃત્રિમ કુક

અમળ સ્ત્રી. (સં.) માયા (૨) કુદરત (૩)

બકરી [રીગિક] નુકસાન-હાનિ

ઈગ સ્ત્રી (અ.) પીડા, કષ્ટ (૨) (સા-

કગ સ્ત્રી. યુક્તિ, તદ્દખીર

કગ સ્ત્રી. કળિયો

કગ સ્ત્રી. (અ.) કિરમત (૨) આકૃત,

હાણુ (૩) મોત (૪) (લાં) અશુભની

આસંકા

કુખજ વિ. સ્ત્રી (મ.) ખૂબી, કૂચડી

(સંતા) કૈકેયીની દારી મથરા (૬)

કૃષ્ણની કૃપાપાત્ર બનેલી રાગ કેસની

એક દાસી

ખજ પુ. (સં.) એક છદ

ગુજ સ્ત્રી. (સં.) ચણેડી કે એનુ ઝાડ

(૨) ચણેડી જેટલું વજન, રતી

ધમ સ્ત્રી. (સં. ધ્વજ) વાવટો

પૂજ સ્ત્રી. (સં.) પૂજન, ઉપાસના (૨)

પૂજનની સાધનસામગ્રી (૩) (લાં)

માગુ એ, માગુ

મજ સ્ત્રી. (સં.) જનતા, લોકસમૂહ

(૨) એક સંસ્કૃતિનો-લોકસમૂહ,

એક રાષ્ટ્રની જનતા (૩) માનવ-

વંશસાસની રીતે એક સરખો લોક-

સમૂહ (૪) રૈયત (૫) સંતતિ

મેજા વિ (ફા.) અસ્થાને એવું, અધટિત

ભુજ સ્ત્રી. (સં. ભુજ) ભુજ, હાથ

મજા (-ઝા) સ્ત્રી. (ફા.) આનંદ, લહેર

મજા સ્ત્રી. (સં.) હાડકાંમાનો તંતુ-

મય માવો

રજા સ્ત્રી. (અ. રિજા) પરવાનગી,

સમતિ (૨) છૂટી (૩) રુખસદ

રાજા અ. (બુઝો 'રાજ' અ.) ઓસવાઈ

જાળ એમ

રાજા પુ (સં. રાજા) રાજ્ય કરનાર

આદમી (૨) રાજાની સંસાનું પત્ન

(અંજીકામાં) (૩) (લાં) ભોળા ને

ઉદાર સ્વભાવનો માણસ

રુગ સ્ત્રી. (સં.) રોગ

લગજ સ્ત્રી. (સં.) લાજ, શરમ [ધાણી

લાજ સ્ત્રી. (સં.) ડાંગર (૨) ડાંગરની

વજા સ્ત્રી (સં. વિજા) સમજ, બુદ્ધિ

(૨) વૃત્તિ, વલણ

વજા સ્ત્રી. (બુઝો 'વેજા') ફાફા

વજા સ્ત્રી. વેજુ, નિશાન

વેજા સ્ત્રી. વિપત્તિ

વેજા સ્ત્રી. સંતતિ (તિરસ્કારમાં)

વેજા ન. અ. વ. (લાં) વજાખા, ફાફા

(બુઝો 'વેજુ')

સજા સ્ત્રી. (ફા.) શિક્ષા, દંડ, નસિયત

સજા સ્ત્રી (સં. શય્યા) શય્યા (૨)

સજા સ્ત્રી (સં. શય્યા) શય્યા (૨)

અને સાથે ખાટલો) પચારીનું દાન
જાન્ય સી. અખતર (૨) પોસાક
જાન્ય પુ. બ. વ. હાંજાં ન. બ. વ.
કરીરના સાંધા (૨) (લાં) દિંમત,
ચકિત

જાન્ય (-જી) સી (સં.) પંકિત, હાર
માણ સી. ('આજો'નું સી.) માની મા
જાન્ય (-જી) (અ.) પુ. ઇસ્લામી ન્યાયા-
ધીશ (૨) ઇસ્લામી વિદ્વાન-પંડિત
(૩) હિંદુ-મુસલમાનોની એક અટક

જાન્ય સી રાખ (૨) લાદી (૩) ખેજ
(૪) કાંઈ ખોરાક [વ્યવસ્થિત દગ
જાન્ય સી. (જુઓ 'જાંજ') ધાસનો મોટો
જાન્ય ન. ગંજફાક

જાન્ય (-જી) વિ (અ.) ધર્મને માટે
લાડનાર કે મરનાર (વીર)

જાન્ય સી. (જુઓ 'જા') બા (૨)
મોદીમા, દાદી [ધોડા]

જાન્ય વિ. (ફા.) અરબી-ઉત્તમ પ્રકારનો
જાન્ય સી. (ફા.) તેજસ્વિતા, અજકાટ

(૨) લાવ-કીમતમાં વધારો (૩)
હોંશ, ઉત્સાહ, રફૂતિ (૪) ચડતી,
આબાદી (૫) ધોડો, (૬) વિ. તેજદાર
જાન્ય સી. (અ. તૌજ) વિશેષી, સાંધ
(૨) સાર, તત્વ

જાન્ય પુ. પિતા કે વડીલ (સમોધન)
જાન્ય વિ. (ફા.) હલકું, નીચ (૨) કંજૂસ

ખાંજ સી. ખાંજણી, ટેવ
ખૂંજ સી. (સં. ખુંજ) દોલત, ચૂડી

ખ્યાંજ વિ. ફગણીના રંગનું
ખ્યાંજ સી. (ફા.) જે પાટિયા કે કપડા

ઉપર રમત મંડાવ એ (૨) મોજટા
ગંજફાની રમત (૩) હાથ (ખટકામાં)

(૪) (લાં) યુક્તિ, પ્રપંચ

લાંજ સી. સાક લાવક કૃમળા છાંડ કે
જેનું સાક [ગેલુ (૨) મગફળી

માણ વિ. (અ.) પૂરવું, અગાઉ મૂકવું
માણ સી. બ. વ. મા, દાદીમા (૪)

અંબા માતા કે કોઈ દેવી (પાં વૃક્ષ
સીનું માનવાચક સમોધન

માંજ પુ. કારમીરનો હોડીવાળો
મૂંજ વિ. (અ.) કંજૂસ (૨) અક્રમ કે

હોંસ વગરનું, જડ.
મૂંજ વિ. જુઓ 'મૂંજ' [(૩) મનસ્વી

માંજ (ફા.) આનંદી, લહેરી (૨) વિદ્યામી
મોંજ સી (સં.) મુંજ ધાસનો કહેરો

(જનોઈ વખતે જટુકને અધાવવાનો)
રજ સી. ('રજ' ઉપરથી) રેતી [પકિત

રાજ (-જી) સી. (સં.) હાર, યોગ,
રેજ વિ. ('રેજ' ઉપરથી) રેળવાળું

(ગમાની રમતમાં) (૨) સી. (જુઓ
રેજો) નાનો રેજો

ચંજ સી. જાપરાનાં ખપાટિયાં
વાજ પુ. (સ. વાજિન) ધોડો (૨)

ખાજ (૩) અન્ડમાનું ગાડ
સાંજ (-જી) સી. (સાંજ ઉપરથી) સાંજે

ગાવાનું લગ્નગીત (૨) દફતારજીને
સાંજ વખતે જંગવા આકારનો સળવટ

સોજ સી. મેદો [(૨) દવે પણ
હજ અ. (સં. અવાપિ) અત્યાર લગી

હાજ પુ. (અ.) હજ કરી આવેલો-
મુસલમાન, મકાનો જનાળુ

હાં (-હાં)જ અ. જ હા, જા સાહેબ
અજબજુ ન. દુગ્ધદીર્ઘપ્રકારનું ચિહ્ન

જડજુ વિ. (સં.) સગવડ, સીકું (

અનુક્રમ (૩) નરમ, ભલું
 કાશુ વિ. સારું, ખાસું (૨) (કા.) વિનયી
 કાશુ પુ. સં. એક સુદા મેવો
 કાશુ ન. (જુઓ 'ખાજ') એક
 'ખાજાની વાની
 ગાશુ ન. શુભશ, શક્તિ, પહેલ્ય
 ગાશુ (-જી) ન. ગજવું
 ગાશુ વિ. મંદું
 છાશુ ન. ઝરખો (૨) ડાજલી (૩)
 ડાપરાની બહાર નીકળતી પાંખ
 છાશુ ન. ('ડાજ' ઉપરથી) ડાજ નાંખી
 કરાવું એકદાખિયું
 તાશુ વિ. (ફા. તાજહ) નવું, તરતનું
 (૨) (લાં) થાકે ભિતરી જઈ સૂતિમાં
 આવેલું (૩) પેસાથી બારેલું. તર
 તી(-ત્રી)શુ વિ. (સં. તૃતીય) ક્રમમાં બીજા
 ફાશુ વિ. (સં. દ્વિતીય) બીજું [પછીનું
 મેશુ ન. (ફા. તેજહ) વાવટો, નિશાન
 (૨) ખરજી (૩) કાલો [પરાગ
 પૂશુ ન. ('પૂજો' ઉપરથી) (સ.) યંગરનું
 માશુ (-જી) (ફા.) સ્ત્રી. છેડો, અંત
 (૨) કિશા, પાસું, પડખું (૩) પક્ષ,
 તરફેણ (૪) અ. તરફ, પડખો
 મીશુ વિ. (સં. દ્વિતીય) દ્વિતીય (૨)
 જુદી જાતનું (૩) અ. વળી, વધારામાં
 મેશુ ન. મગજ
 મંશુ વિ. (સં.) કામળ, મધુર
 માશુ ન. (અ. મૌજ) પાણીનો તરંગ
 માશુ ન. (ફા.) હાથપગનું ગૂંથેલું ઢંકણ
 રજા વિ. (અ. રજૂઆ) નજર સામે
 રાખેલું, હાજર કેરું

રજા સ્ત્રી. (સં.) દોરી દોરકું
 રેશુ ન. (ફા. રેજહ) પાસાની રમતમાં
 એક એક દાણાનું એકડું (૨) ફેંટાનું
 હાશું (૩) લાલા ઉપરનો વાવટો
 વજૂ ન. (અ. વુજૂઆ) (નિમાજ પઠતાં
 પહેલાં) હાથ પગ મોં વગેરે ધોવાં એ
 વાશું ન. (સં. વાઘ) વા ધા ને
 ધસરકો એ તણ પેદા કેાધયાં બનિ
 નીકળે તેનું સાધન, વાઘ (૨) 'હામો-
 નિયમ' (૩) 'ફોનોમાફ' (૪) (લાં)
 (એક સરખા લક્ષણવાળા 'લોકનું)
 વેશુ ન. વણિયર [મંડળ
 વેશુ ન. નિશાન, સાકવાની વસ્તુ ;
 વેશુ ન. ખાદીનો તાકો
 વ્યાશુ વિ. વ્યાજે ધીરેલું અંચવા લાધેલું
 સાશુ વિ. (સં. સર્જી) ભાગેલું નાંદ
 એવું, આપું (૨) (લાં) તંદુરસ્ત
 સેશુ ન. સ્વભાવ કે શુણ્ણ મજાતાપણું,
 સોજ (૨) બધા, હાડ
 સેશુ વિ. (સં. શુદ્ધ) સારું, ઉત્તમ
 (૨) સ્વચ્છ (૪) ધાંધલ વિનાનું
 હુશુ અ. (જુઓ 'હજ') અત્યાદ્ય વગી
 (૨) હવેપણ
 આજે અ. (સ. અઘ) આજ, આ દિવસે
 કાજે અ. (જુઓ 'કાજ') માટે, વાસ્તે
 કાંજે અ. કેમજે, કારણ કે
 કીજે કિ. (સં. કિયતે) કરવામાં આવે,
 કરો 'વિધ્યર્થ' 'રૂપ' (૫.)
 ખાજે પું. (સં. પરાજય) પરાજય, હાર
 બાજે વિ. (અ. બજાજ) એકાદું, જમે તે
 કાઈએક
 મજે(-જો) સ્ત્રી. જાતેજો 'જાતેજો'

મોજે અ. (અ. મોજ) (અમુક) મુકામે,
 રથાને, ગામે; ઉદા. મોજે મીડાખળી
 દીજે કિ. 'લેવું' (વિષય ૩૫, લેા; (૫.)
 વજે સી. (અ વજવ) શકેલા અનાજ-
 માં દિસેા પાડીને લેવાતી મહેસૂલ,
 મણાન [સમયે, દિવસ આયમતાં
 સાંજે (-જે) અ (જુઓ 'સાંજ') સૂર્યાસ્ત
 આજે પું. માનો બાપ
 આંજે પું. દૂવાથળની જે બાજુના સદ
 બાધવાનાં મોટાં દોરડાં
 કાજે પું. કચરા, પૂંજે
 કુંજે પું. (જુઓ 'કુંજે') બોટવો, ચંજુ
 દુંજે પું. (ફા.) બોટવો, ચંજુ
 ખોજે વિ. પું. (ફા. ખવાજહ) દિંદુમાથી
 મુસલમાન અનેલી એક જાતનો (૨)
 પુ. એ જાતિનો પુરુષ
 ખોજે (ફા. ખોજહ) જનાનખાનામાં
 સ્ત્રીઓની ચોટી માટે રહેનારો
 નપુસક અમલદાર
 ગાંજે પું. એક છાંડ અથવા એની કળી
 (જેને ચયમમાં પીવાથી નશા ચડે છે)
 ગાંજે પું. બાધા, કદ (ઉદા. 'એનો
 ગાંજે નાનો છે'), ગજું
 જજો પું. જકાર
 છજે પું. દાદો (૨) (સુ) જતેરી

નેજે પું. (ફા.) જુઓ 'નેજુ'
 પંજે પું. (ફા.) પાંચ આંગળાં અને
 હથેળીથી અનેલો અવયવ (૨) પશુનો
 નહોરવાળો અવયવ (૩) પાંચના
 આંકવાળું પતું કે પાસો (૪) (લાં.)
 સકંજે, દાવપેગ, પકડ
 પૂંજે પું. (સં. પુંજ) કચરા, વાસીકું
 મજે સી. (જુઓ 'મજ') મજ
 મજે પું. રમવાનો લખોટો
 માંજે પું. કાચ પાયેસો દોર (પતંગનો)
 મોજે પું. (ફા.) જુઓ 'મોજુ'
 મોજે પું. ('મોજુ' ઉપરથી) (લાં.) રેલમાં
 તથાઈ આવેસો કાંપ [નો કુકડો
 મોજે પું. (જુઓ 'મોજે') વાંટો, જમીન-
 રેજે પું. (ફા.) કાંચળીમાં વપરાતો
 સુતરાઉ કે રેશમી કાપડનો કકડો
 રેજે પું. ધાતુ ગાળવાની કૂલડી
 રોજે પું. (અ.) મોટા અને ધાર્મિક
 મુસલમાનની કચર (૨) મુસલમાનનો
 દિવસનો ઉપવાસ
 સાંજે પું. સંજોરીમાં જરવાનો માવો
 (૨) રેલમાં તથાઈ આવેલો ધાસ
 વગેરેનો કચરો
 સોજે પું. ('સજવુ' ઉપરથી) લોહનો
 જમાવ થઈ ચામડી ઉપસી આવતી એ

અ

ગાંજ ન. (અ. ગોઝ) શ્રેષ્ઠ સુતર કે
 તારની એક જાણીદાર કે પાતળા
 પોતની બનાવટ (૨) જટન ભેરવ-
 વાનો કાચ
 ગૂંજ સી. જુઓ 'ગૂંજ', 'ગૂંજ', ગુલ
 ચીજ(-જ) સી. (ફા.) ૧૨૭

ઝાંજ ન., જ. વ. કાંસીલોડ
 ઝાંજ સી. ગુસ્સો, રીસ
 ઝૂંજ સી. ઝૂંજવું એ
 ઝાંજ પું. (અ.) એક વેળા લેવાની દવાની
 માના કે એટલી દવા
 ઠાંજ સી. ('ઠાંજવું' ઉપરથી) ઠાંજેલો

ભાગ (૨) (લાં) લાગણી, અનુકંપા
(૩) ચીડ, ગુસ્સો (૪) દેવ, વેર
ખાંજી ન. એક પક્ષી, સમળી, બાજ
રીંજી સી. ('રીંજી' ઉપરથી) પ્રસન્નતા,
આનંદ
રેંજી સી. (જુઓ 'રેંજી') રેંજીવું એ
રોંજી ન. (દિ. રોંજી) ઘોડાને મળતું પથ
દરજીની જાતનું એક જંગલી પથ
(દરેલી ખરીવાળું)
સાંજી સી. (સં. સંધ્યા) સંધ્યાકાળ,
સૂર્યાસ્તનો સમય, સાંજ
સંજી સી. ('સંજી' ઉપરથી) સંજીવું એ,
સમજ, ગમ, પહેંચ
આંજી સી. (અ. ઈંજી) ઈંજી
ઓંજી પુ. (સં. ઉપાધ્યાય) બ્રાહ્મણોમાં
એક અટક
ઝંજી સી. (અં.) પવન કે પવન સાથે
પડતા વરસાદનો સુસવાટ
મંજી સી. (જુઓ 'મંજી') આનંદ, લહેર
માંજી સી. (સં. મર્યાદા) મર્યાદા, હદ
વંજી સી. (સં. વંધ્યા) વંધ્યા, વાંઝણી
ગાંજી (અ.) જુઓ 'ગાંજી'માં

ઝાંજી વિ. ('ઝાંજી' ઉપરથી) (લાં) ઝટ
ચિઝાઈ અથ એનું, ચીઝિયું
ઝીંજી સી. એક ઝાડ (એનાં પાન
ખીંડી વાળવામાં વપરાય છે)
રોંજી સી. (કા.) રોંજીના રંગની ઘોડી-
ની જાત [જાતનો કપાસ
રોંજી વિ. (અ. રોંજી' પરથી) એક
વંજી સી. (જુઓ વંજી) વાંસની ખપાટ
વાંજી સી. 'વાંજી'ની સી, વણકર સી
(૨) વાંજી દરજીની જાતની સી (કા.)
સાંજી સી. જુઓ 'સાંજી'
જૂંજી ન. જળવું, ખીંસું, 'ગૂંજી'
ઝાંજી વિ. (સં. અધ્યધ્યક્ષિક) પુષ્કળ, ઘણું
જૂંજી ન. હાથ, કરડે એવું જીવક (બાળક-
ને બિવશવવા બાળબાપામાં)
ટાંજી ન. ટોંજી (૨) ઝાંજી, નાળચો
આંજી પુ. વિશ્વાસ (૨) દિંમત
ઓંજી પુ. (સં. ઉપાધ્યાય) બ્રાહ્મણોમાં
એક અવટક (૨) કુંભાર
લાંજી પુ. વાંધો, જરકત
વાંજી પુ. વણકર (૨) દરજીનું કામ
કંનારી એક જાતનો પ્રકૃષ્ઠ (કા.)

૬

અંજી વિ. (સ.) મોટા અવાજવાળું
(૨) પુ. અટારી (૩) ખૂરજ, કિલ્લા
ઉપરની દેવડી (૪) મહેલ (૫) ખંડાર
અંજી વિ. (સં. અંજી) આંડ
આંજી પુ. (સ. આવર્ત) રસોઈ માટે
ગોડવેલી બાજીની રચના (કા.)
આંજી પુ. સી. આંડી, અંજી (લાં) (૨) કાનો
વેર (૩) શાખ, આળસ (૪) હથોટી
(૫) હાથકામમાં કે બોલવા લખવામાં

હોશિયારી, ચંપ (૬) અગૂદા ને
તળીની વચ્ચેનો ભાગ કે ત્યાં કલમ
ટેકવી લખીએ છીએ (૭) તાકોડિયા
પણું, ચોટ (૮) મતભેદ
છંજી વિ. (સ.) છંજી (૨) પ્રિય,
મનમગ્ન (૩) કાંપેલું (ગ.), (૪)
ચોખ્ખું (૫) દિતાવડ (૬) યત્ન-વડે
પૂજેલું (૭) ન. છંજી (૮) અગ્નિ-
હોત (૯) યત્ન કલ્યાણનું પ્રવચ

કોટ સ્ત્રી. (સં. ૬૪૬) અગ્રવામાં વપસતું
 માટીનું કાચું કે પકવેલું ચોસણું
 કોટ ન. (સં.) ધાસ પાંદડું
 કોટ ન. પુ. (સં. ૬૫૬) રણમાં ખૂન
 ખપનું એક જંતુ પશુ, સાંધિયું
 કોટ સ્ત્રી. (લાં) મમત, ૭૬ (૨)
 આંટ, સાખ (૩) ટેક
 કોટ વિ. (સં.) એક વનસ્પતિ
 કોટ પુ. સ્ત્રી. (સં. અપવૃત્તિ) ભરતીનું
 જોતરી જંતુ એ (૨) કોથું, પડો
 (૩) (લાં) પડતી (૪) અ.
 પરત, વળતું
 કોટ ન. (અં.) એ નામનું જવ જેવું
 વિદ્યાર્થી ધાન્ય [સાદી
 કોટ સ્ત્રી. (સં.) કટિ, કંક (૨) ધાસની
 કોટ સ્ત્રી. (સં. ૬૫) મહેનત મજૂરી
 કોટ સ્ત્રી. (સં. કટિ) કંકણ (૨) પર્વત-
 ની પાર, ખાનુ
 કોટ સ્ત્રી. ભુએ 'કટો', કટો અિવાજ
 કોટ અ. (રવાં) એક જાતનો ભાંગવાનો
 કોટ પુ. (અં.) કાપ, વસ્ત્ર વેતરવાની રીત
 કોટ ન. (સં.) મહેનત, કામ (૨) કુઝ
 કોટ પુ. (પ્રા. કિટ) ધાણને લાગતો મેષ
 કે એનો વિકાર (૨) (લાં) નકામે
 લારૂપ ઉતાર કે મેષ
 કોટ પુ. (સં. કાટ) ધમ્મારતી લાકડું
 (૨) મકાન બાંધવાનો માલ
 કોટ પુ. (દાવો કાપવા) સામે મંડાતો
 દાવો, પ્રતીકાર
 કોટ સ્ત્રી. મંડાકામાં અમુક ભાત ન હોવી
 એ-કાપણ હોવું એ
 કોટ પુ. (લાં) કોટી, નડતર, આડ,

વિપ્પ (૨) વિ. ધૂત, હુચ્ચુ
 કોટ સ્ત્રી. કાંટાવાળાં વૃક્ષોની ગીચ ઝાડી
 કોટ વિ. બરાબર પાઠે-મોટા કરેલું (૨)
 (લાં) પૂરું માદિતગાર (૩) માદાસ્ત
 ઉપર પૂર્ણ
 કોટ પુ. (પ્રા. કિટ) મેલ, કાટ (૨)
 કચરો, કરતર, કીટું (૩) ગડિ
 કોટ(૦ક) પુ. (સં.) કીડો, જંતુ
 કટવિ. (મં.) ન સમજાય એવું (૨)
 બેદ અથવા મૂંચવણભર્યું (૩) જીકું,
 કૂકણ (૪) (સંગીત) સંપૂર્ણ કે
 અસંપૂર્ણ મૂર્જનાને બિસરી રીતે લેવાથી
 થતું (તાન) (૫) પુ. ન. કૂક, કંગાઈ
 (૬) પર્વતની ટોચ, શિખર (૭) ઢગલો
 કોટ સ્ત્રી. (ભુએ 'કટવું') કડાકટ (૨)
 બંગાર [(૨) ખેડેલું
 કોટ વિ. (સં.) તાણેલું, ખેંચી-કાઢેલું
 કોટ પુ. (દે. કોટ) કિલ્લાની હોવાસ,
 રક્ષણ માટે કરેલી બીંત (૨) શત્રુ ન
 બેઠી શકે તેવી વ્યૂહ-રચના (૩) વટો
 (૪) કોટની અંદરનો ભાગ
 કોટ પુ. (અં.) ડગલો
 કોટ પુ. (અં.) ખાટલો
 કોટ પુ. (સં) (કોષ) (લાં) પાનાંની
 રમતમાં એકદમ સાત હાથ કરી લેવા
 અને સામાને એક પણ ન કરવા દેવો
 એ (૨) એવી રીતે સોગટાંની રમતમાં
 પણ સામાને હાર આપવી એ
 કોટ સ્ત્રી. (દે. કોટ) ડાક, ગરદન
 કોટ સ્ત્રી. (અં.) નાપંચ દિર, અદામત
 કોટ સ્ત્રી. (કા.) ખૂંધ (ઓખલાની કે
 બોટની)

કિલક વિ. (સં.) પીડિત (૨) (લાં)
 સમજતાં મહેનત પાડે તેવું, અર્થની
 ખેંચતાણુ કમને તેવું
 ખૂટ વિ. (સં. ૫૨) જ (૨) એક સમ
 ખા પુ. કા, લખાડ આદમી
 ખૂટ અ. (૨વાં) એવો અવાજ
 ખૂટ વિ. ઊભું, અસિયાણું
 ખાટ સ્ત્રી. (સં. ખટવા) હીડાળાખાટ
 ખાટ સ્ત્રી. (જુઓ ખાટયું) નફા, લાજ
 ખાંટ સ્ત્રી. એક જાતિ (૨) વિ. એ જાતનું
 (૩) (લાં) પકું ધૂત
 ખૂટ સ્ત્રી. ખોટ, ખૂટકા (૨) છાપખા-
 નામાં ખીખાં ગોકવર્તા ખૂટતાં ખીખાં
 ખૂટ પુ. આખલો, સાંઠ, ખૂટિયો
 ખૂટ પુ. (જુઓ 'ખૂટી') જમીનની હદ
 ખતાવતો પથ્થર, હદનું નિશાન
 ખૂટ સ્ત્રી. ખીલી, હદ ખતાવનારું નિશાન
 ખૂટ વિ. ખરાબર, માપસર, પૂરેપૂરું
 ખેડ ન. (સં.) ખેડ, ગામડું (૨) પુ.
 ન. શિકાર (૩) વહેમ, વળગાડ
 ખોટ સ્ત્રી. (ખૂટવું ઉપરથી) ઘટ ઝોળા-
 પણું, અપૂર્ણતા (૨) નુકસાન, તોડો
 (૩) જૂલ, ચૂક (૪) નાની જારતી
 (ઉધાનથી જાસટા પ્રકારની)
 ગાંઠગાંઠ અ. (૨વાં) ગટગટ અવાજ
 ગટ અ. (૨વાં) ગટ, ગટક [યામ એમ
 ગોટ પુ. ધૂંટડો
 ગોટ પુ. (જુઓ ગોટા) ગોટા (ધુમાડનો)
 ગોટ પુ. જેમાં તથા છોકરો દાથે
 પહેરવાનું એક ધોરણ
 ગોટ સ્ત્રી. ખીખાં રંગનાં કપડાને ઝોટી-
 મૂકેલી કિનાર, ગોટ

ગાંઠ સ્ત્રી. (અં.) મદદ તરફ અપાતી
 રકમ, દેણગી [હદ્ય, મન
 ઘટ પુ. (સં.) ઘડો (૨) (લાં) શરીર (૩)
 ઘટ વિ. (દિ.) ઘાડું, ઘાડું
 ઘંટ પુ. (સં. ઘંટા) ઘાટની (કાંસાની)
 જોષા ખાવાના આકારની કે જડી
 લોદી જેવી વગાડવાની વસ્તુ, ઝાલર
 (૨) એના પર વગાડેલો ટકારો (૩)
 (લાં) પકો ધૂત, પકો ઉત્તાડ
 ઘાટ પુ. (દિ. 'ઘટ' ઉપરથી) આકાર,
 દેખાવ (૨) બાંધેલો આરો, ઝોવારો
 (૩) સ્ત્રીએ પહેરવાનું એક રસમી
 વસ્ત્ર (૪) પહાડી રસ્તો (૫) (સં.)
 સજાદિનો પહાડી પ્રદેશ (૬) (લાં)
 પ્રસંગ, લામ (૭) સુક્તિ પ્રયુક્તિથી
 કામ કાઢી લેવાની યોજના, તજવોજ
 છૂંટ પુ. (દિ. છુટ) છૂંટકા (૨) ઘટા,
 કંઠ (૩) સ્ત્રી. (જીવનું) ઘૂંટાનું-ગૂંઘ-
 ઘોટ પુ. (દિ. છુટ) ઘૂંટકા [જાણુ એ,
 ચટ પુ. (સં. ચટ) આદર્શ દેવને રથજો
 મુકાતી બાંધવાજેથી દાબની સળી
 ચટ સ્ત્રી. (જુઓ ચટક) કાળજી આનંદ
 (૨) જીદ, હડ [સાથે
 ચટ(-ક) અ. (૨વાં) ઝટ, અપડીની
 ચાટ વિ. (૨વાં) લપડાક, તમાચો (૨)
 (લાં) મહેલું, ટાણો
 ચાંટ સ્ત્રી. તર્જવાની કિનારનો ભાગ
 ચૂંટ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચૂટી') ખજવાળ, વલ્લર
 ચોટ સ્ત્રી. આધાત, પ્રહાર, (૨) દાવ,
 લાગ (૩) એક જાતનું જાદુ-મારણ,
 મડ (૪) નિશાન (તીર ગોળી વગેરે)
 ચાંટ સ્ત્રી. ચોટવું એ

છટ અ. (૨વાં) કુતારસચક ઉદ્ધાર
 છટ સ્ત્રી. (ક.) ગધ
 છાટ સ્ત્રી. ડાંકાની અંદરની, છત (૨)
 પથરનો લાખો પહોળો કકડો
 છાંટ સ્ત્રી. (દે. છંટ) ચોડા ઝીણા ઝીણા
 'છાંટા, ફરફર' (૨) ઉપર ઉપરથી
 'કાપતા પડેલાં, કકડા (૩) (લાં)
 અંચ, કવ (૪) ગપ્પું, બાકાઈ
 છિટ અ. (૨વાં) જુઓ છટ
 છીટ અ. (૨વાં) છિટ (૨) સ્ત્રી. અળ,
 અણુગમે
 છીંટ સ્ત્રી. એક જાતનું એકે 'જાજૂના'
 પોતે રંગિત જાપણીનું લાતીગર કપડું
 છૂટ સ્ત્રી. (છટવું, પરથી) મોકળાર
 (૨) રળ, પરવાનગી (૩) છાડી
 દીધેલી-જતી કહેલી રકમ (૪) ઊડવા
 માટે પતંગને ફરેથી ઊડે એમ જાંબી
 કરી છોડવી એ (૫) છૂટાપણું, સ્વા-
 તંત્ર્ય (૬) પુષ્કળતા, છંત
 જટ વિ. હડીકું (૨) (લાં) અનોડી
 જાટ વિ. (દે. જટ) રજપૂતોની એક
 જાતનું (૨) પું. એ જાનિનો આદમી
 નટ સ્ત્રી. ઘેટાં બકાંના વાળની લટ
 ૧૮ પું. (સં.) (વાળનો) ઝૂંડો, સેમુંકો
 (૨) જંડો એક પ્રકાર (અળાંમ)
 ૧૮ અ. (મ. ઝટિતિ) તરત, જલદી
 ડીટ સ્ત્રી. ન. નકામી પીડાં, લકરું
 ડૂંટ સ્ત્રી. ઝૂંટણી લેલું એ
 ડાટ (-ટી, ડી) સ્ત્રી. જુવાન બેન
 ડોંટ સ્ત્રી. ઝૂંટ, ઝાપ
 ૧૮ ન. (અરં કિ. મ. તાટ) 'સજની
 દોરીઓના વણાટનું જાકું' કપડું

ટાટ પું. (કાનડી તટે) મોટી તાસકના
 ઘાટની જાજરી યાળો
 ટાટ વિ. (અ. ટાઈટ) સાવ, તદન; ઉદા.
 'લુખો ટાટ' 'નાચું ટાટ' (૨) સળંગ,
 કડક (૩) (લાં) મસ્ત, ચકચૂર
 ટોસ્ટ પું. (અ.) પાઈની કાતળી કરી
 એને સેકાને તૈયાર કરાતો કકડો
 ટસ્ટ ન. (અ.) ન્યાસ, સુપરત (૨)
 સાચવણી અને વ્યવસ્થા માટે સુપરત
 કરેલાં પાંચમાં માસ મિલકત
 ડાટ પું. (જુઓ 'હાટ') (લાં) બારેનાસ,
 ખુવારી [ટોચકું, ડીટડી
 ડી(-ડી)ટ સ્ત્રી. (જુઓ 'દીકું') સ્તનનું
 તટ પું. ન. (સં.) કિનારો, કડી
 તાટ વિ. (અ. ટાઈટ) તંગ, અકક
 તાટ પું. (જુઓ 'હાટ') જાજરી મોટી
 યાળો [ગુણપાટ
 તાટ પું. (જુઓ 'હાટ') શણું મોટું કપડું,
 તીટ ન. (સરં મ) કાજળ, મેશ
 ટુટ વિ. (સં.) પ્રસન્ન થયેલું
 તૂટ સ્ત્રી ('તૂટવું' ઉપરથી) તૂટી જ. પું. એ,
 જંગાણ (૨) (લાં) અણખનાવ,
 વિરોધ (૩) ખોટ, તંગી
 તુટ સ્ત્રી (મં. તુટ) તુટી, જૂલ
 થાટ પું. (દે. યટ) રાગને ઉત્પલ કરવાની
 શક્તિવાળો સ્વરસમુદાય (સંગીત), ઠાક
 થાંટ સ્ત્રી. (સ્વાં) નેરથી મારેલી યંત્ર
 દાટ વિ. ('દાટવું' ઉપરથી) (લાં) ખૂબ
 ઉદાં ગોધું દાટ (અતિશય મોધુ)
 (૨) જુઓ 'હાટ'
 દિષ્ટ વિ. (સં.) દશવિધ (૨) ન. લેવ,
 લક્ષ્ય, (૩) નમોન

દી(-દી) ૨ જુઓ 'ડીટ'માં
 દુષ્ટ વિ. (સં.) દોષવાળું (૨) નકારું,
 'અધમ, પાપી'
 દુષ્ટ વિ (સં) જોએલું, દેખેલું
 દુષ્ટ સ્ત્રી. (સં. દષ્ટિ) દષ્ટિ (૫)
 દોષ સ્ત્રી. દોષવાની ક્રિયા, દોષ
 ધીટ વિ. (સં) ધૂંટ સહનશીલ
 (૨) નીકર (૩) (લાં) નફદંટ
 ધૂષ્ટ વિ. (સં) સહનશીલ (૨) નીકર
 (૩) (લાં) બેશરમ, નફદંટ
 નટ પુ. (સં.) નોંટક્રિયા (૨) દોરડા પર
 નાચનાર (૩) એક રાગ (દોરડાનો,
 બેડ) [ખરાબ, નીચ
 નટ વિ (સં.) નાચ પામેલું (૨) (લાં)
 નાટ ન. એક જાતનું કાપડ
 નાટ, નેટ અ. નક્કી (૫)
 નેષ્ટ વિ (સં) બનિષ્ટ, ખરાબ (૨) નીચ
 નોટ સ્ત્રી. (અં.) સિક્કાને ઢોકણે વપરાતો
 ચલણી કાગળ (૨) નોંધ (૩) ચિઠ્ઠી
 (૪) દોરા કાગળની બવિલી વડી (૫)
 નેધિપોથી
 પટ ન. (સં.) વસ્ત્ર (૨) ખાનાં ચીતરેલું,
 પાટિયું કે કપડું (ચીતરેલું વગેરે,
 રમવા માટે) (૩) પાટો (૪) નહોતી
 પહોંચાઈ (૫) વિસ્તાર (૬) સાંકડો
 અને લાંબો પટો (જમીનનો) (૭) ચીતર-
 વા માટેનું પાટિયું કે કપડું, ફૂંક
 પટ પુ. (સં. પુટ) પાટ, પુટ (૨) (લાં)
 પટ અ. (રવાં) અ. ઝટે [અસર
 પુટ પુ. ન. (સં.) રાજગાદી, સિંહાસન
 (૨) વિ. ખુબ
 પાટ પુ. (સં. પટ) મોટું તામ્રપત્ર (૨) !

બાજઠ, મોટો પાટલો (૩) આયુ
 ચાન, તાકો (૪) જમીનનો લાંબો ભાગ
 (૫) બેથી વધારે નંગનો સામટો
 વણાટું (૬) પગ દઈને ફાંસવા માટે
 માન ખાતર વાટમાં પાપરવામાં આવતાં
 કપડાં (૭) પેલુને પ્રહેરવાનો ફાળ
 ખાટ સ્ત્રી. બહુ માથુસ-મેસી થઈ તેવી
 પાટિયાંની એક જાંચી બેંક (૨)
 દોરને પાણી પાવાની નાની તમાવડી
 (૩) લાંબો ચોરસ કકડો; લાટો (૪)
 રાજગાદી
 પાટ સ્ત્રી. (સં. પાટ) બડિયા બેસી જવા એ
 પિષ્ટ વિ. (અં.) પીસેલું, ફૂટેલું (૨)
 ન. જોકો, લોટ
 પુટ પુ. (સં) પડિયો (૨) પડિયા જેવો કાપડ
 પલુ ઘાટ (૩) એક ઉપર સામસામાં
 મેલ્યાં કાડિયાં, કપડાણું કરી કરેલો ધા.
 સપુટ (૫) (લાં) એને લડીમાં મૂકી
 ઓપધને આપેલી અંચ (૫) પટ, પાસ
 પુટું વિ. (સં.) પોષાયેલું (૨) (લાં) લક
 પેટ ન. (દિ. પેટું) જઠર (૨) જઠર, વગેરે
 લાગેલી શરીરની આખી બખોલ (૩)
 વસ્તુનો અંદરનો ભાગ, પેટું (૪) (લાં)
 આજીવિશ (૫) ગર્ભાશય (૬) પોતાનું
 સંતાન, પોતાનો આખો વંશવેલો
 (૬) અંતર, મન [ચાંભલો
 પોરટ સ્ત્રી. (અં.) ડાક, ટપાલ (૨) પુ.
 ફટ અ. (રવાં) તિરરદારનો ઉદ્ગાર
 (૨) કચું ફાટવાનો કે ફફડવાનો અવાજ
 (૩) વિ. ફટિયું; ઉઠાં ઉઠાડું ફટ
 ફટ સ્ત્રી. ('ફાટપુ' ઉપરથી) ફાટપુ એ
 (૨) મોટી નગર ગિરગે (૩) ખાનગી

(૪) (લાં) બેદ, ફૂટ (૫) ગર્વ, મદ
ક્રાંત પુ. સ્ત્રી. (અ.) ઉતાવળોની ઝડપી
ઝેલગાડી (૨) અ. ઉતાવળે (૩) વિ.
ઉતાવળું

ક્રાંત સ્ત્રી. લગ્નગાનો છેડો કે એની કામચલાઉ
કરી સેવાતી ઝાળી, દીલી પોટલી, ફાંટડી
(૨) ફાંટિયો (૩) ખાઈ, ખરિયા (૪)
એક ભાણ (૫) (લાં) કાનો, વેર
ક્રાંત પુ. 'ફવાને પલાળી રાખી જનાવેયુ'
ચેય

ફૂટ પુ. (અ.) ખાર ઇંચનું માપ (૨)
એવડા માંપની પટ્ટી

ફૂટ સ્ત્રી. ફૂટવું એ (૨) ફાંટ (૩) (લાં)
ભગાણ, કુસંપ

ફૂટ ન. પાકું ચીજાદું [બદ
ફૂટ સ્ત્રી. કંમરની આબુઆબુનો લગ્નગાનો

ફૂટ સ્ત્રી. (૨લાં) થપ્પડ, ધબ્બો
બટ વિ. (અ. જત) ભરાવફાર (૨) નક્કર,

બટ (૩) પુ. ન. ઠીંગણું મજબૂત
ટ. (૪) અ. સાવ, તદન

બાટ, બાંટ પુ. છટી લાપસી, કંસારે
બાટ, બાંટ ન. કાટલાનો અટ (૨) પુ.

કાંટા, ખૂંપરા [રેશમી વસ્ત્ર
બાંટ ન. સોએને પહેરવાનું એક જાતનું

બીટ ન. (સં. વિષ્ણુ) છાણુ (૨) પક્ષીની
બીટ ન. (અ.) એક જાતનું કંદ [અધાર

બૂટ પુ. (અ.) વિલાવતી પ્રકારનો બેડો
બૂટ સ્ત્રી. કાનની, નીચેની લખણતી

આમડો [ચેલી, જમીન, દોપ
બેટ પુ. ચારે બાજુએ પાણીથી વીંટળા-

બોટ સ્ત્રી. (અ.) હોડી, મજબો (૨) નીમર
બોલટ પુ. (અ.) એક બાજુ ચાકી

ચાવવાનો માયાવાળો ખીસો, રક
બાટ પુ. (બુઓ 'બટ') પંગિત (૨)
પૌરાણિક કથાકાર બ્રાહ્મણ (૩)
રમોથો (૪) બ્રાહ્મણની એક અટક

બાટ પુ. (સં.) ચોદો
બાટ અ. (૨લાં) તરત જ (૨) અથડાવ

બાટ અ. વિષ્કાર છે ! બડ ! [એમ
બાટ પુ. (સં.) વિદ્વાન બ્રાહ્મણ, બટ

(૨) બ્રાહ્મણની એક અટક
બાંટ(-ક) પુ. ન. ધાસ ઉપર થતું એક

કાંટાનું બિયું (એ લંગડે ચોટી જાય છે.)
બાંટ પુ. (સં. બટ) રાજાઓનાં મુજુગાન

ગાનાર એક યાત્રિનો માણસ, બ્રહ્મબટ
(૨) (લાં) ખુશામતિયો

બેટ-સ્ત્રી (દિ. બિટ) મેળાપ, મુલાકાત
(૨) બથિય

બેટ(-ક) સ્ત્રી. (કા.) કંમરે તાણી
બાધેલું કપડું, બેકાઈ

બોટ વિ. (૨) પુ. મૂઠ, એવકૂક
બ્રહ્મ વિ. (સં.) જીએથી ખરી પડેલું (૨)

(લાં) પાપી, દુરાચારી (૩) અપવિત્ર
મટ સ્ત્રી. (બુઓ 'મટવું') જપ, નિર્દાત

મક સ્ત્રી. મટકો, આલો
મક સ્ત્રી. (દિ.) મટકું, માટલું

માટ અ. માટે (૫.)
માટ ન. (સં. મુતિકા) માટલું (૨)

જોરાકર્મા વપરાયેલું માંસ
મિટ વિ. (સં.) મીઠું, મધુર

મીટ સ્ત્રી. નજર, અનિમેષ દૃષ્ટિ
મોટ સ્ત્રી. મોટું પોટલું, મોટો

રોટ સ્ત્રી. વાંક, વળણ (૨) (લાં) અણ-
જનાવ, વિરોધ

રિષ્ટ વિ. (સં.) તથા, બરબાદ (૨) પાપ-
જનક (૩) અમંગળ કરનાર (૪)
ન અશુભ, અમંગળ (૫) નાશ
૨૪ વિ (સ.) ગુરુસે થયેલું [(૬) પાપ
રેંટ પુ. (સં. અરબદ) વાવેમાંથી પાણી
કાઢવાની ઢોલમાં વાજા અકરની યોગ્યતા,
અજાદથી ચાલતી મોટી પાવડી
રેંટ પુ. ગિલ્લીદંડાનો ખીન્નો દાવ
લાટ સ્ત્રી. થોડા વાજની સેર (૨) વડ-
વાઈ (૩) અમુક (સુતરના) તાર કે
ઢોરાની આંટી (૪) મોતીની સેર
લાટ પુ. (સં.) (મેચા) સોપારાથી અભાત
મુધીના પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ (૨)
એ નામનો એક અનુપ્રાસ (કાં શાં)
લાટ પુ. (અરં મ) લાટો, મોણુ, તરંગ
લાટ સ્ત્રી. (સં. યજ્ઞિ) ધાણીનું ઝોનુ
લાકડું (૨) ધરી (જેમકે ગાડા
રેલિયા કે અરખાની)
લાટ પુ. (અ. લોટ) જમો
લાટ પુ. (અ. લોટ) મોટા સાહેન-
'ગવર્નર જનરલ'
સિદ્ધ ન. (અં) યાદી
લીંદ ન. સ્ત્રી નાકનો ચીકણો મળ
ભૂ-લીંદ સ્ત્રી. ('લૂંટવું' પરથી) લૂંટવું
એ (૨) લૂંટેનો માવ
લોટ પુ. પારીક ખૂંડો, આટો
લોટ ન. (સં.) માટીનું કેકું
પટ પુ. (સ) વડ
પટ વિ. મુખ્ય, બધા માટેનું [(લાં) રોડ
પટ પુ. રેક, જગુ (૧) આગર (૩)
પટ સ્ત્રી. (સં. વતિ) ધીરધાર કરતી એ
(૨) ધીરધાર થતી હોય તે બાજર,

ઉદાં નાણાવટ (૩) હોવાપણું એવો
ભાવ જતાવતો અનુગ્રહ ઉદાં ધરવટ
પાટ સ્ત્રી. (સં. વર્મન) રંગો (૨)
(લાં) પ્રતીક્ષા, રાહ
પાટ સ્ત્રી (સં. વતિ) દિવેટ (૨) પેડા
ઉપર અડવવામાં આવતો લોઢાનો પાટો
વાંટ પુ. ('વાંટવું' ઉપરથી) દિરસો, લાગ,
વાટિ (૨) વૈષ્ણવ મંદિરમાં મેવકાને
પગારના બદલામાં મળતો પ્રસાદનો
વિર-(શ) પુ. (સ. વિગ) વૈસ્ય [દિરસો
વિર પુ. (સં.) કામુક, લપટ (૨) ચાર
(૩) વેશ્યાનો અનુચર, ભડવો (૪)
નાટકમાં નાયક નાયિકાનો વિદ્ય
-જેવો સાથી (કાં શાં)
વોટ પુ. (અ.) ચૂટણી માટેનો મત
શિષ્ટ વિ. (અ.) બાકી રહેલું (૨)
સંબંધિત (૩) મુશિક્ષિત
શિક્ષિત વિ (સ) 'જોડાયેલું, જોડ
(૨) સ્થેરવાળું, દિર્ઘર્ષી
પટ વિ. (સ. પટ) ૭
સટ પુ. (અ. મેટ) મગખા પાટન
વસ્તુઓનો સમૂહ, જોડી
સટ અ. (રવાં) ઝટ, એકદમ
સાટ સ્ત્રી. (ગાં) આમણી લાંબી
પાતળી પટી
સાટ સ્ત્રી કસોટ, જગડાનું ઢાંકું
સટ ન (અ.) કોટ પાટલન ધં લૂગડાં
નો આખો સટ
ગેંટ પુ. (અ.) લુઓ 'સટ', જોડી
સેન્ટ પુ (અ.) એક પંગેટો નાણું,
મળ મિકાના સોમા ભાગની કીમતનું
નાણું (૨) ન. સુમરિન

સ્પષ્ટ વિ. (સં.) સરેલાઈથી જોઈ કે
 સમજી શકાય તેવું, સ્ફુટ
 સ્પષ્ટ વિ. (સં.) સ્પષ્ટિયુ (૨) (આ.)
 સ્પષ્ટ અર્થ અંગનને અંગેનો (ઉચ્ચારણનો
 એક પ્રવચન) [(૨) સ્પષ્ટ, ઉચ્ચાર
 સ્ફુટ વિ. (સં.) ઝવરુ, વિદ્યસિત,
 સ્ફોટ પુ. (સં.) (ઉપરનું આવરણ
 તોડીને) જોરથી ફટકું એ (૨) ખુલાસો,
 (૩) ફેલાવો, ફોટો (૪) (લાંબ) વર્ણ-
 સાંભળતાં જેત મનમાં જાડતો વિચાર-
 સબ્દાર્થનો ખોધ (વ્યા.)
 સ્ફોટ સ્ત્રી. (અં) અસ્ફુટ-પાટી
 છાદ સ્ત્રી. ન (દિ, દંદ) દુશન
 હીર(-ર) ન. જુઓ 'હીર', રચમો દોગો
 હ્રસ્વ વિ. (સં.) પ્રસ, પ્રસન્ન ટિપ્પણી
 હ્રેદ સ્ત્રી (અં) વિલાપની પ્રકારની ઊંઘો
 અટા સ્ત્રી. (સં.) (અન્યાસી પેટે નકામું)
 રખડવું-ભમવું એ (૨) અ. બાકું-
 અવગું
 અટા સ્ત્રી. (સં.-અટ) મેડી
 અટા પુ. બા. વિ. (સં. અટ) આનલાં
 મોટા બારણાં, ડેલીનાં બારણાં
 હટ્ટા(-ટ્ટી) સ્ત્રી. કડી, અક્કા, દોસ્તીબંધ
 હટ્ટા(-ટ્ટી) સ્ત્રી. અક્કા, દોસ્તીબંધ
 હટ્ટા સ્ત્રી. (સં.) ઘંટ, ઘટડી
 ચટ્ટાં અ (જુઓ 'ચટ') (૨) (લાંબ) ખતમ,
 ઝોલિયા કરવાં એ
 ચિટ્ટાં ન. બે. વ (સર- હાલટી)
 નાળિયેરનાં, હોતગંના રેખા
 ચેટ્ટા સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'ચાળા' (૨)
 (લાંબ) હો, મરકરી [ખૂપી
 છટા સ્ત્રી. (સં.) ગોળા, કાંતિ (૨) રીત,

છોટા પુ. બ. વ. (જુઓ 'છોટા') ચોટા
 છોટા જેવો વરસાદ, છોટ
 જટા સ્ત્રી (સં.) બાવાઓ માંથે રાખે
 જો, તે કે એવું મેલનું કુડ (૨) અગ્યવ
 રિથેત લાંબા વાળ, જટિયાં (૩) વડ
 પીપરનાં લાંબા-લટકતાં મુળિયાં, વડ-
 વાઈઓ (૪) વેદમંત્ર લાલવાનો-પાક
 કરવાનો ચારમાંનો એક પ્રકાર (૫)
 કમ જટા અને વન)
 જવળા પુ. (સં.) (સંતા) દેવોનો સિંધી
 વિશ્વકર્મા (૨) ચત્તા
 દુષ્ટા વિ. સ્ત્રી. (સં.) ખરાબ-નીચ સ્ત્રી
 દ્રષ્ટા વિ. પુ. (સં.) જોનારો (૨)
 પ્રકૃતિનો સાક્ષીરૂપ આત્મા
 દ્રેષ્ટા વિ. પુ. (અં) દેવ દેરનારો, દુશ્મન
 નેટાં ન. બ. વ. અખુખોદ
 પટા પુ. બ. વ. તગવાર કે લાકડીનો
 બટા ન. એક પક્ષી [દાવ
 સહા સ્ત્રી. (અં) જટા (૨) કેસવાળા
 (સિંહની)
 સાહા પુ. બ. વ. ઘેર જોવી એક મીઠાઈ
 સેષ્ટા વિ. પુ. (સં.) સૃષ્ટિ બનાવનાર
 (૨) રચનાર (૩) પુ. ધિર
 છષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) મત (૨) અમાસને
 દિવસે કરાતુ આદ
 કટિ(-ટ્ટી) સ્ત્રી. (અં) કેડ, કમર,
 અધ્યભાગ
 કુટિ(-ટ્ટી) સ્ત્રી. (સં.) ગૂપ્તી
 જટિ (-ટ્ટી) સ્ત્રી. (સં.) જટા (૨)
 સમૂહ (૩) જટામાંસી, એક જોખધિ
 છુષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) સતોષ, પ્રસન્નતા
 ત્રુટિ સ્ત્રી. (સં.) પગ, શણ

દિષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) સુચના, આશા (૨)
 સદ્ભાગ્ય (૩) નસીબ
 દિષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) નગર (૨) જોવાની
 સકિત (૩) (લા.) ધ્યાન, સદ્ધર્મ (૪)
 (જુઓ 'દિષ્ટિકાણ') - વિચારવાની કે
 જોવાની રીત કે પ્રકાર
 પ્રિષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) પોષણ (૨) સમર્થન
 (૩) હિતજન (૪) ભગવાનની કૃપા
 મુષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) મૂઠી
 યષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) છાકડી
 યષ્ટિ સ્ત્રી. જુઓ નીચે 'વિષ્ટિ'
 વિષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) સમાધાનીની વાંટાવાટ
 વૃષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) વરસાદ, હાટણ
 વ્યષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) નમણિનો પ્રયેક
 અંશ કે વ્યક્તિ
 પષ્ટિ સ્ત્રી. વિ (સ.) સાક
 સૃષ્ટિ સ્ત્રી. (સ.) સર્જન, વિશ્વ, જગત
 (૨) સંતાન (૩) શિષ્યવર્ગ
 અઘી સ્ત્રી. (મ.) મહોરમના મહિનામાં
 હાથને વીંટાતી રંગીન ટોરી
 અઘી વિ (સ.) અટિનું ફરતો રહેનાર
 (સન્યાસી જેમ)
 આંઘી સ્ત્રી. ગાંઠાચૂચ (૨) કાતેમ
 દોરાની ફરાતી ગડી (૩) (લા.) કોનો
 (૪) ફાસો, પેચ, પ્રપચ (૫) કાચડો
 (૬) શાખ, આંદ, આમૃત
 ઝોઘી સ્ત્રી. કેક ઉપરના વસ્તુ વાળીને
 બધ જેવું કરાણ પડ
 ઠંઘી સ્ત્રી. દુઝામાંના ખારીક કણ (૨)
 ઠંઠ (૩) તાજ ડાંગર
 ઠાંઠી સ્ત્રી. કાચડું (૨) પું. કાચડિયો
 ઠાંઠી સ્ત્રી. નાનો પાવળા કોટા (૨)

એક જાતની માછલી
 ઠીંટી સ્ત્રી. ફર્માતું કસ્તર (કપાસિયું)
 કરચ કે પાંદડીનો બુંદા વળ
 ફેટી સ્ત્રી. સોકડી, ફેકરી
 ફોટી (-ટિ) સ્ત્રી. (મ.) કંગડ,
 લાખની ચંખ્યા (૨) કમાનનો છેડે
 ધાર (૩) તકગાના પ્રમતી એક ખાજ
 પૂર્વ પક્ષ (૪) વર્ગ, પ્રકાર (૫)
 ભંચામાં ભચું ચિદ્ર, અતિમત
 (૬) (મ.) કાટખૂણ ત્રિકોણનો કા
 સિવાયની ખાજ (૭) 'એબરીયા'
 ડોંટી સ્ત્રી. તલવાગને ભ્યાન મ થે બાધ
 રાખનારી દોરી કે સાંકળી
 ખીંટી સ્ત્રી. નાનો ખીટો, ખીચી (૨)
 કપડાં ભરાવવા ભીતમાં જડેલું ટેકણું
 ખૂટી સ્ત્રી. (દિ. ખુટ) ખીટી (૨)
 લાકડાની મેખ (૩) કપાળની મે
 ખાજુએથી વાળ દૂંધાપીને કરાવેલો
 ખૂણો (૪) અંગરખાની કળી (૫)
 તંત્રવાદમાં તાર લમેડવાની ખીંટી
 ખોટો આ નકાસુ થોભી રહેલું પડે-
 વખત ખગડે એમ (૨) સ્ત્રી. (મ.)
 વાર, વિચંચ [અને જાડું]
 ગઢા (-કું) વિ. હી મણું (૨) બઠકું
 ગુટી સ્ત્રી. માટીનો ગોળો બાધીને
 (છાડની કે ઝાડની) કેન્દ્ર કરવાની
 રીત અથવા એવી ચંચા
 ગુટી સ્ત્રી (સ.) ગોળી (દવાની)
 ગોટી સ્ત્રી. (મ. ગુટી) ગોળી (દવાની)
 (૨) નાનો ગોળ પિંડ (૩) જાણુ-
 કોવવાની બુખનો ચૂકવેલો ખીડા (૪)

ધટી સ્ત્રી. (સં.) ધટી, ૨૪ મિનિટ
નેટસો સમય (૨) ધટી માપવાની
શીરી [યાંત્રિક]

ધટી સ્ત્રી દળવાનું સાધન (દ્રવ્યથી કે
ધાટી વિ. (પાટ ઉપરથી) દ્રવ્યપ્રણા
ધાટમાં રહેતી એક ભૂતિ (૨) પુ.
એ ભનને માણસ, રામોશી

ધા(-ધાં)ટી સ્ત્રી. પહાડી ધાટો વચ્ચેની
જંગલની સાંકડી પટી (૨) (લાં)
મુરદેશીનો આરીક સમય (૩) હરકત,
આકાશ

ધાંટી સ્ત્રી. ધાંટા કે કંકેની-પક-
જીભની જગ્યા, હંડિયો (૨) (લાં)
અવાજ, ચર

ધૂંટી સ્ત્રી પગની પાટલી અને નગાને
જોડનાર સાંધા આગળનું હાડકું
(૨) (લાં) ગૂંચવણ, ભરાધ પડાય
તેથી મુશ્કેલી

ધૂંટી સ્ત્રી (ધૂંટવું ઉપરથી) મળધૂથી

ધાંટી સ્ત્રી. (ચોટ ઉપરથી) લપડાક

ધાંટી સ્ત્રી (ધા.) ધૂંટી (૨) (લાં)
ખાલી બડાથ [તાકનાર

ધાંટી પુ. (ચોટ ઉપરથી) ચોટ-નિશાંન

ધાંટી સ્ત્રી. ચોટલી (૨) (લાં) મગ્યુને
ત્રીજે દિવસે દિવાસો દેવાનો એક
વિધિ કે રિવાજ

ધાંટી સ્ત્રી. (દિ હંટ-ટા) નાનો હટિ-
ટીપું, વરસાદનો ઝીણી ફરફર

ધૂટી, ધૂટી સ્ત્રી. ('ધૂટવું' ઉપરથી) રમ
(૨) (લાં) નવરાસ

હટી સ્ત્રી. નાની પોતલી

હટી સ્ત્રી. નાનું ઝાડવું

ટટી સ્ત્રી. (દિ. ટટધ્યા) કાંમકાંતો કે
વાંસની ઝીપોનો પડો (૨) 'ખસનો
બનાવેલો ચક (૩) (લાં) (દિ)
આમર, સંકાસ

ટાટી સ્ત્રી. ટાટ (કપડું)

ટીટી સ્ત્રી. (રવં) એક પ્રકારનો અવાજ

ટોટી સ્ત્રી. એક ફળ, સફરટોટી, ખડખડું,
'તળિયું (૨) નાનો ટોટો-ફટાકડો

ટોટી સ્ત્રી. કાષ્ઠપિણ વસ્તુ ઉપર એસાક-
વાનો ખેળી જેવો ધાટ (૨) કાનનું
એક ધરણ, ત્રાટી

ડાટી સ્ત્રી. દાટી, બીડ, ગિરદી

ડાંટી સ્ત્રી. (જુઓ 'ડાટવું') ધમખા, દાટી

ફૂટી સ્ત્રી. ફૂટી, નાભિ

ટાટી સ્ત્રી. એક ભૂતનું જાડું કાપડ

તટી, તાટી, ત્રાટી સ્ત્રી કામકાંતો પડો,
ટટી

તુટી સ્ત્રી. જણપ, ખામી, દોષ

ત્રાટી સ્ત્રી. કમરપટો (૨) કાનનું
એક ધરણ, ટાટી

ફટી સ્ત્રી. (જુઓ 'ફાટવું') સખત, બીડ

દાટી સ્ત્રી. બીડ, ગિરદી

દાટી (દિ.) ધમખા, ડાટી

ફૂટી સ્ત્રી. (જુઓ 'ફૂટી') નાભિ

ટાટી સ્ત્રી. એક ભૂતનું કાપડ (૨) ક-ધા-
ના આપને વર તરફથી મળતી બહિસ

ધટી(-ટી) સ્ત્રી. લગોટી

ધાટી સ્ત્રી. (સં.) ગતિ (૨) રીત, દળ

નટો સ્ત્રી. (સં.) નટની કે નટલી (૨)
નાટકમાં સ્વધારની પત્ની

નટી સ્ત્રી. ખણખોદ, આરીક તપાસ

પટી (-ટી) સ્ત્રી. (સં. પટ) પાતળી

વસ્તુનો ચીપ જેવો લાંબો કટકો (૨)
 ગામુચ કે કામળ પર ચોડવાની
 નાની ચીપ (૩) કેટલીક કિયાના
 સચક નામ સાથે સમાસમાં આવતાં
 'વારંવાર' 'સતત' કે 'મધારે પડતી
 કરવી' એવો અર્થ આપે છે; ઉદા.
 ગોખણપટ્ટી, રખડપટ્ટી, હળમપટ્ટી
 પાટી સી. ('પાટ' ઉપરથી) સ્ટેટ (૨).
 ચત્ર કે રેશમની વણેલી કે ગૂંથેલી
 સફોડી પટ્ટી (૩) લોહાની એવી પટ્ટી
 (૪) (લા.) ગામમાં ગરાસનો હિસ્સો,
 નાનો વારો (૫) દારૂબંધ - એક
 માસિકીનાં ખેતર
 પાટી (સં. પાટી=કમ, વારો) પ્રસંગ,
 ખેતવા (ઉદા. સત્તાનાચત્રી 'પાટી')
 (૨) ઘોડાને ફેરવતા કદાવાતી કેટા
 પેટી સી. (સં) મોટો ઇસકોતરો, મંજૂવા
 (૨) ઝાતીને પેટીના જેવું રક્ષણ આપે
 'એવો એક જાતનો કપડો
 પાટી સી. (સં.) પોરટી, ઊઠરી
 ખાટી સી. એક જાતનું અનાજ
 પાટી સી. ઝાણાની આંધળી શેકેલી
 મીઠી બાખરી
 પુટ્ટી સી. (જુઓ 'જુટ') (કાનની) જુટ
 (૨) નાનો જુટો-ખાન (૩) વિચિત્ર-
 અમરકારિક ગુણવાળી વનસ્પતિ (૪)
 (લા.) અકરીર ઉપાય (૫) વિ. મદા-
 ચતુર અને પદોચેવ (માણસ)
 બેટી સી. (ર. નિટી) દીકરી
 બોટી સી. (કા.) માંચે નાનો ટુકડો
 ભોટી સી. (કા.) ફતરી
 માટી વિ. ભેગર (૨) પુ. પતિ, મરણી

(૩) (લા.) મરદ, વીર [(૨) માંસ
 માટી સી. (સં. મૃતિકા) મટોડી
 માંટી પુ. (જુઓ 'માંટી'=ધણી) ધણી
 (૨) (લા.) મરદ
 મિટ્ટી સી. (દિ.) માટી, મૃતિકા
 યજ્ઞી સી. (સં.) જુઓ 'યજ્ઞિ', લાકડી
 રોટી સી. (દિ.) જુઓ 'રોટલી' (૨)
 પછિરોટી (૩) (લા.) ગુજરાન
 હાટી સી. વેરયા, રડી (૨) ગપ, જૂડી
 વાત [(આજરમતી)
 હટ્ટી સી. કાચ કે માટી કે ધાતુની ગોળી
 લાટી સી. લાકડાનું પીકું, લાતી
 લીટી સી. પહોળાઈ વગરની રખા (૨)
 દાર, જોળ (૩) પદ કે કડીની પ્રત્યેક
 પકિત (૪) લીક, હલ
 લોટી સી. નાનો લોટો.
 વાટી સી. કાચથી (૨) વાટકી
 વીંટી સી. (દિ. વિદિયા) અગિળી ઉપર
 પહેરવાનું ગોળ ધરણું. મુદ્રિકા
 સાટી સી. માણસો જેમાં એસે છે તે
 ગાડીનું ખાખુ-ચોકકું
 સાટી સી. (જુઓ 'સાડું') કરાર
 ઉદા. (રમતમાં) દાવ આપવાની સાટી
 સાટી સી. ધેવર જેવી એક મીઠાઈ
 સીટી સી. (રવા) દોડ કે મૂંગળી જેવા
 આધનથી પવન ફૂંકીને કરાતો તીજો
 અવાજ કે એનું સાધન, સિસોટી
 સોટી સી. નેતર અથવા કાંઈની
 પાતળી ઘાકડી [(અગ્રિય
 કટ્ટ (ગ.) તીખું (૨) કડવું (૩) (લા.)
 કંદું વિ. જુઓ 'કંદર', ચુસ્ત, આમદી
 કંદું વિ. કડક, ઉમ

કંટું ન ખરેકું
 કાંટું ન. બટનનું કાંણ, નાકું (૨)
 પરેણાંમાં ચૂની જડવાનું ધર,
 કાંટું ન. માથ આપવા લેવાની ગોઠવણ
 -કરાર, સોદો (મોટે ભાગે આનુજામતો)
 (૨) કોળનાં પાંચાં કાખનાં વળેનો
 જોડો, ગોતર [કચેરો]
 કીકું ન. ધીને તાળ્યા પછી નીચે જમતો
 કોટું વિ. ન. (સ) આકું, વાકું
 કોટું ન. કોટું (૨) પેંતરો
 ખાકું વિ. (દિ. ખક) ખરાસવાળું (૨)
 (લાં) કચવાયેયું, નારાજ
 ખાંટું વિ. જુઓ 'ખાંટ' (લાં) ખાંટ,
 પકકું, પહેંચેય
 ખૂંટું ન. ઝાડ કાપતાં રહેયું કૂકું, કચો
 ખોટું વિ. જૂકું, અન્ય (૨) જનચુક-
 વાળું (૩) (લાં) ખરાખ, નકારું (૪)
 ફરી જાય એવું, એવંકા (૫) ન.
 નુકસાન, અન્યાય, ખોટું કામ અને જાડું
 ગકું (-કી) વિ. ઠીંગણ (૨) બટક
 ઘંટું પુ. (સ.) હાથીનો ઘંટ
 ઘાટું વિ. (સં. ઘટ) ઘાટું લચકાદાર
 (૨) ખીચોખીચ (૩) પુષ્કળ, નિમિડ
 (૪) કંકણ, સગીન
 ઘેકું ન. જેના શરીર પર જીન થાય છે
 તે ગ્રાણી, ગાકરું
 ઘાટું વિ. (સં.) ગ્રિથ, મીકું (વચન)
 ઘિળું વિ. સુકાઈને ચપડ ચર્ધ એવું
 ચીકું વિ. (ચીકટું ઉપરથી) ચીકણ,
 ચીકટવાળું (૨) ન. ધી તાળ્યા પછી
 નીચે કાતો કચરો, કીકું
 ચોટું વિ. (જુઓ 'ચોટકું') ચોરી કર-

વાની ટેવવાળું (૨) કુચ્યું
 ચીકું ન. ખજાર
 છાંટું વિ. (છાંટું પરથી) (લાં) ગપ્પી
 છીકું ન. કોપ (૨) બહાનું (૩) છીકું
 છુટું, છટું વિ. ('છટું' ઉપરથી) ખંધન
 વિનાનું, મુક્ત (૨) નોકરી કે કામ થા
 કામ, શોક્ષમાથી) કારણ (૩) અલમ,
 જુકું (૪) બજરું (૫) મોઢણું, વચમાં
 અંતર હોય તેવું (૫) ન પરચૂરણ
 (નાણાંનું) (૭) (લાં) ચૂરમું
 છટું વિ. દૂર રહેયું (૨) ન. જે જગ્યા
 વચેનું અંતર (૩) (લાં) અશક્તતા
 છાટું વિ. નાનું
 છાટું ન. ઊડિયું (૨) બીડીનું રેયું,
 રેસાદાર એવી લટ (૩) પેગડાનો
 ચામડાનો પટો
 જોટું ન. જુઓ 'જોટકું,' જુવાન ભેંસ
 જાંટું ગુણ લાખનો વાળ (૨) (લાં)
 નકામી તુચ્છ લસ્ટ (અશ્લીલ)
 જીટું ન. ઝાંખરું (૨) જુઓ 'ઝીટ'
 જોટું ન. જુવાન ભેમ, જોટકું
 ટકું પુ. ન (દિ.) ઠીંગણ ધોડું (૨)
 નળણું ધોડું
 ટાટું ન. (જુઓ 'ટટી') કપડાંની આપોની
 ગૂંથેથી સાદડી બીત કે આપો (૨)
 ટાટાનું જનાવેયું ચૂંપકું
 ટાટું ન. ટટું (૨) (લાં) રજપૂત કે
 ગરાસિયો (મુચ્છકારમા)
 ટીકું વિ. (રવાં) જિદ્દી [કારમા]
 ટીકું ન. રજપૂત કે ગરાસિયો (મુચ્છ-
 કટું વિ. (દિ. કુંટ) કુંટયું, વાચામાં

ટુંટ-નાકળેયુ' (૨) (લાં) દુષ્ટ નીચ
 ટેટું ન. ખરું મૂળ (૨) ચળી ઘૂટી
 અને હીંચણ વચ્ચેનો માસિક અવયવ
 ટેટું વિ. ટેટું થઈ ગયેલું (૨) અશીલુથી
 મેદાલ-ચકચૂર (૩) ન. અશીલુઓ,
 ફરિદી (૪) રજપૂત કે ગરાસિયો
 (તિરસ્કારમાં)
 ટેટું ન. ઔષધ
 ટી(-ટી)ટું ન. જેનાથી ફળ સાખાને
 વળગી રહે છે તે ભાગ, ડીંટિયું
 તાટું ન. વાંસ-ધાસની નાની ચટાઈ કે
 ટી(-ટી)ટું ન. જુઓ 'ડીંટું' [પડો
 પટું વિ. (સં.) ચાલાક
 પટું પુ. ન. (દિ.) જીનનું એક જાતનું
 પાટુ સ્ત્રી. (દિ. પટુંવા) સાત [વસ્ત્ર
 પેટું ન. 'પેટ' ઉપરથી) કાંઈ પણ
 ચીજનો વચ્ચેથી પોલો કે ફાંટી પેટ
 જીપમેસો ભાગ (૩) મોટી ચીજની
 અંદર સમાતો ભાગ, અંશ
 ફાટું(-ટયું) વિ. ફાટેલું (લાં) (૨)
 અસખ્ય (૩) ઉદ્ભવ
 ફાંટું ન. ફાંટો, સાખા
 ઘટું પુ. (સં.) નાનો છાકરો
 બાટું ન. ('જુઓ બાટું') ફૂલ નથી જ
 આખ્યાં તેવો જાનવાજરીનો સાંધો
 બાંટું વિ. ખરાબર ન વધેલું,
 ક્યુસકાં ન બધાં હોય તેવું (૨)
 ન. થોડા વરસાદને લીધે જોવા રહેલો
 જુવાર બાજરીનો છાં, બાટું
 મોટું વિ (સં. મદત) નાનાથી જિલ્લડ,
 વડું (૨) (લાં) ઉદાર, સખી (૩)
 પ્રતિગિત, આગફાર (૪) મુખ્ય,

અગત્યનું [વિરોધી
 રાંટું વિ વાંકા પગે ચાલનું (૨) (લાં)
 લાટું વિ. આસકત (૨) પરવશ (૩)
 રતબ્ધ (૪) નરમથેંસ (૫) પુ. જમરડો
 લોટું ન. માટીનો નાગો ધડો, માટીનું
 લોટા જેવું વાસણ (૨) (લાં) માયુ
 વડું ન. (સં. જત) 'તેનો ધંધો કે
 કામકાજ' એ અર્થમાં નામને અંતે
 લાગે છે; ઉદા. પ્રધાનવડું, બકારવડું
 વાટું ન. બેઠરણાના ઘાટનું વાસણ
 સાટું અ. (કા.) સાટું વારતે, કાજો
 સાટું ન. (દિ. સદ) કરાર, બોલો, કબાલો
 (૨) મૂક ફેરવવું એ (૩) બહાનાની
 રકમ (૪) ચામને બહો માલ કે
 કન્યાને બહો કન્યા આપવી એ (૫)
 બહો (૬) અવેજ
 છટે અ. (જુઓ 'છટું') ફર, આધે (૨)
 (લાં) સ્ત્રીઓને રમેદર્શનથી ફર
 બેસવાનું ચાલ એમ
 ટેટે એ (રવાં) ચૂંચાં (૨) સ્ત્રી. (લાં)
 પતરાણ (૩) બહુમમાનો બખડાટ
 પેટે અ. ('પેટું' ઉપરથી) બાબતમાં,
 ન. અંગે (૨) બહલામાં, સાટે
 માટે અ. (જુઓ 'માટેમાં') વારતે, સાટું.
 સાટે અ. (જુઓ 'સાટું') બહો, અવેજમાં
 આટો પુ. (દિ. આટા) ક્યુક, લોટ
 (૨) (લાં) અડધાવો, ખૂન અમ
 આંટો પુ. (સં. આજત) વળ,
 ચકરાવો, ફર (૨) ફરો, ધકો (૩)
 (લાં) અંટસ
 ઓટો પુ. (સં. આવર્ત) ઓટસો
 ઓટો પુ. (સં. આવિષ્ટ) ઝરીમાં

જન-પ્રેત આન્યું હોય

કથો-સ્ત્રી: લેણા પેટે દેવાનો હકનો
કાંટો પુ. (સં. કંટક) જ્ઞાદિનો કંકણ
અણીદાર સીધા કે વક્રિ અંકુર, યગ
(૨) (લા.) એના જેવા આકારની
કાંઈપણ વસ્તુ (૩) 'સુરોગી' - રીતે
જન્મતાં છરી સાથે વપરાતું ઘંતાળું
અંમચા ધાતુનું સાધન (૪) તોલા
કરવતું મંત્ર, કંપાણ (૫) નાકે
પહેરવાનું શ્રીઓનું એક ધરણું (૬)
'પોપટના' ગળામાં થતો એક રોગ (૭)
(લા.) રોમાંચ, ઉકાટો (૮) નડતર,
ફાંસ (૯) અંટસ, કીચ (૧૦) વહેમ,
ચંકા (૧૧) જુરસો (૧૨) ટેક, મમત
કીટા(ઓ) પુ. ઈટા કે નળિયાં પકવતાં
પીગળીને ગરો ચર્ધનથેલી માટી (૨)
બળી કે પીગળીને ઠરેલો કચરો (૩)
ધાતુને તપાવ્યાથી રસરૂપ ચર્ધ
બધાધ જતો એક (૪) બાવળના
લાકડાનો માંઘવાળો કંકડો
કટો પુ. ('કટવુ' ઉપરથી) કચરોચેતુ,
અગાયેશું, જૂકો, બગાર (૨) અમત
માર, ટોક
કોંટો પુ. (સં. કંટક) કણ્ઠો, અંકુર
ખૂટો પુ. ખીલો (૨) ખૂંટું (૩)
ધંદીનો ખીસડો (૪) (લા.) જંદરમાં
વહાણો ઉપર લેવાતો કર
જોટો પુ. ('જોટી' પરથી) ચેતણો, ખોટો
(૨) કુવનો તોરો, કસગી (૩) ગલ-
જોટો (૪) વાદળાં જેવાં જોળો (ધૂળ,
કુમાડાનો) (૫) જળની અંદરની ઓળ
નીળ, ઉદા. નાળિયેરનો જોટો (૬)

કટો (૭) (લા.) જુરસો, ગોઠાળો
ઘટો પુ. (જુઓ 'ઘટ') મોટો. ઘટ
(૨) એનો ટકારો (૩) (લા.) પુરુષની
ગુણદ્રિષ્ટિ (તુચ્છકારમાં અસ્વીક)
ઘાંટો પુ. કંદનો સાદ (૨) મોટો સાદ,
જૂમ (૩) ખિંખંધને કાઢેલો સાદ
ઘાંટો પુ. મોટી ધાંટી-કુંગરણ રસ્તો
ઘૂટો પુ. ('ઘૂટવુ' ઉપરથી) ઘૂટીને
બનાવેલો લોદો (૨) ઘૂંટવાનું-સમોટ-
વાનું સાધન (૩) ઘૂંટવાથી આવેલો
ઓપ [આટણું]
ચાટો પુ. ('ચાટવું' ઉપરથી) ચાટણ,
કાંટો પુ. (દિ. જટ) ટીપુ (૨) (લા.)
ગ્રાધ, કવક (૩) ખાંચા પોનાનો
સળધ (૪) વિ પુ. ચોડકું, અપકીક,
અંસ માત્ર પણ
જોટો પુ. એ સરખી વસ્તુની જોડ (૨)
એક વસ્તુને બધી રીતે મળતી આવતી
ખીછ વસ્તુ
કટો પુ. 'ક' અક્ષર કે ઉચ્ચાર
કટો પુ. (દિ. કટ) કળિયો, તકરાર
કટો પુ. વડનું, જળ (૨) દારૂખાનાનો
કટાકટો
ટોટો પુ. મોટી ટોટી (૨) ગળાનો
હડિયો (૩) એક દારૂખાનું, મોટો
ટોટો (૪) વિલાપની મોટી ખીડીનો
વીટો
કટો પુ. (જુઓ 'કટો') કટો તરીકે
વાપરેલો કોટો (૨) ખાટું ઉપાકું
રહે એ માટે સાખ સાથે ઘસાડાતું
મિઝમરાવાળું. લાકડાનું અટકણ
(૩) બીંતમાં ખોસવામાં આવતો

લાકડાનો દુકડો (સ્કૂ વગેરે નોખવા)
 (૪) એવો કોઈપણ આકાર : (૫)
 કંઈકરની તારીખોની બધેથી ચોકડી
 ઘોટો પુ. ઘોટો (૨) ખૂચ [અથવા
 ફોટો પુ. મોટી ફોટી (૨) ફોટા જેવો
 ભપસી આવેલો લોચ
 ઘોટો પુ. ફોટો, દંડાને ચેડીનો માર
 ઘોટો(-ઠો) પુ. વાણી ભરવાની કોઠડી
 ઘોટો પુ. (ફિ.) દીકરો, પુત્ર
 ઘોટો પુ. ('પૂટકું' ઉપરથી) (લા.)
 ઘોટ, તુકસાન
 ઘોટો પુ. ઘોટો, દૈગિયો
 ઘુટો પુ. ઘોટો, ખોટ
 ફોટો પુ. જુઓ 'ફોટો'-અથવા અર્થ
 ઘોટો પુ. (જુઓ 'ઘોટો') ઘોટો (૨) ખૂચ
 ફોટો પુ. (જુઓ 'ફોટો') ફોટા જેવો
 ભપસી આવેલો લોચ
 પોટો (-ઠો) પુ. (સં. પટ) સનદ, દસ્તા-
 વેજ (૨) લૂગડાનો કે આંખડાનો (૩)
 ખીખ કોઠનો લાંબો ચપટ ચીરો (૩)
 કમરખંડ (૪) રંગનો લાંબો પહેલો
 લીટો (૫) અપરાધની નિધાની તરીકે
 સમવાનો પટ્ટો (૬) (લા.) અપરાધની
 નોકરી
 પોટો પુ. (સં. પટ) પાટીના આકારનો
 લૂગડો ચીરો (૨) જેના ઉપર
 આગમાં દોડે છે તે લોડાનો પોટો
 (૩) માંડાના પોટાની આસપાસ પથર-
 વાળા પ્રદેશમાં સોખંડની ગોળ રિચ
 આગેલી રેલ છે એ (૪) (લા.)
 ચીલો
 પોટો પુ. કાનસનો ગેલો, ગિભની

પોટો (સં. પોત) પક્ષીનું ખંચું
 પોટો પુ. એક ગંતોનાં ધંકોનાં દાણો
 પોટો પુ. (જુઓ પોરોટો) છાકરો (સ.)
 ફોટો પુ. ('ફોટુ' ઉપરથી) વીધા-
 ચેલા કાનવાળો (જાવાનો અપ્રદાય)
 ફોટો પુ. (જુઓ 'ફોટું') સાખા, ભાગ
 (૨) (લા.) કીનો (૩) તરંગ
 ફે(-ફે)ટો પુ. (જુઓ 'ફેટ') માથે
 બાધવાનું લૂગડું, નાની પાંધડી (૨)
 તાડ અને તરસાઈનાં પાંદડાની વચલી
 નસ (૩) (લા.) કમાઈ
 ફોટો પુ. (અ.) મંચથી એવેસી ખખી
 ખટો પુ. (ફિ. બટ-દાનિ) આળ, તલો
 મત (૨) કાથ, લાંઘન
 ખટો પુ. (અ. મોટા) ચીરો (દાડનો)
 ખટો પુ. ભરત કે વજાટમાં ફસના
 જેવો આકાર (૧) (લા.) મનનો
 ખેટો પુ. (ફિ. બટ) દીકરો [તરંગ
 લટો પુ. ગોળ વેળવું ભુલો
 ખટો પુ. (સં. બટ)લાલણ (તિરકારમાં)
 ભુલો(-ઠો) પુ. (સ. ખટ) મકાઈનો
 ઘોટો (૨) ગેળ વત્તાક [ફેટ
 ફે(-ફે)ટો પુ. નાની પાંધડી (૨) કસબ
 લોટો પુ. (જુઓ લાટ-મોળો) મોળો
 તરંગ (૨) સાળ. કે કોઈ ધાતુને
 લાંબો દુકડો [(૨) (લા.) દર
 લોટો પુ. ધાતુનું એક પાત-કળસિયે
 યોટો પુ. (સં. ટપ) મોળ લાંબો વીટ
 (૨) પેટ ઉપરની મોટી કમચલી
 (૩) ચૂનાના પ્લાસ્ટરની ગોળ ધાટની
 નાંખ
 વોટો પુ. વોટ, લિસો (૨) ગરાસ

જમીનનો દિરસામાં મળેલો દુકડો -
વીટો પુ. (લુઓ વીટુ) વીટાલેલો
ગોગાકાર. બીંડલું
ચટો પુ. (દિ. સટ= ત્રિનિમય) લાલ
લેખું માંડી કરેલું સોદાનું સાદસ
સારો પુ. માંસ ભરાય છે તે ગાડાનો
ભાગ

સાટો પુ. ઘીથી બાધેલા લોટનો બના-
વેલી ખીકાઈ-મળ્યો સાટો ને મોળા,
સાટો

[સોટી
સોટો પુ જાડની સીધી મોટી મડી
આઠ વિ (સં. અષ્ટ) આઠ [ત્રણમણ્ડ
ઊઠ(-હું) વિ. (સં. સોર્ધાત્તીય) સાડા-
એઠ, એઠ વિ. (સં. ઉચ્છિષ્ટ) એઠું (૨)

ઓ. એઠવાડ
એઠ પુ. (સં. એઠ) હોઠ
એઠ પુ. (સં.) હોઠ [કાથગી
કઠ સ્ત્રી. (મ કટ) સાદડી, તાડછાંની
કઠ સ્ત્રી (લુઓ 'કઠુ') (લાં) કપડો,
ખડારો (૨) આંતરિક ખીકા, અમૂઝલ
(૧) કઠણાઈ

કઠ પુ. (સં.) (સગા) એક પ્રાચીન એપિ
(૨) ન. સ્ત્રી. કઠોપનિષદ

કઠ પુ. (સં.) મથું, મરદન (૨) દેડિયો
(૩) કંઠમાંથી નીકળતો અવાજ, અર,
સાદ (૪) કઠિ, કાંઠો (૫) કિનારો,
તટ [પહેચિય, કાટ

કાઠ વિ. (સં. કષ્ટ) (લાં) ધૂત,
કાઠ પુ. (સં. કાષ્ટ) કાષ્ટ (૨) ઈમારતો

કાટ (૩) કાડટો (૪) હેડ-એડીનું
કાઠ ન. (સં) લાકડું [ચોકડું

કૃષ્ઠ પુ. (સં.) કોડનો રોગ

કોષ્ઠ પુ. (સં.) કોઠો (૨) પેટ (૩) કોઠાર
ગાંઠ સ્ત્રી. (સં. મયિ) આંટીવાળો
ખંધ, મંચિ (૨) જાડ-વેલા વગ ને

જર્વાથી ડાળાં ફૂટે છે તે ભાગ (૪)

મૂળનો મૂળ જેવો ભાગ (જે વાવ-
વાથી ફણો ફૂટે, છે) (૫) શરીરમાં

લોહી મંદાઈ જઈ ખાઠેલી મંચિ
(૬) એક રોગ, જેમની માંઠ (૭)

(લાં) અંટસ, કીનો (૭) સંપ

ગોઠ સ્ત્રી (સં. ગોઠિ) છાની-અંતરની
વાતચીન (૨) (લાં) મિજબાની,

ઉમણી (૩) મારંરી, ટોળ (૪) મિતતા
(૫) બેટ (હોળી વગેરેના દિવસોમાં

ગુલાબ-આદિક ઊંટનારને અપાતી)
ગોઠ સ્ત્રી. બીજા રંગનાં કપડાની મુકાતી

કિનારી, ગોઠ
ગોઠ પુ. (સં.) ગાયોનો વાડો (૨)

ભરવાડ વગેરેના નેસડાનો વસવાટ
છઠ સ્ત્રી. (સં. પટ્ટી) પખવાડિયાની છટ્ટી

તિથિ [ખાવાનું મત (જૈન)
છઠ પુ. (સં. પટ્ટ) એક સાથે ૭ ટંક

ભૂક ન. જુઠાણું (૨) (લાં) રંગેલો,
વિદૂષક (ભવાઈમાં)

જેઠ પુ. (સં. જ્યેષ્ઠ) પતિનો મોટો ભાઈ
(૨) કાર્તિકી વર્તેનો આઠમો મહિનો

જ્યેષ્ઠ વિ. (સં) સૌથી મોટું, વડું (૨)
પુ. જેઠ માસ

ઠઠ સ્ત્રી. બીડ, ગિરદી, જમાવ
ઠઠ પુ. ભપકા, ચોભા

ઠાઠ પુ. રાજના સ્વરોનું ખંધાન, યાદ
ઠઠ અ. છેડા લગી, છેક
ઠાઠ વિ. લણવામાં જડમું (૨) ઝાંઝી

અક્રવ-સમજવાળું
ત્રીઠ સ્ત્રી. પોઝ, દુઃખ
દીઠ અ. (સં. ૬૦૮) દરેક...ને દેખત
દિસાળે કે પરત્વે; ઉદાહ માણસદીઠ
ક્રાંઠ ન. એકનુતનું ધાસ
નીઠ અ. (સં. નિષ્કિત) નકરી
પોઠ પુ. (સં.) ભણી જવું-એલી જવુંએ
(૨) ધાર્મિક અંશ કે સ્તોત્ર વગેરેનું,
નિત્યનું વાચન (૩) પાઠ્યપુસ્તકમાં
એકાદ દિવસમાં વાંચી શકાય તેવો
'વિભાગ' (૪) શબ્દ કે વાક્યોનો ક્રમ
કે યોજના (૫) (લાં) બોધ, શીખ
(૬) નાટકના પાત્રનું કામ
પીઠ ન. (સં.) 'દેવ આઆર્માંદિતુ'
સ્થાનક (૨) સ્ત્રી. બજાર (૩) બજાર-
પીઠ સ્ત્રી. (સં. ૫૪) વસી [ભાવ
પૂ(-પૂ)ઠ સ્ત્રી. (સં. ૫૪) શરીરનો
પાછલો ભાગ (૨) (લાં) કેડો, પીછો
પૂઠ ન. (સં.) પીઠ, વસી (૨) (અંધનું)
'પાત્ર' (૩) સપાટી
પેઠ(-ઠે) અ. (સં. ૫૪) રીતે
પેઠ સ્ત્રી. હાંડી ગેરવાસ્તો પડપાથી ફરી-
વાર સખી આપવામાં આવે એ
પોઠ સ્ત્રી. (સં. ૫૪) પ્રાણીની પીઠ
ઉપર નખાવ તેવી ભેવડી ગૂણ (૨)
(લાં) વણગર (૩) પુ. પોડિયો
પેઠ વિ. (સં.) વદાવામાં વહાણું
ખંઠ વિ. (પ્રા.) ખૂંટું (૨) (લાં) અક્રવ
વગરનું [ખાહું
ખાંઠ વિ. (પ્રા. બક) ઠીંગળું, ગદું,
ખંઠ વિ. (લુઓ 'ખૂંટું') (લાં) મખ
ખઠ (-ઠ) અ. (સં. ૩૪) ચિદ

લાઠ(-ઠ) અ. (૨વાં) ઝંટ
લાઠ ન. (લુઓ 'ભંટ') ધાસ ઉપર થતું
કાંટાળું ખીજ
લાઠ સ્ત્રી. લાહું, ચામડી છાંસાયે પડેલું
ચાંદું (૨) સમુદ્રકંઠિ પોતાણવાળી કરાડ
મઠ પુ. એક કઠોળ, મોઠ [વિચાતું મયક
મઠ પુ. (સં.) સાધુનો આશ્રમ (૨)
માઠ સ્ત્રી. એક ભાજી
માઠ સ્ત્રી. (કા.) માઠા હોવાપણું, અછત
મૂઠ સ્ત્રી. (સ. મુદિ) મૂઠી (૨) ન્યાંથી
તરવાર વગેરે પકડાય છે તે હાથો
(૩) (લાં) પીડા કરવાનો કે મારી
નાખવાનો એક તાત્રિક મેસો પ્રયોગ
મૂઠ સ્ત્રી. ગિરજીદાની રમનમાં એક દાવ
લઠ(-ઠ) વિ. જાહું ને મળજીત, લઠિયું
(૨) (લાં) પુ. ડંગોરો
લ(-લો)ઠ વિ ('લઠ' ઉપરથી) (લાં)
લોઠ, ખંધુ, શક (૨) ગડિ નહિ એવું,
તોફાની
લૂઠ વિ. જળકું, લાંઠ (૨) પુ. લોઠો
લોઠ વિ. લુઓ 'લંઠ' દાર, પેસાણા
લોંઠું વિ. મળજીત (૨) (લાં) માસ
વઠ પુ. ('વઠ' પરથી) શરીરમાં વાયુના
ગોળા આવવા એ
વેઠ સ્ત્રી. (સં. વિદિ) વગર પ્રાપ્તનું વેતનું
(૨) ફરજિયાત વેતન (૩) (લાં)
ભાર, ઉપાધિ
શઠ વિ. (સં.) પૂત, કુચ્ચુ
શેઠ પુ. (સં. ઐજિન) મોટા આગરદાર
વેપારી, સાદુકાર (૨) વાણિયો (૩)
ધણી, મ.સિક(નોકરનો) (૪) વેપારી
વગેરેને સંબોધનનો સબ્દ (૫) વેપારી

ગતની એક અટક

અંઠ વિ. (સં.) સર્વોત્તમ, ઉત્કૃષ્ટ

પઠ વિ. (સં.) ધૃત

સાઠ વિ. (સં. પશ્ચિ) '૬૦'

ચંઠ ઓ (સં. શુદ્ધી) ચૂકવેલું આકૃ

હઠ પુ. સ્ત્રી (સં) ખોટો અમદ, જદ

હેઠ અ. (પ્રા. હેઠ) નીચે હેઠ

હોઠ પુ. જુઓ 'ઝોઠ', મોઢાના ઝોઠ

(૨) યોનિની એક આગની કિનારી

ઊઠાં ન. બ. વ. (જુઓ 'ઝે') સાડાનજુના

શુણાકારવાળા ગડિયા

કાઠા વિ. પુ. બ. વ. લાસાણ પડતા

એક જાતના ધડે

કાઠા ઓ. (સં.) દિસા (૨) સીપા,

ફદ (૩) પળ, સ્થલ

ગાઠાં ન. બ. વ. લાકુ વનેરનાં પીડિયા

કે દોસા ખાંડતાં વધેલું આગળ

જ્યેઠા વિ. ઓ. (સં) જ્યેઠ, મોટી (૨)

ઓ. ન અકારનું નક્ષત્ર [હાકાં

કાઠાં ન. બ. વ. જાતી અને ચાપના

ઠાઠા પુ. બ. વ. બાફેલા આખા દાણા

(વડે) ટુવેરના)

ઢાઠાં ન. બ. વ. જુઓ 'ઝોઠાં'

ચિઠા ઓ. (સં.) પત્નીની, ચૂરે (૨) અમ્બ

આડી ઓ. એક જાતનું ધરેલું (૨)

એક રમત

કઠી ઓ (સં.) ઠોકનું ધરેલું (૨)

કંઠમાં પહેરવાની ગુરુએ જધાવેલી

માળા (૩) (અંગરખા વગેરે) ગળા

આગળના, લાગ ઉપરનું શોળીનું

શીતલકે લગનકામ [જાતનું] (માણસ)

કાઠી વિ. સૌરાષ્ટ્રની એક કાઠિયાવરણ

કાઠી ઓ. (સં. કાઠ) બાળવાનું લાકડું

(૨) જમીનનું એક માપ (૪૦૦ કાઠી

= ૧ વીધુ) (૩) લાકડી, દડો, વાંસ

(૪) કાકું (શરીરનું)

કાંઠી ઓ. (જુઓ 'કાઠી') કાકું (શરીરનું)

કૃઠી વિ. (સં. કૃષિ) કાઠિયું

કોઠી ઓ. (સં. કોઠ) ભારીનો કે ધાતુનો

જથ્થો નજો (૨) વખાર (૩) વેપા-

રીની પેટી, દુકાન (૪) ચાણું (૫)

કોઠીના આકારનું એક દાઢખાનું (૬)

કટણમાં ઉતારેલી એક કોઠી (૭)

વાણિયામાં એક અટક (૮) (લાં) જાકું

કોઠો ઓ. (સં. કપિથ) કોઠનું ઝાક

ગાંઠી ઓ. (સં. ગંધિ) એક ધરેલું [પૂજારી

ગોઠી પુ. (સં. ગોઠિક) જૈન દેરાસરનો

ગોઠી (-છિ) ઓ. (સં.) વાતચીત,

ગોઠડી (૨) મસમત છૂપી વાતચીત (૩)

એક પ્રકારનું એક અંકી નાટક (કાંચાં)

ચિઠ્ઠી ઓ. થોડી દુકીકતનો નાનો કાગળ

કે કાપડી (૨) લક્ષ્યામણપત્ર (૩)

(લાં) કાગોતરી

છઠી ઓ. (સં. પઠો) બાળકના જન્મનો

છઠો દિવસ (૨) એ દિવસે કરાતી ક્રિયા

જેઠી વિ. (જુઓ 'જેઠ') જેઠ મહિનાનું-

ને લગતું (૨) સ્ત્રી. જેઠ મહિનાની

પૂનમ (૩) પુ. મોઠ બાહ્યોન

મસ્લકુસ્તી કરનારી જાતિનો માણસ

જ્યેઠી પુ. (સં. જ્યેષ્ઠિ) જેઠી મદ્ય, મોઠ

બાહ્યોની મસ્લકુસ્તી કરનારી એક

જાતિનો માણસ

કાઠી વિ. ('કાઠ' ઉપરથી) ઠાકવાળું,

લપકાદાર (૨) (લાં) ખદારનો

देभाव करनारु, दक्षिण [अवाज
 ६३ अ. (२५०) मोटेयी दसवानो
 पाठी वि. पुं. (सं. पाठिन) पाठ
 करनार (अथेनो) (२) लखेले
 पीठी स्त्री. (सं. पिष्ट) लख प्रसंगे
 परकन्याने शरीरे जोगवानुं दगदर
 व० नुं प्रवाही
 पीठी पुं. पोहनेनो जगद (२) वल्लभदे
 पेठी स्त्री. ('पेठु' उपरथी) (६०)
 पेठी भरुरी के भल्लक
 लकी स्त्री. (सं. लुष्टि) नीचेथी आर्थ
 के पवन दक्षिण तेवो व्यूहो (२)
 व्यूहो छटं धातु व० पञ्चवानी रचना
 (३) दार जोगवानुं दक्ष (४) लकी पर
 रामेष्ठु वासुधु ने ओमानी वस्तु
 माठी स्त्री. दामनुं ओक धरेष्ठु
 पीठी स्त्री. ('पुष्टो गीठु') जम्मी (२)
 रोदासिगन (२) (६०) वहासी छिरी
 छिरी, मुठी स्त्री. (सं. मुष्टि) अमर्गा
 दवेणो साथे पाणवाथी यतो धाट
 (२) (६०) धर्मादा लेजे. अपातो
 भूमीभरं दोट के अनाज
 ६३ स्त्री. भोजन (२) (६०) निर्वाह (सु)
 ६३ स्त्री. नानो लहो
 ६३ स्त्री. (सं. यष्टि) लकी लाकडी,
 अंग (२) (सं. अंग) सौराष्ट्रनुं ओ
 नामनुं ओक नाम [आगेवान
 ६३ पुं. (सं. अक्षिन्) शीत, महाजननो
 ६३ स्त्री (सं.) उड (२) उड विमज्जि (व्या.)
 (३) जगदना जन्मनो छी दिवस
 ६३ स्त्री. ('साह' उपरथी साह) वर्षनी
 ५५ (२) साह वर्षनो जायो (३) साह

दिवसे पाकती ओक लुवार के अंगर
 (४) (६०) धापल
 सांठी स्त्री. सरांडी, करांडी
 ओकुं, ओकुं वि. (सं. उच्छिष्ट) आता
 वधेष्ठु (२) न. ओकवास
 ओकुं वि. ओकुं, अणुं
 ओकुं न. ओयुं, पडो, अंतरे (३)
 आडयने छीधे अंधारु अने ओकत धाय
 तेवी जग्मा (४) छुपावानी के आसरे
 लेवानी जग्मा (५) छाया, पडोपि,
 ओयो (६) उयो, उणो (७) (६०)
 जहानुं (८) नभनो, भीषुं (९)
 पूतलुं, ओयुं (१०) भडेलुं
 ६३ वि. (सं. कष्ट) कठिन, आकर
 (२) कडोर (३) कंजूस (४) भराज,
 भाकुं
 ६३ न (अ. काह) कवेवर, शरीरनो जाधि
 (२) ओयुं (दोख उड व० नुं), आकर
 (३) कडो (४) कड ओडवानी होय
 तेनुं साडवानुं दपडुं
 ६३ (-कुं) न. (सं. कोष्) भाजो
 ६३ न. कोकुं, प्रपय, चेतरे
 ६३ न. (सं. क्षिप्य) कडनो दक्षनुं इण
 गाकुं वि. घसावेष्ठु, नवणु पडेष्ठु (२)
 (६०) दारेष्ठु
 ६३ न. यामकुं, जाम, यकामुं
 छकुं वि. (सं. यड) कर्ममां पाय पजीनुं
 लुहुं, लुहुं वि. (लुजो लुहुं) असत्य,
 ओकुं (२) इतिम, जनावडी (३) रदी
 अयेनुं-जड (अंग)
 ६३ वि. (सं. लुट) अणुं, ओकुं
 ६३ न. दाडपिंजर (२) ओयुं, दोष

પણ અર્થ થઈ ગયેલી વસ્તુ. (૩)
 ભાગીતરી દાસ (૪) જે વાર છબેલી
 બાજરીના ચોખ્ખા દાણા
 કાંકુ ન. ગામનો પાછળની ભેડકનો
 ભાગ (૨) (લા.) શરીરનો પાછલો
 ભાગ (તુલકારમાં)
 કીકુ અ. (૨વા.) ભાગી તરી-અર્થ
 . અને અવાવર ચીજ, કાંકુ
 કાંકુ વિ. આંગળાં વિનાના કે ચોડાપણા
 કપાઈ ગયેલા હાથવાળું (૨) ન.
 ડાળાં વગરનું કાડનું થડિયું કે એવું
 નાશું કાડ (૩) ખીડી પિવાઈ બધા
 પછી રહેલો ભાગ (૪) (લા.) મૂળનું
 અપંગ રૂપાંતર
 કેકુ પુ. વાટપાકુ ચોરનો મળતિયો
 કાંકુ ન. ('જુઓ ડાહિયું') અર્થ
 કમતાકાત રહી વસ્ત્ર
 કાંકુ ન. (કા.) કંજી કાંખળી
 કાંકુ ન. જુઓ 'ગોઠાં'
 કીકુ વિ. (સં. ૬૯) જોયું, કેપ્યું
 કાંકુ ન. ભડી પૂરી
 નાકુ વિ. (સં. ૧૪૮) ભાગ્યું
 નેકુ ન. (સં. નિહિત) નિશ્ચિન્તા (કા.)
 પેકુ વિ. (સં. પુષ્ટ) અલમસ્ત, પહેલ-
 વાન, પરિપુષ્ટ, મજબૂત [ગૂમકુ
 પાકુ ન. (સં. ૫૪૬) પીઠ ઉપર થતું
 પાકુ ન. કૃવામાંથી માટી કાઢવા માટે
 મોકલવાની દોરડે બાંધેલી ટોપલી
 પાકુ ન. (સં. પિષ્ટ) કોણમાં પીસ્યા
 પડી રહેલો શેરડીનો ફોલો
 પાકુ ન. કુંવારનું પાન
 પીકુ ન. (સં. પીક), બગાર-કે દુકાન

(ખાસ કરીને લાકડાનું કે દારૂ તડીનું)
 પીકુ ન. (સં. પિષ્ટ) અડદની વરેલી
 દાળનું ખીરું (૨) અડદ ચણા કે
 ચોળાના લોટનું ખીરું (૩) પીકું
 પેકું વિ. (સં. પ્રવિષ્ટ) પેડેનું
 ખાકું વિ. (સં.) બંક (સ) બાંક,
 કીંગલું
 છુકું, ખૂકું વિ. (સં. ૪૯) ધાર વગરનું
 (૨) (લા.) ભડી છુકિનું (૩) ભાગથી
 વગરનું
 ઝેકું વિ. (સં. ઉપવિષ્ટ) ઝેડનું (૨)
 નીચું (ધાટમાં) (૩) (લા.) ધાંધણિયા
 કેખાવ વિના શાંતિથી-સ્થિર મતિથી
 કે કંઈ પેટે થતું (૪) તદ્દત
 ઉપાડી લીધેલું (વાક્ય, મંથોનો
 ભાગ વગર)
 લાકું ન. સમુદ્ર કે નદીકાંઠાની રેતાળ
 કે પથરાળ જમીન (૨) છીછરા
 પાણીવાળી જગ્યા (૩) શેરડીનો
 મૂળનાનો કકડો (૪) જુઓ 'ભાંડ-
 માં' (૫) કપડા પર, પડેલો ચીકટો
 કે સહેલાઈથી ન ધોવાય તેવો કાપ
 લો(-લોં)કું વિ. (સં. બૃષ્ટ) (લા.)
 ભોંકપવાળું, ચરમિકું.
 માકું વિ. (સં. ૪૫૮) ખરાબ, ખૂંડું,
 અશુભ (૨) (લા.) કાંઈક આપું
 મીકું વિ. (સં. મિષ્ટ) મધુર (૨) ગળ્યું
 (૩) આખ્યાન કવિતામાં 'કડનું' ને
 બદલે કવચિત વપરાતું 'મીકું'
 મીકું ન. (સં. ૪૫૮) લવણ, નિમક
 રોકું ન. (મ.) બરાબર પાકતાં પહેલાં
 સુકાઈને, ચીમળાઈ ગયેલું, નેસ્વાદ.

સોપારી (૨) (લાં) રાણુ, જડ
લકું વિ. લક, મળજૂત
લોંકું વિ. (જુઓ 'લોંકું') (લાં) મળ-
જૂત (૨) પેસાદાર, માતજર [રીતે
સુકું અ. (સં.) સારી રીતે, ઉચમ-
હેકું વિ. (સં. અધઃસ્થિત) નીચે રહેલું
અઠે અ. (મા; સં. અન) અહીં
ગાંઠે અ. (જુઓ 'ગાંઠ'માં) પોતાની કને,
પોતાના કમનમાં
પેઠે અ. રીતે, માફક, પઠેમ
હિંકે અ. (જુઓ 'હેકું') નીચે, અંદર
અઠો પુ. (સં. અષ્ટક) આઠની સંખ્યાનો
પાસો (૨) આઠ દાણાનું ગંજીશનું
પણું (૩) બાજીને દરેક છેડે ત્રણ
ખાનાં હોય તે
કંઠો પુ. (સં. કંઠ) કિનારો, તટ (૨)
(લાં) અંત, છેડો (૩) વાસણ ધોનો
કાંકલો
કેઠો પુ. (સં. કાઠ) પેટ (૨) શરીરની
અંદરનો કોઈપણ કોણીય ભાગ (૩)
મન, અંતઃકરણ (૪) કાંક, ખાનું
(૫) મોગદાનું ઘર, ખાનું (૬)
મોટી ઠાઠી, વખાર (૭) મોટો દૂવો
(૮) કિશ્કાનો જુરજ (૯) (લાં)
સુધરાઈની મુખ્ય કચેરી, મહેસબ
વેરો વગેરે લેવાની જગ્યા (૧૦)
રખડતાં દોર પૂરવાનો ડાઘો (૧૧)
વ્યૂહરચના (૧૨) આંકનો પાટો
(૧૩) અંગરખાનો જમાની આસ-
પાસનો ભાગ
ગઠો પુ. (સં. ગ્રંથ) ગાંઠો, ગચિયું
ગઠો પુ. (સં. ગ્રંથ) ડાકમાં પહેરવાનું

એક ગઠિયું ધરેલું, કઠો (૨) દાખીને
બાધેલી ગાંસડી (૩) આઠ ફૂટની
લંબાઈનું માપ (૪) ગઠિયો
ગાંઠો પુ. (ગાંઠ ઉપરથી) મોટી ગાંઠ
(૨) પેરાઈ આગળનો ભાગ
ગુઠો પુ. (અ. Gunter) જમીનનું
એક માપ (અકરનો આગીસમો
ભાગ, ૧૧x૧૧ ચોરસવાર)
ગોઠો પુ. સં. (ગાંઠ) દોર બાંધવાનું
સ્થળ (૨) પક્ષીનો માલો (૩)
ગોઠો પુ. રૂઝો, રોઝો [જ'પ, નિર્વાત
જોઠો પુ. ગૂદી કાઢવા પછીનો કમુખા-
નો રંગ [પુત્ર
જોઠો પુ. (સં. જ્યેષ્ઠ) પહેલો કે વડો
ઠકો પુ. ઠકાર
ઠકો પુ. મશકરી, ઠેકડી
ઠાઠો સ્ત્રી. જીડવેડ, દડમક, સેવાચાકરી
નેઠો પુ. (સં. નિષ્ઠા) છેડો, અંત
જુકો પુ. જુકો, મજાબ-દોડો
જુકો પુ. (જુકું ઉપરથી) જુકો માણસ
જુકો પુ. (જુઓ 'જુકી') મોટી જુકી
મઠો પુ. (સં. મૃદ) દહીં ભાંગીને
બનાવેલી જાડો બચ (૨) એની એક
વાની
મુકો, મુકો પુ. (જુઓ 'મુક') મોટી મુકી
રોઠો પુ. રૂઝ, મોઠો
રોઠો પુ. સોપારીનું સૂકું ફળ
લકું પુ. મઠો કે બાકાતા પેડાની
લોદાની ઘરી (૨) જાડો માદરપાટ
(૩) (લાં) લક માણસ (૪) (સુ) ડંગોરો
લોંકો પુ. લાંક માણસ (૨) (લાં)
વાર, ગખેવો (૩) માવદાર, પેસાદાર

સાઠો પુ. (સાઠ' ઉપરથી) વિક્રમ ગવત
૧૮૬૦ નો કુખાળ

સાઠો પુ. બાજરી લુવાર દેરડી વગેરેનો
પેરાઈવાળો દાંડો

૩

અડ સી. (લુઓ આડ) આડાઈ, હડ
(૨) અડગયુ [(ગુલાંગની)]

અડ ન. (સં) ઈડું (૨) પેગ, ગોળી

આડ પુ. કપાસનાં કાઝાં વગેરેની
વખાર જેવો મોટો વઢેલો વાડો

આડ સી (દિ. અડ) બેની આડે વચ્ચે
હોવું એ (૨) એવી વસ્તુ (૩) પ્રતિગ્રધ

હરકત (૪) ગોણુ અર્થ બતાવતો

‘ઉપ’ જેવો પૂર્વગ; ઉદા. આડકથા

(૫) (લા.) આડું તિલક (૬) ખીચળ

(૭) આડાઈ, હડ

ઊડ સી. (લુઓ ‘ઊડવું’) ઊડવાની રીતિ
કે ગતિ (૨) ઊડવાની સકિત

ઝોડ-ડો) સી. લુઓ ‘ઝોડી’

ઝોડ વિ. (દિ. ઝોડા) આડું જિંદી

ઝોડ વિ (૨) પુ. (દિ. ઉડ) (ખોદવાનું
કામકરનારી) એ નામની જાતનો

(માથુસ)

ઝોડ પુ. પવન ફોકવાનો પડો, ઝોથું

ઝોડ સી. (દિ અવડા) બોચી, ગરદનનો
પાળળો ભાગ

કડ સી. (સં. કટિ) (કા.) કમર, કેડ

કડ સી. એકવાર ખાંડેલી કાંચર, કરડ

(૨) ગણીને અપાતી વસ્તુ ઉપર

સેકડે અપાતો વધારો - [વાંછી ઈટ

કંડ પુ. (સં. કંડ) કંડ (૨) કૂવો ચણવાની

કાઈ ન. (અં.) ટપાલનું પત્ર (૨)

- ચોતાના નામનું પત્ર (૩) જાનરમાં
અધિકાર આપતું પ્રમાણપત્ર

દાંડ પુ. (સં.) ઊડની. બે ગાંઠ વચ્ચેનો

ભાગ, પેરાઈ (૨) ડાળી (૩) તીંગ

(૪) (મા.) પ્રકરણ, વિભાગ

કીડ સી. (સં.) કીટ, ગ્રેધ (૨) એક રોગ,

દાદર ઉંદરી ઇ. (૩) (લા.) ખજવાળ,

ચેળ

કુંડ પુ. (સં.) જમીન ખોદી ખાવેનો

ખાડો (ધમ માટેનો), વેદી (૨) પાણી

માટેનો પાકો ચોમમ પગથિયાંવાળો

હોજ (૩) કુંડના આકારનું પાત્ર

(૪) કુડી, નાનો હવાડો

કૂડ ન. (સં. કપટ) કંગાઈ (૨) વાંધા

કેડ સી. (સં. કટિ) શરીરનો મધ્યભાગ,

કમર (૨) (લા.) પીડો, પૂંક

કેડ પુ (દિ. કેડ) મનોભાવ, અતરની

ઉમેદ (સામાન્ય રીતે બ. વ. માં

ખૂડ ન. હાસ [વપરાય છે.)

ખંડ પુ. (સં.) ભાગ, કકડો (૨)

પ્રકરણ (૨) એળાં કે કાંચળી થાય

તેટલું એળિયા સાથે વળેપું કપડું,

રેળે (૪) ધરનો એક ભાગ, ઝોરડો

(૫) પૃથ્વીના પાંચ મોટા ભાગોમાંનો

એક (એસિયા, અમેરિકા, આફ્રિકા,

યુરોપ, આસ્ટ્રેલિયા) (૬) વિ. વિભાગ-

વાળું (૭) નાનું દેડું

ખાંડ સી. (સં. ખંડ) રોગીમાંથી જાનનો

એક મળે પદાર્થ, ચીની

ખિંડ સી (મ) ખીચુ

ખૂડ સી. (કા) અચારી, ધાણ

ખેડ સ્ત્રી. ('ખેડુ' ઉપરથી) ખેતી (૨)

કાંટાવાળી એક વનસ્પતિ

ખેડ ન. (જુઓ 'ખેટ') ગામડું

ખેડ સ્ત્રી. (જુઓ ખરડિયું) પાણી ન

પાણું-સુકાવા ઢેલું એ (૨) સુકવણું,

અંક (૩) દોરડીને વળ ચકાવવાનું

ઓગર

ખોડ સ્ત્રી. શારીરિક ખામી (૨) (લાં)

કુટેવ (૩) બૂસ, ખામી (૪) કડકંક,

ખોડ ન. ખોડસું, ખેડસું [લાંછન

ગંડ ન. (સં. ગંડ) ગાંઠ (૨) ગૂમડું

ગંડ સ્ત્રી. ગડી (લૂગડાની), ગેડ

ગંડ પુ. (સં.) લમણો (૨) ગાસ (૩)

ગાસ અને લમણા સહિત ચહેરાની

ખાજૂ (૪) ચોક્કો (૫) સેનાપતિ

ગાંડ પુ. (અ.) (લરકરી) પહેરેગીર,

રણક (૨) આગગાડીને સંભાળીને

હંકાવી જતાર અમલદાર

ગાંડ સ્ત્રી. ગુદા. (૨) ખેસણી, બૂધું

ગુડ પુ. (સં.) ગોળ

ગુડ(-કું) વિ (સરખું હિં. ગુડા) જળર-

હતીનાં કામ કરનાર, બદમાશ(૨)વાંડ

ગેડ સ્ત્રી. ગડી, પડ (કપડાનું) (૨) સળ

(કાગળનો) [(લાં) મેળ ખેસણો એ

ગેડ સ્ત્રી. (કા.) બંધન, સરખામ (૨)

ગોડ ન. (સં. મંડ) સરીર ઉપર ચલી

ગાંઠ, ટીમણું [ખોદકામ

ગોડ સ્ત્રી. ગોડપું એ, ખોદપું એ,

ગોડ પુ. વિખ ખાંતની એક રાની

પરજની જાતનો માણસ

ગોડ પુ. (સં.) બગાળાનો એક પ્રાચીન

વિભાગ (૨) એક રાગ (૩) વિં

બંગાળને લગતું (૪) બાહ્યોનો એક

ઘંડ પુ. (સં.) ભમરો [પ્રકાર

ઘૂડ પુ. ન. (જુઓ 'ધુવડ') એક રાત્રિ-

ચર પક્ષી [ઢાંચકું

ઘેડ સ્ત્રી. ('ઘોડ' ઉપરથી) નાનો ઘડો,

ઘેડ સ્ત્રી. જુઓ 'ખેડ'.

ઘેડ પુ. જે નદી વચ્ચેનો કૂળદુપ પ્રદેશ

(૨) (મંડા) સૌરાષ્ટ્રમાં દક્ષિણ-પશ્ચિમે

ઝોજત-ભાદરનો અને ઉત્તર-પશ્ચિમે

વરતુ-સોરઠીનો કૂળદુપ પ્રદેશ [જલદીથી

ચડ અ. ('ચટ') ઉપરથી) જોતજોતામાં,

ચડ વિ. (સં.) ભયંકર (૨) (લાં)

કોધી, ઉગ્ર [(કા) સ્પર્ધા, ચડસ

ચાડ સ્ત્રી. ચીવટ, ચાનક, કાળજી (૨)

ચીડ (-ઠ) સ્ત્રી ચુરસો, રીસ (૨)

સખત અણગમો

ચૂડ સ્ત્રી. (દિ.) આંટી, પકડ (સાપની)

(૨) બિધવા પહેરે છે તે ચૂકાના

આકારનું ધરણું (૩) મોતીથી જડેલું

ભાથનું ધરણું (છાકરાં માટે) (૪)

(કા.) અંગરખા વગેરેમાં ભરાતી

ઝીણી કરમચી (૫) ચૂંદવ (૬)

મહત્તી જાડી દીવાલ ઉપરની કાંચરાં

અને બાંકાંવાળી નાની દીવાલ

ચોડ સ્ત્રી (જુઓ 'ચોડા') વસ્તુઓનો

જથ્થો (૨) વિ. (લાં) પહેાણું

છડ પુ. (હિં.) લાંબો બર (૨) લાલો

દડિ (૩) વાંસ [નું જોર. (કા

છડ સ્ત્રી. આંખની છાલ (૨) તાલુ, પ્રવાહ

છડ સ્ત્રી. (છડુ ઉપરથી) અનાજ છડુ'રે

છેડ સ્ત્રી. ('છેડુ' ઉપરથી) છેડની (૨

ખીચ (૩) વાઘ પર લેવાતો રાગને

આવાપ, રાગનું જોડકામ
 છેડ સી. (અ. X છેડા ઉપરથી) હળમાં વચ્ચે
 છેડ પુ. રાપો, છેડવો દોતો લાંબો દાંડો
 છેડ ન. સુકાઈને થયેલું છેડું (૨) સુકાઈ
 ગયેલો ગર્જા (૩) નાકમાં આજનું
 લીંટ ધનું સૂકું પડ
 જડ વિ. (સં.) જવ વિનાનું (૨) (લા.)
 લાગણી શુદ્ધ કે સૂતિ વિનાનું
 જડ સી. (સં. જડા) જુઓ જડમૂળ
 (૨) ખીલી, મેખ (૩) સીઓનાં
 જડ સી. જડપણું [નાકનું એક ધરણું]
 જોડ સી. બે સરખી વસ્તુઓની જોડી
 (૨) (લા.) હરીકાઈ કે સરખામ-
 પીમાં બરાબર કીતરે તેવી ખીંચ
 વસ્તુ (૩) તખ્તના તારમાંના વચલા
 બે તાર (૪) સંગતિ, સોખત (૫)
 જોડાણ [(૨) એક જાતનો તાલ
 ઝડ સી. જુઓ 'ઝડ ઝમક', અનુપ્રાસ
 ઝડ સી. 'લહે, લગની
 ઝડ સી. વરસાદની ઝડી
 ઝડ પુ. (કા.) એક જૂત, ઝન (૨)
 ચિ (લા.) અધમરત, માતેયું (૩)
 હુચ્ચું (૪) મલ્લરવાણું
 ઝાડ ન. વૃક્ષ (૨) દારૂખાનાની એક
 સીજ જેમાંથી ઝાડ બેવો આકાર
 ચામ (૩) (લા.) સ્તંભ ચઢીનેલું
 છડ ન. જૂથ (જેણે વગેરેનું ચૂકલું)
 ઝૂડ ન. મોટો મગર (૨) (લા.) ચૂક,
 મળ્યૂત પકડ (૩) એક જાતનું જૂત, ઝોડ
 ઝોડ ન. ઝૂડ (૨) (લા.) વળગ્યા
 ટાડ સી. દાંડ, ધાડું, ટોચું
 દેડ સી. ('ટરડાવું ઉપરથી) (અ.) (લા.)

મિળજ, મેખી, ટેલાપણું [(૩) ચરદી
 ઠંડ (-ડી) સી. (દિ.) ટાડ (૨) દીતગતા
 ઠફ વિ. મૂખ ૩૨
 ઝાંડ વિ. (સં. ઢંડ) (લા.) છડું,
 બેરીછાકર વિનાનું (૨) ડંડાથી કામ
 લેનાર, લાંડ (૩) નાચું, લખાડ,
 હુચ્ચું

ઝાડ પુ. મરડાટ, રીસ (૨) મહેચ્છા, કેડ
 ઢડ અ. (રવા) ધડ-આધાતનો અવાજ
 ઢેડ (-ડ) પુ. એ નામની એક અત્પજ
 જાતનો આદમી (બગી વગેરે)
 ઢેડ અ. (રવા) વાછટનો અવાજ
 તડ ન. (સં. તટ) પક્ષ, ભાંગેલો (૨)
 રજુમાં આવેલી ઝડપાણીવાળી જમ્યા
 તડ સી. (કા.) તરડ, તેડ, ઝીણી ફાટ
 તાડ પુ. (સં. તાલ) એક જાતનું ઝડ
 તાડ પુ. (જુઓ 'તાડો') તડતડાટ,
 કુખાવાની સ્થિતિ

તીડ ન એક જાતનો પાંખાળો જવ
 ટુંડ (-ડ) વિ. (ફા. ટુંડ) મગાઉ (૨)
 તુમાખી, ઉદત [(૩) સૂંઢ
 ટુંડ ન. ('સં.) મુખ, મોં (૨) ચાંચ
 તેડ સી. તટ, કઠિા (૨) બાબુ, તરફ (૩)
 (અ) બાંધા કે ચાળાની બાજુ નર્મ
 ચાક ચટણી વગેરે મુકાય છે તે (૪) (લા.)
 તેડ સી. તડ, ઝીણી ફાટ [એની વસ્તુ
 તેડ પુ. ('તેડવું' ચરથી) (લા.)
 નિમલ, ફરચો [ખૂસ, ગર્જના
 ત્રાડ સી. (સિંહ આખલાં વગેરે) મોટી
 થડ ન (દિ. ચુડ) ઝાડનો મૂળ જાડો
 ભાગ જેમાંથી આવજા ડાળા પાંખડાં
 ફૂટે 'છે (૨) (લા.) વંચજસનું ધડ

(૩) (ભરત કે ગીતમી) મંડાણ (૪)
ઉત્પત્તિસ્થાન, પ્રારંભસ્થાન (૫) બાળ,
પડખું [વાનો અવાજ
થડ અ. (૨વાં) દોઢવાનો કે અથડા
દડ પુ. ન. ઝીણી ધૂળ કે એના મોટા
ચરવાળી જમીન (૨) ખેતરમાં ધાસ
વગેરે જગવાથી દંકાઈ ગયેલો ખાડો
દંડ પુ. (સં.) લાકડી, છડી (૨) (લાં)
શિક્ષા, સજા (૩) શિક્ષા તરીકે
લેવાનું નાણું (૪) એક જાતની કસ-
રત (૫) ચાર હાથની લંબાઈનું માપ
દોંડ વિ. (૨) પુ. જુઓ 'ગંડ'માં
દોંડ સી. ('દોંડકુ' ઉપરથી) દોંડવાની.
કિયા (૨) (લાં) ઢકપ
દોંડ સી. (કા.) દોંડ, દોટ (૨) પુ.
કે પુ. અ. વ. (લાં) તીવ્ર અભિપ્રાય
થડ ન. (દિ.) માથા વિનાનું શરીર (૨)
(લાં) મૂળ પાથો [ધડક દહન
થડ અ. (૨વાં) (કાંઈ પડવાનો અવાજ)
થડ (સં. ધારી-ગતિ) જૂંટારની ટોળીનો
હુમમો-હસમો (૨) દરોડો (૩) (લાં)
ધૂંડ સી. (કા.) ધૂળ, રજ [ઉતાવળ
નડ ન. (સં.) એક જાતનું બરુ [નડતર
નડ સી. ('નડવું' પરથી) દરકત, વિમ,
નાડ સી. (સં. નાડી) રગ, નસ (૨)
ખાસ કરીને કાંડા ખાસેલી નસ જેના
પરથી વેદ લોહીની ગતિ પરખે છે (૩)
આળા આમડાને આમળીને બનાવેલો
દોર, નાડણુ (૪) કમલની પોલી
નળી-દાંડી (૫) (લાં) વલણુ (૬)
લગામ, કાખ (૭) ડોક, ગરદન
નીડ પુ. ન. (સં.) માળો (૨) બોડ

નેડ વિ. (અ) ખળ, લુચ્ચુ
પડ ન. (સં. પટ) ઘર (૨) દાંકણ,
આગળદન (૩) બડી (૪) પડિયું
પડ ઉપ. (સં. પ્રતિ) 'પ્રતિ'ના અર્થમાં
આવેલો ઉપસર્ગ; ઉદા. પડાયો
(સં. પ્રતિગ્રાહ) [પોતાની જાત
પંડ પુ. (સં. પિંડ) (લાં) શરીર (૨)
પંડ (સં. પાંકુ) પાકુરંગ
પાડ પુ. (સં. પાટક) (સ.) સોનીની
કામ કરવાની જગ્યા
પાડ પુ. ઉપકાર, આભાર
પાડ પુ. સમતા, સરખાપણું
પાડ પુ. (પ.) પ્રકાર, રીત (૨) વયે
પાડ પુ. જૂમડાનો સોજો વગેરે
પિંડ પુ. (સં.) ગોળો (૨) પિત્ત્વો
નિમિત્ત લોટ કે ભાતનો વાળેલો
ગોળો (૩) (લાં) શરીર
પીંડ સી. (સં. પીડા) દુઃખ (૨) ચૂંક
(૩) પ્રસવવેદના, વેથુ (૪) કાંતે
મૂકવાના રંગની લુગદી [ગોળ, પંચાત
પેંડ સી. (અં. પેરેડ) (લાં) પરડ, યોગા-
ફેંડ ન. દારૂ બાળવાનું સ્થાન, બટ્ટી (૨)
ખગર (૩) ચાણુ (૪) ગાનાર
—નાચનારનું ટોળું (૫) એક પક્ષનું
ટોળું (લાલણી ચાવામાં) (૬) અ.
(૨વાં) એવો અવાજ (૭) ઉતાવળથી
ફેંડ ન. (અ.) ઉચ્ચાણું, ફાળો, રીપ (૨)
એવી રીતે કે ન્યાસથી મળેલી રકમ
ફાંડ સી. ('ફાંડવું' ઉપરથી) ફાંડિયું (૨)
ચીરી, કડડો (૩) (લાં) અડધો રૂપિયો
ફેંડ અ. (૨વાં) એવો અવાજ સાથે
ફાંડ પુ. સી. (સં. ફોટ) ખુશાગ

(૨) વિગત (૩) નિઘાત (૪) વહેંચણી
 બાંડ વિ. (૨.) મોડું
 બાંડ વિ. લુઓ 'મરડ'
 બાંડ ન. (સર. મ.) દુલ્લખ, બગરો
 બાંડ ન. (સં.) એકજનનું બનાવટી મીઠું
 બાંડ ન. (સર. મ.) પાસની જમીન,
 બાંડ ન. કાચું બરતનું લોડું [ચરો
 બેડ સ્ત્રી લુઓ 'બેગ', ચૂપાનો ઉપરનો
 છોટો ભાગ
 બાંડ વિ. (અ.) સમૃદ્ધિમાં અનેક વડે
 વત્તાડાવું વાઘ (૨) ન. વાળવાગાનો
 સમૃદ્ધ (૩) પાટો [રહેવાની)
 બાંડ સ્ત્રી. બબોલ, ગુફા (રાત્રી પશુને
 બાંડ ન. (અ.) પાટિયું (૨) મંડળ
 બાંડ સ્ત્રી (અ.) ડબલચોટી, પાઉ
 બાંડ વિ. (સં. બટ) જગવાન (૨) (લા.)
 સમૃદ્ધિમાન [કોસની વરતની ખીચી
 બાંડ સ્ત્રી. (બીડપું ઉપરથી) બાંડ (૨)
 બાંડ પું. ન. દૂવામાંથી પાણી જેવવાની
 સવડનું ચણતર કે લાકડું (૨) (લા.)
 બોપાણું (૩) (સર. મ. બાવળ)
 મુકાઈ મળેથી જમીનની ફાડ, બાંડાઈ
 બાંડ અ. (૨વા.) એવો અવાજ
 બાંડ સ્ત્રી. (૨.) અનાજ મેકવાની બટ્ટી
 (૨) બાંડપુંબનું કબેડું (૩) મોટો ફૂનો
 બાંડ સ્ત્રી. વેસ્યાઓની દલાલીની કે બાંડ-
 તાપની કસાઈ
 બાંડ પું. (સં. 'બાણ' ઉપરથી) મરકરો
 (૨) ખીલતસ બોલ અજાણ વગેરેથી
 દસાવી બેલ કનારી જાતનો માથુસ
 (૩) (લા.) અમળ્ય, નિર્વજ્ય
 બીડ સ્ત્રી. ગિરદો (૨) (લા.) તંગી

બીડ પું. બીડો
 ભુ(-ભુ)ડ ન. (દિ. ભુડ) વગદ
 ભેડ ન. (સં.) ઘેડું
 ભેડ અ. (૨વા.) મારવાનો અવાજ
 ભેડ સ્ત્રી. (બરડો ઉપરથી) (અ.) કોસની
 વરત અને ઝૂંસરાના દોરડાને બાંધ-
 વાની લાકડાની મેખ
 ભોડ વિ. (અ.) પાકવા પર આવેલો
 સાખ જેવી (આમલી)
 મંડ પું. ન. (સં.) જાતનું જાડું ઓમા
 મણ (૨) માંડું, એક જાતનો શેટલો
 માડ ન. નાળિયેરી
 માડ ન. (લુઓ 'માડ') બાજબ ઉપર
 કેળ બાંધી બનાવેલું રત્નાદિનું સ્થાનક,
 કેળોનો મંડપ (૨) લુઓ 'માડ'
 માંડ અ. (સં. મનાઈ) માંડમાંડ
 માંડ પું. એક રાત
 માંડ સ્ત્રી. (માંડપું ઉપરથી) શેલો માટે
 ગોઠવેથી ઉતરડો (૨) માંડપી .
 માંડ સ્ત્રી (સંગીત) એક શ્રુતિ યા સ્વર
 ઉપરથી બીજી શ્રુતિ યા સ્વર ઉપર
 જવાનો એક મધુર પ્રકાર, ધસીટ
 મુંડ ન. (સં.) માથું (૨) (લા.) પું. સાધુ
 મુંડ સ્ત્રી. (સં. મુંડ) માથું
 મોડ પું. (સં. મુકુટ) લમ વગેરે શુભ
 પ્રસંગે સ્ત્રીને માથે મુકાતો સગાઓ
 વગેરેનો એક છાટ (૨). (લા.)
 જોખમદારી, ભાર
 મોડ પું. (માંડું ઉપરથી) વિલંબ
 મોડ પું. (લુઓ 'મોડપું') વળાંક (સ્ત્રી
 વળો) (૨) (લા.) મરડાઈ, મર્વ (૩)
 મુદ, ટેક (૪) હાવળાવ, નખરા (૫)

૯૫, મરોડ (૬) ધ્યાનરત (૭) ખેતરમાં
ભાગી પડેલાં કણુસલાં
યાહ પુ. (અ.) વાર, તણુ ફૂટનું માપ
(૨) વાડ જેવી વાળેલી મોટી જગ્યા
રંડ વિ. (સં.) વાંઝિયું, વિશળ કિરિવાદ
સાડ સી. ખૂમ (૨) (લાં) કનિયો (૩)
સાડ સી. (સં. રંડ) આસક્તિ, રંડ
સાડ સી. (સં. રંડા) રંડેલી, વિધવા
(૨) (લાં) વેશ્યા
સાડ સી. રાડ, ખૂમ
સેડ ન. (સં.) માયું, ડોકું (૨) વિ.
સેડ વિ. જાડું રંગડા જેવું બોહું, અપંગ
સેડ સી. (સરં ૨૬) પૂંક, ઢેડો
સેડ સી. (જુઓ રેડો) વાછડી
સેડ વિ રેડ, ગાડું (જાડું સાથે
વપરાય છે) [જિઆયુવાળો રસ્તો
સેડ પુ. (અ.) રસ્તો, માર્ગ (૨) (સ.) મડાવ,
લડ (-ઠ) વિ. લાંઠ, બદમાશ
સેડ પુ. પુરુષની જનનેદિય, શિશુ
સેડ ન. લાલન-પાલન, હુલામણી (૨)
એવું વર્તન કે એવડા
સેડ સી. લેણ, ગિરલી દંડાની રમતમાં
વકટ પછીનો દાવ, રંટ [વડલો
વક પુ. (સં. વટ) એક મોટું ઝાડ,
વક વિ. (સં. વક) વકું (સમાસમાં આરંભે
વપરાયું ૩૫; ઉદા. વડસાસુ)
વાડ સી. (સં. વાટિકા) જમીનની
આજુબાજુ કાંટા વગેરેથી ઢરેલી
વાડ સી. (સં. વાટક) મહોલો લાતો,
વાડ પુ. શેરડીનું ખેતર, વાટ
વોડ પુ. (અ.) વડોવડી સમવક મારે
પડતો ગામતો કે સંસ્થાનો વિશાળ

શુડ પુ. (સં.) હાથીનો લાંબો નાક
જેવો અવધવ, સુંદ
શેડ સી. (સં. શેડિ) પ્રવાહીની ધાર
(૨) (લાં) એના જેવો 'અણીદાર
લામ, રાગ [(૨) સ્તંબ, દિશ્મદ
સડ વિ. ભરાવાથી તંગ, કંઠણ, જડ
સડ (અ.) (રવાં) ઝડપથી
સડ વિ. (જુઓ સડવું) સામટું અને
સાડું (બાજ) (૨) પુ. ન. (કા.) મૂળ
(૩) ન. આગલા વાવેતરનાં મૂળ ફૂંટાં
વગેરે ખોદી બાળી સફાઈ કરવી એ
સેડ સી. (સં. શેડ) પસ, વગ (૨)
જેર, પુદ (૩) શેડ
સેડ સી. (સં. સમદિશ્વત્તિ) પાશુ, બાજુ
(૨) સી. લાજ કાંડવામાં કે સુતેલો
માણસ હાંસવામાં કપડું મોટા પર લે
છે તે (૩) શેડવથુ [(૨) બદ્ધો
સેડ પુ. સી. (સેડવું ઉપરથી) વાસ
સેડેડ પુ. (અ.) વાદનોને જમા રહેવાની
જગ્યા (૨) મૂકવાનાં ધોડીયોડો વં
હડ સી. (સં. હડિ) જુઓ નીચે 'હેડ,'
હેડખાનાનો જુનો પ્રમાર (કા.)
હડ ન. કપાળની દોડ્યાંભરી રાખવાનો
વાડો, આઃ (કા.)
હડ ન. દિ. હડિ હાડકું (૨) (લાં) . સી.
બાધો, માઈ (૩) અ. (સં. પ્રાંતી, મુગલી
હેડો હેડે હેડ જ (૬) પલ્લવ . બીજાને
હડ અ. નિમ્નમાં એક ઉદ્યાર . એક જાતનું
હેડ સી. (કં. હડિ) યુનેનારે . ચી વર પડ્યો
જાડી કાપવાને માટે અજી
જાડી કાપવાને માટે અજી
જાડી કાપવાને માટે અજી

બેંસના ગળામાં પગ વચ્ચે રહે એમ
 બંધાતો ડેરા (૩) (લાં) કેદખાનું
 હેડ સ્ત્રી. સગર્ભા સ્ત્રીને નિયમિત થતી
 અધિક શારીરિક પીડા, હેર
 હેડ સ્ત્રી. (દે.હેડા=સમઢ; સરં મ.)
 વેચવાના બગદનો કાફો
 હેડ વિ. (અ.) મુખ્ય, ઉપરી
 હોડ સ્ત્રી. (દે. હોડ) ચરત
 અડા સ્ત્રી. અડવાપણું. આધાર, ટેકા
 ઇડા સ્ત્રી. (મ.) યોગસાત્મ અનુસાર
 પ્રાણવાયુની તથા નાડીઓમાંની શરીર-
 ની જમણી બાજુની નાડી (ઇડા
 પિંમલા અને સુષુપ્ત્યામાંની પહેલી)
 ઓડા વિ. (સં. અપવર્ત) ખેતીના મોલને
 બાળા દે તેવા પ્રકારનો (વાયુ)
 'કડા સ્ત્રી. પું એક જાતની ડાંગર, ચોખા
 કડા (-કડ) સ્ત્રી. (સં. કટાક) તળવાનું
 લોહાનું વાસણ, પેણી (૨) ચરુ
 કીડા સ્ત્રી. (મ.) ખેલ, રમતગમત
 ખડા સ્ત્રી. પાવડી, ચાખડી (૨) ભેડાની
 એડી ૧. [એક પાકસી અટક
 ગાડા પું. (પે) જુઓ ગારદી (૨)
 ગેડાં ન. બ. વ. તાડછાં
 ચંડા વિ સ્ત્રી. (સં.) ઉપ સ્વભાવની સ્ત્રી
 ચૂડા સ્ત્રી. (સં.) ચોટલી (૨) મસ્તક
 (૩) શિખર, ટોચ
 ચેડા પું. બ. વ જુઓ 'ચેતા', ચેતવણી
 ચેડાં ન. બ. વ ગાંડાં (૨) અડપલાં,
 ચાદવાં [વા એ
 છડા પું. બ. વ. (કંકેના) ચાપા માર-
 છા પું. બ. વ (સી કે બાળકનું) પગનું
 ધડા પું. બ. વ. ચાપા, હાથા [ધરેલું

પંડા સ્ત્રી. (સં.) વિદ્યા, જ્ઞાન (૨) ડહા-
 પણ, સમજ
 પીડા સ્ત્રી (સં.) દુઃખ. (૨) નડતર
 માડા પું. બ. વ [જુઓ 'માડો'] જુ-
 વાર અને ધઉની મિશ્રિત-હાથે ધોલી
 રાટલી [કણ્ણી કારમાની એક વાની
 માંડા પું. બ. વ.,-ડાં ન. બ. વ (સં. મંડક)
 રંડા સ્ત્રી. (સં.) રાંડ, રંડી (એક ગાળ)
 રોડા પું. બ. વ. [જુઓ 'રોડવડુ'] દોડ,
 ગળ્યરડી [હંદ
 રોડા (-હા) પું. [જુઓ 'રોલા'] એક
 વેડા પું. બ. વ ',-ના જોડું' વર્તન'
 એ અર્થમાં શબ્દને અંતે; ઉદાં કાયર-
 મીડા સ્ત્રી. (સં.) લાજ, શરમ [વેડા
 મુંડા સ્ત્રી. (સં.) સુંદ (દાંથીની) [લખકા
 રોડા પું બ. વ.,-ડાં ન બ. વ. લીટના
 સાડા (-ડી) વિ. (મં સાધ) ઉપર
 અધું; ઉદાં સાડા ચાર, સાડી ચાર
 સોડા પું. બ. વ. (અ.) એક ખાર (૨)
 સોડાનું પીલું
 અડી સ્ત્રી. સોનીનું એક ઓળર [આપત્તિ
 અડી સ્ત્રી. કટોકટીનો કે અણીનો વખત,
 આડી સ્ત્રી. (જુઓ 'આડ') આડે મુક-
 વાની વસ્તુ (૨) આડસરથી પાતળું
 લાકડું (૩) (લાં) બાધા, આખડી
 (૪) હડ (૫) સીમા (૬) કુસ્તીનો
 એક દાવ (૭) આડ, આડું તિલક
 ઉડી સ્ત્રી. (મ.) મલખંબની એક કસરત
 એડી સ્ત્રી. પચની પાનીનો છેડા (૨)
 બૂટની પાછલી બેસણી (૩) ત્યાં
 લગાડાતી લોહાની નાળ (૪) બીણ,
 સોનીનું એક ઓળર

કડી સી. (સં. કટક) આંકડી, દૂક (૨)
 ગોળ વાળેલો તાર કે સળિયો. (૩)
 કાનનું એક ધરણું (૪) બેડી (૫)
 કવિતાનું પદ, ચરણ (૬) જોળ, હાર
 (૭) ખારણુની આંકડી, સાંકળ
 કંડી પું. (સં. કંડિન) વાદી, કરંડિયામાં
 સાપ લાઇને ફરનારો ગારુડી
 કાંડી સી. (સં. કાણિકા) દોરાસળી
 (૨) જુઓ 'કાંડુ'
 કોડી સી. (સં. કોટિકા) એક જુઓ જીવ
 કુડી સી. વીસની સંખ્યા
 કૂંડી સી. (સં. કુપડ ઉપરથી) નાનો કુંડ,
 બાથિયો નાનો પાણી રાખવાનો ધાત
 (૨) પહોળા મોતું નાના કુંડ જેવું
 વાસણ (૩) નાનો હવાંડો (૪) ગમ્મી
 કેડી સી. ('કેડો' પરથી) સાંકડો પગ-
 રસ્તો, પગથી, સેરડો
 દોડી સી. એક દરિયાઈ જીવડાનું ધર,
 ચંખડી (૨) એક હલકું ચક્ષુ
 દોડી સી. વીસની સંખ્યા, કુડી [એક જાત
 કયાડી સી. કપાડા રંગની ઘોડીની
 ખડી સી. ખડી માટી 'ચોક' (૨)
 રસ્તા પર નંખાય છે તેવા પથ્થરના
 કાંકરા-ખરડિયા [યેલી ભેંસ, ખડેલું
 ખડી સી. જુઓ 'ખડિયું' વગર વિચા-
 ખાંડી સી. (દે. ખંડિયા) ૨૦ કાચા
 મણનું તોલમાપ
 ખુડી અ. (રવાં) બાગકાને ઉધરસ જિપટે
 ત્યારે વાસે દાય ફરવાનાં બોલાતો ચખ્દ
 ગડી સી. આંક, આંટી (૨) ગેડ (જેવીકે
 / કપડાની), ધડી (૩) ગરેડીનો ખચેડો
 ગડી પું. દક્ષિણી ચાકર, માટી

ગાડી સી. (દે. ગૂડી) બે કે વધુ પૈડાનું
 એક વાહન (૨) રેલગાડી
 ગાંડી સી. ['ગાંડુ'નું સી.] (લાં) ગાંજમાં
 ગવળી ચાલે ચાલતી ફડી-ફૂકરી
 ગૂડી સી. (કાનડો 'ગુડિ-ધ્વજ') ઉત્સવ-
 ને દિવસે ઊભી કરેલી ઝંડી, માણેક-
 ચંબ (૨) પતંગ
 ગેડી સી. (દે. ગેડી) ગેડી દડાની રમત
 માં વપરાતી છેડેથી વાંકી લાકડી
 ગેંડી સી. (જુઓ ગેંડો) ગેંડાની માદા
 ગાડી સી. (સં. ગૌડી) એક રાગિણી
 (૩) મીઠાસ, મધુરતા (૫.)
 ગૌડી સી. (સં.) ગૌડ પ્રાંતની સી (૨)
 એક બોધી (૩) એક રાગિણી-ગૌડી (૫)
 (કાં સાં) એક પ્રકારની કાબ્યરૂતિ
 ગૌડી સી. (સં.) ગોળમાંથી કાઢેલો દાઢ
 ઘડી સી. (સં.) જુઓ ઘડી (૨) (લાં)
 જણ (૩) તક, પ્રસંગ
 ઘોડી સી. (સં. ઘોટિકા) ઘોડાની માદા
 (૨) જેના ઉપર ઘોઠ વસ્ત્ર મુકાય
 એવી લાકડા વાં ની બનાવટ (૩)
 જેનો ટેકો લઈ ચક્ષાવ એવી લાકડી
 . (૪) જો એ ચક્ષાની નિસરણી જેવાં
 પગચિવાળાળી બનાવટ
 ચડી વિ. તીવ (સ્વર)
 ચક્રી સી. ચર્ચ પાટલન, (૨) જાંધિયો
 ચંડી સી. (સં.) ઉમ સ્વભાવની. સી
 (૨) કુમરિની [કહેતી એ, યુગત્રી
 ચાડી સી. (કા.) એકની વાત બીજાને
 ચિહ્ન સી. સી. જોને પહેરવાનું એક જાતનું
 લગ્ન (૨) પહેરામણીમાંથી વર પડાને
 ચિહ્નો સી. (દિ.) ચક્રી [મગતો બાગ

ચૂડી સ્ત્રી. (દે. ચૂડ) નાનો ચૂડો (૨)
 આમોદિનની જૂની ઢબની રેકડ
 છડી સ્ત્રી. (જુઓ 'છડ') સીધી પાતળી
 ૧ સોટી (૨) રાજચિહ્ન તરીકે રાખ
 આગળ કે ધર્મચાર્ય આગળ રખાતો
 દંડ (૩) ગુલાબડીનું ફૂલ (૪) સળા
 ઉપર ફૂલ બાંધી કરેલો ગોટો, કલગી
 છાંટી વિ સ્ત્રી. ('છાંડુ' ઉપરથી) ધણીએ
 તજેલી-ફારગતી આપેલી સ્ત્રી
 છીંડી સ્ત્રી. (દે. છંડી) સાંકડી ગતી,
 નવેળિયું (૨) નાનું છીંકું
 છાંડી સ્ત્રી. છાંકરી [વાણું મળિયું
 જાડી સ્ત્રી. (જડ ઉપરથી) ઔષધના ગુલુ-
 જૂડી સ્ત્રી. મૂડી
 જોડી સ્ત્રી. (જુઓ 'જોડ') એ સરખા
 વસ્તુઓની જોડ (૨) નોનાં છાંકરાંનું
 પગરખું
 જડી સ્ત્રી. (દે.) એકાસપાટે-જોડાનેર
 વરસવું એ (૨) (લાં) રમજડ, ઝપાટો
 જાંડી સ્ત્રી. નાનો જાંડો, વાપડી
 જાડી સ્ત્રી. કાંડ વેચા માસ વ૦ નો
 હારાવો (૨) નાનું ગીચ જંજય
 જૂડી સ્ત્રી. નાનો મૂડો, જૂડી
 ઠાંડી સ્ત્રી. (ક) દીવાસળી
 દૂંડો સ્ત્રી. દૂવાની અંદરની દૂંડી
 ટોડી સ્ત્રી. ટોડી, એક રાગિણી
 ટોટી સ્ત્રી. ટોડા જાતના રજપૂતની સ્ત્રી
 ઠંડી સ્ત્રી. જુઓ 'ઠંડ'
 દૂંડી સ્ત્રી. હડપચી
 ડાંડી સ્ત્રી. (સં. દંડિકા) ઢાંડી,
 નાની લાકડી (૨) દાથો (૩) જોને
 બે છોડે પડ્યાં બમાળ છે તે લાકડી

(૪) કાંડિયાથી વચાડવાનું એક વાઘ
 (૫) વહાણને નિચાની બતાવવા
 સારુ બેંચી ટેકરી ઉપર રોપી રાખેલું
 લાકડું (૬) દીવાદાંડી (૭) (લાં)
 સીધી લીટી (નાકની)
 ડૂંડી સ્ત્રી. (સર. દે. 'હુંકુઅ) જાહેરાત
 કરવા વચાડવાનું નાનું નગારું કે યાળો
 ડાંડી સ્ત્રી. (સર. દિ.) એક વેસો, ખર-
 ખોડી (૨) એનું ફળ, ખરખોડું
 ઢેડી(-ડી) સ્ત્રી. દેડી
 તડી સ્ત્રી. (રવાં) (લાં) ઝડી, દરોડો
 (૨) મારની ઝડી
 તાડી સ્ત્રી. (જુઓ 'તાડ') તાડ-ખજૂરી
 વજેરનો ટેરી રસ (૨) એ રસમાંથી
 બનતો એક જાતનો દારૂ
 છુંડી પુ. (સં. 'તુડિન') ગણપતિ
 તોડી સ્ત્રી. (સર. મ.) એક રાગિણી, ટોડી
 તોડી સ્ત્રી. નાનો તોડો-પગનું સાંકળું
 (છાંકરીનું)
 થડી સ્ત્રી. (દે. થડ) થપ્પી, મંજ
 દડી સ્ત્રી. (જુઓ 'દડો') નાનો દડો
 (૨) ચીથરાંલપેટી બનાવાનો પીટો (૩)
 (લાં) બાથો, ધડતર (સરીરના પાટનું)
 દંડી પુ. (સં. દંડિન) દંડધારી સંન્યાસી
 (૨) (સંઘા) એક પ્રસિદ્ધ સંસ્કૃત
 ગ્રંથસાસ્ત્રી
 દાંડી સ્ત્રી. જુઓ 'ડાંડી' (૨) તંત્રવાદનો
 વખત સાથેનો દામિ દામિ
 દિંડી સ્ત્રી. (સં.) એક જાતનું વાઘ
 (૨) એક જેવ છંદ
 દોડી સ્ત્રી. જુઓ 'ડોડી'
 ધડી સ્ત્રી. ધડ, સતોષો (૨) આસો

ધેડી સ્ત્રી. કન્યા [(૩) એક તોલ કે વજન
નાડી સ્ત્રી. (સં.) નાડ, રગ (૨) નાની દોરી
પડી સ્ત્રી. (જુઓ 'પડીકા') નાનું પડીકું
(૨) જુઓ 'પડો' દોલ [ખચ્ચુ]
પાડી સ્ત્રી. (દિ. પડિયા) બેંસતું માદા
પિંડો સ્ત્રી. (સં. પિરિડા) પગનાળાની
પાછળનો માંસલ ભોગ્યો (૨) શિવલિંગ
ખડી સ્ત્રી. એક જાતનું કસોવાળું ફૂડણું
(૨) એવું બોરિયાવાળું ફૂડણું
ખીડી સ્ત્રી. (સં. વીડી) પાનખીડી (૨)
ખીડી સ્ત્રી. ધાસતું ખીક તમાકુની બીડી
ખૂડી સ્ત્રી. (કા.) માલાના છેડાનો ગોળ ભાગ
બેડી સ્ત્રી. જાંજીર, કેદીને બાંધવાની
સાંકળ (૨) (લાં) બંધન, જાંજીર,
પ્રતિબંધ (૩) પગનું ફપાનું ધરણું
બે આંગળીએ પહેરવાની બેડી વાંટી
બોડી સ્ત્રી. (જુઓ 'બોડી') વિધવા
(દુષ્કાંડમાં કે ગાળ તરીકે) (૨)
સિંગડા વિનાની ગાય
લીંડી સ્ત્રી. શણૂની જાતનો એક છાક
(૨) એની ડાલના કડાતા રેસા [દેવી
માડી સ્ત્રી. (સં. માલ) મા (૨) માતા,
મુંડી વિ. (સં. મુંડિન) બોડાવેસા
માથાવાળું (૨) પુ. સંન્યાસી (૩) જંગમ
મૂડી સ્ત્રી. પૂંછ, ધન (૨) વેપાર
ઉલોગમાં રોકાતી ધાખણ-દ્રવ્ય [લાગ
મૂડી સ્ત્રી. (સં. મુંડ) મો અથવા માથાનો
મુંડી સ્ત્રી. (સં. મુંડ ઉપરથી)
'માથું' (૨) (લાં) પ્રવેશ જગ્યા (૩)
મુંડા, બોડી સ્ત્રી
મેડી સ્ત્રી. નાનો માગ (૨) અગાસી
મેડી સ્ત્રી. મરાડી લાવાની દાથે લખ-

વામાં વપરાતી લિપિ
રંડી સ્ત્રી. (સં. રંડા) નાચવા માવાનો
ધધો કરનારી સ્ત્રી (૨) વેસ્યા (૩)
(લાં) મંજુશાનું રાણીનું પતું
રેડી સ્ત્રી. (કા.) એક જાતની ઘોડી
રેડી સ્ત્રી. દોટ, રોમ
લડી સ્ત્રી. એક જ જાતની વસ્તુઓની
પાંક્તિ કે માળા (૨) દોરાની લટ
લાડી સ્ત્રી. છોકરી કન્યા (૨) લાં
નવી પરણેલી વહુ
લીંડી (સં. લેંક) ગોળીના આકારની
અધાર (ઉંદર ચકરી વગેરેની) શિલામડી
લુંડી સ્ત્રી. (સરં હિં. લૌંડી) દાસી,
લેડી સ્ત્રી. (અં.) બાન, માનવંત સ્ત્રી
(૨) 'સર'ની પત્નીનો એવો ધંધકામ
લોંડી સ્ત્રી. જુઓ 'લુંડી'
લડી સ્ત્રી. (સં. વટક ઉપરથી) અગદ વડ
ની દાળની એક જનાવટ
લંડી સ્ત્રી. (દિ. વરંડ) જુલ્હી જગ્યાની આસ-
પાસની નાની બીંત (૨) એવી જગ્યા
વાડી સ્ત્રી. (સં. વાટિકા) બગીચો (૨)
ફૂલ યુંચીને ફરેલો શબ્દાર (૩) નાન
વરા વડ માટે ઉપયોગી ગળતરવાળી
જગ્યા (૪) નાનો વાડો કે મડોલો,
ગોળ જેવી જગ્યા
વેડી સ્ત્રી. (જુઓ 'વેડું') હરે જાળીદાર.
ગોળીવાળી લાંબી લાકડી (આગે
મુંડી પુ. (સં. મુંડિન) દાધો [વેડાની])
સીડી સ્ત્રી. નિસરણી
સડી સ્ત્રી. સોપારી કાતરવાનું સાધન
સડી સ્ત્રી. (સં. 'સુડા' ઉપરથી)
હડી સ્ત્રી. દોટ [પોષકની માત્ર

હાડી વિ. ('હાડ' ઉપરથી)(લા.) મળજીત
 હાડનું, મહેનતું, ખડતલ (૨) હડીલું,
 મમતી (૩) હાડિયું (૪) મડદાનાં
 હાડકાંની મદદથી ખેલ કરનાર જાદુગર
 (૫) મરલા ઢોર સાફ કરનાર અત્યજ
 કામનું (હા.)

હાડી સ્ત્રી નાનું હાડલું (૨) ધાતુનું
 એવું વાસણ (૩) લટકતો દીવો
 મૂકવાનું કાચનું ધાટીલું વાસણ
 હુંડી સ્ત્રી દેશ પરદેશમાં નાણાંની આપણે
 કરવાની સાદુદારી ચિટ્ટી, 'ચેક'
 હેડી સ્ત્રી (જુઓ હેડ) વેચવાના બગદ-
 નો કાફો (૨) ઉમરમાં સમાનતા,
 સમવયસ્કતા

હોડી સ્ત્રી નાનો મજબો, પનાઈ
 આડું વિ. (જુઓ 'આડ') સીધું નહિ
 તેનું (૨) જીભું નહિ તેનું (૩) વચ્ચે
 પડ્યું હોય કે આવે તેનું (૪) (લા.)
 હડીલું (૫) વધાખોરિયું (૬) આડ-
 કતનું (૭) ખોડું (૮) વાંકું (૯)
 બિરુદ, વચ્ચે આવતું (૧૦) અ. આડી
 ખાળખે (૧૧) ન. ગાડાનું ખલતું
 હુંડું ન. (સં. અંડ) ખેડું (૨) મદિરના
 શિખર ઉપરનો કળશ [નક્ષત્ર
 ઉડ પું. (સં.) તારો (૨) ગ્રહ (૩)
 હોંડું વિ. સપાટીથી નીચે રહેલું (૨)
 હાજરું નહિ એવું (૩) અંદરથી
 લાંબું-દૂર સુધી અંદર ને અંદર
 પહોંચતું (૪) ઘાડું, ગીચ (૫)
 , (લા.) ગદન, ગંભીર

ખોડું ન. ખેતરનો ચાડિયો (૨) રમકડું
 (૩) (લા.) પૂનગા જેવું નકામું માણસ

કેડું ન. એક ઔષધિ

કેડું ન. (સં. કટક) ધાતુનો ગોળ વાળેલો
 સળિયો (૨) મોટી કડી (૩) હાથનું
 અને બાવડાનું એક ધરેલું

કેડું (-ડું) સ્ત્રી. (સં.) ખંજવાળ, ચળ
 (૨) ખસ, ખૂંચલી

કાંડું ન. (સં. કાંડ) ન્યાં હાથનો પંજો
 જોડાયેલો છે તે સંધિ (૨) (લા.) સ્ત્રી

કૂકું વિ. (સં. કપટ) કૂકવાળું, કપટી
 (૨) વાંકું (૩) ન. વધિ વચ્ચે
 (ખાસ કરીને દેવને કે માતાને પડે તે)

કૂંડું ન. (સં. કુંડ) કુંડ જેવું પહોળા
 મોંનું શોકારું (૨) દુઃખના વાવવાનું એવું
 એક કામ (૩) કૂંડાળું

કોડું ન. (સં. કપઈ) દરિયાઈ જીવડાનો
 કોસ, સંખલી (૨) વિ. (લા.) રીતભાત
 વિનાનું, મૂખ

કથાડું વિ. ઘેરા, રાતા, કથાઈ રંગનું
 (૨) (લા.) ચતુર, હોશિયાર

ખડું વિ. (હિં. ખડા) જીભું (૨) (લા.)
 તંત્ર

ખડું ન. પાણી ચૂસી લે એવું ઈંટનું
 ખડું ન. જુઓ 'ખડિયું', બાજમાં ઉવટની

કૂટી ધરમાં બેસેનાર પહોંચે એના કરતાં
 વધારે દાણા પડતાં એણે બહાર
 નીકળવું પડે એ

ખડું વિ. અનુભવી (૨) હોશિયાર,
 ચાલાક (૩) વયોવૃદ્ધ (૪) જુઓ

ખાડ ન. બેસોનું ઘણું ['ખાડું,' અપંગ
 ખાંડું વિ. (સં. ખાડિત) ખાડિત, ખાણ
 પડેલું, લાગેલું

ખાંડું ન. (સં. ખાંડ) સામાન્ય કે બે-

ધારી તલવાર (૨) (લાં) વરને
બદલે એનું ખાંડું લઈને ગયેલી જન
ખેડુ વિ. (ખેડુનું ઉપરથી) ખેડનારો
(૨) ખેડતા [ટાલ
ખેડું ન. (સં. ખેટ) ગામડું (૨) ગેંડાની
ખોડું વિ. ખોડિયું (૨) લંગડું (૩)
સ્વર વિનાનું (અંગન માટે)
ગાડું ન. (દે. ગડું) બે ચેડાનું બજાવું
વાદન (૨) (લાં) અવહાર
ગાંડું વિ. ઘેલું, ચલકેલું (૨) અણ-
સમણ, નાદાન (૨) ન. ગાંડું ઠામ
કે વર્તન (૩) બાજીમાં અવળી ચાસે
ફરી ચાલવાનું રમણું એ
ગૂડું વિ. પાકું, લુચ્ચું, સડ
ઘડું ન. (ધડો) ઉપરથી) અનાજ કે
પાણી ભરવાની મોટી કોડી
ઘાડું વિ. જુઓ 'ધાડું'
ઘોડું ન. (સં. ઘોટક) ઘોડો અથવા
ઘોડી (૨) નાનું દબણું ઘોડું, ટું
(૩) હથેળ, ઘોડાનો સમઢ
ચાડું ન. (દે. ચડું) ગાદીની ચાડી
(૨) દીવાલમાં ખોસેલું ખાડાવાળું
દીવા મૂકવાનું ચોકડું (૩) ખામણું
(૪) મોં (તુલકારમાં)
ચેડું પું. રમવાનો દડો
ચોડું વિ. (દિં. ચોડા) પહોળું (૨)
ચાર પડવાળું, ચોવડું
છડું વિ. એકપું, સાથ વિનાનું (૨)
(લાં) કુંવાનું (૩) ઠાકરાં પેમાં વિનાનું
છીડું ન. (જુઓ 'છીંડો') વાડમાં
રાખેલું બાંકું-માર્મ (૨) (લાં) દોષ
છાડું ન. છોડિયું (૨) ઠાકરું [(૩) પહાવું

જાડું વિ. દળદાર (૨) ચરખીથી ભરેલું
(૩) ધાડું (૪) તીલું નહિ એવું
(૫) ખોખરું, ભારે (૬) (લાં)
મંદજીવનું (૭) અશિષ્ટ, ગામડિયું
(૮) ઝાછી ઝીણવટવાળું
જોડું ન. બે વસ્તુઓની જોડી (૨)
વરવડની જોડ (૩) ખાસકું
ઝાડું ન. મોટા સાવરણો (૨) સાવરણી
(૩) (લાં) ઝાટકણી
ટાંકું ન. (સર. હિં. ટાંકા) પોક, વખાનર
ટાંકું ન. ટોચ, સિખર [(૨) ટાળું, ધાકું
ટૂંકું વિ. જુઓ 'ટૂંકું'
ટેકું વિ. (સર. હિં. ટેકા) એક બાજુ
વળેલું, વાંકું (૨) ગ્રાસ પડતું ચાકું
(૩) (લાં) મીઠાજી, ચાકું
ઠંકું વિ. (જુઓ 'ઠંકું') ઠાકું, શીતળ
(૨) વાસી (રસોઇ) (૩) (લાં)
ધીમું, મંદ, સુસ્ત (૪) સાત, ઝ
કોષે ન ભરાય તેવું (૫) ગતિ ક્રિયા
વેગ વગર સામાન્ય કરતાં ઢીલું-નરમ
હંકું ન. ખીંટી, ખૂટા [(૬) નિરાંતિયું
ફંકું ન. કણનો ડોડો-કણસહ
ડેકું ન. (રવાં) દેડાનો અવાજ
ડાકું ન. ડોડીના વેલાનું ફળ, ખરખોડું
ટેકું-કું વિ. દેડાઉ (૨) ન. એવાડા
લટી ખાનારું દલજી વણું તેણું
તેકું ન. (તેકવું ઉપરથી) સેવા-ભોજાવવા
આવડું એ (૨) તેડી જનું એ
થડું ન. જુઓ 'ચડિયું' (૨) દુકાનદારની
વેચાણુ દરી નાણાં વચ્ચે કરવાની બેઠક
થોડું વિ. (સં. રતોક) અલ્પ, 'પલ્લ'થી
કમટું

દીકું ન. ઘેર વગેરેનો દૂધભર્યો દુકડો

દૂકું ન. જુઓ 'દુકું' [કકડો, ડીંચુ

દોકું ન. જુઓ 'ડોકું'

ધાકું ન. અચાનક આવી પડતું મોટું

ટાળું (લૂટ કરનાર વગેરેનું)

નાકું ન. ('નાડ' ઉપરથી) નાની દોરી

(૨) નાડાછડી (૩) લેંધા કે ધાધરાની

નાડી (૪) અખોડો બાંધવાની દોરી

(૫) (લાં) હદ, આંકા

નેકું વિ. (સં. નિકટ) પાસેનું

પાકું ન. (દિ. પકું) ભેંસનું બચ્ચું

પાંકું વિ. (સં.) શીકું પડી ગયેલું (૨)

મું. એ નામનો રોગ, 'એનીમિયા'

(૩) (સંતા) પાંડવોનો પિતા

પિકું ન. (અં. પિંક) પિંચું, પીંડો

પેકું (-કું), -કું ન. દ્વંદ્વીની નીચેનો પેટનો

ભાગ [ટાળું

પેકું ન. (સં. પેટક) ટાળું (૨) ભવંચાનું

પેકું ન. (કા.) દૂધ કે દહીં ભરવાનું

માટીનું વાસણ (૨) એક જાતનું ધાસ

પેકું ન. (જુઓ 'પે') ચક્ર, ચાક

પોકું ન. (સં. પુટ) લીંપણ કે છાના

થરનો કકડો (૨) મધપૂડો [ભારે

બકું વિ. (સં. વંદ, હિ. બા) મોટું (૨)

બાકું વિ. વચ્ચે વધુ અંતર રહે તેવા

ડોળાવાળું

બાંકું વિ. પૂછડી વગરનું (૨) અંગ વળ

ની ખોટું વસ્તુ લાગતું (૩) જુલુલુ ઉઘાડું

બીકું ન. (સં. વીટક) મોટી પાનખીડી

(૨) (લાં) શરતના કહેણનો સ્વીકાર

બેકું ન. હાડો ને ગાગર, ધડો ને દેગડો

(૨) ઉતરડ

બોકું વિ. (દિ. બોકું) માથે વાળ વિનાનું

(૨) (લાં) ઉઘાડું, ખુલ્લું, માફ

(માથું, ખેનર, મથાળા વગરનો અક્ષર,

લૂંટી લીધેનો માથુસ વગેરે)

ભકું ન. ધરની આગલી દીવાલ (૨)

પડદા તરીકે કરાની પાતળી દીવાલ

ભાંકું ન. ભાઈબહેન વગેરે સ્વજન

ભાંકું ન. (સં. ભાવડ) વાસણ, ભાણું

ભૂંકું વિ. ખરાબ દેખાવનું (૨) (લાં)

દેવી (૩) ખીલત્સ

ભેકું ન. સર્પ વગેરેનું માથું (૨)

(લાં) માથું (દુષ્કારમાં)

ભૌકું ન. આજુનો બીલ

મકું ન. (સં. મૃતક) મડકું, શય

માકું પું. (જુઓ 'માકું') (ક) માણસ

મીકું, મીકું ન. (સં. મિંકું) રુચ્ચ,

મિંકું, ટપકું

મૂંકું વિ. (સં. મુંગિત) બોલકું

મોકું વિ. મુકરર સમય પછીનું, અસર,

(૨) ન. વેળા વટી જવી એ (૩)

કળસેષ

મોકું ન. જુવાર બાજરી વગેરેનો સડો

(૨) તીર (૩) બર (૪) કડિયાનું

એક ઓળર [ઉત્તમ

રૂકું વિ. (સં. રૂપક) સારું, સુંદર (૨)

રોકું ન. ઈંટનો દુકડો

લકું ન. ('લડો' ઉપરથી) તાર વોટવાનું

સોનીનું ઓળર (૨) દોરાની આંટી

લકું પું (સં.) લાકું

લાકું પું. (સં. લકું) મોટક, એક મીઠી

વાની (૨) (લાં) પીંડો, ખોળો

લીકું ન. બરગોલા જેવો કંકણ મળ

(જિટ ગધેડા વગેરેના), લીંડકું
લોહું વિ. તોફાની, આરવીતકું
વડું પું. (સં. ૪૬) મોટું
વડું ન. (સં. ૧૮૬) આદ વાની દાળની
એક વાની

-વડું (સં. ૫૮) 'પડ'ના અર્થમાં સખ્યા-
વાચક શબ્દને લાગે છે; ઉદા. એકવડું
તેવડું (૨) કદ (પડ) બતાવવાના
અર્થમાં 'આ, જે, કે, તે' વગેરે
સર્વનામોને લાગે છે; ઉદા. આવડું
તેવડું કેવડું તેવડું વ.

લેકું ન. જુઓ હૈયું (પ.)
લેકું ન. (અ.) પેંધું, ટેવ
કેકે અ. (મ.) કને, પાસે (૨) તરફ
કેકે અ. (કેડ પરથી) (લા.) પૂંઠે, પાછળ
ગોડે અ. (કા.) પેડે, જેમ (૨) ની સાથે,
ધોડે અ. જુઓ 'ગોડે' (કા.) [સોજતમાં
જોડે અ. સાથે, જોડમાં (૨) પાસે,
નેડે અ. પાસે, નિકટમાં [નજીક
પડે અ. (સં. પિંડ) જાતે, પોતે
વડે અ. (જુઓ 'વતે') વતી, થી
સોડે (જુઓ 'સોડ' સી.) 'પડખે, નજીક
(૨) પ્રમાણે, રીતે

હોડે અ. કૂતરાને હાકવાનો ઉદ્ગાર
હોડે અ. (જુઓ 'હોડો') એકજથ્થે
આડો પું. ગાડાનું આગલું ટેકણું, હોડો
અહો પું. (દિ.) એકલા થઈને પડી રહેવાની
અખાડો જેવી જગ્યા (૨) (લા.)
જગ્યરહસીથી જમાવેલી એક

આડો પું. (જુઓ 'આડું') (લા.) અટ-
કાવ, વિરોધ (૨) આડ, દડ, આડાધ
એડો વિ. પું. આડો, ઉપો, ખરાબ

એડો પું. નેડો, રનેહ

ઓડો પું. કર ઉવરાવવાનું રસ્તા
ઉપરનું ચાણું, ઓઢી (૨) (કા.)
ખેતીના મોલને બાળી મૂકે એવો
દક્ષિણનો પવન [ઈશ્વરનું આડ
કોડો પું. (જુઓ 'કોડ') એક વનસ્પતિ,
કીડો પું. (સં. કીટ) પેટે ચાલનારો
નાનો જીવડો

કેડો પું. (જુઓ 'કેડ') (લા.) રસ્તો
(૨) પીછો, પૂંઠે (૩) છોડો, અંત
(૪) સત્તામણી [(લા.) મૂખ] માણસ
કોડો પું. ગોટી કોડી, સખનો, (૨)
કથાડો પું. ઘેરા રાતા કથાઈ રંગનો
ધોડો (૨) (લા.) ચતુર, હોશિયાર
ખાડો પું. જોડાની ખડા, ઓડી (૨)
કુકડો કે કળતરને રાખવાનું પાંજડું
ખાડો પું. (દિ. ખડા) સપાટીથી નીચેનું
નાનું મોટું ખોદાણ કે પડેસો ખાઓ,
ખાડ (૨) (લા.) ખોદ, નુકસાન

એડો પું. નદ

ઓડો પું. (દિ. ખોડા) માથા ઉપરની
આમડી પર બાજતો એક મેલ (૨)
માથાની આમડોનો એક રાગ (૩)
(લા.) સંકાર, નારા

ગોડો પું. (સં.) પથ્થરનું અણધાર્યું મોસનું
(૨) તમાકુ-ગાકુનું મોટું ગરિયું
(૩) હાસિલ, જમાત (કા.)

ગુડો પું. (જુઓ 'ગુડ') બદમાશ,
દાંડ, જગ્યરહસીનાં કામ કરનાર
માણસ [જાળ, ચક્તિ, દાંજ

ગૂડો પું. પખનો નળો (૨) (લા.)

ગેડો પું. (સં. ગેડક) એક નાકું

અને મગજૂત જંગલી જનવર
 ઘડો પું. (સં. ઘટ) ધાતુ કે માટીનું
 પાણી ભરવાનું ગોળમટોળ પાત્ર
 ઘોડો પું. (જુઓ 'ધોડુ') અથ (૨)
 (લાં) નદી કે દરિયાનું મોટું મોજી,
 લોહ (૩) ઘોડા જેવા આકારની
 જુડો નકશીદાર ખીંટી (૪) ચાંપ,
 કળ (જેમકે બદ્ધકની) (૫) કોઈ વસ્તુ
 મૂકવા માટે બનાવેલું બિંબુ ચોકડું
 (૬) ચાર પાંખડીનું કપાસનું કાંચું
 (૭) અંબુડાની પાસેની આંગળી-
 તમની-ઉપર પહેરવાનું સોના-રૂપનું
 ધરેલું [વલય, બ્રોચ] પું.
 ઘુડો પું. ઝીઝીના કાંચનું એક ધરેલું,
 ચોડો પું. એક ઉપર એક વરતુનો
 ખડકલો
 છડો પું. 'છડા'નું એ વ. (જુઓ
 'છડા') (૨) મોતીનો કાંઠો (૩)
 છંદકાવ
 છોડો પું. અંત (૨) હદ, સીમા (૩)
 (લાં) પાલવ (૪) આચરે, મદદ
 (૫) છોડો વાળવો-મરણ પાછળ છોડો
 વાળાને રાંધું એ
 જૂડો પું. સાવરણી (૨) જૂડો
 જોડો પું. પગરખું (૨) જુઓ 'જોટો'
 ઝડો પું. ઝુડો, પ્વજ (૨) (લાં)
 ઝુજોશ (૩) પક્ષ કે એની આગેવાની
 ફેંદોરવણી
 ઝાડો પું. ('ઝાડ' ઉપરથી) વિજા (૨)
 દસ્ત, જુઝાવ (૩) (લાં) (જુઓ
 અંટી) ખારીક તપાસ (૪) ઝાંઝુ-
 બેજણી નાખવી એ

ઝુડો પું. જુઓ 'ઝટો'
 ઝુડો પું (સં. જૂટ) ઘણી ચીજોનો
 સાથે બાંધેલો જથ્થો, જૂડો
 ઢાંદો પું. અગ્નિ, દેવતા (૩) (૪)
 'જુઓ 'ઢાંડુ', વણખર, ટોણું
 ઢાંડો પું. બગદ
 દૂંડો વિ પું (જુઓ દૂંડું) દૂંડા દાખ-
 વાળો પુરુષ (૨) (લાં) દુષ્ટ, નીર
 ટોડો પું. તોડો, પગે પહેરવાનું એ
 ધરેલું (૨) બદ્ધ સળગાવવાનું
 જાડો લાંબો જામચીરી (૩) એ
 હજાર રૂપિયા કે એની ભરેલી કાથળી
 (૪) સતાર ૧૦ વાદ્યોમાં અલકાર
 તરિકે વગાડતો સ્વરસમૂહ
 ટોડો પું. ટોડામરાસ (૨) ટોડો (૩)
 મીનારો (૪) મોખરો, ભાગોળ
 ડંડો પું. (સં. ડંડ) જાડો દૂંડો લાકડો,
 ડંગરો (દાણો (૩) દહીં, ગરબો
 ડાંડો પું. (સં. ડંડ) દૂંડો ડોડો (૨)
 ડુડો પું (મ.) નમૂનો, ફરમો (૨) જુઓ
 'ડુટો' (૩) મોટું ફડકું
 ટોડો પું. (જુઓ 'ટોડો') ફળપૂક્તો
 મર્જવાળો નવો ફૂટતો ગોટો (૨)
 દાણાભરેલું મકાઈનું ફડકું
 ટેડો-ટો પું. ટેદ (તુચ્છકારમાં)
 ઢોડો પું. પથ્થર, પહાણો (૨) (લાં)
 જડસુ આદમી
 તાડો પું. (રવાં) સોજાને લીધે ચામડો
 તણાઈ થતી પીડા (૨) (લાં) જૂનો
 જથડો (૩) આમદ, હડ (૪) ચાક
 તોડો પું. ટોડો, પગનું ધરેલું (૨)
 હજાર રૂપિયાની થેલી (૩) (જુઓ

‘ટોડો’ ટોડલો (૪) મીનારો, શિખર,
 કંગરો (૫) વાવની ઉપરની દીવાલ
 (૬) ચણતરમાં દીવાલની બડાઈની
 દિશામાં મુકાલી ઈંટ (૭) (જુઓ ટોડો)
 બંદૂકની બમગરો
 તોડો પું. (તાડવું ઉપરથી) પૂણીઓ કાંતતાં
 પડેલો ફેરો (૨) કાચું તોડેલું ફળ
 (મરી કાકું વગેરે)
 માડો પું. જુઓ ‘તાડો’
 દો પું. (‘દડવું’ ઉપરથી) ગાળાકાર
 ચીજ (ખાસ કરીને રમવાની), ગોટો
 દોડો પું. (સં. દડ) દૂંકી બડો લાકડો,
 ડોડો (૨) મોઈ સાથેનો દડો
 ઘોડો પું. જુઓ ‘ગડો’
 હોડો પું. જુઓ ‘હૂડો’
 કોડો પું. જુઓ ‘ડોડો’
 જોડો પું. ગાળવાનું સમતોલપણું ન
 હોવું એ (૨) એનું સમતોલપણું
 લાવવા મુમતો બાર (૩) (લા.)
 બોધ (૪) નિયમ, ધોરણ (૫) ઠોમણું
 ઘોડો પું. (‘ધોડવું’ પરથી) (લા.) દોડ
 નોડો પું. (જુઓ ‘નેડ’) ગ્રેમ (૨) નેતાં
 પડો પું. (સં. પુટ) મોડું પડોડું કે બૂડો
 પોડો પું. (સં. પટલ) ટોપ (૨) (લા.)
 ટોડેરા
 પડો પું. (સં. પડિત) (તીથનો) ગોર
 પાડો પું. (દિ. પડુઆ) ભેસવું નર બમ્બુ
 કે એનો નર
 પાડો પું. (‘પાડવું’ પરથી) (મીનામાં)
 તાંબા વગરે દલકરી ધાતુનો ભેજ
 પાડો પું. (સં. પાટક) મદોદરો
 પાડો પું. (મુ) ધારો, રદિ, ચંપ્રદાય

પાડો પું. આંકનો બડિયો ગિાજો-ગોટો
 પિં(-પી)ડો પું. (સં. ‘પિંડ’) વીરલો
 વાળેલો
 પૂડો પું. (સં. પુટક) લોટ કે દાળના
 ખીરાની તળેલી પોળા (૨) મધપૂડો
 પેડો પું. રાંધવાનું માટીનું મોટું વાસણ
 પેડો, પેડો પું. (સં. ‘પિંડ’)
 પિંડ, (માટીનો) લેકો (૨) કૂધના
 માવાની બનાવેલી એક મીઠાઈ
 પ્યાંડો પું. મુસલમાન (તુઝકારવાચક)
 બીડો પું. ‘બીકું’ ઉપરથી કમળો
 ધાલેલું મોટું પરખીડિયું
 બેડો પું. વદાણ (૨) ટોળી, ટુકડો
 બેડો પું. હેડો બોમ્બો જે [તાંતડો
 ભાંડો પું. બોધરણું, પહેળા ગોઠાની
 ભીંડો પું. લાકડું બીડવા માટેનું સુધારનું
 એક ઓગર (૨) વસ્તુ ઉપર કેતર-
 કામ કે કોઈ કારીમરી વગરવા માટે એ
 વસ્તુને કોઈ ચેમવાળા સાધનમાં પક-
 ડાવવામાં આવે છે એ (૨) બીસો
 ભીંડો પું. એક સાક કે એનો કોડ
 (૨) (લા.) દરકત (૩) (લા.) ગપ
 ભેડો પું. (લા.) ભેખડ
 માડો પું. (સં. મંડ) રાટલાનો પોપડો,
 રાટલીનું પક (૨) પૂડો (૩) ધળી
 ગોટી અને પાતથો રાટલી (૪) પૂલકા
 મૂડો પું. (સં. મુઘિત) મદારી નેનો
 મિખારી
 મૂડો પું. (સં. મુંક) ધાળીનું બારંવાળું
 ગોગખાનું
 મૂડો પું. સરકતની કે નેવરની એક જાનની
 ગોગ પરથી કે માંચી નેનું આમન

મુડો પું (સં. મુડિત) ખોડું માથું (૨)

ખોડા માથાવાળો માણસ, મુડિયો

મેડો પું. માળ (૨) નાનું માળિયું

રાડો પું. (જુઓ 'રાડું') જુવારખાજરી વગેરેનો સડો

રેડો પું. (મર. મ. રેડા) વાછડો, રેંડ્યો

(૨) હરથ નર [લાડકવાયો હોકરો

લાડો પું. (જુઓ 'લાડી) વર (૨)

લૂંડો, લોંડો પું. દાસ, ગુલામ (૨) વિ

ખું. તોફાની

વડો પું. મોટી વંડી (૨) એના વડે

આંતરેલું મોડું સ્થાન

વાડો પું. (સં. વાટક) ધર પછવાડે

આંતરેલી ખુલ્લી જગ્યા (૨) બકરાં

મોટાં પૂરવાની જગ્યા (૩) મહોલો

(૪) સંકાસ (૫) (લાં) પક્ષ, તક

વેડો પું. ('વેડવું' ઉપરથી) વેડનારો

સડો પું. ('સડવું' ઉપરથી) ડાહવાટ,

ખગાડો (૨) (લાં) વ્યભિચારાદિક

બ્રહ્મચાર, ખરાબી [ડી

સડો પું. (જુઓ 'સડી' (૧)) મોંગી

સડો પું. (સં. શુક) કાકડા વિનાનો મોખડ

સૂંડો પું. (કા.) સૂંડો ટોપલો

સોડો પું. જુઓ 'સોડ' સ્ત્રી. - બીજો અર્થ

હડો પું. જુઓ 'અડો' [(૨) મહેંગાર

હાડો પું. કાગડો, હાડિયો

હાંડો પું. મોટો ઢોંગો (૨) હાંડવો

એકવાની (૩) (કા.) વૈષ્ણવોનું ઉત્સવા

ત્મક ભોજન (૪) (લાં) મૂખ, મં

હૂંડો પું. કૃષ્ણ કે આખો જથ્થો, સમૂ

(૨) નાના વાછડાએના વેપારીને

વાછડાએના સમૂહ

હુડો પું. અતિશય લગની, આસક્તિ

હાડો પું. ઓઠો, ઢાકણ (૨) મોઝું

આઠ પું (સં. 'આઠવ' ઉપરથી) ઢગલો

પૂં (૨) પૂંછ (૩) ગસોઈ માટે કરેલી

ઝાણના ટુકડાની રચના, આઠ

ઢોઢ વિ. (સં.) પરણેલું (૨) લાલ

જવાયેલું (૩) પું. પરણેલો માણસ

એઠ સ્ત્રી. જુઓ 'હેડ'

કાઠ (સં. કુઠ) પું. ચામડીનો એક રોગ

કાઠ સ્ત્રી. (સં. ગોઠ) ઢોરને બાંધવાની

જગ્યા, ગમાણ, કોડ

કોઠ સ્ત્રી. (સં. કોઠ) કારીગર લોકોને

કામ કરવા બેસવાની જગ્યા, કોડ

ગઠ પું. (દિ) દિલ્હો (૨) પર્વત ઉપરનો

કોટ (૩) (લાં) ભારે કામગીરી

ગાઠ વિ. (સં.) ધટ, ધાડું (૨) અત્યંત,

ધણ (૩) ભારે, ધોર (નિદ્રા)

ગૂઠ વિ (સં.) ગુલ, છાતું (૨) ન

સમજન એવું, ગદન (૩) ઈંદિયાતીન,

'મિસ્ટિક'

ચઠ પું. ચડાવવાયો માર્ગ, ચડાવ

ટાઠ સ્ત્રી. (જુઓ 'ટાડું') ઠંડી

ઠઠ વિ. (સ્વાં) મૂખ (૨) અભણ

ઠંઠ વિ (પેલું) જોડે વપરાય છે-

ચોલું ઠઠ સાવ ચોપુ

ઠેઠ પું. એ નાગની અત્યંત, જાતેનો

આદમી; ટેડ (વણકર ચમાર વં)

ઠાઠ સ્ત્રી (સં. 'ઠાઠા) ચપટા માથાનો

આવવાનો દાંત, ૬૯

૬૯ વિ. (સં.) સ્થિર, મગજીત (૨)

પાકું (૩) નિશ્ચિત (૪) ટકાવિ, અટકાવ

૬૯ વિ. (સં. ૬૫૪) એક ને અર્ધું-

‘૧૧’ (૨) સ્ત્રી. દોઢગણું થયેલું એ

પીઠું. વડો બેઠું, આગેવાન (રમતમાં)

પીઠું વિ. પ્રોઠ, મોટી ઉમરનું, ઠરેલું

પીઠું ન જેના ઉપર મેઘનાં લાકડાં-

પાટિયાં જડવામાં આવે છે તે ધડેલી

કે અણખડ વળી, પીઠિયું

પ્રોઠ વિ. (સં.) પુખ્ત, આધેક (૨)

(લાં) ગંભીર (૩) વિશાળ, લગ્ય

મઠ પું. (સં. મઠ) માતા કે દેવીનું

સ્થાનક (૨) (લાં) મૂળસ્થાન

મઠ પું. દરબારગઠનો આગલો જોડો

મેઘદાર ભાગ, માઠ (૨) ડેહું (૩)

ચોળનો મેઠો

માઠ પું. મેડીવાળું, સુંદર મકાન (૨)

વાસ, મહોદ્ધો (૩) માઠ, એક રાગ

મઠ વિ. (સં.) છુદ્ધી કામ ન કરતી

હોય તેવું મૂખ (૨) સ્તબ્ધ, નિચેલું

મેઠ પું. લાકડામાં પડતો એક છત્ર

મેઠ પું. (૬ મેઠક=૬ડો, દોડો, ખીસો)

ખજાની વચ્ચે રાખેલી થાલડી (ધંડર)

મેઠ પું. (દિ.) વણિક-વેપારીને મદદ કરનાર

નાગરોમાં એક અટક

માઠ પું. (પ્રા.) (મેઠિરનો રહોય) આ-

લસુ વાણિયા સુતાર તથા માંચીમાં

એ નામની તે તે પેટાનાતનો માણસ

૨૬ સ્ત્રી. (સં. ૨૬) લગની (૨) (લાં)

૬૬, અગ્રિય

૨૬ સ્ત્રી. શેરડીનાં સૂકાં પાન (સ.)

૩૬ વિ. (સં.) ધણા કોળથી ગચાર કે

વપરાશમાં હોવાથી ૬૬ થયેલું

લોઠ પું. પાણીનું લાટ જેવું મોળું, પૂરનો

ધોડો (૨) મિઠાંબો

લોઠ પું. (મં. લોઠ) તાપથી આગળાને

આગેલો માટીનો ગઢો (૨) લોઠાનો

લઠો (૩) (લાં) વાંધો, તકરાર

વાઠ પું. (વાઠું) પરથી કાપ, જખમ

(૨) ધાર (૩) ચૂંક (૪) કાપણી (૫)

શેરડીનું ખેતર કે વાવેતર, વાઠ (૬)

શેરડી પીલવાનો સંચો

વાંઠ સ્ત્રી. (કા.) ચારાને માટે ધાસ-

પાણીવાળી જગ્યા (૨) કુકાળને કારણે

પર મુલક જતાં કુધાળાં પશુનું ધેણું

વેઠ પું. (મં. વેઠ) આંગળી ઉપરનો

સાંધો આંગળીનો કાપો (૨) બેથી

વધારે આંગળીવાળી વાળાની વાંટી

વેઠ પું. (જુઓ વેટો) (મં.) હાથ પગની

આમડી ઠંડીને લીધે કે ખીજી રીતે

ફાટવાથી પડતો ચીરા, વરઠ, ૬૬

શંઠ પું. (સં. ૫૬) નપુંસક (૨) ૬૬ પું.

૫૬ પું. (સં.) નપુંસક

સંઠ પું. સ્ત્રી. (દિ.) વઢાણુ ચાલે એ માટે

વઢાણુના ચાંબલાને બાંધવામાં આવતો

પવન ગ્રીવતો કપડાનો પદ

સાંઠ પું. (સં. ‘૫૬’ ઉપરથી અર્થભેદ)

આખેલો (૨) (લાં) માતેલો-નિર-

કુચ માણસ

સાંઠ પું. જાંટ (૨) સ્ત્રી. જાંટડી, સાંઠખી

સૂંદ સ્ત્રી. (સં. સૂંઝ) હાથીનો લખિ

નાકવાળો અવધવ (૨) માખી વગેરે

એ અંગ

હોદા વિ. સ્ત્રી. (મં.) ચંરણેલી સ્ત્રી
કદા સ્ત્રી. જુઓ 'કડા'માં
દાદા પુ. બ. વ. (લાં) રોગને કારણે તે તે
અંગ ઉપર દેવામાં આવતા કામ (કા.)
દાદા પુ. બ. વ. (દાક ઉપરથી) લોદાના
દાંતા (કરબડીના)
દોદા પુ. બ. વ. - દાં ન બ. વ. દોદાના
ગડિયા (૧×૧૧=૧૧) •
ઢોદા વિ. સ્ત્રી. (મં.) ત્રીસથી પંચાવન
વરસની નામિકા, પ્રગલ્લા (કાંચાં)
લોદાં ન. બ. વ. (લોદું ઉપરથી) લોદાનાં
ઓળાર
ઢોદિ સ્ત્રી. (મં.) ઢોદપણું, પીદપણું (૨)
ભાષા તેમ વિચારની પરિષદવતા (૩)
(લાં) સાક્ષિપ્રાય અમરકારિક લખાણ
ફદિ સ્ત્રી. (મં.) ફદ અથેલી રીતિ કે
રિવાજ (૨) એ કારણે અથેલો પ્રમ-
લિત નિશ્ચિન. ફદ અર્થ (૩) (લાં) દેવ
અમદી વિ. (મં. અર્ધતૃતીય) '૨૧'
કદી સ્ત્રી. (જુઓ કદવું) ખાવાની એક
કોદી સ્ત્રી. જુઓ કુદાડી [ખવાડી વાની
ગદી વિ. મદમાં રહેનારું
ગદી નાનો મદ (૨) નાનું માદકું
દાદી સ્ત્રી. (લાં) મદદાની આલ્યા પછી
કારેલી રાખ
દોદી સ્ત્રી. દરવાજે પહેરાવાળાને બેસ-
વાની પડાળી, ચોડીનું સ્થાન, દોદી
દોદી પુ. (સિં.) એક જાતનો. માત્રા
(૨) ચરણાર્ધ પગાડનારો એવી એક
જાતનો માણસ (૩) વૈષ્ણવોમાં મંગળ
ઉત્સવો વખતે રાત્રે લગવાનાં ગુણુ
ગાન કરવા દાદીનો વેશ સજ્જ આવેલો

પુરુષ (દાદી-દાદજી બને બને છે)
દુંદી સ્ત્રી. એકરમત, ધંદીનો ખીલો
દોદી સ્ત્રી. દડપટ્ટી (૨) (લાં) ત્યાં
ભિમતા વાળ
દોદી સ્ત્રી. જુઓ 'ડોદી', દરવાજે પહે-
ગવાળાને બેસવાની પડાળી, ચોડીનું
સ્થાન
ધેદી સ્ત્રી (મં. પીક) ચરાફની દુકાન
(૨) વેપારીની ઠોઠી (૩) વંદપર-
પરાનું પગથિયું [મદૂલી
મદી સ્ત્રી. (સં. મદિકા) કુટિર, ખાવાની
મી(-મી)દી, મેદી સ્ત્રી. સોનામુખી,
મેંદી સ્ત્રી. ઘેડી, આડરી [મીંદિવાવળ
લોદી સ્ત્રી. (જુઓ 'લોદું') તવી (૨)
વિ. લોદાનું (૩) લોદાના જેવું
વંદી સ્ત્રી. જુઓ 'વંદી'
વાદી સ્ત્રી. ઘી પીરસવાનું નાળચાવાણું
મારીનું કે એવું, વાસણ [વિનાની
વાંદો વિ. સ્ત્રી. વરંનો અભાવે પરમ્પા
શેડી સ્ત્રી. નાનો શેડો (૨) (મંદા) એક
નદી (યુજરાતની)
ઝેડી સ્ત્રી. (મં.) 'ઝોઝેશન' (ગ.)
કૂંડું વિ. ગૂંછળા જેવા વળાકવાણુ
(સિંગકે) (૨) એવું દોર; ઉદાં કૂંદી
એસ
ગાડું વિ. (સં. ગાદ) ઘટ, ધાક (૨)
અત્યંત (૩) ભારે, ઘોર
દાડું વિ. શીતળા, 'દંડ' (૨) (લાં) 'રી-
ગથેલ', ગરમાવા વિનાનું (૩) વાસી
(૪) ધીમું, મંદ (એમકે કામમી) (૪)
ઠટ ન ઉડેરાય એવું, શાંત સ્વભાવનું
દાંડું ન. માનવ, શરીરનો પીક પાછળનો

નિત જોનો લાગ (૨) જાળ (૩) મરી
 ગયેલું દોર
 હુંડું ન. જુઓ હુંડું, ક્યુસવામાંથી
 દાણા કાઢવા પછી રહેલું ફાંડું
 ફાંડું વિ. (દાઢ ઉપરથી) ફાંડાણું
 ફેડું ન. જુઓ 'ફેડું'
 ફેડું ન. (સં. પીકક) દાંતનાં મૂળ દાંકતો
 ભાગ, અવાળું [ખૂન મોઢું
 મોઢું, મોઢું વિ. (સં. મોઢ) મોઢ (૨)
 છુટું, છૂટું વિ. (સં. ૨૬) ૨૬, ૪૨કું
 માડું ન (સર૦ 'માડુઆ') (ક.) માડું
 માથુસ
 મોઢું વિ. મનમાં સમજે પણ બહાર
 દેખાવા ન દે તેવું (૨) (લા૦) 'મ'પું,
 મોઢું ન. મોઢું [પૂર્વ
 મોઢું ન. (સં. મુખ) મોં, મુખ (૨)
 આખો ચહેરા
 મોઢું વિ. વપરાય મજાખૂત થયેલું (૨)
 (લા૦) કુઝા વેદી કંઠેલું થયેલું (૨)
 નમણા, સુધરે નહિ એવું (ગુનેશ્વર)
 મોઢું વિ. સંભાળ વિનાનું રખડવું
 મોઢું વિ. ભાડું રમકા જેવું
 મોઢું ન. (જુઓ 'મોઢું') મોઢું છાલું (૨)
 મોઢું
 મોઢું ન. (જુઓ મોઢું) દિવંસના ત્રીજા
 અંતે જોયા પ્રકરની સંધિએ સમય
 મોઢું ન. (સં. મોઢ) મોખડની માત્ર
 (૨) (લા૦) કારીગરનાં મોખડનાં
 દર્શકાર
 મોઢું વિ. જેવું સમજા ન થયું હોય તેવું
 મોઢું ન. (મ.) જુઓ 'મોઢું', ઉ-જી-ની
 ખારખડીની નિશાનીઓ

પુઢે અ. (મ.) આગળ, મોખરે (૫)
 ઝોઢો મું. જુઓ 'ઝોઢો', આઝોઢન,
 લાંકજીવું વચ
 કાઢો પું. (સં. દ્વાથ) તેજના વગેરે નાખી
 કરેલો ઉઘોળો (૨) કાવો
 કાઢો પું. (કાઢવું ઉપરથી) ખેતરમાંથી
 વધારાનું પાણી કાઢી નાખવા કરાતી
 નીક
 કાઢો પું. (મ.) કાઢો (૨) વિ. પું.
 (લા૦) કાવાળ, કાઢાળ
 કાઢો પું. (કાઢું ઉપરથી) (લા૦) કાઢે પેટ
 અંદરથી ખાળી મૂકે એવું મર્મવચન
 (૨) રાગ ઉપર તે તે અંગમાં
 દેવામાં આવતો કામ
 કાઢો પું. 'ક' અક્ષર (૨) વિ. પું. (લા૦)
 લાંઢો પું. મોટો જાળ [મખ
 જાંઢો પું. મોટો
 જાંઢો પું. (મોઢું ઉપરથી) મોઢિયું
 જાં-રો, -રોઢો પું. મોઢું છાલું (૨) ત્રીજા
 અને જોયા પહોરની સંધિએ થતું
 મોજન, ચાર વાગ્યાનું 'સ'ય
 વઢો પું. જુઓ 'વઢો'
 વાઢો પું. ('વાડું' ઉપરથી) સતાર
 વાંઢો વિ. પું. કન્યા ન મળવાથી કુંવારો
 હોય એવો
 વેઢો પું. (જુઓ 'વેઢ') અંગતી ઉપર-
 ના સાંધાની લંબગોળ કાતરી
 ચેઢો પું. ખેતરની ચોગરે હડે જોયા
 વિનાની મુકાની જમીનની પટ્ટી
 સાંઢો પું. (સર૦ દિ. સંધ) મોતી ભતનું
 એક માણી (જેવું) તેવ વાજારજી દવા
 તરીકે વપરાય છે)

ણ

અણુ (સં. અન) નકારવાચક અને નિષેધ-
વાચક પૂર્વગ; ઉદા. અણુસમજુ,
અણુગતજુ

-અણુ (મં. અન) ક્રિયાવચક નામ
બનાવનાર પ્રત્યય; ઉદા. જમણુ

-અણુ (મં. આતી) નારી જાતિનો પ્રત્યય;
ઉદા. ધોળણુ, માળણુ

આણુ સ્ત્રી. (મં. આચા) આચા, ચાસન,
સત્તા (૨) (લા.) દંદેચ (૩) મનાઈ

(૪) સામાને 'શયય' આપવા એ
ઉંણુ વિ. (સં.) જીનું, ગરમ

ઊણુ વિ. (મં. જીન) જીણું (૨) સ્ત્રી.
જીણુંપ [(૩) કોશિયાનું જળું

ઊણું ન. (સં.) જીન (૨) તાર, તંત્ર
ઝણુ ન. (મં.) ટેલું, કગજ (૨) (લા.)

આભારનો ભાર, પાડ
એણુ ન. (સં.) એકજાતનું કાણું હરણુ

ઓણું વિ. (સં.) જીનનું, જીનમાંથી
બનાવેલું

ઠણુ પુ. (મં.) દાણો (૨) ધણો નાનો
ભાગ, પરમાણુ (૩) કાંગરી

-ઠણુ (-ણુ) ક્રિયાવાચક વિશેષણાત્મક
અનુગ; ઉદા. ખીકણુ, લકઠણુ,
મારકણુ

કંણું પુ. (મં.) કાન (૨) (મ.) કાટખૂણુ
ત્રિકાણુમાં કાટખૂણાની સામેની બાજુ

(૩) સુકાન (૪) (સંજા) કુંતીનો
સૂર્યથી યયેલો પુત્ર, રાધેય (૫)

જ્યસિંહ સિદ્ધગજનો પિતા
કાણુ સ્ત્રી. મરેલા પાછળ રેલું ફૂટલું એ

(૨) એ પ્રકારનો ખરખરો, લોકિક

કૂણુ સ. (સં.) (કા.) જુઓ 'કાણુ' ?
કૂણુ વિ. (સં.) સ્થામ, કાણું (૨) પું.

(સંજા) વિષ્ણુનો આદ્યો અવતાર,
કદાન વાસુદેવ

કોણુ સ. (સં. ક: પુન:) બહુધા માણસ
માટે પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ

કોણુ પું. (સં.) ખૂણો
કાણુ સ્ત્રી. (સં.) વખતનું એક માપ,

સેકંડનો ન્હાણ (૨) (લા.) છેક
જૂજ સમય (૩) તક

ક્ષીણુ વિ. (મં.) ધસાઇ ગયેલું (૨)
સુકાયેલું (૩) (લા.) નબળું (૪) ગરીબ

ક્ષુણ્ણુ વિ. (મં.) ખોદેલું (૨) ખડેલું
(૩) દબેલું (૪) પગ તળે વટાયેલું

(૫) (લા.) બરોબર વિચાગયેલું
ખણુ સ્ત્રી. ('ખણુવું' ઉપરથી) વહર,

ચેળ, ખંજવાળ (૨) એક જાતની
ગરોળી

ખૂણુ પું. (મ.) ટેળવ કે કળાટનું ખાતું
ખાણુ સ્ત્રી. (સં. ખનિ) ખનિજ પદાર્થો

ખોદી કાઢવા કરેલી માટીની લાખી
જાંડી ખાડ (૨) જુવાર વગેરે જરી

રાખવા જમીનમાં કરવામાં આવેલો
ખાડો (૩) (લા.) જાંડાર

ખીણુ સ્ત્રી. (જુઓ 'ખિંડ') પર્વતના
બે જોવા લાગ વચ્ચેનો પ્રદેશ (૨)

બે ટેકરીઓ વચ્ચે આવેલો સાંકડો
માર્ગ (૩) નદીની બેઉ બાજુનો

નીચાણવાળો વિસ્તૃત પ્રદેશ
ખૂણુ સ્ત્રી. (જુઓ 'ખૂણો') હરકાઇ બે

દિશા વચ્ચેનો ખૂણો (ઈશાન અગ્નિ

નેમ્મત્ય અને વાયવ્ય)
 ગુણ સ્ત્રી (મ) નિશાની, ચિદ્ર
 ગણ પુ. (મં.) ટોણું, મંડગ (૨) જાત,
 વર્ગ (વ્યા.) (૩) શિવનો સેવક સમુ-
 દાય (૪) હંદ:શાસ્ત્રમાં ત્રણ ત્રણ
 અક્ષરનો અંક; ઉદા० સગણ, મગણ વા
 (૫) હંદ:શાસ્ત્રમાં ચાર ચાર માત્રાનો
 પદનો એવો ગણ
 ગણ પુ. (મં.) ગુણ ગુણ (૨) પાઠ
 ગુણ પુ. (મં.) જાતિસ્વભાવ, ધર્મ (૨)
 સદગુણ (૩) પ્રકૃતિનાં ત્રણ ધર્મ-
 સત્ત્વ રજસ તમસ (૪) એ પરથી
 ત્રણની સંખ્યા (૫) (લા०) સારી
 અસર, ક્ષાપ્તો (૬) ઉપકાર (૭) દોરો
 (૮) પણી-ધનુષની દોરી (૯) દોકડો,
 'માફ' (૧૦) (વ્યા.) સ્વરોના બે
 ધર્મ-ગુણ વૃદ્ધિમત્તો પ્રથમ (૧૧)
 (કા० શા०) કૃતિનું રસપ્રદ લક્ષણ
 (શેષી લાક્ષિત્ય વગેરે) (૧૨) વિ.
 (સંખ્યાને અંતે સમાસમાં) ગુણિત,
 -ગણ; ઉદા० દ્વિગુણ, ચતુર્ગુણ
 ગુણ સ્ત્રી. (સં.) ગોણી) થેસો, ક્રાથણો
 (૨) પાસકું (અધિક ઉપરનું) (૩)
 ચાર સામાચાર મણનું માપ
 ગુણ પુ. (સં.) કોણિક કાટખૂણો
 (કારીગરનો)
 ગોણુ વિ. (મં.) મુખ્ય નદિ એનું,
 પેદામાં આવતું (૨) (લા०) મ.મૂડી
 ઘણુ પુ. (મં. ધન) મોટો જારે દયોડો
 ઘણુ પુ. (મં. ધન) લાકડામાં યતો એક
 કોડો
 ઘણુ પુ. (દ.) એક હરે રંધાવ તગાવ

કે કચરાવ ખંડાય એટલો જથો (૨)
 (લા०) સંહાર, ખરાબી
 ઘણુ પુ. (મં. ધન) મોટો દયોડો, ધણ
 ઘણુ (સં. ધુણ) લાકડું કોરી નાખનાર
 કોડો (૫.)
 ઘણુ પુ. (મં. ધાણ) મંધ, ખરબો
 ધુણુ પુ. (સં.) લાકડું કોરી ખાનારો
 એક કોડો [ઇદ્રિય
 ધાણુ ન (મં.) વાસ, મંધ (૨) નાકની
 ચણુ સ્ત્રી ('ચણુ' ઉપરથી) પંખીઓને
 ચણવા માટે નંખાતું અનાજ
 ચણુ સ્ત્રી. (જુઓ ચીણુ) કરમશીવાળી
 કપડાની સીવણી
 ચીણુ સ્ત્રી. ('ચીણુ' ઉપરથી) સ્ત્રીઓની
 કાટનું એકજાતનું શરણું (૨) બાધરા
 નેકા આગળની તેમજ કૂડાં વગેરેની
 એવી કરમશીઓ [ખોરાક, ચણુ
 ચીણુ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચણુ') પંખીઓનો
 ચીણુ ન. માટી મીઠું વગેરે ખોદવાનું
 ઝોળાર [શિષ (પરિની)
 ચૂણુ સ્ત્રી. ('ચૂણુ' ઉપરથી) ખોરાકની
 ચણુ સ્ત્રી. ચણી, ચણ [ચૂરણ, ખીંકો
 ચૂણુ વિ. (સં.) ચૂરો થયેલું (૨) ન.
 ચોણુ ન. (રવા) હૂંદર
 છાણુ ન. (દ.) માપ બેઠની વિણ, ગોખર
 (૨) (લા०) હૂસ [વ્યક્તિ
 જણુ પુ. ન. (મં. જન) પુરુષ (૨)
 જાણુ સ્ત્રી. ('જાણુ' પરથી) માન,
 માહિની (૨) જોગખાણુ [માતા
 જાણુ વિ. ('જાણુ' ઉપરથી) જાણકાર,
 જાણુ સ્ત્રી. ન. (સર ૦ દે ઝીણુ=મં.)
 કેરીમાં એટલી પરનું ફવાડીવાળું

સખત પા [અથેલું, તદન જનું
 છલું વિ. (સં.) ધસાઈ કે ખવાઈ
 જલું સી. વરસાદની ફરફર (૨) પાણીની
 એવી ફરફર

ઝલું અ. (રવાં) ઝલુંઝલાટ [રમેટી
 ઝીલું સી. ('ઝીલું' ઉપરથી) ઝીણી
 ઝીલું સી. (જુઓ 'ઝલું') વરસાદની
 ફરફર (૨) પાણીની એવી ફરફર

ઝેલું સી. (ઝીલું ઉપરથી) ઝીલું, ઝીણી
 રમેટી (જેમકે પીંગતા રતી,
 તમાકુની વં)

ઝેલું સી. વરસાદની ફરફર (૨) પાણીની
 એવી ફરફર (૨) (લાં) કોધની
 મૂળરી-કમકમી

ટોણું(-ણું) ન., -ણું પું. (ફે તાનફ)
 મહેણું, મર્મવચનનો ઠાક (૨)
 નહુટોણું

ઠાણું ન (સં. સ્થાન) સ્થાન જગ્યા,
 ઠામ (૨) (સરં મ.) તમેસો (૩)
 (લાં) ધોડીની ઝગડા (૪) ધોડીની
 પ્રસતિ

ઠાણું સી. પ્રકૃતિ, રીત, દમ, શરીરનો
 ઠાણું સી. વાંધો, નુકસાન હાવભાવ
 તાણું સી. ('તાણું' ઉપરથી) શરીરની
 નસોની ખેંચ (૨) (લાં) તંગી,
 અજત (૩) આમહ, ખેંચ

તાણું ન. ('તાણું' ઉપરથી) પાણીના
 વહેણું-તાણું જવાનું જોર (૨)
 શરીરની નસોની ખેંચ

તીફણું વિ. (સં.) બારીક અણીવાણું
 (૨) (લાં) આકરું, તીખું (બાણું)
 (૩) ચકોર, ચપળ, કુશામણદિનું

તૂણું ન (સં.) ભાથો, તીર ગખવાનું
 તૂણું ન. (સં.) તરણું, ધાસ [ખોણું
 તૂણું વિ. (સં. ત્રિ-ત્રીણિ) '૩' [શરણ
 ત્રાણું ન (સં.) રક્ષણ, અચાવ (૨)
 દાણું ન. (સં. દાન) જઠાત (૨) ન.
 (દા.) (રમતમાં) વારો, દાવ

દૂણું સી. ('દૂણાનું' ઉપરથી) દૂણાનું એ,
 દૂભાયાની અસર

દેણું વિ. ('દેતું' ઉપરથી) દેનારું (સં-
 માસને અંતે); ઉદા. સુખદેણું

દેણું ન. ('દેતું' ઉપરથી) દેતું, કરજ (૨)
 સરકાર-બરણું (૩) (લાં) ઉપકારનું
 દબાણ

દોણું પું. (સં.) (સંગા) પાંચ કોરવોના
 ચુર (૨) હોજ (૩) ધડો (૪) પડિયો
 (૫) કાગડો (૬) પું. ન. એક માપ
 (એક કે ચાર આદક નેટણું)

ધણું સી. (સં. 'ધેનું' ઉપરથી) રીમં-
 તિની સી, પ્રથમવારની સગર્ભા સી

ધણું ન. (સં. ધન) ગાયોનું ટોણું

ધણું અ. (રવાં) ધોધી વરતુનો અવાજ
 ધેણું(-ન) સી. (સં. 'ધેનું' ઉપરથી)
 ધણું, સીમંતિની સી, પ્રથમવારની
 સગર્ભા સી

ધોણું ન ('ધોતું' ઉપરથી) ધોતું એ
 (૨) ધોવણું (એકવાક વગેરેનું)

નેણું ન. (સં. નયન) નયન (પ.) (૨)
 પૂજામાં દેવ-દેવીને ચોડાતી કાચ
 વગેરેની આંખ

પણું ન. (સં.) પ્રતિજ્ઞા, ટેક, વચન,
 નેમ (૨) ચરત, હોડ (૩) પુ એક
 પ્રાચીન સિદ્ધો

પણુ અ. (સં. પુનર) પરણુ (વિરોધ-
વાચક ઉલ્લાસ-વધી) (૨) વળી, ઉપ-
રાંત, સુધ્યાં

પણુ ન. (લુઓ 'પણુ') નામ વિશેષણ
કે સામાન્ય કૃદંત ઉપરથી ભાવવાચક
નામ બનાવતો અનુગ; ઉદા. ગાંડપણુ,
પણુ ન. (સં.) પાંદડું [ભોજનપણુ
પણુ સ્ત્રી. (સં. પાણિયું) ચોથો ભાગ,
ચોથો ભાગ દર્શાવનારી કાના જેવી
જીભી લીટી (૨) મંદસ્મૃતમાં વાક્યને
છેડે આવતી જીભી લીટી (૩) (લા.)
ચાર આના

પાણુ ન. (સં. પાન) ખેતરના પાકને
પાણી પાવું એ (૨) ઝાંઝ, પવાત
પાણુ પુ. (સં. પાણિ) હાથ (૫.)

પૂણુ પિ. (સં.) અકબધ પૂઠ (૨)
સમાપ્ત (૩) (લા.) ન. મીઠું, સ્વચ્છ
પેણુ સ્ત્રી. (અ. પેન) પથ્થરપેન .

પેણુ અ. પણે (અ.)

પોણુ ન. (લુઓ 'પણુ') પ્રતિષ્ઠા

પ્રણુ ન. (લુઓ 'પણુ') હોડ

પ્રાણુ પું. (સં.) આસનો વાવુ (૨)

જવ (૩) (લા.) જવનસકિત, ગજ

રીણુ ન. (સં. રેન) પ્રવાહી પર થતો

ધોળો પદાર્થ

રેણુ સ્ત્રી. લુઓ 'રેણુ' (૨) ગાંઘાના

મોડિયા ઉપરની જલ

રેણુ ન. (સં. રેન) રીણુ

ખાણુ ન. (સં.) તીર (૨) એક આતસ-

બાજી (૩) (લા.) ચિત્રચિંગ (૪)

ન્યાં ભરતીનું પાણી આવતું હોય તે

ખાડીની જમીન (૫) ખેતરની હદ

બતાવવા દાટેલો પથ્થર કે ખીજ વસ્તુ
(૬) પગણુ (૭) પું. (સંઘા) આણુ-
સર, ઓખાનો પાલક પિતા

ભાણુ પું. (સં. બાનુ) સ્પર્શ (૨) (સંઘા)
સૌરાષ્ટ્રના જેઠવા વંશનો એક,
જૂનો પ્રતાપી રાજા

ભાણુ પું. (સં.) નાટકનો એક મામ્ય
પ્રકાર જેમાં એક જ પાત્ર રંગભૂમિ પર
આવે છે. [મોડું થતું દર

ભોંણુ ન. (સં.) ભવન (કા.) અંદરથી

ભૂણુ પું. (મં.) કાચો ગભ

મણુ પું (અ મન્ન) ચાળીસ શેરનું
તોલ કે માપ

માણુ સ્ત્રી (સં. માણિ) પાણી ભરવાનું

વાસણુ, મોટી ગામર (૨) પૌરાણિક

માણુભણે કમા ગાતાં વગાડવા માટે

રાખે છે તે મોટી ગામર

માણુ સ્ત્રી. માંડણી, ઉતરડ

માણુ સ્ત્રી. ખમીર, ખટારા

માણુ સ્ત્રી. ન. ('મોણું' ઉપરથી) મોવણુ

માણુ સ્ત્રી. (સં. માન) હદ, સીમા

માણુ સ્ત્રી. ('મીણે' ઉપરથી) દેહ

માણુ સ્ત્રી. ('માણુ' ઉપરથી) માણુનું એ

માણુ અ. 'લુઓ માણુમાણુ' માંડમાંડ

મીઠું ન. મધપૂડામાંથી મધ ગળા પછીનો

ચીકણો પદાર્થ (૨) (લા.) પરાજનની

કળકાત 'મીણુ' શબ્દથી કહેવાય એ

મોણુ ન. (લુઓ મોવણુ) મોણું એ (૨)

એ માટે વપરાતું ચીકટ (તેલ ધી વળ)

રણુ ન. (મં. અરણ્ય) રેતીનું મેદાન કે

પ્રદેશ (૨) રાત, વગડો (૩) (લા.)

સખત તાપ

રણ ન. (મ. ઝાણ) રેનું કરજ [યુદ્ધ
 રણ પું. ન. (સં.) યુદ્ધનું મેદાન (૨)
 રાણ સ્ત્રી. (ચ., કા.) રાવણનું ઝાડ
 રાણ વિ. (સં.) માંદું, રોગીયું
 રેણ સ્ત્રી (સં. રજની) રાત્રિ
 રેણ સ્ત્રી. (સં. રેણ) રજ
 રેણ ન. ('રવણું' ઉપરથી) ધાતુની સાધ
 કરવાનું ઝરણ
 રોણ સ્ત્રી. (લુઓ 'રોન') રાતની ચોકી
 રોણ સ્ત્રી. (સં. રોહિણી) રોહિણી
 નક્ષત્ર કે એ નક્ષત્રનો સ્વર્ગ હોય તે
 સમય
 રૂણ ન. (સં. લવણ) મીઠું, નિમક
 રૂણ વિ. ('લેવું' પરથી) લેનાર એ અર્થમાં
 રાખદને છેડે; ઉદા. જીવલેણ (૨)
 રૂણ સ્ત્રી. લુઓ 'રેડ' [ન. લેણ
 વણ ન. (દે. બહી) વોણ, કપાસનો છાડ
 વણ અ. (સં. વિના) વિના (૫.)
 વણ પું. (સં.) રજ (૨) રૂપ (૩)
 અક્ષર (૪) પ્રકાર (૫) (લા.) પું.
 સ્ત્રી. દિંદુસમાજના આર વિભાજમાનો
 દરેક (ધાર્મિક, દુનિય, વૈશ્ય, શ્રદ)
 (૧) યાત્રિ; ઉદા. ૧૮ વણ
 વાણ સ્ત્રી. (સં. વાણી) વાણી, બોક્ષી (૫)
 વાણ સ્ત્રી. તંગો, કસર
 વાણ ન. ('વણવું' ઉપરથી) કાચી,
 ખાટકો ભરવામાં વપરાતી દોરી
 વિણ અ. (સં. વિના) વિના (૫.)
 વીણ સ્ત્રી. (સં. વેદના) પ્રસવની પીઝ
 વેણ (-ન) પું. (સં. વેન) (સંઘા) રાજ
 પૃથુનો પિતા, એક ભારે જુદમી
 પોરાણિક રાજ

વેણ સ્ત્રી. કપાસનો છાડ, વોણ
 વેણ સ્ત્રી. (સં. વેદના) પ્રસવની પીઝ
 વેણ ન. (સં. વચન) વચન, બોલ
 વેણ સ્ત્રી. (સં. વેણી) 'વેણી' લુઓ (૫.)
 વોણ પું. (સં. વદન) સીમમાં પાણીથી
 ભરાતો લખિ ખાડો [છાડ (કા.)
 વોણ ન. (દે. બહી) વણ, કપાસનો
 મણ પું. ન. (સં.) ધારું, નારું
 રાણ ન. (સં.) ભીંડીની ભતતો એક
 છાડ (૨) એના રસા
 રાણ પું. (સં.) કસોટીનો ખચ્ખર (૨)
 ન. પા તોલો, આર માસાનું વજન
 રીણ વિ. (સં.) તરી ગયેલું (૨)
 રૂણ (૩) ચીમળાઈ કે સુકાઈ ગયેલું
 (૪) કીણ, ફૂટ
 રૂણ પું. (સં.) ચૂર્ણ
 રોણ પું. (સં. રવજન) રવજન, સય
 રોણ વિ. (સં.) રાતું (૨) ન. લોહી
 (૩) (સંઘા) એ નામની એક ઉત્તર
 દિંદની નદી
 રૂખ સ્ત્રી. સાંભળવું એ, શ્રવણ (૫.)
 રોણ પુ સ્ત્રી. ન (સ સૂણી-અંકુશ)
 ખીલી (ખારીખારણા વગેરે સાંકળની
 અંદર નાખવામાં આવતી વાંસ વગેરે)
 રોણ ન (સોવું' ઉપરથી) સૂપડાથી
 મોલાતી કે ઝાટકાને બહાર કાઢેલો
 જોડા તથા ઝોલો દાણો
 રૂણ વિ. (સં.) સ્ત્રી જેવું (૨) (લા.)
 બોલણ અને વેવણું, નામદ (૩)
 ન સ્ત્રી (૪) નામદર્ષ
 રવણ ન (સં.) ચૂર્ણ, સોવું
 હાણ સ્ત્રી (સં. હાનિ) ગુસ્સાન, હાનિ

હીણ વિ. (સં. હીન) વમરનું, વિનાનું,
 ઝાણું, કમ (૨) (લા૦) અધમ,
 નીચ (૩) હલકું, ઊતરણું (૪) ભેગવાણુ
 હુણ પું. (સં.) એક પ્રાચીન ખરેશો
 જાતનો માણસ (૨) જર્મન (કટાક્ષમાં)
 હેણુ સ્ત્રી. (સં. શયન) તળાઈ, જિજાનું
 હણુ સ્ત્રી. (સં.) લીડીપીપર (૨) છૂનું
 (૩) બારીક ભાગ (૪) એક જાતની
 માખી [પાંડવોની પત્ની
 કૃષ્ણા સ્ત્રી. (સં.) (સંઝા) દ્રૌપદી,
 ખાણું ન. બ. વ. (સં. ઉપાખ્યાન) બાજ-
 ઉખાણા, સલાહ જવાબરૂપે બોલાવી
 કડીએ [(લા૦) તિરસ્કાર
 ઘણા સ્ત્રી (સં.) દયા, અનુકંપા (૨)
 જેણા સ્ત્રી (ક.) ધીરજ
 તુણા સ્ત્રી. (સં.) તીવ્ર લાલસા
 નાણું ન. બ. વ. ('નાણું'નું બહુવચન)
 પેસા (૨) કીમત
 પોણા પું. બ. વ., -ણું ન. બ. વ.
 (ગં. પાઠોન) પોણાના આંકના રૂડિયા
 (૧૪૦૦૦૦=૦૦૦૦)
 રેણા સ્ત્રી (સં.) સાપની રેણ
 રીણું ન. બ. વ. (જુઓ 'રીણ') રીણના
 ગોરગોટ
 રેણા સ્ત્રી. દરદનું સમતું એ
 મણા સ્ત્રી. (સં. મનાઈ) જીણ, ખામી
 વીણા સ્ત્રી. (સં.) બીન, એક તંતુવાદ
 દોણિ(-ણી) સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી (૨)
 પાણિ પું. (સં.) હાથ [એકની સંખ્યા
 મણિ પું. (ગં.) કીમતી પથ્થર, રત્ન
 વૃણિ પું. (સં. સંઝા) શ્રીકૃષ્ણનો એક
 વેણિ(-ણી) સ્ત્રી. જુઓ 'વેણી' નિપૂર્વજ

ઝેણિ (-ણી) સ્ત્રી (સં.) પંકિત, હાર
 સ્પણિ (-ણી) સ્ત્રી. (સં.) હાથોનો અંકુશ
 અણિ(-ણી) સ્ત્રી (સં.) પરતનો ઝીણો
 તીક્ષ્ણ છેડા (૨) ટોચ, શિખર (૩)
 છેક છેડાનો ભાગ, અવધિ, અંત (૪)
 (લા૦) કોટકડીનો સમય
 એણી સ્ત્રી. (સં.) કાળા મુગની માદા
 એણી સ. ('એ'નું સ્ત્રી.) એ, પેલી (૫)
 કણી સ્ત્રી. (સં.) નાનો કણ
 કૂણી સ્ત્રી. (ય, કા.) જુઓ 'કાણી'
 કૂણી સ્ત્રી. (સં.) અધારી રાત
 કોણી સ્ત્રી. (દિ. કુદની) બાવડા અને
 હાથ વચ્ચેનો સાધો (૨) એ સાંધાનું
 પાછું અણીદાર હાડકું
 ખાણી સ્ત્રી. (જુઓ 'ખાણ') ખાણ,
 ઉત્પત્તિસ્થાન (૨) (લા૦) ભંડાર
 ખાણી સ્ત્રી. ('ખાણું' ઉપરથી) ખાણું
 એ; ઉદા. ખાણી-પીણી
 ગુણી વિ. (સં. ગુણિત) સદગુણી (૨)
 વિ. પું. ગુણવાન પુરુષ (૩) કલ્પકાવિદ
 (૪) (લા૦) ભાટ ચારણ વગેરે પ્રથમ સક
 જાત (૫) જંતરમંતર જાણનાર
 ઘાણી સ્ત્રી. (દિ. ધાણ) તેથીબિયાં પીલ-
 વાનું યંત્ર (૨) (લા૦) ન ખૂટતું કામ
 ચૂણી સ્ત્રી. કષ્ટાની ખામી કરચલી
 હીણી સ્ત્રી. ('હીણું' ઉપરથી) હીણ-
 વાનું સાધન (૨) લાકડાં ફાડનામાં
 વપરાતી લોઢાની ફાયર (૩) ધાતુ
 કષવાનું લોઢાનું વીંધણું [(૨) દીકરી
 જણી સ્ત્રી. (જુઓ 'જણ') સ્ત્રીવક્ત્રિ
 જેણી સ. 'જે'નું સ્ત્રી. ('તેણી'ના સં-
 બધમાં) (૫)

તણી સી. (જુઓ 'તણાવો') ફૂંડાળામાં
ફરે એ માટે જળદની નામે બાધિલી.
રાશ-દેરી
તણી વિ. સી. (જુઓ 'તણું') ઊઠી
વિઝકિતના અર્થનો અનુગ
તાણી સી. જુઓ તાણો (૨) વણા
માટે નેચાર કરેલો તાણો
તેણી સ. ('તે'નું સી.) તે (૫.)
તાણી વિ. ('દાણું' ઉપરથી) દાણું
હકદાર (૦) પું. દાણું ઉપરાવનારો
(૩) એ ઉપરથી એક અટક (ખાસ
કરી વાણિયાઓમાં)
દોણી સી. (મં. દોહની) દોહવી (દૂધ
દહી વગેરે ભરવાની)
દોણી સી. (મં.) દોજ, ફૂંડી
ધણી વિ. પુ. (મં. ધનિન) માલિક
(૨) પતિ [અનાજના દાણા. ફગવા
ધાણી સી. (મં. ધાના) શેકવાથી ફૂટેલા
ધૂણી સી. ધુમાડી (૨) બાવાં જોગી-
ઓ આગળની અખડ અગ્નિ રાખ-
વાની વેદી (૩) (લાં) અડો
ધોણી સી. (જુઓ 'ધોણું') ધોવણ
પણી સી. બાણની ઝૂડી
પાણી ન. (મં. પાનીય) જળ (૨)
એતું કોઈ પ્રવાહી (૩) (લાં) ધાર,
નાદ (૪) નર, તેજ (૫) શુભતન,
ચોરસ (૬) ટેક, વટ, આગર (૭)
દોળ સોના રૂપાનો રસ
પીણી સી. ('પીણું' ઉપરથી) પીણું એ;
ઉદા. ખાણીપીણી
પૂણી સી. (દે.) કંતવા માટે પીંજેલા
ફેનો વાગોને બનાવેલો લાંબો ગોળ

વાટ જેવો આકાર [નારાઓની પંગત
પેણી સી. તાવણી (૨) (લાં) જમ-
પ્રાણી ન (મં. પ્રાણિન) જીવ સામાન્ય
ફેણી સી. (દે. ફેણિ) કાંસકી (૨)
સાળનો લાંબી કાંમકી જેવો ભાગ
જેમાં તાણાના તાર પડેવાય છે
ફેણી પું. (મં. ફેણિન) સાપ
ખાણી સી. (મં. વાણી) (લાં) ડરાવેલી
મુદત (૨) ચરત, કળ્યાત.
ખાણી સી. (જુઓ 'ખોણી') શુકનમાં
અપાતી ભેટ
ખાણી સી. એક ભતતું કાપક
ખોણી સી. (અ. 'ખોનસ') ખેસતા વર્ષની
બક્ષિસ (૨) પહેલો વકરો (૩)
(લાં) કપડો, ગાળ
લણી અ. તરફ, બાજુએ
લાણી સી. (મં. ભાગિનેયા) ભાણેજ
માણી સી. (મં. માણિકા) ખાર મણું
તોય [આપેલો]
રણી સી. સોનાનો કકડો (ધરણું) કરેલા
રણી વિ. (મં. રણિન) દેવાદાર
રાણી સી. (સં. ગરી) રાજની સી
(૨) રાણીની સંતાનું ગંજીનું પાનું
રેણી સી. (જુઓ 'રેણું') રાત્રિ (૫)
લાણી સી. (જુઓ લણણી) કાપણી
લણી સી. (સં. લવણિકા) એક ભાજ
(૨) આટાપાટાની રમતમાં જીતના
ચિહ્નરૂપે પાટ બહાર આવતાં લેવાની
ધૂળની ચપટી (૩) (લાં) આટાપાટા-
માંની આડો કરાતી પાટડી
વણી પુ. (સં. વણિન) ઉચ્ચારકિયા-
નું એકમ, 'સિવેનલ' (૨) વિં વણી

લગતું (૩) પું. સંન્યાસી
 વાણી સ્ત્રી. (સં.) સરસ્વતી (૨) વચન,
 બોલી (૩) ધાર્મિક ઉક્તિ (૪) (લા.)
 વાર્ગિદ્ર્ય, જીભ (૫) સ્વર, સૂર
 વેણી સ્ત્રી. (સં.) ચોટલો (૨) અંગ્રાડે
 બાંધવાનો કૂલનો ગજરો (૩) (લા.)
 ક્રમાડમાં જડેલી જાળી લાંબી ચીપ
 'એજી' (-ણિ) સ્ત્રી. (સં.) પંકિત, દાર
 'એણી' (-ણિ) સ્ત્રી. (સં.) એક નિત-
 બોનો ભાગ
 સૂણી (-ણિ) સ્ત્રી. (સં.) દાથીનો અંકુશ
 અણુ પું. (સં.) (૨) પદાર્થનો નાનામાં
 નાનો ભાગ, 'એટમ' (૩) એક જાતનું
 ધાન્ય, કાંગ (૪) વિ. (લા.) અતિ
 સૂક્ષ્મ
 આણું ન. (સં. આનય) પીયરથી વધુને
 વિધિસર સાસરે તેડો લાવવો એ, તેડું
 (૨) (લા.) કરિયાવર [જવું એ
 એણું ન. (સં. અપન) ટોરનું વસતી
 કાણું વિ. (સં. કાણ) વેદ-છિદ્રવાળું (૨)
 એક આંખવાળું (૩) ન. વેદ, છિદ્ર,
 ખાડું
 કું (-કું) ધું વિ. (જુઓ 'કું') કુમળું
 ખાણું ન. જમણ, બોજન (૨) (લા.)
 'મિજમાની (૩) (ખાવા પીવામાં
 પગાતો) મરણનો શોક
 -ગણું વિ. (સં. ગુણિત) -થી ગુણતાં
 આવે તેટલું; ઉત્તમ મોગણું
 ગાણું ન. (સં. ગાન) ગાવું એ (૨)
 ગાપન, ગીત
 ગુણું ન. ગુણ, પાપડની કણકનો લગો
 ઘણું વિ. (સં. ધન) જલ્દ, પુંજળ

છાણું ન. (દિ. છાણો) ખાજવા માટે
 છાણને ચાપીને સૂકવેલું ચકરડું (૨)
 એણું કુદરતી ચપોલિયું
 જણું ન. (સં. જન) મનુષ્ય-વ્યક્તિ
 જિણું પું. (મં.) (સંજા) ઇંદ્ર (૨)
 ત્રિણું (૩) ત્રિ. ક્તેદમંદ, વિજયી
 જોણું ન. ('જોણ' ઉપરથી) જોણું એ (૨)
 (લા.) તમાસો (૩) ક્ષેત્રો
 ઝોણું વિ. (સં. ક્ષીણ) ખારીક, નાનું
 (જેમકે ઝીણું છિદ્ર) (૨) તીર્થ,
 અણીદાર (ઝીણી ધાર વગેરે) (૩)
 પાતણું, ખારીક (ઝીણું વસ્ત્ર) (૪)
 નાણું, ઝીણવટ અને સંભાળની
 જરૂરવાળું (જેમકે ઝીણું કામ, ઝીણી
 વાંત) (૫) (અવાજમાં) ધીમું કે
 પાતણું, મંદ, ધીમું (જેમકે ઝીણું
 ઝીણું મોસણું) (૬) (લા.) ઝીણવટ-
 ભેર વર્તનાર-કામ કરનાર (માણસ)
 (જેમકે અહીં ઝીણા માણસનું કામ
 છે) (૭) બહુ કરકસરિયું, કંજૂસ જેવું
 ટાણું ન. નિશ્ચિત સમય (૨) (લા.)
 સારો નરસો પ્રસંગ-અવસર (૨)
 સંધિ, લાગ, મોઝો
 ડણું ન. અડું કંઈ (૨) તોફાની ગામ
 બેંસના ગળામાં નખાવું લાકડું, ડેરો
 ઢોણું ન. ડોપણ, ખોધ બાંધવાનું
 ઘોડિયાનું આડું લાકડું
 તણું ન. (અપ. તણેણું) હટ્ટી નિભકિતના
 અર્થનો અનુગ (૫)
 તાણું (-ણ) વિ. (જુઓ 'ત્રાણ') 'હડ'
 તીણું વિ. (સં. તીક્ષ્ણ) ઝીણી અણી-
 વાળું (૨) ઝીણી ધારવાળું (૩)

સદ્ગમ પલ્લ તીવ્ર (મર)

ત્રાણ(-ણ) વિ. (સં. ત્રિયુવતિ) 'હર'

ચાણું ન. (સં. સ્થાનક) પડાવ, કેદ (૨)

પોલીસ ચોકી, દેવડી (૩). ખામણું
(તાવવા માટે)

દાણું ન. (જુઓ 'હણ') ડેરા

દૂણું વિ. (સં. દ્વિયુષ) બમાલ

દૂણું વિ. (સં. દૂન) મન ગ્રાણે-નાખુશ

કરે એવું (૨) ન. નારાજ કે એવું

કારણ, કુભણ

દોણું ન. જુઓ 'દિણ', કરજ

દોણું ન. (સં. દોહનક) મોટી દોણી

(૨) (લાં) દોણા જેવું પેટ

નાણું ન. (સં. નાણક) ચલણી સિક્કો

(૨) ધન, પેસો

-પણું ન. (સં. ત/ન) નામ વિરોધક કે

સામાન્ય કૃદંત ઉપરથી બાવવાચક

નામ બતાવનાર અનુગ; ઉદા.

માણસપણું, સારાપણું, લખવાપણું

પીણું ન. (પીવું પરથી) પીવાની વસ્તુ, પેય

પોણું વિ. (સં. પાદોન) આખામાં પા

ખોણું, 'ગા'

ફાણું ન. (સં) બાકું (પ્રાયઃ હિવાલની

અંદરનું)

ખાણું(-ણ) વિ. (સં. દિનવતિ) 'હર'

ખેણું ન. (સં. વહન) નદીનો પટ

ભાણું ન. (સં. ભાજન) પીરસેલી માણી

ભેણું ન. (સં. ભાજન) ધી તાવવાનું

મારીનું વાસણ

માણું ન. (દિ. માણ) અનાજની નરસેરના

માપની પાલો (૨) વિ. એટલા માપનું

(અનાજ)

મીણું વિ. ('મીણો' ઉપરથી) નશામાં

રાણું વિ. જુઓ 'પેણું' (હિવા માટે) [પડેલું

રેણું સી. (સં.) ધૂળ, રજ. (૨) રેતી

રોણું ન. (સં. રોદન) રોદન

લેણું ન. ('લેવું' ઉપરથી) આપેલું પાણું

લેવાનું એ (૨) (લાં) ત્રણાનુબધ

જેવો સંબધ

-વણું વિ. ('વણું' ઉપરથી) (સમાસને

અતેલાગતી) 'ના વણુંનું-રંગવાણું;

ઉદા. ધઉવણું'

વિખણું પું. (સં.) (સંઘા) વિખૂતિમાં

સંકળિત પાલન કરનાર સ્વરૂપ, નારાયણ

(૨) વિ. વિણ, સર્વવ્યાપી

વેણું સી. (સં.) વાંસળી (૨) પું.

સંગીતમાં એક અક્ષર

વેણું ન. (સં. વહન) પાણીની ગાડી

શાણું વિ. (સં. સઘાન) ચતુર, કાઠું

રોણું ન. (સં. સ્વપ્ન) સ્વપ્ન

રથાણું વિ. (સં.) સ્થિર, અચળ (૨)

પું. કાળા પાંખમાં વિનાનું થડ, ફૂલું

(૩) થાંભલો (૪) (સંઘા) મહાદેવ

હીણું વિ. જુઓ 'હીણ', હલકું, નીચ

આણું સ. આ માણસે (ત્રીજી વિભક્તિ)

(૨) આનાથી (કારણ અર્થમાં)

એણે સ. (એ નું ત્રીજી વિભક્તિનું ૩મ)

જાણું અ. (સં. જાને, વર્ત. પ્ર પુ એ.

વ) 'એવું જ હોયને' એમ ઉત્પ્રેક્ષા

જતાવતો શબ્દ (૨) 'માનો કે' એવો

ભાવ જતાવતો શબ્દ

જેણે સં. ('જે'નું ત્રીજી વિભક્તિનું ૩મ)

તેણે સ. ('તે'ની ત્રીજી વિભક્તિનું ૩મ)

પણે, પેણે અ. પેલે ઠેકાણે, ત્યાં (અ.)

કલો પું. (મં. કય) થોડા દિવસનું
જન્મેણું સાપનું બચ્ચું (૨) ફેટા

કલો (મં. કય) રેડિયાતી ધરી (૪)
ચરખાની આંટાવાળી લાટ

ખલો પું. (મં. કાણ) ન્યાં જે દિશા-
સીટી મળતી હોય તે જગ્યા, કાણ
(ઈશાન વગેરે) (૨) ખચો

ચલો પું. (મં. ચલક) એક કરોળ

ચીલો પું. એક જાતનું અનાજ

તલો વિ. પું. (જુઓ 'તાણું') છટી
વિલકિતના અર્થનો અનુગ

'તાલો પું. (જુઓ 'તાણું') વચુવા માટે
લીધેલા લાંબા ઊંચા તાર

ઠાલો પું. (કા. ઠાનક) અનાજનો કણ
(૨) એના જેવો કોઈપણ કણ (૩)

(લાં) સોમદા માછ વગેરે રમતમાં
પાસા કે કોડીથી દાવ નાખતાં પંડેનો

અંક (૪) મનોલાવ

દૂલો પું. બળવું એ, ચોટવું એ

અંતઃ અ. (મં.) અહીંથી (૨) એથી
અંત પું. (સં.) છેડા, છેવટનો ભાગ,

સમાપ્તિ, આખર (૨) હક, સીમા
(૪) (લાં) મરણ, વિનાશ

અંતઃ અ. (મં.) અંતરું સમ્પદની પૂર્વે
'અંદરનું' 'વચમાં' એવા અર્થમાં:

ઉદા. અંતઃકરણ અંતઃસ્તવ
આપત વિ. (મં.) પ્રાપ્ત, મેળવેલું (૨)

નજીકના સંબંધવાળું, સચું (૩)
વિશ્વાસપાત્ર (૪) પૂર્વજ વિદ્વાન

વરીષ ને પુખ્ત વિચાર અને
પ્રમાણથી બોલતો હોય તેવી માન્ય

પલો પું રેતી અને ધૂળવાળો દડો

ખલો પું. કેળાં પોષિયાં વગેરેની કરચમાં
ખાંક વગેરે બેળથી બનાવેલી વાની

પલો પું. પોટી પેણી-તાવડી

લાલો પુ. (મં. ભાગિતેય) બહેનનો
પુત્ર, ભાણિયો

માલો પુ. ('માણુ' ઉપરથી) આનંદ

માલો પું. (સં. માન) એક માપ

મીલો પું. (મં. મદન) લાંબું કેદ, નરી

રલો પું. એ નામની જાનનો માણસ
(૨) એક અટક

રાલો પું. ('રાણી'ના સામ્યથી) રજપૂત
રાખ (૨) (લાં) ગોલો (૩) નાગરો

વગેરે માં એક અટક

લૂલો પું. ('લૂણ' પરથી) બીનાસથી
છેડ છો પથ્થર વગેરે ખવાડને ઉપર

વાલો પુ. (મં. વાન) વચુતા નખાતા
આગ દોરા [ઈંડો]

વીલો પું. (સં. વિનાયક) સુકાન ફેરવવાનો

ત

આત'(-ત') વિ. (મં.) પીડિત, દુઃખી
કનઃ અ. (મં.) અહીંથી

ઉકત વિ. (મં.) કહેલું, બોલેલું (૨)
અમુક ચોક્કસ, એ જ (૩) પ્રધાન (બ્યા.)

અત ન. (મં.) રાત્રિ (૧) નક્કી અમળ
નિયમ, ફત્વી નિયમ (૩) પાણી

આતઅ. (સ્વા.) આતારી, આશયનો
એક ઉદ્યાર

કત સી. (અ. કત) કલમનો કાપ
કંત પું. (સં. કંત) કંચ, પ્રિયતામ પતિ

કાત સી. બદાર નીકળેલાં પેટ અને
પેડ (કા.) (૨) (લાં) નાખાન

કોવત

કાત સ્ત્રી. (મં. કર્તિ) સોનીનું એક ઓગર
કાંત વિ. (મં.) ઈચ્છિત, પ્રિય (૨)

મજેનું, અનુકૂળ (૩) મુંદર, મનોહર
(૪) પું પ્રોતમ (૫) વર, પતિ (૬)
મંદ્ર (૭) ક્રીમની પથ્થર, મણિ,
હીરો (સમાસમાં છેડે); ઉદા. સૂર્યકાંત,
મંદ્રકાંત (૮) એ સડ (૯) ન. કેસર
(૧૦) કંકુ (૧૧) એક પ્રકારનું ઉત્તમ
લોહું, પોસાદ

કાંત સ્ત્રી. ('કાંતવું' ઉપરથી) નાક
કિસ્ત (-સ્ત) (ફા.) રોતરંજનો એક દાન,
શેઠ (૨) ખેતી, વાવેતર
કિસ્ત સ્ત્રી. (ફા.) મહેસલ વગેરેનો
હપ્તો (૨) મહેસલ, ક્રીસ (૩) ખંડયી,
કર

કૂંત પું. (સં.) ભાથો (૨) એક જીવકું
કૂંત વિ. (સં.) કરેણુ, જનાવેણુ (૨)
પું. કૂંતપ્રગ (૩) ન. કર્મકૂળ (૪)
(લાં) ચારની સંખ્યા

કાંત વિ. (સં.) અતીત, વીતેયું (૨)
કલાંત વિ. (સં.) માકેણું [લોકોપાર
કાત વિ. (સં.) ઈજા પામેણું, જખમી
(૨) ધસાઈ ઓણું થયેયું (૩) ન.
નાતો છેદ, ધારું, મણ

કાંત વિ. (સં.) સમાવાણું, સહનહીય
ક્ષિપ્ત વિ. (સં.) નાખી દીધેણું, ફેંકેયું
(૨) તજેણું (૩) (લાં) ઉમેરેણું, સેવક

ખૂત ન. (અ.) લેખ, લખન, દસ્તાવેજ
ખંરૂત વિ. (ફા.) વેરણુછેરણુ, અસ્તવ્યસ્ત
ખંત સ્ત્રી. (સં. ક્ષાંતિ) ચીવટપૂર્વક
કામમાં મંડ્યા રહેવું એ (૨) ચીવટ,

ખાત વિ. (નં.) ખોદેયું [કાગજ
ખાંત સ્ત્રી. (જુઓ 'ખંત') (૨) (લાં)
હોંસ, ઉમંગ (૩) લાલસા, તૃષ્ણા
ખૂત સ્ત્રી. ('ખૂતવું' ઉપરથી) (લાં)
દરકન, અડચણ, વધો (ફા.)

ખેત ન. (મં. ક્ષેત્ર, હિં.) ખેતી મારેનો
જમીનનો ટુકડો

ખિસ્ત પું. (મોક ખિસ્તો) (સંગા)
જુઓ 'ખિસ્ત' કાષ્ટિ

ખ્યાત વિ. (સં.) પંકાયેણું, નામચીન
ખ્યાત સ્ત્રી. (મં. ખ્યાતિ) ખ્યાતિ,
કીર્તિ (૫.)

ખ્યાત ન. (સં.) કથન
ગત વિ. (મં.) ગયેણું (૨) વીતી ગયેણું

(૩) (લાં) મરી ગયેયું (૪) અ.
સુધી; ઉદા. "પેસા પેટીઓગત કોઈના
પહોંચતા નથી." (૫) (સમાસને અંતે)
'માં આવેયું' 'તું' 'ને અંગે કે લગતું'
એ અર્થમાં; ઉદા. વ્યક્તિગત, અંતર્ગત

ગત સ્ત્રી. (સં. ગતિ) જુઓ 'ગતિ' (૨)
વાણ ઉપર વચાડવાની (કાષ્ટ રામના)

રવરોની રચના (૩) ખાજમાં ચાલ
ગત (-ક) સ્ત્રી. (ફા.) હાર ('ખાણું',

ગત પું ન. (મં.) ખાડો [સાથે]
ગસ્ત (-સ્ત) સ્ત્રી. (ફા.) રોન, ચોટી,

પહેરો
ગાત ન. (હિં.) જુઓ 'ગાત્ર,' અવયવ

ગિસ્ત વિ. (ફા. ગિસ્ત) નિષ્કૂળ, ફોગટ
(૨) સ્ત્રી. (જુઓ ઘીસ) ફોજ

ગીત ન. (સં) ગાયન (૨) અવસર
પર ગવાયું ગાણું
ગુપ્ત વિ. (સં.) છુપાવેણું, સંતાડેણું

(ધન વ૦) (૨) ખાનગી, મૂઠ (વાત વ૦)
 ગોત સ્ત્રી. (ગોતવું ઉપરથી) શોધ,
 ગોરત ન. (ફા.) માંસ, ગોસ [ખોળ
 મસ્ત વિ. (સં.) મસાચેલું (૨) પકડાયેલું
 ઘાન પું. (સં.) ઝડકો, ઘા (૨) નાસ, ખૂન
 (૩) (ગ.) 'પાવર' (૪) 'ડિઝી ઓફ
 એન એક્સ્પ્રેશન' (૫) 'ઇન્વેસ્ટિગેશન'
 ઘાત સ્ત્રી (સં. ધાતિ) અકાળ મૃત્યુનો
 ઘૂત ન (સં.) ધી [હુમયો
 ચંત પું. (ચિંતવલું ઉપરથી) આરાક
 ચંત સ્ત્રી. (સં. ચિતા) જુઓ 'ચિંતા'
 ચંત ન. (સં. ચિત) ચિત
 ચિત ન. (સં. ચિત) જ્ઞાન, ચેતના
 (૨) ચેતન્ય, જ્ઞાનસ્વરૂપ બ્રહ્મ
 ચિત ન. (સં.) અંતઃકરણ; મન
 ચિંત સ્ત્રી. (સં. ચિંતા) ફિકર, વિચાર
 ચીત વિ ચણું પડેલું
 ચીન ન. (સં. ચિત) મન
 ચુસ્ત વિ. (ફા.) આચારવિચારમાં
 આગ્રહી, દૃઢ મનનું (૨) તંગ, સક્રસ
 ચૂત પું (સં.) અગ્નિ
 ચૂન સ્ત્રી. સ્ત્રીનું ચેનિકાન, શુભંદિય
 ચેત સ્ત્રી. (સં. ચિત) ચેતના, જ્ઞાન (૨)
 'હોય, સુધ
 ચેત ન. (સં. ચેતસ) ચિત
 ચુત વિ. (સં.) સ્થાનેથી પડેલું, બ્રષ્ટ
 'યયેલું'
 છત સ્ત્રી. (સં. સતા) હોવાપણું, હસ્તી
 (૨) પુઝળપણું, ભરતી
 છત સ્ત્રી. (સં. છત્રી) ઓરડા કે મકાન-
 નો બપરાનો અંદરનો ભાગ, 'સિલિંગ'
 (૨) ચંદ્રવો, વિતાન (૩) માણ,

અગાધી

છાત ન. (સં. છત્ર) છત્ર, છત્રી (૫.)
 છીત સ્ત્રી. (જુઓ 'છીટ') સ્ત્રી (સ.)
 છાત સ્ત્રી. જુઓ 'છાછ', સ્પર્શસ્પર્શની
 સૂત્રવાળી સાવના
 જત અ. (સં. વતઃ) 'જત લખવાનું'
 જે એમ પત્રનો મજકૂર લખતાં
 આરંભમાં જૂનીરીત પ્રમાણે લખાય છે
 જત વિ. (જુઓ 'જપત') યુનાસર
 દંડરૂપે સરકારે કબજે કરેલું (૨)
 માગતા પેટે કબજે લીધેલું
 જંત પું. (સં. જંતુ) જુઓ 'જંતુ'
 જાત વિ. (સં) જન્મેલું, ઉત્પન્ન થયેલું
 જાત સ્ત્રી (સં. જાતિ) જાતિ, વર્ગ (૨)
 નાત, જાતિ (૪) પંક, રેહ (૫) (લાં)
 મૂળ સ્વભાવ (૬) (સમાસના પૂર્વપદ
 તરીકે) 'જાતનું-પેતાનું' 'આપ' એ
 અર્થમાં; ઉદાહરણ જાત-મહેનત
 જાસ્ત વિ. (મ.) જોડાયે એના કરતાં
 વધારે
 જિત વિ (મં જિત) જિતનાનું (સ-
 માસને અંતે); ઉદા ઈદજિત
 જિત વિ. (સં) જિતાયેલું
 જિત સ્ત્રી. ('જિતવું ઉપરથી) વિજય,
 ફતેહ (૨) સંગીતનો એક અસંગાર
 જુકત વિ. (સં. યુક્ત) જોડેલું (૨)
 ચોખ્ખ, અનુકૂળ
 જુત વિ. (સં. યુત) જોડાયેલું હોય તેનું
 જુત ન. (મં. યુત) જગદની જોડ
 જોત સ્ત્રી. (સં. જ્યોતિષ) તેજ, પ્રકાશ
 (૨) દીવાની રાત
 જાત વિ. (મં.) જાણેલું (૨) જાણખાનું

तप्त न. (क्ष.) शुभो तप्त, राज्यासन,
राजगादी

तप्त अ. (मं.) तप्तपत्नी, तोपत्नी

तप्त वि (मं.) 'तपेक्षु' के तपावेक्षु

तप्त न. (क्ष.) तप्त) मणभूत श्रीववानु
वासश्च (२) कोमला पगेरेनुं प्राप्ति
श्रीववानुं वासश्च

तप्त पु. (मं.) तप्त) तार, तांतयो (२)
कोमल धटना के वातनी परंपरा-ज्येनो
लाभो तांतयो (३) (ला०) 'अर्था,
वाहविवाद, प'यात (४) ममत,
निह, हठ

तात पुं. (मं.) पिता, आप (२) स्वज्जो
भाटे वहालनुं ओक सगोधनं, आपु
तांत ओ (मं.) तप्त) श्रीकृष्ण पदाधिनो
'तप्त, श्रीष्टो तार (२) अंतगुडानी
अनावेयी दोरी (३) ओक नतनो
जडाव हागीनो [न. मगी

तिक्त वि (मं.) हड्डुं (२) तीष्ठुं (३)
तीत वि (मं.) तिक्त) (ला०) आकडुं,
'सम्पत (तकड) भाटे)

तप्त न. अनावं गी वात, गप (२) तगकट.
प्रप'अ, नग (३) (ला०) ओटा,
नभरी

तप्त वि. (मं.) धरायेयु, संगुष्ट

त्यक्त वि. (सं.) तनयेयुं, छोडी दीयेयुं

नस्त वि (सं.) अरेयुं, नडकेयुं (२)
भीक्षु

त्रैत न. (सं.) त्रैत) सभूह, त्रिक

हत्त वि (मं.) आपेयुं (२) पुं. (सं.)

हतात्रेय भगवान, विष्णुनो ओक अवतार
(३) न पूर्व जन्ममां करेयुं पुण्यदान

हस्त पुं. (क्ष.) हाथ (२) सत्ता, अधिकार

(३) कोडी, जुलाय, रम्य

हंत पुं. (सं.) हंत

हांत वि (सं.) वश करेयुं, कण्ठमां
आसेयुं (२) संयमी

हांत पु. (सं.) हन्त) हंत (०) हंतो

(३) हार्थिहंत (४) (ला०) वेर, झिनो

हीत वि. (सं.) प्रकाशित (२) तेजस्वी

हूत पुं. (सं.) सट्टेशो पडोयाडनाशे (२)

आतमीदाग, नमस

हस्त वि. (सं.) मगडर, हर्षवाणुं

हात पु. (जुओ 'हवात') शाहीनो अडियो

कडरत पुं. (क्ष.) भिन्न, बाधभिय

हूत न. (सं.) जुमा

होत पु. (मं.) हूति, तेज

हुत वि (सं.) अरेयुं, टपोयुं (२) उताय-

णुं, कडपवाणु (३) लघुप्रयत्न (व्या)

हूत न. (सं.) जेपयुं (२) निगता

धत अ. (रवा०) गुच्छकारनो छिद्गार

धात ओ. (सं.) धातु) वीथ, शुक्र (२)

तोय-भाप-नाथुं पगेरेनो कम आपनो

कोडी कोष्टक (ग.)

हुत वि. (सं.) गुच्छकारेयुं, तडोडोयुं

हुत अ. (सं.) हुत) तिरस्कारवाचक

ओक छिद्गार

भूत वि. (सं.) इगनाडुं, छेतरनाडुं (२)

पुं. कम [राजेयुं

भूत वि. (सं.) धारणु करेयुं (२) कोडी

धोत वि. (सं.) धोत) अरुच (२) सदेह

धोत वि. (सं.) धोयेयुं (२) स्वच्छ, शुभ

ध्वस्त वि. (सं.) ध्वान धरायेयुं

ध्वस्त वि. (सं.) छेजेडी नाभेयु, नष्ट

દરેકું (૨) રંજડેકું
 ધાંત ન. (સં.) અંધકાર
 નત વિ. (સં.) નમેકું
 નત અ (સં. નિત્ય) (કા.) હંમેશાં
 નત પુ. ન. (સં.) નાય
 નાત સ્ત્રી. (સં. જ્ઞાતિ) જ્ઞાતિ, જાત,
 ન્યાત (૨) નાતને આપેકું જમણુ
 નિત વિ. (૨) અ. (સં. નિત્ય) (પ.)
 નિત્ય, રાજ
 નૃત ન (સં.) નાટ્ય અને નૃત્ય
 ન્યસ્ત વિ. (સં.) ફેકેકું, નાખેકું (૨)
 ન્યાસ-ધાપણુ તરીકે મૂકેકું (૩) ડોરેકું,
 ચીતરેકું [જાતિ
 ન્યાત સ્ત્રી. (સં. જ્ઞાતિ) નાત, જાતિ,
 પત સ્ત્રી. ન. (સં. 'પિત' પરથી)
 ગણતો ડોલ [(૨) વિશ્વાસ
 પત સ્ત્રી. (સં.) પ્રત્યક્ષ, આગર, રેક
 પાત પુ. (સં.) પતન, પડકું એ (૨)
 (લાં) ભટતા
 પાંત સ્ત્રી. (સં. પંક્તિ) હાર, પંગત
 પિત ન. (સં.) કલેજામાં પેસ થતો
 રસ-જો આંતરડામાં બિતરી ખોરાકને
 પચવે છે (૨) વેલક પ્રમાણે શરીરની
 તથા ધાતુઓમાંની એક (કફ, પિત્ત,
 પીત વિ. (સં.) પીણું [વાત)
 પીત વિ. (સં.) પાણી પાકને ઉછેર-
 વામાં આવે તેવી (મોજાત)
 પુખ્ત વિ. (કા.) પ્રોદ, પાકટ
 પૂત પુ. (સં. પુત્ર) પુત્ર
 પૂત વિ. (સં.) પવિત્ર, પાવન થયેકું
 પોત ન. ફસ મોસરી એ
 પોત ન. પોનાનું અડું સ્વરૂપ (૨)

સાંસ્થા વગેરેના વધ્યાટનું સ્વરૂપ (૩)
 (લાં) મરનારનાં નજીકનાં સગાંને
 રોક મુકાવવા બીજાં સગાં વચ્ચે કે
 એની કીમત આપે છે એ [પુ. મજબો
 પોત ન. (સં.) બાળક, બચ્ચું (૨)
 પ્રત સ્ત્રી (સં. પ્રતીક) મંચની નકલ
 (૨) મૂળ લખાણ [સવાર
 પ્રાત પુ. ન. (સં. પ્રાતઃ) પરિદિયું,
 પ્રાપ્ત વિ. (સં.) મેળવેકું, આવી
 મળેકું (૨) ઉપસ્થિત, રજૂ
 પ્રાંત પુ. (સં.) છોડા (૨) દેશનો વિભાગ,
 જિલ્લાઓ મળી બનતો વિભાગ
 પ્રીત સ્ત્રી. (સં. પ્રીતિ) પ્રીતિ, પ્રેમ
 પ્રેત ન. (સં.) શય (૨) સપિંડીકરણ
 પર્થત મરનારને મળતું એક કક્ષિત
 શરીર (૩) (લાં) અવગતિયો છવ
 (૪) પિશાચ જેવો એક યોનિ
 પ્રોક્ત વિ. (સં.) ઉક્ત, બોલાયેકું
 રજુત વિ. (સં.) હૂરવ સ્વરથી વેવડા
 લાંબા ઉચ્ચારનું (બ્યા.) (૨) (લાં)
 તરબોળ
 રંકત અ (અ) મત્ર, કેવળ
 રીન સ્ત્રી. (પો.) મૂંઝેલી કો
 રેાત સ્ત્રી. એક જાતની પોચી ડાંગ
 રેાત વિ. (અ) કલક દરેકું, મારેકું
 ભખત ન. (કા.) નસીબ
 ભુત ન. (કા.) મૃતિ, પ્રતિમા
 બેત પુ (બુઓ 'વેત') મનસૂઓ (૨)
 વેત, મુક્તિ, તજવીજ
 બેન ન (સં. વેનમ) વેનર
 બેત સ્ત્રી (અ.) બે વૃક્ષની દારસી
 કવિના

બોલ પું. (ફા. 'બુલ' ઉપરથી) (લા.)

માથો, મૂર્ખ

બેક્ટ વિ. (સં.) લુહું પડેલું કે પાડેલું,
ભામેલું (૩) ના પર આસક્ત, ની
બક્તિવાળું (૪) બક્તિ કરનારું;
બજનારું (૫) વિ. પું. એવો આદર્શ,
ભગત

ભાન પું. (સં. ભક્ત) રાંધેલા બોખા
(૨) ભાણું (૩) પું. ન. ડાંગર

ભાન સ્ત્રી. (સં. ભક્તિ) વેદશુદ્ધિવાળી
ભાષ (૨) રીત, પ્રકાર

ભીત વિ. (સં.) ભય પામેલું

ભીત, ભીંત સ્ત્રી (સં. ભિત્તિ) દીવાલ

ભુક્ત વિ. (સં.) ખાધેલું (૨) ભોજવેલું

ભૂત વિ. (સં.) ઘઈ ગયેલું, બનેલું એ

અર્થમાં સમાસને અંતે; ઉદા. અંગ-

ભૂત, પ્રાણુભૂત (૩) ન. પંચ મહા-

ભૂતોમાંનું એક (૪) પ્રાણી (૫) પ્રેત,

પિશાચ (૫) (લા.) ભૂતની જેમ

પ્રાણ કરનાર માણસ (ખાતમીદાર

વ૦) (૬) વહેમ, ધૂન

ભ્રાંત પું. (સં.) (ભ્રાતૃ-ભ્રાતા) ભાઈ

ભ્રાંત વિ. (સં.) અભિત, આતિવાળું

ભ્રાંત સ્ત્રી. (સં. ભ્રાંતિ) ભ્રમ, મોહ,

ખોટા ખ્યાલ, ખોટું જ્ઞાન (૨) શક

મત્ત વિ. ન. (સં.) નામને લાગતાં

'વાળું' એવો અર્થ બતાવતો અનુવ;

ઉદા. પ્રીતિમત્ત

મત સ્ત્રી. (સં. મતિ) શુદ્ધિ

મન અ. (હિં.) મા, નહિ

મન પું. (સં.) અભિપ્રાય (૨) સંપ્રદાય

(૧) ૬૬, મમન (૪) ચૂંટણી અંગેનો

અભિપ્રાય, 'વોટ'

મત વિ. (સં.) મદ ચડ્યો હોય તેવું

ઉ-મત (૨) મસ્ત (૩) માંદ

મરેન વિ. (ફા.) ચકચૂર (૨) (લા.)

લાપરવા

માત સ્ત્રી. (સં. માતૃ) માતા (૫.)

માત વિ. (અ.) હારી ગયેલું, ભેર

વિનાનું થયેલું

મિત વિ. (સં.) પ્રમાણસરનું

મુક્ત વિ. (સં.) બંધનરહિત, છૂટું (૨)

મોક્ષ-મુક્તિ પામેલું [રજૂ થયેલું

મૂર્ત વિ. (સં.) મૂર્તિમાન, સ્પષ્ટ (૨)

મૃત વિ. (સં.) મરણ પામેલું

મૃત ન. (સં. મૃત્યુ) મૃત્યુ, મરણ

મોત ન. (અ. મોત) મૃત્યુ, મરણ

મુક્ત વિ. (સં.) ભોગપેલું (૨) યોગ,

મટનું (૩) (સમાસને અંતે) 'વાળું'

અર્થમાં; ઉદા. મુક્તમુક્ત

મુત વિ. (સં.) મુક્ત, સહિત (૨) ભોગ

રક્ત વિ. (સં.) રાત્રું, લાલ (૨) અતુ-

રામવાળું (૩) ન. લોહી

રત સ્ત્રી. (સં. રત્ન) રત્ન (૫.)

રત વિ. (સં.) લીન (૨) આસક્ત

રાત પું. (દે. રતીઅ) વાળંદ (વાળંદ

વગેરે વસવાટનું) માનવાચક સંબોધન)

રાત સ્ત્રી. (સં. રાત્રિ) ભુઓ 'રાત્રિ'

રાત્રન વિ. (ફા.) વાળખી, યોગ્ય, સાચું

(૨) સરખું, સપાટ

રિક્ત વિ. (સં.) ખાલી, શૂન્ય

રીત સ્ત્રી. (સં. રીતિ) રીતિ, પ્રકાર (૨)

રિવાજ (૩) (લા.) ફરિયાવર

રૂન ન. (કા) રૂ

રેત ન. (સં. રેતસ) પુરુષનું વીર્ય, ધાતુ
રેત સ્ત્રી. ગ્રીષ્મી રેતી, વેળુ
લત સ્ત્રી. લગની (૨) ટેવ, વ્યસન
લાગ સ્ત્રી. (દે. લગા) પગની મારનું
એ. પાટુ

સિસ્ત વિ. (સં.) લીંપાયેલું, ખરડાયેલું.

(૨) (લા.) આસક્ત, ફસેલું

ભુખ વિ. (સં.) લોપાયેલું, અદ્યય થયેલું

-વત્ અ. (સં.) નામને લાગતાં 'ન્તી

રેઠે' અર્થે ખતાવતો અનુગ; ઉદા.

જલકમલવત્

-વત્ વિ. ન. પુ. નામને લાગતાં વાળું

અર્થે ખતાવે છે; ઉદા. ફલવત્

-વંત(-ત્વ) વિ. (સં. વત) 'વાળું'

અર્થમાં નામને છેડે અનુગ; ઉદા.

ધનવંત

વાત પુ. (સં.) પવન (૨) શરીરની

ત્રણ ધાતુઓમાંની એક (જુઓ પિત્ત)

વાત સ્ત્રી. (સં. વાતી), કથા (૨) હકીકત,

બીનાં (૩) લોકવાયકા, ગામગપાટો

(૪) વાતચીત, સંભાષણ (૫) (લા.)

વિષય, આખત (૬) રીત, વર્તન,

દેવહેવાર (૭) ચોળના, ગોઠવણ (૮)

શુભ મેદ, રહસ્ય

વાંત વિ. (સં.) ઓઢેલું

વાંત અ. (સં.) જુઓ 'વેંત'; ઉદા.

જતાં વાંતને

વેત ન. (સં. વિત) ધન, વિત (૫)

વેત ન. (સં.) દ્રવ્ય, ધન (૨) (લા.)

શક્તિ (૩) સાર [દીધેલું

રીત વિ. (સં.) જલું રહેલું (૨) છાંટી

હત ન. (સં.) હકીકત (૨) વર્ણ (૩)

વર્તન (૪, અક્ષરમેળ) હંદ

વૃંત ન. (સં.) હોંટું, ચક્રિયું, ડાંખળું

વેત પુ. (જુઓ 'વેત') ધાટે, મોખ

(૨) તજવીજ, ત્રેવડ

વેંત સ્ત્રી. (સં. વિતસ્તિ) હથેળી પહોળી

કરવાથી થયું અંગૂઠાના ટેરવાથી

ટચથી આંગળીના ટેરવા સુધીનું

લાંબામાં લાંબું અંતર

વેંત અ. વર્ત. ફના રૂપને લાગતાં એ

ક્રિયા થવાની સાથેસાથ, તરતોતરત

એવો અર્થ ખતાવે છે; ઉદા. જતાં વેંત

વેંત પુ. (જુઓ 'વેત') ભેત, ગોઠવણ,

લાભ, પેચ; ઉદા. શા વેંતમાં છે ?

વ્યક્ત વિ. (સં.) સ્પષ્ટ, દેખીતું, ખુલ્લું

(૨) સાક્ષર બનેલું

વ્યસ્ત વિ. (સં.) ફેંકાયેલું (૨) ગેમકું

થયેલું (૩) વહેંચી નાખેલું, છૂટું

પહેલું કે પાડેલું

વ્યાપ્ત વિ. (સં.) વ્યાપેલું, વ્યાપક

વ્રત ન. (સં.) નિયમપૂર્વક કરવાનું પુણ્ય-

કર્મ (૨) અમુક કરવાનું કરવાનો

આસ્તિક નિશ્ચય

વ્રાત પુ. (સં.) સંધ, સમૂહ

શક્ત વિ. (સં.) શક્તિમાન

શત પુ. (સં.) સો '૧૦૦'

શાક્ત વિ. (સં.) શક્તિ-દુર્ગામાતા

સંબંધી (૨) શક્તિ કે દુર્ગામાતાનું

પૂજક

શાંત વિ. (સં.) શાંતિયુક્ત (૨) નરમ

સ્વભાવનું (૩) (લા.) મૃત્યુ પામેલું

શિસ્ત વિ. (સં.) શા. શુભચર્યાદેવું,

ધોષેયું લાપક

शिवत श्री. (सर० इ. सत=नेम) नियम-
अथ वर्तन, 'डिसिप्लिन'

शीत न. (सं. सिद्ध) नमीन उपर
पडेला जातना दाय्या

शीत वि. (सं.) टाकुं, कंडू (२) न.
सारीर कंडू पडी नकुं जे, भरती वेगा

सरीर पर पसीनाना रशिया आववा जे
आंत वि. (सं.) थाडी जयेपुं

श्रुत वि. (सं.) सांभजेपुं (२) समजेपुं
(३) विभ्यात (४) न. वेद (५) विद्या

श्रुत वि. (सं.) श्रुति के जानने समगुं
(२) श्रुति के वेद संप्रधी, वेद इर-

श्वेत वि. (सं.) सईद [भावेपुं
सकन वि. (सं.) मोरेपुं, सांभेपुं,

पगजेपुं
सप्त वि. (सं.) सप्त, कंडू (२)
दड, भग्नमृत (३) (सा०) कंडार, निर्दम

(४) आकरं, थकवी नापे तेपुं (५)
भूम, दहवी न्यादे (६) कडक, उम (७)

आमदभपुं न्नेरदार (८) मुकेश
सात वि. (सं.) (समासनी शर-

आतमी) सायु (२) सारु (३) अस्तित्व-
त्ववापुं

सत वि. (सं.) सत्य यथार्थ (२) न.
अस्तित्व (३) सायापण्ड (४) सार

(५) सतीत्वना लुत्से
सप्त वि. (सं.) सप्तन सात 'उ'

संत वि. (सं.) साधु, पवित्र (२)
पुं. साधु पुरुष, महात्मा

सान्त वि. (सं.) अंतवापुं, मर्णाहित,
(सा०) नश्वर
सिकत वि. (सं.) छटिपुं

सित वि. (सं.) श्वेत, सईद (२) पुं.
धोला रंग

सीत श्री. (सं.) हणपूष्पी, केश
सुत पुं. (सं.) पुत्र

सुप्त वि. (सं.) सुतेपुं, जंघपुं
सुस्त वि. (सं.) आगसु (२) भंड

धीपुं
सक्त वि. (सं.) सारी रीते कडेवापेपुं

(२) न. वेदमत्रा के अथाओने
प्रत्येक नाना अभ्यास जेवो समुक्त

सुत पुं. (सं.) सत्रियधी आहपुंते चेटे
थयेओ पुत्र (२) सारथि, रथ हाकिनार

सोत (-तु) अ. (सं.) सहित सुधर्मा
स्थित वि. (सं.) रहैपुं, निवारि (२)

अग्रग, स्थिर
स्नात वि. (सं.) नाहेपुं (२) अभ्यास

पूरा करीने आवेपुं होछ समावर्तन
संस्कार कर्षो होय तेपुं (३) पुं.

जेवो आदमी, स्नातक
स्मार्त (-र्त) वि. (सं.) स्मृति-धर्म-

शास्त्र संप्रधी (२) धर्मशास्त्रो प्रमाद्वे
सर्व कर्मो करनारुं (३) धर्मशास्त्रनुं

नखनार (४) पुं. स्मृतिनो पडित
के ओने अनुसरनार (५) आहवागर्मा

जेवी जेक अटक
स्मित न. (सं.) भंडास्थ, भसकाट

स्थुत वि. (सं.) सीनेपुं, जोडी दीपेपुं.
नोदयेपुं

सस्त वि. (सं.) जरी पडेपुं, जवित
सोत पुं. (सं.) सोतपुं जरो, जरपुं

(२) प्रवाह
स्वतः १ आपोआप जेके

સ્વાંત(-તી) ન. જુઓ 'સ્વાતિ', એ
 નામનું એક નક્ષત્ર
 સ્વાંત ન. (સં. સ્વ-અન્તર) અંતઃકરણ
 હૃદય અ. (સ્વાં) પશુ વગેરેને હાંકી
 કાઢતાં બોલાતો ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રી. ન.
 મારવું એ (બાળબાપામાં)
 હુલ વિ. (સં.) હથેલેલું, મરાયેલું (૨)
 ધરાયેલું (૨) (લાં) નિમૂષ્ટ, દલકું
 હૃત અ કિ. જુઓ નીચે 'હોત'
 હરેત પું. (સં.) હાથ (૨) ન. તેરમું
 નક્ષત્ર
 હિત વિ. (સં.) કલ્યાણકારી (૨) ન.
 કમ્પાણ, શ્રેય (૩) લાભ, ફાયદો
 હુલ વિ (સં.) હોમેલું, બલિકપે આપેલું
 (૨) ન. હોમદ્રવ્ય, બલિ
 હૃત વિ. (સં.) દરાયેલું, છીનવી લીધેલું
 હૃત ન. મોટાનું નાનાં તરફનું વાતસલ્ય
 હોંત અ કિ. 'હોલું'નું ક્રિયાતિપત્યર્થ
 રૂપ, હત, હતે
 આપ્તા સ્ત્રી. (સં.) જટા [કકડો, ફૂંકો
 કંતા સ્ત્રી. (કે. કંતા) ઠીકરાનો ગોળ
 કર્તા વિ. (સં. કર્તૃ પું. પ્ર. એ. વ.)
 કરનારું, બનાવનારું (૨) પું. રચયિતા
 કંતા સ્ત્રી. (સં. કંતા) એક છંદ
 કાંતા વિ. સ્ત્રી. (સં.) પ્રિયા (૨) મુંદર
 સ્ત્રી (૩) પત્ની (૪) પૃથ્વી
 કુંતા સ્ત્રી. (સં. કુંતી) (સંગ) પાંકુ-
 રાખની સ્ત્રી, પાંડવોની માતા, કુંતી
 ખતા(-તા) સ્ત્રી. (અ.) નુકસાન,
 હાકર (૨) ચૂક
 ખૂતા સ્ત્રી. મનઃસાંતિ, સુખસમાધાન
 ગીતા સ્ત્રી. (સં.) દેહલાક ધાર્મિક પદ-

મથેને આપવામાં આવેલું નામ;
 ઉદા. 'અવધૂતગીતા' 'શિવગીતા'
 'રામગીતા' 'ભગવદ્-ગીતા' વગેરે
 કૃષ્ણે અર્જુનને મહાભારતના મુદ્દના
 આરંભમાં ઉપદેશથી ભગવદ્ગીતા
 ગુપ્તા સ્ત્રી. (સં.) એક પરકીયા નાવિકાનો
 બેઠ (પ્રેમીનાં પ્રેમ અભિગન વગેરે
 ગુપ્ત રાખે તે) (કાં. શાં.)
 ગોપ્તા પું. (મં. ગોપ્તૃ પું. પ્ર. એ. વ.)
 રક્ષક, વાલી
 ચિતા સ્ત્રી. (સં.) મડકું બાળવા ગોઠવેલી
 લાકડાની માંડણી. ચેહ
 ચિંતા સ્ત્રી. (સં.) વિચાર (૨) ફિકર
 ચેતા પું. બ. વ. (ચેતવું ઉપરથી)
 ખચર, સૂચના, ચેતવણી
 છતાં અ. (સં. સત્ ઉપરથી) તોપણ
 જેતા પું (સં. જેતૃ પું. પ્ર. એ. વ.)
 છત મેળવનાર, વિજેતા
 જાતા વિ. (સં. જાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.)
 બજાવારો, બજાકાર
 તાતા પું. (સ્વાં) શેઠો (બાળબાપામાં)
 તૃતાં ન. બ. વ. 'તૃતું'-તૃકારો કરવો એ
 ત્યક્તા વિ. સ્ત્રી. (સં.) તબયેલી
 સ્ત્રી (૨) પતિએ તજેલી સ્ત્રી
 ત્રાતા પું. (સં. ત્રાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.)
 રક્ષણ કરનાર, બચાવનાર
 ત્રેતા પું. (સં.) સમયના પૌરાણિક ચાર
 યુગો પૈકીનો બીજો યુગ
 દાતા વિ. (સં. દાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.)
 આપનારું (૨) દાન કરનારું
 દીપ્તા વિ. સ્ત્રી. (સં.) (સંગીત) કૃતિના
 પાંચ પ્રકારમાંથી એક (દીપ્તા, આપતા

ચુકુ, કરણા, ને મધ્યા)
 ધાતા પુ. (સં. ધાતુ પુ. પ્ર. એ. વ.)
 સરજનહાર (૨) જાહા
 ધ્યાતા પુ. (સં. ધ્યાતુ પુ. પ્ર. એ. વ.)
 ધ્યાન ધરનાર
 નેતા વિ. (સં. નેતુ પુ. પ્ર. એ. વ.)
 આગેવાન, નાયક
 પાતા પુ. (સં. પાતુ પુ. પ્ર. એ. વ.)
 રક્ષણહાર, રક્ષા કરનાર
 પિતા પુ. (સં. પિતૃ પ્ર. એ. વ.) બાપ
 પ્રોકતા વિ. સ્ત્રી. (સં.) બોલાવેલી,
 કહેલી
 ભર્તા(-ર્તા) પુ. (સં. ભર્તૃ પ્ર. એ. વ.)
 સ્વામી, ધણી (૨) પોષણ કરનાર
 ભોક્તા વિ. (સં. ભોક્તૃ પુ. પ્ર. એ. વ.)
 ભોગવનાર
 ભ્રાતા પુ. (સં. ભ્રાતૃ પ્ર. એ. વ.) ભાઈ
 મતા સ્ત્રી. (અ.) માસમિલકત, દોલત
 માતા સ્ત્રી. (સં. માતૃ પ્ર. એ. વ.)
 જનની (૨) દેવી (૩) (સંતા) શીતળા
 માતા (૪) (લાં) બળિયા
 મુક્તા સ્ત્રી. (સં.) મોતી
 રક્તા વિ. સ્ત્રી. (સં.) મધ્યા સુતિનો
 એક આવાતર ભેદ (સંગીત)
 રિક્તા વિ. સ્ત્રી. (સં.) ઓથ નોખ
 ને ચોટસ એ દરેક તિથિ
 લતા સ્ત્રી. (સં.) વેણી
 લતા સ્ત્રી. (દિ) લાલ, પાકું
 લતાં ન. બ. વ. (ફી. લલદ) લગ્ન
 વક્તા વિ. (સં. વક્તૃ પુ. પ્ર. એ. વ.)
 બોલનાર, બાપણ કે કથા કરનાર
 (૨) પુ. બાપણકર્તા પુરુષ

વાર્તા(-ર્તા) સ્ત્રી. (સં.) બીના, હકીકત,
 સમાચાર (૨) વાત (૩) કથા
 વેતાં પુ. બ. વ. (લાં) બલોવાર,
 ડહાપણ, આવા
 વેતા વિ. (સં. વેતૃ પુ. પ્ર. એ. વ.)
 બળુનાર, ચાતા
 શાતા સ્ત્રી. (સં. શાંતતા, પ્રા. સાતા)
 શાંતિ, દાઢક, નિરાંત
 શાસ્તા પુ. (સં. શાસ્તૃ પુ. પ્ર. એ.
 વ.) શાસન કરનાર, રાજા (૨)
 ઉપદેશક, શિક્ષક
 શ્રોતા વિ. (સં. શ્રોતૃ પુ. પ્ર. એ. વ.)
 સાંભળનાર
 સર્તાં અ. (સં. સર્તૃ) છતાં, તોપણ
 સર્તાં(-ર્તાં) અ. (સં. સર્તન) સાતે
 શુભેશુ; ઉદા. ૭ સર્તાં ખેતાળીસ
 સર્તા સ્ત્રી (સં.) અમિત્વ (૨) સ્વામિત્વ.
 માલિકી (૩) અધિકાર, હક્ક (૪)
 અમલ (૫) બળ, ભેર
 સીતા સ્ત્રી. (સં.) (સંતા) જનકની
 પુત્રી, રામચંદ્રની પત્ની-એક સતી
 સુતા સ્ત્રી. (સં.) દીકરી, પુત્રી
 સ્તોતા વિ. (સં. સ્તોતૃ-પુ. પ્ર. એ. વ.)
 સ્તુતિ કરનાર
 હર્તાં(-ર્તાં) વિ. (સં. હર્તૃ પુ. પ્ર. એ.
 વ.) હરનાર (આય. સમાસને છેડે)
 ઉદા. દુઃખહર્તાં (૨) પુ. ચોર, લુટાર
 હંરતા વિ. (સં. હંરતૃ પ્ર. એ. વ.)
 હજનાર, ખૂન કરનાર દિન
 હોતા પુ. (સં. હોતૃ પ્ર. એ. વ.) વદમાં
 મંત્ર બણી આહુતિ હોમનાં દિન
 અતિ વિ. (સં.) અતિશય, ખૂબ

ધણું (૨) ઉપ.-‘અતિશય’ ‘અમર્ષાદ’
 ‘દદ પારતુ’ ‘-થી આગળ જવું’ એવા
 અર્થમાં; ઉદા. અતિક્રાંત, અતીત
 આપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) પ્રાપ્તિ, લાંબ
 આપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) મીઠા, દુઃખ
 ઇતિ અ (સં.) આ પ્રમાણે, આમ (૨)
 સ્ત્રી. સમાપ્તિ, ઇતિશ્રી
 ઇતિ સ્ત્રી. (સં.) ધાન્ય વગેરેને સજો
 વગેરેનું નુકસાન પહોંચાડનાર ઉપદ્રવ,
 એ નામનો દુકાળનો એક પ્રકાર
 ઇક્ષિત(-સ્ત્રી) ક્ષા. પું. (અ) રાજનામું:
 ઋતિ સ્ત્રી. (સં.) કસ્યાણુ (૨) માર્ગ
 (૩) નિંદા (૪) રૂપધો (૫) ગમન
 (૬) નરમેધની અધિષ્ઠાતા દેવતા
 કાંતિ સ્ત્રી. (સં.) શોભા, સૌંદર્ય, મનો-
 હરતા (૨) તેજ, નર, દીપ્તિ (૩)
 ચહેરાનું તેજ
 કિંક્ષિત(-સ્ત્રી) સ્ત્રી. (ક્ષા.) હોડી
 કીર્તિ(-સ્ત્રી) સ્ત્રી. (સં.) જ્યાતિ,
 નામના, વચ
 કૃતિ સ્ત્રી. (સં.) કાર્ય, કામ (૨)
 રચના, સર્જન (૩) આચરણ, કરણી
 કૃતિ સ્ત્રી. (સં.) આમકું
 કાંતિ સ્ત્રી. (સં.) એક રથાનેથી બીજો
 રથાને જવું એ (૨) (પરમજીવી) ભારે
 ફેરફાર, પરિવર્તન, બિચલપ્રવાસ
 કસોતિ સ્ત્રી. (સં.) પાક
 કપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) નુકસાન, હાનિ (૨)
 (લા.) ખોડ, બેનુપ (૩) ખામી, ખસ,
 ચૂક (૪) કપક (૫) ક્ષત, પાડું
 ક્ષાંતિ સ્ત્રી. (સં.) સમા, સહિષ્ણુતા
 ક્ષિતિ સ્ત્રી. (સં.) જુધ્વી

જ્યાતિ સ્ત્રી (સં.) પ્રસિદ્ધિ, કીર્તિ
 (૨) પ્રતીતિ, જ્ઞાન (૩) કથન
 ગતિ સ્ત્રી. (સં.) યાદ (૨) ઝૂપ (૩)
 પ્રવેશ, પ્રવેશ કરવાની ભુદ્ધિ-શક્તિ
 (૪) સમજ, ચતિ (૫) (લા.)
 શક્તિ, બળ (૬) સ્થિતિ, દશા (૭)
 મૂળ પદ્ધતિની હાલત (૮) રસ્તો, માર્ગ
 ગીતિ સ્ત્રી. (સં.) એક માત્રામેળ હંદ
 ગુપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) રક્ષણ
 ધ્રાતિ સ્ત્રી. (સં.) વાસ, ગંધ (૨)
 નાકની ઉદ્રિય
 ય્યુતિ સ્ત્રી. (સં.) પતન (૨) (લા.) ખામી
 (૩) રખણ, ખસ
 જતિ પું (સં.) ચતિ ચતિ, યોગી (૨)
 જૈન ગોરજ
 જ્ઞતિ સ્ત્રી. (સં.) કુળ વર્ણ કે નાત
 તથા યોનિનો ભેદ જતાવનાર વર્ગ કે
 સમુદાય; ઉદા. ‘મનુષ્યજાતિ’
 ‘આર્યજાતિ’ ‘ક્ષત્રિયજાતિ’ (૨)
 (બા.) ક્ષિત્રભેદમુચક વર્ગ (૩)
 (ન્યા.) અમુક વર્ગની જુદી જુદી
 બ્યક્તિઓમાં રહેતો સમાન ધર્મ (૪)
 માત્રામેળ હંદ (સમમ રૂપે)
 જ્યુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) યુક્તિ ઉપાય, કરામત
 (૨) રીત, પ્રકાર
 જ્ઞપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) જાણવું એ, જ્ઞાન (૨)
 જુદિ, સમજ [જુડું સંજોગી
 જ્ઞપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) જ્ઞાત, નાત (૨)
 જ્યોતિ પું. સ્ત્રી. (સં.) જ્યોતિય) પ્રભાસ,
 તેજ (૨) સૂર્ય ચંદ્ર તારા વગેરે
 આકાશના તેજસ્વી પદાર્થ (૩)
 દીવાની સમ

પ્રાપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) સંતોષ, પ્રવ
 હિતિ સ્ત્રી. (સં.) (સંગા) દેવોની માતા,
 દીપ્તિ સ્ત્રી (સં.) તેજ, પ્રભા [દૃશ્યપની સ્ત્રી]
 ધૃતિ સ્ત્રી (સં.) તેજ, ક્રાંતિ
 ધૃતિ સ્ત્રી. (સં.) ધૈર્ય (૨) સ્થિરતા
 ધૌતિ(-તી) સ્ત્રી. (સં.) હડયોગની એક
 ક્રિયા (૨) એ કરવાની કપડાંની પદ્ધતિ
 નતિ સ્ત્રી. (સં.) નમન, નમરકાર
 નાસ્તિ સ્ત્રી. (મં. નન્અસ્તિ અમં હોવું-
 થવું) વર્ત. ત્રી. પુ. એ વ) અજાવ,
 ન હોવું એ
 નીતિ સ્ત્રી. (સં.) ધર્માનુસારી આચરણ,
 સદાચાર (૨) રાજનીતિ (૩) પદ્ધતિ,
 ધોરણ, 'પોલિસી'
 નૃતિ સ્ત્રી. (સં.) વખાણ, રુદ્રિતિ (૨)
 પૂજા, વદન [એટલું બસ નહિ]
 નેતિ અ. (સં. નન્દનિ) એ નહિ (૨)
 પતિ પુ. (સં.) જોનો ધણી, કંથ (૨)
 (પ્રાયઃસમાસમાં) સ્વામી, માલિક (૩)
 ઉપરી, રક્ષક, આગેવાન
 પતિ પુ. (મં.) પગપાળો સિપાઈ, પાળો
 પંક્તિ સ્ત્રી. (સં.) લીટી (૦) હાર,
 પંગત (૩) (સાં) સાન્નિભોજનની દાર
 પૂતિ(-તિ) સ્ત્રી. (સં.) ઉમેરણ, વધારો
 પ્રતિ ઉપ. (સં.) નીચેના અર્થમાં વપ-
 રાતો એક ઉપસર્ગઃ વિરુદ્ધ, વિપરીત
 (ઉદાઃ પ્રતિકાર): 'સામે' (ઉદાઃ પ્રત્યક્ષ)
 બદલામાં (ઉદાઃ પ્રત્યુષકાર), હરેક, દરેક
 (ઉદાઃ પ્રત્યેક, પ્રતિક્ષણ), સમાન,
 સદચ (ઉદાઃ પ્રતિકૃતિ) (૨) અ. તરફ
 પ્રતિ સ્ત્રી. (સં) 'પ્રતીક' પુસ્તકની નકલ
 (૨) વર્ગ, પ્રકાર

પ્રાપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) લાભ
 પ્રીતિ સ્ત્રી. (સં.) પ્રેમ (૨) મૃદુ શ્રુતિનો
 એક પ્રકાર (સંજોતમાં)
 રુદ્રિતિ સ્ત્રી. (સં.) કૂટો (૨) પૂર (૩)
 યોગની એક વાચ (૪) સ્વર, તણ
 માત્રા સુધી લંબાવવો એ (આ.)
 રુદ્રિતિ સ્ત્રી (સં.) શારીરિક હલનચલન-
 ની જન્યુતિ (૨) (સાં) ઉત્સાહ
 ખસ્તિ સ્ત્રી. (સં.) નામિની નીચેના
 ભાગ, પેડુ (૨) મૂળાશય (૩) શુદ્ધ
 વાટે પાણી ચડાવવાની ક્રિયા (૪)
 એનો પિચકારી
 ભક્તિ સ્ત્રી (સં.) આશ્રવ કરવો એ
 (૨) મળવું એ ભજન (૩). પ્રેમ,
 આદર (૩) નવની સંગા (ભક્તિના
 નવ પ્રકાર પરથી : શ્રવણ, કીર્તન
 સ્મરણ, પાદસેવન, અર્ચન, વંદન,
 દારવ, સખ્ય, આત્મનિવંદન) (૪)
 વિભાગ (૫) જાન, 'ડિઝાઇન'
 ભિત્તિ સ્ત્રી. (સં.) બીંત, દીવાલ
 હીતિ સ્ત્રી (સં.) બીક, ભય
 ભુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) ભોગ, મંચારસુખ
 (૨) ભોજન
 ભૂતિ સ્ત્રી. (સં) અસ્તિત્વ (૨) ઉત્પત્તિ
 (૩) આગ્રાહી, સમૃદ્ધિ (૪) ભદ્રું,
 કલ્યાણ (૫) ઐશ્વર્ય (૬) જન્મ
 આંતિ સ્ત્રી. (સં.) અમ, એ ટો પચાસ
 (૨) સક, અસ્તિત્વ [મત, અભિપ્રાય
 મતિ સ્ત્રી. (સં.) શુદ્ધિ, વિચાર (૨)
 મિતિ સ્ત્રી. (સં.) હિંદુ તિથિ, દિનવાર
 (૨) માપ
 મુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) છુટકારો (૨) ફરી કહી

જનમવાનું ન થાય તેવી સ્થિતિ, મોક્ષ
મૂર્તિ (-ર્તિ) સ્ત્રી. (સં.) પ્રતિમા (દિવ-
દેવીની) (૨) (ધાન) સાધુ બાવો
(વ્યક્તિ) (૩) હોશિયાર
યતિ પુ. (સં.) જિતેન્દ્રિય યુરુપ, યોગી
(૨) જેન ગોરજી (૩) સ્ત્રી. જંદમાં
આવતો પિરામ (કાન શાન)
યુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) તદબીર, કરામત (૨)
તર્ક (૩) હેતુનું યુક્તિપૂર્વક સંકેતિક
કે ગર્જિત સૂચન (કાન શાન)
યુતિ સ્ત્રી. (સં.) યોગ, મિલન, મેળાપ
(ખાસ- કરીને મહેનતું એક લીટીમાં
આવવું)

રક્તિ સ્ત્રી. (સં.) રાગ, આસક્તિ
રતિ સ્ત્રી. (સં.) આસક્તિ, અનુરાગ
(૨) પ્રીતિ, આનંદ (૩) કામક્રીડા,
સંભોગ (૪) (સંતા) કામદેવની સ્ત્રી
રીતિ સ્ત્રી. (સં.) પ્રકાર, તરેહ (૨)
પદ્ધતિ, રીઠિ, ધારો (૩) રીઠી (કાન શાન)
વસ્તિ પુ. (સં.) પેડું, મૂલાશય, બસ્તિ
વાંતિ સ્ત્રી. (સં.) વમન, ઊલટી, બહારી
વિક્તિ સ્ત્રી. (સં.) વિવેક, સારાસારનો ભેદ
વ્યક્તિ સ્ત્રી. (સં.) રૂપરૂપ (૨) વ્યક્ત
થવું એ, (૩) કોઈપણ વર્ગમાંનું
એક માણસ

વૃત્તિ સ્ત્રી. (સં.) ચિત્તમાં ઊડતો વિચાર,
ચિત્તનો વ્યાપાર (૨) મનનું વલણ
(૩) સ્વચાલ, પ્રકૃતિ (૪) વર્તન (૫)
વ્યાખ્યા, ટીકા (૬) ધધો (૭)
આજીવિકા (૮) જિન જિન રસોમાં
ઉપયોગી માનેલી વર્ણન કરવાની સંઘી
(કેશિકી, સાત્ત્વની, આરભટી અને

ભારતી) (કાન શાન) (૯) શબ્દની અર્થ
જતાવવાની શક્તિ (વ્યા.)
વ્યાપ્ત સ્ત્રી. (સં.) વ્યાપવું એ (૨)
નિત્યનું સાદ્યર્થ (ન્યાય.) (૩) સાધન
અને સાધ્યનો સાદ્યર્થ (ન્યાય.)
શક્તિ સ્ત્રી. (સં.) સામર્થ્ય, બળ (૨)
(સંતા) દુર્મંદોલી (૩) ઝેર શસ્ત્ર, સંગ
શાંતિ સ્ત્રી. (સં.) વેગ હોલક કે કિવાનો
અભાવ (૨) કલેશ કંકાસ કે યુદ્ધનો
અભાવ (૩) નીરવતા (૪) માનસિક
કે શારીરિક ઉપદ્રવ કે વિકારનું મટી
જવું એ (૫) (ધાન) ધીરજ, આમોશ
(૬) વિગ્રામ, નિવૃત્તિ

શુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) છીપ
શાંતિ સ્ત્રી. (સં.) શાક
શુતિ સ્ત્રી. (સં.) સાંભળવું એ (૨) કાન
(૩) સાંભળેલી વાત, કિંવદંતી (૪)
વેદ (૫) જ્વનિ, અવાજ (૬) નાદનો
એક ભેદ (સંગીતમાં એવી ૨૨ શુતિ
હો) (૭) અક્ષર, 'સિદ્ધેષ્વર' (વ્યા.)
સુપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) ધોર નિદ્રા (૧) ધેન
સુકિં સ્ત્રી. (સં.) ઉત્તમ ઉક્તિ કે કથન,
સુભાષિત

સ્તુતિ સ્ત્રી. (સં.) ગુણગાન, વખાણ
(૨) દેવદેવીની સ્તુતિ-પ્રાર્થના, સ્તોત્ર
સ્થિતિ સ્ત્રી. (સં.) એક સ્થાન કે અવ-
સ્થામાં સ્થિર રહેવું એ (૨) અવસ્થા,
દશા (૩) નિવાસ (૪) પદ, દરજ્જા
(૫) મર્યાદા [(૨) મુરુજી

સ્મૃતિ (-ર્તિ) સ્ત્રી. (સં.) તેજ, સંચયતા
સ્મૃતિ સ્ત્રી. (સં.) સ્મરણ, યાદ (૨)
દિગ્ગુઓનાં ધર્મશાસ્ત્રોમાંનું દરેક ઉપાન

તૃપ્તિ ઓ. (સં.) સંતોષ, પ્રવ
 દ્વિતિ ઓ. (સં.) (સંગા) દેવેની માતા,
 દ્વીપ્તિ ઓ. (સં.) તેજ, પ્રજા [કસ્યપની ઓ
 દ્યુતિ ઓ. (સં.) તેજ, કાંતિ
 ધૃતિ ઓ. (સં.) ધૈર્ય (૨) સ્થિરતા
 ધૌતિ(-તી) ઓ. (સં.) હડયોગની એક
 ક્રિયા (૨) એ કરવાની કપાળની પદ્ધતિ
 નતિ ઓ. (સં.) નમન, નમસ્કાર
 નાસ્તિ ઓ. (અં.) નન્મસ્તિ અમં હોવું-
 થવું હું વર્ત. ત્રી. પુ. એ વ) અસ્તિત્વ,
 ન હોવું એ
 નીતિ ઓ. (સં.) ધર્મોત્સારી આચરણ,
 સદાચાર (૨) રાજનીતિ (૩) પદ્ધતિ,
 ધોરણ, 'યોશિક્ષી'
 તુતિ ઓ. (સં.) વખાણ, સ્તુતિ (૨)
 પૂજા, વંદન [એટલું બસ નહિ
 નેતિ અ. (સં.) નમ્મતિ એ નહિ (૨)
 પતિ પુ. (સં.) સ્ત્રીનો ધણી, કંથ (૨)
 (પ્રાપ્ત:સમાસમાં) સ્વામી, માલિક (૩)
 ઉપરી, રક્ષક, આગેવાન
 પત્તિ પુ. (અં.) પગપાળો સિપાઈ, પાળો
 પંક્તિ ઓ. (સં.) લોટી (-) હાથ,
 પંગત (૩) (લા.) તાનિભોજનની હાર
 પૂતિ (-તિ) ઓ. (સં.) ઉમેરણ, વધારો
 પ્રતિ ઉપ. (સં.) નીચેના અર્થમાં વપ-
 રાતો એક ઉપકર્મ: વિરુદ્ધ, વિપરીત
 (ઉદા. પ્રતિકાર): 'સામે' (ઉદા. પ્રત્યક્ષ)
 બદલામાં (ઉદા. પ્રત્યુષકાર). દરેક, દરેક
 (ઉદા. પ્રત્યેક, પ્રતિજ્ઞા), સમાન,
 સદૃશ (ઉદા. પ્રતિકૃતિ) (૨) અ. તરફ
 પ્રતિ ઓ. (સં.) પ્રતીક) પુસ્તકની નકલ
 (૨) વર્ગ, પ્રકાર

પ્રાપ્તિ ઓ. (સં.) લાભ
 પ્રીતિ ઓ. (સં.) પ્રેમ (૨) મૃદુ શ્રુતિનો
 એક પ્રકાર (સંગીતમાં)
 પ્લુતિ ઓ. (સં.) ફૂટો (૨) પૂર (૩)
 યોગની એક આક્ર (૪) સ્વર ત્રણ
 માત્રા સુધી લંબાવવો એ (અ.)
 સ્ફૂર્તિ ઓ. (સં.) શારીરિક હલનચલન-
 ની જાગૃતિ (૨) (લા.) ઉત્સાહ
 અસ્તિ ઓ. (સં.) નાભિની નીચેનો
 ભાગ, પેડું (૨) મૂળાવધ (૩) ગુદા
 વાટે પાણી ચડાવવાની ક્રિયા (૪)
 એનો પિચકારી
 ભક્તિ ઓ. (સં.) આશ્રય કરવો એ
 (૨) ભજવું એ ભજન (૩). પ્રેમ,
 આદર (૩) નવની સંગા (લક્ષિતના
 નવ પ્રકાર પરથી: અવણ, કીર્તન
 સ્મરણ, પાદસેવન, અર્ચન, વંદન,
 દાસ્ય, સખ્ય, આત્મનિવંદન) (૪)
 વિજ્ઞાન (૫) જ્ઞાન, 'કિંકાર્ણ'
 ભિત્તિ ઓ. (સં.) ભીંત, દીવાલ
 ભીતિ ઓ. (સં.) શીક, ભય
 ભુક્તિ ઓ. (સં.) ભોગ, અંગારાસુખ
 (૨) ભોજન
 ભૂતિ ઓ. (સં.) અસ્તિત્વ (૨) ઉત્પત્તિ
 (૩) આગાહી, સમૃદ્ધિ (૪) ભદ્ર,
 કલ્યાણ (૫) એકમ (૬) ભરમ
 શ્રાંતિ ઓ. (સં.) શમ, ખેટો ખ્યાલ
 (૨) શક, અદિશ્વર ભૂત, અભિપ્રાય
 અતિ ઓ. (સં.) ભુદ્ધિ, વિચાર (૨)
 મિતિ ઓ. (સં.) હિંદુ તિથિ, દિનવાર
 (૨) માપ
 મુક્તિ ઓ. (સં.) છુટકારો (૨) ફરી કદી

દત્તી સ્ત્રી. (સં.) સદેશ પહોંચાડનારી
 સ્ત્રી (૨) નાયક-નાયિકા વચ્ચેના
 છાના સદેશ પહોંચાડનારી કે એઓને
 મેળાપ કરાવી આપનારી સ્ત્રી (કા.
 શાં.) (૩) (લાં) ભાડવાઈ ખાનારી સ્ત્રી
 દોરતી સ્ત્રી. (ફા.) મિત્રાચારી
 દોરતી સ્ત્રી. (મુ.) માટે, વારતે, ખાતર
 ધોરતી સ્ત્રી. (અ. દહસત) ડર, દહેસત
 પૂતી સ્ત્રી. (સરં દિ.) એક પક્ષી
 ધોતી સ્ત્રી. (સં. ધોત ઉપરથી દિ.)
 ધોતશી, ફાળિયું
 ધોતી સ્ત્રી. (સં. ધોતિ) જુઓ 'ધોતિ'
 ઘૂલો સ્ત્રી. (સરં દિ.) રાજગરાના
 લોટની ખાંડ પાચેલી મમરા જેવી
 બનાવટ
 નેતી સ્ત્રી. (સં. નૈતિક) હકયોગની નાક
 માટેની એક ક્રિયા (૨) એનું સાધન
 નેસ્તી પું. (દિ. હોસતિ) મોદી
 પસ્તી સ્ત્રી. (અ. 'પુસ્ત' ઉપરથી)
 નકામા રહી-કાગળ
 પસ્તી સ્ત્રી. (જુઓ 'પસ્ત') ઉપરાણું
 ખાતી સ્ત્રી. (દિ., મં. પત્રિકા) પત્ર, ચિઠ્ઠી
 પાંતી સ્ત્રી. (સં. પંક્તિ) પક્ષ, આજુ
 (૨) રીત, માર્ગ (૩) ભાગ, દિસ્સો
 (૪) પરિમાણના વિભાગ કરી દિસાજ
 મણવાની ગણિતની એક રીત (ગ.) (૫)
 પાંથી, સેથી
 પુસ્તી સ્ત્રી. (અ. 'પુસ્ત') પરથી, પસ્તી
 પુસ્તી સ્ત્રી. (ફા. પુસ્તી) મળજૂતી
 માટે કરેલું મણતર કે પ્લાસ્ટર
 (પરન પાપા વં. આગળ)

પોતી સ્ત્રી. ધોતી
 પોસ્તી વિ. (ફા.) નશો આણવા પોસના
 ડાઝ ઉકાળાને પીનાર (૨) (લાં)
 આળસુ, એદી (૩) પોસું, નરમ
 ખત્તી સ્ત્રી. (મં. વર્તિ) દિવેટ (૨)
 (લાં) ઉચ્ચેરણી, ઉત્તેજના
 બાતી સ્ત્રી. (દિ.) બતી
 બિસ્તી પું (દિ.) પખાલી
 -મતી વિ. સ્ત્રી. (મં. 'મત'નું સ્ત્રી રૂપ)
 'વાળુ' એ અર્થમાં; ઉદા. ચક્તિમતી,
 જુદિમતી, શ્રીમતી
 મતી સ્ત્રી. (મ.) વણાટમાં કપડાતો
 સરખો પનો તણાઈને રહેવા માટે
 આરવાળી લાકડીની રખાતી રચના
 મસ્તી સ્ત્રી. (ફા.) મસ્ત દાહત (૨)
 (લાં) તોફાન (૫) મદ
 માતી ન (સં. મૌક્તિક) છાપમાંથી
 નીકળતી એક દરિયાઈ કીમતી ચીજ
 યતી વિ. પું (સં. યતિન) યતિ, જાંબી
 રતી સ્ત્રી (સં. રક્તિકા) ચણેડી જેટલું
 હદ કે વજન
 રાસ્તી વિ. (ફા.) રાસ્ત ધમાનદાર (૨)
 સ્ત્રી. રાસ્તપણું, ધમાનદારી
 રેતી સ્ત્રી. (જુઓ 'રેત') પથ્થરનો ઝીણો
 જોડ, વાલુકા
 લાતી સ્ત્રી. (સરં 'લાટી') લાકડાની
 વખાર, લાટી [ખરતે (૩)
 વતી અ. (જુઓ 'વને') વડે (૨)
 -વતી વિ. સ્ત્રી (સં.) (જુઓ 'વત'માં)
 ઉદા. લાવળેવતી, ફાલતી
 -વર્તી વિ. (સં. -વર્તિન) (સમાસને અંતે)
 રહેલું એ અર્થમાં; ઉદા. મખવર્તી

મનુસ્મૃતિ પારાશરસ્મૃતિ ૫૦ (૩)
 યુતિ-વેદ સિવાવર્ના ઇતર ચાઓ
 (૪) (બૌદ્ધ) વિવેક ને જ્ઞાતિ
 સ્વસ્તિ અ. (સં.) 'કમ્પાણ ચાઓ' એવો
 આશીર્વાદામક ઉચ્ચાર
 સ્વાતિ(-તી) સ્ત્રી. (સં.) પંદરમું નક્ષત્ર
 કસ્તી સ્ત્રી. (ફા.) પારસીની જનોઈ
 (૨) એ પહેરવાનો સંસ્કાર
 કાતી સ્ત્રી. (સં. કર્તિ) કા) છરી (૨)
 કરવતી (૩) (લાં) દગો (૪) બારે
 દુરમનાવટ
 કૃત્તી સ્ત્રી. (સુ.) દોરની દાંતી
 કૃત્તી સ્ત્રી. (દિ.) કૃતરી
 કુંતી સ્ત્રી. (સં.) (સંઘા) પાંડુરાજની
 સ્ત્રી, પાંડવોની માતા કુંતા
 કૃસ્તી સ્ત્રી (ફા.) અંગકસરતમાં એ
 બાદમી વચ્ચેની બચ્ચબચ્ચાની કસરત
 કૃત્તી વિ. (સં. કૃતિન) કૃતકૃત્ય, બાઅસાળી
 (૨) પ્રવીણ, કુશળ, વિદ્વાન (૩)
 ધાર્મિક, ધર્મને અનુસરનાર
 ખંતી વિ. ('ખંત' ઉપરથી) ખંતીયું,
 કાગડવાળું
 ખિસ્તી વિ. (જુઓ 'ખિસ્ત') ઇસુ
 સબંધીનું, ઇસુના ધર્મનું (૨) એ
 ધર્મ માનનારું માણસ
 ખેતી સ્ત્રી. ('ખેત' ઉપરથી) જમીનમાં
 અનાજ વગેરે પકવવા માટે કરવાનું
 કામ, કૃષિ
 ગુપ્તી સ્ત્રી. (સં. ગુપ્ત) શાકડીની અંદર
 ગુપ્ત-ફળ રહી શકે એવું એક અણી-
 નર સળિયા જેવું હથિયાર
 ઘાતી વિ. (સં. માતિન) ઘાત કરનાર

(અદ; ઉદા. ધાતી ચંદ્રમા ૫૦) (૨)
 હવા કરનાર, ખૂની (૩) પુ. કસાઈ
 ધાતી સ્ત્રી. સરીરનો પેટથી ઉપરનો
 પહેલો ભાગ, હેર (૨) (લાં) હંધું,
 દિલ (૩) હિંમત
 જાસ્તી વિ. (જુઓ 'જાસ્ત') બેઠાંએ તે
 કરતાં વધારે (૨) સ્ત્રી. (લાં) જુલમ,
 જમરદસ્તી [પગરખું]
 જૂતી સ્ત્રી. (દિ.) જૂતિયું, ખાસકું,
 જોતી પુ. મદદનીશ પુરોહિત (પારસી)
 જુસ્તી સ્ત્રી. લડાઈ, ટોટા
 તકતી(-ખતી) સ્ત્રી. તકતી, ચકકું
 તીતી સ્ત્રી. (સ્વાં) ચકલી, પખી
 (બાળબાપામાં)
 વતી સ્ત્રી. (ફા.) પોપટની માદા (૨)
 વતી સ્ત્રી. તવડી [મિના
 દંતી વિ. (સં. દંતિન) દાંતવાળું
 (૨) પુ. હાથી
 દંતી સ્ત્રી. (પ્રા.) એક વનસ્પતિ,
 જમાવગોટા
 દાંતી સ્ત્રી. ('દાંત' ઉપરથી) દાંતાની
 વચમાંના અંતરને ઓછું કરવા વચ્ચે
 કાંઈ ધાલો સજ્જ કરેલી કાંસડી (૨)
 નવા દાંત ફૂટતા હોય ત્યારે બાળકને
 પહેરવાનું ધરણું (જેમાં વાધનખ,
 ધુવડનો પગ વગેરે હોય છે) (૩)
 ધારિયું (૪) ખેડૂતની વાવણીનું એક
 ઓબર, ચાઓળ (૫) તક, ફાટ
 (૬) વસરકાને લીધે થયેલો કે દાંતથી
 કરેલો દોરા પરનો કાપ
 દાંતી સ્ત્રી. (પ્રા. દંતી) એક વનસ્પતિ,
 જમાવગોટા

હતી સી. (સં.) સદેશો પહેંચાડનારી
સી (૨) નાયક-નાયિકા વચ્ચેના
છાના સદેશો પહેંચાડનારી કે એઓનો
મેળાપ કરાવી આપનારી સી (કાં
શાં) (૩) (લાં) લગ્નવાર્ષાનારી સી

હાસ્તી સી. (ફા.) મિત્રાચારી
હાસ્તી અ. (સુ.) માટે, વાસ્તે, ખાતર
હાસ્તી સી. (અ. ફહસત) ડર, દહેશત
ધૂતી સી. (સરં હિં.) એક પક્ષી
ધોતી સી. (સં.) ધોત ઉપરથી હિં)
ધોતલી, ફાળિયું

ધોતી સી. (સં. ધોતિ) જુઓ 'ધોતિ'
દુક્તી સી. (સરં હિં.) રાજગરાના
ઘોટની ખાડ પાયેલી મમરા જેવી
બનાવટ

નેતી સી. (સં. નૈતિક) દહયોગની નાક
માટેની એક ક્રિયા (૨) એવું સાધન
નેસ્તી પુ. (દિ. હેસતિય) મોદી
પસ્તી સી. (અ. 'પુસ્ત' ઉપરથી)
નકામા રહી-કાગળ

પસ્તી સી. (જુઓ 'પસ્ત') ઉપરાણું
ખાતી સી. (હિં., મં. પત્રિકા) પત્ર, ચિઠ્ઠી
પાંતી સી. (સં. પંક્તિ) પક્ષ, બાજુ
(૨) રીત, માર્ગ (૩) બાગ, દિસેસા
(૪) પરિમાણના વિભાગ કરી દિસાગ
મણવાની ગણિતની એક રીત (૫) (પ)
પાંથી, સેંધી

પુરતી સી. (અ. 'પુસ્ત') પરથી, પસ્તી
પુસ્તી સી. (ફા. પુસ્તી) મળ્/ખૂતી
માટે કરેલું મણુતર કે ખાસ્તર
(ધરના પાયા વં આગળ)

પોતી સી. ધોતી
પોસ્તી વિ. (ફા.) નશો આણવા પોસના
ડોડા ઉકાળીને પીનાર (૨) (લાં)
આળસુ, ઝેદી (૩) પોસું, નરમ
ખત્તી સી. (મં. વર્તિ) દિવેટ (૨)
(લાં) ઉસ્ફેરણી, ઉતેગના

ખાતી સી. (હિં.) ખતી
ખિસ્તી પુ. (દિં) પખાલી
-ખતી વિ. સી. (મં. 'ખત'નું સી ૩૫)
'વાળુ' એ અર્થમાં; ઉદા. શક્તિમતી,
જુદિમતી, શ્રીમતી

ખતી સી. (મં.) વણાટમાં કપડાનો
સરખો પનો તથાઈને રહેવા માટે
આરવાળી લાકડીની રખાની રચના
ખસ્તી સી. (ફા.) મસ્ત દાઘત (૨)
(લાં) તોફાન (૩) મદ

ખોતી ન (સં. મૌકિતક) છીપમાંથી
નીકળતી એક દરિયાઈ કીમતી ચીજ
યતી વિ. પુ. (સં. યતિન) યતિ, સંયમી
રતી સી. (સં. રક્તિકા) અણોડી જેટલું
કદ કે વજન

રાસ્તી વિ. (ફા.) રાસ્ત ધમાનદાર (૨)
સી. રાસ્તપણું, ધમાનદારી
રેતી સી. (જુઓ 'રેત') પથ્થરનો ઝીણો
જોડા, વાલુકા

લાતી સી. (સરં 'લાટી') લાકડાની
વખાર, લારી [બદલે (૩)
વતી અ. (જુઓ 'વતે') વડે (૨)
-વતી વિ. સી. (સં.) (જુઓ 'વત'માં)
ઉદા. લાવંડવતી, ફલવતી
-વતી વિ. (સં. -વતિન) (સમાસને અંતે)
રહેલું એ અર્થમાં; ઉદા. મખવતી

વસ્તી સ્ત્રી. (મં. વસતિ) વસતી, રહે-
ણાક પ્રભ [(૨) અગરજતી

વાતી સ્ત્રી. (મં. વર્તિ) વાટ, દિવેટ

વ્રતી વિ. (સં. વ્રતિન) વ્રતવાળું

સખતી સ્ત્રી. (ફા.) કડકાઈ, કઠોરતા (૨)

જુતમ (૩) (લાં) બધી, પ્રતિબંધ

સતી સ્ત્રી. (સં.) પતિવ્રતા સ્ત્રી (૨)

મરેના પતિ સાથે ચિતામાં બળનારી

સ્ત્રી (૩) (સંગા) પાવતી (૪) માયત્રી

સાંતી સ્ત્રી. એક હળથી વરાય તેટલી

જમીન (૨) ન. જુઓ 'સાંતીકું', હળ

મુરતી સ્ત્રી (ફા.) આગસ, બંધનું ઘેન

(૨) (લાં) મંદના

સ્વાતી (-તિ) ન. (સં.) પંદરમું નક્ષત્ર

હુરતી સ્ત્રી. (ફા.) હયાતી, અસ્તિત્વ

હુરતી પુ. (સં. હસ્તિન) હાથી

અસ્તુ અ. (સં. 'અસ્' હોતું-વુ આગમ્ય

ત્રી. પુ. એ. વ.) તારા માગ્યા પ્રમાણે

થાઓ (૨) (લાં) ભલે, ખેર

ઝડતુ ન. (સં.) રજસુ, રજસાવ (૨)

સ્ત્રી વર્ષનો બળએ મહિનાનો નિયત

કાગ (શરઁ સિથિર હેમંત વસંત ઓષ્ઠ

અને વર્ષ) (૩) (લાં) મોસમ (૪)

હવાપાણી

ઝાણુ પુ. (મં.) વાણી, (૨) સ્ત્રી.

કિંતુ અ. (સં.) પરંતુ, પણ [મિલાડી

કેતુ પુ. (સં.) ધન (૨) એક મહ (૩)

કેતુ પુ. (મં.) ધન [ધ્રુમેકેતુ

ખાતું ન. (ફા. ખન) આસામીવાર અથવા

આવક, ખર્ચની જાતવાર જાણે ઉધારનો

હિસાબ (૨) રેણાદેણીનું લખાણ (૩)

વિવધ, પ્રકરણ (૪) કામકાજની કાળવ-

ણીનું અંગ, વિભાગ; ઉદાં ૩૧૧૧૧૧-
ખાતું, ન્યાયખાતું

ગોતું ન. (દિ. મવત=ધામ) દોગને મારે

બાફેતું ખાણ (૨) (લાં) ગમે તેમ

રંધિલું કે ટાકું અને સ્વાદ વગરનું

અન્ન [પ્રમાણે રહેતું

ચતું વિ. જમીન ઉપર પીક રહે જે

છતું વિ. (સં. સત્ ઉપરથી) સીધ

પાંસકું (૨) ઉત્રાકું, જાહેર

છતું વિ. ચતું

છાતું વિ. છાતો, ઝાલ

જતુ સ્ત્રી. (સં.) લાખ

જતું પુ. ન. (સં.) નાતું જવકું

જતું ન. (હિં. જૂતા) પગરખુ, ખાસકું

તાંતું પુ. (સં.) તાર, તાંતણું (૨) રેસો

કે પાતળી નસ

તાતું વિ. (સં. તપ્ત) ખૂબ ગરમ-તપેકું

(૨) (લાં) આજના સ્વભાવનું (૩)

તરતવું, તાણું (૪) તેજસ્વી

ફુતું વિ. (સં. ફૂત) (લાં) પાકું ધૂત,

શકસિરામણ

ફૂતું વિ. (સં. ફૂત) (લાં) લુચ્ચું, ધૂત

ધાતુ પુ. (સં.) ક્રિયાપદ કે શબ્દનું મૂળ

રૂપ (વ્યા.) (૨) સ્ત્રી. ખનિજ દ્રવ્ય-

માંનું દરેક (રક્ત રસ માંસ મેદ

અસ્તિ મજ્જા અને શુક) (૩) વીર્ય,

શુક

નાતું, ન્યાતું ન. (સં. 'ગતિ' ઉપરથી)

સગવણ, નાતો (૨) સંબંધ

પતું ન. (સં. પતક) પાંદડું (૨) પુરતક

નું પાન (૩) મજાકાનું પાતું (૪)

'પોરટકાક'

પરતું ન. (જુઓ 'પિસ્તુ') એક સૂકો
મેવો, પિસ્તું

પરતું ન. (ફા પુસ્તી=મદદ) ઉપરાણું

પાતું ન. (સં. પત્ર) પાંદડું

પિતુ પુ. (સં. પિતૃ) પિતા, બાપ (પ.)

પિસ્તું ન. (ફા.) પસ્તું, એક સૂકો મેવો

પીતું ન. લખોરી નાખનારને જીભા

રહેવાનું ફુંડાણું (૨) પૈત્ર, કાતળી

પુસ્તુ સ્ત્રી. વાયબ્ય સરહદના પ્રાંતોમાં

ખોલાતી ખોલી

પૈતું ન. પીતું, પાતળો કકડો, કાતળી

પોતું ન. (જુઓ 'પોત'—સ્વરૂપ) પાણીમાં

બીજવેસો લૂગડાનો કકડો (૨) ચૂનામાં

કે રંગમાં બીજવેસો ફૂચડો

પોતું (ફા. પોતડ) સરકારી ખજાનામાં

મહેસૂલનું ભરણું

પોતું ન. (જુઓ 'પોયુ') પોયું, ગખી

બસ્તું ન. પેટ (૨) આમકાની થેલી

બસ્તું ન. (ફા. બહિસ્ત) દખનું,

પારસીઓનું રમશાન

ભાતું ('થુ') ન. (સં. ભક્તક) મુસા-

ફરીમાં સાથે લીધેલું ખાવાનું

મણું ન. (સં. 'મત' ઉપરથી) શાખ કે

કળ્યાતની સહી

માતું સ્ત્રી. (સં. માતૃ) મા

રાતું વિ. (સં. રક્ત) લાલ રંગનું (૨)

આસક્ત, રત (અમાસને છેડે); ઉદા.

રંગરાતું

રોતું વિ. (રોતુંનું વ. ફ.) રડતું

વણું ન. ('વધણું' ઉપરથી) (લા.)

વણું વિ. (વધણું) વધારે [દુનખત

પરતું ન. (સં.) નાટક કે કથાનો વિષય,

'લોહ' (૨) સ્ત્રી. પદાર્થ, ચીજ

(૩) (લા.) સત્ય, સાર

-વણું વિ. જુઓ 'વંત'

વારતું ન. (સં.) ધર બાંધવાની જગ્યા

(૨) ધર (૩) વારતુપૂજન

સકંતુ પુ. (સં.) સત્, સાથવો

સતું વિ. (સં. સત્ય) સાચું, સત્ય માર્ગે

ચાલનારું (૨) સતવાણું (૩) (લા.)

દંભી (કટાક્ષમાં)

સતુ પુ. (સં. સકત) સાથવો

સસ્તું વિ. સોંધું (૨) (લા.) ભાર કે

સેતુ પુ. (સં.) પુલ [વક્કર વિનાનું

સોતું વિ. (જુઓ 'સોત') સુધ્ધા, સહિત

હુતું વિ, અ. કિ. (-તી સ્ત્રી, -તો પુ.)

'હોલું'નું જનકાળનું ૩૫ દિવત ઇચ્છનાર

હિત, હિતુ વિ. (સં. 'હિત' ઉપરથી)

હિંતુ પુ. (સં.) હિંસ, આશય (૨)

(૨) સળગ, કારણ (૩) પંચાવધવ

વાક્યમાં કારણ બતાવનારું કથન

કે વાક્ય (ન્યાય)

હોણું વિ. ('હોણું'નું વર્ત ફ.) હોવા કરતું

તૂતું અ. (રવા.) ફૂટરાતે ખોલાવવા

માટે વપરાતો ઉદગાર (૨) ન. ફૂતરું

(બાળલાવામાં)

[આખરે

અતે અ. (સં. સપ્તમી એ વ.) છેવટે,

આસ્તે અ. (ફા. આદિસ્ત) ધીમે

(૨) 'ઝેલું' રાખો 'ધીમું કરો' એવું

સૂચવતો ઉદગાર

છતે અ. (જુઓ 'જણું') 'જણું'નું

સતિ સપ્તમી પ્રયોગનું રૂપ; ઉદા.

છતે કાથે લૂલો છે ;

છતે અ ('છે તે'નું દ્વંકું રૂપ) વાક્યારંભે
એક નકામો વપરાયો સંદર્ભયોગ;
જેમકે-છતે, મને ક્યારે જશે ?
જાતે અ. ('જાત' ઉપરથી તુ. એ. વ.)
ચોતે, પડે (૨) જાતિથી, જાતિ
પ્રમાણે [સામાન્ય
જોતે સ મને તે કાઈ (૨) વિ. ફાવતું,
પોતે સ. જાતે, પડે
મેતે અ. મેજે, જાતે (અ.)
રીતે અ. ('રીત'નું તુ. એ. વ.) પ્રમાણે,
પડે (૨) રિવાજ-પદ્ધતિ પ્રમાણે
વતે અ. વડે, થી, વતી
વાસ્તે અ. (અ. વાસિતહ) કાળે, અર્થે
હતે કિ. જુઓ 'હોત', હોત, હત
(મુંબઈમંત્રે પ્રયોગ)
હુસ્તે અ. 'સં.' 'હસ્ત'નું ગુજ. તુ.
એ. વ.) હાથે, મારફત, દ્વારા
આતો પુ. (સં. આતમન) આત્મા
જેવો પ્રિય પુત્ર (૨) પાટવીપુત્ર (૩)
દારો
આંતો પુ. (સં. અંતક) તથા સેરાનો દોર
ભાંગતા પહેલી જે સેરા ઉમેળવી એ
કાંતો અ. અથવાતો, અગરતો
કિત્તો પુ. (અ. કિતઅહ) જ્યાં કાપની
બરની લેખણ, કલમ (૨) (લા.)
સારો લખેલો અરડો (૩) ખેતરનો
કકડો-વિભાગ (૪) અ. એતું એ જ,
કુત્તો પુ. (દિ.) કૂતરો [એજન
ખતો પુ. કામજો, ધાળજો (કા.)
ખતો પુ. જુઓ 'અત્તા', ટોકર (૨)
ધપો [ઈન્દ્રો
ગુત્તો પુ. (સં. ગુપ્ત) એકહથ્થુ વેપાર,

ગુંતો પુ. ગૂંચ (૨) શંકા (૩) કલંક
ચિત્તો પુ. (સં. ચિત્રક) વાધની જાતનું
એક નાના પતલા ઘાટનું પ્રાણી
છાતો પુ. વાસણ ધોવાનો કૂચો (૨)
છાતું, છાત્ર
જાપ્તો પુ. જુઓ 'જાપતો', સખત કપાળે
તખ્તો-દંતો પુ. જુઓ 'તકતો',
આરીસો (૨) મોટી જમી
તરંતો પુ. (સં. તંતુ) તાંતણો, તાર
(૨) પંકિત, દાર (૩) એ-સેરી વણેલી
દોરીને ઉમેળી એમાં નીછ સેર
તેરંતો પુ. (દ્વ.) થોપટ [મેળવવી એ
ત્યાંતો અ. એટલું થયું તેટલામાં તો-
તરત જ
દસ્તો પુ. (દ્વ.) ખાંડણીનો દાંડો,
પરાઈ (૨) હાથો (૩) ચોપીસ કામગ-
ની થોકડી, ધા (૪) સિપાઈઓની
અમુક સંખ્યાની ટુકડી
કાંતો પુ. (સં. કંત) કાકર (૨)
ખચકો, ખસરકો (૩) (લા.) વેર
ધૂતો પુ. (સં. ધૂત) ધૂત, દગ [ગળ
નાતો પુ. (સં. 'જાતિ' ઉપરથી) સંબધ
નાસ્તો પુ. (કા નાસ્તહ) વહેલું
સિરામણ (૨) (લા.) ચપેણું વગેરે
ખાવાની દોરો ચીજ
ગુકતો પુ (કા) ફારસી-અરબી વિષિમાં
સંદર્ભી ઉપર નીચે મુકાતું ટપકું, બિંદુ
ગુકતો (અ. ગુકતહ) કાપડો, દુચ્ચો
(૨) છુદો, તક
ખતો પુ. (સં. પ્રાપ્ત) કામ ટેકાણું,
નામનિશાની (૨) (લા.) વ્યાતમી,
ભાળ, ખબર

પરતો સ્ત્રી. (સંગ્રા) વાયવ્ય સરહદ
 પ્રાંતમાં બોલાતી વ્યાપક બોલો, પુસ્ત
 પીતો પુ. પૈતા, પાતળો કકડો, કાતળી
 પુરતો સ્ત્રી. સરહદ પ્રાંતની બોલો, પુસ્ત
 પુરતો પુ. (ફા. પુસ્તક) પાણીનો ધકો
 શ્રીએ તેવું આધિકાર્ય કે ચલુતર, કકો
 ફેરતો પુ. (પો. ફેરતા) ફેજ, ફેરતો
 બસતો પુ. ફરતો (બસ વગેરેનો)
 બસતો પુ. (ફા.) ગાંસડો
 બાસતો પુ. (અ. બસિસ્ટ) એક
 જાતનું મુતરાઉ કાપડ

થ

અથ અ. (સં.) હવે (૨) આરંભ અને
 મંગળ બતાવનાર શબ્દ
 અર્થ પુ. (સં.) હેતુ (૨) સમજૂતી (૩)
 ધન, સંપત્તિ (૪) ગરજ, અયોજન
 (૫) ધર્માંદિઆર પુરુષાભીમાનો ખીન્ને
 અર્થ ન. જુઓ 'અરિથ', હાકકું
 આથ(-થા) સ્ત્રી. (સં. અર્થ) થાપણ,
 પૂછ [ગ્રાપજનું; હિંદી પ્રતિભોત્ય
 ઉત્થ વિ. (સં.) (સમાસને અંતે)-થી
 ઓથ સ્ત્રી. આધાર (૨) (લા.) આસરો,
 શરણ (૩) મદદ
 કાથ ન. (સં. કથા) કથન
 કાથ પુ. ન. (સં. ક્વાથ) (લા.) સસ્વ,
 પાણી, ફેવન (૨) (કા.) જીવતર (૩)
 સ્વાર્થ
 કૂથ પુ. (સં.) હાથી ઉપર નાખવાની
 જૂલ (૨) સાદડી, રોનજી (૩) કંચા
 કૂથ વિ. (કા.) મુંદર, નાજુક
 કોથ ન. (સં.) જીવતા પ્રાણીના માંસનું
 કાઢવાણ

લીતો પુ. ('લીંત' ઉપરથી) લીતમાં
 કે એને અટકીને ગોઠવેલો થાંભલો
 રસ્તો પુ. (ફા. રાસ્તા) માર્ગ, રાહ
 (૨) (લા.) ઉપાય, ઇલાજ
 લત્તો પુ. (ફા.) શકેરનો ભાગ, મહોલો
 સતો વિ. પુ. (જુઓ 'સતી') સતી પેઠે
 પત્ની પાછળ સહગમન કરનારો (૨)
 (લા.) દંભી
 સત્તો પુ. (સં. સંપત્તિ) સાતના આંક-
 વાળું પતું કે પાસો
 હારતો અ. હાજ તો, જરૂર હા

કવાથ પુ. (સં.) ઉકાળો, કાટો
 ગૂંથ સ્ત્રી. (જુઓ 'ગૂંથવું') ગૂંમડાં
 વગેરે રૂઝાંતી ત્યાં ગાંઠ જેવું રહે એ
 ગોથ વિ. ચાર (વેપારી સંકેતની ભાષામાં)
 ગોથ સ્ત્રી. (અ. ગોઠત-મુઠકી) ઊધે
 માથે ફરી જવું એ ગુલાઈ (પંતંગની)
 (૨) (લા.) જુવથાપ, ગોથું
 ગૂંથ પુ. (સં.) પુસ્તક (૨) (અત્રીસ
 અક્ષરનો બનેલો) અનુબંધક જોડતો
 શ્લોક (હસ્તપ્રતોમાં શ્લોકની સંખ્યા
 બતાવતાં) (૩) બંધન, ગાંઠ (૪) સ્ત્રી.
 (સંગ્રા) દક્ષિણની એક જૂની ભિષિ
 (તાંબેર બાજુની)
 ચૂંથ સ્ત્રી, (ચૂંથવું ઉપરથી) (લા.)
 ચૂંથારો, પીઝા
 ચોથ સ્ત્રી. (સં. ચતુર્થી) પખવાડિયાની
 ચોથી તિથિ (૨) વદ ચોથે કરવાનું
 એક ઘત (૩) કર-વેરામનો ચોથો
 ભાગ, ચોથાઈ (૪) ન. કલાના પખિ-
 મારાનો નાનો ભાગ

જૂથ ન. (સં. યુથ) ટોળું, સમૂહ
તીર્થ વિ. (સં.) પૂજ્ય, પવિત્ર (૨)

ન. કાઈ પવિત્ર કે જાત્રાની જગ્યા
ઘાથ સ્ત્રી. પોચ, કણ વગરની ડાઘર
દ્વયર્થ વિ. (સં.) બે અર્થવાળું, દ્વિઅર્થી
(૨) (લા૦) અસ્પષ્ટ, સંદિગ્ધ

નથ સ્ત્રી. (દે. છુત્યા) નાકની મોટી
વાળી, વેસર

નાથ પુ. (સં.) સ્વામી, ધણી (૨)
દશનામી સંન્યાસીઓની દશમાંની એક
અટક (૩) ગોંસાઈ બાવો

નાથ સ્ત્રી. (દે. છુત્યા) જુઓ 'નથ'
(૨) બળદ વગેરેના નાકમાં નખાતી
દારી (૩) (લા૦) જમીનનું ધોવાથ
રોકવા બંધાતી પાળ

પથ પુ. (સં. પથિન) રસ્તો

પથ પુ. (સં. પથિન) રસ્તો (૨)
ધર્મનો સંગ્રહાવ, માર્ગ

પાર્થ પુ. (સં.) (સંજ્ઞા) પૃથા-કુંતીનો
પુત્ર, પાંડવ (પાંચે) (૨) અર્જુન

પાંથ પુ. (સં. પથિક) મુસાફર

બથ સ્ત્રી. (કા.) મૂઓ 'નાથ'

બાથ સ્ત્રી. બે હાથ પહેળા કરી હાથેલી
પકડ (૨) (લા૦) ટકર

ભથ સ્ત્રી. (કા.) જમીનની પાણી ભરેલી
કે પાણી ભરાઈ ચયેલી ફાટ

મોથ સ્ત્રી. સીડ નામના ઘાસનો કંદ

યથ ન. (સં.) રેણું

રથ પુ. (સં.) ઉપર ધુમ્મટ જેવા
છત્રવાળું એક વાહન (૨) (લા૦)

લડાઈની ગાડી

રિક્થ ન. (સં.) વારસો

લેવ સ્ત્રી. (અં) સંધાડો (લોહાનો ઘાટ
ઉતારવાનો)

લોથ સ્ત્રી. (હિં.) લાસ, મડદું (૨) (લા૦)

ઉપાધિ, ખીડા (૩) (લા૦) વિ. તદ્દન
ચાકો ગયેલું (૪) મખે, ઠોડ (૫)

નરસું, નકામું [વિ. નકામું, નિર્થક
વ્યર્થ અ. (સં.) ફોગટ, મિથ્યા (૨)

રોથ પુ. (સં.) સોજો

જ્ઞથ વિ. (સં.) ઢીલું (૨) જમડી ખોડું
(૩) છટું, વિખરાયેલું [કાકલો

સાર્થ વિ. (સં.) અર્થયુક્ત (૨) પુ.
સાંથ સ્ત્રી. ગળોત, જમીન ખેડવા

આપ્યા બદલ લેવાતું ભાડું

સુસ્થ વિ. (સં.) સુસ્થિત (૨) સ્વસ્થ,
સાણુંતાણું

સોથ વિ. (કા.) ભારે કચ્ચરધાણું

સ્વસ્થ વિ. (સં.) નિરાગી, તંદુરસ્ત,
(૨) ગભરાટ કે ઉદ્વેગ વિનાનું

સ્વાર્થ પુ. (સં.) પોતાની મતભળ,
પોતાનું હિત

હાથ પુ. (સં. હસ્ત) હસ્ત, કર (૨)

કાણીથી વચલી આંગળીના છેડા
સુધીની લંબાઈનું માપ (૩) (પતાંની

રમતમાં) એક ભાગે જિતાયેસો દાવ
(૪) રેલ્વેનો 'સિગ્નલ' (૫) (લા૦)

હાથનો કસળ (૬) સામેલગીરી,
મદદ (૭) કૃપા, રહેમ (૮) (રંગવા

વગેરેમાં) પટ દેવાની એક એક
હાથની એક એક ક્રિયા (૯) લક્ષસંબધ,

પાણિમહણ (૧૦) સત્તા, તાબો,
અખતવાર, શક્તિ; ઉદા. 'મારા હાથની

વાત નથી' (૧૧) હાથચાળી બાગ

આસ્થા સ્ત્રી. (સં.) અદ્ધા, આક્રીન
(૨) આદર, માન (૩) મૂડી, પૂજા
કથા સ્ત્રી. (સં.) ધાર્મિક વગેરે વાર્તા,
કહાણી (૨) સંસ્કૃત આકૃત સામાજિક
નવલકથા (મદ્યમાં જ સુખ્યત્વે; જેવીકે
'કાદબરી') (૩) (લાં) સત્યનારાયણની
કથા

કંથા સ્ત્રી. (સં.) ચીંચરાતું બનાવેલું
વસ્ત્ર (૨) ગોદડી

કંથા સ્ત્રી. (સં. કથા) સત્યનારાયણની
કથા (કા.) (૨) ધાર્મિક કથા

કેથા(-થે) અ (સં. કુચ) (સુ.) ક્યાં
(૨) કોઈપણ જગ્યાએ (૩) 'કોઈ
જગ્યાએ

ગાથા સ્ત્રી (સં.) કથા, વાર્તા (૨)
સંસ્કૃત આકૃત મિશ્રજૂનો ભાષાપ્રકાર
(૩) 'આપી' છંદ (૪) (સંજ્ઞા)
પારસીએની જંદ-અવેસ્તાનો ધર્મગ્રંથ

જથા અ. (સં. યથા) જેવી રીતે

તથા અ (સં.) અને (૨) એ પ્રમાણે

તથા સ્ત્રી. (સં. તથા) (લાં) સ્પષ્ટા,
તમા (૨) વિસ્તાર, લંબાણ

પથા પુ. (સં.) 'પથિન્ પ્ર જો. વ.
'પન્થાઃ' રસ્તો

પૃથા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) કુંતી, પાંકુ-
રાગની સ્ત્રી [વહાવટ

પ્રથા સ્ત્રી. (સં.) રીત (૨) ધારો,

યથા અ. (સં.) જેવી રીતે, જે પ્રમાણે
(૨) અન્યયોભાવ સમાસમાં આરંભે
'ની પ્રમાણે' 'અનુસાર' એવા અર્થમાં;
ઉદા. યથાસકિત

વૃથા અ. (સં.) ફેગટ, નિશ્ફળ

વ્યથા સ્ત્રી (સં.) દુઃખ, પીડા

સંસ્થા સ્ત્રી. (સં) રચના, વ્યવસ્થા (૨)

સ્થાપિત વ્યવસ્થા કે રીત; ઉદા. લગ્ન-
સંસ્થા (૩) મંડળ, 'ઇન્સ્ટિટ્યુટ'
(૪) મૃત્યુ

અસ્થિ ન (સં.) હાડકું (૨) ન. ખ.
રાખને બાળના રહેઠાં હાડકાં, ફૂલ

તિથિ સ્ત્રી (સં.) હિંદુ મહિનાનો દિવસ,
મિતિ (૨) (લાં) આદ્ય સંવત્સરીના
દિવસ

વીથિ સ્ત્રી. (સં.) માર્ગ, રસ્તો, ઢેરી

કાથી સ્ત્રી. નાળિયેરનાં છાંડાના રેસા
કે એની ઢેરી

ફેથી સ્ત્રી. (મંજા) ઉત્તર હિંદમાં કાયસ્થ
લઢિયા વાપરે છે તે મિષિ

અથી(-થિ) સ્ત્રી. (સં.) ગાંઠ (૨) સાંધો

આથી સ્ત્રી મલમવાળી પટ્ટી

તેથી અ. ('તે'ની તૃતીયા વિભક્તિ)
માટે, એ કારણે, એટલા સારું

દ્વયથી વિ. (સં. દ્વયર્થિન) (જુઓ
દ્વયર્થ) એ અર્થવાળું (૨) સંદિગ્ધ

નથી અ ડિ (સ. નાગિત) છે નહિ

નાથી વિ. ('નાથપુ' પરથી) ભોંકાતું
(૨) અંકુશમાં રખાતું

પંથી પુ. ('પંથ' ઉપરથી) મુસાફર (૨)
વિ. પંથનું કે એને લગતું (પ્રાપ્ત
સમાસમાં; ઉદા. શીખપંથી)

પાંથી સ્ત્રી. (દિ. પાંકિત) સેચી

પોથી સ્ત્રી. પોઈની વેલ (૨) પોઈના
રંગમાં કે અડનામાં બોળી રાખેલું
રંગ પોલ

પોથી (સં. પુસ્તક) લાંબાં છટાં પાનાંનું

પુસ્તક કે એની પોટકી (૨) પુસ્તક

મધી સ્ત્રી. (સં.) એક ખી કે એની બાજુ

વીથી(-થિ) સ્ત્રી. (સં.) માર્ગ, રસ્તો

સાંથી પું. ('સાંચ' ઉપરથી) સથિ જમીન

ખેડનાર ખેડૂત, મણોતિથો

સેંથી પું. (જુઓ 'સેંથો') માથાના

વાળને ખે બામમાં ઓળતાં વચ્ચે

પડતી ઓળ [આપમતલખી

દેવાઈ વિ. (મં. સ્વાર્થિન) સ્વાર્થવાળું,

હાથી પું. (સં. હસ્તિન) હસ્તી, મજ

ઓથું ન. જુઓ 'ઓકું'

ગાથું ન. (જુઓ 'ગાથ') માથું નીચે

હોય એવી શરીરની સ્થિતિ (૨)

ગુલાટ (૩) (લાં) માથું મારતું એ

થાથુ વિ. (સં. ચતુર્થ) - કમમાં ત્રીજા

પછીનું [(લાં) મેહું, મદ

થાંથું વિ. (રવાં) મંદ, સુસ્ત (૨)

થોથું ન. (જુઓ 'થોથ') (લાં) પોસો

સડેલો કણ (૨) ફાટેલું વટેલું કે

લખાણની દૃષ્ટિએ નકામું પુસ્તક (૩)

'ખૂકું તીર

પૃથુ વિ. (સં.) પહોળું, વિસ્તીર્ણ (૨)

પું. એક પૌરાણિક રાજા, વેનનો

પુત્ર-એક ધર્મરાવતાર [(વૃષ્ણકરમી

પોથું ન. (સં. પુસ્તક) મોટી પોથી

ખોથું ન. (જુઓ 'ખોતાનું') પાધકું

ભાથું ન. જુઓ 'ભાવ' [(તિરસ્કારમી

ભાથું ન. (જુઓ 'ભાથો') બાજુ રાખ-

વાની કાયળી [વમેરેનો]

ભોથું ન. મળિયાનો ઝૂડો (કાજ શેરડી

માથું (સં. મસ્તક) શરીરનો ખોંપરી-

વાળો ભાગ (૨) ધડની ઉપરનો

ભાગ, ડોકું (૩) કોઈપણ વસ્તુના

મથાળાનો ભાગ, ટેચ (૪, (લાં)

મગજ, જુદિ

હૃથુ વિ. ('હાથ' ઉપરથી) (સમાસમાં)

હાથના માપનું (૨) હસ્તક હાથનું

કુથે પું. (બં.) (સંતા) પૂર્વ ઓળતું

પ્રાચીન નામ [પાટા બાંધે

માથે ચ. (કા.) ઉપર; ઉદા. માથે

આથો પું. અથાણું-ખમીર ચડવું એ

(૨) અથાવા નાખેલી વસ્તુ

ઉથો પું (કા.) ઠાકવાણ, સડો

ઓથો પું. ઓથ (૨) વચ્ચે આવણું એ

-ઓછાયો

કાથો પું. ખેરની ઝાલનું સત્તર

ચૂથો પું. જુગડા કે કાગળ વાળો રાજા-

મેલો ચૂંચામેલો ઓળાયેલો હૂંચો

જથો(-થથો) પું. (સં. યથ) જૂથ;

થથો પું. યક્ષર [સમૂહ, સમુદાય

ચૂથો પું. (સં. વસ્ત) હૂંચો (૨) ફૂંછું

થાથો પું. (સં.) પાંદડાં વગરનું 'કેળનું'

દાથો પું. ખોઓ [ચડ

ભાથો પું. બાજુ રાખવાની કાયળી

(૨) ધમણ (૩) રાધવાનો સામાન

રાખવાની થેલી

લોથો પું. (કા.) જુવારનું કણસણ

સથો પું. વતક

ચથો પું. સપાટ જગ્યા

સેથો પું. જુઓ 'સેથી' (૨) માથાનું

એક ધરણું [થયેનો]

સોથો પું. હૂંચો (વીખાઈ ચૂંચાઈ

હાથો પુ. (સં. દસ્તાક) ખેસણી દયિયાર કે
ઓનાર ન્યાંથી પકડાય તે ભાગ,
મૂડ કે દરતો (૨) કંકુવાળા હાથની
છાપ (૩) વેપારીઓ આગળીઓની
નિશાનીથી ભાવ કરાવવા પોતાનો
હાથ કપડા નીચે દાંડીને આપે છે એ
(૪) કારણ (૫) (લાં) સહાય,
મદદ (૬) પક્ષ

અખંદ પુ. (સં.) એક (૨) ન. વાદળ
(૩) વર્ષ (૪) નાગરમોચ નામની
ઓપધિ [પહેલું]

આદ વિ. (સં. આદિ) આદ્ય, આદિ,
ઈતી. (અ.) મુસલમાનોનો રમઝાન
—અક વગેરે તહેવારની ઉજવણીનો
દિવસ (૨) (લાં) ખુશાલીનો દિવસ
ઉક ન. (મં.) પાણી

ઉદ ઉપ. (સં.) 'જાંચે કે ઉપર' એવો
અર્થ બતાવે છે; ઉદાં ઉદગમ, ઉદભવ
(૨) 'ઉદકું' એવા અર્થમાં નામ
પૂર્વે; ઉદાં ઉન્માર્ગ, ઉત્પત્તિ

કંદ પૂર્વ. (સં. કંદ) 'કું' અરાખ, નિંદ્રા એ
અર્થ બતાવતો પૂર્વગ; ઉદાં કંદરૂપું
કંદ ન. (અ. કંદ) સરીરની જાંઘાઈ (૨)
પ્રમાણ (૩) (લાં) વજન, ભાર
(૪) પદવી, દરજ્જો

કંદ ન. એકબીજાનું રેશમી વસ્ત્ર
કંદ પુ. ન. (સં.) જેમાં ખાવાનો ગર
હોય તેનું મૂળ-આદુ મૂળા સરણ
બટાટા વગેરે

કંદ વિ. (કા.) તેજ વગરનું, જૂઠું
કંદ પુ. (સં.) એકબીજાનો મોઝો (૨)
ન. એનું કૂંડ

કંદ વિ. (મ.) કસોડાનું ભરાઈ ગયેનું
રૂંધાયેલું (૨) એવો અવાજ કરતું

કેદ વિ. (અ.) સખ તરીકે કપાળ હેઠળ
લીધેલું (૨) સ્ત્રી. એવી સ્થિતિ,
કારાગૃહવાસ

કલેદ પુ. (સં.) બેજ, બીનાશ (૨)
કુઃખ [પિતે, જાતે]

ખુદ વિ. (કા.) અસલ, શુદ્ધ (૨) સ.

ખેદ પુ. (સં.) અકસોસ દિલગીરી

ગદ પુ. (મં.) રાજ, માંદગી

મદ્દ સ્ત્રી. (કા.) ધૂળ, રજ

ચુંદ પુ. (કિં. ગોંદ) કેટલાક ગાંડમાંથી

ઝરતો ચીકણો રસ (૨) ચોટાડવાના

તેમજ ખાવાના કામમાં આવતો એવો

આવળ વગેરેનો ગઢાદાર સ્ફો, રસ

ગંદ સ્ત્રી. (સં. કંદુક) નાનો દડો (ખાસ

કરીને કૂંડ કે રેશમનો) (૨) રમવાનો

નાનો દડો [આવડુ એ

ગોદ સ્ત્રી. બોળો (૨) (લાં) વારસો

ગોદ સ્ત્રી. (જુઓ ગોદવું) વારંવાર

ટોક્યા કરતું એ (૨) (લાં) ડખલ

ચંદ વિ. (કા.) ચોડુંકે, જૂજ

ચંદ પુ. (સં. ચંદ) ચંદ્ર (૨) ચાંદલા

તરીકે કપાળે ચોટાડવાની ટીકી

ચાંદ પુ. (મં. ચંદ્ર) ચાંદો, ચંદ્રમા

(૨) ચંદ્રક, સારા કાપે બહલ મળેલો

નિહલો

ચૌદ વિ. (મં. ચતુર્દશ) '૧૪'

છંદ પુ. (સં. છંદસ ન.) અક્ષરમેળ-માત્રા-

મેળ બંધનથી થતી કવિતા વગેરેની

કડી (૨) કેવી વગેરેની સ્થિતિનો

શલોકો

છંદ પું. (સં.) લત, બસન
 છેદ પું (મં.) કાપો, ચીરો (૨) છિદ્ર
 (૩) (ગ.) છેદનારી-આગનારી મંખ્યા
 (અપૂર્ણાકર્મા આંકડાની દેહગ લીટી
 નીચે લખવામાં આવે છે તે) (૪)
 નાચ

જિદ્દ સ્ત્રી. (અ જિદ્દ) જીદ, હક
 જિદ્દ સ્ત્રી. (અ.) પુસ્તકનું ચામડાનું
 પૂઠું (૨) પુસ્તકનો જુદો જુદો બધિયો
 ખંડ, 'વોલ્યુમ'

જીદ સ્ત્રી જુઓ 'જીદ'
 ઝંકી વિ. (ફા.) પીણું, જરદ (૨) શીકું
 ઝંક સ્ત્રી (ફા. સરં સં' છંદસ) ઈરાની-
 ઝોની પ્રાચીન ભાષા (જેમાં પારસી
 ધર્મગ્રંથનાં વિવરણ લખાયાં છે)

ઝંક(-ક) વિ. (જુઓ તુંડ) તુમાખી,
 ટુંક ન (સં.) ફદ, ફૂંસેલ પેટ ઉદત
 ટંક ન (ફા.) દરદ, રોગ (૨) દુઃખની
 લાગણી (૩) (લાં) લાગણી, પ્રેમ
 ઢાદ સ્ત્રી. (ફા.) ફરિયાદ (૨) અરજ
 (૩) ઈન્સાફ (૪) કવિને મુશ્કેલીમાં
 ગાતાં મગતી ઉત્તેજના

ડુંદ સ્ત્રી. (સં. તુદ) પેટની ફાદ
 નદ પું. (સં.) મોટી નદી
 નંદ પું (સં) આનંદ (૨) (અંચા)
 કૃષ્ણને ઉઠેરનાર ગોકુલનો આહીર
 મુખી (૩) મગધનો એક પ્રાચીન
 રાજવંશ (૪) સંગીતનો એક અલંકાર
 (૫) (લાં) વિ. છેતરી જાય તેવા અતિ
 હોશિયાર (માથુસ)

નંદ પું (સં. નંદન) દીકરો
 નાદ પું. (સં.) અવાજ, શ્વનિ (૨)

વાચા કે વર્ણોનું મૂળ શ્વનિનું રૂપ
 (૩) (બ્યા.) ઉચ્ચારણનો એક બાબ
 પ્રગલ (૪) (લાં) ટેવ, છંદ (૫)
 લહે, ધૂન (૬) ગર્વ [જિધ

નીંદ સ્ત્રી. (સં. નિંદ્રા દિં.) નિદ્રા,
 પદ ન. (સં.) પગલું (૨) દરજ્જો (૩)
 (બ્યા.) નામિષ્ટી તેમજ આખ્યાયિકી
 વિભક્તિઓનો અર્થવાળો-શબ્દ (૪)
 કવિતાની કડીનું પ્રત્યેક અરણ્ય (૫)
 દેશી બધનું ભજન-કીર્તનરૂપ કડી-
 ઝોનું જેમ બૂમખુ (૬) ઉત્તર ક્રિયા
 કે મતને અંગે અપાતું વસ્તુનું જાન
 (૭) (અ.) 'ટમ' (૮) 'રૂટ', મગ.

પાદ ન. (પાદલું ઉપરથી) પાદલું એ, વાછટ
 પાદ પું. (સં.) પગ (૨) ચોથો ભાગ
 (૩) કવિતાની કડી, અરણ્ય, પદ

પેદ સ્ત્રી. (સં. પદ) વાસ ચાર પાદ
 -પ્રદ વિ. (સં.) 'આપનાર' એ અર્થમાં
 સમાસમાં નામને છેડે; ઉદા. 'ફળપ્રદ'
 ફંદ(-દો) પું. (ફા ફંદ) ફાદિ, ફાવતરું
 (૨) જળ (૩) (લાં) કુખ્યસન
 (૪) ઉફાંદ [ભાગ (૨) એક વેસો

ફાંદ સ્ત્રી. (સં. ફાંક) પેટનો બૂલતો
 બદ સ્ત્રી. બાધના ખાંચામાં થતું ગાંઠના
 રૂપનું એક દરદ

ભદ સ્ત્રી. (વેપારીઓનો) પંચનો સંકેત
 બદ વિ. (ફા.) ખરાબ (સમાસમાં પૂર્વ-
 પદ તરફે વપરાય છે; ઉદા. બદસૂરત)

બાદ વિ. (અ.) બાતલ, કમ
 બુદ પું. એક બી જેની કોશી બને છે
 બુદ ન. (સં. બિંદુ) ટીપું

બૂંદ ન. રમતમાં ફૂટી પાડવાનું છેલ્લું

ધર (શિતરજ વગેરેની રમતમાં)
બેદ સ્ત્રી. જુઓ 'બેત'
બેદ પું. (મં.) ફાટ પાડવી એ (૨) (લા.)
તફાવત, જુદાપણું (૩) વર્ગ, વિભાગ,
પ્રકાર (૪) ઊની વાત (૫) જળ-બેદ
મંદ પું. (સં.) કેફની ખુમારી (૨) ગર્વ
(૩) હાથીના મંડસ્થાનમાંથી ઝરતો રસ
મંદ પું. (ફા.) જુઓ 'મરદ', પુરુષ
(૨) (લા.) બહાદુર પુરુષ
મંદ-(ફા.) સરં મં. 'મત', પ્રા. મંત)
નામને હાગતાં 'વાળુ' એવો અર્થ
જતાવે છે; ઉદા. ક્ષેત્રમંદ [અદ્ય
મંદ વિ (સં.) ધીમું, ધીરું (૨) થોડું,
માદ પું. (સં.) કેફ (૨) મદ, અદકાર
મુદ સ્ત્રી. (મં. મુદ),-દા સ્ત્રી. (સં.) આનંદ
મેદ પું. (સં.) ચરખી (૨) (લા.) ગર્વ
મેદ પું. (મં.) આનંદ
મેદ સ્ત્રી. બાડી મેદી ચાદર
યાદ સ્ત્રી. (ફા.) સ્મરણ (૨) યાદી,
રદ પું. (સં.) દાંત [દાંત્ય
રદ વિ. (અ. રદ) નકામું (૨) બાતલ
કરેલું
લાદ સ્ત્રી. (દે હાદી; સરં દિં. મ
હીદ) યોગ ગયેડાની વિદ્યા
લીદ સ્ત્રી. (દે હાદી) લાદ
વદ (-દ) અ. (સં. વદિ) હિંદુ મહિનાના
કૃષ્ણ પક્ષમાં (૨) સ્ત્રી. કૃષ્ણ પક્ષ,
અધારિયું
વાદ પું. (મં.) જે પક્ષ વચ્ચેની ચર્ચા
(૨) ભાજમડ, તકરાર (૩) ચડસા-
ચડસો (૪) જ્ઞાન વિજ્ઞાનના કોષપથ
વિવચના કારેલું અનુમાન કે તારણ,

'થિયરી'; ઉદા. ભૌતિક વાદ, વિકાસ-
વાદ સમાજવાદ વગેરે
-વિદ વિ. (સં. વિદ) સમાસમાં ઉત્તરપદ
તરીકે આવતાં 'જાણનાર' એવો અર્થ.
જતાવે છે; ઉદા. વેદવિદ
વૃંદ ન. (સં.) ટોળું, સમૂહ
વેદ પું. (સં.) આયોજી સૌથી પ્રાચીન
ધર્મપુસ્તક (ઋગ્વેદ યજુર્વેદ સામ-
વેદ અથર્વવેદ) (૨) ચારની સંખ્યા
વેદ પું. (સં. વેદ) શેગ જાણી દવા
કરનાર
સાખ્દ પું. (સં.) અવાજ (૨) બોલ (૩)
અર્થવાળો એક કે વધારે અક્ષરોનો
સમુચ્ચય (બ્ધા.)
સાખ્દ વિ. (મં) સાખ્દ મંબંધી, સાખ્દિક
(૨) ગૌખિક
શીદ અ. યા મારે! યું કામ! (૨) કપાં
મુદ અ. (સં. મુદિ) મહિનાના શુક્લ
પક્ષમાં (૨) સ્ત્રી. શુક્લ પક્ષ,
અજ્ઞાણિયું
સ્કંદ પું. (સં) (સંખ્યા) કાર્તિકેય,
કાર્તિકેય (સિદ્ધિ) પુત્ર અને
દેવોનો સેનાપતિ)
સ્થંક પું. (મં.) ઘડો (૨) કંપ, કુળરો
(૩) (લા.) સ્ફુરણ
સ્વાદ પું. (મં) રસને દ્રિવથી થતો
અનુભવ (૨) ચાખવું એ (૩) (લા.)
રસ, મજા (૪) મોદ, શોખ.
સ્વેદ પું. (સં.) પરસેવો (૨) (ફા.)
ચા. આઠ બાવોમાંનો એક
હુદ સ્ત્રી. (અ. હુદ) સોમા, અવધ (૨)
અંત, છેડા (૩) (લા.) વિ. ખૂન

હાદિ ન (સં.) મર્મ, રહસ્ય (૨) ભાવાર્થ
હિંદ પું. ન. (ફા., સં. સિંધુ)
(સંગા) હિંદુસ્તાન, ભરતખંડ

હંદ ન. (સં. હંદ) હંદવ
હુદ પું. પાણીનો ધરો (નદીમાંનો), ઘૂનો
અદા સ્ત્રી. (ફા.) અંબગ્રેષ્ઠા, નખરા
(૨) (લા.) અભિનયની છટા, અંગ-
વિન્યાસ, 'પોઝ'

અદા અ. (અ.) પૂરું-ચૂકતે
અદા સ્ત્રી. લુઓ 'અદાવત', દુરમનાવટ
ઓદા પું. ખ. વ ગાઝના ચીલામાં
પડેલા ખાડા

ઓદા સ્ત્રી. (ફા.) આપદા
ઓદા પું. ખ. વ. -દાં ન ખ. વ (સં.)

ઔદીચ્ય ઔદીચ્ય આઠણો (તિરસ્કારમાં)
હદા અ. (સં.) ક્યારે (૨) કાઈક સમયે,
ખુદા પું. (ફા.) ઈશ્વર, ભગવાન [કદાચ
ગદા સ્ત્રી. (સં.) લગાઈનું નીચે ગોળ
ગટ્ટાવાળું એક પ્રાચીન હથિયાર

ગુદા સ્ત્રી. (સં.) શરીરમાંથી વિદ્ય
નીકળવાનું દાર, ગાંડ [આંદરણ

ચુંદા સ્ત્રી. (સં. ચંદ) ચંદ્ર (૨) ચાંદની,
બુંદા અ. (સં. યદા) જે વખતે

ન્યાદા(-દે) વિ. (અ.) વધારે
તદા અ. (સં.) ત્યારે

નંદા સ્ત્રી. (સં.) આનંદ (૨) નખંદ (૩)
(સંગા) દુર્ગા (૪) પડવો, અગિયારસ
કે છઠ્ઠ (નંદા તિથિ) (૫) આધાર

મામની એક મૂર્છના

નિંદા સ્ત્રી. (સં.) વગોવણી
પેદા વિ. (ફા.) ઉત્પન્ન (૨) કમાયેલું
દિદા વિ. (અ.) ખૂબ ખુશ (૨) અતિ-

આમકત [શ્રુતિનો એક પ્રકાર
મંદા વિ. સ્ત્રી. (સં.) સંગીતમાં ચૂદ
માદા સ્ત્રી. (ફા.) પશુ કે પંખીમાં સ્ત્રી
ગત (૨) ખગડવાની જોડમાં ખાડા-
વાળું ખરડનું

મુદા સ્ત્રી. (સં.) આનંદ

યદા અ. (સં.) જ્યારે

વદા સ્ત્રી. લુઓ 'વિદાય' (સુ)

વુંદા સ્ત્રી. (સં.) વૃક્ષસી (૨) (સંગા)

રાધિકા, કૃષ્ણની પ્રેયસી

સદા અ. (સં.) હંમેશાં

આદિ વિ. (સં.) પહેલું, પ્રારંભનું (૨)

મુખ્ય, પ્રધાન (૩) ન. મૂળ કારણ

(૪) (અ.) પહેલું પદ

ચેદિ પું. (સં.) (સંગા) છુદેલખંડ

પાસેના પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ

છદિ સ્ત્રી. (સં.) અથબાક કે બકારીનો

રોમ

પ્રાદિ વિ. (સં.) (બા.) આદિમાં 'પ્ર'

વગેરે ઉપચર્ગવાળું (તપુરૂપ અને

બહુવીહિ સમાસ)

ખદિ પું (સં.) (લુઓ 'ખંદી') કેદી

ચદિ અ. (સં.) જો

વદિ અ. (સં.) કૃષ્ણપક્ષમાં, વદ

વેદિ(-દી) સ્ત્રી (સં.) હોમ વગેરે માટે

અધિષ્ઠી ઓટલી કે કુંડ

મુદિ અ. (સં.) શુકલપક્ષમાં મુદ

એટી વિ. અત્યંત સુસ્ત

હંદી અ. ક્યારેક, કાંઈવેળા

કુંદી સ્ત્રી. (હિં.) ધોયેલાં કપડાં ટીપાને

સફાઈ કરવાનું એક ઝોળર, એવી

લાકડાની મોખરી (૨) ધોયેલાં કપડાં

સફાઈકાર કરવાની ક્રિયા (૩) ટીપનું
 -મારનું એ [કરેડું, બંદીવાન
 કેદી વિ. (જુઓ 'ગેદ') કેદમાં પડેલું, કેદ
 કેદી એ. (કે=કપે, દી=દિવસે) (કા., સુ.)
 એ દારોડે! કપારે!
 કેદી એ. (પ) કેઈપણ દિવસ, ક્યારેક,
 કેદી (કા.) [વખાટનું કાપક
 ખાદી સ્ત્રી. કાથે કાંતેલા સુતરનું કાપ-
 ખુદી સ્ત્રી. (કા.) કુંપણ. કુંપદ, મરં
 ગાદી સ્ત્રી. (સરં દિ. ગદી) બેસ-
 વાના માપનું નાનું ગાદનું (૨) મેઠ
 કે મોટા માણસ કે મદત ઇનું
 આસન કે પદ (૩) રાગનું તખ્ત,
 સિદાસન
 મૂંદી સ્ત્રી (સં. ઇંગ્લી) એક ઝાડ
 ગાદી સ્ત્રી. (અં. 'મેડાઉન') બંદરમાં
 અંદર પાછી કદાવ પદાવ એવી સમવડ-
 વાળું વદાણો ઊર્મા રાખવાનું સ્થાન
 બંદી સ્ત્રી. (સરં મ.) ઘોડા કે બગદને
 અપાતો સૂત્ર દાણો (૨) (લાં)
 (સરકરનાં વાદનને બંદીરૂપે) ખડખી
 (૩) સાંચકેરાવલ
 બાંદી સ્ત્રી. (સં. 'અદિકા' ઉપરથી)
 શુદ્ધ રૂપ (૨) એક એવો ગુણ રાગ
 (૩) ન્યાંથી આમદી ખસી મઠ હોય કે
 ઊપસી આવી બાહુ પડ્યું હોય એવું
 ચાકું
 બંદી વિ. (સં. હદિન) મોજીલું,
 શાખીન (૨) અમુક ખરાબ આદત-
 બદી સ્ત્રી. (કા.) દોકરી [વાળું
 જિદ્દી વિ. (જુઓ 'જિદ્') જીદી, દલીલ
 બંદી સ્ત્રી. (કા.) જુઓ 'જ-દી', પીળા

પદાર્થ (૨) ઈકામનિ પીળો રસ
 તરદી સ્ત્રી. (અ. તરદીઅ) તરલીફ, અમ
 દલી વિ. (કા.) દરદવાળું, માફું
 દાદી વિ. દાદ માનનાર, ફરિયાદી
 દાદી સ્ત્રી. મા કે ગાપની મા, વડીઆઈ
 દીદી સ્ત્રી. (દિં. બં.) મોટી બહેન
 દુદી વિ. (જુઓ 'દુદ') દુદ-ફદવાળું
 (૨) પું. મજેસ
 નદી સ્ત્રી. (સં.) પર્વત વનમાંથી વહી
 આવતો પાણીનો કુદરતી પ્રવાહ,
 સરિતા [પિકિપો
 નંદી પું. (સં. નદિન) ચિવજીનો
 નાદી વિ. (સં. નાદિન) નાદવાળું,
 નાદને ઘગનું (૨) (લાં) મર્વાળું,
 તોરી, હંદી
 નાંદી સ્ત્રી. (સં.) આચીવાદ, નમસ્કાર
 તેમજ વસ્તુ-નિર્દેશવાળો નાટકનો
 પ્રારંભનો શ્લોક (કાં સાં)
 પદો ન (સં પદિન વિ) અનેક પદો
 મગીને બનતી રકમ, 'એફરેશન' (ગ.)
 ફંદો વિ (જુઓ 'ફંદ') ફંદવાળું, કપટી
 (૨) (લાં) તોફાની (૩) કુબંસની
 ફુદો સ્ત્રી. નાનો પતંગ
 બંદી સ્ત્રી. (સરં મ. બદ) મળી
 બની સ્ત્રી. (કા.) કુરાયરણ, અનીતિ
 (૨) કુટેવ (૩) નિંદા
 બંદી પું. (સં. બંદિન) કેદી
 બંદી સ્ત્રી. (કા.) મના, બંધી
 બંદી સ્ત્રી. (કા. 'બંદ' ઉપરથી) બાંદી,
 ગુલામદી, બળાતકારે પકડી આણેલી સ્ત્રી
 બાદી સ્ત્રી (કા.) અપમેા, બદલખી
 (૨) પેટમાં થતો વાવ

ખાંદી સ્ત્રી. (ફા. 'ખંદ' ઉપરથી) ગુલામડી
 ખિંદી સ્ત્રી. (સં. 'ખિંદુ' ઉપરથી) નાનું
 ટપકું, ચાંધ (૨) અનુસ્વારનું ટપકું
 લેદી વિ. (સં. ભેદિન) રહસ્યમય (૨)
 ફૂટ, ન સમજાય એવું
 મદી વિ. (સં. મદિન) મદવાળું, મત્ત
 મંદો સ્ત્રી. ('મંદ' જુઓ) મંદતા,
 કમીપણ (૨) ભાવતાલની પડતી
 મે(-મે)દી સ્ત્રી. (સં. મેધા) એક
 વનસ્પતિ, હેના
 મોદી પું. (અ. મુવદી) અનાજ ધી
 મસાસો વગેરેનો વેપારી, નેસ્તી (૨)
 મોઠારી, ભંડારી (૩) હિંદુઓમાં એ
 ધંધા ઉપરથી પડેલી એક અટક
 યાદો સ્ત્રી. (ફા. દીપ, ટાંચણ (૨) એવી
 નોંધવાની ચોપડી (૩) યાદ, અમરણ
 રદી વિ. (જુઓ 'રદ') નકામું, રદ
 થયેલું (૨) વડુંફડું
 લાદી સ્ત્રી. (સરં મ) પથ્થરની પાતળી
 અને નાની તખની (૨) ફરસંબંધી
 લોદી સ્ત્રી (સરં મ.) જુઓ 'લોખી',
 પકાણોની એક જૂની જાત (પાણગથી
 હિંદનો એક મુસ્લિમ. રાજવંશ)
 વદી(-દા) સ્ત્રી. (સં. વદિ) સરવાળા
 કે ગુણાકારમાં એકમ દરેક વાં કોઈ
 એક સ્થાનના સરવાળા કે ગુણાકારની
 આવેલી રકમમાંથી એકમનો આંકડો
 રાખી બાકીના સ્થાનના અંક આગળના
 સ્થાનની રકમમાં ઉતારોત્તર ઉમેરવા
 માટે રાખવામાં આવે છે તે અંક (મ.)
 વાદી વિ. (સં. વાદિન) બોલનાર
 (સમાસને અંતે); હિદાં સત્તવાદી

(૨) (સમાસને છેડે) અમુક વાદમાં
 માનનારું; હિદાં સમાજવાદી (૩)
 ગાવાવગાડવામાં જે સ્વરથી સપ્તક
 બાંધવામાં આવે છે તે (સ્વર) (અંગીત)
 (૪) રાગનો પ્રધાન (સ્વર) (૫) વાદ
 કરનાર (૬) ફરિયાદી (૭) પું. મોરલી
 વગેરે વગાડીને (સાથ વગેરેનો) ખેત્ર
 કરનારી જાતનો માણસ
 વેદી સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'વેદિ'
 શાદી સ્ત્રી. (ફા.) લગ્ન, વિવાહ
 શીદી (-ધી) પું. (ફા.) સીદી, લગ્નસી,
 આફ્રિકાનો મૂળ વતની (જેના વાળ
 ટૂંકા વાંકળિયા, નાક ચીથું ને રંગ
 કાળો હોય છે)
 સદી સ્ત્રી. (ફા. સદી) સૈકા, સેંકડો
 સીદી પું જુઓ 'શીદી'
 હિંદી વિ (જુઓ 'હિંદ') હિંદનું, હિંદને
 લગતું (૨) હિંદનું વતની (૩) સ્ત્રી. (સં.)
 ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં બોલાતી એક
 ભાષા (૪) હિંદની સ્ત્રીકૃત રાષ્ટ્રભાષા
 આદુ(-કુ) ન (સં. અર્દક) એક કંઠ
 જેનો મુક અને છે
 ઈંદુ પું. (સં.) અંદ
 ઊંદુ વિ. જૂડું, જરાશ પડતું
 કંદુ પું. (ફા. કંદુ) દૂધી (૨) (૧)
 જતો, લાકડાનો ટુકો જડો
 મજબૂત દડો (૩) પોકેલું
 કુંડું ન. કુંદો (જરા તુચ્છકારમાં)
 કોડું ન. ધરડી કે ચોક્કું દૂધ દેતી
 ખોદું(-કું) ન. લાકડાનો જડો-
 કંકડો (૨) (લાં) વિ. મદ, ખે
 ગંદું વિ. (ફા. મંદ) બંદીવાળું,

(૨) (લાં) મેલા મનનું
 ગૂંદ ન. (જુઓ 'ગૂંદી') ગૂંદીનું ફળ
 (૨) ગૂંદાનું ફળ (અથવા) વપરાય
 છે તે)
 ચાંદું ન. (સં. ચંદ્રક) ચામડી ઉપનું
 પસવાળું ધારું (૨) ચાંદાનો કાષ,
 ચાંદું (૩) (લાં) લાંછન, કાષ (૪)
 છિદ્ર, ફોપ
 ચેંદુ પુ. ચેંદુ (૨) હાથીદાંતનો મંજો
 જદુ પુ. (સં. યદુ) (સંઘા) જુઓ 'યદુ'
 જાદુ(-કુ) પુ. ન. (ફા.) મંત્ર તંત્ર કે
 હાથચાલાકીનું કામ (૨) (લાં) કામજુ
 જુદું વિ. (ફા. જુદા) જુદું, અલગ (૨)
 (લાં) અનોખું, અસાધારણ
 -પદું ન. (સં. પદ) પદ (આપઃ
 સમાસમાં); ઉદા. ગોરપદું
 પ્યાદું ન. (ફા. પિયાદું) શેતરંજમાં
 પેદળ સિપાઈનું મહોરું (૨) પેદળ
 સિપાઈ
 ફડું ન. (જુઓ 'ફુડેડા') પાંખોવાળું
 નાનું જીવડું (૨) પતંગિયું
 ફાડું વિ. (જુઓ ફુદફુદવું) પોચું, ખાલી
 ફેસેયું
 બડું વિ. (સર. મ. બદ, હિં. બદ=
 અરબસ્તાનની એક અસભ્ય જાતિ)
 (૨) (લાં) માલ વગરનું, ગંદું
 ખિંડું ન. (સં.) ટીપું, ટપકું (૨) મીંડું
 (૩) નાટકમાં અવાંતર કથાનું બીજ
 'કાં સાં (૪) પુ. સંગીતનો
 એક અલંકાર (સંગીત)
 બેડું ન. (અ. બેજલ) ઈંડું
 બોડું વિ. (રાગ) બોદાઈ ગયેલું (૨)

બોખરું (૩) (લાં) દીકું, કાચું
 (૪) ન. તડવાળું કે અરાખર નહિ
 પકવેલું માટીનું વાસણ
 ભેદુ વિ. ('ભેદ' ઉપરથી) ભેદ-રહિત
 મણનાર (૨) જાસણ (૩) (લાં)
 ફૂટ પડવાનાર
 ભોડું વિ. (સં. ભદ) (લાં) મહું મોટું,
 જડમુ (૨) ભોળું
 મંડું વિ. જુઓ 'મંદ' દ્રાગી
 માંડું વિ. (ફા. 'માંદ' ઉપરથી) બિમાર,
 મુદ્ડ વિ. (સં.) કોમળ, કુંવાળું (૨)
 મધુર (૩) વિ. સ્ત્રી. શુભિના પાંચ
 પ્રકારોમાંનો એક
 યદુ પુ. (સં.) (સંઘા) યપાતિ અને
 દેવયાનીનો પુત્ર અને યાદવોનો પૂર્વજ
 (૨) એ નામની વૈદિક કાળની એક
 આર્ષ જાતિ
 વૈદું ન. (સં. વેદક) વેદનો ધધો
 સાદું વિ. (ફા. સાદહ) સરળ સીધું ને
 નિરાકબરી (૨) રમ ભાત કે લખાણ
 વિનાનું, કોરું (૩) મહેનત મજૂરી
 કરવાની ન હોય તેવું, આસાન (૪)
 સોડું વિ. (ફા. સોદા) (લાં) હુચ્ચું,
 બલિઆરી (૨) કંગ, પૂત
 હિંદુ વિ. (જુઓ 'હિંદ') વૈદિક આદિ
 પરપરાના ભારતીય ધર્મનું અનુયાયી
 ઉદ્દી સ્ત્રી. (ઉદ્દી) જાવણીનો બાપા,
 ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં અરબીકારસીના
 સંમિશ્રણવાળો ભાષા, હિંદુસ્તાની
 (૨) એનો લિપિ
 આદે અ. 'તોચા' (હવે, બસ થઈ એમ)
 ઉદે પુ. (સં. ઉદય) જુઓ 'ઉદય'

દ્રુધ ન. (સં.) દ્રુધ

દ્રુધ ન. (સં. દ્રુધ) રતન કે આચળ.
માધી નીકળતું ધોણું પ્રવાહી (૨)
ટટલોક વનરપતિમાયો નીકળતો
એવો ધોણો રસ (આકાશ જિંબરા
વગેરેનો) (૩) (લાં) ગાવા સાધુ
ફરીર વગેરે થઇ ચૂકેલાંની મૂળ
જાત (એ કંઈ જાનનો છે એમ પૂછતાં
'દ્રુધ' ક્યું-એમ પ્રછાપ છે.)

દ્રુધ વિ (મં) એ અર્ધવાણું

ધ્રુધ પુ. (સં. દ્રુધ) (લાં) તોફાન,
ધમમાણુ [ધ્રુધ, અધાર
ધ્રુધ સ્ત્રી. (સરં મ. ધ્રુધ, દિ. ધ્રુધ)
ધ્રુધ પુ. (લાં) જિએથી જોગથી પડતો
આણીતો પ્રવાહ

નોંધ સ્ત્રી (સરં મ. નોંધ) ટાંચણુ (૨)
ટિપ્પણી (૩) આપેલો માત્ર, જેમાં
વિગત સાથે નોંધાય છે તે ચોપડી
(૪) (લાં) મોટા થાંજલાને કામ-
ચલાણ. ટોડા આપવા સાકરીઓ
સાથે જડેલા ખીલા

પીધ ન એક પક્ષી [અધનમાં પડેલું
બદ્ધ વિ. (સં.) બાધેલું (૨) બધાયેલું,
બધ પુ. (સં.) બાધેલું (૨) એનું સાધન
(૩) એની ગાંઠ, પકડ (૪) બધન,
૩૬ (૫) રચના, ગૂંથણી (૬)
પથર કે એવી મજબૂત વસ્તુઓની
પાણી આડે કે રોકવા કરેલી પાળ
(૭) મુદ્રા (ચામ.) (૮) પ્રતિબંધ,
અટકાવ

બાધ પુ. (સં.) બાધા, યુ, પ્રતિ-
બંધ (૨)

(લાં) દોષ, પાપ (૪) પીડા,

ઉપદ્રવ [(૨) બધ

બાધ પુ. (જુઓ 'બાધેલું') પ્રસો, પાળ
બુદ્ધ વિ. (સં.) ચાતા, સમજુ (૨)
બાધેલું (૩) ચાન પામેલું (૪) પુ.
(સંગા) શાક્ય ગૌતમ બુદ્ધ

બુદ્ધ સ્ત્રી. (સં. બુદ્ધ) બુદ્ધ, સમજ (૫)

બુદ્ધ વિ. (સં.) મધુ, વિદ્વાન (૨) પુ.

એ નામનો મહ (૩) એ નામનો વાર

બુધ સ્ત્રી. (સં. બુદ્ધ) બુદ્ધ, સમજ (૫)

બોધ પુ. (સં.) ઉપદેશ (૨) ચાન (૩)

(લાં) ગાંઠ [અનુયાયી

બૌદ્ધ વિ. (સં.) બુદ્ધને લગતું (૨) બુદ્ધનું

મધ અ. (મધ્ય ઉપરથી; સરં મ. દિં)

મધમાં, વચ્ચે (૫.) (૨) વિ. વચ્ચે

(સમાસમાં); ઉદાં મધરાત

મધ ન. (સં. મધુ) મધમાખીઓએ

એકઠો કરેલો ફૂલનો રસ (૨) (લાં)

મધ જેવી મીઠાસ; ઉદાં મધવાળી જીભ

મુધ વિ. (સં.) મોઢ પામેલું (૨) અણુ-

સમજુ, અથ (૩) (લાં) સાલસ,

નિષપાપ (૪) મુદર, મોઢ

મુધ ન (સં. મુધ) બુદ્ધ

મધ પુ. (સં.) યથા (૨) બલિ, જોગ

બુદ્ધ ન. (સં.) લકાર્ષ, સંભ્રામ

ચોધ પુ. (સં.) લાવેલો

રીધ સ્ત્રી (સં. રાદિ) રાદિ, સંમુદિ

રુદ્ધ વિ. (સં.) રોકાયેલું, અટકાવેલું,

રૂધાયેલું

રૂધ સ્ત્રી ('રૂધેલું' પરથી) રૂધાવું એ (૨)

રોકાણ, પ્રતિબંધ (૩) આટી, અક-

જામણ

રોધ પું. (સં.) અટકાવ, આડચ મૂકવી એ
લખ્ય વિ. (સં.) મળેલું, પ્રાપ્ત
લુખ્ય વિ. (સં.) લોભાવેલું, મોહિત
(૨) લોભિયું, લાલચુ

લોધ પું. ન (સં. લોધ) એક જાતનું
પહાડી ઝાડ, લોધર [વધારે
વંશ સ્ત્રી (સં. વૃદ્ધિ) વધવું એ (૨)
વધ પું. (સં.) કાપીને મારી નાખવું
એ (૨) મહિતપણ (ગ.)

વિધ વિ. (સં. 'વિધા') (સમાસને
અતે) રીતનું; ઉદા. બહુવિધ

વિધ અ (સં. વિધિ) પ્રમાણે
વિધ સ્ત્રી (સં. વિધિ) વિધિ, રીત,
વિદ્ય વિ. (સં) વીંધાયેલું પ્રકાર (પ.)
વીંધ ન ('વીંધવું' ઉપગ્રથી) વેઠ, કાળું,
નાકું [વડીલ

વૃદ્ધ વિ (સં.) વધેલું (૨) ધરડું (૩)
વેધ પું (સં) ઊંડું, વેઠ (૨) (લા. ૦)
દોષ, બાધ (૩) જખમ (૪) વધન
(૫) અહો વગેરે આકાશીય પદાર્થોનાં
ગતિ સમય વગેરેનું નિરીક્ષણ (૬)
સુતાર કે કડિયાના કામમાં સાંજીય
દોષ (૭) સૂર્યમહલ પૂર્વે ચાર પ્રહર
અને ચંદ્રમહલ પૂર્વે ત્રણ પ્રહરનો
સમયનો સમય (૮) 'કેઓડિ'નેટ
આફ એડ' (ગ.)

વેધ વિ. (સં.) વિધિ પ્રમાણે શુદ્ધ કે
બરોબર (૨) ધારાધોરણ અનુસારનું
વ્યાધ પું (સં.) પારધી
શુદ્ધ વિ. (સં.) ચોખ્ખું, સ્વચ્છ (૨)
પવિત્ર (૩) દોષરહિત (૪) સેળગેળ
વિનાનું, નિર્ભેળ

શુદ્ધ સ્ત્રી. (સં. શુદ્ધિ) ભાન, સુધ
ચંધ સ્ત્રી. (સં. શુદ્ધિ) સુધ, ભાન
રોધ પું. સ્ત્રી. (સં.) રોધવું એ, બેળ,
તપાસ

આદ્ય ન. (સં.) પિતૃઓની તૃપ્તિ માટે
અદ્યાયો કરાતી તર્પણક્રિયા-આદ્ય-
ભોજન વગેરે [તરડ, ફાક

સંધ સ્ત્રી (સં. સંધિ) સંધિ (૨)
સાંધ વિ (સં.) અર્ધ સહિત, સાંધ
સાંધ સ્ત્રી. (સં.) સંધિ સંધિ (૨)
તરડ ફાક (૩) કાંતણ વણાટમાં
તાર સંધવા એ

સિદ્ધ વિ. (સં.) સફળતાપૂર્વક આવી
મળેલું (૨) નિશ્ચિત, સાબિત થઈ
ચૂકેલું (૩) નિષ્ણાત (૨) સિદ્ધિ
પ્રાપ્ત કરી દોષ તેવું (૫) (લા. ૦)
મુક્ત (૬) પું. સિદ્ધિ મેળવી દોષ
તેવો યોગી કે દેવી પુરુષ (૭)
મુક્ત પુરુષ

સિધ પું. ન. (સં. સિંધુ) (સં. રા) કચ્છ
ઉપરનો હિંદનો એક પ્રાંત (ન્યા
સિંધ નદી વહી સમુદ્રને મળે છે;
હાલ આ પ્રાંત પાકિસ્તાનમાં છે.)

સીધ સ્ત્રી. (સં. સિદ્ધિ) બમર, સમાચાર
(૨) સીધાપણ [ખમર

ચંધ સ્ત્રી. (સં. શુદ્ધિ) ભાન (૨) ભાળ,
સ્કંધ પું. (સં.) ખાંધ (૨) ઘડ (૩)
ઝળી (૪) (લા. ૦) સૈન્વનો વ્યૂદ્ધ (૫)
સમુદાય (૬) વિભાગ, પ્રકરણ

સ્તબ્ધ વિ. (સં.) આશ્ચર્યચકિત (૨)
દિશ્મદ (૨) જડ, નિશ્ચેષ્ટ

સ્તિગ્ધ વિ. (સં.) ચીકણું (૨) લીસું

જાહે વિ. (અ. ગિયાદદ) વધારે, વધતે
 અહો પું આતો, દાહો (૨) કાકો (કા.)
 એહો પું ઉદય હો! જય હો! એવા
 અર્થનો પોકાર
 ઝોહો પું. ઓહીઅ ધ્યાનજી (તુચ્છકારમાં)
 કોહો પું. (મં. કંક) કંક (૨) કુમળો
 (ક) (કા) કૂતરાનું સિન્ન
 કૂહો પું. (કા.) કૂકો, ધોહો (૨) લાકડો
 કે બંદૂકનો જાડો છેડો
 કોહો પું. કાગળ આદમી (૨) ખાતા
 યાળીમાં વાનગીઓનો કરેલો બહો
 ભેગ. ગોહો
 એહો (-ધે) (સં. ખેદ ઉપરથી) ખાર,
 ધખ્યો (૨) (લા) કોડો, પીછો
 ગોહો પું ગોદાવે-ખૂંચે વા બોકાવ એવી
 રીતે કરવામાં આવતી કિા (૨)
 ઠોસો (૧) (લા) ખોટું નુકસાન
 ગોંહો પું. ('ગૂંદવું' ઉપરથી) ગૂંદો, રસો-
 ધની અધી વાનીઓનો ખીચડો, કોહો
 ચહો પું. (સં. ચંદ્ર) ચંદ્રો (૨) ધાતુના
 પતંગ ઉપર લખેલું અક્ષિપનોમું
 (૨) ચહેરો, મુખપટો, 'ડિંગ' (૪)
 ચંદ્રમા જેવો ગોળ આકાર (ટોપીનો
 ચંદ્રો) (૫) ચાંદો (૬) મહોર, છાપ
 ચાહે પું (સં. ચંદ્ર) ચંદ્ર (૨) એના
 જેવો ગોળ આકાર, ચંદ્રો [લીપણ
 છંહો પું. છાણ માટીનો લેદિ, જુકું
 છંહો પું. ('છંદવું' ઉપરથી) છંદો છંદોને
 ખનાવેલો લોચો (૨) કળા પોષેલા
 વગેરેની એવી કચુખર (ક) છીણેલી
 કેરીનું અષાણું
 જહો પું. ફક્ક પુરુષ (કાચેઓનો)

એક વેશ એ નામના એક હેલ
 રાજ ઉપરથી) [ચાહનનો]
 જાહો પું. (કા. જાદુ) દોકરો (જેમકે
 હલો પું. 'હ' અક્ષર
 દાહો પું. (આ. દદ) બાપનો કે માનો
 બાપ (૨) પૂર્વજ (૨) (લા) યુડો,
 જગરદસ્તી કરવાની ટેવવાળો
 ફંહો પું. (જુઓ 'ફં') ફગાઈ કરેલો
 ઉનાળો (૨) જળ (૩) (લા)
 ફુર્થમન
 ફંહો પું. (જુઓ 'ફં') પ્રપંચ, જળ
 ફંહો પું. (જુઓ 'ફં') પેટની ફુંક
 ફેહો પું. (રવા) ભોચો
 ફેહો પું. ભોચો (ફૂધ દહીં વગેરેનો)
 બહો પું. (કા.) સેવક, દાસ (૨) (લા)
 પોતે (બાઈ બતાવવા વપરાય છે)
 બોહો પું. (જુઓ 'બોહુ') પેટ
 (તિરસ્કારમાં)
 બુહો પું. (અ. મદ્યા) પુરાવો, પ્રમાણ
 (૨) મહત્વની બાબત (૩) મૂળ
 પાવો, તાત્પર્ય [ખારીક ભોટ
 એ(-મ)હો પું. (કા.) ધોયેલા ધઉનો
 રંહો પું. (કા.) લાકડું હાલો લીમ્મું
 કરવાનું એક સુતારી ઝોળાર
 રોહો પું. (સં. 'રોષ' ઉપરથી) ખાડો
 (ચીલામાં પડેલો)
 લોંહો પું. (સર. હિં. મ.) ચીકણા
 નરમ પદાર્થનો લોચો
 વહો પું. એક રાત્રું જવડું, જોડો, વહો
 વાંદો પું. (સં. વંદાક) અમુક ઝાડના
 ચાકે ઝળખાંથી નીકળતો ખીજી જતનો
 નકામો ફણગો (૨) વહો

સોદો પુ. (વૃક્ષ) વેચવાનો ધંધો, વેપાર
(૨) (લા.) ખરીદી કે એ કરવાનો
વાપદો, સાદું (૩) વેપારી સાહસ

હોદ્દો પુ. (અ. હૌદઅ) અંખાડી
હોદ્દો પુ. (અ. હદદહ) ઓધો, પદવી
(૨) અધિકાર

ધ

અધ વિ. (સં. અધ) અધુ (સામાન્ય
રીતે શબ્દની પૂર્વે સમાસમાં વપરાય
છે); ઉદા. 'અધમ્નુ' 'અધકચુ'.

અધ; અ. (સં. અધસ) નીચે (સમાસમાં
નામ કે વિશેષણ પૂર્વે 'નીચે' 'નીચેનું'
એવા અર્થમાં); ઉદા. 'અધ.પાત'
'અધોગતિ'

અધ વિ. (સં.) અધુ (૨) એકના એ
સરખા ભાગમાંનો ભત્રેયે

અધ વિ. (સં.) અધુ (૨) (લા.)
સમજ વગરનું, વિવેકહીન

અધ વિ. (હિં.) અધુ

ઉ. (-ઉં)ધ સી. (દે. ઉદિ) અડા અને
માંચડાને સાંધતો આડનો ભાગ,
ધારિયો

ઓધ ન. (સં. ઓધસ) પૂતળું, બાવલું

ઓધ સી. વંશ, કુળ (૨) વારસો

કોધ સી. (સં. રકધ) ખબો (૨) ખાંધ

(૩) (લા.) ધૂંસરીનું આંટણું

દીધ જુ દે. જુઓ 'કીધુ', કધું (૫)

કોધ પું. (સં.) ગુરસો, કેપ

દુધ વિ. (સં.) ખળબળેલું (૨) ડહો-

ગાયેલું (૩) (લા.) વ્યાકુળ, અસ્થિર

ખધ પું. (સં. રકધ) એક ખલા વચ્ચેનો

ઉપરનો ભાગ, ખાંધ, કાંધ

ખાધ સી. (સં. 'ખાઈ' ઉપરથી)

ખોરાક, આહાર (૨) (લા.) ખોટ,

તુકસાન (૩) ખોડખાંપણ (જેવી

કે હીંચા મોતીમાં)

ખાંધ સી. (સં. રકધ) એક ખલા વચ્ચેનો

કોંક ઉપરનો ભાગ, કાંધ (૨) પશુની

ગરદન (૩) (લા.) ભાર વહેતા ખળદ

વળની ગરદન પર પડેલું આંટણું, કાંધ

ખૂધ સી. (જુઓ 'ખાંધ') પશુનાં વાંસા

પર હોતો ઢેકો (૨) વાંસો વળી

જવાથી ઉપર નીકળી પડતો ઢેકો

(માણસને)

ખંધ પું. (સં.) સોડમ, વાસ (૨)

પૂળનો સુગંધી પદાર્થ (૩) તિલક,

ચાંચો

ખંધ સી. (સં. 'ખંધ' ઉપરથી) કુર્ગંધ (૨)

(લા.) મિથ્યાભિમાન (૩) અણુગમે

(જરા પણ) સહવાસ, નિકટતા; ઉદા.

'મારે એની ખંધ ન જોઈએ.'

ખાધ વિ. (સં.) છીછરું, જાંડું નહિ એવું

ગીધ ન. (સં. ગૃધ) એક મોટું માંસા-

હારી પક્ષી, ધરમહું

ગૃધ વિ. રમતિયાળ

ગૃધ વિ. (સં. 'ગૃધ' ઉપરથી) કામી

ગૃધ સી. (આ. ગૃધ) (અ.) ગૂમહું

મટયા પછી રહેલું ચિહ્ન-ખાડો

ગૃધ ન. એક પક્ષી.

જુદ ન. (સં. જુદ) લગાઈ

દગ્ધ વિ. (સં.) જળેલું, દાગેલું

દિવ્યધિ (અ.) લેપાયેલું, ચોપડાયેલું

દીધ પું. દે. 'જુઓ 'દીધુ', આધુ (૫.)

કામળ (૩) સ્નેહાળ
 શુધા સ્ત્રી. (સં.) બુધ
 ત્રિધા અ. (મં.) ત્રણ પ્રકારે, ત્રેધા
 ત્રેધા અ. (સં.) ત્રણ પ્રકારે, ત્રિધા
 (૨) (લાં) ધાંધલ (૪) દમ, જોર
 દુઃખ સ્ત્રી. (સં.) મ અ પદા, જંગળ
 દ્વિધા અ. (સં.) બે રીતે (૨) સ્ત્રી
 પીધા સ્ત્રી. એક પક્ષી [દુવિધા
 બાધા સ્ત્રી. (સં.) પીડા, દુઃખ (૨)
 વિધન (૩) (લાં) માનતા, આખડી
 મુધા અ. (સં.) વ્યથા, ફોગટ
 મૂર્ધા પુ. (સં.) મૂર્ધન માથું (૨)
 ઉપરના દાંતનાં મૂળ અને તાળવાની
 વચ્ચેનો ભાગ (બા.)
 મેધા સ્ત્રી. (સં.) છુદ્ધિ (૨) માદશક્તિ
 રાધા સ્ત્રી. (સં.) (સંતા) વૃષભાનુ
 આહીરની કન્યા (શ્રીકૃષ્ણની પરમ
 અનુરાગિણી) (૨) કર્ણની પાલક માતા
 લખ્ખા સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'વિપ્રલખ્ખા'
 (૨) (લાં) દુઃખ, ભેરી છોકરાંની
 જંગળ [(૨) આતુરતા
 લુખ્ખા સ્ત્રી (સં.) 'લુખ્ખ' ઉપરથી) જોબ
 વિધાં સ્ત્રી (સં.) પ્રકાર [ડોસી
 વૃદ્ધા વિ સ્ત્રી (સં.) ધરડી થયેલી (૨)
 વેધા પુ. (સં.) વેધક (સંતા) બહા
 શ્રદ્ધા સ્ત્રી. (સં.) આશ્વા (૨) વિશ્વાસ
 સુધા સ્ત્રી. (સં.) અમૃત (૨) ચૂનો
 સુધ્યાં અ. (સં.) સૃષ્ટિક સાથે, સહિત
 (બાકી રહ્યા કે છોડ્યા વિના)
 રૂપર્ધા સ્ત્રી (સં.) હરીફાર્થ (૨) ઇર્ષા દ્રેષ
 રૂપધા અ. (સં.) પિતૃઓને બલિ આપતાં
 કરાતો ઉદ્ધાર (૨) સ્ત્રી. પિતૃઓને

અપાતું બલિદાન, બલિ
 અધિ ઉપ. (સં.) નામ પૂર્વે આવતા
 'મુખ્ય' 'એક' 'અધિક' એવો અર્થ
 બતાવે છે; ઉદા. અધિકાર. અધિરાજ
 અધિવં પુ. (સં.) સમુદ્ર
 નહિ સ્ત્રી (સં.) સમૃદ્ધિ, રિદ્ધિ, વિભવ
 (૨) આબાદી, ઉત્કર્ષ (૩) સિદ્ધિ
 (૪) (સંતા) લક્ષ્મી (૫) પાવતી
 ગાધિ પુ. (સં.) (સંતા) વિશ્વામિત્ર
 ગધિનો રાજવી પિતા
 દધિ ન. (સં.) દહીં
 દધિ પુ. (સં.) ઉદધિ સમુદ્ર
 નિધિ પુ (સં.) બંડાર (૨) (માનાર્થે) બ.
 વ વહનભાગ્ય અને વિઠ્ઠલનાથજીએ
 પોતપોતાના સિંચેને પધરાવી
 આપેલાં ઠાકરજીનાં સ્વરૂપ
 છુદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) વસ્તુને જાણવાની
 સમજ-શક્તિ, અક્રમ (૨) જ્ઞાન
 (૩) વિચાર (૪) (સંતા) ગણેશની બે
 પત્નીઓમાંની એક (-બીજી 'સિદ્ધિ')
 બોધિ સ્ત્રી. (સં.) સંપૂર્ણ જ્ઞાન (બૌદ્ધ)
 રિદ્ધિ સ્ત્રી (સં.) નહિ સમૃદ્ધિ
 લલિધ સ્ત્રી (સં.) પ્રાપ્તિ (૨) સિદ્ધિ (૩)
 'રિદ્ધત' (મ)
 લિધિ પુ. (સં.) (સંતા) બહા (૨)
 ભગ્યદેવતા (૩) આરા, શાઆરા
 (૪) સંસ્કાર (૫) પુ. સ્ત્રી. ક્રિયા (૬)
 ક્રિયાનો ક્રમ કે પદ્ધતિ
 વૃદ્ધિ સ્ત્રી (સં.) વધારો (૦) (લાં)
 આબાદી (૩) (બા.) સંસ્કૃતમાં રવરમાં
 થતો એક ફેરફાર (૪) ન. બાળક જન્મતાં
 પાળવામાં આવતું આશૈય, વરધી

વ્યાધિ પુ. સ્ત્રી. (સં.) રોગ, મરણ
શુદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) પવિત્રતા, શુદ્ધતા.
સ્વચ્છતા (૨) પ્રાપ્તિ કરી પવિત્ર
થવું એ (૩) ધર્માતર કરવાને ધાર્મિક
ક્રિયા કરી મૂળ ધર્મમાં પાણું આણવું
કે આવવું એ (૪) જ્ઞાન, જાગૃતિ
(૫) ખોરાયેલાની ખજાર

સંધિ પુ. સ્ત્રી. (સં.) જોડાવું એ, સંયોગ
(૨) સંધિ, સંધાની જગ્યા (૩)
સુત્રો, તદ્દ (૪) અણીનો વખત (૫)
એ યુગ કે વિશિષ્ટ સમયો વચ્ચેનો
ગાળો (૬) એ વર્ણો સાથે આવવાથી
થતો ફેરફાર કે જોડાણ (વ્યા.) (૭)
નાટકનો એક ખીજા પ્રસંગો સાથેનો
જોડાતો ભાગ (એવી પાંચ સંધિ છે)
(કા. શા. ૦) (૮) એવે ભીંતમાં પાડેલું
ખાકું, ખાતર

સિદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) પરિપૂર્ણ કે સફળ
થવું એ (૨) સામિતી (૩) ફળ-
પ્રાપ્તિ (૪) ઉવટની મુકિત (૫)
યોગથી મળતી આક સક્રિયતાઓની
દરેક (સર. ૦ અષ્ટ મહાસિદ્ધિ) (૬)
(સં. ૧) મરણની એ પત્નીઓમાંની
એક પત્ની

આંધી સ્ત્રી. (સં.) અધિકા) અધાપો
(૨) દિશાઓ ધૂળથી પુરાઈ જાય એવું
સખત વાવાએકું

ગાંધી સ્ત્રી. અધિકી (સ્વચ્છકારમાં)
ગાંધી પુ. (સં.) ગાંધિય (સં. ૧) વિશ્વા-
મિત્રના ક્ષત્રિય પિતા-ગાંધિરાજ

ગાંધી પુ. (સં.) ગાંધિક ક્રિયાયુગ
ગોંડે વેચનારો વેપારી (૨) દિંડુઓ

વંશમાં એ ધંધાને કારણે પડેલી
એક અટક (૩) (સં. ૧) રાષ્ટ્રપિતા
“મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી”, ગાંધીજી
ચૂંધી સ્ત્રી. ખણખોદ, ટીકાખોર દષ્ટિ
હૂંધી સ્ત્રી. (દ. દુદ્ધિયા) એક વેણી-શાક
ધૂંધી વિ. (‘ધૂંધ’ ઉપરથી) લીન, ગરક
બધી સ્ત્રી. (જુઓ ‘બધ’) મના (૨)
પરેજ (૩) પાડી, આણતે (૪) કરાર
(૫) (મ.) દામણી

ખૂંધી વિ. મૂર્ખ, કમઅક્ષર, ખૂંધિયાળ
લોધી સ્ત્રી (સર. ૦ હિં.) પઠાણોની એક
જાતિ (લોદી વંશના મુસ્લિમ સભા-
ઓની), લોદી

વેધી વિ. (સં. વેધિન) વીંધનારું,
વીંધી નાખે તેવું (૨) વેધવાળું

સંધી પુ. (કા.) સિંધી (એ નામની
સૌરાષ્ટ્રમાં વસતી મુસ્લિમ જાતવું)
સિંધી વિ. (‘સિંધ’ ઉપરથી) સિંધવું
—ને લગતું (૨) પુ. સિંધનો રહેવાસી
(૩) સૌરાષ્ટ્રમાંની એક મુસ્લિમ જાત
(૪) સ્ત્રી. સિંધી ભાષા

મુધી વિ (સં) મુદ્ધિમાન, પંડિત
મુધી અ. (સ. સાવધિક) લગી, પર્વત
અંધુ વિ (મં અંધ) અંધવું
ઊંધું વિ અવળું, ઊલટું, નીચે માથું ને
ઉપર પગ જેવા આસનવું (૨) (કા. ૦)
આકું, અવળું, ખોડું

કીધું જૂ. ક. (સં. કથિત) કથું
(સૌરાષ્ટ્રમાં આ અર્થમાં ખૂબ
આપક છે)

કીધું જૂ. ક. (સં. કૃત) કયું
ખંધું વિ (કા ખંડ) કમ જોવાનારું

ક્રમગ (૩) રત્નેદાગ
 ક્રુપા સી. (સં.) બુધ
 ત્રિધા અ. (સં.) ત્રણ પ્રકારે, ત્રેધા
 ત્રેધા અ. (સં.) ત્રણ પ્રકારે, ત્રિધા
 (૨) (લાં) ધાંધલ (૪) દમ, જોર
 દુગ્ધા સી. (સં. ૦ મ) અ પદા, જંગળ
 દ્વિધા અ. (સં.) બે રીતે (૨) સી.
 પીધા સી. એક પક્ષી [દ્વિધા
 પાધા સી. (સં.) પીઠા, દુઃખ (૨)
 વિધન (૩) (લાં) માનતા, આખડી
 મુધા અ. (સં.) વ્યર્થ, ફેગટ
 મૂઢા પુ. (સં. મૂઢન) માથું (૨)
 ઉપરના દાંતનાં મૂળ અને તાળવાની
 વચ્ચેનો ભાગ (બ્યા.)
 મેદા સી. (સં.) છુદ્ધિ (૨) માદશક્તિ
 રાધા સી. (સં.) (સંતા) વૃષભાનુ
 આહીરની કન્યા (શ્રીકૃષ્ણની પરમ
 અનુરાગિણી) (૨) કર્ણની પાસે માતા
 લખ્યા સી. (સં.) જુઓ 'વિપ્રલખ્યા'
 (૨) (લાં) દુગ્ધા, ભેરી છોકરાની
 જંગળ [૨) આગુરના
 લુખ્યા સી. (સં. 'લુખ્ય' ઉપરથી) જોભ
 વિધાં સી. (સં.) પ્રકાર [ડોસી
 વૃદ્ધા વિ. સી. (સં.) ધરડી થયેલી (૨)
 વેધા પુ. (સં. વેધસ) (સંતા) બહા
 શ્રદ્ધા સી. (સં.) આશ્વા (૨) વિશ્વાસ
 ચુધા સી. (સં.) અમૃત (૨) ચૂનો
 મુધ્યાં અ. (સં. સરઢિક) સાથે, સહિત
 (માજી રવા કે છોડ્યા વિના)
 રપર્વા સી. (સં.) હરીશર્ષ (૨) ઇર્ષા, દેવ
 રપધા અ. (સં.) પિતૃઓને બધી આપતાં
 કરાતો ઉદ્યાર (૨) સી. પિતૃઓને

અપાતું બલિદાન, બલિ
 અધિ ઉપ. (સં.) નામ પૂર્વે આવતાં
 'મુખ્ય' 'ગ્રેષ્ઠ' 'અધિક' એવો અર્થ
 બતાવે છે; ઉદા. અધિકાર. અધિરાજ
 અધિય પુ. (સં.) સમુદ્ર
 ઋદ્ધિ સી. (સં.) સમૃદ્ધિ, રિદ્ધિ, વિભવ
 (૨) આખાદી, ઉત્કર્ષ (૩) સિદ્ધિ
 (૪) (સંતા) લક્ષ્મી (૫) પાર્વતી
 આધિ પુ. (સં.) (સંતા) વિશામિત્ર
 ઋષિનો રાજવી પિતા
 દધિ ન. (સં.) દહીં
 દધિ પુ. (સં. ઉદધિ) સમુદ્ર
 નિધિ પુ. (સં.) ભંડાર (૨) (માનાર્થે) બ.
 વ. વસ્તુભાગ્ય અને વિશ્વલતાયજ્ઞો
 પોતપોતાના સિંચોને પધરાવી
 આપેલાં ઠાકરજીનાં સ્વરૂપ
 છુદ્ધિ સી. (સં.) વસ્તુને બચવાની
 સમજ-શક્તિ, અક્રમ (૨) જ્ઞાન
 (૩) વિચાર (૪) (સંતા) ગણેશની એ
 પત્નીઓમાંની એક (-ખીજી 'સિદ્ધિ')
 બોધિ સી. (સં.) સંપૂર્ણ જ્ઞાન (બૌદ્ધ)
 રિદ્ધિ સી. (સં. ઋદ્ધિ) સમૃદ્ધિ
 લઘિય સી. (સં.) પ્રાપ્તિ (૨) સિદ્ધિ (૩)
 'રિઝ્કત' (ગ.)
 વિધિ પુ. (સં.) (સંતા) જઘ્ના (૨)
 ભગ્યદેવતા (૩) આગા, શાભાગા
 (૪) સરેકાર (૫) પુ. સી. ક્રિયા (૬)
 ક્રિયાનો ક્રમ કે પદ્ધતિ
 પૃદ્ધિ સી. (સં.) વધારો (૨) (લાં)
 આખાદી (૩) (બ્યા) સંસ્કૃતમાં સ્વરમાં
 યતો એક ફેરફાર (૪) ન. આગે જન્મતાં
 પાગપમાં આવતું આરોગ્ય, વરધી

વ્યાધિ પુ. સ્ત્રી. (સં.) રોગ, મરણ
શુદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) પવિત્રતા, શુદ્ધતા,
સ્વચ્છતા (૨) પ્રાયશ્ચિત્ત કરી પવિત્ર
થવું એ (૩) ધર્મોત્તર કરેલાને ધાર્મિક
કિંચા કરી મૂળ ધર્મમાં પાછું આણવું
કે આવવું એ (૪) જ્ઞાન, જાગૃતિ
(૫) યોવાગેશની ખબર

સંધિ પુ. સ્ત્રી. (સં.) જોડાવું એ, સંયોગ
(૨) સંધિ, સંધાની જગ્યા (૩)
સુલેહ, તહ (૪) અણીનો વખત (૫)
એ યુગ કે વિશિષ્ટ સમયો વચ્ચેનો
ગાળો (૬) એ વર્ણો સાથે આવવાથી
થતો ફેરફાર કે જોડાણ (વ્યા.) (૭)
નાટકનો એક ખીખ પ્રસંગો સાથેનો
જોડાતો ભાગ (એવી પાંચ સંધિ છે)
(કાંચા) (૮) ચોરે બીંતમાં પાડેલું
ખાકું, ખાતર

સિદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) પરિપૂર્ણ કે સફળ
થવું એ (૨) સાબિતી (૩) ફળ-
પ્રાપ્તિ (૪) છેવટની સુકિત (૫)
પોગથી મળતી વ્યાઠ સક્તિઓમાંની
દરેક (સરં અષ્ટ મહાસિદ્ધિ) (૬)
(સંતા) મહેશની એ પત્નીઓમાંની
એક પત્ની

આંધી સ્ત્રી. (સં. અધિકા) અધાપો
(૨) દિસાઓ ધૂળથી પુરાઈ જાય એવું
સખત વાવાઝોડ

ગાંધી સ્ત્રી. ગવેડી (ગુજરાતમાં)
ગાંધી પુ. (સં. ગાંધિન) (સંતા) વિશ્વા-
મિત્રના સુવિર પિતા-ગાંધિરાજ

ગાંધી પુ. (સં. ગાંધિક) કરિયાણું
ગોંડે નેચનાગો નેપારો ૧૩૧ ગિંટએ

વંમાં એ ધધાને કારણે પડેલી
એક અટક (૩) (સંતા) રાષ્ટ્રપિતા
"મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી", ગાંધીજી
ચૂંધી સ્ત્રી. ખણ્ણોદ, દીકાખોર દષ્ટિ
હૂંધી સ્ત્રી. (દ. દુહિયા) એક વેસી-શાક
ધૂંધી વિ. ('ધૂંધ' ઉપરથી) લીન, ગરક
ખૂંધી સ્ત્રી. (જુઓ 'બધ') મના (૨)
પરેજ (૩) પાકી, અણૂંલે (૪) કરાર
(૫) (ચ.) દામણી

બૂંધી વિ. મૂર્ખ, દમઅકલ, બૂંધિયાળ
લોંધી સ્ત્રી (સરં હિં.) પકાણાની એક
ખતિ (લોહી વંચના મુસ્લિમ સભા-
ઓની), લોદી

વેંધી વિ. (સં. વેધિન) વીંધનાઈ,
વાંધી નાખે તેણું (૨) વેંધવાળું
સંધી પુ. (કા.) સિંધી (એ નામની
સૌરાષ્ટ્રમાં વસતી મુસ્લિમ જાત) (૩)
સિંધી વિ. ('સિંધ' ઉપરથી) સિંધનું
-ને લગતું (૨) પુ. સિંધનો રહેવાસી
(૩) સૌરાષ્ટ્રમાંની એક મુસ્લિમ જાત
(૪) સ્ત્રી. સિંધી લાવા

મૂંધી વિ (સં) બુદ્ધિમાન, પંડિત
મૂંધી અ. (સં. સાવધિક) લગી, પધત
અધું વિ (અં અધ) અધિયું
હીધું વિ અવળું, જીવડું, નીચે માથું ને
ઉપર પગ જેવા આસનનું (૨) (ધાં)
આડું, અવળું, ખોડું
દીધું જૂ. ફ. (સં. કથિત) કથું
(સૌરાષ્ટ્રમાં આ અર્થમાં ખૂબ
આપક છે)

દીધું જૂ. ફ. (સં. કૂત) કથું
અધું વિ (ધા અંતો કાઢી બોલનાર)

પણ જીધુ વાળી નાખે એવું હુમ્મુ, ખૂર્ત
ખાધું જુ. ફ. (સં. ખાદિત) 'ખાવું' નું
જૂતમૂદત, બોજન કયું.

ખાંધું ન. ('ખાધે' ઉપરથી) (લા.) કાંધું,
હપતો [(લા.) ખધું

ખૂંધું વિ. પાસે ખૂંધવાળું (માણસ) (૨)
જોધું ન. નાનો બળદ, વાછરડો

ચૂધું વિ. ચૂંચી આંખોવાળું (૨) (લા.)
ખટપટી

દીધું જુ. ફ. (દેવું નું જુ. ફ.) આપ્યું
ધંધું ન. 'ધ' અક્ષર, ધકાર

પીધું જુ. ફ. (સં. પીત) 'પીવું' નું જૂઠા
ફૂંદતનું રૂપ) પાન કયું

પે(-પે)ધું વિ. પેધેલું (૨) ન. પેધવું એ
બધું વિ. (સં. બદ) સમળું, સર્વ

બધું પું. (સં.) બાઈ (૨) સગો
બાધું વિ. (જુઓ 'બધું') સમગ્ર (૫)

બીધું જુ. ફ. (સં. બીત) ('બીવું' નું
જૂતમૂદત) બીનું (૨) વિ. બીધેલું

બૂધું ન. જાડો કંગોરો
બૂધું ન. (સં. જુન; પ્રા. જુધે)

તળિયુ (વામજીને આંધથી પડે છે
તે કે એની બેઠક) (૨) (અ.) મહુડાનો

મોર
મધું ન. (સં.) મધ (૨) પું. દાર

(૩) વસંત ઋતુ (૪) ચૈત્રમાસ
(૫) અશોક વૃક્ષ (૬) એક જંદ (૭)

(લા.) વિ. ગળ્યું મીઠું
લીધું જુ. ફ. ('લેવું' નું જુ. ફ.) સ્વીકાર્યું

(૨) ઉપાડયું (૩) (લા.) બોલ્યું
વધું વિ. (સં. 'વદ' પરથી) વધારાનું

વિધું પું. (સં.) ચંદ્ર

વેધું વિ. ('વેધવું' ઉપરથી) 'વીધનારું'
(૨) (કા.) દુશ્મન યદને પાછળ પડેલું

રીધું ન. (સં. સિદ્ધ) રસોઈની કાચી
સામગ્રી, સીધું

સંધું વિ. (સં. સંહિત, પ્રા. સંધિય)
સંધળું, બધું

સાધું વિ. (સં.) સાડું, ઉત્તમ (૨)
ધાર્મિક વૃત્તિનું, દધરભક્તિપરાયણ,

સદાચરણી (૩) (બ્યા.) શિષ્ટ, શુદ્ધ
(શબ્દ, લાવા) (૪) પું સન્નન પુરુષ

(૫) ત્યાગી બાવો, વેરાગી (૬)
અ. સાખાશ!

સાધું વિ. ('સાધવું' ઉપરથી) (સમાસને
અતે 'સાધનારું'); ઉદા. સ્વામી સાધુ,

તકસાધુ
સિધું પું. (સં.) સમુદ્ર (૨) ઓ. (સંઘા)

એ નામની હિંદુસ્તાનની સિધમાં
વહેલી પ્રસિદ્ધ નદી (૩) પું. સિધે દેશ

સીધું પું. (સં.) ગોળ કે શેરડીના રસનો દાર
સીધું ન. (સં. સિદ્ધ) રાંધી રાખવા બેઠકું

કાચું અનાજ વગેરે સામગ્રી, સીધું
સૂધું વિ. (સં. મુદ્ધ) પાંચરું, સીધું

(૨) (લા.) સરળ, નિષ્કપટી
ધૂધૂ અ. (રવા) એવો અવાજ (૨) ન.

નગારું
વધૂ ઓ. (સં.) વડુ, જુવાન પત્ની

(૨) દીકરાની વડુ, પુત્રવધૂ
આધિ અ. (જુઓ 'અધ') અર્ધજાતથી

(ઢાર સાચવવા જાતવાં)
બધે અ. (જુઓ બધું) સમળે ઠેકાણે, સર્વત્ર

બધે વિ. જુઓ 'બને', બેઠ
લીધે અ. (જુઓ 'લીધું') લઈને, કાઢે

સાધે અ. (જુઓ 'સધું') બધે, સર્વત્ર
 સધે પુ. (સં. સદૈહ) સદૈહ
 સીધે પુ. હંડની કસરતનો એક પ્રકાર
 અધો અ. (સં. અધસૂ) નીચે (અધનું
 ધોષ વ્યંજન પહેલાં સમાસમાં થતું
 રૂપ), ઉદા. અધોમતિ
 બાધો પુ. કાદવ
 ગધો પુ. (જુઓ 'ગધેકું') ગધેડા (૨)
 (લા.) મૂર્ખ
 ગાધો પુ. (સં. ગોઘૃદ) ખસ્તી નહિ
 કરેલો એવો બળદ, આખલો
 જોહો(-ધો) પુ. (જુઓ 'જોહો') લાવેલો
 ધધો પુ. 'ધ' અક્ષર, ધકાર
 ધધો પુ. (સર. હિં. ધધા) ઉલ્લભ,
 રાજગાર, પ્રવૃત્તિ (૨) વેષાર
 બાધો પુ. ('બાધવું' પરથી) બધારણ,
 કાઠું (૨) બંધન, 'રેપર'
 યોહો પુ. (સં. યોહું) લાવેલો
 રધો પુ. (સં.) (જુઓ 'રહો') લાકડું
 ઊભનાનું સુતારી ઝોળાર
 લોધો પુ. (સર. મ. લોધા) લખિા બને
 મળખન બાધાનો માથુસ (૨) ધાસ
 વેચતી એ નામની એક જાતનો માથુસ
 વાધો પુ. (સં. બાધ) હરકત, અકચરણ
 (૨) વિરોધ, અધડો, તકરાર
 સાધો પુ. (જુઓ 'સાધ') ન્યાં બે
 વસ્તુઓ સાથે જોડાઈ કે સિવાઈ હોય
 તે જાગ (૨) ફાટેલી કે તૂટેલી ચીજ
 વસ્તુને દુરસ્ત કરવા દીધેલું યાગડું
 સીધો પુ. (જુઓ 'સીધું') રસોઈની
 કાચી સામગ્રી (બાહ્યને આપવામાં
 આવે છે તે) (૨) સીધું

સોધો પુ. (સં. સૌગંધિક) યુગંધ, ખુશબો
 અન્ન ન. (સં.) અનાજ, દાણોફણી
 ઊન વિ. (સં.) ઊઝું, ઓઝું (૨)
 ઊણપવાળું
 ઊન સી. ન. (સં. ઊણું) ઘેટાંની રૂંવાટી
 એન વિ. (અ) ખરું, અસલ (૨)
 ખાસ, મુખ્ય (૩) સરમ, મુંદર (૪)
 (કા.) કીક કીક, સામ-ચ રીતે સારું
 (૫) (લા.) સી. ન. શોભા, આખર,
 શાખ (૬) અણીનો વખત
 એન ન. (સર. મ. અખન) એક ઝાડ
 કે એનું લાકડું
 કાન પુ. (સં. કણું) સાંભળવાની ઇંદ્રિય
 (૨) નાકું, જિંદ (૩) તોપ બંદૂક
 વગેરેનું જામગીરીથી સજાવવાનું
 જિંદ (૪) (લા.) લસ, ખાન
 ફેન વિ. નવ (વેપારી સંકેત)
 ફેરન વિ. (સ.) બધું, સમગ્ર (૨) આખું
 ખાન પુ. (કા.) ચાહતવા અમીર મુદરય
 વગેરેને અપાતું મુસવમાની ઉપનામ
 (૨) ષડાણ [મમગીન
 ખિન્ન વિ. (સ) ખેદયુક્ત, દિવગીઠ,
 ખૂન વિ. (કા.) લોહી (૨) ખૂનની-
 વેરની તરસ, ખૂનસ (૩) જીવથી
 મારી નાંખવું એ, હત્યા, ઘાત
 એન ન. (સ. 'સ્ય' ઉપરથી) (લા.)
 કંટાળા આપે કે માથું ફાડાવે તેવો
 માથુસ કે ટામ (૩) નડતર, પીડા
 (૪) મુસીમત, વિપદ
 ગાન ન. (સ.) ગાનુ એ (૨) ગાયન, ગીત
 ગેન ન. (સર. મ. ગેજાં) પતની આંગ-
 ણીનું એક ધરેલું

પણ જીધું વાળી નાખે એવું લુચ્ચું, ધૂતું
ખાધું જૂ. ફ. (સં. ખાદિત) 'ખાધું' તું
જીતકુંદત, બોજન કયું.

ખાધું ન. ('ખાધ' ઉપરથી) (લા.) કાંધું,
હપતો. [(લા.) ખધું

ખૂધું વિ. વાંસે ખૂંધવાળું (માણસ) (૨)

ગોધું ન. નાનો બળદ, વાછરડો

ચૂધું વિ. ચૂંચી આંખોવાળું (૨) (લા.)
ખટપટી

દીધું જૂ. ફ. (દેવું તું જૂ. ફ.) આધું

ધૂધું ન. 'ધ' અક્ષર, ધકાર

પીધું જૂ. ફ. (સં. પીત) 'પીધું' તું જીત
કુંદતનું રૂપ) પાન કયું

ધે(-યે)ધું વિ. યેધેધું (૨) ન. યેધવું એ
બધું વિ. (સં. બદ) સધળું, સર્વ

બધું પું. (સં.) બાધ (૨) સગો

બાધું વિ. (જુઓ 'બધું') સમગ્ર (૫)

બીધું જૂ. ફ. (સં. બીત) ('બીધું' તું
જીતકુંદત) બીધું (૨) વિ. બીધેતું

બૂધું ન. ભડો ડંગોરો

બૂધું ન. (સં. બુધ; પ્રા. બુધ)
તળિયું (વાંમજીને આંચથી પડે છે

તે કે એની બેઠક) (૨) (અ.) મદુડાનો
ગોર

મધું ન. (સં.) મધ (૨) પું. દાર
(૩) વસંત ઋતુ (૪) ચૈત્રમાસ

(૫) અરોઠીકે રૂક (૬) એક છંદ (૭)
(લા.) વિ. ગળ્યું મીઠું

લીધું જૂ. ફ. ('લેવું' તું જૂ. ફ.) સ્વીકાર્યું
(૨) ઉપાડ્યું (૩) (લા.) બોલ્યું

વધું વિ. (સં. 'વદ' પરથી) વધારાનું
વિધુ પું. (સં.) ચંદ્ર

વેધું વિ. ('વેધવું' ઉપરથી) 'વીધનારું'
(૨) (અ.) દુશ્મન ચર્ષને પાછળ પડેલું

રીધું ન. (સં. સિદ્ધ) રસોઈની કાચી
સામગ્રી, સીધું

સંધું વિ. (સં. સહિત, પ્રા. સંધિય)
સધળું, બધું

સાધું વિ. (સં.) સાડું, ઉત્તમ (૨)
ધાર્મિક વૃત્તિનું, ધર્મરક્ષિતપરાયણ,

સદાચરણી (૩) (વ્યા.) શિષ્ટ, શુદ્ધ
(શબ્દ, ભાષા) (૪) પું. સંબંધન પુરુષ

(૫) ત્યાગી બાવો, વેરાગી (૬)
અ. સાખાસા!

સાધું વિ. ('સાધવું' ઉપરથી) (સમાસને
અતે 'સાધનારું'); ઉદા. સ્વાર્થસાધું,

તકમાધું

સિંધું પું. (સં.) સમુદ્ર (૨) સ્ત્રી. (સં. સ્ત્રી)
એ નામની હિંદુસ્તાનની સિંધમાં

વહેતી પ્રસિદ્ધ નદી (૩) પું. સિંધ દેશ
સીધું પું. (સં.) ગોળકે શેરડીના રસનો દાર

સીધું ન. (સં. સિદ્ધ) રાંધી રાખવા બેઠકું
કાચું અનાજ વગેરે સામગ્રી, રીધું

સૂધું વિ. (સં. શુદ્ધ) પાધરું, સીધું
(૨) (લા.) સરળ, નિષ્કપટી

ધૂધૂ અ. (રવા.) એવો અવાજ (૨) ન.
નંગાડું

વધૂ સ્ત્રી (સં.) વધુ, જુવાન પત્ની
(૨) દીકરાની વધુ, પુત્રવધૂ

આધે અ. (જુઓ 'અધ') અર્ધભાગથી
(દાર સાચવવા આપવા)

બધે અ. (જુઓ બધું) સધળે ઠેકાણે, સર્વત્ર
બધે વિ. જુઓ 'બને', બેઠ

લીધે અ. (જુઓ 'લીધું') લઈને, કા-ળે

સંધે અ. (જુઓ 'સંધું') બધે, સર્વત્ર
 સંધે પુ. (સં. સંદેહ) સંદેહ
 સીધે પુ. દંડની કસરતનો એક પ્રકાર
 અધો અ. (સં. અધસ્) નીચે (અધ:નું
 ધોષ વ્યંજન પહેલાં સમાસમાં ચતુ
 ૩૫); ઉદા. અધોગતિ
 બાંધો પુ. કાદવ
 ગંધો પુ. (જુઓ 'ગંધકું') ગંધડો (૨)
 (લા.૦) મૂર્ખ
 ગાંધો પુ. (સં. ગોવૃદ્ધ) ખરસી નહિ
 કરેલો એવો બળદ, આખલો
 બેઢો(-ધો) પુ. (જુઓ 'બેઢો') લડવૈયો
 ધંધો પુ. 'ધ' અક્ષર, ધકાર
 ધંધો પુ. (સર.૦ હિં. ધંધા) ઉદ્યમ,
 રાજગાર, પ્રવૃત્તિ (૨) વેપાર
 બાંધો પુ. ('બાંધવું' પરથી) બંધારણ,
 કાકું (૨) બંધન, 'રેપર'
 યોદ્ધો પુ. (સં. યોદ્ધ) લડવૈયો
 રંધો પુ. (સં.) (જુઓ 'રંદો') લાકડું
 ઊલવાનું સુતારી ઝોળાર
 લોધો પુ. (સર.૦ મ. લોધા) લખો અને
 મજબૂત બાંધાનો માણસ (૨) ધાસ
 વેચતી એ નામની એક જાતનો માણસ
 બાંધો પુ. (સં. બાધ) હરકત, અડચણ
 (૨) વિરોધ, લધડો, તકરાર
 સાંધો પુ. (જુઓ 'સાધ') ન્યાં બે
 વસ્તુઓ સ્થિતિ બેઠાઈ કે સિવાઈ હોય
 તે ભાગ (૨) ફોટેલી કે વોટેલી ચીજ
 વસ્તુને દુરસ્ત કરવા દીધેલું ચીજકું
 સીધો પુ. (જુઓ 'સીધું') રસોઈની
 કાચી સામગ્રી (પાકાયુંને આપવામાં
 આવે છે તે) (૨) સીધું

સોંધો પુ. (સં. સૌગંધિક) મુગંધ, ખુશબો
 અન્ન ન. (સં.) અનાજ, દાણાફૂણી
 ઊન વિ. (સં.) ઊણું, ઓણું (૨)
 ઊણપવાળું

ઊન સી. ન. (સં. ઊણું) ઘેટાંની રૂંવાટી
 એન વિ. (અ.) ખરું, અસત્ય (૨)

ખાસ, મુખ્ય (૩) સરસ, સુંદર (૪)

(કા.) ઠીક ઠીક, સામન્ય રીતે સારું;

(૫) (લા.૦) સી. ન. શોભા, આભર,

શાખ (૬) અણીનો વખત

એન ન. (સર.૦ મ. અનન) એક ઝાડ

કે એનું લાકડું

કાન પુ. (સં. કણું) સાંભળવાની દ્રવિય

(૨) નાકું, હિર (૩) તોપ બંદૂક

વગેરેનું ભમગીરીથી સળગાવવાનું

હિર (૪) (લા.૦) લણ, ખાન

ફન વિ. નવ વિપરી સંકેત)

ફત્તેન વિ. (સં.) બધું, સમગ્ર (૨) આખું

ખાન પુ. (કા.) ચાહમદા અમીર ગૃહસ્થ

વગેરેને અપાતું મુસલમાની ઉપનામ

(૨) પકાણું [ગમગીન

ખિન્ન વિ. (સ.) ખેદવુક્ત, દિતગીર,

ખૂન વિ. (કા.) લોહી (૨) ખૂનની-

વેરની તરસ, ખૂનસ (૩) જીવથી

મારી નાંખવું એ, હત્યા, ધાત

એન ન. (સં. 'ક્ષય' ઉપરથી) (લા.૦)

કંટોળા અથવા કે માથું ફેરવે તેવો

માણસ કે કામ (૩) નડતગ, પીડા

(૪) મુસીમત, વિપદ

ગાન ન. (સં.) ગાવું એ (૨) ગાયન, ગીત

ગેન ન. (સર.૦ મ. ગેનું) પાનની આંગ-

ળીન એક મહેલ

ગોધન વિ. (સં.) ગોદત્વારું
 ઝેન પુ. (અં.) ઝોખા કે જવખાર
 જેટલું વજન [વિનાનું, પિત્ત
 ઝસાન વિ. (સં.) ચાકણું (૨) ઉત્સાહ
 ઘન વિ. (સં.) નક્કર (૨) ઘાડું ગીચ
 (ક) ઘણું, પુષ્કળ (૪) (ગ.) લંબાઈ
 પટ્ટાળાઈ અને જંચાઈવાળું, 'ક્યૂબિક'
 (પ) પુ. (ગ.) કોઈ મંખ્યાને ઝેના-
 થી જ એ વાર ગુણવાથી આવતો
 ગુણાકાર, 'ક્યૂબ' (૬) છ
 સરખી બાળુઓની આકૃતિ (૭)
 વેદપાઠનો એક પ્રકાર (૮) મેધ
 (૯) ન વાદળું
 ઘેન ન (અ) નશો, કેફ (૨) સુસ્તી
 (૩) (લાં) મઠ, અભિમાન
 ચિહ્ન ન (સં.) નિશાની (૨) (ગ.)
 'માર્કન'
 ચીન વિ. (સં.) (સઘા) હિંદુસ્તાનની
 ઉત્તરે હિમાલયની પેલી પાર આવેલો
 વિશાળ દેશ
 ચૂન પુ. (સં. ચૂર્ણ) લોટ (૨) (ક)
 જોરાક (૩) ચૂનો
 ચેન ન. (સં. ચિહ્ન) (લાં) લક્ષણ
 (મોટે ભાગે જ. વ.માં વપરાય છે)
 (૨) સુખ, આરામ (૩) ગરમત,
 મોજમજ
 છન વિ. (સં.) ફંગોળું.
 છિત્ર વિ. (સં.) છેલ્લું, જુદું પાડેલું
 જન ન (સં. પુ.) માણસ (એ વ. માં
 સામાન્ય રીતે સમાસમાં; ઉદા.
 પ્રજાજન, સ્વજન, પ્રિયજન) (૨)
 જનના, લોકોનો સમુદાય (૩) પુ.

અંતરિક્ષમાં ઊંચે સાત લોક મનાય
 છે તેમના પાંચમો-જનલોક
 જાન ઓ. (દિ. જન્મા) લગનમાં વર સાથે
 જનારાઓનો સમૂહ [સાન, હાનિ
 જાન ન (ફા) જિયાન, સરં મ.) તુક-
 જાન પુ. (ફા) જીવ, પ્રાણ (૨) (લાં)
 પ્રાણશ્વિ માણસ (૩) દમ, શક્તિ
 જિન ન (અં.) કપાસ ફાંફવાનું કાપ્પાનું
 જિન વિ. (સં.) રાગદોષાદિ ઉપર જય
 મેળવનારું (૨) પુ. સુદ્ધ (૩) જૈન
 તીર્થ કર (૪) (સંઘા) વિષ્ણુ
 જીન ન. એક જાતનું જાડું મિઠનું કાપડ
 (૨) ઘોડાની પીઠ ઉપર નખાતી
 એક પ્રકારની દળો
 જીન ન. જૂત-પ્રેતની ચેનિનું એક
 કાંઈપનિક પ્રાણી, ખવીસ [મહિનો
 જૂન પુ. (અં.) ખિરતી 'સનનો' છટો
 જૈન વિ. (સં.) જિને (તીર્થ) કરે પ્રવ-
 તાવેલું (૨) જિનધર્મને લગતું (૩)
 જિનતું ઉપાસક, આવક
 જ્ઞાન ન. (સં.) જાણવું એ (૨) જાણ,
 ખબર, માહિતી (૩) જ્ઞાન, પ્રતીતિ
 (૪) સમજ (૫) સમજવા જેવી વસ્તુ
 (૬) ધક્કાવાન
 ટન પુ. (અં.) એક અગ્રેજી તોલ
 (આશરે ૫૬ મણ)
 ટન પુ. (અં. ટન) વારો, વારી
 ટિન ન. (અં.) એક ધાતુ-કથાઈ (૨)
 ટિનના પતરાનું વાસણ
 ટેન ઓ. (અં.) રેલમાડી
 તન પુ. (સં. તનય) પુત્ર, દીકરા
 તન ન. (ફા., સં. તનુ) રારીર, દેહ

તાન ન. સ્ત્રી. (સં.) ગાયનમાં લેવાતા
 પદ્ધતિ, આલાપ (૨) (લાં) ધૂન,
 લેહ, લગતી (૩) મસ્તી, તોફાન
 ધાન ન. (સર. મ.) કાપડનો તોફા
 ધાન ન. (સં. સ્તન) સ્તન (૨) આઉ
 થાન ન. (સં. સ્થાન) સ્થાન (૨) રસ્તાનું
 દન પુ. (સં. દિન) દિવસ [નાકું, ચાણું
 -દાન વિ. (ફા.) અનુગ નામને લાગતાં
 'રાખનાર' એવા અર્થનું વિશેષણ
 બનાવે; ઉદા. ધૂકદાન, કદરદાન
 દાન પુ. બ. વ., ન. બ. વ. દસનો
 ધડિયો ૧૫૧૦=૧૦
 દાન ન. (સં.) આપવું એ (૨) ધર્મ-
 મુદિથી પુણ્યાર્થે આપવું એ, ખેરિયત
 (૩) હાથીનાં લમણાંમાંથી કરતો મદ
 દાન ન. રમતમાં દાવ, વારો (૨) અ.
 વાર, વખત
 દિન પુ. (સં.) દિવસ (૨) (લાં) સમય
 દીન વિ. (સં.) બીચ (૨) રંક, લાચાર
 (૩) નમ્ર, સહનશીલ
 દીન ન. પુ. (અ.) મુસલમાની ધર્મ-
 મજહબ (૨) કાઈપણ ધર્મ (૩) (લાં)
 ન. મુસલમાની ધાર્મિક કૃત્તવ્ય;
 ઉદા. 'દીન ભાઈ' (તાબૂત વગેરે
 પછી મુસલમાનો તરફથી તોફાન
 દેન સ્ત્રી (સં. ધેનુ) ગાય [ધર્તા તે)
 દેન સ્ત્રી તાકાત, મગદૂર
 દેન ન. (સં. દદન પરથી) શગનું
 દદન, શખનો અગિસરકાર
 ધન ન. (સં.) દોલત, પૈસા (૨) સમૃદ્ધિ
 (૩) (મ.) વિ. 'પોઝિટિવ
 ધન સ્ત્રી. (સં. ધનસ્) ભૌતિકમાં એ

નામની ૬ મી રાશિ (ભૌ.)
 ધાન ન. (સં. ધાન્ય) અનાજ (૨) (ફા.)
 ખીચડી કે બાન [ગુ જરવ, ધૂન
 ધૂન સ્ત્રી. (સં. ધ્વનિ) ગાનધારો, સૂરનો
 ધૂન સ્ત્રી. (સં. ધ્વનિ) સૂરનો ગુંગરવ,
 ધૂન (૨) ગજનની તાન તરીકે
 વપરાતી પદ્ધતિ (૩) (લાં) લહેર,
 લહે, લત (૪) તરંગ
 ધેન સ્ત્રી. (સં. ધેનુ) ધેનુ, ગાય (૨)
 જુઓ 'ધેણુ', પ્રથમ-સગર્ભા સ્ત્રી
 ધોન સ્ત્રી. પૃથ્વી
 ધ્યાન ન. (સં.) ચિંતન (૨) લક્ષ,
 એકાગ્રતા (૩) યોગના આઠ અંગો-
 માંનું એક (યોગ.)
 નાન ન. કમીપણું (૨) કુટુંબમાં મોટી
 ઉમરના માણસનો અભાવ
 નિમ્ન વિ. (સં.) નીચણું, હેઠેનું
 નેન ન. (સં. નવન) નવન, નેત્ર (પ.)
 ન્યૂન વિ. (સં.) ઓછું ઊણું (૨) સ્ત્રી.
 ન્યૂનતા (૫.)
 પાન ન. (સં.) પીવું એ (૨) પીણું
 પાન ન. (સં. પાણું) પાંદડું (૨) પૃષ્ઠ
 (પુસ્તકનું) (૩) નાગરવેસનું પાન,
 તાંબુલ
 પિન સ્ત્રી (અ.) ટાંકણી (૨) સ્ત્રીઓ
 વેણી કે સાલ્વાની પડી જળવાય એ
 માટે વાપરે છે તે-કિલર
 પીન વિ. (સં.) ભડું, પુષ્ટ
 પુનઃ અ. (સં.) જુઓ 'પુનર', ફરીથી
 પૂન ન. (સર. પૂજ) મીઠું (૨) અનુ-
 પૂન ન. (સં. પ્રપચ) પ્રપચ સ્વારનું નિંદુ
 પેન સ્ત્રી. પથ્થર પેન (૨) કલમ (૩)

અંદર શાહી જરી લખવામાં વપરાતી
 'ઈન્ડીપેન', 'ફાઈન્ટન પેન'
 પ્રશ્ન પુ. (સં.) સવાલ (૨) બાબત
 જાણવા-વિચારવાની કે ચર્ચવાની
 વસ્તુ, 'પ્રોબ્લેમ'
 ફેન ન. (સં.) શીષ્ય
 ફોન પુ. (અ.) 'ટેલિફોન' (૨) (લા.)
 'ફોનિયન' ઉપરની વાતચીત
 બાન વિ. (અ. બંધાન) જામીન
 તરીકેનું, સાદાનું (૨) ન. બાનું
 (૩) જામીન
 -બાન વિ. (ફા.) નામને લાગતાં 'વાન'
 - 'વાળુ' અર્થે બતાવતો અનુગ; ઉદા.
 મહેરબાન
 બિન અ (ફા., સં. વિના) વિણ, વિના
 (૨) સમાસમાં પૂર્વપદ તરીકે નિષેધ
 કે અભાવ સૂચવે છે; ઉદા. બિન-
 અક્ષય [વાઘ, વીણા-
 બીન ન. સ્ત્રી. (સં. વીણા) એક તાંત્ર-
 બાન ન. (જુઓ 'બ્યાન') વર્ણન
 બાન વિ. (સં.) બાગિણું (૨) નાશ
 પામેલું (૩) (લા.) હારેલું, હતાશ
 બાન ન. (મં.) શુદ્ધિ, હોશ (૨)
 સમજ, અક્ષય (૩) કલ્પના, ભાસ
 (૪) સાવચેતી, કાળજી
 બિન્ન વિ. (સં.) બેદાયેલું (૨) જુદું,
 ફેરવાળું [ગરક થયેલું
 મન વિ. (સં.) ફૂંચેલું (૨) તદ્દલીન,
 મન ન. (સં. મનસ) સંકલ્પવિકલ્પ
 વગેરે કરનારી દ્રિષ્ટિ (૨) દિષ્ટ (૩)
 (લા.) ધમ્મજ (૪) લાગણી
 માન ન. (સં. પુ.) અભિમાન (૨)

આબરૂ, પ્રતિષ્ઠા (૩) સદ્ભાવ, આદર
 માન ન. (સં.) તોલ, માપ (૨)
 'લોએરિધમ' (મ.)
 મીન ન. (સં.) માછલું (૨) સ્ત્રી. બારમી
 રાશિ (જ્યો.) [વિ. મૂક. ચૂપ
 મૌન ન. (સં.) ન બોલતું એ, (૨)
 મ્યાન ન. (જુઓ 'મિયાન') ધારવાળા
 હથિયારનું ધરું [ખિન્ન
 મહાન સ્ત્રી. (સં.) કરમાયેલું (૨) (લા.)
 યત્ન પુ. (સં.) પ્રયત્ન, મહેનત
 યાન ન. (સં.) વાહન (૨) શત્રુ સામે
 આક્રમણ
 યૌન વિ. (સં.) યોનિ સંબંધી, યોનિ-
 માંથી જન્મેલું (૨) લોહીના સંબંધ-
 વાળું, લગ્નસંબંધમાંથી થતું
 રત્ન ન. (સં.) કીમતી પદ્ધત (મણિ
 વગેરે) (૨) (લા.) કરેક જાતિમાં
 ઉત્કૃષ્ટ વસ્તુ (૩) સમુદ્ર વસોવતાં
 નીકળેલી મનાતી ૧૪ વસ્તુઓમાંની દરેક
 (લક્ષ્મી, કૌસ્તુભ, પારિજાતક, સુગ,
 ધન્વન્તરિ, ચંદ્રમા, કામદુષા ગાયો,
 ચૈરાવત, રંભા વગેરે દેવગનાઓ
 ઉચ્ચેશ્વરા, અમૃત, શર્ગધનુષ, પાંચ-
 જન્ય સંબંધ, અને હસાદહ ઝેર)
 રાત ન. (સં. અરણ્ય) જંગલ (૨)
 ઉત્તર પ્રદેશ
 રેન સ્ત્રી. (જુઓ 'રેણુ') રમ્મની, રાત
 રેન સ્ત્રી. (અ. રેષન) લગામ
 રોન સ્ત્રી. (અ. રાઉન્ડ) રાતની ચોકી
 માટે ફરવું એ
 લગ્ન વિ. (સં.) લાગેલું, વગાયેલું (૨)
 (લા.) લીન, આસક્ત (૩) ન. જોડેલો

વખત પૃથ્વી એક રાશિમાં રહે તેટલો
વખત (૪) કોઈ શુભ કાર્ય કરવાનું
મહર્ત (૫) પરણવાનું મહર્ત (૬)
(લાં) પરણવું એ વિવાહ, લગન
લીન વિ. (સં.) લય પામેલું (૨)

ગરક, તસ્લીન

લોન સી. (અ.) અમુક શરતે લેવાતી
ઉછીની કે બ્યાલુકી રકમ
લોન સી. (અ.) લીલી ઠરિયાળી કૃત્રિમ
જમીન

વન ન. (સં.) જંગલ (૨) પાણી
વન ન. ('એકાવન' 'બાવન' વગેરેમાંના
'વન' ઉપરથી) ૫૦ વર્ષ પૂર્ણ કરી
માણસ ૫૧ મા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે
છે તે સમય

વાન પુ. (સં.) વણ, શરીરનો વણ-
રંગ (૨) (લાં) દાદથી ફાટેલી આમડી
(૩) ન. શરીરનો બાધો, શરીર
-વાન વિ. (સં) 'વત્'નું પુ. પ્ર. એ.
'વાન') શબ્દને છેકે 'વાળુ'ના અર્થમાં;
ઉદાઃ વેગવાન, ધનવાન [સંકેત

વિન ન. (સં.) હરકત, અચળ (૨)
વિન અ. (સં) વિના વિના (૫) દ્વાર
વેન ન. (સં. વહન) વહેતું (૨) લગાર,
વેન ન. (સં. વાહન) બગદારી, કમણિયુ
વેન પુ. (સં.) (અંચા) એક પ્રાચીન
પૌગણિક રાજ, મનુનો પૌત્ર, પૃથુનો
પિતા

વ્યાન પુ. (સં.) પંચ પ્રાણોમાંનો
એક (પ્રાણ, અપાન, સમાન, ઉદાન,
વ્યાન) [દળાછળ

શાન સી. (અ.) લાલકો (૨) છટા,

શિશન(-સન) ન. (સં.) પુરુષની ગુલ્લેદ્રિય
શીન સી. એક માછલી

યન ન. (સં. ચન્ય) મીઠું
ચ્યેન પુ. (સં.) ચક્રો, બાજ પક્ષી (૨)
સંગીતમાં એક અધંકાર (સંગીત)

ચ્યાન પુ. (સં.) કૃતરો
સન પુ. (અં.) ખ્રિસ્તી કે દિગરી સંવત
સાન સી. (સં. સંગા) આખનો ઇશારો,
સંકેત આખમયકારો (૨) સમ-
જણ, અમલ (૩) (લાં) સ્વમાન
સાન ન. ગીરો મૂકવું એ (૨) અવેજ
સીન પુ. (અ.) દેખાવ (૨) નાટકનું
દશ્ય [શન્ય

ચન ન. (સં. ચન્ય) મીઠું (૨) વિ.
સેન ન. (સં. સૈન્ય) સેના, લશ્કર
સ્તાન ન. (સં.) ધાઈ (૨) પરણવું આઉ
-સ્તાન ન. (શ.) 'સ્થાન' એ અર્થમાં
નામને લાગે દેશવાચક બને છે;
ઉદાઃ હિંદુસ્તાન, અરબસ્તાન
સ્તેન પુ. (સં.) ચોર

સ્થાન ન. (સં.) સ્મૃણતા, જડપણ
(૨) યોગમાં પ્રમાદ, ઇદિયોની
જડતા કે અચક્તિ (યોગ)

સ્થાન ન. (સં.) જગ્યા, ઠેકાણું, સ્થળ
(૨) રહેઠાણ (૩) (લાં) પદ, પદવી
સ્નાન ન. (અં.) નાહવું એ, નાવણ
(૨) ચરણનિમિત્તે નાહવું એ, સનાન
સ્વન પુ. (સં.) અવાજ

સ્વપ્ન ન. (સં.) જાંબમાં ખાસતો
દેખાવ, સમણું

હાન સી. બાધા, માનતા

હાન સી. (સં. હાનિ) હાણ, નુકસાન

હોન વિ. (સં.) તથા દીધેવું (૨)
વગરનું, વિનાનું (સમાસમાં); ઉદા.
પ્રદિહોન (૩) જુઓ 'હીથુ'
હુસ્ન ન. (અ.) સુસ્ત. કાંતિ (૨) ખૂબ-
સુસ્તી

હોન પુ. (કાનડી 'હોન' સોનાનાથ)
શિવાજીના વખતનો મોનાનો એક
હોન ન. (અ.) મોઢરનું જૂંઘણું [સિકો
એના સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ
દુન્ના સ્ત્રી. (સં. કથું) (ગિડવા માટે)
પતંગના ઢઢા અને કમાન સાથે
ખંધાતી દોરીની યોજના, કન્યા, કનૈયા
જાનાં સ્ત્રી. (ફ.) માથક, મિયા
જ્યોત્સ્ના (મં.) ચાંદની, ચાંદરણું
તુન્ના સ્ત્રી. (અં. હુન્ની) એક જાતની
માછલી [ખીવાનું સુખ
ધાના પું. ખ વ. ધાન વગેરેનું ખાવા
નાના વિ. (મં.) વિવિધ
ફના વિ. (અ.) નાશ પામેલું, પાપમાલ
ખનાં સ્ત્રી. લાજ, ઈજાત
ખિના સ્ત્રી. (અ.) હકીકત (૨) બનાવ
ખીના સ્ત્રી. જુઓ 'ખિના'
મના સ્ત્રી. (અ.) ખધી, નિષેધ
ખીનાં અ. (સરં 'મીથુ' (૨)) હાર્યાની
કષ્ટપાતનો સંકેતસંહ, મીથુ
ખેના સ્ત્રી. (સં. મદના) કાચરની જાતનું
એક પક્ષી, સારિકા
રાદના સ્ત્રી. (મં.) એક વનસ્પતિ-
વના સ્ત્રી. (મં. વનિતા) વનિતા [ઓપધિ
વના અ. (સં. વિના) સિવાય
વિના અ. (મં.) સિવાય, વગર
સારના સ્ત્રી. (મં.) ગાયને મળે જે

ગોઢડી જેવી ચામડી લગડે છે તે
સેના સ્ત્રી. (સં.) સૈન્ય, લશ્કર, ફોજ
સેના સ્ત્રી. (જુઓ 'સાને') આખનો ચાળો,
સેના ન. (મં. સંનાહ) બખ્તર
હાના સ્ત્રી. હા કે ના કહેવી એ,
આનાકાની
હિના સ્ત્રી. (ફ.) મેંદી, હેના
અગ્નિ પું. (મં.) દેવતા (૨) (સંગ)
પ્રકાશ અને ઉજ્યતાનો કે અગ્નિકોણનો
આધ્યાત્મા દેવ (૩) પંચ મહાભૂતો-
માંનું તેજ તત્ત્વ (૪) (લા.) જહરામિ,
પાચક તત્ત્વ
ખનિ (-ની) સ્ત્રી. (સં.) ખાથ
ખાનિ સ્ત્રી. (મં.) ખાથ
ખાનિ સ્ત્રી. (મં.) ખિતના (૨) (લા.)
ચાક, અનુસાદ (૩) ઘૂણા, અથાગમો
હુનિ (-ની) સ્ત્રી. (મં.) નદી
હુનિ સ્ત્રી. (સં. ખનિ) જુઓ 'ધુન'
ખનિ પું. (સં.) અવાજ (૨) બંજના
શક્તિ (કાં ચાં)
ખુનિ પું. (મં.) ઋષિ, તપસ્વી (૨)
મુનિવત ધારણ કરનાર સાધુ (જૈન)
(૩) સાતની સંગ
ખાનિ સ્ત્રી. (સં.) નિસ્તેજપણું, ગદ્યાનિ
યાનિ સ્ત્રી. (મં.) ઉત્પત્તિસ્થાન, આદિ
કારણ (૨) દેવ મનુષ્ય પશુ વગેરે
જેવી જીવતી જાત (૩) સોની
વહ્નિ પું. (મં.) અગ્નિ [જનનેદ્રિય
શનિ પું. (સં.) એ નામનો એક ચંદ્ર
(જ્યો.) (૨) શનિવાર (૩) નીચમ મણિ
હાનિ સ્ત્રી. (મં.) નુકસાન (૨) પાપમાલ,
નાશ

કની અ. 'કે નહિ' એ અર્થમાં
વપરાતું પ્રતીક
કાના સ્ત્રી. ('કાન' ઉપરથી) ધોતિયા
સાક્ષા વગેરેની કિનારી
કુંની સ્ત્રી. (ક.) હાંસ્થી
ખિની સ્ત્રી. રાવણ
ગિની સ્ત્રી. (અ.) જુઓ 'ગીની'
ગિની સ્ત્રી. (હિ.) ચક્રર ખાતું-ખવ-
રાવતું એ
ગીની સ્ત્રી. (અ.) ગિની, સોનાનો
બિટિશ સિક્કો (૨૧ શિલિંગનો)
ગ્યાની વિ. (મં. યાસિક) જાની, બાહ્યભો-
ની એક અટક
ચીની વિ. ('ચીન' ઉપરથી) ચીન
દેશનું-તે લગતું (૨) સ્ત્રી. એક જાતની
સફેદ માટી (૩) ચીન દેશની ભાષા
(૪) ખાંડ, ખૂરુ
ચૂની સ્ત્રી. હીરાકણી (૨) ચૂનીવાળી
નાકની નાની જડ, ચૂંક [છવચેણુ
જાની વિ. (કા.) જાન સમું પ્રિય (૨)
જાની પું. (મં. યાસિક) યજ્ઞ કરાવનાર
પુરોહિત (૨) બાહ્યભોમાં એક અટક
તની પું. (જુઓ 'તણાવો') દોરો, તાર
(૨) (લા.) જાદુમંત્ર, ખંતરખંતર
તૂની સ્ત્રી એક પંખી
ઘાની વિ. (મં.) ઘાન આપનારું (૨)
(લા.) સખી, ઉદાર
દીની વિ. (અ) મુસવમાન ધર્મને લગતું
ધની વિ. (મં. ધનિન) ધનવાન
ધાની પું. (સર. મ.) એક રાગ
ધૂની વિ. ('ધૂન' ઉપરથી) (લા.) ધૂન-
વાણું, તરંગી

ધ્યાની વિ. (મં. ધ્યાનિન) ચિંતનશીલ
(૨) ધ્યાન ધરનારું [આજી
નાની સ્ત્રી. (સર. હિ.) માની મા,
પત્ની સ્ત્રી. (મં.) ધણિયાણી, ભાર્યા
પાની સ્ત્રી. (મં. પાણિ) પગના તળિયા-
ની એડી તરફનો પાછલો ભાગ, પેની
પેની સ્ત્રી. (સં. પાણિ) (કા.) પાની
પેની સ્ત્રી. (અ.) અંગ્રેજી ચમણી સિક્કો
(એક આના જેટલી કીમતનો)
ફાની વિ. (અ.) નાથવંત
ખાની સ્ત્રી. (સં. વાણી) વાણી (૨)
(લા.) મોલરા-લખવાની છટા
ખાની સ્ત્રી. જુઓ 'ખાંદી', દાસી [ભાગ
ખીની સ્ત્રી. (કા.) લાકરનો મોખરાનો
મની સ્ત્રી (રવા.) મીની, મિથાઈ
માની વિ. (સં. માનિન) અહંકારી
(૨) પારવશ્યક
મીની સ્ત્રી. (રવા.) મીનડો, મિયાડો
મૌની વિ. (સં. મૌનિન) મૌન-
વ્રતધારી
ચોની સ્ત્રી (સં.) જુઓ 'ચોન'
રાની વિ. ('રાન' ઉપરથી) જંગલમાં
વસનારુ
વાની સ્ત્રી. (સં. વણિકા) જથ્થા,
ચીન (જમણી) (૨) ચૂધાની રાખ
(૩) મહત્તની રાખ
શુની સ્ત્રી. (સં.) ફૂતરી
રથેની સ્ત્રી. (સં.) જાજની માદા,
ચાની સ્ત્રી. (સં.) ફૂતરી [સમજા
સાની સ્ત્રી. ચેણીમાં ખાન વગેરે તળતાં
ખરી પડેલો બૂકો (૨) તેલબરો
ઘરેલા તળેલો બૂકો (૩) રાખ, વાની

ચલુવામાં વપરાતો પકવેલો પથ્થર (૨)
 એમાંથી કાઢતી બનાવેલો પાનમાં
 ખાવાનો એવો પદાર્થ
 ચેનો પું. (સં. ચેતન) (લા.) ઉલ્કંઠા,
 લુપ્તમા (૨) ફિકર, કાગજ
 છનો પું. (કા.) દાદરખારી (૨) અલગ
 કાઢેલી સીડી
 તાનો પું. (અ.) ટોણો, મહેલું (૨)
 કોથ [વિવેકી
 દાનો વિ. પું. (ફા. દાના) કાલો, સમજી,
 નાનો પું. નકાર, ના પાડવી એ
 નાનો પું. માનો બાપ, આજો
 ખનો પું. (ફા. પહના) કાપડની પહોળાઈ
 (૨) કાપ વસ્તુની પહોળાઈ
 ખાનો પું. (સં. પ્રસ્તવ) વાત્સલ્યથી
 માતાની છાતીમાં દૂધ ઊભરાઈ આવતું
 એ (૨) પારસો, પાહો (૩) (લા.)
 પોરસ, ઉત્સાહક વેલુ
 ફનો પું. (સં. ફેલું) લંબરના દોરડાં વગેરે
 નાખવાનો વહાણનો આગળનો ભાગ
 બનો પું. (સં. વર્ણિક=વહાણચારી વેશ-

ધારી, હિં. બના) વરરાત્રી (૨)
 વિવાહમાં ગાવાનું ગીત
 મનો (સં.) સમાસમાં ધોષ વ્યંજન
 પૂર્વેનું 'મનમ'નું મંસ્કૃત રૂપ; ઉદા.
 મનોમય, મનોરથ
 મીના પું. (ફા. મીના) સોના ચાંદી
 પરનું રંગીન ચિત્રકામ, મીનાકારી
 મેનો પું. ('મ્યાનો'-લુઓ) મ્યાનો
 મ્યાનો પું. (ફા. મિયાનહ) એક જાતની
 પાલખી, મેનો
 વનો પું. (સં. વિનય) વિવેક
 વાનો પું. (સં. વર્ણિક) એક સુગંધીદાર
 પદાર્થ (૨) લેપ, પીઠી
 સનો પું. (ફા.) આવેગમય 'છમ્મજા
 સીના પું. (ફા.) છાતીનો ફેલાવ (વીર-
 તામય) [સફેદ કાપડ
 સેનો પું. (અ.) એક જાતનું કુતરાઉ
 હનો પું. (સર. મ. હણા) (કા.) પોડીના
 પલાણ ઉપર નાખવાનો ખડિયો
 હનો પું. (સં. સંતા) (અ.) સ્મૃતિ કે
 સંભારણું આપતું એ
 હિનો પું. (ફા.) મેંદી, હેના

અપ ઉપ. (સં.) ચળદને લાગતાં 'નીચેનું'
 'ઊતરતું' 'હીન' 'ખરાબ' વગેરે
 ભાવ બતાવે છે; ઉદા. અપચળદ,
 અપમાન, અપરાધ
 અપ ન. (સં. અપ) પાણી
 અપ વિ. (સં.) મોડું (૨) (લા.)
 છુલ્લક, નજીવું, છુલ્લ
 આપ (સં. આપ: પ્ર. જ. વ) પાણી
 આપ ન. (સં. આત્મા) પોતાપણું,
 અહંતા (૨) પોતાનું શરીર (૩)

સ. તમે (માનાર્થ) (૪) પોતે, પુઠ
 ઉપ (સં.) 'પાસે,' 'નજીક' એવો અર્થ
 ('અપ'થી ઊતરો) બતાવે છે; ઉદા.
 ઉપનિષદ, ઉપગમ (૨) નામની સાથે
 'ગોણું' 'ઊતરતું' એવા અર્થમાં; ઉદા.
 ઉપકથા, ઉપનામ
 આપ પું. (દિ. આપ) ચળકાટ, ઢોળ
 (૨) (લા.) સફાઈ, શોભા
 કપ પું. (મ.) જમચરી
 કપ પું. (અ.) પાણી, પવાણું

કલ્પ પુ. (સં.) અભાનો એક દહાડો-
અર્થાત્ '૪,૩૨૦,૦૦૦,૦૦૦ વર્ષોનો
સમય (૨) ધર્મકર્મનો વિધિ (૩)
વિહિત વિહંગ (૪) આચાર (૫)
એક વેદાંગ જેમાં યજ્ઞક્રિયા ઇત્યાદિનો
ઉપદેશ (૬) સંકલ્પ (૭) અભિપ્રાય
(૮) વિ. શબ્દને અંતે 'જેવું' 'સદરા'ના
અર્થમાં; ઉદા. દીપકલ્પ

કંપ પુ. (સં.) કુખરી, કંપારો

કાપ પુ. (જુઓ ('કાપવું') કાપવું એ
(૨) કાપવાથી પડતો વાદ, કાપો
(૩) સ્ત્રીઓના કાનનું એક ધરણું
(૪) કાપવાની રીત, વેતરવાની રીત

કાંપ પુ. (સં. કંપ) કાળો-ચીકણો
કરેલો કાલ

કાંપ, કંપ પુ. (અં. કંપ) ઊવણી
(૨) નવા ઊવણી હતી ત્યાં વસી
ગયેલો નગર-ભાગ [કંપારો

કાંપ પુ. (સં. કંપ) કંપ, કુખરી,
કંપ પુ. (સં.) કૂવો (પાણીનો) (૨)
કૂવાસ્તંભ (વહાણનો)

કંપ પુ. (સં.) (સંઘા) દ્રોણાચાર્યનો
સાળો, કૃપાચાર્ય

કોપ પુ. (સં.) ક્રોધ, રોષ (૨) (લાં)

નાસકારક આકૃત, અજન્ય
કોપ પુ. (સં.) કૈંકરું-નાખી દેવુ એ
(૨) (લાં) ગાળવું-ચુગાવવું એ
(સમયનું)

ખપ પુ. (સં. સપ્ ઉપરથી) વાવર, વપ-
રાસ (૨) ઉપયોગ, અગત્ય, જરૂર (૩)
તગી, ખોટ (૪) માલનો ઉપાડ, ખપત
ખાપ ઓ. કંપણ (૨) અજરખની

પતરી

ખાંપ વિ. લાંબું છટ ચઈને પહેલું
ખૂપ પુ. ખરણવા જતાં વરને પહેરવાનો
કૃતનો એક શણગાર

ખેપ સ્ત્રી. (ગં. ક્ષેપ) ભાર લઈને ઠાઈ
હરની જગ્યાએ ઝઈ આવવું એ
(૨) લાંબી મુસાફરી, સફર (૩)
ફેરાનું મહેનતાણું (૪) ધોખીને ધોવા
આપેલાં કપડાંની માંસડી (૫) વેપાર-
ની વસ્તુનું એક દેશથી ખીજે દેશ
આવવું એ (૬) પછવાડે લાગણું એ,
અંત (૭) હપતો, વારો

ખોપ પુ. નેતર, ખરુ (૨) વાદળું (૩)
(કા.) ફેવું, કરજ [ખોટી વાત

ખપ સ્ત્રી. (કા.) ઊડતી વાત, અફવા (૨)
ખપ (-ખ) અ. (રવાં) ખખ, ઝટ

ખોપ પુ. (ગં) ગોવાળિયો
થપ અ. (રવાં) ચટ દઈને, એકદમ

ચાપ ન. (ગં.) પત્રુષ (૨) (ગં.) 'આક'ં
આફ એ સર્કલ, વર્તુલ-ખંડ

ચાંપ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચાંપવું') કાઈ પણ
ચંત્ર કે સુકિતને આશુ કે બંધ કરવા-
ની કળ (૨) નાનો ઉજાલો (૩)
પેસાનું પાકીટ (સં.) (૪) (લાં)
દાગ, ધાક (૫) સાન, ચેતવણી (૬)
કાગળ

ચીપ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચીપવું') લાંબી
ચપટી પટી, ચીપટ (૨) પર્તા ચીપ-
વાનું કામ કે એની વારો

ચુપ અ. (દિં. ગં. 'ચુપ', ચુપડીથી ચાલવું)
ચાંત કે મૂક (૩) ચાંત કે મૂક રહેવાને
સચવની નિશાની કે ઉદ્યાર

મુન્ની વિ. (અ) એ નામના મુસલમાની
પંથનું (૨) પુ. એક મુસલમાની
સંપ્રદાય

જ્ઞાની વિ. (સં. જ્ઞાનિન) જ્ઞાનવાળું
(૨) સમજદાર (૩) વિદ્વાન

જ્ઞાની વિ. (સં. 'જ્ઞાતિક' ઉપરથી 'જ્ઞની'
પછી સુધારેલું રૂપ) જ્ઞની, જ્ઞાનજોની
એક અટક

અનુ ઉપ. (સં.) 'પછી' 'પાછળ'
'સાથે' 'સાથેસાથે' 'ને મળતું' 'ને
ગોઠતું' એવો અર્થ ખતાવે છે; ઉદા.
અનુસાર, અનુમત્ત (૨) નામ પૂર્વે
'વારંવાર' અર્થમાં; ઉદા. અનુશીલન
(૩) અનુપીભાર સમાસમાં 'પ્રત્યેક'
'ક્રમશઃ' એવા અર્થમાં; ઉદા. અનુ-
દિન, અનુદક્ષણ

હીનું વિ. (સં. ઉપ્પ) ગરમ, તપેલું
હાનું ન. (મ. હાન) એકં વાતું

ખનું ન. અથાલું (બીજોમાં)

ખાનું ન. (ફા) ધર, ધરનો ભાગ,
ખંડ (૨) જંડાર, નિધિ (૩) ચેટી
પટારો કે મેજ-કબાટ વગેરેમાં વરત
મૂકવા કરેલું ધરું (૪) લખાણ માટે
અલગ પડતો વિભાગ કે કોઠો

ગાનું ન. (અ.) (રોગથી) અંધાર્થ ગયેલો
ગુવેરનો દાણો

ચૂનું ન. (સં. ચૂર્ણક) કોળ બરડતાં
પડેલો ઝીણો ભોજ

છત્તું (-ત્તું) વિ. (સં. પવણવતિ) 'હક'

છાનું વિ. (સં. છન્ન) ગુપ્ત (૨) (લાં)
મુંડું

જદત્ત પુ. (સં.) (સંજા) એક પૌરાણિક

પ્રાચીન રાજ-જેના ઉપરથી 'મં'માંનું
નામ 'મદ્દતી' પડ્યું છે

જાનુ સી. (સં.) મૂંડાનું, ગોઠણ

જૂનું વિ. (સં. જૂર્ણ) પુરાણું, પ્રાચીન,
અગાઉનું (૨) જર્જરિત, જૂનું (૩)
ધણો સમય થયો હોય તેનું; ઉદા. જૂનો
ગોળ, જૂનો મિત્ર (૪) ધણો સમય
વાપરેલું હોય તેનું; ઉદા. જૂનું
ગોઠડું (૫) (લાં) રીડું, નાખીચું,
અનુભવી; ઉદા. જૂનો નોકર-પાપી-
જોગી ઇ.

તત્તુ વિ. (સં.) કૃષ્ણ, પાતળું, નાજુક,
(૨) થોડું (૩) નાનું (૪) સુંદર

તત્તુ (-ત્તું) સી. ન. (સં.) શરીર
ધીનું વિ. (સં. રત્નન) ધીણું, ધીન્દ્રું,
ધટું, જામેલું (ધી વગેરે)

દત્ત સી. (સં.) (સંજા) દાનવોની માતા,
કશ્વપત્ની સી

ધત્ત ન. (સં. ધનુમ) ઠામકું, ચાપ
ધેતુ સી. (સં.) ચાપ

નન્નું ન. (સંજા) 'નાનોતું' લઘુતા-
વાચક કે વદાયમોય રૂપ (માણસ માટે)

નાનું વિ. (સં. ન્નક્ષણ) સરખામણીથી
કદમાં ઓછું (૨) ઉમરમાં અલ્પ
(૩) (લાં) હલકું, ઊતરતું

પત્તું ન. (સં. પ્રસ્તવ) ફેરી વગેરેનું
કરાતું ખટમધુરું પ્રવાહી-પીણું,
પણો

પન્નું (ન. સરં દિ. મ. પન્ના) એક
જાતનો લીલા રંગનો હીરા, પાતું
પાતું ન. (જુઓ 'પન્નું') પન્નું, એક
/ એક લીલો હીરા

ધાતુ ન. (સં. પશુ) પાંદડું (૨)
 ચોપડીનું પૃથ (૩) ગંજકાનું પતું
 (૪) ચપ્પુ ઝરી ધનું કળું (૫)
 (૬) જિંદગીભરનો સંબંધ (બહુધા
 બ. વ.) (૬) નસીબનું પાનિયું
 ધાતુ સ્ત્રી. (ફા.) સારા ધરની સ્ત્રી,
 સન્નારી
 ધાતુ ન. (જુઓ 'ધાન') સોદાના
 સાટાપેટે અગાઉથી અપાયેલું નાણું
 કે કોઈપણ ચીજ
 ધાતુ પુ. (સં.) સૂર્ય
 ધીનું વિ. (સં. બિન્ન) પલ્લવેલું (૨)
 કાળા રંગની ઝાંઘિલાણું; ઉદા.
 ધીનો વાન
 ધૂનું ન. (સં. જુગન) પીપળાનું ફળ
 મનુ પુ. (સં.) (સંજ્ઞા) વિવસ્વતનો
 પુત્ર આદિમાનવ, માનવકુળનો ઉત્પા-
 દક (૨) ધક્કાના ચોદ પુત્રોમાંના દરેક-
 જેમનાથી મન્વંતર ગણાય છે
 ધનું વિ. (સં. વિના) 'વિનાનું' એવા
 અર્થમાં નામને લાગી વિન બને છે;
 ઉદા. 'ધાન-ધનું'
 ધાતુ ન (જુઓ 'વાની') વરતુ, ચીજ,
 જથ્થાસ (૨) માંગલિક પ્રસંગની પૂર્વે
 સમુદ્ધત લીધું હોય ત્યારથી શરૂ થતો
 પ્રત્યેક દિવસ; ઉદા. લગ્ન કેટલાં
 વાનાનાં લીધાં છે? (કા.)
 ધુનું ન. (સં. સ્વર્ણ) સોનું
 ધનુ પુ. (સં.) પુત્ર
 ધનું વિ. (સં. યન્ય) (લા.) નિર્જન,
 ઉત્તર (૨) સંભાગ કે રક્ષણ
 વિનાનું

સોનું ન. (સં. સુવર્ણ) કાંચન, પીળા
 રંગની એક કીમતી ધાતુ [હાડકું
 હુલું (-નૂ) સ્ત્રી (સં.) હડપટ્ટી, દાઢીનું
 અને અ (સં. અન્યત) બે વાક્યો
 કે શબ્દોને જોડનારું ઉભયાન્વયા
 અવ્યય, ને, તથા
 ડને અ. (સં. ડ્યો) પાગે
 છોને અ. (અ. કિ. છો+ને) બહેને
 બન્ને (-ન્નો) વિ. (સં. દ્વૈ-આ
 બિંદિય) બેઉ (જથ્થા)
 બને વિ જુઓ 'બન્ને,' બેઉ
 મને સ. (જૂ. યુ. 'મુકુનક') 'હું' નું
 બીજું કે ચોથી વિભક્તિ એકવચન
 મુને સ. મને (પ.)
 યાને અ. (અ. યાની) અથવા, યા
 વિને પું (સં. વિનય) વિનય
 સને અ. (જુઓ 'સન') સન પ્રમાણે
 રાને: અ. (સં. રાનેસ) ધીમે ધીમે
 આનો પું. (સં. આણુક) આર પેસાની
 કીમતનું નાણું
 કાનો પું. (સં. કળ્; 'લાલો' લિપિમાં
 અક્ષરની જમણી બાજુ ઉપર આડી
 રેખા 'કાન'ની જેમ થતી એ ઉપરથી)
 લિપિમાં 'આ'નું '૧' આવું ચિહ્ન
 (૨) વાસણની કાર
 કીનો પું. (ફા. કીનાદ) વેર, અંદસ
 ગુનો સું. (ફા. ગુનાદ) અપરાધ, વાંક
 ઘૂનો પું. (સં. ઘૂર્ણ=ઘૂમરા પડતા હોવા
 તેનું સ્થાન) પાણીનો ધરો (કા.)
 ચીનો પું. (સં. ચીનક) ચીન દેસાનો
 વતની

ચલુવામાં વપરાતો પકવેલો પથ્થર (૨)
એમાંથી કાલરી બનાવેલો ખાનમાં
ખાવાનો એવો પદાર્થ

ચેનો પું. (સં. ચેતન) (લા.) ઉત્કંઠા,
લુપ્તશ્ચ (૨) ફિકર, કાળજી

છનો પું. (કા.) દાદરજારી (૨) અલગ
કાઢેલી સીડી

તાનો પું. (અ.) ટોણો, મહેલું (૨)
કોષ [વિવેક]

દાનો વિ. પું. (ફા. દાના) ડાલો, સમજી,
નન્નો પું. નકાર, ના પાડવી એ

નાનો પું. માનો બાપ, આનો
પનો પું. (ફા. પદ્મના) કાપડની પહોળાઈ

(૨) કાપ વસ્તુની પહોળાઈ
પાનો પું. (સં. પ્રસ્નવ) વાત્સલ્યથી

માતાની છાતીમાં દૂધ ઊભરાઈ આવવું
એ (૨) પારસો, પાહો (ક) (લા.)

પોરસ, ઉત્સાહક વેણ
ફનો પું. (સં. ફેણ) લંગરનાં દોરડાં વગેરે

નાખવાનો વહાણનો આગળનો ભાગ
બનો પું. (સં. વર્ણિક=લલચારી વેશ-

ધારી, હિં. બના) વરરાત્રી (૨)
વિવાહમાં ગાવાનું ગીત

મનો (સં.) સમાસમાં 'ધોપ બ્યંજન
પૂર્વેનું 'મનમંનું મંસ્કૃત' રૂપ; ઉદાં

મનોમય, મનોરથ
મીનો પું. (ફા. મીના) સોના ચાંદી

પરનું રંગીન ચિત્રકામ, મીનાકારી
એનો પું. ('મ્યાનો' - જુઓ) મ્યાનો

મ્યાનો પું. (ફા. મિયાનહ) એક જાતની
પાલખી, મેનો

વનો પું. (સં. વિનય) વિવેક
વાનો પું. (સં. વર્ણિક) એક સુગંધીદાર

પદાર્થ (૨) લેપ, પીડી
સનો પું. (ફા.) આવેગમય 'મન્ડા

સીનો પું. (ફા.) છાતીનો ફેલાવ (વીર-
તામય) [સરેક કાપડ]

સેનો પું. (અં.) એક જાતનું સુતરાઉ
હનો પું. (સરં મ. હણા) (કા.) ધોડીના

પલાણ ઉપર નાખવાનો ખડિયો
હનો પું. (મં. સંતા) (અ.) સ્મૃતિ કે

સંભારણું આપવું એ
હિનો પું. (ફા.) મેંદી, હેના

અપ ઉપ. (સં.) સખ્તને લાગતાં 'નીમેનું'
'ઊતરતું' 'હીન' 'ખરાબ' વગેરે

લાવ બતાવે છે; ઉદાં અપસખ્ત,
અપમાન, અપરાધ

એપ ન (સં. અપ) પાણી
અલપ વિ. (સં.) થોડું (૨) (લા.)

સુદલક, નજીક, પુણ્ય
આપ (સં. આપ: પ્ર. બ. વ) પાણી

આપ ન (સં. આત્મા) પોતાપણું,
અહંતા (૨) પોતાનું શરીર (૩)

સ. તમે (માનાથે) (૪) પોતે, ખુદ
ઉપ (સં.) 'પાસે', 'નજીક' એવો અર્થ

('અપ'થી ઊતરેલો) બતાવે છે; ઉદાં
ઉપનિષદ, ઉપગમ (૨) નામની સાથે

'ગૌણ' 'ઊતરતું' એવા અર્થમાં; ઉદાં
ઉપક્રમા, ઉપનામ

ઓપ પું. (દ. ઓપ) અગકાટ, ઢોળ
(૨) (લાં) સફાઈ, શોભા

કપ પું. (મં.) જામચરી
કપ પું. (અં.) પાણી, પવાડું

કલ્પ પુ. (સં.) ખલાનો એક દહાડો-
અર્થાત્ '૪,૩૨૦,૦૦૦,૦૦૦' વર્ષોનો
સમય (૨) ધર્મકર્મનો વિધિ (૩)
વિહિત વિરૂપ (૪) આચાર (૫)
એક વેદાંગ જેમાં યજ્ઞક્રિયા ઇત્યાદિનો
ઉપદેશ છે (૬) સંકલ્પ (૭) અભિગ્રામ
(૮) વિ. શબ્દને અર્થે 'જેવું' 'સદશ'ના
અર્થમાં; ઉદા. દીપકલ્પ

કંપ પુ. (સં.) ધ્રુવરી, કંપારો

કાપ પુ. (જુઓ 'કાપવું') કાપવું એ
(૨) કાપવાથી પડતો વાઢ, કાપો
(૩) સ્ત્રીઓના કાનનું એક ધરણું
(૪) કાપવાની રીત, વેતરવાની રીત

કાંપ પુ. (સં. કંપ) કાળો-ચીકણો
કરેલો કાદવ

કાંપ, કંપ પુ. (અં. કેમપ) ઊવણી
(૨) જ્યાં ઊવણી હતી ત્યાં વસી
ગયેલો નગર-ભાગ [કંપારો

કાંપ પુ. (સં. કંપ) કંપ, ધ્રુવરો,
કંપ પુ. (સં.) કૂવો (પાણીનો) (૨)
કૂવાસ્તંભ (વહાણનો)

કૂપ પુ. (સં.) (સંગ્રા) દ્રોણાચાર્યનો
સાળો, કૃપાચાર્ય

કોપ પુ. (સં.) ક્રોધ, રોષ (૨) (લા.)
નાશકારક આકૃત, અગ્નિ

કોપ પુ. (સં.) કૈંકવું-નાખી દેવુ એ
(૨) (લા.) ગાળવું-ગુમાવવું એ
(સમયનું)

ખપ પુ. (સં. ક્ષપ્ ઉપરથી) વાવર, વપ-
રાય (૨) ઉપયોગ, અગ્રહ, જરૂર (૩)
તળી, ખોટ (૪) માલનો ઉપાડ, ખપત
ખાપ સી. ક્ષણ (૨) અજરખની

ખતરી

ખાંપ વિ. લાંબું જટ ચઈને પોલું
ખૂપ પુ. ખરણવા જતાં વરને પહેરવાનો
કૂડનો એક સણગાર

ખેપ સી. (અં. કોપ) લાર લઈને કાઈ
દૂરની જગ્યાએ જઈ આવવું એ
(૨) લાંબી મુસાફરી, સફર (૩)
ફેરાનું મહેનતાણું (૪) ધોખીને ધોવા
આપેલાં કપડાંની ગાંસડી (૫) વેપાર-
ની વસ્તુનું એક દેશથી ખીજે દેશ
આવવું એ (૬) પછવાડે લાગવું એ,
ખંત (૭) હપતો, વારો

ખોપ પુ. નેતર, બરુ (૨) વાદળું (૩)
(કા.) દેવું, કરજ [ખોટી વાત

ગપ સી. (કા.) ઊડતી વાત, અફવા (૨)
ગપ (-અ) અ. (રવા.) ગપ, અંદ

ગોપ પુ. (ગં) ગોવાળિયો
અથ અ. (રવા.) અંદ હઈને, એકદમ

ચાપ ન. (અં.) ધનુષ (૨) (ગા.) 'આકે'
આકે એ સર્કલ, વર્તુલ-ખંડ

ચાંપ સી. (જુઓ 'ચાપવું') કોઈ પથ
યંત્ર કે યુક્તિને ચાલુ કે બંધ કરવા-
ની કળ (૨) નાનો ઉલાળો (૩)
પેસાનું પાકીટ (સં.) (૪) (લા.)
દાગ, ધાક (૫) સાન, ચેતવણી (૬)
કાળજી

ચીપ સી. (જુઓ 'ચીપવું') લાંબી
ચપડી પટ્ટી, ચીપટ (૨) પર્તા ચીપ-
વાનું કાચ કે એની વારી

ચુપ અ. (કિં. મં. 'ચુપ', ચુપડીથી ચાલવું)
ચાંત કે મૂક (૩) ચાંત કે મૂક રહેવાને
સમયવતી નિશાની કે લિપ્તાર

થેપ અ. લુઓ થુપ
 થેપ પું. પર, રસી (૨) બીજના રોગ
 કે સંબંધની અસર (૩) (લાં)
 દબાવ (૪) તંત, દુરાચદ
 થેપ સી. ખંત (૨) ઉત્સાહ
 થેપ સી. (કા. ચોખ) ચોખ, દંડકા
 (૨) છડી (૩) તંબૂલો વાંસ
 છાપ સી. ('છાપતું' ઉપરથી) એક
 વસ્તુ બીજા ઉપર દબાવાથી આકૃતિ
 પડે એ (૨) આકૃતિ પાડવાનો સિક્કો
 (૩) પતંગ છબી એ (૪) (લાં)
 મન ઉપર થયેલી અસર-અધાએલો
 અભિપ્રાય (૫) રોહ, દાખ, પ્રભાવ
 (૬) છાપવાની સફાઈ
 છીપ સી. એક જાતની માછલીનું
 મોટું-ધર, સીપ [રતન, જપ
 જપ પું. (સં.) નામ મંત્ર ઇત્યાદિનું
 જલપ પું. (મં.) કથન, કહેવું એ (૨)
 બકવાદ, હવારો (૩) (ન્યા.) તત્ત્વ-
 નિર્ણયની ધ્વજાથી નહિ પણ પરપક્ષ-
 ખંડન અને સ્વપક્ષ મંડન-સ્થાપનની
 ધ્વજાથી કરેલો વાદ [સાંતિ
 જપ પું. શાંતિ, નિરાંત (૨) નિદ્રાની
 જપ પું. (મં.) જપ
 જપ અ. (રવાં) જટ [જાળ
 જાંપ સી. જાંખ (૨) નાની જાખડી,
 જૂપ (-પી) સી. ચિતા [જટ લઈને
 જપ અ. (રવાં) ટપકવાનો અવાજ (૨)
 ટાંપ સી. ન. વાક્યમાં આવતું વિરામચિહ્ન
 (૨) પૂર્ણ વિરામ (૩) ચોટ, નિશાન
 ટાંપ સી. ટાંક, 'નિખ'
 ટીપ સી. (સં. દિપ્તિ) યાદી, નોંધ

(૨) ઉપરાણીનો કાગળ, લખણી
 ટીપ સી. ('ટીપતું' - ઉપરથી) રહની
 સળ (૨) પાણીની તળી, દિપ્તિપણી
 (૩) હલો જ જોયો ધર (ગાવામી)
 (૪) ચાખડી, ટીપણી
 દ્રૂપ વિ. સાંધામાંથી રહી ગયેલું, અકાઈ
 ગયેલું (૨) સી. દ્રૂપતું જો, દ્રૂપણી
 ટાપ પું. (દિ ટાપિઆ) લોડાની બરકરી
 ટાપી (૨) વરસાદ વખતે ઓઢવાની
 બનાતની ટાપી (૩) મોટી જત્રી
 (૪) રાંધવાનું મોટું તપેલું (૫)
 ગિલાડીનો ટાપ, મીઠડીની બરી
 ઠપ અ. (રવાં) પછડાવાનો અવાજ
 તપ ન. (સં તપશ્ર) ઇન્દ્રિયદમન, તપશ્ચા
 (૨) (લાં) હામો વખત. રાહ જોવી
 કે મેઢા રહેવું પડે એ
 તપ સી. ('તપતું' ઉપરથી) તપત
 તપ ન. (મં.) શય્યા, પથારી
 તાપ પું. (સં.) તડકો (૨) ગરમી, આંચ
 (૩) જર, તાવ (૪) (લાં) રૂઆબ
 કડકાઈ (૫) કરપ, ધાક (૬) દુઃખ
 સંતાપ
 ટૂપ ન. (સં., રં ટૂપ; મ) થી
 તોપ સી. (લુકી) હાજોળો ફેંકવાનું
 સાધન (૨) (લાં) મોટી ગપ
 થાપ સી. (રવાં) થાપટ (૨) (લાં)
 જૂથથાપ, ધાપ, ઉતરપીડી, ફરજ
 થાપ સી. (સં. રથાપ) થેપ, રથક
 (૨) નરધાનો વચ્ચેનો કાળો ભાગ
 (૩) જોળા પર વગાડતો ઠોકો
 થેપ સી. ('થાપતું' ઉપરથી) જાંક
 લોપણ, જુડો લેપ

દર્પ પુ. (સં.) ગર્વ, અહંકાર
 દીપ પુ. (સં.) દીવો; દીપક
 દ્વિપ પુ. (સં.) દ્વાધી
 દ્રીપ પુ. (સં.) ખેટ, ટાપુ [અવાજ
 ધપ અ. (રવાં) જુઓ 'ધમ', એવો
 ધાપ સ્ત્રી. (રવાં) હિતાવગમાં થયેલી
 જૂથ (૨) યાપ, હેતરાપંદી, ફરેમ
 (૩) ગપ, ખોટી વાત (૪) (લાં) જોરી
 [સ્ત્રી. તડકો
 ધૂપ પુ. (સં.) સુગંધી દાઢ દ્રવ્ય (૨) પું.
 નીપ પુ. (સં.) એક કૂલડી, કદંબ
 નૃપ પુ. (સં.) રાજા
 પંપ પુ. (અં.) પાણી ખેંચવાનું યંત્ર-
 ડંકી (૨) હવા ભરવાનું સાધન
 (સાષક વગેરેમાં) (૩) મોટરમાં
 પેટ્રોલ ભરવાનું યંત્રસ્થાન
 પાપ ન. (સં.) ધર્મવિરુદ્ધ કાર્ય, દુષ્ટન
 (૨) (લાં) કપટ (૩) અણુમતી
 પીપ ન. (દિ.) પરુ, પસ [વ્યક્તિ
 પીપ ન. (ચો. પીપા) લાકડાનું કે
 પાણનું નળાકાર વાસણ
 પુંપ ન. (સં.) ફૂલ (૨) યોનિકંદ
 પૂપ ન. પીપ, પરુ [ચર, પડ
 પોપ ન. (જુઓ 'પોપડી') ફૂલો (૨)
 પોપ પુ. (અં.) રામમાં રહેતો રામન
 કેથોલિક ધર્મનો વડો ધર્માધિકારી (૨)
 (સંતા) એ નામનો એક અંગ્રેજ કવિ
 ખાપ પુ. (દે. બપ્પ) પિતા (૨)
 લાડ વદાય કે સંમાનમુલ્યક એક
 સંબોધન [પ્રમસ (૩) આસ
 બાપ્પ ન. (સં.) બાફ, વરાગ (૨)
 બપ્પ અ. (રવાં) એવા અવાજથી (૨)

ઝપાટાજંથ (૩) જીરું ધાતીને
 ભૂપ પુ. (સં.) રાજા (૨) એક રાગ,
 ભૂપાલી
 માપ ન. (સં. મોંમાપવું) લંબાઈ
 પહોળાઈ વગત વગેરેનું પ્રમાણ (૨)
 (લાં) પ્રતિજ્ઞા, ભાર (૩) હદ, ગર્ભ
 યૂપ પુ. (સં.) યજ્ઞના યજુને બાંધવાનો
 ખીસો કે થાંભલો
 રાંપ પુ. (જુઓ 'રાંપી') ખેતરમાં ચાસ
 વચ્ચે જોડેલું નકામું ધાસ કાંદી
 નાખવાનું ખેતીનું એન્જન, મોટી
 રાંપડી
 રૂપ ન. (સં.) આકાર, દેખાવ, સ્વરૂપ
 (૨) સૌંદર્ય (૩) વેશ (૪) વાક્યમાં
 વાપરવા પ્રત્યય વગેરે લગાડી
 તૈયાર કરેલો સજ્જ, પદ (બા.)
 (પ) વિ (સમાસને અંતે) સરખું,
 સમાન: ઉદાહરણ દુઃખરૂપ
 રેપ સ્ત્રી. આરોહની મીંક (સંગીત)
 રોપ પુ. ('રાપવું' પરથી) રોપો, છોડ
 લેપ સ્ત્રી. (રવાં) પીડા, ઉપાધ, લફર
 (૨) અ. જલદી, ચદ
 લંપ ન. જુઓ 'લાંપક', લાંપડાપણું
 લાંપ ન. સકું કે ચિમળાયેલું નાનું ધાસ
 લેપ પુ. (સં.) લેપવું એ, લીસા
 પદાર્થનો ખાતલો ચર, ખરડ (૨)
 ખગડ કરવાનો દીલો પદાર્થ (૩)
 (લાં) અસર, વગમણ
 લેમ્પ પુ. (અં.) દીવો
 લોપ પુ. (સં.) છુટ થવું એ, દેખાવું
 બંધ થવું એ (૨) નાસ પામવું એ
 બ્યાપ પુ. (સં.) બ્યાપિ, વિસ્તાર

શાપ (-રૂપ) ન (સં.) નાનું-કુમળું
 શાપ ધાસ
 શાપ પુ. (સં.) બદ્ધુઆ, કદુઆ
 શાપ ન. (સં.) કળા (૨) તાક્ષીમ
 (૩) રથાપત્ય-ગાધકામની કારીગરી
 શાપ ન (સં.) ચપકું [શાપ
 શાપ પુ. (સં. 'શાપ') બદ-કુઆ,
 સપ પુ. (સં.) સાપ, સરપ
 સપ પુ. એકપ, મેળ, હળીમળી રહેતું એ
 સાપ પુ. (સં. સર્પ) સરપ
 સીપ સી. (પ્રા. સિપ્પી) હીપ
 સૂપ ન. (અં.) ભાડી, રાખ (૨) એક
 પ્રકારનું શાકનું એસામયુ
 સેપ ન. (જુઓ 'સેપ') સફરજન
 સ્ટેપ પુ. (અં.) જુઓ 'સ્ટેપ'
 સ્ટેપ પુ. (અં) સિપ્પી કે એની છાપ
 (૨) (ખત દસ્તાવેજની) ટિકિટ કે
 એનો સરકારી કાગળ (૩) (લાં)
 ખત દાવા વગેરે આપવો પડતો
 સરકારી વેરો કે એનો ખર્ચ
 સ્વપ પુ. (સં.) રાસિ, દગલો (૨)
 સુમ્મટ જેવું બાધકામ (જુદના અવ-
 શેષો ઉપર)
 સ્વદપ વિ. (સં.) થોડું, કિચિત્
 હુપ(-રૂપ) અ. (રવાં) એવા અવાજ
 સાથે (ખાતુ)
 હપ અ. (રવાં) વાંદરાનો એવો અવાજ
 (૨) પુ.ન. મોટો વાંદરો (બાળભાષામાં)
 કૃપા સી. (સં.) મહેરબાની, રહેમ
 ક્ષપા સી. (સં.) રાત્રિ
 જપા ન. (સં.) એક ફલજાડ (૨) એવું
 ફલ, જાસદ.

જપા સી. (સં.) કૂકો, ધુળાકો
 ત્રપા સી. (સં.) લગ્ન, શરમ
 પપા પુ. જ. વ. ખાપ (અમેજી અ-
 કરણમાં)
 પાપા પુ. (સરં મ. પાપ) રોટલું
 તાતા (બાળભાષા)
 પાપા અ. (રવાં) બાળકોને પગ
 મંડાવવાનો ઉદ્ગાર [પરખાં
 પ્રપા સી. (સં.) પાણીનું પરખ (૨)
 ખાપા પુ. (માનારું જ. વ.) જુઓ 'ખાપો'
 લોપા સી. (સં.) (સંઘા) અંગર
 તરિની પત્ની, લોપામુદ્રા
 વપા સી. (સં.) ચરખી, મેદ
 હાપા અ. (રવાં) હપ એવો અવાજ
 હપિ પુ. (સં) વાંદરો
 હપિ સી. (કા) એક જાતની ઘોડી
 સિપિ(-પી) સી. (સં.) અક્ષરો લખ-
 વાના સંકેત, વર્ણમાળા લખવાની રીત
 ઈપિ સી. (તેલુગુ) એક વનસ્પતિ
 કપ્પી ન. (પુસ્ત) વાયવ્ય સરદહના
 પ્રાંતની પહાડીમાંનું એક રથાન
 કપ્પી સી. જુઓ 'કુપ્પી'
 કૃપ્પી સી. (સં. કૃપી) નાનો કૃપો
 કૃપી સી. (સં.) નાનો કૃપો (૨) કૃષ્
 કૃપી સી. જુઓ 'કૃપી', નાનો કૃપો
 ગરપી વિ. 'જુઓ' 'ગપ', ગપા
 મારે એવું
 ગોપી સી. (સં) ગોવાલય (૨) જંદા-
 વનની પૌરાણિક કૃષ્ણભક્ત ગોપાંગના
 ચપી સી. ('ચાપુ' ઉપરથી) પગ
 કે શરીર મસળવા-દખાવવા એ
 ચોપી વિ. (જુઓ 'ચેપ') ચેપ લગાડે

એવું (૨) (લાં) ચીકણું, દુગમલી
(૩) કંજૂસ [જપિયો
જાપી પું. ('જાપ' ઉપરથી) જાપ કરનાર,
ઝાંપી સી. (પ્રા. ઝંપ-ઝંકવું) ઝાંપ-
વાસ ખજૂરી વાંની પાતરીના ગૂથેલો
દાખડો કે દાખડો (જેમાં પ્રવાસમાં
દોકારકળને રાખવામાં આવે છે)
ઝૂંપી સી. ચિતા, ઝૂંપ
ઢાપી સી. (રવાં) ટપલી (૨) છે
જેસાડવા ટીપવાનું ઝોળર
ટાપી સી. (દ. ટોપિયા) માથાનો એક
પહેરવેશ (૨) (લાં) પું. અઝેજ
તપી વિ. પું. ('તપ' ઉપરથી) તપસવી
તાપી સી. (સં. તપતી) (સંગા) ગુજ-
રાતની એક પ્રખ્યાત મોટી નદી
થાપી સી. (સં. 'થાપ' ઉપરથી) એક
ઉપર એક ગોઠવીને કરેલો નાનો મંજ
થાપી સી. જુઓ 'થાપડી' (૨) તખલા
ઉપરનો પૂરો ઢોલ
દિપી પું. (સં. દિપિન) વાધ (૨) દીપડો
પાપી વિ. (સં. પાપિન) પાપ કરનાર
પીપી અ. (રવાં) (૨) સી. ફૂંકીને
વગાડવાની જુમળી (ગાજર કે પાંદ-
ડાની) પિપૂડી (૩) (લાં) પી. મોસાવ
એ, ફળેતી (૪) (બાળભાષા) પિપરમીટ
જેવી ગાળા
ભોપી પું. શિવનો પૂજારી, ભરડો
ભોપો વિ. સી. જુઓ 'ભોપુ' રંગાચુ(કા.)
રાંપી સી. મોઝીનું એક ઝોળર
-રૂપી વિ. (સં. રૂપિન) રૂપનું, રૂપવાળું
(સમાસને અંતે); ઉદા. બહાપી
સપી વિ. જુઓ 'સપિય'

લા(-લાં)પી સી. (સરં મ. લાંપી) સફેદો.
અને ખેલતેલની બનાવેલી લગદી
વાપી સી. (સં.) વાવ (પગથીવાળી)
વી પી. ન. (અં) નકા કરેલ દામ
આપે મળે તેવું ટપાલમાં આવતું
પાર્સલ છુકપોષ્ટ છં, 'વેદવપેએબલ'
વ્યાપી વિ. (સં. વ્યાપિન) વ્યાપક (પ્રાયઃ
સમાસને અંતે); ઉદા. વિશ્વવ્યાપી
શિલ્પી વિ. (સં. શિલ્પિન) શિલ્પ-
શાસ્ત્રી (૨) કારીગર (૩) શિલ્પને લગતું
સંપો વિ. સંપવાળું, સંપીલું (જુઓ
'સંપ')
કેપુ સી. ટાળા, કંપની (૨) ફોજની
ગપ્પું ન. જુઓ 'ગપ' [જાવણી
ચપ્પું પું. ન. (સરં. હિં. ચપ્પા) ચાક,
માપવાનું નાનું હાથઝોળર
ચાપુ પું. ન. જુઓ 'ચપ્પું'
ચાપુ(-ચ્પું) ન. હાથ-પગનું ચાપનું
ચાપું ન. (સં. 'ચપક' ઉપરથી) ફણસનું
ચિયું (૨) ચંપાનું ઝાડ, ચંપો (૩)
ચંપાનું ફલ (૪) નાકની નયમાનો એક
ભાગ (૫) માથાનું એક ધરણું
એપુ વિ. કંજૂસ
છાપું ન. ('છાપનું' ઉપરથી) વર્તમાન
પત્ર (૨) વર્તમાન પત્રના છપાયેલા
છપું વિ. ગુપ્ત હતું, ખાનગી [કાળજ
ટાપુ પું. (સરં હિં. મ. ટાપુ) ખેડ, દીપ
ટાંપું ન. મર્જવા જતું એ (૨) ફેરો, આટો
ટીપું ન. (જુઓ 'ટપકું') પ્રવાહીનું
ટપકું, જુદું [(તુઝકારમાં)
ટાપું ન. આંખની ભમર (૨) ટાપી
ઢેપું(-ફું) ન. (સરં મ. ઢેપ; હિં. ઢેપ)

લુઓ 'દેક્ષ', માટીનું નાનું ચોસકું
 દાપુ ન (સં. દાપ) હકનું માગણું,
 દાગો (૨) લગ્ન કરાવનાર ગોરની
 હકસી [દીપુ, પોયુ
 પેપુ વિ. (સર. 'પોયુ') મૂર્તિ વગનું,
 પાપુ વિ. (લુઓ 'પોપુ') કથું,
 પોયુ (૨) ન. કાગાપણું, પોચાપણું
 બાપુ પું. લુઓ 'બાપો', બાપ (૨)
 વડીલ પ્રત્યે માનવાચક કે નાના પ્રત્યે
 વહાલસૂચક ઉદ્દગાર (૩) સૌરાષ્ટ્રમાં
 રાજવી ગરાસિયા મહત્તો વગેરે માટે
 વપરાતો માનસૂચક ઉદ્દગાર
 બોપુ વિ. મૂર્ખ (૧) (કા) રખારી
 (તુચ્છકારમાં)
 માપુ ન. ('માપ' ઉપરથી) માપવાનું
 વાસણ કે સાધન (૨) મંદિર-બાવા
 સાથુ બ્રાહ્મણ વગેરેને રાજ્ય તરફથી
 મળતું અનાજના રૂપમાં વર્ષાસન
 રિપુ પું (સં.) રાત્રી
 રૂપુ ન. (સં. રૌપ્યક) એક ધાતુ, ચાંદી
 વપુ ન. (સં. વપુસ) શરીર
 ચપૂ ઓ. ન. (સં.) ગળ અને પદ
 બંનેવાળી સાહિત્યકૃતિ (કાન્થાન્)
 ચેપે અ. (૨૧૦) લુઓ 'ચેચા'
 બાપો પું. ('બાપો' ઉપરથી) બાપ,
 પિતા (૨) વૃદ્ધ માણસ, વડીલ
 કપો પું. પડાવ, કંપુ, જાવણી
 કાંપો પું. ઊંડળ, ઊંડળ આવ એટલો
 નથો (૨) એક માણસ જિંદગી શકે
 એટલો બીજો (કા.)
 કૂપો પું કૂલેલા પેટનું અને સાંકડા મોનું
 ચામડાનું પાત્ર, કુદરૂ (૨) એ ઘાટનો

કાચનો શીશો
 કૂપો પું. લુઓ 'કૂપો'
 ખાંપો પું (ખૂપનું ઉપરથી) કાંપા પછી
 રહેતું અણુભોદાયેનું જડિયું (૨)
 ભાંગેલો કાંબળાનું યકને વગળી રહેલું
 કૂંદું (૩) દાઈપણ ચપાટી ઉપર રહી
 ગયેલો કરબો, ખૂંપરો (૪) ખાંપ,
 ખોડ, ખામી (૫) (લા.) રાતો
 ચપો પું. લખોટીની રમતમાં સામાની
 લખોટીને તાકવી એ
 ચપો પું. (ગં. ચપક) એક ફૂલકાંડ
 ચાંપો પું. (લુઓ 'ચપો') (સંધા)
 ચાંપાનેર વસાવનાર એક વાણિયો
 (વનરાજનો સાથી)
 છપો પું. (મં. ૫૮ ૬) ૭ પદનો એક છંદ
 જેમાં પહેલાં ચાર ચરણ 'શાળા'નાં
 અને પછી બે ચરણ 'ઉદ્યાન'નાં છે
 છાપો પું ('છાપવું' ઉપરથી) છાપ
 વડે કરેલું ચિહ્ન (૨) લાગો, વેરો,
 (૩) વતમાનેપત્ર, છાપું (૪) (લા.)
 જોખીતો દુભવો
 છીપો પું (દે. ડિપવ) કપડા છાપનારો,
 છાપગર (૨) એ કામ કરનારી
 મુસ્લિમ જાતનો માણસ
 છાંપો પું. (પ્રા. ઝંખકાંકું) (શેરી વાડા
 વગેરેનો) દરવાજો (૨) ગામની બાજોળ
 ટપો પું, અમુક લંગાઇનો ચાંતરો (૨)
 મુસાફરી, મજલ્લ, વિસામો (૩) ઘોડા
 કે જળદનું વાહન, ટંગો (૪) દીપું.
 ટપો પું ગપ્પુ; ઉદા. ટોળટપો
 ટપો પું (ટપ રવાન) (લા.) રાટલો
 ટિપ્પો પું. ('ટીપુ' ઉપરથી) લખોટી કે

ભમરડા વડે રમતમાં ખીજ લખોટી
 કે ભમરડાને મારતું એ (૨) ટપલો (૩)
 (લાં) મહેલું
 દૂંપો પું. (દૂંપવું) ઉપરથી) ગળું
 દમાવતું એ, ગળાફસો (૨) હેડિયો
 રાપો પું. મોટી ટોપી
 રૂપો સી. (અં.) ભંડાર, કોડાર, વખાર
 (૨) કુકાન
 ચાપો પું જુઓ 'તરાપો,' પાણી ઉપર
 તરી જવાની નેતર-ધાસ વગેરેની
 બનાવટ
 થાપો પું. (સરં હિં. ઠપા) લપ્પો,
 (સાકી-કમળ પર લગાવાતો) કસન-
 વાળો વણાટ
 થાપો પું. ('થાપવું' ઉપરથી) પૂંકનો ભાગ,
 ઢગરો (૨) મોભારિયું (૩) કંકુનાળા
 પંગળી ટાપ (૪) ઓચિંતો કુમસો
 ધાપો(-ઘાપો) પું. (૨વાં) મુકાતી

ચાપટ

ધોપો પું દમ (ચત્રમ વગેરેનો)
 પપ્પો પું. 'પ' અક્ષર કે ઉચ્ચાર
 પેપો પું. પીપળાનું ફળ
 પોપો પું. કાજળનું ટપકું, નજરિયું (૨)
 અનવ્યો ચોર(બાળકને ફાસલાવવામાં)
 ખાપો પું જુઓ 'ખાપ'
 લોપો વિ. પું. ભેવફૂલ, મૂખ (૨) (કા.)
 રગારી (તુચ્છકારમાં) [કાઠ
 રોપો પું. (સં. રોપ) છોડ, નાનું જોગતું
 લપ્પો પું. (અ. લફ) બરચક કસનવાળો
 લપેટો (૨) (લાં) મોટું ઢંગધડા
 વગરનું ચીગફું
 લપ્પો(-ફફ) પું. (જુઓ 'લપ,' લફ)
 મોટો ફકો કે મોજિયો
 સો(-સોં)પો પું (મં. સ્વાપ) રાત્રિના
 પહેલા પહોરમાં પ્રાણીઓ નિદ્રાવસ
 થતાં વળતો જંપ કે શાંતિ

૬

ઉફ(-ફ) અ. (અ.) ઉરફે, ઉપનામે
 ઉફ પું. (સં.) આયુર્વેદ પ્રમાણે શરીરની
 તથા ધાતુઓમાંની એક, સ્થેષ્ઠ (૨)
 ખાંસી, ઉધરસ, અગ્નિ, અજખો
 ઉફ પું. ચક્રમંદના તથા જીવવાતું કે
 જામગરી, કપ
 ઉફ પું. ખમીરાની બાની છેડાનો અટન-
 વાળો પ્રતેક અંતર્યામ
 ઉફ પું. સી. (ફા) નશો, ધેન
 ખોફ પું. (અ.) ડર (૨) ગુસ્સો
 ગુફ પું. સી. (મં.) વૂટી (૨) વૂંટણ,
 ટીચણ

ગૂફ પું. (મં.) ગૂંચલ (૨) ગૂંમખું
 મોફ પું. (મં) ગૂંમફો કોટનું એક ધરણું
 (૨) હાથનું એક ધરણું (૩) દાડિયા-
 શસ રમતાંની સાથે હાથમાંનાં રમ-
 બેરની દોરડાં ગૂંચાતાં જાય છે તેવી
 રમત, અડીંગો
 જુફ ન. (ફા.) (જુઓ 'જુફક') વાળની
 લટનું ગૂંચળું
 ખૂફ સી. ખૂફવું-ઝોલા ખાવાં એ
 ઉફ સી. ન. (ફા. ફફ) એક વાણ
 ઉફ અ. (૨વાં) એવો અવાજ
 ડાંફ સી. મોટું પમવું બરનું એ

૬૬ અ. (૨વા૦) પડવાનો અવાજ
 મૂંદ્ર ન. (અ.) છાપખાનામાં ગોઠવાયેલાં
 બીમાંની શુદ્ધિ તપાસવા લેવાતી અજ-
 માયશની છાપ (૨) એવો કાગળ
 ૭ આંદ્ર પું. સ્ત્રી. (અં. બાબ) પરાળ (૨)
 બકારો (૩) પરસેવો
 બ્રીંદ્ર સ્ત્રી. (અં.) અસીલની વક્રીલાત
 કરવા અંગેનું સંક્ષિપ્ત ટીપણ (૨)
 વક્રીલાતનામું
 માંદ્ર વિ. (અ. મુઆફ) કમા કરેલું (૨)
 જવા હાથેલું (દોષ, માગતું, શી વ૦)
 રેંદ્ર પું. (સં.) 'ર' અક્ષર (૨) અક્ષર
 ઉપર કરાતું 'ર'નું (૧) આ ચિહ્ન
 રેંદ્ર પું (સર૦ હિ. મ. રોળ) લપકો,
 દમદમો (૨) ડુઆળ, સત્તાદર્શક કડકોઈ
 સંદ્ર સ્ત્રી. (અ.) બાજૂ, દોર (૨) દોર,
 સંદ્ર સ્ત્રી. જુઓ 'સંદ્ર' [ઓળ
 સાંદ્ર વિ. (અ. સંકા) સંકા, સ્વચ્છ (૨)
 કચરા-કાંટાવેગરનું (૩) (લા૦) સપાટ
 (૪) નિષ્કપટી (૫) સ્પષ્ટ (૬) અ-
 મિલકુલ ધસીને
 સિંદ્ર અ. (અ.) ફક્ત, માત્ર, કેવળ
 મૂંદ્ર ન. (અ.) બકરાના વાળ (૨) એનું
 વસ્ત્ર (૩) ઊનનું વસ્ત્ર
 સોંદ્ર સ્ત્રી. (સં. શોફ) સોળે (૨) (લા૦)
 લખતો પ્રાસંગિક [વરિયાળી
 સોંદ્ર સ્ત્રી. (સં. ચતપુષ્પા, હિં. સાંક) [વરિયાળી
 રટાંદ્ર પું. (અં.) કાર્યાલયનું વહીવટી
 કામ કરતા સેવકોનો સમૂહ
 હાંદ્ર પું. સ્ત્રી. (સં. હાફિફા) ઉતાવળો
 આસ ચાલવો એ (૨) એવા આસથી
 થતી છાતીની રૂંધામણ

હૂંદ્ર સ્ત્રી. (સં. ઉબ્બન) ગરમાવો (૨)
 (લા૦) ઉત્સાહક સહાયતા-આશ્રય
 ઈંદ્ર અ. આ તરફ, અહીં (સુ મામ્ય)
 કંદ્ર વિ. (ફા. ખફા) ખફા, કોધાયમાન,
 નાખુશ
 ખંદ્ર વિ. (અ.) નાખુશ, કોધાયમાન
 ગુંદ્ર સ્ત્રી. (સં. ગુહા) પહાડની કુદરતી
 કે મનુષ્યકૃત બખોલ, ગુહા
 જંદ્ર સ્ત્રી. (ફા.) જુલમ, જબરદસ્તી
 તોંદ્ર વિ. (અ. તુહફ) સર્વોત્તમ, સરસ,
 કીમતી
 ફાંફાં ન. બ. વ. (૨વા૦) ડાફરિયા
 (૨) વજખાં, મિથ્યા પ્રયત્ન
 વંદ્ર સ્ત્રી. (અ.) વચનને વળગી રહેતું એ,
 પ્રામાણિકપણું (૨) (લા૦) શક્તિ,
 વિશ્વાસ (૩) ભક્તિ
 શાંદ્ર સ્ત્રી (અ. શિકા) આરોગ્ય
 સંદ્ર વિ૦ (અ.) સાફ, સ્વચ્છ (૨) ખ-
 લાસ, પૂરું, કાંઈપણ બાકી ન હોય તેવું
 સોંદ્ર પું. (અં.) માદીવાળી ખુરશીઘાટ-
 ની એક બેઠક (એકથી વધુ બેસે તેવી)
 (૨) પલંગ
 કાંદ્રી સ્ત્રી. એક રાગિણી
 કાંદ્રી સ્ત્રી (અં.કોશી) સેફલા ભુંદાણામાંથી
 બનાવાતું એક પીણું (૨) વિદેશથી
 આવતાં કુવાડિયા વ૦નાં સેફલા બીના
 ભુક્કામાંથી બનાવાતું એક પીણું (૩)
 કાંદ્રી માટેનો એ જુકો
 કાંદ્રી વિ (અ.) પૂરતું, જરૂર જોટનું
 કોંદ્રી સ્ત્રી. (અં.) સેફલા ભુંદાણા કે
 કુવાડિયાનાં બીના બુકાનું બનાવેલું
 પીણું (૨) એ માટેનો બોઠા

માફી સી. (અ. સુઆશી) ક્ષમા (૨)
જતું કરતું એ, સુકિત [રુઆળી
રોફી વિ. (જુઓ 'રોફ') રોફવાળું;
સાફી સી. (અ.) ચલમ પીવાનો કપ-
ડાનો કકડો

સાફી સી. (અ. 'સાફ' ઉપરથી) (લાં)
સાફાઈ, પતરાઈ, બાઈ
સાફી વિ. (અ.) વળતર વગરનું, 'અન-
ડિસ્કાઉન્ટેબલ' (બ્યાન)

સફી વિ. (ફા.) બકરાના વાળનું કે જીનનું
(વસ્ત્ર) (૨) સૂક્ષ્મતા સંબંધી (૨)
(લાં) પવિત્ર, નિર્દોષ (૪) પું. સફી
મતનો અનુયાયી

કાફું ન. જુઓ 'કાફ', કાફાડિયુ
કીફું ન. નાની નાડી લાકડી, કફી (૨)
(સં.) લાકડાનું કીમતું, ટોલકું
ફીફું ન. (રવાં) (કા.) અનાજનું ફાતરું,
ખાખું

રોફું ન. (રવાં) ખાલી ફાતરું (૨)
મગફળા-મોપસિંગનું ખાખું (૩) (લાં)
ખાલી ફૂલેટું, સકિત વગરનું માથુસ
રફું વિ. (અ. રફ) નાહિલું, પલાયન
કરી ગયેલું

રેફું પું. ખાતમીદાર, જમસ
રેફું સી. (કા.) શીણી રેતીનો દમણ
સફું ન. (અ. સફ) પ્રસ્તકનો સફો,
પ્રક, પાનું

અફ ન. (મ. હિં.) જુઓ 'અશીયુ.'
કાફ ન. (રવાં) કરકવા પહોળું કરેલું
મોં, કાફાડિયું

રફ પું. (અ.) ફાટેલું કપડું વણવાનું કામ

દફે વિ. (અ. દફ) વિખેરી નાખેલું
(૨) નાસ કરેલું (૩) (લાં) માંડી
વાળેલું [એ દફે=એ વાર

દફે સી. (અ. દફ) વારી; હિદાં
ફફું અ. (રવાં) જુઓ 'ફ'
તફું પું. (અ. તાફ) જથ્થો, વિભાગ
ત્રોફું પું. સોપારીનો ડોડો (૨) નાળિ
ચેરનું પાણી ભરેલું લીલું ફળ

ધફું પું. ઢગલો

નફું પું. (અ. નફ) લાભ, ફાપલો

નેફું પું. (કા.) જેમાં નાડી ધાસવામાં
આવે છે તે વસ્ત્રની કિનારી પરની પોલ
માફું પું. (ફા. સુઆફ) દોકિનો રમ
(૨) ગાડાનો લંકવાનો પાલો

લાફું પું. (જુઓ 'લપો') મોટા
ફાકડો કે કોળિયો

લાફું પું. (ફા. લાફ) તમાચો.

લાફું પું. (સં. 'લફ' ઉપરથી) (લાં)
ઉઘાઉ માથુસ

લાફું પું. (સરં 'લપો') બારી બારણાં
બંધ કરવામાં મુકતો લાકડાનો આડો
કકડો, ભોગળ (૪) ફાટેલાં લાકડાં
આડે નખાતી લાકડાની ચીપ

લેફું પું. (લેપ' ઉપરથી) અંગને વળ-
વેસો ઠાવવો લોહો

વાફું પું. (દિ. વપ્પિઅ=કપારો) વાડીમાં
ધરુ કરવા તૈયાર કરેલો કપારો

સાફું પું. (જુઓ 'સફ') પુરતકનું પાનું
સાફું પું. (સરં દિ. મ સાફ) ફેરો

સુદ્ધે પું. (અં. સુદ્ધ) ઠેરી તમાકુ
બરેલી ચલમ

બ

અળ(-ખી) અ. (દિં.) અતારે
 અળ ન. (સં. અંબુ) પાણી
 અંબ અ. (સં. અંબા) (સંઝા) અંબા
 મા, દેવી દુર્ગા
 અપાળ ન. (ફા.) પાણી, જળ, (૨)
 (લાં) તેજ, નર (૩) ધારની તીક્ષ્ણતા
 ઊપ્પ અ. કૂળ, હિઝાટ
 એળ અ. ખોડ ખાંપણ, ખામી (૨)
 (લાં) હુણ, કલંક
 ફાંળ અ. (લુઓ 'ફંબા') વાંસની
 ચીપ (૨) વાંસનો મજ (૩) આંકણી
 (૪) બાવળના દાંતણીની ઊડી
 ફેંસળ અ. (અં.) મનોરંજન તથા
 હળવામળવા માટેનું મંડળ (૨)
 સ્વતંત્ર વ્યવસ્થાથી એક રસોડે જમણું
 મંડળ કે એનું રસોડું (૩) (લાં)
 એવા મંડળનું મકાન
 ફેલીળ વિ (સં.) નપુંસક, નામદ
 ખાળ પુ. (ફા ખવાળ) જીંધ (૨) સ્વપ્ન
 ખૂળ વિ. (ફા) સારું, સુંદર (૨)
 ધણું, પુષ્કળ
 ખ્યાળ પુ. ન (ફા.) ખાત્ર, સ્વપ્ન
 ગળ અ. (સં. ગર્ભિકા) લુઓ 'ગળી'
 ગળ(-પ) (સરં દિં. મ.; રવાં)
 ગળ, ઝટ દધને (કાંધક ખોસવ.માં)
 ગેળ વિ (અ બાવળ) ન દેખાય એવું,
 અદૃશ્ય (૨) ન. ગેળ હોય એ અદૃષ્ટ
 ગોળ અ. (ફા.) નાની લાકડી,
 દંડો (૨) રાજસાહી ઊડી (૩) તંજુનો
 વચ્ચો વાંસ [વાનો અવાજ
 છળ અ. (રવાં) પાણીમાં કાંઈ અકુળ-

છળ(-ખી) અ. (લુઓ 'છળિ')
 ક્રાંતિ, સૌન્દર્ય (૨) તસવીર
 છાળ અ. વાંસ કે નાળિયેરીનાં તાંબા વાં
 ની છાછરી ટોપલી
 જળ અ. (દિં.; સં. યાવત) જયારે
 જેળ ન. (ફા) ખીસું, મગનું
 જેળ અ. (ફા) શોભા, સુંદરતા
 જળ અ. (રવાં; લુઓ 'જપ') આર્થીનું,
 જાળ અ. જાળ [એકદમ
 જાળ અ. દૂધ બરવાનું મોટું વાસણ
 ટળ ન (અં.) લાકડાનું અથવા પતરાનું
 એક ધણું પહોળું વાસણ
 ટિળ પુ. અનુસ્વાર (૨) ટપકા જેવું-
 પૂર્ણવિરામનું ચિહ્ન
 ટીળ ન એક જાતનું ભરત
 ઠમ અ. (રવાં) એવો અવાજ, ઠપ
 ઠીળ અ. (રવાં) ભાગેલા હાથલાનો
 તળિયાનો ભાગ, મોટું ઠોમકું
 ડળ અ. (રવાં) ફૂલવાનો અવાજ (૨)
 ટપ, ઝટ દધને
 દળ અ. (સરં મ. દિં.) રીત, પદ્ધતિ.
 દળ અ. (રવાં) પડવાનો અવાજ (૨)
 ધન્ય, ધળ [અ. ધીળ
 ઢીળ પુ. (રવાં) મોટે પથરા (૨)
 ટુંબ ન. (સં.) છુંબડીનું ફળ (૨)
 એનું બનાવેલું પાણી - બરવાનું પાન
 (૩) (લાં) માથું (તિરકારમાં)
 દાળ પુ. (દાળપુ' પરથી) દાળનું એ,
 દળાણુ (૨) (લાં) અંકુશ, ધાક
 (૩) આમદ
 ધળ અ. (રવાં) કાંઈ પડવાનો પડકારવાનો

કે દોહવાનો અવાજ (૨) સન્ધ,
 ડબ (૩) ધબ્બો મારવાનો અવાજ
 ધોળ અ. (રવાં) એવો અવાજ (૨)
 સ્ત્રી. ધોળનું એ
 ધૂમ્ અ. (રવાં) ધબ્બ અવાજ
 નિંબ પુ. (સં.) લીંગડો
 ખંબ વિ. (સરં મ, સં. 'ધસન'
 ઉપરથી લાં) મોટું, કઠાવર
 ખંબ પુ. (રવાં) ખાંધું, મૃદંગનો એ
 ભાગ (૨) કડો
 બામ્બ પુ. (અ.) પ્રકરણ, ભાગ (૨)
 , વિષય, મુદ્દો, બાબત (૩) કરિયાવર
 (૪) ગોરનું મહેનતાણું
 બિંબ ન. (સં.) ચંદો, ઉપરની ગોળા-
 કાર સપાટી (૨) જેનું પ્રતિબિંબ
 પશ્ચ હોય તે (૩) સ્પર્શકનું મંડળ
 (૨) મિલોડું, મોલું-ફળ (૪) જાયા,
 છુંબ સ્ત્રી (દે. છુંમા) ખમ [પ્રતિમા
 ખોંબ પુ. (અ.) રફેટક દ્રવ્યોથી
 બનેલું વિનાશક ગોળાકાર એક યજ્ઞ
 રબ પુ. (અ રબ્બ) પરમેશ્વર, પરવર-
 દિગાર
 રામ સ્ત્રી. (દે. રબ્બા) લોટનું પકવેલું
 પ્રવાહી પીણું, પવલી થેંસ (૨) ઉકા-
 નાને જડો, રાખ જેવો કરાતો
 શેરડીનો રસ [આતુરતાથી દોડવું]
 રૂંબ સ્ત્રી. (રવાં) (કા.) કાષ્ઠની પાળળ
 રોમ્બ પુ. જુઓ 'રોફ.'
 લમ્બ પુ. (કા.) લોહ (૨) સ્ત્રી લાગ
 લમ્બ અ. (રવાં) એવા અવાજ સાથે
 (મોંમાં મફલું) (૨) લપ, જતલી
 લંબ વિ. (સં.) લાંબું. (૨) પુ. 'પર્વે-

ડિયુવર' (ગ.) (૩) પુ. ઝોળંબો
 (૪) દરિયાનું પાણી માપવાની દોરી
 લાંબ સ્ત્રી. જુઓ 'લાંબી'
 લૂંબ સ્ત્રી. (દે. લુંબી) જુઓ 'લમ્બ',
 ફળનું ઝૂમણું
 લોમ્બ સ્ત્રી 'વાદાસ્ત (૨) વ્યાદત
 શમ્બ (-વ) ન. (સં) મડકું
 સાંબ પુ. (સં) સન્ન્યાસ=પાર્વતી)
 (સંગા) સિવ (૨) (સંગા) કૃષ્ણનો
 નંજુવતીમાં થયેલો પુત્ર
 રમ્બ સ્ત્રી. (સં. રમ્બા) સંબેલાની
 નીચલી લોખંડની ઝોલી
 સેમ્બ ન. (કા.) (જુઓ 'સેપ') સફરજન
 રતંબ પુ. (સં.) વનરપતિનું ધૂમકું (૨)
 અબ્બા પુ. (કા.) બાપા [કુંડ
 અબ્બા સ્ત્રી મા (૨) ડોરી (૩) ધૂધ.
 અંબા (સ્ત્રી.) (સં.) મા. (૨) (સંગા)
 દુર્ગા દેવી, માતા
 આબા પુ. (અ) આપો, પિતા (૨) કાદો
 કંબા સ્ત્રી. (અ.) કબ્બો (અમીરી)
 કંબા સ્ત્રી. (સં. કંબી) વાંસની ચીપ
 (૨) મુતારનો ગજ
 કાબા ન. (અ.) મક્કામાં આવેલું મુસલ-
 માનોનું એક જગતું સ્થાન
 ચમ્બા અ. ('જમાન' ઉપરથી) મોંમાંથી
 ઉચ્ચાર નીકળતો હોય એમ
 છબાં ન. બ. વ. હિં. દુષણ
 તોબા અ. (૨) સ્ત્રી. (અ. તોબાદુ.)
 'હવે તો ખસ હવે વટાવાઈ ગઈ' એવો
 અર્થ જતાવતો ત્રાસ કે કંટાળાનો
 બાબા પુ. એક જાતનો બીલ [ઉદ્ગાર
 બાબા પુ. (કા.) સંત સાધુ કે ૭૯

માટે વપરાતો આદરસ્થક સંદ
ખિંબા પુ. એક છંદ
શુખા-(ખા) પું સ્ત્રી. (અ શુખા)
સંકા, અદેશો, વહેમ (૨) હમ
શિખિ પું (સં) (સંગા) હોવાને માટે
ખાળને શરીર આપનાર એક પૌનાલિક
રાગ (૨) (લાં) દાનેધરી
ઉંખી સ્ત્રી. (દિ) ધર્મજવ વં ધાન્યનું ફૂંકું
કપરી અ. (દિ. કપી) કદી
કાંખી સ્ત્રી. (સં. કખી) સ્ત્રીઓના
પગનું જૂના પ્રકારનું એક ધરેલું (૨)
કાસના મેના કાંકસો (૩) મામડાની
કાલચી (૪) સારણુ માંક દખાવવાનો
કદોરો (૫) જુઓ 'કાંખ'-વાંસની
ચીપ વં અર્થો
ખૂખી સ્ત્રી. (ફા.) ખાસ યુધ્ધ, રદમ
(૨) મળ, વિજ્ઞાતા (૩) ચતુર્ગર્ભ
(૪) સૌદર્ય, અમલકાર (૫) ભલાઈ
ગખી સ્ત્રી (સં. ગર્ખીકા) લખોરી કે
મોઢકડાની રમતમાં કરાતો નાનો
ખાડો, ગમ
ગેખી વિ. (જુઓ 'ગેમ') (લાં)
અદસ્ત, ગૂઢ (૨) દેવતાઈ
છખી સ્ત્રી. (જુઓ 'છવિ') તસવીર
ઢખી-(ખખી) સ્ત્રી (જુઓ 'ડખો') નાની
દ.ખી ૨) દીવડાનો નાનો ડમે
તુંખી સ્ત્રી. (સં.) તુંગડોનો વેલો (૨)
તંખડા વં વાઘનું પુંખડું
ફોખી પું. (સં. ફાવક) કપડાં ધોવાનો
ધધો કરનારી જાતનો
નખી પુ. (અ) પેગ ૧૨
ખળી સ્ત્રી (જુઓ 'ખાળું') હાકરીને

અખાતું વદાલભોયું નામ
ખોખી સ્ત્રી. (ફા.) મુસલમાનની સ્ત્રી,
ખૂ (૨) ખાનદાન મુસલમાન સ્ત્રી
ખેખી ન. (અં.) નાતું ખાળક (૨) સ્ત્રી.
નાની ખાળકી માટે લાડનું નામ
રખી વિ. પું. (અ.) વસંત ઋતુ કે
સારનો પાક, રવીપાક
રોખી વિ. જુઓ 'રોશી'
લાંખી સ્ત્રી. જુઓ 'લાખી'
લાંખી સ્ત્રી ('લાંખુ' ઉપરથી) (લાં)
પાદાસ્ત, સ્મૃતિ (૨) છુદ્ધિ
લાંખી સ્ત્રી. જુઓ 'લાખી', લાંખી, લાખી
સખી સ્ત્રી. ('છખી' ઉપરથી) શોખા,
કાંતિ (૨) છખો, તસવીર
મુખી સ્ત્રી ('છખી' ઉપરથી) શોખા,
કાંતિ (૨) મોહાની આકૃતિ
અંખુ ન. (સં.) પાણી [ફળ, કેરી
અંખું ન. (સં. આમ્રક) આંખાનું
કંખુ પું. (સં) ચંખ (૨) વિ. (લાં)
મોઢું, કમારું [ફળો, મોટવો
અંખુ પું. (સરં દિ. મ અંખું ફા.)
ચીખું વિ. (સં. ચિપિદ) બેઠેલા
અપટા નાકવાળું [ધાટનું ઢાંકણું
છીખુ ન. (દે છખમ) તપેલીનું તસક
જખુ (-ખુ) ન (સં.) જખુ રામણું
(૨) પું. (સંગા) પ્રાચીન એક ખંડ,
જંજીરોપ (જેમાં ભરતખંડ પશુ
આવી જતો)
જાંખુ ન. (સં. જંખુ) જાંખડાનું ફળ,
રામણું
ઠીખું ન. (જુઓ 'ઠીમ') માટીનું દામ
ઠેકું ન. (સરં મ. ઠેક) પળતી ઠેસ,

કોર ન. (સરં હિં. ૩૫૫) કડળી,
કાપુ વિ. (દે. ૩૫૫) જમણાં બેઠું
(૨) (લાં) અળખામણું
કીપુ ન. (સરં પ્રા. ડિં=ગોળો)
ગંઠ, ઢેકા, લીમણું
કેપુ ન. (સં. 'કિં' ઉપરથી) કમર-
થી નીચેનો પીડનો ભાગ
કોપુ વિ. કાંઈ ન સમજે એવું તદ્દન
ખોધ (૨) (લાં) ન. બેંસ
કપુ (-પુ) પું. (સરં મ. ૬૫૫)
લુગો, બેવડિયો પેસો (૨) (લાં)
લુગો 'કોમો', બેવડે આદમી
તંપુ (-પુ) પું (સરં હિં. મ.) દોરમાં
અને ચાંબલાને ટેકે દરેક લુગડાના
પાંદુર ધર
તાંપુ ન. (સં. તામ્ર) મેઘા રાતા
રંજની એક ધાતુ, ત્રાંપુ (જેના
વાસણ તારનો દોરડો વં ચાલે છે)
ત્રાંપુ ન. (સં. તામ્ર) જુઓ 'તાંપુ'
ધાંપુ ન. (રવાં) અગાસી (૨) કાપો
(૩) ફાંદો, ૭૮૬ (૪) ફાંદું બેઠું, કાંધ
'ધોપુ' વિ. ટોંક, કમચક્રસ, કોપુ (૨)
ન. ઈંટાકું, રાંકું
નિંપુ ન. (સં.) લિંપુ
બાપુ પું. (અંગાળી) વડીલ માણસ (૨)
દિંદી-ભાપીઓમાં ઝેરન માસતર-
અમનદાર વં માટે વપરાતો માનવાચક
રાખ (૩) (સં. રા) દુલામણાં
ગુજરાતી એક નામ
બામ્પુ પું. (અં.) પોલો નાંસ, બાંપુ
બાંપુ પું. (અં. 'બામ્પુ') જુઓ 'બામ્પુ'

બીપુ ન. (સં. બિંબ) કોઈ આકૃતિ
હળવાતું ચોક્કું (૨) કોઈ આકૃતિ
જાપવાતું કોતરેલું સાધન (૩) જાપ-
વાનો સીસાનો અક્ષર, 'ટાઈપ' (૪)
(લાં) નમતો, પ્રતિકૃતિ
બોપુ વિ. (જુઓ 'બોખકું') બોખકું
બોપુ ન. 'બોપુ', ફાંકું (૨) સ્ત્રીનું
સ્તન, ધાઈ (અસિષ્ટ ભાષામાં)
લાપુ ન. (સરં 'લાખર') કુંવારના
છોડનું પાતું-પાન
લાંપુ વિ. (સં. લંબ) માપ સમય
વગેરેમાં થયું (૨) ન. લંબાણ
લિં(-લી)પુ ન. (સં. નિંપુ)
એક ખાટું ફળ
સાપુ (-પુ) પું (અ. સાખન) સ્નાન
અને તેલની મેળવણીથી બનાવેલો
મેલ કાપે એવો ઘટ્ટ પદાર્થ
કપુ અ. (હિં. કપી) કદી, કોઈવાર
કાપુ પું. (વૃક્ષી) સત્તા, અખત્યાર (૨)
અંકુચ (૩) કપાળે (૪) વજન, વગ
નિંજુ ન. (સં.) લિંજુ
યાપુ પું. (વૃક્ષી) એક ગતનો ધોડો
સાખુ પું. જુઓ 'સાપુ'
અમે અ. (હિં.) ઝો, અધ્યા ! (તિર-
સ્કારથી વૃક્ષરામાં)
ઝમે સ્ત્રી (અ. જમ્હ) વધેરું-ભોગ
જાપવો એ, કુરબાનીની કતલ
તાપે અ. (અ.) તાખામાં, ઢુકમ તળે
બંબે વિ. (જુઓ 'બે') પ્રત્યેક બે બે
બાબે અ. (ક્ષ.) બાનતમાં, વિરો
આંગો પું. (સં. આમ) કેરીનું ઝાડ (૨)
(લાં) છોકરાંની એક રમન (૩) વંચટ્ટ

કાળો પું. દારકા આસપાસ વચલી એક
 છુટારુ અને આંચિયા જનનો આદમી,
 વાધેર જતનો પ્રુપ
 કાળો વિ. પું. ('કાળિય' પરથી) કાળેય,
 કૂળો પું. એક છોડ-આછ [પક્ષો
 કૂળો પું (અ. કુખ્મદ=ધુમટ) પક્ષીએ
 બધિસો માળો (૨) 'ધુમટવાળું'
 માસતું મૂંપડું
 કૂળો પું (દા. દુમદ=મોગરી) છો-મંક-
 રેલવાળા જમીન, રચક (૫) એ દીપ-
 વાનું લાકડાના કે લોહાના વજનદાર
 કચ્છામાં ડાડો ખોસી બનાવેલું સાધન
 ગળો (-ખો) પું (રવાં) જુઓ
 'ગળો' (૨) (લાં) મૂળો, બેવકૂફ
 ગળો પું મોટી ગળી (૨) શેરડીની ગાંઠ
 ગળો પું. (રવાં) ધાંધો (૨) જુઓ
 ધુળો પું. (રવાં) ધુળો ['ગળો.'
 ચાળો પું. (દિં. ચીને; સં. ચતુર્વેદી)
 મથુરા તરફનો એ જતનો પાલજી
 ચાળો પું. (દા. ચોખ) દોષ વગાડ-
 વાનો દંડો (૨) દોષ ઉપર પડેલો
 દંડોનો મેળ
 ચાળો પું. ('ચોખવું' ઉપરથી) ચખો,
 ડામ (૨) છંદણ
 જોળો (-લો) પું જીવ જીડો જીતરી
 જો-મૃત્યુવત મેલાન યધ જવું એ
 જોળો (-ખો, -લો, -લો) પું લાંગો
 અને ખૂલતો કમલો
 જોળો પું. જુઓ 'જો' '
 જોળો પું પતાની એક રમત
 જાળો (-લો) પું (સરં દિં. મ-
 ઝાળા) કુલ્લામાં તેલ ભરવાનું લાંબા

મોંવાળું નાળયું [-અર્થ (જેન)
 ટળો પું. પાનાના દાંચિયામાં લખેલી ટીકા
 ટિ (-ટી) ટો પું. (મરં દિં. ટિગરી,
 ટીંગા (-લા); મ. ટિખા) ધમારતોનો
 દટાઈ દટાઈને ચળેલો ટેકરો
 ઢ (-ટૂ) ટો પું (દે. ટુખ) ટોળો, મહેલું
 ડળો (-ખો) પું. (દા. દખ્ખદ) ધાતુનું
 એક પાત્ર, દાખડો (૨) ટિનનો જોળો
 દાખડો (૩) રેલગાડીનો ડળો (૪)
 ધડિયાળનો ડળો (૫) દીવડાની મોટી
 ડળી (૬) હરાઈ દોર પૂરવાનો સર-
 કારી વાડો (૭) પાથડી (દુચ્છકારમાં)
 ડળો (-ખો) પું. ('ડખ' રવાં ઉપરથી)
 ઝાળિયો, મફફો
 ટીળો પું. (જુઓ 'ટીજી') ટૂંમો (૨)
 મોટો લખોટો
 ડાળો પું. (જુઓ 'ડોળી') મૂંખ, મંદ-
 જુદિ માથસ
 ઢળો (-ખો) પું (રવાં) (લાં) બેવકૂફ
 આદમી (૨) બાયમે, નામદ આદમી
 ઢળો પું સોળો, મડખ, ઢેકો (૨) ઢેમલો
 તળો પું. (જુઓ 'તલો') (અ) ચપમનો
 તલો
 તાળો પું (જુઓ 'તાળે') કખળો, હવાલો
 દાળો પું. ('દાગવું' પરથી) દખાવીને
 ભરતુ એ (૨) ધૂળનો ઢગલો
 દીળો પું ટૂંમો, છાતી લરાઈ આવવી એ
 ધળો પું. જુઓ 'ધાંધો', મુકો (૨)
 મોટો ડાધ, ધાણ
 ધાળો પું (રવાં) ચૂનો પાંચા વાના
 રચકને દીપવા એ (૨) એનો કૂળો કરવો
 એ (૩) મોહનયાજ વગેરે બનાવવા

લોટને દૂધનો પાસ આપવો એ (૩)
 ધુળો 'ધાણુ' અગાસી વં અર્થ
 ધુળો પું. (રવા.) ગડદો, મુકોડો
 ધોળો પું. ('ધોળી' ઉપરથી) (લાં)
 ઠોઠ માણસ [આકારનું ચાંદીનું પાત્ર
 ધોળો પું. ધોળો, અંજલિ (૨) ધોળાના
 ધળો પું. (ધુળો 'ધાણુ') ઠોકરને
 અપાયેલું વહાલસોયું નામ
 ધળો પું. 'ધ' અક્ષર, બક્ષર
 ધળો પું. (સરં હિં. ધળા; મ ધળ;
 અ. મળા; પો. પોંપા) પાણી કાઢ-

૧૬

અંભ ન. (સં. અંભ) પાણી
 અંભ ન. (સં. અંભ=વાદળ) (લાં)
 ઇંભ પું. (સં.) હાથી [આકાર
 કુંભ પું. (મં.) ધડો (૨) હાથીના માથા
 પર થે બાજુ ઉપસી આવેલો ભાગ,
 ગંડચળ (૩) સ્ત્રી. એક રાશિ (જ્યો)
 (૪) પું. સૌંદર્યનું એક વજન-માપ
 ફાંભ પું. (સં.) ખડકાટ (૨) (લાં)
 મનનો ગભરાટ, વ્યગ્રતા (૩) એસાદો
 ખાવો-શરમાતું એ
 ખંભ (-લો) પું. (સં. રકંભ) ચાંભેલો,
 ખાંભ પું. (સં. રકંભ) ચાંભેલો [સ્તંભ
 ગર્ભ પું. (સં.) કોઈ પશુ વસ્તુનો અંદર-
 નો ભાગ (૨) માના પેટમાં રહેતું જીવનું
 રૂપ (૩) ગર, અંદરનો આવો (૪)
 નાટકની એક સંધિ (કાં શાં)
 ગાંભ પું. (સં. ગર્ભ) ગર્ભ (પશુની
 માદનો) (૨) (લાં) કાચું વરસી
 ભપ કે ન વરસે તેનું વાદળું

વાનું યંત્ર (૨) આગ ઝોલવવા માટે
 પાણી ફેંકવાનું યંત્ર (૩) પાણી ગરમ
 કરવાનું વચ્ચે પોલી પાઇપનાળું વાસણું
 બાળો પું. તાતા, ચોટલો (બાળલાપા)
 બાળો પું. (બંગાલી 'બાણુ') (લાં) નાનો
 ઠોકરો, બાળક (૩) ધાવણો ઠોકરો
 બોળો પું. (સરં હિં. બોળા) સ્તન
 સંયો પું. (સં. સમવાય) સાતિનો સમૂહ
 જયો, સંવા
 સૂયો પું. (અ.) ઇલાકો, પ્રાંત (૨)
 ઇલાકો કે પ્રાંતનો હાકિમ, સુએદાર

જીભ સ્ત્રી. (સં. ત્રિશ્વ) ઝોલવાની તેમજ
 સ્વાદની કર્મે દ્રિષ (૨) (લાં) વાચા,
 વાણી (૨) જેમ પહેરવા માટે જોડી
 આગળ વપરાતી પટ્ટીનું સાધન (૪)
 ટાંક, અણિયું (૫) અગ્રભાગ
 જાંભ પું. ખેતર વચ્ચે પાણી ભરાઈ રહે
 તેવી ખાડાવાળી જગ્યા, ડેઝું
 કાંભ વિ. જાણીતું, માલુમ હોય એવું
 કાંભ પું. (સં. દર્ભ) એક જાતનું
 જંગલી ધાસ, દર્ભ
 ડિંભ ન. (સં.) નાનું ઠોકરું, બાળક
 થંભ પું. (સં. સ્તંભ) ચાંભેલો [સ્તંભ
 થોભ પું. (સં. સ્તંભ) અટકવાપાત્રું,
 દર્ભ પું. (સં.) એક જંગલી ધાસ, કાંભ
 દંભ પું. (સં.) ડેખ, સટાટોપવાળું
 વર્તન [દર્ભ, કાંભ
 દાંભ પું. (સં. દર્ભ) એક જંગલી ધાસ,
 નંભ ન. (સં. નખસ) આકાર
 ભલ્ભ અ. (રવાં) ભાપ, એવો અવાજ

લાલ પુ. (સં.) પ્રાપ્ત (૨) કાષ્ઠે,
નદે

લાંબ વિ. (લુઓ 'લાંબાત') અડગાઉ
લોલ પુ (સં.) આર્થિક સક્રિયશીલ
વર્તન, કંદુસાઈ (૨) (લાં) લાલચ,
તૃષ્ણા

લાંબ સી. (સરં અંભા) વાહગ્રં કે
દોરને વાળીને એકઠાં કરવા કરતો
અવાજ .

લાંબ સી. (કા.) લુઓ 'લામ,' માણસના
બે હાથ એક લીટીમાં કરતાં યત્ન માપ
(ખાસ કરી પાણીનું માપ કહેવામાં)

શુભ વિ. (સં) મંગળમદ, કલ્યાણકારી
(૨) ન. બપું, કષ્ટમાણ્ય

શુભ પુ. (સં.) (સદા) દેવી દુર્ગાએ
મારેલો એક દૈત્ય

સોલ ન. (સં. શુભ) સૌભાગ્યનું ગીત
(વરકન્યા પરણી શિક્ષા પછી ગવાતું)

સ્તંભ પુ. (સં.) માંભલો (૨) (લાં)
જડતા, નિષ્ફળતા (૩) પ્રતિબંધ,
રુકાવટ, નિયમન (૪) કાવ્યના અષ્ટ-
ઃ ભાવમાને એક (કાં શાં)

અલા સી. (મં. આભા) આભા, તેજ
અંભાં અ (રવાં) ગાય વાહરડાંનું
ખરાડનું એ

ઓભા સી. મુશ્કેલી, ઉપાધિ, પીડા
હલા પુ (અ કયા) જરીનો જંગો-વાઘો
(૨) વેવાણને મળતી લગ્નની પહેરામણી
હાલા સી. લુઓ 'કુભારજી', ખરાબ પત્ની
ચાંબાં ન. બ. વ. ચાંદાં

ધોલા પુ. બ. વ. (મ. થોળ, સં. સ્તોમ)
મૂળના બને છેડા આગળ ગાવના

ભાગ ઉપર વધારેવા વાળના ગુચ્છ,
થોળિયાં (૨) સ્ત્રીઓનાં કદનાં ટેકણ
પ્રભા સી. (મં) તેજ, કાંતિ (૨) લાં
દમામ, 'ઓ'

રંભા સી. (મં.) મુંદર સી (૨) કેળ
(૩) (સંદા) એક અંધારા કિરણ

ચિભા સી. (મં.) પ્રકાશ (૨) શોભા (૩)
શંભા પુ (મં. સમવાય) સમઠ, સંવા

શુભા સી (અ.) (લુઓ 'શુભા') શકા
શોભા સી (મં.) મુંદર દેખાવ, સૌંદર્ય

(૨) (લાં) પ્રતિષ્ઠા, આખર
સભા સી. (મં.) માણસો એકઠાં થાય

તેનું બધિલું સ્થાન (૨) મેળાવડો,
પરિષદ (૨) સમાજ, મંડળી

સંભા પુ. (લુઓ 'મંવા') શાંતિ-
સમઠ, સંવા [અવાજ

હુભા અ. (રવાં) ગાયના ભાંભરવાનો
અલિ ઉપ (મં) 'પાસે' 'તરફ' 'ની

ઉપર' એવા બંધિવાચક અર્થમાં; ઉદાં
અભિગમન, અભિનંદન, અભિક્રમણ,

અભિમુખ (૨) સ્વતંત્ર શબ્દ જોડે
'ક્રોડ' 'અધિક' એવા ભાવના અર્થમાં;

ઉદાં અભિધર્મ, અભિનવ
નાલિ સી. (સં.) ફાટી (૨) કેદ, મધ્ય

ભાગ (૩) પેડાનો મધ્યભાગ નર્મ
આરાઓ મળે છે, નાઈડી (૪) પુ

(સંદા) એક પૌરાણિક પ્રાચીન રાજ્ય
કુંભી સી. (સં. કુલિકા) નાનો કુલ,

ધડો (૨) નાનું કુલું (મસાલમાં
તેજ પૂરવા માટે) (૩) થાંભલા નીચેની
પથ્થર અથવા લાકડાની બેસણી (૪)
ચાર વંશે જરાતો નાનો કુલમેળો

કુંભી સ્ત્રી. લુઓ 'કુંભી', શાંભલાની ખેસણી
ખાંભી સ્ત્રી. (સં. રક લિઙ્ગ) ખોડેલો પથ્થર
(૨) પાળિયો (૨) ખોલણ, પાટિય
ખેસાડવા લાકડામાં ખોડેલી ખાંચ
દંભી વિ. (સં. દંભિન) દંભલાણું, ડેળા
ભાલી સ્ત્રી. (મં. ભાતુળયા) ભાઈની
ઓ, મોબાઈ [વડા માણસ
ખાલી પુ. (ખેભ' ઉપરથી) (લાં) ધરનો
લોલી વિ. (સં. લોભિન) લોભલાણું,
કુંભૂસ

ભીષુ વિ. (સં. ભિષ્વક) ભીષુ (૨)
(લાં) યંભેયું, યોભેયું, ચાલતું બંધ
'થયેયું' (૩) ટટાર સીધું (૪) સીધા
એકદમ બહુ હાળના ચકાચલાણું
(૫) અપૂર્ણ, ચાલુ, ચાગળ ચાલવાની
કે પૂરું થવાની રાહ ભેટ કે કરવાનું
બાકી (૬) આપું એક લાંબા પટમાં
પડેલું (૭) હપાત, મોણુદ (૮)
સપાટીની લંબદિશાએ સીધું આવેયું
કુંભું ન. લગભગ એકર જેટલું જમીનનું
માપ

ખાંભું ન. (સં. રકંભક) (લાં) ખાતર
પૂંભે નાખવાનો ખાડો
ખેભુ પુ. (મં.) માલિક, સ્વામી (૨) પરમેશ્વર
ભાલુ સ્ત્રી. (જુઓ 'ભાભી') ભાભી
માટે માનવાચક શબ્દ (૨) મોટા
કાકાની વહુ (પિતા એને 'ભાભી'
કહેતા હોય તેથી) [માચડિયુ
રાભુ વિ. (રવાં) અણુધક (૨) (લાં)
લાંભું ન. (સં. લંભક) વિભાગ, હિસ્સો
(૨) ભાગિયાએના ભાગ વહે ચવામાં
નાખવામાં આવતી ચિઠ્ઠી

વિભુ વિ. (સં.) સર્વવ્યાપી (૨)
ચક્રિતંગાન, સમર્થ (૩) મહાન,
એક (૪) પું. પ્રભુ, ભગવાન, પરમાત્મા
શંભુ પું. (સં.) (મંત્રી) શિવ
ભૂભૂ અ. (રવાં) એવે અવાજ
અભે પું. (સં. અભય) અભય
ખ(-ખ)ભો પું. (સં. રકંભ) ધક ને
હાથ ન્યાં જોડાય છે તે અવયવ
ખાંભો પું. (સં. રકંભક) સીમામાંની
હદ બતાવતો ખોડેલો પથ્થર (૨)
ખાંભી, પાળિયો

ખાભો પું. (સં. ગર્ભક) જેનાથી વસ્તુની
અંદરનું ચોલાણું પૂરવામાં આવે તે
(૨) પાપડીનું ગોતાનું (૩) ધરણીની
અંદરનો તાંગા-પિત્તાળનો સળિયો
(૪) અંદરનો ગર-ગરબ (૫) રી
કપડાનો કૂચો

જભો(-જભો) પું. જુઓ 'જખો'
જેભો પું. (જુઓ 'જેખો') છવ્વ કોડો
જીતરી જખો એવી સ્થિતિ, મૃત્યુવત
જેભાન યદ જવું એ

ઝભો(-ઝભો) જુઓ 'જખો'
ઝાભો પું. જુઓ 'ઝાખો'
ટભો પું. દોરાનો લાંબો ટાંકો
ડા(-ડાં)ભો પુ (સરં મ. ડાખ, ડાંભા)
એક ભાતનું સાક (રાજગરો સમિત
વં પ્રકારનો એક ભાંડ)

થાંભો પું. (સં. સ્તંભ) જુઓ 'સ્તંભ'
(૨) વરક-માને સ્નાન કરાવતાં ચારે
થાજૂ ચાર દહીયરાં ઉતારે છે એ
થોભો પું. (થોજનું ઉપરથી) થોલિયો
(૨) થાંભો ૩૬

દાંભો પુ. (જુઓ 'દાંભો') ડાંભો
 નીંભો પુ. જુઓ 'નિમાડો' નીંભાડો
 ભરંભો પુ. 'ભ' અક્ષર, ભકાર
 ભંભો પુ. (જુઓ 'ભંભલી') પાણી
 રાખવાનું (સાંકડા મેનું) માટીનું
 વાસણ

ભાંભો પુ. ('ભાઈ' ઉપરથી) વૃદ્ધ
 માથુસ (૨) (લાં) કણુખી (૩)
 ખડા કુંગરમાં રહેતી ખડાઈ બાઈણ
 કામનો માથુસ (વહાલમોયું સંબોધન)

મ

આમ સ. (સં. અરમત) અમે (૨)
 અમારું (૫)

અરમ પુ. (સં. અરમન) પથ્થર
 આતમ પુ. (સં. આતમન) તત્પુરુષ
 સમાસના પૂર્વ ૧૬ તરીકે આત્મા કે
 પોતાની જાત એવા અર્થમાં આવે,
 ઉદા. આતમધર્મ, આતમજ

આમ અ. આ પ્રમાણે (૨) આ તરફ
 આમ ન. સી. (સ. આમ) કેરી
 આમ પુ. (સં.) કાચો મળ, જરસ
 આમ વિ. (અ) સામાન્ય, ખાસ નહિ
 એવું (રાગને લગતું નહિ પણ પ્રાગને
 લગતું); ઉદા. આમ જનતા

આરમ વિ. (સં.) પથ્થરનું બનેલું (૨)
 (૨) એવી કોષપણુ વસ્તુ

ઇમ અ. (કા.) એમ (૨) એ તરફ

ઇમ પુ. (સં.) કામદેવ (૨) વસંત
 ઋતુ [પોઈટના કદનું એક માપ

એમ પુ. (અં.) છાપકામમાં બાર

એમ અ. (સં. એવમ, અપ. એમ) એ
 રીતે, એ પ્રમાણે (૨) એ તરફ

માભો પુ. (અ. મુદાગા) દરબાને,
 માનમરતબો [જેવું] એભર (અ)
 રંભો પુ. હાથાવાળું ખોદવાનું (કાચ
 રંભો પુ. (પ્રા. રંભ) ખોદવાનું એક
 એભર

રાંભો વિ. પુ. (જુઓ 'રાખું') રામો
 વંભો પુ. (સં. વિભવ) સાહેબી (૨)
 પ્રતિષ્ઠા, વખન (૩) (લાં) મર્યાદા,
 અણ

ઓમ પુ. (સં.) વેદનો પહેલો અને
 પવિત્ર ઉચ્ચાર, પ્રણવ, ઠં (૨) અ. હા.
 કમ વિ. (કા.) ઓમું (૨) (લાં) ખરાબ
 કર્મ ન (સં. કર્મન) ક્રિયા, કાર્ય,
 કામ (૨) પ્રવૃત્તિ, ધર્મો (૩) (લાં)
 નસીન, કરમ

કામ પુ. (સં.) ઇચ્છા, કામના (૨)
 ચાર પુરુષાર્થમાંનો ત્રીજો (૩) ઉદ્વિપ-
 સ્થાન, વિવશસ્થાન (૪) (સં. કા) કામદેવ,
 મદન (૫) એક જંદ

કામ ન. (સં. કર્મન) કર્મ, કૃત્ય (૨)
 નેહરચાકરનું કાર્ય (૩) કર્તવ્ય (૪)
 બ્યવસાય, ધર્મો (૫) (લાં) મૈથુન-
 કર્મ (૬) જરૂર, અપ, ઉપયોગ (૭)
 કેસ, મુકદ્દમો (૭) અ. કામ, માટે

કિમ અ. (કા.) જુઓ 'કેમ'

કીમ ન. એક પક્ષી

કુમ સી. (તુકી) મદદ

કૂર્મ પુ. (સં.) કાચનો

કેમ અ. (સં. કમ, અપ. કેમ) શા
 કારણે, શા માટે (૨) કેવી રીતે (૩)

પ્રશ્નાર્થસચક નિરર્થક અવ્યય; ઉદા.
'તમે જશો; કેમ?'

કોમ સ્ત્રી. (અ.) એક જ નામથી ઝોળા-
ખાતો લોકસમૂહ (ચાલિ ધર્મ) કે
કયમ અ. જુઓ 'કેમ'(પ.) [ખતવારનો]
કેમ પુ. (સ.) એક પછી એક આવે
એવી સંકલ્પના (૨) એણી, હારમાળા
(૪) ધારો, રિવાજ (૫) સંગીતમાં
એક અલંકાર (૬) ન. ડગલું, પગલું
કૂ(-કો)મ ન. (અ.) આમકું કેળવવાનો
એક પ્રકાર (એ રંગવાળું બને છે)
કે એવી રીતે કેળવાયેલ આમકું કે
એની ભત

કલીમ ન. (સં.) કામદેવના મંત્રનું બીજ
ક્ષમ વિ. (સં.) સંહન કરી શકે એવું
(૨) સાધી શકે એવું (૩) સમર્થ,
શક્તિમાન (૪) યથાર્થ, યોગ્ય (૫)
ધીરજવાળું

ક્ષેમ વિ. (સં. ક્ષેમનું) સુખચાલિ
આપનાર (૨) સુખચાલિવાળું, આબાદ
(૩) ન. સુખચાલિ (૪) કપ્પાલ, શ્રેય
(૫) આરામ

ખમ સ્ત્રી. (કા.) ખાકુ (કુસ્તી વખતે
જે ભાગ ધાતકવામાં આવે છે તે)
(૨) એ ભાગનો સ્નાયુ, 'ખામ્પેસ'

ખામ પુ. સ્ત્રી (સં. રકંભ) ટેકા, ચાલિલો
(૨) ખજો

ખામ વિ. (કા.) કાચું, અધૂરું
ગમ અ. ખાળું

ગમ સ્ત્રી. મનનું વિલસુ (૨) ગેતિ,
પ્રવેશ (૩) (કા.) સ્થાન

ગમ સ્ત્રી. (અ.) શોક, દુઃખ (૨) ગમખારી

ગામ ન. (સં. ગ્રામ) માણસના વસવાટનું
સ્થળ (નગરથી ખૂબ નાનું)

ગીમ સ્ત્રી. (અ.) ગંજીના પત્તની
ગુમ વિ. (કા.) ખોવાયેલું [એક રમત
ગુદમ ન. (સં.) ગાંડ (૨) ગાંડવાળો વેલો
(૩) ઝૂંક, ઝાડી (૪) ગોળાનો રાગ

ગામ સ્ત્રી. (સર. હિં. મ.) ખોડ
(ખાસ કરીને ધોડાની) (૨) આનાકાની
ગામ પુ. (સં.) સમૂહ (૨) મૂર્ખાના
આત્મપરસ્પર સ્વરસમૂહ (૩) નં. ગામકું
ગ્રીમ પુ. સ્ત્રી. (સં. ગ્રીમનું) (૭
ઝાંઝાળું) ગરમીની ગોસમ (જે
બને આવાદ) [ખફારો, ધામ

ઘર્મ પુ. (સં.) સૂર્યની ગરમીથી થતો
ઘામ પુ. (સં. ઘર્મ) સૂર્યની ગરમીથી
થતો બફારો (૨) પરસેવો

ધીમ પુ. વહેમ, શંકા (કા.) (૨) સ્ત્રી.
હોળી પછીને દિવસે કરવામાં આવતી
એક ક્રિયા

ધૂમ સ્ત્રી. તડની ધૂરી (૨) નસાથી
ખેલાન-ચકચૂર થતું એ

અર્મ ન. (સં. અર્મનું) ત્વચા, આમડી
અરમ સ્ત્રી. (કા.) આંખ [(૨) આમકું
આમ ન. (સં. અર્મનું) આમડી (૨) ?
આમકું

છમ ન. (સં. છમનું) છળકપટ (૨)
બનાવટ, ટેંચ (૩) બહાનું

જુમ અ. (સ્વા.) એવો અવાજ (જેમ
કે વધારનો)

જમ્મ પુ. (સં. જમ્મનું) જમ્મનું-
પેદા થતું એ (૨) જન્મપારો, બવ

જમ પુ. જુઓ 'યમ, 'યમદેવ (૨)

બ. વ. યમના દત

જામ પુ. ન. (કા) ખાલો

જામ પુ. (કા) જામદ) જામનગરના
જાહેજરાજવશનો ઈલકાળ (૨) લાંબો

જામ (સં. યામ) એક પહોળાં [સરહાં

જામ અ. (કા) જુઓ 'જેમ'

જુમ્મ ન. (સં. યુમ્મ) યુમ્મલ, જેકું
(૨) વિ. ખે

જુમ્મ પુ. (અ) બગજબરી, અત્યા-
ચાર (૨) અન્યાય (૩) કેર

જેમ અ. જે રીતે (૨) જેમકે, દાખલા
તરીકે (૩) જે તરફ

જેમ ન. (અ. જામ) જોજસ, બળ,
શક્તિ, જુસ્સો

જમ અ. (રવાં) રજુકવાનો રવ

જામ સ્ત્રી (સં. યામ=પહોર) (લાં) સમય

જૂમ વિ. ધૂમ, ધણું (૨) સ્ત્રી. જામ,
સમય (૩) કેફ, નસોં (૪) જૂમ-
વાની તાકાત

જૂમ સ્ત્રી. પુ. ['જૂમવું' (સરં
લૂમવું) ઉપરથી] જૂમખુ, લૂમ (૨)

જૂમખાની પેટે એકકુ થયેલું

દીમ ન. ગચિયુ, દીમયુ

દીમ સ્ત્રી. (અં) ખેલાડીઓની (જેમકે
કોકેટની) કુકડી

દ્રામ સ્ત્રી (અ.) (ધોડાથી કે હવે ધણે
લાગે યાંત્રિક બળથી પાટા ઉપર
ચાલતું) એક વાદન

દમ અ. (રવાં) (ચાલ-ચલિતે અગે
વપરાય છે.) ઝંઝર વગેરેના પગના

ટેકાથી ચલે અવાજ

દામ પુ. ન. (સં. રયામન) રયાન,

ટેકાણું (૨) ન. આમન, ખેમવાની

જગ્યા (૩) વાસણ

ડામ પુ. (પ્રા. ડંબ) ગરમ ગરમ વસ્તુ

ડામડી ઉપર ચાંપી દેવી એ ચપકો

(૨) (લાં) ડાધ, કલંદ, લાંબન (૩)

કાંઈ નહિ એમ કહેવું (અંગૂઠો બતાવી)

ડ્રામ પુ. (અ.) પ્રવાહીનું એક માંત્રજ
માપ (જેમકે દવામાં ચાલે છે-

લગભગ એક આનીબાર જેટલું)

દમ અ. (રવાં) એવો અવાજ (૨)

ન. (બાળભાષામાં) દોલં [દીમયું

દીમ સ્ત્રી. ન. સોનાની લગડી (૨)

તમ ન. (સં. તમન) અધારું (૨)

તમોગુણ (૩) (લાં) અત્તાન

—તમ વિ. (સ.) પ્રત્યય વિશેષણને

લાગતાં " સૌથી શ્રેષ્ઠ " એવો અર્થ

બતાવે છે; ઉદા. ગુરતમ, લઘુતમ

તમ સ. (સં. વે જુમ્મ) તમે (૫.)

(૨) તમારું (૫.)

તેમ અ. (સં. તયા, અપ. તેમ) એ

રીતે, એ પ્રમાણે (૨) તે બાજુ

ત્યમ અ. જુઓ ' તેમ,' તે પ્રમાણે

દમ પુ. (કા.) આસ, પ્રાણ (૨) આસનો

એક રોગ (૪) (લાં) સત્ત્વ, શક્તિ,

પાણી (૫) ધમકી, સળની શેઠ

દમ પુ. (સં.) છદ્વિયોને દમવી-તાખે

રાખવી એ, સંધમ (સુમુશુની છ સ પ-

તિમાંની એક)

દામ પુ. (સં. દ્રમ) (લાં) પૈસો, ધન

(૨) ન. કીમત, મૂલ્ય

દામ ન (સં. દામન) દોરડું (૨)

દુમ સ્ત્રી. (કા) પૂછડી, [સ્ત્રી. માળા

६३३ पुं. (सं.) ओक प्राचीन सिक्को-
 निष्कनो सोणभो लाज
 ६३३ न. (सं. ६३३) धन, दोषत
 ६३३ न. (सं. पुं.) शिख
 ६३३ अ. (रवा०) कर्ष पञ्चानो के
 धमकवानो अवाज (२) (ला०) न.
 नगारु, धम
 ६३३ पुं. (सं.) कर्तव्य, दूरज (२)
 धर्मरादि गूढ तत्त्वो विशेषु ज्ञान
 अक्षा के मान्यता (३) शास्त्रोक्त
 विधिनिषेध आचार (४) सदा-
 चारमय वर्तन (५) पुण्यदान
 (५) चार पुरुषार्थो भाहेनो पहेलो
 (६) शुश्रू, लक्ष्य, स्वभाव (७)
 (संज्ञा) यमदेव (७) धर्मपुत्र सुधिष्ठिर
 ६३३ न. (सं. धामन) रहोवार्तु स्थान,
 धर (२) देवस्थान, तीर्थ (३) तेज
 ६३३ अ. (रवा०) पुष्कण, सप्तत (२)
 आवेशनेर (३) स्त्री. शौर, धमास
 ६३३ पुं. (सं.) धुमाडा
 ६३३ पुं. (सं. धूम) सप्तत तडा
 (२) (ला०) दोष
 ६३३ अ. (सं. नमस) 'नमन हो'
 ६३३ न. (सं. नमन) आनंद, विनोद
 (२) हजवी भस्त्ररी
 ६३३ अ. (सं. नामन) अष्टले के, अर्थात्
 ६३३ न. (सं. नामन; इ.) संज्ञा (२)
 (व्या.) वस्तुनी संज्ञाश्च शब्द
 (३) (ला०) यादगीरी (४) कीर्ति
 ६३३ वि. (इ., सं. नेम) अशुभ
 ६३३ पुं. (सं. नियम) (इ.) नेम, नियम
 ६३३ पुं. श्रुतिवत् वजरेने अपातो जलि

नेम स्त्री. (सं. नियम) निशान (२)
 आशय, हेतु (३) पुं. नियम
 नेम स. (सं.) अशुभ
 नेम स्त्री. (सं. नवमी) (संज्ञा)
 सुदि-वदिनी नवमी तिथि
 ६३३ ने. (सं. पक्षमन) पापपक्ष
 ६३३ न. (सं.) कमण, रातु कमण (२)
 निष्पत्तुं ओक आयुध (३) शरीरना
 पक्ष व्योमनां ओक (४) आंगणना
 टेरा के पगनां तणियां उपरतुं ओक
 सामुद्रिक चिह्न-आकृति (५) नागनी
 इष्टु उपरतुं चिह्न (६) हाथीनां सुह
 अने कुंभस्थण उपरनी रंगदार छाट
 (७) कुंभरेना नव निधिआमानो ओक
 (८) हजर अणज
 ६३३ स्त्री. (इ. पुष्पह) इ पीजता
 जडती जीष्ठी रज, -इवादी (२) हापड
 उपरनी इवादी
 ६३३ पुं. (सं. प्रेमन पुं. न.) प्रीति
 (२) हेत (३) बाढ, रुचि
 ६३३ स्त्री (अ. इहम) इहम, स्मरण, याद
 ६३३ स्त्री. (लुओ 'इहम') याद
 ६३३ अ. (रवा०) हंसोडस लरायेकुं
 होवानो अवाज ('सज्ज'नी पछी
 वपराय छे)
 ६३३ अ. (सं. 'वस्तु'परयी) मदादेवने
 सजोधनइपे करतो अवाज, अंज
 ६३३ अ. (सं. वादम) लते, ठीक
 ६३३ न. ओक जलतो वेतो
 ६३३ पुं. (हिं.) वाम (२) सर्पाकार
 माण्डवी : [जतो भस्त्रम
 ६३३ पुं. (अं.) कुपावो मदावा योप-

બૂમ ઓ. (દિ. જુના) મનુષ્યે કરેલો
પોકાર. ધોટા (૨) (લાં) અફવા
બ્રહ્મ ન. (સં. બ્રહ્મન) જીવ-જગતનું
આદિ કારણ. અનાદિ અનંત તરવ
(૨) પરમાત્મા (૩) વેદ (૪) પુ.
બ્રહ્મા (૫) બ્રાહ્મણ

બ્રાહ્મ વિ. (સં.) બ્રહ્મનું-ને લગતું (૨)
પરોત્તમું (મુદ્દત)

ભમ અ. (રવાં) એવો અવાજ (૨)
જાગ્રપણાનું કે પોલાપણાનું વધારા-
પણું બતાવવા શબ્દની આગળ કે
પાછળ વપરાતો શબ્દ; ઉદા. 'જાડું
ભમ' 'ભમપોલ'

ભમ અ. (રવાં) એવા અવાજથી
ભરતો સ્ત્રી. (સં. ભરમન) રાખોડી
(૨) યાત્રી કે મત્રેલી રાખ (૩)
ધાતુની વૈવિધ્ય રીતે મારીને કરેલી
રાખ, ખાખ

ભામ પુ. (સં. ભમ=ફરવું) કામને
માટે સરકાર તરફથી મજૂરોને કાગી
ફરગિયાન વરણી (૨) ચામડા ઉપરનો
વેગ

ભામ ઓ. (સં. ભામા) જુઓ 'ભામા'
ભીમ વિ. (સં.) ભયંકર, વિકરાળ (૨)
પુ. (સંઘા) પાંચ પાંડવોમાંનો ખીલો,
ભીમસેન

ભીમ વિ. (સં.) ભયંકર (૨) પુ.
(સંઘા) યંત્રનું અને ગંવાના યુગ
ભીમપિતામહ

ભોમ પુ. (સં. ભોમ) મંગળ ગ્રહ (૨)
મંગળવાર [જન્મશ્રમિ

ભોમ ઓ. (સં. જમિ) જમિ (૨)

ભીમ વિ. (સં.) પૃથ્વી સંબંધી (૨)
મંગળનું (૩) પુ. મંગળગ્રહ (૪)
મંગળવાર (૫) સાટોડીનો છોડ
ભમ પુ. (સં.) ગોળ ફરતું એ (૨) ભ્રમિ
મમ પુ. જ. વ. ન. (રવાં) ખાવાનું
(જળભાષામાં), મામ

મમ સ. (સં.) મારું
મમ પુ. (સં. મમન) છૂપી વાત, એક
(૨) રહસ્ય, તાત્પર્ય (૩) શરીરનું
અત્યેક અત્યંત કેમકે અંગ, મમરથળ
મામ ઓ. (સં. 'મમ' ઉપરથી) મમતા
(૨) મમત, ટેક (૨) (લાં) નકાર્થ,
તાજુખી (૩) એકથર્, દહતા

મામ ન. (રવાં) મમ, ખાવાનું
મામ ન. (ફા.) મીણ
યક્ષમ પુ. (મં. યક્ષમન) ક્ષપરોગ, ધાસણી
યમ પુ. (સં.) નિયમ, સંયમ (૨)
અહિંસા સત્ય બ્રહ્મચર્ય અપરિગ્રહ
અને અસ્તેય એ-પાંચમત (૩) પુ.
(સંઘા) મૃત્યુનો દેવ, જન્મરાજ

યામ પુ. (સં.) ત્રણ કલાક, પહોર
યુગ્મ ન. (સં.) જોડું, જુગલિયું
રામ પુ. (સં.) (સંઘા) દશરથ રાજાના
પુત્ર, વિષ્ણુનો એક અવતાર (૨)
પરશુરામ (૩) જગરામ (૪) પરમે-
શ્વરનું એક નામ (૫) (લાં) જીવ,
દમ (મોટે ભાગે જ. વ. માં) (૬)
વ. કુને અતિ લાગતાં 'એ ક્રિયા
કરવાની ટેવવાળું-મસ્ત માણસ' એવો
અર્થ સૂચવે છે; ઉદા. રમતારામ
(૭) 'એ વર્ષમાં મોટું' એ અર્થ
બતાવવા નામનો પહેર્યા મુકાય છે;

ઉદા. રામકુંડાણું ઇં.

રીમ ન. (અ.) પીસ ધા (કામળ)

રૂમ ન. (અ.) (સંગા) યુરોપી તુર્ક-

સ્તાન, પ્રાચીન રામનો પ્રદેશ

રૂમ સ્ત્રી. (અ.) ઓરડો (૨) ખોલી,

ઓરડી

રોમ પું ન. (સં. રોમન) રૂંવાડું, રૂંડું,

શરીર ઉપરના કીણા વાળ

રોમ ન. (અ.) (સંગા) ઈંદાલીનું

ગણીતું શહેર

રૂમ સ્ત્રી. (જુઓ 'રૂંબ') રૂળનું રૂમણું

રોમ પું ન. (સં. રોમન) વાળ, રૂંડું, રોમ

રોમ વિ. (સં.) સવળું, સીધું

વર્મ ન. (સં. વર્મન) બખતર, કવચ

વામ સ્ત્રી. (સં. 'વામા') સ્ત્રી (૫.)

વામ પું. સ્ત્રી. (સં. વ્યામ) એ દાઢ

પહોળા કરી છાતી સાથે થતી લંબાઈ-

નું માપ, વાંઘ

વામ વિ. (સં.) સુંદર (૨) કાણું (૩)

ભિત્તું, પ્રતિકૂળ (૪) (લા.) સ્વભાવથી

વાકું (૫) અધમ, નીચ

વેરમ ન. (સં. વેરમન) ઘર, મકાન

વ્યોમ ન. (સં. વ્યોમન) આકાશ

રામ પું (સં.) શક્તિનો ગુણ (૨) ઉદ્વિગ્ન

અને વાસનાઓનું શક્તિ થતું એ

(૩) ધમા [કલ્યાણ]

રામ ન. (સં. રામન) સુખશક્તિ,

રામ પું. (સં. રામ) રામ (૫.)

રામ સ્ત્રી. (સં. રામ) સખિલાની

નીચેની લોહાની ચકરી

રયામ વિ. (સં.) કાણું (૨) પું. કાળો

રંગ (૩) (લા.) (સંગા) શ્રીકૃષ્ણ (૪)

પતિ, ધણો

અમ પું. (સં.) ચાક (૨) મહેનત, તકલીફ

અલેખ ન. (સં. અલેખન) કંઈ (૨) સેમાં,

સલ્લ ન. સં. (સલ્લન) ઘર, મકાન [લીંટ]

સમ પું. બ. વ. (સર. અ. હસમ) સોગન

સમ વિ. (સં.) સરખું, સમાન (૨) પું.

તાલનું આરંભસ્થાન (સંગીત) (૩)

ગીતનો એક અલંકાર

સામ પું. (સં. સ્વામિન) સ્વામી, પતિ (૫.)

સામ સ્ત્રી. (સં. સમ્મ) સખિલાની

નીચેની લોખંડની ચકરી

સામ પું. (સં. સામન) સામવેદ (૨)

રાજનીતિના આર ઉપાયોમાનો એક

-ગીડી વાતોથી સમજાવીને મેળવી

લેવું એ, સમજાવટ [વિદ્યક]

સામ વિ. (સં. સન્ન્યામ) વ્યામવાણું

સીમ સ્ત્રી. સં. સીમન) ખેતર કે ગામની

હદ (૨) એ જાગની ફરતી જમીન

સૂક્ષ્મ વિ. (સં.) અણુ, ક્રીડ્યં,

ખારીક (૨) ન અલ્પ

સૂચ વિ. (અ. સૂચ) કંજુસ, લોભિયું (૨)

સૂચ વિ. શુન્ય [મૂછ, જડ

સોમ પું. (સં.) ચંદ્રમા (૨) સોમવાર

(૩) સંગીતમાં એક અલંકાર

સ્તોમ પું. (સં.) સ્તુતિ, સ્તવન (૨)

યા (૩) સમૃદ્ધ

સ્વામ પું. જુઓ 'સ્વામી' (૫.)

હામ સ્ત્રી. હેમન

હિમ ન. (સં.) બરફ (૨) ઘણો સખત

હાર (૩) અતિશય ઠંડી

હેમ ન. (સં. હેમન) સોનું

હેમ વિ. ('ખેમ' સાથે) હેમખેમ, કુશળી

હોમ વિ. (સં.) દિવસ સંબંધી, બરફનું
કે બરફ જેવું હંફું (૨) સોનાનું
કે સોના જેવા રંગનું (૩) સુપ્રસિદ્ધ
શુભરાતી પ્રાચીન પંડિત કૈનાચાર્ય
'હોમચંદ્ર'ને 'લગનું'

હોમ પુ. (સં.) દવન

હોમ અ. (સં.) લક્ષ્મીનો બીજમન
અમમા સ્ત્રી. (સં. અમમા, અ હોમ)
માતા (વહાણનો શબ્દ)

અમમા પુ. (સં. અમમન) પથ્થર
આત્મા પુ. (સં. આતમન) જીવ, જી-
વન તત્ત્વ (૨) બ્યહિજીવ, જીવાત્મા
(૩) તત્ત્વ-સારજૂત તત્ત્વ (૪) પર-
માત્મ તત્ત્વ (૫) (લાં) અતઃકરણ
(૬) ચોતાની જાત [પાર્વતી

હોમા સ્ત્રી (સં.) (સંઘા) સિવનાં પત્ની
હો (-હો)મા સ્ત્રી. (સં. હોમન-જોમન)

ગરમી (૨) હંફ (૩) વરાળ [પંડિત
આદમા પુ. જુઓ 'હોમેમા' મુસ્લિમ

કામા સ્ત્રી. (સં. કામિની) સુંદર સ્ત્રી
કામા પુ. એક પારસી અટક

ક્ષમા સ્ત્રી (સં.) ખામોશી (૨) માણી-
દરગુજર કરવું એ

ખમા સ્ત્રી. (સં. ક્ષમા) ક્ષમા, સજૂરી (૨)
અ. જુઓ 'ખમા' અ.

ખમા અ. (સં. ક્ષમા) 'ક્ષેમ'નો હિંગાર
ખિમા સ્ત્રી (સં. ક્ષમા) ક્ષમા (જેન)

ગમા પુ. બ. વ. શક્તિ (૨) શરીરના
સંધા

ચરમાં ન. બ. વ. (ફા. 'ચરમ' આંખ
ઉપરથી) આંખની દૃષ્ટિને નિયમિત
કરવા વપરાતા એ કાચની માંડણી

જમા વિ. (અ) એકઠું થયેલું (૨)
બાળ્યનું (૩) સ્ત્રી. આવક, બિયજ,
વચ્ચ (૪) સરવાળો, જીમડો

જુમા પુ. (અ. જુમઅદ) શુક્રવાર
તમા સ્ત્રી. (અ.) પરવા, દરકાર (૨)
કમીના, ખોટ

પડા સ્ત્રી. (સં.) લક્ષ્મી

પામા સ્ત્રી. (સં.) ખસ

પ્રમા સ્ત્રી. (સં.) માપ (૨) યથાર્થજ્ઞાન

બ્રહ્મા પુ. (સં. બ્રહ્માન) સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ
કરનાર વેદધર્મની ત્રિમૂર્તિમાંના એક દેવ
ભામા સ્ત્રી. (સં.) ભામિની, રૂપાળી
જીવાન સ્ત્રી (૨) પત્ની

ભામાં ન. બ. વ. ('ભમવું' ઉપરથી)
ફાંફાં (૨) પાખંડ (૩) ભ્રમણા, 'વહેમ

ભીમા સ્ત્રી. (સં.) (સંઘા) દુર્ગા દેવી

ભૂમા પુ. (સં. ભૂમન) અનંતતા,
વિશાળતા (૨) પરમાત્મા

મામા પુ. બ. વ. (દે. મામ) માગો
(માનાર્થે) (૨) (લાં) શત્રુ, ચોર
(૩) ઉદર

ચક્ષમા પુ. (સં. ચક્ષમન) ક્ષયગેગ, ધામણી
રમા સ્ત્રી. (સં.) (સંઘા) લક્ષ્મી (૨)

સુંદર સ્ત્રી [(સામાન્ય)

રામા સ્ત્રી. (સં.) સુંદર સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી

લામા પુ. (તિમેટી. બ્લામ) તિમેટનો
વડો બૌદ્ધ આચાર્ય

વર્મા પુ. (સં. વર્મન) ક્ષત્રિય (૨)
હિંદુઓમાં એવી ક્ષત્રિયવાચક અટક

વામા સ્ત્રી. (સં.) સુંદર સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી
(સામાન્ય) (૩) (સંઘા) લક્ષ્મી (૪)
સરસ્વતી

શામા સ્ત્રી. (અ.) મીથુજત્તી (૨) (લાં) દીવો

શર્મા પુ. (સં. સર્મન) શ્વાશ્વ (૨) શ્વાશ્વના નામને અંતે આવતી અટક (૩) હિંદુ વાળંદ જાતિએ બ્રાહ્મણની સ્ત્રીકારેલી અટક

શામા સ્ત્રી. એક પક્ષી

શામા સ્ત્રી. (સં. શ્યામા) (લાં) જુવાન સ્ત્રી (જરા ભીતે વાને)

શ્યામા સ્ત્રી. (સં.) સોળ વર્ષની જુવાન સ્ત્રી (૨) (જરા ભીતે વાને) સ્ત્રી

સમા સ્ત્રી. (સં. સમ) પૂરી જરતી આવ્યે બાર મિનિટ પાણી થોળે છે એ સીમા સ્ત્રી. (સં. સીમન) હદ, મર્યાદા હામા ન. એક જાતનું પક્ષી

હુમા ન. (ફા.) એક પારાણિક પંખી ઊર્મિ સ્ત્રી. (સ) તરંગ, મોજા (૨)

મવાહ (૩) (લાં) લાગણીનો તરંગ-ઉછાળો (૪) સંગીતમાં એક અલંકાર

કૃમિ પુ. ન. (સં.) કીડો (સામાન્ય), જિવાત (૨) પેદાશનો એક જીવ, કરમિયું

નેમિ(-મી) (સં.) સ્ત્રી. પેદાનો પરિવ (૨) કૃવા પરની ગરગડી

ભૂમિ સ્ત્રી. (સ.) પૃથ્વી (૨) જમીન (૩) દેશ, પ્રદેશ

રશ્મિ પુ. ન. (સ. પુ.) કિરણ (૨) સ્ત્રી. લગામ, રાશ

વમિ સ્ત્રી. (સ.) વમન, ઊલટી

અમી ન. (સ. અમૃત) અમૃત (૨) (લાં) મીઠાશ (૩) કૃપા (૪) ધુક (૫) રસકમ, પાણી

કમી વિ. (ફા.) કમ, ઓછું (૨) બેણું, અધૂરું (૩) ઓછપ, બેણપ

કમી વિ. (સં. કમિન) (લાં) નસીબદાર (૨) ઉલોગી [સકા

દામી વિ. (સં. હમિન) વિવશી, વિપયા-ખામી સ્ત્રી. (ફા.) ખોડખાપણ, કસર,

બેણપ (૨) જૂન, દોષ (૩) ખોટ, ઘટ

ગમી સ્ત્રી. (અ. 'ગમ' ઉપરથી) દિલગીરી ગમી અ. તરફ, બણી (સ)

ગામી પુ. (સ. ગ્રામિક) ગામનો માલિક (૨) મુખી (૩) વાણિયામાં એક અટક

ગામી પુ. વિ. કમિશન) આળી -ગામી વિ. (સં. ગામિન) (સમાસને અંતે) 'જાતુ' 'પહેંચતુ' એવા અર્થમાં;

ઉદાં સેનગામી ચરમી વિ. સ્ત્રી. (ફા. 'ચરમ' ઉપરથી) આંખના આકારની (કોર)

ચૂમી સ્ત્રી. ('ચૂમતુ' ઉપરથી) બચ્ચી, ખોટી, સુંબન

જામી સ્ત્રી. (ફા) લાધરાને બદલે કાઠી સ્ત્રીઓ કથ્યાઈ રંગનું જે કપડું પહેરે છે તે

જોમી વિ. (ફા. 'જોમ' ઉપરથી) જોમ-વાળું, જુરસાદાર

ઝીમી સ્ત્રી. (દિ. ઝામિઅ=કાળું કરેલું) એક જાતની કાળી સાડી

ડૂમી વિ. મીઠું, કપડી

ડમી વિ. (અ.) (જાપવાના) ડાગળનું એક કદ (૧૭ામ'૨૨૨ામ'ડુ)

દામી વિ. ('દામ' ઉપરથી) દામવાળું, પેસાદાર [જોડિયું

દામી સ્ત્રી. ન. સમોવણિય, ખરોખરિયું,

ધર્મી વિ (સં. ધર્મિન) અમુક ધર્મ કે
 ગુણવાળું (૨) ધર્મિષ્ઠ (૩) ધર્મને
 લગતું (બહુધા સંમાનને અંતે), ઉદા.
 ઇશ્વારધર્મી, જ્ઞેનધર્મી
 ધામી વિ. (સં. ધામિન) ધામવાળું
 (૨) ધામનું માલેક [સુંદર
 નામી વિ. (ફા.) પ્રખ્યાત (૨) (લા.)
 નીમી સ્ત્રી. ('નીમણુ' ઉપરથી) દૂંડી
 નેમી સ્ત્રી (સં) પેડાનો પરિપ (૨)
 ફૂવા પરની ગગડી પ્રેમ કરનારું
 પ્રેમી વિ. (સં પ્રેમિન) પ્રેમવાળું,
 બમી વિ. (સં. બલન; બં. બર્મ) બલ
 હેશનું (૨). સ્ત્રી ત્યાંની ભાષા
 (૩) પું બલદેશનો વતની
 બ્રાહ્મી સ્ત્રી. (મ.) (સજા) સગવળી (૨)
 વાળી (૩) ભાગતવર્ષની જૂનામાં જૂની
 સિપિ (૪) એક વનસ્પતિ (૪) વિ.
 સ્ત્રી બહાને સમગી (સ્થિતિ વગેરે)
 બૂગી સ્ત્રી. (સ.) જુઓ 'બુમિ'
 મમી સ્ત્રી ન (અં) સંધરી રાખેયું
 મડ્ડું-(મિસરી) રિવાજ પ્રમાણે
 મામી સ્ત્રી (દે) મામાની વહુ
 યદ્ધમી વિ (સ. યદ્ધિમન) હથેરામી
 યમી વિ (સં. યમિન) સયમી
 યમી સ્ત્રી (સ.) (સજા) યમદેવની
 પત્ની
 યમી સ્ત્રી (સ) યમુના નદી (સંજા)
 (૨) યમદેવની બહેન [પરથી] માળી
 રામી પુ (સં. આરામ= બગીચા
 રામી સ્ત્રી (સ. 'રામ' પરથી) વિધ-
 વાઓને પહેરવાનું એક વસ્ત્ર (૨)
 સ્ત્રીઓનું એક નામ

રૂમી વિ (જુઓ 'રૂમ') રોમને લગતું
 લક્ષ્મી સ્ત્રી (મ.) (સજા) વિધ્યુની પત્ની,
 ધનની અધિધાત્રી દેવી, ચૌદ રત્ન
 માનું એક (૨) ધન, દોષત (૩)
 સૌમાન્યવતી સ્ત્રી (૪) શોભા
 વમી સ્ત્રી. (સ.) વમન, બેલરી
 રામી સ્ત્રી. (સં) એક જાક, ખીજડો
 (૨) બેડી ખીજડી
 સ્વામી (પું. સં. સ્વામિનું) પતિ (૨)
 માલિક (૩) રામ (૪) સાધુસંતને
 બોલાવતાં વપરાતું સંબોધન
 હુમી પું. જુઓ 'હામો'
 હુમી પું. (અ) હુમીદાર, જર્મીનદાર
 (૨) સ્ત્રી. જર્મીન, ખાંધરી
 હામું ન. (જુઓ 'હામ') હાંમ,
 હાપ (૨) વાપાર, કિયે
 ખામું ન. 'આકાર, કદ (૨) અતુલ
 જગ્યા કે દિશા' (ફા.) (૩) ખામડું
 ચરમું ન. (ફા. ચરમ=આખ) આખે
 'ખરાબર દેખાય એ માટે પહેરવાના
 કાચની માંડણી (પ્રાય બહુવચનમાં)
 ડીમું ન. ('ડોમે' ઉપરથી) ડામ્યાનું
 કે ડામ્યા જેવું ચિહ્ન (૨) ડાળો ડાધ
 ઢીમું ન ઢીમણ (૨) ચૂમડું
 ધીમું વિ ધીરું (કિયાનાં મતિ વેગ
 અવાજ વગેરેમાં) (૨) ધૈર્ય નહિ
 એવું, શાત (જેમકે ગરમી, સ્વભાવ)
 (૩) ઠકું (સ્ફુર્તિ) ચપળતા જોય
 વગેરેમાં)
 નામું ન. (ફા. નામ) જન્મે ઉધારનો
 દિસાળ (૨) ઠક દાપું (૩) વર્ણન,
 ઇતિહાસ (કાવ્ય) (૪) નામ લખવાં

ભામુ' ન, (સં. 'બ્રમ ઉપરથી') ખેટો
 વહેમ (૨) (લાં) ગાંડપણ
 સમુ' વિ. (સં. સમ) સમાન, સરખું
 (૨) વ્યવસ્થિત (૩) દુસ્ત (૪)
 (લાં) બેધું નહિ એમ રહેયું (૫)
 સાંચોસચ સહિત
 સામુ' વિ. (સં. સમુખ) સામે આવેતું
 (૨) નિરુદ્ધ
 ચમુ સ્ત્રી. (સં.) સેના, ઘરકર
 કિમે અ. (કાં.) કેમેય
 જેમે અ. (કાં.) સમૃદ્ધિથી ઝરપૂર, સર્વ
 પ્રકારે અતુલ્ય
 જમે સ્ત્રી. (અ. જમઅ) જુઓ 'જમા'
 તમે(-મે) સ. (સં. વે. છુમ) બીજો
 . પુરેષ સર્વનામ 'તું' તું. પ્ર. ખ. વ
 ધીમે અ. (જુઓ 'ધીમુ') ધીરે, આગ્રે,
 હળવે . . . [નામ ઉપરને ખાતે
 નામે અ. (જુઓ 'નામ') નામથી (૨)
 નીમે અ. (સં. નેમ, કા નીમ) અડધો-
 સમે પુ. (જુઓ 'સમે') સમય [અડધ
 સામો અ. (જુઓ 'સામુ') રૂપક (૨)
 , નગર તરફની દિશામાં (૩) વિરુદ્ધમાં
 અમે(-મે) સ. (સં. અરમદ) અમ,
 'હું' પ્ર. બહુવચન
 કામો 'પુ. ('કામ' ઉપરથી) (કા.) બહા
 દુરોક્ત કામ, પરાક્રમ (કટાક્ષમા)
 ખીમો પુ. (અ. કામદ) (છુમ્બકારમાં)
 માંસનો છદો [રુચિ
 ગમો પુ. ('ગમતુ' ઉપરથી) ગમતુ એ,
 ગુમો પુ. (રવાં) સુકો
 ધુમો પુ. (રવાં) ગુમે, સુકો
 અશ્વમે(-સ્વમે) પુ. (કા.) પાણીનો ઝનો

બમો પુ. (કા) મોટા ઘેરવાળો—ધણો
 ન નીમો એવો એક જાતનો અંગરણો
 (મોગજસાહે પહેરતા એવો)
 જુમો પુ. (અ. જિમ્મદ) જુમોદારી,
 જોખમદારી, જવાબદારી
 હૂમો પુ. (જુઓ 'હૂમો') લાગણીના
 આવેશથી જાતીમાં ઝરાતો ડચરો
 હૂમો પુ. જુઓ 'હૂમો'
 ધામો પુ. ('ધામ' ઉપરથી) લાંબ
 વખત માટેનો પડાવ (છુમ્બકારમાં)
 નમો અ. (સં. નમચ) જુઓ 'નમઃ'
 નીમો પુ. (કા) વરસાળને પહેરવાને
 એક જાતનો પોશાક
 નીમો પુ. નિમાડો, નીંભાડો
 નીમો પુ. વાણિયાની એક જાત
 બામો પુ. (સં. બ્રમ) બ્રમણ, મોઢ
 મમે પુ. 'મ' અક્ષર (૨) (લાં)
 , 'મા' સમી ગાળ આપવી એ
 મામો પુ. (દિ. મામમ) માનો લાઈ
 , (૨) (લાં) 'શુનુ, ચોર (૩) ઉદર
 રામો પુ. (સં. 'રામ' ઉપરથી) (લાં)
 ધરકામ કરનાર રામોદી નોકર, ધાટી
 (૨) ધરકામ કરનાર હરકાઈ નોકરની
 અમદાવાદી સત્તા
 ચીમો પુ. (કા 'ચીમદ') ચીતુ કે જિંદ-
 ગીને તુકસાન પહેરતાં એ બદલ
 પેસાથો, ચીની ભરપાઈ (૨) એનો
 કરાર (૩) એ પેટે ભરવાનો હપતો
 (૪) (લાં) જોખમભયુ' સાદસ
 સમો પુ. (સં. સમચ) વખત (૨)
 પ્રસંગ, અવસર
 સામો પુ. (સં. શ્યામાક) એક ખડ-
 મા-મ, સમી

અખ્ય વિ. (સં. અક્ષય) કદી નાશ ન
 પામે એવું, અવિનાશી (૨) કદી
 ક્ષીણ ન થાય એવું, અખૂટ
 અઙ્ગ વિ. (સં.) સૌની આગળ રહેવું
 (૨) (શાં.) શ્રેષ્ઠ
 અઘ અ. (સં.) આજ, હમણાં [બિન્ન
 અન્ય વિ. (સં. અન્યત) બીજું (૨)
 અથ અ. (અ) હે, અરે
 અર્ધ્ય વિ. (સં.) પૂજ્ય (૨) મુલ્યવાન
 (૩) ન. પૂજા, સન્માન [(૩) ઉચિત
 અર્ધ્ય વિ. (સં.) પૂજનીય (૨) સ્વત્વ
 અર્થ વિ. (સં.) ઉવટનું, ઉલ્લેખ
 આઘ્ય ન. (સં.) ધી (૨) યદ્યપ્ય
 આઘ્ય વિ. (સં.) બરપૂર (૨) ધન-
 વાન, માવહાર [પહેલું
 આઘ વિ. (સં.) પ્રથમનું, પ્રારંભનું.
 આર્થ વિ. (સં.) સંસ્કારી (૨) કુલીન
 (૩) આર્થ લોભને લગતું (૪) એ
 નામની વેદકાલીન પ્રાચીન સંસ્કારી
 ગ્રન્થ (૫) કુલીન સદાચારી માણસ
 (૬) 'આર્થ' સમાજ' એ ધર્મમાં
 માનવું (૭) એ ઉપરથી એક અટક
 આસ્થ ન. (સં.) યુગ (૨) ચક્રેર
 આય અ. (૧૫૦) આયર્ષ અથવા
 શોકનો ઉદ્ગાર
 આઘ્ય વિ. (સં.) હોક'સંજ્ઞા (૨)
 હોદ્દાથી જોતો ઉચ્ચાર થતો હોય તેવું
 (અક્ષર) (બા.)
 આઘ્ય ન. (સં.) લુઓ 'આઘ્ય'
 અ. અન્ય ન. (સં.) ઉચ્ચતા, ગરમી
 અ. નિ. (અં.) કરેલા ચોગ્ય - કરેલાન

કવ્ય ન. (સં.) પિતૃઓને આપેલ પિંડ
 ભોજન વગેરે
 કંઠ્ય વિ. (સં.) કંઠને લગતું, કંઠનું
 (૨) કંઠસ્થાનીય (અક્ષર) (બા.)
 કંઠ્ય વિ. (સં.) કંપિત થાય તેવું, ચપ્પ
 કામ્ય વિ. (મં.) હ્રસ્વ કરવા ચોગ્ય
 (૨) કામનાથી હ્રસ્વ કરેલું (૩)
 (શાં.) મુંદર કમનીય
 કાય સી. (સં. કાય પું.) સરીર
 કાર્ય ન. કરવાનું હોય તે, કામકાજ
 (૨) પ્રયોજન, હેતુ (૩) કૂંડળીમાંનું
 દસમું સ્થાન (ન્યો.) (૪) કારણ (૫)
 પાંચ અર્થપ્રકૃતિમાંની ઉચ્ચા (બીજા
 મિત્ર પતાકા પ્રકરી અને કાર્ય)
 (શાં. સા.)
 કાવ્ય ન. (સં.) કવિતામાં જે કલાત્મક
 રસનું તરવ હોય છે તે (૨) રસાત્મક
 વાક્ય કે પદ્યપદ્ય (શાં. શાં.) (૩)
 પદ્ય, કેવિતા
 કાર્ય વિ. (સં.) 'કારા' જાતના થાસનું
 કાંસ્ય ન. (સં.) કાંસું [ખતેલું
 કાંસ્ય ન. (મં.) કાર્ય, કામ (૨) આચ-
 રણ (૩) જૂમિતિમાં રચના કરવાને
 અંગેનો સિદ્ધાંત 'પ્રોપોસિશન' (મ.)
 કાય સ. (સં.) કાષિ કાષ્ટ (પ.)
 કયાંય અ. કાષ્ટપણ જગ્યાએ
 કંથ પું (સં.) ખરીદવું એ, ખરીદી
 કલૈખ્ય ન. (સં.) કવીનપણું, નપુંસકતા
 કલૈખ્ય વિ. (મ.) કુમા આપી શકાય એવું.

દ્રશ્ય પું. (સં.) દ્રશ્યથું એ, ધસાઈ
જવું એ (૨) ધટાડો, નાચ (૪) દ્રશ્ય-
રોગ, ધાસણી

ખાદ્ય વિ. (સં.) ખવાય એવું, ખાવા
લાયક (૨) ન. ખાવાનું, ખાજ

ગણ્ય વિ. (સં.) ગણનામાં લેવા જેવું,
ગણનીય

ગદ્ય ન. (સં.) છંદમાં બાંધેલું નહિ એવું
(‘પદ્ય’થી ઊલટું), સાદું સીપું લખાણ

ગરમ વિ. (સં.) જવાબ-પહોંચાય એવું
(૨) સમજી લેવાય એવું (૩)

ઔષધ વ૦થી મટાડી શકાય તેવું,
સાધ્ય (૪) સ્ત્રીસંગ-ગમનને યોગ્ય

ગર્હ વિ. (સં.) નિંદ્ય

ગચ્ચ ન. (સં.) ગાયમાંથી નીકળતા દૂધ
દહીં ઘી માખણ બાજુ મૂત વડે પદાર્થ

ગણ્ય વિ. (સં. ગણિત) (લાં) ગોળ સાકર
મધ વગેરે જેવા સ્વાદવાળું, મીઠું

ગાય સ્ત્રી. (સં. ગો) દૂધ દેતું એક ગો-
ધનું પશુ, ધેનું

ગાંધ્ય વિ. (સં.) ગંગાને લગતું

ગુણ્ય વિ. (સં.) ગુણવાળું (૨) જેને
ગુણવાનું હોય તે (૨૩મ), ‘મલિટ-
પ્લિક-ટ’ (ગ)

ગુહ્ય વિ. (સં.) છુપાવવા યોગ્ય, છાનામાં
છતું (૨) ન. રહસ્ય, મર્મ (૩)

હૃષી, વાત

ગુહ્ય વિ. (સં.) ગૃહ સંગ્રહી (૨) ઘર
વ્યવહાર સંગ્રહી (સાત્ર, સત્ર મથો)

ગેય વિ. (સં.) ગવાય એવું કે ગાવા જેવું
ગાય વિ. (સં.) ગુપ્ત રાખવા યોગ્ય,
ગોપનીય (૦) ગુહ્ય, ગનું

ગ્રામ્ય વિ. (સં.) ગ્રામીણ (૨) ગ્રામીણ,
ગ્રામડિયું [સ્ત્રીકાર્ય]

ગ્રાહ્ય વિ. (સં.) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય,
ચય પું. (સં.) દગલો (૨) વધારો (૩)

‘ક્રામન ડિનોમિનેટર’ (ગ.)

ગ્રૈત્ય ન. (સં.) દેરાલય (૨) ‘બુદ્ધદેવના
અવશેષ ઉપર બાંધેલો મિનારો, બૌદ્ધ-

મંદિર (૩) દેરાસર (જૈન) (૪)

હડ-સીમા બતાવતો પથ્થર, ખાંભો
(૫) રમણસ્તંભ, પાળિયો

ગ્રોધ્ય વિ. (સં.) ચૂસવા લાયક (૩)
ન. ચૂસીને ખાવાનું ખાદ્ય

ગ્રોથ ન. (સં.) ગોરી [થપેલું
જન્ય વિ. (સં.) —થી જન્મેલું, પેદા

જન્ય પું. સ્ત્રી. (સં. પું.) જીત, ફેતેલ
જર્ય વિ. (સં.) જીતવા જેવું (૨)

જિતાય એવું [બાળસ
જાડ્ય ન. (સં.) જડતા (બુદ્ધિની) (૨)

જાત્ય વિ. (સં.) મૂલકોણીય, ‘રાષ્ટ્ર
એંગલ’ (ગ.)

જેય વિ. (સં.) હરાવાય એવું

જોય વિ. (સં.) ગણવા યોગ્ય (૨) (લાં)

ન. પરમ તત્ત્વ, પરમાત્મા

જાંચ સ્ત્રી. (ભુજો ‘જાંઈ’) પ્રકાશનું
પ્રતિબિંબ (૨) (લાં) ઝંધક, તેજ

તથ્ય વિ. (૨) ન. સત્ય, સાચું

તાદર્શ્ય પું (સં.) (સંગ્રા) ગરુડ (વિષ્ણુનું
વાહન) (૨) અરણ્ય (સપ્તમે સારથિ)

તિષ્ઠ્ય ન. (સં.) આઠમું-પુષ્ય નક્ષત્ર (જ્યેષ્ઠા)
તુર્થ વિ. (સં.) જુઓ ‘તુરીય’, ચોથું

તુલ્ય વિ. (સં.) સરખું, સમાન

તુલ્ય ન. (સં.) એક જાતનું વાદ્ય, વૂરી
 તોય ન. (સં.) પાણી, જળ
 તોય અ. (સં. તતોપિ) તોપણ
 ત્યાજ્ય વિ. (સં.) તજવા યોગ્ય
 ત્રય ન. (સં.) ત્રણનો સમૂહ (૨) વિ. ત્રણ
 ત્રાહિ અ. (લુઓ 'ત્રાહિ') 'રક્ષણ કરો'
 'અચાવો' એવો હિંચાર

દમ્ય વિ. (સં.) દમવા યોગ્ય [પાત્ર
 દંઢ્ય વિ. (સં.) દંડને પાત્ર, સગ્ગને
 દંત્ય વિ. (સં.) દાંત સંબંધી (૨) દંત-
 સ્થાનીય (અક્ષર) (બા.)

દાય પુ. (મં.) વડીયોપાર્જિત મિલકત-
 માંનો હિસ્સો

દાસ્ય (ન.) (સં.) દાસપણું, ગુલામી
 (૨) દાસમકિત (નવધા ભક્તિમાંની)

દાહિ વિ. (સં.) બાળવા એવું (૨)
 સળગી જીવે એવું

દિવ્ય વિ. (સં.) દૈવી, અદ્ભુત (૨)
 (લા.) પ્રકાશમાન, સુંદર (૨) ન.

(પ્રાચીન કાળમાં) માણસ ગુનેગાર છે કે
 નહિ એ નક્કી કરવા પાણી કે અમિ
 વડે કરવામાં આવતી પરીક્ષા

દૃશ્ય વિ. (સં.) જોવા જેવું (૨) દેખાવ
 એવું (આ વિશ્વ વગેરે) (૩) ન. દેખાવ,
 (૪) જોણું (૫) નાટકમાં 'સીન'
 (કાં. સાં.) [સકાય એવું

દેય વિ. (સં.) આપવા યોગ્ય (૨) આપી
 દેશ્ય વિ. (સં.) દેશના મૂળ વતનીઓનું
 (૨) એમની ભાષામાર્થી આવેલું,
 (૩) સ્થાનિક, પ્રાંતિક

દૈત્ય પુ. (સં.) (સંઘા) કશ્યપની પત્ની
 દિતિથી થયેલી મન્દાલી જાતિનો પુરુષ,
 દેવોની વિરોધી જાતિ ('દાનવો' વળી

જુદા, ને 'રાક્ષસો' ત્રીજા જ પ્રકારના
 છે. આ હિંદની પ્રાચીન અનાય
 જાતિઓ હતી.)

દૈન્ય ન. (સં.) દીનતા, નમ્રતા (૨)

દૈવ્ય ન. (સં.) દૈવ, નસીબ [ગરીબી

દ્રવ્ય ન. (સં.) પેશો, નાણું (૨)

વસ્તુ, પદાર્થ (૩) મૂળ તત્ત્વ (૫)

દ્વય વિ. (સં.) બે

દ્વેષ્ય વિ. (સં.) દ્વેષ કરવા યોગ્ય (૨)

(લા.) ન. ન ગમતું, અપ્રિય

ધન્ય વિ. (મં.) ભાગ્યસાળી (૨) (લા.)

વખાણવા યોગ્ય (૩) કૃતાર્થ (૪)

અ સાબાસ, વાંહવાંહ

ધર્મ્ય વિ. (સં.) ધર્મને અનુસરતું, ધર્મ-

વાળું, ધાર્મિક

ધાન્ય ન. (સં.) અનાજ

ધાર્થ્ય ન. (મં.) ધૃષ્ટતા, નીડરપણું

(૨) (લા.) નફરતાઈ

ધુર્ય વિ. (સં.) મહત્ત્વની જવાબદારી

ઉઠાવનારું, અગ્રેસર (૨) પું. બગદ, ધોરી

ધૈર્ય ન. (સં.) ધીરજ (૨) સ્વસ્થતા

ધૌર્ય ન. (સં.) ધૂર્જતા, હેતુચિંટી

(૨) શકતાઈ

ધ્યેય વિ. (સં.) ધ્યાન કરવા યોગ્ય,

ચિંતનીય, (૨) લક્ષ્ય, નેમ (૩)

આદર્શ

નય પુ. (મં.) સદ્વર્તન (૨) રાજનીતિ

(૩) દાર્શનિક મત=સિદ્ધાંત (૪)

અનેકધર્મી વસ્તુનો એના કાંઈ એક

ધર્મદ્વારા સ્વરૂપનિશ્ચય કરવામાં

આવે એ (જ્યેન)

નવ્ય વિ. (મં.) નવું, નવીન

નાટ્ય ન. (સં.) નૃત્ય અને અભિનય
મળી થતું વસ્તુ (કાં. શાં.)

નાટ્ય વિ. (સં.) વહાણ જેમાં ફરી
શકે એવું (નદી વાં.)

નિત્ય વિ. (સં.) સાશ્વત, અવિનાશી
(૨) રોજનું (૩) ન. રોજ કરવાનું (કમં
વ૦) (૪) અ દરરોજ [ખરામ

નિંદ્ય વિ. (સં.) નિંદાનેલાયક (૨) (લાં.)

નૃત્ય ન. (સં.) નાચ (૨) શાસ્ત્રીય
નાચ (કાં. શાં.)

ન્યાય પુ. (સં.) ધારો, રિવાજ (૨)
યોગ્યતા, વાજબીપણું (૩) ધ-સાફ,

તપાસપૂર્વકનો સમતોલ ફેસોલો (૪)
હૃદય, કહેવત; ઉદા. કાકતાલીય-ચાય

(૫) પ્રમાણદ્વારા વસ્તુની પરીક્ષા (૬)
તર્કશાસ્ત્ર, 'લૉજિક'

ન્યાય વિ. (સં.) ખરાબર ન્યાય આપે
એવું (૨) વાજબી, ન્યાયપુરસ્કરનું

પણ્ય વિ. (સં.) વેચવા લાયક (૨)
ન. વેચવાની યીજ-માલ

પદ્ય વિ. (સં.) અનુકૂળ આવે તેવું,
દિતકર (૨) ન. પદ્ય ખોરાક (૩)

કરી, પરહેઠ [પદ્યધે
પદ્ય ન. (સં.) હદાબદ્ધ રચના (૨)

પય ન. (સં.) પપસુ પાણી (૨) દૂધ
પાન્ય વિ. (સં.) પચી શકે એવું (૨)

પકાવી શકાય એવું
પાઠ્ય વિ. (સં.) આવતું ન હોય તેવું

માત્ર પાઠ કરી જવાનું (૨) લાણવાનું,
નિશાળમાં અભ્યાસનું

પાઘ ન. (સં.) પગ ધોવાનું પાણી વ૦
પાન્ય સ્ત્રી. (સં.) પર્ણિકા પાણીમાં થતી

એક વેણ (૨) દોરકુ ભાગતાં જેમજેમ
વળ આવે તેમતેમ ઉમેરાતા રેસા, ફેલું

(૩) (લાં.) ફેલું, પાનો, પક્ષીતો
(ઉચ્ચેરણીનો)

પાય પુ. (સં.) પાદે પગ

પુણ્ય વિ. (સં.) પવિત્ર (૨) પુણ્ય
પ્રાપ્ત થાય એવું (૩) ધર્મ (૪)

ન. સત્કર્મ (૫) સત્કર્મનું ફળ
પુણ્ય ન. (સં.) આકર્ષનું નક્ષત્ર (જ્યો.)

પેય વિ. (સં.) પીવા યોગ્ય (૨) પીવાનું
(૩) ન. સરખત વ૦ પી શકાય એવું

પીણું (૩) આ-કોરી વ૦ પીણું
પોષ્ય વિ. (સં.) પોષવા યોગ્ય (૨)

પોષણનો આધાર મેળવનારા (સ્ત્રી
જાળકો વગેરે)

પ્રાર્થન-વિ. (સં.) લભ્ય, મળે તેવું
-પ્રાર્થ વિ. (સં.) લગભગ સરખું

(સમાસને અંતે); ઉદા. મૃતપ્રાય
પ્રાયઃ અ. (સં.) પ્રાયશ્ચ મોટે ભાગે (૨)

જમી રીતે
પ્રાંત્ય વિ. (સં.) પ્રાંતિક, પ્રાંતનું

પ્રિય વિ. (સં.) વહાણું, ગમતું (૨) પુ.
પિય, કાંત (૩) ન. હિત, કલ્યાણ

(૪) મિષ્ટ વચન
પ્રેય ન. (સં.) પ્રેયસુ અંદિક-પારિવ

સુખભોગાદિક છટ વસ્તુ
પ્રેય વિ. (સં.) મોહલવા લાયક (૨)

પુ. નોકર, દાસ [જળપ્રદ
ખલ્ય વિ. (સં.) જળવાન, વીર્યવાન (૨)

ખાલ્ય ન. (સં.) જાળપણ, ખચપણ
ખાલ્ય વિ. (સં.) ખદારનું

ખાંધ સ્ત્રી. (સં.) આક્ર પું) માક, ખાવકું

(૨) (લા૦) હાથને ઢાંકતો અંગરખા
 ચોળી વગેરેનો ભાગ (૩) (લા૦)
 મદદ, સહાય [લાડુ, ખાવાનું
 લક્ષ્ય વિ. (સં.) ખાવાયોગ્ય (૨) ન.
 ભય પુ. ન (સં. ન.) બીક
 લઘ્ય વિ. (સં.) ગૌરવશાળી, પ્રભાવ-
 શાળી (૨) મોક્ષનું અધિકારી (જેન)
 (૩) ભવિષ્યનું
 ભાગ્ય ન. (સં.) નસીબ
 ભાગ્ય વિ. (સં.) ભાગી શકાય તેવું
 (૨) ન. ભાગવાની રકમ (ગ.)
 ભાગ્ય ન (સં.) વિષય સંચય પૂર્વપક્ષ
 .ઉત્તરપક્ષ ને સંગતિ એમ પાંચ ખંડ
 પાડી કેરવામાં આવતું વિસ્તૃત વિવરણ
 ભૂય સ્ત્રી (મં. ભૂમિ) ભૂમિ, ભોંય
 (આમ્મ), જમીન
 ભૂત્ય પુ. (સં.) તોડર
 ભેદ્ય વિ. (સં.) ભેદી શકાય તેવું (૨)
 ભેદવા યોગ્ય [ન. ધન, પૂંછ
 ભોગ્ય વિ. (સં.) ભોગવવા લાયક (૨)
 ભોજ્ય વિ. (મં.) ભોજનીય (૨) ન.
 ખાવા કે ભોગવવાની વસ્તુ
 ભોંય સ્ત્રી. (સં. ભૂમિ) ભૂમિ, જમીન
 મત્સ્ય પુ. ન (સં.) માછલું
 મદ્ય ન. (સં.) મદિરા, પીવડતો દારૂ
 મધ્ય વિ. (સં.) વચ્ચેનું (૨) ન. વચ્ચેનો
 ભાગ (૩) પુ. મધ્યમસર અવાજ કે
 સ્વર (સંગીત); જુઓ 'મંદ'
 -મન્ય વિ. (સં.) નતસમ સમાસને અંતે
 'આભાસવાળું' 'માનવું' એવા અર્થમાં;
 ઉદા. પંડિત-મન્ય, સાક્ષર-મન્ય
 મય પુ. (સં.) (સંજા) કાનવેણો સિંહી

-મય 'વિ. (સં.) નામને લાગતાં '—થી
 ભરપૂર' 'નું' બનેલું' 'તે-રૂપ' એવા
 અર્થનું વિશેષણ બનાવે છે; ઉદા.
 સુખમય, દુઃખમય, રસમય
 મય પુ. (ફા.) શરાબ, પીવાનો દારૂ
 મત્ય વિ. (સં.) નાશવંત, મરવાના
 નસીવવાળું (૨) ન. માણસ જાત
 માન્ય વિ. (સં.) કબૂલ કરવા યોગ્ય
 (૨) સ્વીકારેલું (૩) માનનીય, શિષ્ટ
 માંધ ન. (સં.) મંદતા (૨) (લા૦)
 બીમારી
 માંદો અ. (જુઓ 'માંદો') અંદર
 મુખ્ય વિ. (સં.) પ્રધાન, પહેલું
 મૂલ્ય ન. (સં.) મૂલ, દીમત
 મેધ્ય વિ. (સં.) યજનું, યજમાં હોમવાનું
 (૨) પવિત્ર (૩) પુ. બકરા
 મૌખ્ય નં. (સં.) મુખતા
 મૌખ્ય ન. (સં.) મૂર્ખતા
 મૌર્ધ પુ. (સં.) (સંજા એક પ્રાચીન
 દિંદુ રાજવંશ (નંદવંશના છેલ્લા
 રાજાની શરૂ પત્ની 'મુરા.'માં રહેલા
 સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્તનો વંશ)
 મૌલ્ય ન. (સં.) મૂલ
 યાજ્ય વિ. (સં.) યજમાં હોમવાનું
 (૨) યજ સંબંધી
 યાગ્ય વિ. (સં.) યમસંબંધી (૨)
 દક્ષિણ દિશાનું-ને લાગતું [(૨) પાત્ર
 યોગ્ય વિ. (સં.) જાજતું, યજતું, લાયક,
 રમ્ય વિ. (સં.) રમણીય, સુંદર
 રાજ્ય ન. (સં.) રાજાની હકૂમતનો
 પ્રદેશ (૨) (લા૦) સત્તા, ત્વણ
 રાય સ્ત્રી. (ફા.) ધારણ, અભિપ્રાય, મન

રાય પુ. (સં. રાજન) રાજ (૨)
 ધનવાન માણસ (૩) કેટલાંક વિશેષ
 નામોના અંતમાં આવે છે; ઉદા. ૦
 કસાણરાય (મુખ્યત્વે નાગરો અને
 ક્ષત્રિયો કાયરથો વગેરે)

રૌપ્ય વિ. (સં.) રૂપાણું (૨) રૂપા
 જેવું, રૂપેરી (૨) (લા. ૦) રૂપ વર્ણ
 થયે જીવવાળું

લક્ષ્ય વિ. (સં.) લક્ષ આપવા જેવું
 (૨) તાકવાળું, તાકી શકાય તેવું
 (૩) જોઈ શકાય-જાણી શકાય તેવું,
 હસ્ય (૪) ન. ધ્યેય (૫) હેતુ (૬)
 નિશાન (તાકવાળું) (૭) લક્ષ્યાર્થ
 (કા. ૦ શા. ૦) (૮) જેનું લક્ષણ બાધ-
 વાળું હોય તે (ન્યા.)

લભ્ય વિ. (સં.) મળી શકે એવું
 લય પુ. (સં.) નાચ, પ્રલય (૨)
 વિરાગ, વિભાગ (સંગીતમાં) (૩)
 (લા. ૦) લીનતા, એકતાર થઈ જવું
 એ (૪) નૃત્ય ગીત અને વાદની
 સમતા (સંગીત) (૫) કાર્ષ્ણ્ય સ્વર
 કાઢવામાં લાગતો સમય (ત મધ્ય
 અને વિલંબિત) (૬) ગાવાનો ઢંગ,
 સ્વર કાઢવાનો ઢંગ

લઘ્ય વિ. (સં.) લઘનીય, ઓળંગી
 શકાય તેવું (૨) તરી શકાય એવું
 લાય સ્ત્રી. (સં. દાહ) આગ (૨)
 બળતરા

લોચન ન. (સં.) સંગીત સાધેનું નૃત્ય
 (પાર્શ્વતીનું નૃત્ય 'લોચન' કહેવાય
 છે ત્યારે સિવનું તાંડવ)

લેખ્ય વિ. (સં.) લખવા યોગ્ય કે લખી

શકાય તેવું (૨) ન. લખાણ
 લેહ્ય વિ. (સં.) ચાટવા યોગ્ય, ચટાય
 તેવું (૨) ન. ચાટણ

લૌલ્ય ન. (સં.) લોલુપતા
 વધ અ. (૨) સ્ત્રી. (મં. વદિ) જુઓ 'વડ'
 વધ્ય વિ. (સં.) વધ કરવા યોગ્ય
 વન્ય વિ. (સં.) જંગલનું, જંગલી

વય ન. સ્ત્રી. (સં. વયસ) ઉંમર
 વર્ણ્ય વિ. (સં.) વર્ણનીય, વ્યાખ્ય,
 અગ્રાણ, છોકરી દેવા ખાત

વર્ણ્ય વિ. (સં.) વર્ણનીય (૨) જેનું
 વર્ણન કરવાનું છે તેવું
 -વર્ણ્ય વિ. (સં.) પ્રધાન, અગ્રં (સમાસ-
 ને અંતે); ઉદા. ૦ ક્ષાત્રીવર્ણ્ય.

વશ્ય વિ. (મં.) વશ કરાય તેવું (૨) તાબે,
 અધીન કિરવા યોગ્ય, પૂજ્ય
 વંશ વિ. (સં.) વંદનીય, નમસ્કાર
 વંશ્ય વિ. (સં.) વંશિયું (૨) (લા. ૦)

નિબ્ધન

વંશ્ય વિ. (સં.) વંશનું, વંશજ
 વાક્ય ન. (સં.) પૂર્ણ અર્થ ખતાવતો
 શબ્દસમૂહ (વ્યા. ૦) (૨) વચન, કથન
 વાચ્ય વિ. (સં.) બોલવા જેવું (૨)
 કહેવા ધારેલું (૩) શબ્દનો રૂપરૂ
 સીધો (અર્થ) (કા. ૦ શા. ૦)

વાચ ન. (સં.) વાણું કિતેહ
 વાચ સ્ત્રી. (સં. વાચા) (લા. ૦) છત,
 વાર્ય વિ. (સં.) વારી શકાય તેવું,
 નિવાર્ય

વાહ્ય વિ. (સં.) વહી શકાય એવું,
 હલકું (૨) ચલાવી શકાય એવું
 વિદ્ય પુ. (સં.) (સંતા). દક્ષિણાપથ

ઉત્તરાપથ વચ્ચેની પર્વતમાળા
 વીર્થ ન. (સં.) શુક્ર, ધાતુ (૨) (લાં)
 વોરતા, બળ, પરાક્રમ
 વેધ વિ. (સં.) નજીવાનું, નજીવા યોગ્ય
 વૈધ પુ. (સં.) રોગ નેણી દવા કરનાર
 વૈર્ય પુ. (સં.) ચાર વર્ણોમાંનો ત્રીજો
 ખેતી ગોરક્ષા અને વેપાર કરનારો
 વર્ણ (૨) વાણિયો
 વ્યય પુ. (સં.) ખરચ, વાપર
 વ્યંય વિ. (સં.) આકતરી રીતે સચિત
 (૨) કટાક્ષથી કહેલું (૩) ન. વકોક્તિ,
 કટાક્ષ વચન (૪) વ્યંગ્ય (કાં શાં)
 વ્યાર્ય વિ. (સં.) બાપના યોગ્ય
 વ્યાર્ય પુ. (સં.) જેને સંસ્કાર કરવામાં
 ને આવેલા હોય તેવું (૨) વર્ણસંકર
 ચક્રિય વિ. (સં.) બની શકે કે કરી
 શકાય એવું
 ચક્રિય ન. (સં.) તીર (૨) કટિ
 (૩) પુ. (સં.) માદ્રીનો ભાષ
 ચક્રિય ન. (સં.) ખેતરમાંનો ઊભો મોઢ,
 લીકું અનાજ
 ચાક્ય પુ. (સં.) (સં.) ગૌતમ શુક્ર
 ચાક્ય ન. (સં.) શકતા, હુમ્માઈ
 ચાક્ય પુ. (સં.) અતેવાસી, વિદ્યાર્થી
 (૨) એકો [(અનિશ્ચિતાર્થક)
 ચુક્ય સ. (જુઓ 'ચું') ચું, કંઈ
 ચૂન્ય વિ. (સં.) ખાલી (૨) અસત
 (૩) બાન કે સંજા વિનાનું (૪)
 (સમાસને છેડે) રહિત, વિનાનું
 ઉદાં યાનચાન્ય (પ) ન. ચીકું (ક)
 (લાં) અભાવ
 ચૈક્ય ન. (સં.) શિશુ, બચુતર

ચૈત્ય ન. (સં.) કંક
 ચૈત્ય વિ. (સં.) ચૈત્યનીય, ચૈત્યપાત્ર
 ચૈત્ય ન. (સં.) ચરતા, પરાક્રમ,
 બહાદુરી
 ચૈત્ય વિ. (સં.) સંભળવા યોગ્ય (૨)
 સંભળીને માણવાનું (નાટક) ('દક્ષ'થી
 ઊછટું) (કાં શાં) [હિત, શુભ
 ચૈત્ય ન. (સં.) ચૈત્ય મોહ (૨) કલ્યાણ,
 મહાધ્ય વિ. (સં.) વખાણવા યોગ્ય,
 પ્રસંસા પાત્ર
 સચ્ય ન. (સં.) મિત્રતા, ઠોસ્તી
 સત્ય વિ. (સં.) વાસ્તવિક, ખરું (૨)
 ન. ખરાપણ, તથ્ય, સાચી વાત, સાચ
 સઘ અ. (સં.) સઘસું તરત જ, જલ્દી
 સઘ્ય વિ. (સં.) સંભાવિત, શિષ્ટ (૨)
 વિવેકી (૩) પુ. સજાસઠ
 સઘ્ય વિ. (સં.) કાણું (૨) કાળે
 ખભે રહેલું (જનોઈ)
 સર્ય ન. (સં.) ધાન્ય, અનાજ (૨) શર્ય
 સહ વિ. (સં.) સહી શકાય એવું
 સહ પુ. (સં.) (સં.) મહારાષ્ટ્રમાં
 પશ્ચિમધાટની પર્વતમાળા, સહાદ્રિ
 સાધ્ય વિ. (સં.) સાધી શકાય તેવું (૨)
 સિદ્ધ કરવાનું (૩) ન. સિદ્ધ કરવાનું તે
 સામ્ય ન. (સં.) સમાનતા, સરખાપણું
 સાધ્ય ન. (સં.) સરખી શક્તિ કે
 કૌશલ્યવાળા હોવું એ (૨) મુક્તિનો
 ચારમાનો એક પ્રકાર
 સાદ્ય સ્ત્રી. (સં.) માં 'સાદ' ન છે;
 ગુજરાતીમાં તો 'સદાય' (સં.)-
 મદ્યાર ઉપરથી જ 'સાદ' સ્ત્રી.
 મળ્યો છે.) સદાયતા, મદદ

સાંખ્ય ન. (સં.) કપિલ મુનિએ રચેલું
દર્શનશાસ્ત્ર, જ વૈદિક દર્શનોમાંનું
એક (જેમાં ૨૫ તત્ત્વ ગણ્યા છે.)
સાંખ્ય વિ. (સં.) સંખ્યા સંબંધી, સંક્રિય
સૂત્ર વિ. (સં.) સૂત્રવત્તા યોગ્ય
સૂત્ર પુ. (સં.) પૃથ્વીને પ્રકાશ કરતી
વળે આપતો આકાશીય મહા, સૂરજ
સેવ્ય વિ. (સં.) સેવવા યોગ્ય (૨)
પું. શોક, માનિક (૩) પ્રભુ, ભગવાન
સૈન્ય ન. (સં.) સેના, લશ્કર, ફોજ
સૌમ્ય સ્ત્રી. (સં. સૂચી) શીતવાનું નાક-
વાળું પાતળું અણીદાર સાધન
સૌમ્ય સ. (સં. સૌમિ) (=સ+અપિ))
તે (૫.)
મૌખ્ય ન. (સં.) સુખ (૨) આરોગ્ય
તૌમ્ય વિ. (સં.) સુશીલ, શાંત (૨)
મનોહર, સુંદર
સ્તન્ય ન. (સં.) દૂધ
સ્તન્ય વિ. (સં.) મૃતિ કરવા યોગ્ય
સ્તુત્ય વિ. (સં.) સ્તુતિપાત્ર, વખાણવા
સ્તેય ન. (સં.) ચોરી [જેવું
સ્થાય પુ. (સં.) આધાર, પાત્ર (૨)
સામર્થ્ય (૩) સ્થાન, ઠેકાણું (૪)
રાગનો એક અવવવ (સંગીત)
સ્થૈય ન. (સં.) સ્થિરતા, અગમ્ય
સ્પૃશ્ય વિ. (સં.) અડકવા યોગ્ય (૨)
(લાં) અત્યંત સિવાનું (હંદુ
વર્ણનું), સવર્ણ
સ્વયં અ. (સ. સ્વતઃ) પોતાની મેળે,
પોતે, આપોઆપ
સ્વાસ્થ્ય ન. (સં.) સ્વસ્થતા (૨) તકુરસ્તી
સ્વીય વિ. (સં.) પોતાનું

હય પુ. (સં.) ઘોડો, અથ [હવેલી
હૃદય ન. (સં.) મોટું મુંદર મગન,
હૃદય વિ. (સં.) હોમવા યોગ્ય (૨)
ન. હોમવાની આમત્રી (દિવે માટે)
હૃદય અ. કુખ ત્રાસ કે અસોસનો ઉદ્-
ગર (૨) ત્રો (લાં) અંતરના જાંડા
કુખની બદલવા, શાપ
હૃદય ન. (સં.) હસવું એ, હાસ (૨)
(લાં) હાસી, મશ્કરી
હૃદય વિ. (સં.) પ્રિય, ગમે તેવું, મમતું
હૃદય વિ. (સં.) ત્યાગ્ય
હૃદય અ. કિ. 'હૃદય'નું વિશ્લેષ (૨).
અ. (લાં) હશે, ખેર
અન્યા સ્ત્રી. (સં.) પરત્ની
અન્યા પુ. (મં. અન્યાય) અન્યાય
અધ્યા (-ત્થા) (સં. 'હે અરય'નું પ્રા,
'હેવો' ઉપરથી પડી) એક તુકાર-
ભર્યું પુરુષવાચક સંબોધન
આખ્યા સ્ત્રી (સં.) નામ (૨) અટક
(૩) (લાં) નામના (૪) અફવા
આયા સ્ત્રી. (પા.) હાકરતિ સંભાળવા
રાખેલી બાઈ, દાગળ
કન્યા સ્ત્રી. (સં.) યત્ર (૨) પૂજા
કન્યા સ્ત્રી (સં.) કુવારી છાત્રી (૨)
પુત્રી, દીકરી (૩) એક તાસિ (ન્યો.)
(૪) મોટી પ્રજાવત્રી (૫) (સં.ગા)
કુર્ણ, પાર્વતી
કન્યા સ્ત્રી. જુઓ 'કન્યા'
કાયા સ્ત્રી. (સં. કાય પુ.) શરીર (૨)
(લાં) ગર્ભાશય
કુદ્યા સ્ત્રી. (સં.) સુશીલ સ્ત્રી (૨)
નાની નાની, નહેર અથવા સરલું

કૃત્યા સ્ત્રી (સં.) મેલો દેવી, મેલારી (૨)
 ઝાકણ, વંતરી, ચૂડેય (૩) (લાં.)
 નિંદા કરનારી સ્ત્રી (૪) કંઈ સા,
 સંખણી
 ક્રિયા સ્ત્રી (સં.) કાર્ય, કર્મ (૨)
 સંસ્કાર, વિદ્યા, ક્રિયાભાણુ (૩) કામ
 કરવાની રીત, કૃતિ, અમલ
 મેદયા સ્ત્રી. (સં. ક્રુધા) જૂખ (૨)
 વરંવાર ખાવાની વૃત્તિ
 મિયાંને. બ. વ. (મજ) દૂધની તરની
 વાની (વૈષ્ણવ મંદિરમાં કાકોરજીને
 ધરાય છે)
 ચર્ચા સ્ત્રી. (સં.) કામકામ વ્યવહાર
 (૨) રીતભાત, વર્તણૂક (૩) (લાં.)
 એવા (૪) અંદરનો બાવ સમગ્ર
 તેવો કેખાવ—ચહેરા
 છાયા સ્ત્રી (સં.) પડછાયો (૨) (લાં.)
 આશ્રય, ઓથ (૩) અસર, અપ
 જ્યા સ્ત્રી. (સં.) (સંતા) દુર્ગા, પાર્વતી
 જ્યા સ્ત્રી. (સં.) પત્ની, ભાર્યા
 ઠાઠા અ. ('ઠળવું' ઉપરથી બ. ક.)
 ('મૂઆ'ની જેમ મા પોતાના ઠોક-
 ગને કહે છે.) મૂઆ
 તુર્ધા સ્ત્રી. (સં.) મોઢી (કમઝા)
 ત્રિન્યા સ્ત્રી. (સં.) વર્ણવના મધ્યજિંદુ-
 થી પરિધના કોઈ જિંદુ સુધીની
 સુરેખા કે એનું અંતર, 'રેડિયસ' (ગ)
 ત્રિયા સ્ત્રી. (સં. સ્ત્રી) સ્ત્રી, નારી
 ડયા સ્ત્રી. (સં.) અનુકંપા, કરુણા (૨)
 કૃપા, મહેર
 દાયા સ્ત્રી. (કા. ધાવ) જુઓ 'દાધ'
 સ્ત્રી. (૨) સ્ત્રી. આપા, 'નસ'

દિવ્યા સ્ત્રી. (મં.) દેવી સ્ત્રી, અપ્સરા
 ધન્યા વિ. સ્ત્રી. (સં.) સુખી—નુભાગી
 પંડ્યા પું. (મનાર્થક) (જુઓ 'પંડ્યો')
 તીર્થનો ગોર (૨) એક ધાઠણુ અટક
 પ્રિયા વિ. સ્ત્રી. (સં.) વહાલી સ્ત્રી
 ભયા પું. (સં. ભાત) ભાઈ, ભિયા
 (પુરુષ માટે સંબોધન) (૨) કેટલીક
 નાતોમાં જમાઈ માટે સંબોધન
 ભાર્યા સ્ત્રી. (સં.) પત્ની
 લિયા પું. જુઓ 'ભયા'
 મધ્યા વિ. સ્ત્રી. (સં.) શ્રુતિના પાંચ
 પ્રકારમની એક (દી'તા, આપતા,
 મૃદુ, કરુણા, મધ્યા) (૩) વચ્ચેની અગિયો
 (૪) જુઓ 'મધ્યમિકા' (૫) જુઓ
 મુઝા અને પ્રોદાની વચ્ચેની સ્ત્રી કે
 નાયિકા (કાં. સાં) [માયા, રેનેહ
 મયા સ્ત્રી. ('માયા' ઉપરથી) (લાં.)
 માયા સ્ત્રી. (સરં મ) ભાગ
 માયા સ્ત્રી (સં.) ધર્મરત્ની જ્ઞાર સકિત
 માંની એક જેનાથી બ્રહ્માંડ રચાયું (૨)
 (લાં.) ઝગ, કપટ, પ્રપચ, ઉદ્ગમ
 (૩) મમતા, રેનેહ (૪) મમતાનો
 કોઈપણ વિષય (૫) ધન, દોલત (૬)
 (સગા) લક્ષ્મી (૭) જુદની માતા
 મિથ્યા વિ. અ. (સં.) અસત્ય, અવા-
 સ્તવિક (૨) દોગડ
 મિયાં પું (દિં.) મુસલમાન ગૃહસ્થ
 (નામની પાછળ વપરાય છે) (૧)
 મુમલમાનનું સંબોધન
 મૈયા સ્ત્રી. (દિં.) માતા
 રખ્યા સ્ત્રી (સં. રક્ષા) રાખ, જરંમ
 રથ્યા સ્ત્રી (સં.) ધોરીમાર્ગ, રાજમાર્ગ

(૨) શેરી
 રમ્યા વિ. સ્ત્રી. (સં.) રાત્રિ (૨) મધ્યા
 શ્રુતિનો એક આવાંતર બેદ (સંગીત)
 રીત્યા અ. (સં. તૂ. વિ. એ. વ.) રીતથી,
 વધા સ્ત્રી. જુઓ 'વધી' [રીતે
 વધ્યા સ્ત્રી. (સં.) વર્જણી સ્ત્રી
 વિદ્યા સ્ત્રી. (સં.) ઇશ્વરની બાર શક્તિ-
 માંની એક જ્ઞાન શક્તિ (જેનાથી જીવદી
 તે 'અવિદ્યા') (૨) જ્ઞાન, (૩) એતું
 જ્ઞાન કે જ્ઞા; ઉદા. 'સમાજવિદ્યા'
 (૩) વિદ્યાન, 'સાય-સ'
 વિદ્યા સ્ત્રી. જુઓ 'વધા', વધી
 વેશ્યા સ્ત્રી. (સં.) ગણિકા, પતર
 રામ્યા સ્ત્રી. (સં.) પધારી (૨) પદોનો
 પરસ્પર મુખેજ, સંગતતા (કા. સા. ૦)
 રામ્યા સ્ત્રી. (સં.) પથ્થરની છાટ-પાટ
 શિયા વિ. (અ) એ નામના મુસલમાની
 સંપ્રદાયનું [વિદ્યાધિની
 શિખ્યા વિ. સ્ત્રી. (સં.) સ્ત્રી શિષ્ય,
 સત્યા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) કૃષ્ણની આંક
 પટરાણીઓમાંની એક
 સંધ્યા વિ. સ્ત્રી. (સં.) સ્ત્રી સંધ્ય
 સંધ્યા સ્ત્રી. (સં.) રક્ત આંકડો (૨)
 ગણના, ગણતરી
 સંધ્યા સ્ત્રી. (સં.) જે સમયને જોડનારો
 વચગાળાનો ટૂંકો સમય (૨) સાંજ
 (૩) (લા. ૦) ત્રણે સંધ્યા વખતે કરાતું
 નિત્યકર્મ (બાલજીવનું) [સ્વક્રિયા
 સ્ત્રીયા વિ. સ્ત્રી. (સં.) પોતાની સ્ત્રી,
 હાયા સ્ત્રી. (સં.) માત, વધ, જીવ લેવો
 એ (૨) પ્રાણી મારવ થી લામતો દેવ
 હીયાં અ. અહીયાં (પ.)

જયી વિ. (સં. જયિન) જય મેળવનાર
 જયી સ્ત્રી. (સં.) ત્રણનું જય (૨) મક્ક
 જળુસ સામ એ ત્રણ વદિનો સમૂહ
 -દાયી વિ. (સં. દાયિન) 'આપનાર'
 એવા અર્થમાં સમાસને અંતે; ઉદા.
 મુખદાયી ['આપ્ય'
 ન્યાયી વિ. (સં. ન્યાયિન) જુઓ
 વ્યયી વિ. (સં. વ્યયિન) વ્યયવાળું,
 ખરચાળ (૨) પદને અંતે વિકાર થાય
 તેનું (પદ) (આ.)
 -શાયી વિ. (સં. -શાયિન) (સમાસને
 અંતે) 'સત્તાર' 'પોઠનાર' એવા અર્થ-
 માં; ઉદા. સૈયસાયી, ધરાસાયી
 સ્થાયી વિ. (સં. સ્થાયિન) ધણીવાર
 ઠકે તેવું, ટકાઉ (૨) સ્થિર (૩) પુ
 સંગીતમાં ગાવાનો એક પ્રકાર
 અડધું વિ. અડધી રહેવું એ
 આધુ ન. (સં. આધુમ) આધુષ,
 જિંદગી (૨) વય, ઉમર
 ઇશ્યુ પુ. (અ) (અદાલતના કેસના)
 વાદનો મુદો (૨) છદો, તક
 ઓહ્યું સ. જુઓ 'ઓપુ'માં, પેહું
 ક્યુ સ. (સં. કન્યેવ) કોણ, કું
 (પ્રશ્નવાચક)
 કહ્યું ન (સં. કથિત) કહેવું એ, વચન
 (પ્રત્યેક વ્યક્તિ બતાવે છે) (૨)
 સિખામણ (૩) આત્મા
 કાહ્યું વિ. (કા. કાહિત) ચિત્રાયેવું (૨)
 ચાકેલું, કાચર (૩) માંદું, આગતો
 નિયું સ. જુઓ, 'ક્યુ' સ.
 કાહ્યું વિ. (સં. કવચિત) સહેલું લા.
 (૨) કાઢપણું

ખોથું ન. (જુઓ 'ખોધું') બાળકને
 . ઊંધાડવા માટે કરેલું કે ખેંચેલું ધપકું
 ગયું વિ. (સં. ગત) ગયેલું, વીતેલું,
 બૃતકાળનું (૨) (લાં) મરો ગયેલું
 ઘેથું ન. (સં. ધાન) ખાડો, ખાધરો
 ઘોથું મ. જખમ (૨) (લાં) લમર-
 ડાની આરથી ખીજ લમરડામાં
 મરાતો ટાચો (૩) ગપ [બળક
 ઘોથું ન. ખરસી નહિ કરેલો નાનો
 ઘોળું વિ. ઘોળેલું, ઘૂરેલું (૨) (કા.)
 નષ્ટ બળ્યું મૂઠિં (એવા અર્થમાં
 ઘ. પ્ર. માં); ઉદા. ઘોળ્યો પગાર !
 ચાથું વિ. ('ચાલવું'નું જ. ફ.) ઈચ્છા કરી,
 પ્રેમ કર્યો

ઘેથું ન. ખાટકાની દોરી, -વાણ
 ઢેથું ન. (સર. હિં. ડેથા) ડાકડું
 જાથું વિ. (સં. જાન-જાન-મેલું) જાન-મેલું
 (૨) સતાન

ટાથું ન. ઢાણાનું માથિયું [ગિયું
 ઠકથું વિ. (રવાં) (કા.) નિરર્થક રહી
 ઠાથું વિ. (સં. 'થા' ઉપરથી) કરેલ,
 ઠારકું, ડાચું

ડાથું વિ. ડહાપણવાળું, સમજી
 ટેથું ન. જુઓ 'ડિંગો'
 ઢંકેથું વિ. ('ઢાંકવું'નું જ. ફ.) ઢંકેલું
 ગુમ (૨) ન. ઘેર પહોંચાડેલું
 ઢેથું ન. મોઢું ટેકું [પી-સણ
 ઘથું વિ. ('થવું'નું જ. ફ.) બન્યું (૨)
 અ. બસ, મૃતું

દરથું પુ. (સં.) પ્રાચીન અનાર્ધ લોકો-
 ની એક જાતનો પ્રાણસ (૨) ચોર, ડાક
 ધાથું ન. સ્ત્રીનું રંગ, ધાઈ, બોણું

ધાથું વિ. ('ધારવું'નું જ. ફ.) ધારેલું.
 મનસૂચો કરેલું, નક્કી કરેલું (૨)
 ધારણા, સંકલ્પ [(૨) ન નમતું,
 નમ્યું વિ. ('નમવું'નું જ. ફ.) નમેલું,
 નયું વિ. (પ્રા. જુવર) કેવળ તદ્દન.
 (૨) (લાં) તંદુરસ્ત, નીરામી, નરતું
 નેથું ન. (જુઓ 'નદિયું') નખને લગતી
 ચામડીનો લાગ [પ્રારંભિક ફળ
 નેથું ન. વેલામાં લાગતાં ફલમંતું
 પથું ન. (સં. પદ) ફૂવાનું ચોસાણું
 પિથું પુ. (સં. પ્રિય) (લાં) વહાલો
 પતિ, સત

પોથું ન. (જુઓ 'પોથું') ગેડીદાની
 રમતમાં જ્યાં દડો પહોંચાડવાથી જીત
 ગણાય તે મુકરર કરેલો હદ 'ગોલ'
 પોથું ન. (સં. પોત-મચ્ચું) (લાં)
 કેળનો નાનો હેડ

ખા(-ખાં)થું ન. (સર. હિં. ખાયાં, મ.
 ખાયા,) નરખાંની જોડામંતું નાનું
 (ડામે હાથે વગાડાતું), બોણિયું
 ખાંથું ન. ('ખાં' ઉપરથી) કમાડને
 જડવામાં આવતો આડો લાટો

બિથું ન. (સં. બીજ) બી, બીજ
 બોથું ન. જમાંથી બીડી થાય છે તે
 હોડો (બીડી ઉતારી લોધેલો) સડો
 બોથું ન. (અ. બોઈ) પાણીમાંના
 ખસાગાની જેતવણી આપવા માટે
 દરિયામાં તરતો રાખેલો સોદાનો
 પોલો ગોલો

બીન્થું વિ. ('બીવું'નું જ. ફ.) બીધું,
 બોધિયું [યથું, જન્થું
 ભથું જ. ફ. (હિં. ભયા, સં. ભૂત) (પ)

ભૂખ્યું વિ. ('ભૂખ' ઉપરથી) જોને
ભૂખ લાગી હોય એવું (૨) (લા.)

લાલ્યું (૩) ગરીબ

મન્યુ પુ. (સં.) અગ્નિ (૨) ગુસ્સો

માયું ન. (સર. મ. માયદ્વ; હિં. માયા-
દ્વ) માણુફળ, માપફળ

માયું વિ. ('મારવું' નું બૂ. ફ.-સં.
મારિત) પ્રવાયેલું, ત્રાસેલું; ઉદા.
'વખાનો માર્યો'; 'કુખનું માયું'

મૂયું ન. (સં. પું.) મરણ

-મોયું વિ. (સં. 'મુખ' ઉપરથી)
નામને અંતે '-ની તરફ મોં વાળું'
'ની આઠનાવાળું' એવો અર્થ પતા-
વતો અનુગ

રડયું વિ. ('રડવું' નું બૂ. ફ.) રડા
(અણુગમે પતાવતાં કદીક લાડમાં
શીઓ વાપરે છે)

રહ્યું વિ. (૨) અ. ('રહેવું' નું બૂ. ફ.)
નહારવાચક વાક્ય પછી 'તો બલે'
'બસ' એવા ભાવનો ઉદ્ભાર; ઉદા.
ન જોલ તો રહ્યું.

રોયું વિ. ('રોવું' નું બૂ. ફ.) પીટયું, રડયું
(શીઓની ગાળ)

વાયું પુ. (સં.) પવન (૨) પું. ન બાહી
(૩) ન. વાહ, મૂળી

વાયું ન. ('વા' પરથી) વાચી દીવો
ઓસવાઈ ન જાય એ માટે અંદર
મૂકવા દેવાયકા જેવો- પડખે કાઢ્યા-
વાળો બનાવેલો માટીનો ઘાટ

રનાયું પુ. (સં.) મશિનો પ્રત્યેક તંત્ર-
જોનાથી અવરવેલો હલાવી શકાય છે.

હેયું ન. (સં.) હલ, દિલ, અંતઃકરણ

સાંચું ન. શીઓનું પરસ્પર આલિંગન
જયે. જૈયે અ. (કા.) જ્યારે
તયે, તૈયે અ. (કા.) ત્યારે, તો પછી
નિત્યે અ. (સં. નિત્ય સ. એ. વ.) દરરોજ
લાગ્યે અ. (સં. લાગ્ય સ. એ. વ.)
(લા.) કદાચ, કવચિત્

મધ્યે અ. (સં. મધ્ય સ. એ. વ.)

વચ્ચે, મધ્યમાં (૨) માં, અંદર
વાચ્યે અ. ('વાગવું' નું બૂ. ફ. સ. એ. વ.)

વાગતાં, વાગે ત્યારે (કથાક)

ઐયો વિ. પું. આ, પેમો (કહેવતમાં)
હાયો પું. એક જાતની પીળી માટી (કા.)

ખાયો પું. (ફા.) અંડ વૃષણ

ઘાયો વિ. પું. ('ધા' ઉપરથી) શાપલ
થયેલો (૨) શાપલ થનાથી મરી ગયેલો

(૩) (લા.) દિલ પર અસર કરે તેવું
માર્મિક લખાણ (૪) કાગળનો ધા

ચીયો પું. એક કાળો કડય પદ્યાર, 'ચીચો.
(૨) એક જાતનું નદીના પાણીમાં જાગતું

ધાસ, છેયો

ચૂયો પું. (સં. ચ્યુત) એક મુશ્કેલીદાર,
પદાર્થ, ચૂવો

છા(-છાંચો) પુ. (સં. જાય) પડછાંચો,
છેયો પું. છોકરો [જોળો

છંચો પું પાણીમાં જામતું એક ધાસ, ચીયો
છાંચો પું. (જુઓ 'છાંઈ') શેરડી વગેરેના

સાંકા ઉપરથી ઉતારેલી ઝાલ, છાંઈ

જાંચો પું. (સં. જાત) જનમેનો (જુઓ
'જાંચું')

ટાંચો પું. ('ટાવું' ઉપરથી) જુઓ પાટી
ખેતરમાંથી પળી ઉડાડનારો

ઠાંચો પું. ખાંચો, સપાટી પર નીકળેલો

ગોદા જેવો ટાચો

ટાચો પું. (દ. ડાચ) નાળિયેરને કાત-
રીને કરેલું વાસણ (૨) નાળિયેરનું
ખોખું જેમાં દૂધનો મેર બધાય છે
(૩) ડાખ (૪) (સર. ટાચો) મોટો
ખીસો, ગરજો

ટૂંચો પું. દગસો, ટેકડો

પંડચો પું. (સં. પંડિત) આમડી નિસાળનો

બાહણ મહેતાજી (૨) તીર્થગો

પાથો પું. (દા.; સં. 'પાથ') પુરણી

ટેમલ વાનો પગ (૨) ધોડણું (૩)

જે મૂળ અધૂતર ઉપર ઈમારત બીની

કરવામાં આવે તે (૪) જે બાજુ

ઉપર ત્રિકોણ લીમો રહે છે તે બાજુ

(ગ.) (૫) (લા.) આધાર, મૂળ

પાથો પું. (સં. પાઠ, પ્રા. પાથ) સુખડી

બનાવવા માટે કરેલો ઘી ગોળનો મગ

પાકડ પ્રાપ્તો

પીથો પું. (સં. પીત) આંખને ખૂલે

બાજતો ચીકણા પદાર્થ, ચેપડો

ફાથો પું. (દિં. ફાથા) અંતરમાં બોળેલું

પૂમકું

ફિથો પું. (સં. પ્લીઠા) બરોળ

ખિથો પું. (સં. ખીજ) ઠગિયો (૨)

એક ઝાડ

ભયો પું. (જુઓ 'ભયું') (લા.) માનતા

પૂરી કર્યા પછી પૂજારીની આશિષ

મેળવવી એ (૨) અ. કૃતાર્થતાનો

સંતોષ થયો હોય એમ સંતુષ્ટ

ભાથો પું. ('ભાઈ' ઉપરથી) ભાઈ (લા.)

ભૈથો પું. (સં. બ્રાહ્મ, દિં. ભૈયા, મ.

ભૈયા) ભાઈ (૨) ઉત્તર દિંદનો વનની

(સામાન્ય)

મથો પું. સોગપ્પટ્ટની સોરડમાં રહેતી એક

દિંદુ કાટિયાવરણુ જનનો પુરુષ

માથો પું. (દા.) પૂંછ, ધનનો જમાવ

માથો પું. (દા.) છથો (૨) (લા.)

મન્દ, આસરો (૩) ફરીરનો ઝમો

સોથો પું. (જુઓ 'સોથ' સી) મોટી

સોથ, સોખથો

અમ્મ વિ. (મં.) આગળ રહેલું, પહેલું,

મોખરાનું (૨) મુખ (૩) ન. અણી,

અમ્મ અ. (મં.) અડી ટાચ

અમ્મ ન (સં.) વાણું

અર વિ. (સં.) ઉતાવળું, ત્વરિત (૨)

પું. આરો (પીડાનો)

અર ન. (સં.) ફેંકવાનું હથિયાર (૨)

પાંતિક હથિયાર

અર ન. (મં.) આસુ (૨) મોટી (૩)

અંત્ર ન. (મં.) આંતરકું ખૂણો

આંત્ર પું. (સં.) આંગો

આર પું. પાણીનો વેગ—તાણ

આર સી. (સોહાની) અણી (૨)

પરાણી (૩) મોચીનું ટાંચલું (૪)

વીછીનો કટો

આર પું. સી. કાંછ, ખેડ

આર્દ્ર વિ. (સં.) બીલું (૨) દવલું (૩)

(લા.) મુદ્દ (૪) માયાળુ, લાગણીવાળું

આંત્ર વિ. (સં.) આંતરડાને લગતું (૨)

ન. આંતરકું

આંધ્ર પું. (સં.) (સંજા) તેલુગુપ્રદેશ,

તેલંગણ (૨) વિ. ત્યાંનું વતની

ઈંદ્ર પું. (સં.) દેવોનો રાજા (૨) સમાસ-

માં નામને અંતે 'એઈ' એવો અર્થ

ખતાવે છે; ઉદાહરણ માનવેદ, મૃત્તેદ,
ગર્ભેદ
ઉચ્ચ વિ. (સં.) આકર, જલદ (૨)
(લા.) કોધી (૩) બિહામણું (૪) જળરૂં
ઉચ્ચ ન. (સં. ઉચ્ચ) હૃદય (૨) ખાતી
(૩) (લા.) ધ્યાન, લક્ષ્ય (૪) લાગણી
ઉચ્ચ ન. (સં. પુ.) જીંદ
ઐશ્વર્ય વિ. (સં.) ઇંદુલું—ને લગતું
ઐશ્વર્ય સ્ત્રી. ઉરાઉરી, અસાચકસી (૨)
પુ. દરિયાના પાણીની ઓટ (૩)
નદીના કાંઠા ઉપરનો કૂવો, ઝોરિયો
ઐશ્વર્ય સ્ત્રી. ગર્ભના રક્ષણ તરીકે એના
ઉપર રહેતું પાતળી આમલીનું પદ
(૨) કેરી પાંકવા નાખવી એ
કષ્ટ સ્ત્રી (અ.) કપર (જેમાં મુસ્લિમ-
ખિસ્તી વગરનું મઠકુ દટાયેલું હોય)
(૨) (લા.) મૃત્યુ
કર પુ. (સં.) હાથ (૨) વેશ, મહેસૂલ,
જગાત (૩) લાગો (૪) કિરણ (૫)
(હાથીની) સુંદ (૬) બેની સંચા
(પથમાં)
કાર પુ. (સં.) ક્રિયા, કાર્ય (૨) નિશ્ચય
(૩) ચલન (૪) સંબંધ, વ્યવહાર
(૫) વક્ત્ર, સાખ (૬) મણ (૭)
ફેરકાર
-કાર વિ. (સં.) નામને અતે 'કરનાર'
એવા અર્થમાં; ઉદાહરણ કલ્પકાર (૨)
વર્ણને અતે 'એ વર્ણ કે એનો ઉચ્ચાર'
એવા અર્થમાં; ઉદાહરણ અકાર (૩)
રવાનુકારી સંબંધને અતે 'એ રવ' એ
અર્થમાં; ઉદાહરણ કુતકાર, ફૂંકાર, કુતકાર,
ફિટકાર વગેરે

કાર પુ. (ફા.) કાર્ય, કામ (૨) કામ-
કાજ, ધંધો [માલિકીની પ્રાપ્તિ]
કાર સ્ત્રી. (અ.) મોટરગાડી (ખાનગી
કિર્મી વિ. (મ.) રવાનું વાસની આડીવાળું
ગીચ (૨) અ. પક્ષીનો અવાજ
કીર પુ. (સં.) પોપટ
કૂર પુ. (સં.) ભાત, મધિક્ષા ચોખ્ખા
કૃષ્ણ વિ. (સં.) કષ્ટ પડે એવું (૨) ન-
કષ્ટ (૩) પ્રાયશ્ચિત્ત (મતોપવાસાદિ)
કેર પુ. (અ. કહર) મહાનાશ, ગમ્મળ
(૨) જીલ્મ
કેંદ્ર ન. (સં.) મધ્યબિંદુ (૨) મધ્યમુખ્ય
સ્થાન (૩) ઇષ્ટ લગતી મહત્ત્વ પહેલું
ચોથું અને દસમું સ્થાન (જયો)
કોર સ્ત્રી. (મ. હિં.) વસ્તુને છેડો,
કિનાર (૨) ત્યાં મૂકવાની જગત કે
પટ્ટી (૩) જાણ, જાણ પરનો થોડોક
ભાગ, હાસ
-કોર સ્ત્રી. ('કુ'વર' ઉપરથી) સ્ત્રીઓના
નામને છેડે મુકાતો શબ્દ; ઉદાહરણ
'જોકોર' 'ત્રિમકોર'
કૂર વિ. (સં.) અતિ નિર્દય
ક્ષત્ર ન. પુ. (સં.) ક્ષત્રિય
ક્ષર વિ. (સં.) નાશ પામે એવું (૨)
પુ. જ્ઞા—પ્રાણી
ક્ષાત્ર વિ. (સં. ન.) ક્ષત્રિયને લગતું (૨)
ન. ક્ષત્રિયનું કર્મ (૩) ક્ષત્રિયપણું
(૪) ક્ષત્રિયે તો સમૃદ્ધ, જાતિ (૫)
ક્ષાર વિ. (સં.) ખારું (૨) પુ. ખરાશ-
વાળું તત્ત્વ (૩) ખારો
ક્ષિપ્ર અ. (સં.) તરત જલદી
ક્ષીર ન. (સં.) દૂધ (૨) પાણી (૩)

ખીર (૪) માડનું દૂધ. ઓઠ
 શુદ્ધ વિ. સં. ઘૂંચ, પામર, શુદ્ધક
 (૨) નજીવું [પગની ખરી
 શુર પુ. (સં.) અભો (૨) જાનવરના
 ક્ષેત્ર ન. (સં.) જમીન, ખેતર (૨)
 સ્થાન, જગ્યા, જાગણું તીર્થ (૪)
 (લા.) કાપું કે ધધાનો અવકાશ (૫)
 શરીર, દેહ (૬) રજુખમિ, લડવાનું
 મેદાન (૭) આ, નારી
 ક્ષીર ન. (સં.) કાળમત, મુંડન
 ખર ન. (સં.) મણેડો (૨) (સંગા)
 રાવજીનો લાઈ (૩) (લા.) વિ.
 ઠોક, મૂખ (૪) (રવા.) જોખરું
 (૫) તીક્ષ્ણ (૬) કઠોર
 ખાર પુ. (ફા.) કટિ (૨) વેર, દેવ,
 (૩) ધર્મ, અદેખાઈ [પદાર્થ, ક્ષાર
 ખાર પુ. (સં.) ક્ષાર ખારાણવાળો
 ખીર વિ. રસહીન, નકામું
 ખીર ઓ. (સં.) ક્ષીરા દૂધભાતની એક
 વાની (૨) ન. ક્ષીર, દૂધ
 ખીર ન. એક પક્ષી
 ખુર પુ. (સં.) ખરી
 ખેર ન. (સં.) ખદિર એક ઝાડ (જેમાં)
 થી 'કથો' માય છે.
 ખેર અ. (અ.) લડે, હરે, ફિકર નહિ
 (૨) ઓ. ખેરિયત, સલામતી
 ખેર ઓ. ('ખરવું' ઉપરથી) ધૂળ, ખેરો
 -ખાર વિ. (ફા.) 'ખાનારું' 'ની ટેવવાળું'
 'ખાઉ' એવા અર્થમાં; ઉદા.
 - સકરખાર (૨) પ્રાયઃ નામનો ખાતે
 - અનિષ્ટ લાવ સચવે છે; ઉદા. હરામ-
 ખોર, શરાબખોર

ગર પુ. (સં. મર્મ) કુળની કે જાડના
 થડની અંદરનો ગર્ભ (૨) (લા.)
 મનનો બેદ, મર્મ
 ગર પુ. (સં.) ગેર (૨) ગેરી હગર
 -ગર વિ. (ફા.) 'કરનાર' એવો અર્થ
 સચવતો અનુગ; ઉદા. 'સોદાગર',
 'કારીગર'
 -ગર પુ. જુઓ 'ગીર' પુ.; ઉદા. સિંચગર
 ગાત્ર ન. (સં.) શરીર (૨) શરીરનો
 ભાગ, અવયવ
 ગાર ઓ. (સં.) ગેરિકા-ગેરુને લમણું
 ઉપરથી લીધવા માટે બનાવેલો
 ઝાણ માટી વગેરેનો ગારો
 -ગાર વિ. (ફા.; સર. આ-ગાર; સં.
 કાર) 'કરનાર' એવા અર્થનો અનુગ
 ઉદા. મદદગાર, જુલમગાર
 -ગાર વિ. (મ.) (પ્રાયઃ 'દંડ' સાથે) થણું
 દંડ; ઉદા. દંડગાર
 ગીર પુ. (સં.) ગિરિ) હસનામી ગોસાઈ
 બાવાઓના એક વર્ગનાં નામને આને
 વપરાય છે; ઉદા. કેશવગીર
 ગીર ઓ. (સં.) ગિરિ પુ. ઉપરથી)
 (સંગા) સૌરાષ્ટ્રમાં ગિરનાર પર્વતની
 દક્ષિણે શરૂ થતી બીના દેશવાડા સુધીની
 એક પર્વતમાળા (૨) ન. એ પ્રદેશ
 -ગીર (ફા.) 'વાળુ' 'જાલનાર' એવા
 અર્થમાં નામને આતે આવતો એક
 અનુગ; ઉદા. જહાંગીર, દરતગીર
 ગૂર ઓ. ('ગર'-'ગર્ભ' ઉપરથી) હાડ-
 કાની અંદરનો ગર, ગેરો
 ગૂઢ ન. (સં.) ગીધ, ગરમાડું
 ગેર(-શે) પુ. ('ગરુ' ઉપરથી) ગરેડો

ભૂકો, ખેરો

ગેર પૂર્વ. (ફા.) નિષેધ અભાવ ખોટું
ગુફું એ વં અર્થ દર્શાવનાર પૂર્વગ;
ઉદા. ગેરદાખર, ગેરવર્તન, ગેરમુલક
ગોત્ર ન. (સં.) વંશ, કુળ, 'દ્રાષ્ટ્ર' (કા.)
(કા.) ખાસ મુનિથી શરૂ થતું (૨)
ગાયો વંતી ગમાણુ

ગાર પું. (ફા.) વિચાર, મનન
ગાર પું. ('ગરુ' ઉપરથી) (જાણનાં)
ભૂકો, ગેરો

ગાર પું. જુઓ 'ધોરી', ટારનો સમૂહ
ગાર પું. (સં. ગુરુ) પુરોહિત (૨)
તીર્થનો પંડ્યો

ગાર સ્ત્રી. (સં. ગૌરી) જુઓ 'ગોરમા'
(૨) ગૌરીપૂજન કરનારી કન્યા, ગોરણી
ગૌર વિ. (મ.) ગોરું (૨) ગોળું

ઘર ન (સં. ગૃહ; પ્રા) ગૃહ મકાન
(૨) (પશુપંખીને રહેવાનું) ઠેકાણું
(૩) ધરુ, વરુને રાખવાનું કે પહેર-
વાનું ખોખું ખાનું ઘોડી ઠેકાણું
વગેરે; ઉદા. ચરમાનું ઘર, સોકડીનું
ઘર (૪) મકાનું જે રાશિમાં સ્થાન
હોય તે (લખો.) (૫) કુટુંબ કે (લક્ષ-
ણથી) એનાં આખરે સુખ સંપત્તિ
વ્યવહાર વં (ફા.) (સા.) ધરસંચાર
(લક્ષણથી સ્ત્રી પુત્ર વં) (૭)

ખાનદાન, કુળ

ઘેર અ. (સં. ગૃહે, જૂ. ગુ. ધિરિ)
ઘર તરફ (૨) ઘરમાં

ઘેર પું. ('ધેરતુ' ઉપરથી) ઘેસવ, 'સક-
કર-સ' (ગ.) (૨) સમૂહ, ટોળી (૩)
(૨) સ્ત્રી. કાર પરનો લાગ (૪) ચોટ

લીની આસપાસ રાખેલી ધારી (૫)
ઘેરનાનાનું ટોળું, હોળી ખેલવા
નીકળેલી ટોળી

ઘોર વિ. (સં.) લપાનક, લપગનક
ઘોર પું. (સરં મ.) અવાજ કે સ્વરૂપ
(૨) તંબૂલ વંમાં ખરજ સ્વરના
તારનો અવાજ કે સ્વરૂપ

ઘોર સ્ત્રી. ('ધોરતું' પરથી) જાંઘમાં
નાક ખોલવાનો અવાજ, ધોરણુ

ઘોર સ્ત્રી. (ફા. ગોર) મહત્ત્વ. દાટવાનો
ખાડો, કપરનો ખાડો

ચક ન (સં.) પેડું (૨) કાકર ધારવાળું
એક પ્રાચીન ગોળ - હથિયાર (૩)
સુદર્શન ચક્ર (૪) કુંડાળું, ગોળાકાર
(૫) ધણું ખોટું રાજ્ય (૬) સમૂહ,
સમુદાય, મંડળ (૭) તંત્રમાં વર્ણવેલાં
ગુણથી તાળવા સુધીમાં આવેતાં ૭
મહેતુ ઠાણપણ પ્રત્યેક ચક્રસ્થાન

ચર વિ. (સં.) હાલીચાલી શોકે તેવું
(પ્રાણુવારી) (૨) ફરનારું (સમાસને
છેડે); ઉદા. જલચર, ખેચર,
નિશાચર (૩) પું. લસમ, ખાતમીદાર
(૪) ખેપ કઈ તુલાને મકર રાશિએ
(લખો.) (૫) સ્વાનો પુનર્વસુ અવધુ
ધનિષ્ઠા અને શતતારકા એ નક્ષત્રો
(લખો.) (૬) જન. જુમખ રેખાથી
યાઓતર અંતર બેને કારણે દિવસ
લગિતરો થાય છે. (લખો.) રાષ્ટ્રિય અન

ચર પું. (સં. ચર) હોમ વં ના નિમિત્તે

ચર સ્ત્રી. (મ.) કિલ્લાની આસપાસ
ખોદેલી ખાઈ (૩) ચૂલ, તમણ (ફા.)

ચર સ્ત્રી. (સ્વા.) કપડું વગેરે

ફાટવાનો અવાજ, ચરર
 ચંદ્ર પુ. (સં.) ચંદ્રમા, ચંદિ (૨)
 (લાં) ઉપમદ્ધ (જેમકે શનિને અમુક
 ચંદ્ર છે) (૩) છંદુલું, ટપકું (૪)
 ચાંદો (૫) એકની સંખ્યા (પદમાં)
 ચાત્ર નં. (સં.) યજ્ઞનો અગ્નિ પ્રગટાવવા
 વપરાતો ખેરના લાકડાનો હુકડો
 ચાર પુ. (સં.) જાસસ (૨) ખેપિયો
 ચાર સ્ત્રી. જુવાર બાજરી વગેરેના લીલા
 સહા (જે દોરને ખાવા વપરાય છે)
 ચાર વિ. (મં. અત્વારિ; સરં ફા. ચદાર)
 '૪' (૨) (લાં) થોડુંઘણું, કાંઈક
 ગણનામાં લેવા જેટલું (૩) થોડું, અલ્પ
 ચાંદ્ર વિ. (મં.) ચંદ્રનું - ને ધમતું
 ચિત્ર ન. (મં.) ચિત્રામણ, જાત્રી (૨)
 પદમાં અક્ષરોની એવી રીતે રચના
 કરવામાં આવે કે જેને જુદી જુદી
 પદ્ધતિએ ગોઠવતાં કમળ અસિ વગેરે
 અનેક આકાર થતા હોય, પ્રમથ.
 (કાં. શાં.)
 ચિર વિ. (સં.) લાંબા વખતનું (૨) અ.
 લાંબા વખત સુધી ક્ષિત, તરક
 ચીર સ્ત્રી. ('ચીરવું' ઉપરથી) ચીરી (૨)
 ચીર ન. (મં.) સીએનું એક રેશમી વસ્ત્ર
 (૨) વસ્ત્ર (૩) કોઈ કીમતી વસ્ત્ર
 (પ્રાચ: કટાક્ષમાં)
 ચૂર પુ. ('ચૂરવું' પરથી) ચૂરો, બૂંદો
 ચેર ન. (સરં મ. ચેર) એક જંગલી
 વનસ્પતિ (૨) લાકડાં (કા.)
 ચેત્ર પુ. (સં.) વિક્રમ સંવતનો છઠો માસ
 ચાર પુ. વિ. (સં.) ચોરી કરનાર
 ચોર પુ. (મં.) ચોર. (માણસ), કુંજો

જત્ર ન (સં.) મોટી ભારે જત્રી (૨)
 રાજચિહ્ન તરિકે વપરાતી જત્રી (૩)
 (લાં) રક્ષણ કરનાર, પાલક
 છર પુ. તોર, મઠ (૨) મસ્તી, તાન
 છર પુ. (સં. છુર) અગ્નો
 છર પુ. (સં. ચર) બરુની સોટી
 છર અ. (રવાં) બિલાડીને ભગાડવાનો
 જાત્ર પુ. (સં.) વિદ્યાર્થી [હિંગાર
 છાર પુ. સ્ત્રી. (સં. છાર; પ્રા.) ઈંડાને
 બૂંડો (૨) કૂમ (૩) ધૂળ (૪)
 રાખોડી (૫) શરીર ઉપરની જારી
 (૬) પુ. (લાં) મસર, અભિમાન
 છિદ્ર ન. (સં.) કાણું, આકું, નાકું (૨)
 (લાં) દોષ, ખામી
 છર સ્ત્રી. ('છરવું' ઉપરથી) જુઓ
 'છરટો', ખેર, પાતળો ગડો
 છાર પુ. (સં. છુર) છર, અગ્નો
 જર સ્ત્રી. (સં. જરાય) ચોર, મેકી
 જર સ્ત્રી. (સં. જલકા) જળો (ક.)
 જર વિ. (સં.) જર્ણ, જર્જર
 જર પુ. (ફા.) પેસો, નાણું (૨) સોનું
 (૨) કસમ (સોના રૂપાના તાર) કે
 કસમનું વજ્રતર
 જન્ત્ર ન. (સં. યન્ત્ર) જુઓ 'ભાવાયન્ત્ર'
 (૨) એક જાનનું તંત્રવાદ્ય, જન્તરડો
 (૩) પુ. નં. જુઓ 'જન્તર', તાવીજ
 જર સ્ત્રી. (દે. જુઆરી, જોવારી) એક
 અનાજ, જુવાર
 જાર પુ. (સં.) પૂરં સો સાથે પ્રીતિ
 કરનાર, અભિચારી પુરુષ [દારેહું
 જોર અ. (ફા.) વસ, તાબે, પરાજિત,
 જોર ન. (ફા.) જળ, શક્તિ, કોવત (૨)

અમ, મહેનત (૩) (લાં) ચલણ;
ઉદાં મારું એના ઉપર કાંઈ જોર.
ચાલતું મેથી (૪) ચડતી, તેજ, જોસ,
વેગ (૫) દાખ, ભાર, વજન

જવર પુ. (સં.) તાવ

જાર પુ. (અં.) (સંતા) રશિયાના રાજ-
નો ઇસ્કામ [ઈથિયો (૩) વેર

જેર ન. (ફા. ઝહર) વિષ (૨) (લાં)

ઠાર પુ. ('ઠાકર' પરથી) સુતાર (માનાર્ય)

ઠાર પુ. ન. એસ, સવારે વળતી આ-

કાશી બીનાશ (૨) ટાઢી હવા, હીકળ

ઠાર ન. ઠામ, ઠેકાણું (પ.) (૨) (લાં)

અ. (સરં મ) ઠેકાણેથી ભડી શકે

નદિ એમ, ખરોખર; ઉદાં ઠાર મારવું-

કરવું

ઠેર અ. (સરં 'ઠરવું'; હિં. ઠેરના; મ.

ઠેરજો) ખરી જગ્યાએ, અસહ રચાને

(૨) (લાં) ઠાર; ઉદાં ઠેર રાખવું=

ઠાર મારવું.

ઠાર પુ. (હિં.) એક મીઠાઈ

ઠાર ન. (હિં. ઠોર) ઠામ, ઠેકાણું (૨)

(લાં) અ. ઠેર, ઠાર; ઉદાં ઠાર રાખવું

=ઠાર મારવું

ઠર પુ. (સં. ઠર) ભામ, બીક

ઠાર ન. (ઠા.) ખૂંડનાં બચ્ચાંતું ટાળું

ઠાર પુ. ('ઠર' ઉપરથી) (લાં)

ધસકી, ઠારા

ઠર ન. પરાળ, ડાંગરનું ધાસ

ઠેર પુ. (જુઓ 'ઠેરા') વલોણાની જોળી-

ના કાંઠા પરનું દાંઢણું જેમાં રહી રવાઈ

ઠેર પુ. (હિં.) ઢગલો [ફેર છે

ઠાર ન. (સરં હિં. મ.) માથ બેસવું

પશુ (૨) (લાં) વિ. મુખ

તક સી. ન. (સં. ન.) ધાસ

તત્ર અ. (સં.) ત્યાં

તર વિ. (ફા.) રચકસથી બરેલું (૨)

તાળું (૨) (લાં) ધરાયેલું, તૃપ્ત

(૩) પેસાદાર (૪) મેરુંતું; ચકચૂર

તર સી. (દે.) દહીં દૂધ પરની

મલાઈની પોપડી

તર સી ('તરવું' ઉપરથી) તરવું એ

(૨) નાની ખાડી (૩) પહોળી

હોડી, તરાપો

-તર વિ. (સં., ફા.) વિશેષજીને લાગતો

તુલનાત્મક પ્રત્યય; ઉદાં ઉચ્ચતર;

અદતર

-તર ન સી. આ અનુગ ક્રિયાપદને

લાગતાં નામ બનાવે છે; ઉદાં ધકતર,

બજ્યતર

તત્ર ન. (સં.) વ્યવસ્થા, પ્રવંધ, ગોઠ-

વણ, આયોજન (૨) સિકાત (ન્યા.)

(૩) હિંદુઓનાં એક પ્રકારનાં શાસ્ત્રો

જેમાં મંત્રો પ્રયોગો અને ક્રિયાઓ

ઉપર વધુ ભાર મૂકેલો છે.

તાઝ ન. (સં.) તાંજું

તાર પુ. (પાનો) તા, એક કાગળ

તાર પુ. (ફા.) તંત્ર, દોરો, રેસો (૨)

ધાતુનો જેથીને બનાવેલો તાર (૩)

(લાં) તાર મારફતનો સંદેશો (૪)

કેફની ખુમારી (૫) એક લગન,

તક્લીનતા

તાર વિ. (સં.) ઉત્તમ (૨) તીજો કે

જિઓ (સ્વર) (૩) પુ. કિનારો, સામે

ઝંઠો (૪) અંત, છેડો, મુક્તિ (૫)

તરી શકાય એવી સ્થિતિ (પાણીની)
તીર ન. (સં.) કાંઠા, કિનારો

તીર ન (ફા.) બાણ (૨) પારસી ચોથો
મહિનો (૩) (લા.) (અપરાનો) બોલો
ટોકા

તીમ્ર.વિ. (સં.) વેગચાળી (૨) (લા.)
તીક્ષ્ણ (૩) આકરું, સખત

તૂર ન. સ્ત્રી. (સં. તૂલ) સીમળો આંકડો
ડોડી ૧૦ નાં ફૂલો બારીક રૂ જેવો
પદાર્થ

તૂર સ્ત્રી. (સં. તૂર્થ) શરણાર્થ, તુરાઈ
(૨) ન. એક વાદ્ય (દ્વજા સોડોનું)

તેર વિ. (સં. ત્રયોદશ; પ્રા. તેરહ) '૧૩'
તોર પુ. સાળનો 'શેલર'—ગોળ લાકડું

જેની પર કપડું વણાય એમ પીંટાય છે
તોર પુ. ધૂરી, નશા જેવી ધૂન

થર પુ. (સં. 'રતર') જાડું પડ, વળું (૨)
ચોપડો (૩) ચડતી ઊતરતી વસ્તુ-
ઓનો જથ્થો

થીરં વિ. (સં.) રિથર [(ભૌદ)]
થેર પુ. (પાલિ.) જુઓ 'રથવિર', ટૂલ

થોર પુ. (દે થોહર) કાંટાળી વનસ્પતિ-
ની જાત, ધૂવર (જેમાંથી દૂધ જેવો
ચીડ નીકળે છે)

દર ન. (ફા.) બારણું, દરવાજો
દર પુ. (સર. મ. હિ.) ભાવ, કીમત

અ. વિ. દરેક પ્રત્યેક
દર ન. (સં.) કાઈ પ્રાણીએ જમીનમાં

રહેવાને કરેલું કાણું—જિંદ (૨) પુ.
ખાર પેદા થાય છે તે જમ્યા

—દાર વિ (ફા.) 'વાળુ' અર્થમાં લખ્ખને
છેડે આવતો અનુગ; ઉદા. પૈઆદાર
માત્રદાર

દાર સ્ત્રી. (સં. પું) પત્ની, દારા

દુર ઉપ. (સં.) 'મુરુદ્ધ' 'દુષ્ટ' એવો
અર્થ અતાવે છે; ઉદા. દુર્ગમ, દુર્લભ

દૂર વિ (સં., ફા. દુર) વેગળું, આધું
(૨) અ. વેગળો, આધો

દેર. પુ. (સં. દેવર) દિવર

દેર સ્ત્રી. (ફા.) ઢીલ, વાર

દોર પુ. (અ. દોર) અમલ, સત્તા,
(૨) (લા.) દમામ, ભલોડા

દોર પુ. (સં.) જાડું દોરડું (૨) પુ.
સ્ત્રી. પતંગની દોરી [બાકું]

દોર ન. (સં.) બારણું (૨) ખાગો,
—ધર વિ (સં.) ધારણ કરનાર (સમાસને

અંતે); ઉદા. મણિધર, શશધર,
વિદ્યાધર

ધર સ્ત્રી. (સં. ધુરા) ધૂંસરી, ધુરા (૨)
બળદ જોડાતો થાય ત્યારથી ગણાવું

એનું વર્ષ (૩) શરૂઆત
ધર સ્ત્રી ('ધરવું' ઉપરથી) ધરપત,

સતોષ, વિદ્યાસ

ધાર સ્ત્રી. (સ. ધારા) હથિયાર કે
ઓખરની ઝીણી કોર (૨) પ્રવાહી

પદાર્થની પાતળી ધારા, શેડ (૩)
(લા.) કોરણ, કિનારો

ધીર વિ. (સં.) ધૈર્યવાન; આગ (૨)
નિશ્ચય (૩) ગંભીર, કઠેલ

ધીર સ્ત્રી. (સં. ધૈર્ય; પ્રા. ધીર) ધીરજ
(૪) બરોસો, પતીજ

ધુર સ્ત્રી. ન. (સં. ધુરા સ્ત્રી.) ધૂસરું
(૨) (લા.) આગલો ભાગ

ધૂમ્ર પુ. (સં. ધૂમ) ધુમાડો (૨)

વિ. ધુમાડાવાળું (૩) ધુમાડના
 રંગનું, જૂખરું
 નક પુ. (સં.) મગર
 નમ્ર વિ. (સં.) નમનથીય, વિનયો
 નર પુ. (સં.) પુરુષવાચક પ્રાણી (૨)
 મનુષ્ય (૩) (લા.) ચણિયારામાં ફરતો
 કમાડનો ખીસો (૪) (સંજ્ઞા) એક
 ઝાડ [કૃત્તેત્યય; ઉદા. કરનાર
 નાર (જૂ. ધ. 'નહાર') કર્તૃવાચક
 નાર સ્ત્રી. (કનકમાંથી) ગલીકંડાની
 રમતમાં એક દાવ (ત્રણનો)
 નાર પુ. (સં.) પાણી (૨) મનુષ્ય
 મોત્રો સમૂહ
 નાર સ્ત્રી. (સં. નારી) નારી, સ્ત્રી
 નિરૂ ઉપ (સં.) જુઓ 'નિરૂ', 'થીમુક્ત'
 'બહાર' એવો અર્થ. અત્રાવે છે;
 ઉદા. નિર્જામ, નિરાધાર
 નીર ન પાણી (૨) (લા.) દમ, કસ
 નૂર ન. (અ.) તેજ, પ્રકાશ (૨) ઉપ-
 ડાવવાનું બાકું, નોર
 નેત્ર ન. (સં.) આંખ
 નોર પુ. ન. (અ. 'નૂર') બાકું
 પત્ર ન. પાકું (૨) પાખ (૩) (લા.)
 ચિટ્ટી (૪) છાપું, વર્તમાન પત્ર
 પર અ (સં. ઉપરિ, પ્રા. ઉપિપરિ) ઉપર
 પર ઉપ. (સં. પરિ) સં. 'પરિ' ઉપસર્ગ-
 ના અર્થનો તદ્દલત્ત ઉપસર્ગ; ઉદા.
 પરકમ્મા, પરખીડિયું, પરહરયું
 પર વિ. (સં.) પારકું (૨) અન્ય,
 ખીણું (૩) દૂર, અતીત (૪) પછીનું,
 ઉત્તર (૫) શ્રેષ્ઠ
 પર ન. (ફા.) પીછું

પાત્ર વિ. (સં.) યોગ્ય, લાયક (સમાસ-
 માં); ઉદા. દાનપાત્ર (૨) ન. વાસણ
 (૩) નદીના બે કાંઠા વચ્ચેનો ભાગ,
 પટ (૪) નાટકમાં વેશ લેનાર (૫)
 કથા કે વાતમાં આવતી વર્ણ વ્યક્તિ
 (૬) અધિકારી, લાયક પુરુષ (૭)
 સ્ત્રી. વેશ્યા, પાતર
 પાર પુ. (સં.) છેડા, અંત (૨) હદ,
 સીમા (૩) કાંઠા, તીર (૪) (લા.)
 જોડા મર્મ, બેદ
 પાર પુ. (સં. પ્રકર) કરસણ કાપીને
 સુકાવા માટે કરેલો પ્રત્યેક નાનો ઢગલો
 પાર સ્ત્રી. (દિ. પારી) બરણી, લાખેલું માટકું
 પીર પુ. (ફા.) મુસલમાનોમાં પવિત્ર
 ગણાતો પુરુષ સંવદ (૨) એવો
 પવિત્ર શૂતાતમા
 પુત્ર પુ. (સં.) દીકરો
 પુનરૂ અ. (સં.) ફરીતે, ફરીથી, (૨)
 સમાસમાં પૂર્વ પદ તરીકે 'ફરીતું'
 'ફરીતે થતું' એવા અર્થમાં; ઉદા.
 પુનર્જન, પુનર્જન્મ, પુનર્જવ
 પુર ન (સં.) શહેર
 પુર વિ. (ફા.) પૂર, બરણું (સમાસમાં
 , પદ તરીકે આવે છે); ઉદા. પુરણહાર
 પુર પુ. ન. (સં.) ચંદન વગેરેનું તિલક
 પૂર વિ. (સં. પૂર) પૂરપૂરું, સપૂર્ણ (૨)
 ન. નવા પાણીનું નદીનાખામાં જોસખંધ
 આવવું એ, રેલ (૩) પૂરણપોણી વાનું
 પૂરણ (૪) અ. નામને અંતે 'જેટલું-
 નામાપે' 'સુધી, પર્વત' એવા અર્થમાં;
 ઉદા. ચોખ્ખાપૂર, વાંસપૂર
 પેર સ્ત્રી. (સં. પ્રકાર, પ્રા. પવર) પ્રકાર,

રીત (૨) (લા.) ખચર (૩) તદખીર
 પેર પુ. (હિ.) પગ
 પેર સ્ત્રી. (સં. પ્રકરી) પેરાઈ
 પેર ન. (સરં 'પેર') જામફળ
 પોર ન. (સં. 'પુર' ઉપરથી) પરું, ગામ
 પાસેની નાની વસાહત (૨) (સંગા)
 ગોરાબટ્ટનું એક બંદરી સહેર-પોરગંદર
 પોર અ. (સં. પરુન) ગમે વર્ષે કે આ-
 વને વર્ષે
 પૌત્ર પુ. (અં.) દીકરાનો દીકરો
 પૌર પુ. (સં.) સહેરી
 પ્યાર પુ. પ્રેમ, હેત
 ફેર પુ. (દિ.) ફરક, તફાવત (૨) તમ્મર
 (૩) પેચ (૪) ઘેરાવો (૫) લુગડાની
 ફડકે (૬) ચક્કર, વધારે પડતું ફરવાનું
 ચતું એ (૭) ફેરવવાની ખીલી; ઉદા.
 લવિંગિયાનો ફેર (૮) અ. ફરીથી
 ફોર સ્ત્રી. (અ.) ફોરમ, મુગધ, સુવાસ
 (૨) (લા.) આખર
 બર પુ. (ફા.) પતો (૨) જાત (૩) માલ
 (૪) અ પ્રમાણે (૫) પર, ઉપર
 (૬) વિ. સફળ, પૂરતું (૭) જોડતું
 યોગ્ય
 બહિર અ. (સ.) બહાર (પ્રાય: સમાસમાં),
 ઉદા. બહિરકાર, બહિર્ગમન
 બાર પુ. (અરં મ. બાર=૪૫મ) બંદક
 વગેરેનો અવાજ
 બાર ન. (સં. દાર) બારણું (૨) (લા.)
 અંગણું (૩) કેલી
 બાર વિ. (સં. દાદશન, પ્રા. બારહ) '૧૨'
 બીર સ્ત્રી. (અં.) એકે વિલાયની
 (પીવાનો) દાર

બોર ન. (સં. બદર) બોરડીનું ફળ (૨)
 (લા.) સ્ત્રીઓનું એક ઘરેણું
 ભદ્ર ન. (સં.) મોટા કાટની અંદરનો
 નાનો કાટ; ઉદા. અમદાવાદ પાટણ
 વગેરેનું તે તે સ્થાન (૨) ભદ્ર
 ભેદ્ર વિ. (સં.) બહુ (૨) કન્યાશુભ્રી
 (૩) માંગલિક (૪) ભાગ્યશાળી (૪)
 ન. કન્યાશુ (૫) સોનું (૬) સંગીતમાં
 એક અવાજ
 -ભર અ. ('ભરવું' ઉપરથી) નામને અંતે
 લાગતાં 'એના જેટલું' 'તે બહુ આખું'
 એવો અર્થ થાય છે; ઉદા. કાશુભર,
 દિવસભર
 ભર વિ. બરોબર જામેલું, ભરપૂર, પરિ-
 પૂર્ણ; ઉદા. ભરજીવાની, ભરજોધ
 ભર પુ. જુઓ 'ભોર', ધાસપૂજા વગે
 રથી ભરેલું માકું, ભોર
 ભાર પુ. (સં.) વજન, બોજ (૨)
 ચોવીસ મણતું વજન (૩)
 ૨૦૨૧૭૪૦૦૦ની સંખ્યા (૪) વીસ
 તોલાનું કે એક તોલાનું વજન (૫)
 (લા.) અપચો, અજીથું (૬) જવાબ-
 દારી (૭) વિસ્તાર (૮) વજન
 વક્કર, વટ (૯) ભાર, પાડ (૧૦)
 અમુક તોલ જેટલું; ઉદા. પેસાભાર,
 રતિભાર (૧૧) (ધણું ખરું પું. અ. વ.)
 મણું, મુંગસ; ઉદા. તારા બોલના તે
 શા ભાર! (૧૨) મહદશા કે મંતર
 જંતરની અસર (૧૩) જથો, સમુદ
 ભૂર વિ. મૂર્ખ (૨) લુચ્ચું (૩) (સ)
 નામશેષ
 ભેર અ. ('ભરવું' ઉપરથી) સખને

લાગતાં 'એ સાથે' 'સહિત' એ અર્થનું
 અવ્યય બનાવે છે; ઉદા० હોંસબેર,
 ચોતિયાબેર, રંગબેર
 લોર પું. સ્ત્રી. (દિ.) પરાદિયું
 લોર પું. લુઓ 'બોળ'
 લોર અ. ભોરભોર, સમાપ્ત
 લોર પું. (સં. બાર) ધાસના પૂજાથી
 બરેહું ગાહું (ર) ગાહું બરામ તેટલો
 જથો [છોને, બસે
 મર અ. ('મરવું' ઉપરથી) (લા०) હરો,
 મંત્ર પું. (સં.) મંત્રણા, મસલત,
 વિચારણા (ર) વૈદિક સાહિત્યની પ્રત્યેક
 ઋચા-કડી (૩) (લા०) સાધના માટેનો
 તાત્ત્વિક શબ્દસમૂહ
 મંદ્ર વિ. (સં.) ધીમુ, ગંભીર (સર)
 (સંગીતના ત્રણ પ્રકારના રસો-
 માનો એક)
 માત્ર વિ. (સં.) નાંખેને લાગતાં 'એ
 બધું' 'સધણું' એવો સમગ્રતાવાચક
 અર્થ બતાવે છે; ઉદા० માથુસમાત્ર
 (ર) બહુવીદિ સમાસમાં ઉત્તરપદ તરીકે
 'માપ કે પ્રમાણનું' એ અર્થમાં;
 ઉદા० અશુભિમાત્ર, રજમાત્ર
 માત્ર અ. (સં.) કેવળ, ફક્ત
 માર પું. ('મારવું' ઉપરથી) મારવું એ,
 તાડનું (ર), મરણ, મૃત્યુ (૩) (લા०)
 મારો (૪) વિપુલતા
 માર પું. (સં.) કામદેવ (ર) (બીજા)
 આસુરી સંપત્તિઓની અધ્યક્ષ કલ્પેલી
 શક્તિ, સેતાન
 મિત્ર પું. (સં. ન) બાઈજાંધ (ર) (મં.
 પું.) સ્પર્શ

મિશ્ર વિ. (સં.) સેળભેળવાળું, મિશ્રિત
 (ર) પું. માન આપવા યોગ્ય પુરુષના
 નામને અંતે લાગે છે; ઉદા० મંડન-
 મિશ્ર (૩) બિહારી શાક્તજોની એક
 અટક
 મોર પું. (ફા) અમીર (ર) એ નામની
 એક જાતિનો માથુસ (ખાસ કરી
 શરણાર્થ વગાડનારી)
 મુત્ર ન. (સં.) મૂતર, પેશાબ (ર)
 (લા०) વીર્ય, ધાતુ
 મેર પું. (સં. મેરુ) માળાની શરૂઆતનો
 મોટો મથ્થો (ર) શિરોમથ્થિ, મુગટ
 (૩) જેના પર ચલમ રહે છે તે
 હુકાનો ડોથો (૪) (સંઘ) મેરુપર્વત
 (૫) (૫) તાંબાનું એક મોટું વાસણ
 મેર પું. એક જાણું, મોગડ-ગરડામાં
 વસતી એક કાટિયાવરણ જાતિ
 મેર સ્ત્રી. બાળૂ, દિશા
 મેર અ. ('મરવું' પરથી) મર ! (અ)
 મોર પું. (સં. મધુર) એક પક્ષી, મધુર
 મોર પું. (સં. મુખર) બરડાના જે
 લાગમનો કોઈ એક (ર) (કિંગ્ડમ)
 મૈન્યની આગલી હરણ
 મોર પું. (સં. મુકુર) આંખા આંખલી
 વગેરેની ફલમજરી (ર) ધોડાના
 માથાનો ચણગાર [મોખરે
 મોર અ. (સં. મુખર) આગળ, પૂર્વે,
 મોર સ્ત્રી. (લુઓ 'મોર' અ.) મુખમુદા,
 ચહેરાનો દેખાવ
 મત્ર અ. (સં.) જ્યાં
 મત્ર ન. (સં.) સંજો (ર) લુઓ 'જંતર'
 યાર પું. (ફા) દોસ્ત (ર) આરાક

રંધ ન (સં.) છિદ્ર, કાણું (૨) (લાં) દોષ

રંધ્ર ન. (સં.) દેશ (૨) રાજ્ય
રીર ઓ રાડ, જામ

રુદ્ર વિ. (સં.) ભયંકર, ભયાનક (૨)
પુ. (સં.) મહાદેવ

રોદ્ર વિ. (સં.) રૂઢ સંબધી (૨) ભયંકર,
ઉમ્ર (૩) પુ. રોદ્રપણું, રુદ્રતા (૪)
કાવ્યના નવ રસમાંનો એક, ભયાનક
રસ (કાં શાં) [હર

હાર સ્ત્રી. (સં.) હહરી (લાં) હાંખી
હોદ્ર પુ. ન. (સં.) હોધરનું, ઝાડ
વક્ર ન. (મં.) મુખ (૨) પુ. એક છંદ
(અનુષ્ટુબને પ્રકાર) (પિંગળ)

વક્ર વિ. (સં.) વાક્ર (૨) (લાં) વાક્ર
વળ ન. (સં.) ફધીચિ ઋષિનાં હાડકાંનું
ખનેલું ઇંદનું આયુધ (૨) આકાશી
વીજળી (૩) ફધની દાંડી

વર વિ. (સં.) ઉત્તમ (૨) નામને લાગેતો
'શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ' એવો અર્થ; ઉદા. પંડિત-
વર, નૃપવર (૩) પુ. વરરાજા (૪)
પતિ (૫), વરદાન

વસ્ત્ર ન (સં.) કપડું, લગડું માપ
વાર પુ. (મં. માડ) તથા કૂદે જેટલું
વાર અ. (સં.) 'વાર' ઉપરથી નામને
અંતે 'પ્રમાણે' 'અનુસાર' એવા

અર્થમાં; ઉદા. ક્રમવાર, ગોત્રવાર
'વાર વિ. (ફા.) 'વાણુ' એ અર્થમાં
નામને લાગેતો અનુચ્છ; ઉદા. ઉમેદવાર
વારે પુ. (સં.) અડવાડિયાનો દરેક
દિવસ (૨) સ્ત્રી. (પુ. સુરત, તરફ)
વખત, સમય (૩) વખત, ફેરા (૪)

(લાં) દીલ, વિલંબ

વાર ન. (સં. વારિ) વારિ, પાણી (૫)
વિપ્ર પુ. (સં.) બ્રાહ્મણ

વીર વિ. (સં.) થર, -પરાક્રમી (૨)
પુ. એવો પુરુષ (૩) (લાં) વીરો,
ભાઈ (૪) એક જૂત (૫) વીર રસ
(કાં શાં) (૬) (સંજ્ઞા) મહાવીર
સ્વામી તીર્થંકર (જૈન)

વૃત્ર પુ. (સં.) (સંજ્ઞા) એક અસુર
જેને ઇંદ્ર મારેલો

વેત્ર ન. (સં.) નેતર (૨) છડી
વેર અ. (સં.) 'વેલા' -સમય ઉપરથી)
લગી, સુધી [દેષ એર

વેર ન. (સં.) વૈર) યત્રુવટ (૨) (લાં)
વેર ન. (સં.) વેર, યત્રુવટ

વ્યઞ વિ. (સં.) વ્યાકુળ અસ્થિગ,
વ્યાધ પુ. (સં.) વાધ [મહારાષ્ટ્ર

શક પુ. (સં.) ઇંદ્ર
શર સ્ત્રી. (અ. શરમ) નિયમ, કાયદો

શર પુ. ન. (સં.) જાણ (૨) પાંચની
સંજ્ઞા (પદમા)

શસ્ત્ર ન. (સં.) (મારવાનું) હથિયાર
શાર પુ. (સરં મ. શાર, સાર) કાણું-
છિદ્ર (ખાસ કરી લાકડામાં), વેદ

શાસ્ત્ર ન. (સં.) ધર્મમંથ (૨) કોષપણ
વિષયનું તાત્ત્વિક તેમજ વ્યવસ્થિત

ગાન આપનાર મંથ કે મંથસમૂહ
શિર ન. (સં. શિરમ) માથું (૨) ટોચ,
મથાળું (૩) (લાં) હરકરની

આગલી હાર

શીઘ્ર વિ. (સં.) સત્વર (૨) અ. જલદી
શુક પુ. (સં.) એ નામનો મહ (૨)

શુકવાર (૩) (સંઝા) દાનવોના ગુરુ
 શુકાચાર્ય (૪) ન. વીર્ય, ધાતુ
 શુક પુ. (અ.) આભાર, ઉપકાર (૨)
 મુભાગ્ય (૩) ક્રોધ [સફેદ
 શુભ વિ. (સં.) ઉચ્ચવર્ણ (૨)
 શદ પુ. (સં) હિંદુઓમાં યોથી
 વર્ણનો માણસ [પુ. ગરવીર
 શર વિ (સં.) બહાદુર, પરાક્રમી (૨)
 શર ન. (સં. શીર્ષ, બહાદુરી (૨) (લઃ) ૦
 શરસો [ચાળીસમો ભાગ
 શર પુ. (દ. સેર) એક તોલ-મણનો
 શર પુ. (ફા.) વાધ (૨) સિંહ (૩) ચિત્તો
 શર સ્ત્રી. (અ. શિશર) કવિતાની કડી
 (ફારસો ઉદ્ધૃ વગેરેમાં)
 શર પુ. (અ.) ધંધા માટેની પંતલાળી
 મૂકી કે બાગીદારીનો નકી કરેલો
 હિસ્સો (૨) એનું ખત
 શર પુ. (ફા.) કાલાહલ, ધોંધાટ
 શ્રોત્ર પુ. ન. (સં.) કાન
 સત્ર ન. (સં.) યજ્ઞ શર યજ્ઞ પૂરો
 થાય ત્યાંસુધીનો (૧૩ થી ૧૦૦)
 દિવસનો સમય (૨) યજ્ઞ (૩) લાંબી
 રમતઓ વચ્ચેનો સાળાના અભ્યાસનો
 સમય-ભાગો, 'ટર્મ' (૪) (લા.) ૦
 સદાચત
 સર ન. (સં. સરસ) સરોવર
 સર સ્ત્રી. (દ. સરિયા) ગળામાં
 પહેરવાની સેર, સાંકળી (૨) દોરીનું
 પાંખિયું (૩) વાવ ફવાની સરવાણી
 સર પુ. (અ.) અંગ્રેજી રાજ્યમાં અપાતો
 હતો તેવો એક ઇલાકાત (૨)
 સાહેબ (દારૂકુલ કોલેજમાં વંશમાં

અધ્યાપકને માટે વપરાતું સંબોધન)
 સર પુ. (અ. સેર) લિમિટેડ કંપનીની
 થાપણનો હિસ્સો-ભાગ, શેર
 સર વિ. (ફા.) 'વહુ' ના અર્થમાં શબ્દની
 આખણ; ઉદા. સરસૂત્રો, સરમુખત્યાર
 સર પુ. (સર ૦ ફા. મ.) (ધણ) ખરું બ.
 વ માં) પતાની રમતમાં અમુકનું
 પ્રાધાન્ય. હુકમ [જિતાયેલું
 સર વિ (સરજા હિં. મ.) તામે, અધીન,
 સર પુ. બ. વ. (વ્યાજ ગણવામાં)
 મુદ્દલ અને મુદતના મહિનાનો
 ગુણાકાર
 સર અ. (સર ૦ મ.) 'પ્રમાણ' 'ફો' એ
 અર્થમાં નામની કે વશેષણની સાથે;
 ઉદા. કપડેસર, માફકસર (૨) 'માટે'
 'અર્થે' એ અર્થમાં નામની સાથે;
 ઉદા. ધંધાસર, કામસર
 સર વિ. નિરર્થક પૂરંપદ તરીકે; ઉદા. ૦
 સરસમાચાર
 સાથ વિ. (સં.) સમમ, તમામ
 સાર પુ. (સં.) તત્ત્વ, રહસ્ય. (૨) સત્ત્વ
 (૩) ખેર જેવા લોકકર્તા - સંસ્કરનો
 કંકણ ભાગ
 સાર સ્ત્રી સંભાળ (૨) સદાય, મદદ
 સાર્વ વિ. (સં.) બહુ, બીનાશવાળું
 સાંદ વિ (સં.) ધન, ગાદ (૨) ધોર (૩)
 (લા.) સિંગધ, ચોકણું (૪) નોરદાર,
 સયોટ (૫) રમ્ય, મનોહર
 સિર ન. (અ. સિરસ) શિર, માથું
 સીર પુ. સંગીતમાં એક અલંકાર
 મુર પુ. (સં.) દેવ
 સત્ર ન. (સં.) કોશ, તાર્તણો (૨) સતર

(૩) નિયમ વ્યવસ્થા (૪) પ્રાચીન
શાસ્ત્રકારોએ રચેલાં મૂળ સંક્ષિપ્ત
વાક્ય કે એનો અર્થ (૫) ખોય તરીકે
સ્વીકારેલું દૂરું વાક્ય (૬) 'કેમ્બુલા'
(ગ.) (૭) 'પ્રોપોઝિશન' (ગ.)
સૂર પું. (સં.) સૂર્ય (૨) (સંગી) વજ-
માપાનો સમય કવિ સૂરદાસ
સૂર પું. (સં. ૨૧૨) અવાજ, સ્વર
(સંગીત)
સૂર સ્ત્રી (ફા.) હવા ખાતી, એ સહેલ
સૂર સ્ત્રી. (દિ. સરી) જે દોરામાં મોતી
મથુકા વગેરે પરાંખા હોય તે, એવો
માળા, સર
સૂર સ્ત્રી. ધાસનું 'ચરુ' પાન કે સળી
(૩) નધાર, ધારા (૪) સિંગ,
નસ (૫) પાણીની ફટ, સરવાણ
(૬) પું. મોર્ગ, સેરડો
સૂર વિ. (સં.) સૂર્ય સંબંધી
સ્તર પું. (સં.) થર
સ્તોત્ર ન. (સં.) કોઈપણ દેવની હોદ્દા-
બદ્ધ સ્તુતિ, સ્તવન
સ્થિર વિ. (સં.) હાલતું ચાલતું ન હોય
તેવું (૨) (લાં) દડ, અટલ (૩)
નિત્ય (૪) નિશ્ચિત
સ્મર પું. (સં.) (સંગી) કામદેવ
સ્વર પું. (સં.) અવાજ, સૂર, ધ્વનિ
(૨) (વ્યા.) જેનો પૂર્ણ ઉચ્ચાર કોઈની
મદદ વિના યદ્ય શકે તેવો વર્ણ (૩)
સંગીતના સાત સરમના દરેક
સ્વૈર વિ. (સં.) મરજ માફક વર્તનાર,
સ્વચ્છંદી, નિરંકુશ
હર પું. (સં.) ચંકર, મહાદેવ (૨)

વિ હરનાગ, લેનાર (સમાસને છેડે);
ઉદા. મનોહર
હર વિ. (ફા.) દરેક પ્રત્યેક
હર પું. (સં.) ૧૪વી મોટી માળા (૨)
ગળામાં પહેરવાનું એવું મોટું ધરેલું
હાર સ્ત્રી. ('હારવું' ઉપરથી) પરાજય
હાર સ્ત્રી. ઓળ પંક્તિ
હિંસ વિ. (સં.) હિંસક, ધાતક, કૂર
હીર પું (સં) એક જંદ (પિંગળ)
હીર ન. રથમ (૨) (લાં) તેજ, કાંતિ
(૩) સત્ત્વ, દેવતા (૪) પ્રેમ, પ્યાર
(૫) હિંમત
હુર પું ('હેરુ' ઉપરથી) ખાતમીદાર,
જાસસ
હુર સ્ત્રી ગર્ભિણી સ્ત્રીને ચતી જીલ્લી
વગેરેની રિયતિ
હોત્ર ન. (સં.) હવન, હોમ (૨)
હવનનો કુંડ
આર્દ્રા સ્ત્રી. (સં.) છડું નક્ષત્ર (જ્યો.)
એરા પું. જ. વ નહોર, પંગલ (૨)
સ્ત્રી પકડ (૩) કમળને પહોંચ
કશ પું. જ. વ (સં. કરક) આકાશમાંથી
પડતા કુદરતી જરફના ઢુકકા
કોરા પું એક પક્ષી
ક્ષિપ્રા સ્ત્રી. (સં. 'ક્ષિપ્ર' જલદી ઉપરથી)
ખીચડી (૨) (સંગી) ઉલ્લંગન પાસેની
એ નામની પ્રસિદ્ધ નદી
ગૂરા પું જ. વ. (જુઓ 'ગૂડા') પગ
ધોરા સ્ત્રી (સં. 'ધોર'—લપ્તનક) વિ.
(લાં) રાત્રિ
ચિત્રા સ્ત્રી. (સં.) ચૌદમું નક્ષત્ર (જ્યો.) (૨)
એક જંદ (૩) જુઓ 'ચિત્રવતી'

ગાંધાર ગામની એક મૂર્છના (સંગીત)
 ધાત્રા સ્ત્રી. (સં.) વિદ્યાર્થિની
 ધારા વિ. (ખ. વ.) પિતૃવાળા તીખા
 (ઓડકાર) [વૃજકારમાં]
 ધારાં ન. ખ. વ. ધારા જાતિના મુખ્યસ
 જરા વિ. અ. (અ.) સગાર, થેડું
 જના સ્ત્રી. (સં.) વહાવરથા (૨) સાપની
 કાંચળા
 જાત્રા સ્ત્રી. (સં. યાત્રા) તીર્થોની મુસાફરી-
 એ જવું એ (૨) દેવ કે મહાપુરુષને
 નિમિત્તે થતો મોટો સમારંભ કે મેળો,
 જાતર (૩) (લાં) ભરણુપોષણનો માર્ગ
 તંદ્રા સ્ત્રી. (સં.) નિદ્રાના મેનવાળું
 અ. જસ-મુસ્તી
 તારા સ્ત્રી. (સં.) આકાશમાં ઝબૂકતો
 ગોળો, તારો અથવા ગ્રહ (૨) આંખની
 કાકી (૩) (ગેરા.) વાલી વાનરની સ્ત્રી
 (૪) હરિશ્ચંદ્ર રામની સ્ત્રી
 તીમ્ના વિ. સ્ત્રી. (સં.) દીપ્તા શ્રુતિનો
 એક અવાતર લેહ (ગેળીત)
 તૂરા પું. ખ. વ. (અ. તૂરંદ) તોરા,
 છોગાં [દાણા, તુવેરા
 તૂરા પું. ખ. વ. (સં. તુવર) તુવેરા
 તૂરા સ્ત્રી. (સં.) ઉતાવળ, ઝડપ
 ટંદ્રા સ્ત્રી. (સં.) દાઢ
 દારા સ્ત્રી. (સં. 'દાર' પું.) પત્ની
 દારા અ. (સં. 'દારમ') મારફતે
 ધરા સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી, ધરણી
 ધારા સ્ત્રી. (સં.) પરંપરા, દાર (૨)
 પ્રવાહોની, ધાર-સેક (૩) (લાં) દૃષ્ટિ
 ધીરા વિ. સ્ત્રી. (સં.) 'ધીર' પું સ્ત્રી-
 લિંગ (૨) સ્ત્રી. નાગિકનો એક

પ્રકાર (કાં. શાં)
 ધુરા સ્ત્રી. (સં.) ધુસરી
 નિદ્રા સ્ત્રી. (સં.) ઊંઘ
 પરા વિ. સ્ત્રી. (સં.) શ્રેષ્ઠ કોટિ (૨)
 સ્ત્રી. વાણીનાં પરા પશ્યંતી મધ્યમા
 અને વૈષ્ણી એ ચાર રૂપમાંનું પ્રથમ
 પરા ઉપ. (સં.) નામ કે ક્રિયાને લાગતાં
 'પાણું'. 'જનકું' એવા અર્થમાં; ઉદા.
 પરાજય (૨) 'અતિશય' 'ખૂબ'
 'હેવટનું' એ અર્થમાં; ઉદા. પરાક્રમ
 પેરા પું. (અ.) ફકરા, કડિકા, વાક્યખંડ
 ભદ્રા સ્ત્રી. (સં.) ગાય (૨) (સં. યા) ડુર્ગા
 (૩) કૃષ્ણની એક પટરાણી (૪)
 બીજ સાતમ કે બારસ તિથિઓ
 (બો.) (૪) ગળી, નીલી (૬) ગોકર્ણી
 લોરા ન. (હિં.) એક પક્ષી
 માત્રા સ્ત્રી. (સં. બારાખડીમાં. ઉપર
 મુકાવું ( ) આવું ચિહ્ન (૨)
 કાળમાં કે સંગીતમાં સમયની ગણ-
 નાનો એકમ; કળ (૩) ધાતુની ભરમ,
 રસાયણ (૪) માપ, પ્રમાણ
 મારા પું. ખ. વ. ('મારડું' ઉપરથી) કિલ્લા-
 ની દીવાલમાં રખાતાં બાકાં ગોખા
 મુદ્રા સ્ત્રી (સં.) છાપ, મહોર (૨)
 વીંટી (૩) સિક્કો (નાણું) (૪)
 ગોસાંધિઓની કાનની કડી (૫)
 જાતીએ કે દાથે મારેલો કામ કે
 છાપ (૬) મુખાકૃતિ, ચહેરાનો દેખાવ
 (૭) અમુક પ્રકારનો અંશવિન્યાસ
 (દહ્યોગ અને કાં. શાં) (૮) સંધ્યા-
 વંદન કરતી વખતે દાથ કે આંગળીની
 બનાવતો અંગકાર

યાત્રા સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'ગત્રા'
 વરાં અ. (જુઓ 'વાર' અ.) વેળા, વખત;
 ઉદા. 'લાખવરાં'
 વીરા સ્ત્રી. (સં.) એક સુમધી પદાર્થ
 શિશ સ્ત્રી. (સં.) રક્તવાદિની, નસ
 શેરા ન. એક પક્ષી
 સરા સ્ત્રી. (ફા.) (જુઓ 'અરાધ') મુસા-
 ફરખાનું, ધર્મશાળા
 સરા સ્ત્રી. ('સરવ' ઉપરથી) પ્રવાહ;
 ધારા [લગનસરા
 સરા સ્ત્રી. ઝાલુ, મોસમ; ઉદા.
 સારિં ન. બ. વ. (જુઓ 'હાર્ગ') ચોરી
 કરતા હલકી જાતના રખડતા એક
 વર્ગના લોક, છારાં
 મુરા સ્ત્રી. (સં.) મદિરા, પીવાનો દારૂ
 મુરા સ્ત્રી. (અ.) કુરાનનો અભ્યાય
 હોરા સ્ત્રી. (સં.) અઢી ઘડી, એક
 ઠંઠાકે (૨) એક, રાશિ કે જાનનો
 અર્ધો ભાગ (જુઓ) (૩) જન્મકુંડળા કે
 એના ઉપરથી કોવિંદ, લાખવાની
 વિદ્યા
 અત્રિ પુ. (સં.) (સંસાર) સંપત્તિમાંના
 અત્રિ પુ. (સં.) પર્વત [એક ત્રણ
 અરિ પુ. (સં.) રાત્રુ, દુસ્ત્રમન (૨)
 (લા.) કામ કે.ધ લોભ મોહ
 મદ મત્સર એ છ વિકાર (૩) છ
 માટે વપરાતી ગંસા (પદ્યમાં)
 અધિ પુ. (સં.) પગ (૨) ચરણ
 પરિ ઉપ. (સં.) 'ચારે તરફનું' 'પરિપૂર્ણ'
 એવો અર્થ જતાવે છે; ઉદા. પરિ
 જન, પરિક્રમા, પરિગણના, પરિપાલન
 પ(-પિ)રિ સ્ત્રી (જુઓ 'પેર') પ્રકાર

ભૂરિ વિ. (સં.) ઘણું, વધારે, પુષ્કળ
 ભેરિ(-ત્રી) સ્ત્રી (સં.) જુઓ 'ભેરી'
 રાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી. (સં.) રાત
 વારિ ન. (સં.) પાણી, નીર
 'સારિ પુ. સ્ત્રી. (સં.) પાસો કે રોતર જ-
 નું મહોરું
 ચરિ, પુ. (સં.) વિદ્વાન, પડિત
 (૨) આચાર્ય (૩) કવિ (૪) વિદ્વાન
 સાધુ (જેનું આચાર્યોના નામ પાછળ
 લગાડવામાં આવે છે)
 હરિ પુ. (સં.) (ગંગા) વિષ્ણુ, કૃષ્ણ
 (૨) ઘોડો (૩) સિંહ (૪) વાહરો
 (૫) ચંદ્ર
 આરી સ્ત્રી. (સં.) 'આર'-આરે ઉપરથી)
 નાની કરવતી (૨) મોચીનું એ
 ઇસ્ત્રી સ્ત્રી જુઓ 'ઇસ્તરી' [આજ
 ઇંડી સ્ત્રી (સં. ઇંદિય) (લા.) પુરુષનું
 જનનેદ્રિય
 આરી સ્ત્રી (દિ ઉઅગ) એક એપી ગા.
 (ખાજકોમાં મોટે ભાગે)
 કરી પુ. (સં.) કરિનું હાથી
 કરી સ્ત્રી. (જુઓ 'ચરી') પદ, પરકેણ
 (૨) આગૂળે (૩) એક વનરપતિ
 કર્ત્રી વિ. સ્ત્રી (સં.) 'કર્ત' પુ. સ્ત્રી)
 કરનાર સ્ત્રી
 -કારી વિ. (સં.)-કારિનું 'કરનાર-કરે
 એવું' એવા અર્થમાં સમાસને અતે,
 ઉદા. સુખકારી, દુઃખકારી, ભવકારી
 કારી વિ. દારૂણ, કામ્યુ (૨) ધાતક,
 કારી સ્ત્રી. શુકિત, તદ્દ્યોર [મારક
 કેરી સ્ત્રી. (મ. કેરી=કાચી કેરી) આગાનું
 ફળ (૨) કપાસનું છંડવું (૩) આખ-

માનું મંજરી ગાંધિયું રતન
કોરી સી આશરે રૂં રૂપિયાની કીમતનું
એક રૂપાનાણું (સૌરાષ્ટ્ર અને કચ્છ)
કધારી સી નાનો કધારો (૨) પાણી
પાણું પડે તેવી જમીન (૩) પાણી
ભરાઈ રહે તેવી જમીન (૪) ખેડાણ
જમીન

કુરૂ પુ. (સં. કુરિન) વાળંદ
ખત્રી પુ. (સં. ક્ષત્રિય) ભુજો 'ખતરી',
કાપડ વણવા-રંગવાનો ધંધો કરતી
એક જાત કે એ નાતનો માણસ
(હિંદુ—સુસજ્જમાન અનેમાં છે;
હિંદુઓ 'બ્રહ્મક્ષત્રિય' કહેવડાવે છે,
મુખ્યત્વે કચ્છ અને સૌરાષ્ટ્રમાં વસે છે.)

ખરી સી. (સં.) કેટલાંક ચોખા
પ્રાણીઓને પળનાં આંગળાને ઠેકાણે
જે આખા કે ફાટવાળા નખ હોય છે તે
ખારી સી. ('ખાર' ઉપરથી) ખાર-
વાળી માટી કે જમીન (૨) ખારાશ-
વાળી એક બાજી (૩) ખારવાળી નદી

ખારી સી. (સં.) એક વજન (દોઢ મણ)
ખેરી વિ. ('ખેર' ઉપરથી) ખેરના
લાકડામાંથી કાઢેલું (૨) ખેરના
લાકડાનું બનાવેલું

ખેરી પુ. ઘેટો (૨) એક પક્ષી
ખેરી સી. કંસારી (૩) લૂગડામાં કે
કામગામાં પડતી એક નિવાત
ખેરી સી ('ખર' ઉપરથી) ખેર, રજ
ખેરી સી (સ. 'ક્ષોરિકા') (લા.)
દાન ઉપર બાજી પોષકી
-ગીરી સી (ફા.) નામ બનાવતો
ખનુશ, ઉદા. જહાંગીરી, મુઝગીરી

ચૂંદ્રી સી. (સં.) ગીધ પક્ષીની માદા,
ગીધડી, ગરમાડી

ગોત્રી વિ. (સં. ગોત્રિન) એક ગોત્રનું,
એક કુળનું

ગોરી સી. (સં. ગૌરી) ગોરા દેહવાળી
સ્ત્રી (૨) સોદાગરુ સી (સામાન્ય)

ગોરી સી (સં) પાર્વતી (૨) આક
વર્ણની બાળા (૩) સ્ત્રીઓના નામ

સાથે માનાથે વપરાતો એક શબ્દ
ઘારી સી. ('વાર' ઉપરથી) એક મીઠાઈ

(૨) અડદ કે મગની દાળનું વડું (૩)
ચોટલીની આરે બાજુએ રાખેલું કેરાનું

ચકરડું, ઘેરી (૪) (લા.) પાણીમાં
છત્તી ઠીકરી મારવાથી પાણીમાં થતું

ચકરડું
ઘેરી સી ('ઘેર' ઉપરથી) માથા-
પરની ધારી

ઘારી વિ. ('ઘોર' ઉપરથી) ઝીવલુશી
(૨) પું; ઢોરનું ટાણું (અરવા માટે

જતું આંવડું)
ચક્રી વિ. (સં. ચક્રિન) ચક્રવાળ (૨)

સાર્વભૌમ (૩) સાર્વભૌમ ગાળ, ચક-
વર્તી (૪) (સારા) વિખડ (૫) કુખાર

ચરી સી પૂછતી એટલા ઢોરને કાચું
રાખવાની લાકડાની ધોડી

ચરી સી (સં. ચર્ચા) ઠરો, પરેછ
ચંદ્રી સી. (સં. 'ચંદ્ર' ઉપરથી) ચંદ્ર (૫)

ચારી સી. ચૂવ [પાતળી ફાડ
ચીરી સી ('ચીર' ઉપરથી) ચીર, નાની

ચૂરી સી. ચૂર, ત્રીજો શ્રેણી (જેવો કે
ગોપારીનો)

ચેત્રી વિ. (સં. ચેત્રીય) ચેત્રનું, -થી ચર ય

ચૈત્રી સ્ત્રી. (સં.) ચૈત્રની પૂનમ
ચૌરી સ્ત્રી. (દે. ચઉરી) માટલીઓની
માંણીવાળો રકન્યા પરણ્યા બેસે છે
તે મંડપ

ચૌરી સ્ત્રી. ('ચૌરવું' ઉપરથી)
ચૌરવું અથવા ચૌરાવું એ (૨) ચૌરનો
ચૌરી સ્ત્રી. (મં.) ચૌરી [ધંધો
છત્રી સ્ત્રી. (સં.) તાપ તથા વરસાદથી
બચવા માટે માથે ઓઢવાનું એક
સાધન (૨) ગાડી પદંગ વગેરે
પર હોતી છત-દંકણ

છરી સ્ત્રી. (સં. કુરિકા) પાળી, કાંડું

છારી સ્ત્રી. બકરી

છારો સ્ત્રી. (મં. ક્ષારિકા) વસ્તુ પર
બાજતો, ક્ષારનો આઢો થર
છારી સ્ત્રી. છારા જાનની સ્ત્રી
છારી સ્ત્રી (જુઓ 'છારો') છાકરી,
છાકી

જરી સ્ત્રી. (ફા. જર) કસમ, કસબી
માથ (૨) કસમ સાથે વણેલું, કસબી
જરી વિ. (જુઓ 'જરા') ચોકડું લગાર
જત્રી પુ. ('જત્ર' ઉપરથી) જત્ર વગાડ
નાર (૨) જાદૂગર, ખેવાડી

જત્રી સ્ત્રી. (સં. યત્રિકા) સૂચિ, અનુક્રમ-
શિષ્ટ, સાકળિયુ (૨) જત્રવાનું
તાવીજ (૫) તૈયાર ગણતરીનો કોડો,
અકોનું કોષ્ટક

જારી અ. (અ.) ચાંલુ

જારો સ્ત્રી. (સં. 'જાર' ઉપરથી) જુઓ
'જારકમ', વ્યભિચારી છું

જુ(-જુ)રી સ્ત્રી. (અં.) ફેસલો આપ-
વામાં ન્યાયાધીશને મદદ કરનારું

પંચ

જેરી વિ. ('જેર' ઉપરથી) જેને ખીખનું
જેર-મદદ હોય એવું (શેતરંજમાં)
(૨) સ્ત્રી. શેતરંજની રમતનો એક
પ્રકાર [(૨) રેલો

ઝરી સ્ત્રી. (સં.) ધણું નાનું ઝરણું

ઝારી સ્ત્રી. ('ઝરવું' ઉપરથી) નાળયા-
વાળી ટાંચલી (૨) પેશામાંથી તળેલી
વસ્તુઓ કાઢવાનું કાણાવાળું સાધન

ઝેરી વિ. (જુઓ 'ઝેર') ઝેર-વિષવાળું
(૨) (લાઠ) અંટસ રાખે એવું

ઝિઝી સ્ત્રી (અં.) અંશ (જેમકે તાપના,
ખૂણાના), માત્રા (૨) પદ્મી, ઉપાધિ
(૩) પ્રેસમાં દાઉપિ સજ્જત ગોઠવવા
નંખાતી પતરી

ઝૂરી સ્ત્રી. એક જાતનું પક્ષી

ડેરી સ્ત્રી. (અં.) કુખાક્રમ

ઢેરી સ્ત્રી (હિં.) ઢગલી

તરો(-રિ) (સં.) હોડી

તરી સ્ત્રી. (દિ. તરિયા) મલાઈ (૨) કેપિ
(૩) ઉપર તરતી કેઈ પોપડી-થર

તરી વિ. (સ. 'ત્રિ' ઉપરથી) (આંકના
ધડિયામાં) ત્રણમણ; તેરી

તરી સ્ત્રી. (ફા.) જળમાર્ગ

તત્રી પુ. (સં. તત્રિન) તત્ર અથવા-
નાર (૨) જાણનો સંપાદક, જાણનો
અધિપતિ

તત્રી સ્ત્રી. (સં.) તત્તુવાણનો તાર (૨)
ધનુવની દોરી, ખલુછ (૫) એક
તત્તુવાણ

તીરી સ્ત્રી. (સં. 'ત્રિ' ઉપરથી) ત્રણની
સંજ્ઞાનું મંજીરનું પત્તું, તીડી

તુરી(-રિ) સ્ત્રી. (સં.) તુરી, તાળતીનો
કાંકો કે કૂંચડો

તુરી પું. (સં. તુરમ; પ્રા. તુરમ) ઘોડો

તુરી સ્ત્રી. (સં. તુર્ય) એક વાદ્ય, તુરાઈ
(૨) પું. રાવણકથા, રાવણિયો

તુરી સ્ત્રી. (સં. તુરી) સાળતીનો
કાંકો કે કૂંચડો (૨) જે છોડે અણી-
વાળો ખીસો

તેરી વિ. (સં. 'ત્રિ' ઉપરથી) ત્રણગણું
(આકાના ધડિયામાં) તરી

તોરી સ્ત્રી. કંસારીના જોડું એકં જીવડું

તોરી પું. (જુઓ 'તુરી') ઘોડો

તોરી વિ. (જુઓ 'તોર') તોરવાળું, ધૂની

થરો સ્ત્રી. કાચી કાઠીના પડની નીચેનો
સામસામી બાજુએ હોય છે તે જોડો
કાપો

થેરી સ્ત્રી. (પાતિ; સં. સ્થવિરા) બિભુચ્છી

થોરી સ્ત્રી એક જાતનો થોર ફાફડો

(૨) એ થોરનાં જૂંક કે એવી જોડેથી

દરો સ્ત્રી. (સં.) શુદ્ધ

દાત્રી સ્ત્રી. વિ. (સં. 'દાતૃ'નું સ્ત્રી.) દેનારી

(૨) દાતા સ્ત્રી

દૂરી સ્ત્રી. ('દૂ' ઉપરથી) દુઝો, બેની

સંસારાળું પત્તું (મંજુશામાં), દૂડી

દેરી સ્ત્રી. ('લુઓ દેર') નાનું દેરું

દેરો સ્ત્રી. પતંગની પાતળી દોરી (૨)

(સાં) લગામ, કાળતી ચાતી (૩) કાંઈ

માપવની દોરી

ધની સ્ત્રી. ('ધ'નું ઉપરથી) વાદનની

લટી, આસ (૨) પૂજી કે ખગોળની

ધરી ઉત્તર દક્ષિણ સંધાની કક્ષિત

ધાત્રી સ્ત્રી. (સં.) દાઈ, ધાવ (૨) 'નર્સ'

-ધારી ત્રિ. (સં. ધારિત્ર) (સમાસને અંતે)

ધારણ કરનારું; ઉદા. ભેખધારી

ધોરી ત્રિ. (સં. ધૌરય) મુખ્ય, સરિ-

પામ, મોટો (માર્ગ) (૨) પું. બળદ (૩)

(લાં) દીકરો

નરી સ્ત્રી. (સરં ઢિં.) એક પક્ષી

નરી સ્ત્રી. (ફા.) બારાં ઘેરાંનું આમકું

નારી સ્ત્રી. (સં.) સ્ત્રી

તૂરી વિ. (અ.) તેજસ્વી (૨) સ્ત્રી.

તૂરી (સરં ઢિં.) પોપટની જાતનું એક

પક્ષી

નેત્રી સ્ત્રી. (સં. 'નેતૃ' નું સ્ત્રી.) સ્ત્રીનેતા

નેત્રી વિ. (સં. નેત્રિત્ર) નેત્રવાળું

પત્રી સ્ત્રી. (સં.) ખપોરી (૨) પત્રિકા

પત્રી વિ. (સં. પત્રિત્ર) પત્રવાળું

(સમાસમાં); ઉદા. અગ્રપત્રી

પરી સ્ત્રી. (ફા.) પાંખોવાળી દેવતા

કાલ્પનિક મુદરી

પરી સ્ત્રી. (દિ. પરાઈ) પથ્થર તોડવાની

ખારી પું. દીકરો

ખારી સ્ત્રી. (સ.) પાણીનું પૂર

પિત્રી પુ. (સં. પિતૃ) મરણ પામેલો

પૂર્વજ, પિતર

પુત્રી સ્ત્રી. (સં.) દીકરી

પુશે સ્ત્રી. (સં.) નગરી

પુરી પુ. સ્વતંત્રી એમાં ખાવાએનો

એક વર્ગ-નામને અંતે; ઉદા. કેસવ-

પુરી

પૂરી સ્ત્રી. (પ્રા. પૂખ્તિવા) એક

તળેલી વાની, પોળી

પોત્રી સ્ત્રી. (સં.) દીકરાની દીકરી

ધ્યારી વિ. સી. વડાલી સી
 ફરી અ ('ફરતુ' ઉપરથી) પાણુ, વળી,
 ખીજવાર
 ફરી સી. ('ફરતુ' ઉપરથી) ચક્કર, અટા
 (૨) વખત, વાર (૩) ડાઈપણુ ચીજ
 વેચવા માટે ફરતુ એ (૪) અ.
 ફેરે, વખતે
 ધરી સી. (ફા. ખર=છાપી. ઉપરથી)
 (લાં) અંગરખાનો એક ભાગ
 ધરી સી ફંગની જાતનો છાક, મીંદડીની
 કે ફૂતરાની ટોપ
 ધરી સી ખરફ, તાણું ખીટું (નાના
 વિચાથેલા પશુનું દોહ્યું) (૨) એનીવાની
 ધારી સી. ('ધાર' ઉપરથી) નાલું
 ધારણું (૨) (લાં) ડટકવાનું ખાકું,
 બહાનું
 ધરી સી. (ય) આવટાને ડાવાથી
 નીકળતો છાડનો બૂંદો
 ધરી સી. (કા.) ધોડીની એક જાત
 ધરી સી. (સં. બાપી) સી (૨) પત્ની,
 વડુ [કથુસર્થાની રજ
 ધારી સી જુવાર ખાજરી વાનાં
 ધારી સી. ('ધાર' ઉપરથી) ગાંસડી,
 ગૂણુ (અનાજ વગેરે ભરવાની)
 ધારી વિ. સી. (સં. 'ધાર' તું સી.)
 મા (૨) પોષણ કરનારો (૩) રાણી
 (૪) મેકાણી
 ધારી સી. (જુઓ 'ધાર' નાનો ધારો,
 ધાસની મોટલી
 ધારી વિ. (ધાર' ઉપરથી) બારે
 ધરી સી. (સં.) નોખત, નચાતું, બેર
 મરી ન. ય. વ. (સં. મરીચ) એક તેજનો

મિસ્રી પુ. (અં. મારટર; પો. મેસ્ટર)
 હોસિયાર કરીમર (ખાસ કરીને
 હુદાર સુનાર કડિયો) (૨) એ ધધો
 કરનારાઓ ઉપરથી એક અટક
 મેરી સી. (દિં. મેદરી; સરં દે. મેદરી=
 ગાનારી સી.) નારી સી
 મેત્રી સી. (સં.) ભાઈજાંધી, દોસ્તારી
 મોરી સી. જુઓ 'મોરડી-મોરડો', ગાય
 ભેંસ વળે બાધવાનું દોરકું
 મોરી સી (ફા. મૂરી) ખાજ, ગંદા પાથૂ-
 ની નીક, 'મટર'
 યાત્રી વિ. ન. (સં. 'યાત્ર') યાત્રા
 ધરતણું (૨) પુ. યાત્રાણું
 યારી સી. (ફા.) દોસ્તી, ખાર (૨)
 સી પુરુષનો અનુચિત પ્રેમ કે સંબંધ
 (૩) (લાં) સડ જોડે મુકવાનો દોર
 (૪) મદદ
 રાત્રી સી. (સં.) સૂઈ આથમે ને જો
 એની વચ્ચેનો સમય, રાત્રિ, રાત
 રુદ્રી સી (સં. 'રુદ્ર' ઉપરથી) શિવની
 સ્તુતિનું એક વૈદિક સૂક્ત (૨) એનો
 અગિયાર વાર પાઠ કરવો એ
 રૌદ્રી સી. (સં.) 'દીપ્તા સુતિનો એક
 અર્વાતર બેઠ (સર્ગીતમાં)
 લારી સી. (અં. લોરી) રેલના પાટા
 પર ઠેલીને ચલાવવાની ગાડી (૨)
 માલ વહી જવાની ગાડી (દાથની કે
 મોટર)
 વક્ત્રી સી. (સં. 'વક્ત્ર' તું સીવિગ)
 સીવકતા [ડોકે ગાનાર
 વક્ત્રી વિ. (સં. વક્ત્ર) (લાં) વાંકી
 વક્ત્રી સી. (સં. 'વક્ત્રી' ઉપરથી)

ઉપરથી બચેયો શબ્દ) આકાશના
 મહેનું પાછી ગતિએ જતું એ (બચે.)
 વળી પું. (મં. વળિન) ધ્રુવ દિશાન્ય
 વરી સી. (દે. વરમ્ભ) કાંગ જેવું એક
 વારી પું (સં. વારકિન) ઘોડા
 વારી સી (સં. વાર) વારો, કમ,
 પાળી (૩) બદલી લેવાનો અવસર
 વિઘ્ની વિ. (સં.) શોભાહીન, કુરૂપ,
 બેહકું (૨) સી. કુરૂપતા, શોભા-
 હીનતા
 વીરી સી. (જુઓ 'વીર') બહેન
 વેરી વિ. (સં. વૈરિન) વેર રાખનાર
 (૨) પું. કુસ્મન, સતુ
 વૈરી વિ. (સં. વૈરિન) વેરી, સતુ
 શાસ્ત્રી પું. (સં. શાસ્ત્રિન) શાસ્ત્ર જાણુ-
 નાર (૨) બ્રાહ્મણોની એક અટક
 શીરી સી. મગદળની એક કસરત
 શૂલી સી. (મં.) શુદ્ધ સી
 શેરી સી. (દે. સેરી) સાંકડી ગલી (૨)
 રૂણિયું, નાની પોળ
 શોત્રી વિ. (સં. શ્રોત્રિય) વેદ જાણેલું
 (૨) પું. વેદાભ્યાસી બ્રાહ્મણ
 શોત્રી સી (સં. 'શોત્ર'નું સીસિંગ)
 શી શોતા.
 સંત્રી પું (અં. સંત્રી) પહેરગીર
 સીરી વિ. (કા. સીરીન) મીઠું, મધુર,
 સ્વાદ પેદા કરે તેવું (૨) સી. એવી
 વાસ (૩) (સંગા) સીરી અને ફર-
 હાદની ફારસી વાર્તામાંની નાંવિકા
 સોરા સી. (જુઓ 'સોરવણ') સોરવણ-
 ગમતુ એ (૨) કરમણના સાંકડાએને
 મુઠવા ગોળા મુઠવા એ

હરી વિ. (સં. હરિત=લીલું ઉપરથી)
 ફવાના પાણીથી પકવેલું (૨) સી.
 એવો-ફવાના પાણીથી કરેલો (ઉના-
 જાનો) પાક
 હારી વિ. (સં. હારિન) હરનાર
 (સમાસને છેડે), ઉદા. દુઃખહારી,
 મનોહારી
 હારી પું. (પ્રા. હારિ) એક જાંદ (પિંગળ)
 હારી પું. (સર. હાળી) ખેતી માટે
 રાખેલો મહદનીશ માથુસ, સાથી
 હૂરી સી. (કા.) સ્વર્ગની સુંદરી,
 અપ્સરા
 હોરી સી. (સં. હોરિકા; સર. હિ.)
 એક તાલ (૨) હોળીના દિવસોમાં
 બવાતો રાગ, ઘાંટી
 હોરી સી. વહોરાની સી, વહોરી
 અરું અ. (સં. આરાત) પાસે, ઓરું
 (૨) આમ, આ બાળુ
 અશ્રુ ન. (સં.) આંસુ
 ઉરુ વિ. (સં.) વિચાળ (૨) મોટું
 (૩) જીયું (૪) ઉમદા, કીમતી
 ઊરુ સી (સં.) જાલ
 ઊરું ન. કાચ ખેંચવા માટે કરેલો
 એરુ પું. સાપ [દાળ, ઓલાણ
 ઓરું વિ. (સં. આરાત) નજીક, પાસે
 ઠંડુ સી. (મં.) (મંગા) કરપ અપિની
 સી, નાગલોકની માતા
 કારુ વિ. (સં.) કરનારું, બનાવનારું
 (૨) પું. કરીયર, ચિદપી (૩)
 (સંગા) કામ કરનારી એક જાત
 કુરુ પું. (સં.) (સંગા) વૈદિક કાળની
 એક ધર્મિય જાતિ / ૩૧ પાંડવ કૌરવ-

તો પૂર્વજ એક રાજ (૨) અર્વાચીન
દિલ્લીની આબુબાલુના પ્રેસનું
પ્રાચીન નામ
કેરું ન. (જુઓ 'કેરડી') કેરડીનું ફળ
કેરું વિ. (સં. કાય; દે. કેર) -નું, આ
અનુગ છટ્ટી વિકસિતનો અર્થ
ખતાવે છે (૫.)

કોરું વિ. (સરં દિ. મ) બીનું નહિ એવું,
સડું (૨) લખું (૩) વાપ્યા વિનાનું
તદન નવું (કાપડ) (૪) લખ્યા વિનાનું
(પણું કામળ વગેરે) (૫) રાધેયું નહિ
એવું (સીધું, અનાજ)

ખરું વિ. (સં. ખર=સખત) (લાં) સાચું,
ખોટાથી ભિન્ન, મથાર્થ, જેવું હોય તેવું
(જેમકે હિસાબ, વાત વગેરે) (૨) શુઃ નક્કી કે
ખનાવડી નહિ એવું, અસહ (૩) સાચાએલું,
ધમાનદાર (૪) શોધને કડક કરેલું કે થયેલું
(૫) પાકું, ખરાબર, જીણપ વગરનું
(૬) આશ્ચર્યના ઉદ્ગારનો (જાણું, 'ખરાબર' જેવો)
અર્થ ખતાવે છે (જેમકે તમે તો ખરી વાત કરી!
આ તો ખરું કામ આબું! ખરા છો તમે તો!
(અંગ) તમે તો ખરું છો!) (૭) અ. 'અહાહા સાચું'
વાર અવગત એવા અર્થનો ઉદ્ગાર
ખારું વિ. ('ખાર' ઉપરથી) મીઠા જેવા
સ્વાદનું (૨) મીઠામાં આથેયું, મીઠું
ચડાવેયું (૩) (લાં) ખારવાળું,
ખારીયું, અંતઃસખોર

ખીરું ન. (સં. 'શીર' ઉપરથી) (લાં) કોટ અને પાણી મેળવી કરેલો રમડો

(પૂડા ભળિયાં વગેરે બનાવવા) (૨) ખમીર ચડાવેલો આથો (જલેબી
ટોફણાં વગેરે) (૩) એક જાતની
કુમળી કાકડી (૪) એક જાતનું મહું
કાપડ

ખેરું વિ. (જુઓ 'ખેરિયું') છિન્નભિન્ન
થયેલું, વિખરાયેલું (૨) તરત છુટાઈ
જાય એવું (૩) (લાં) માલ વગરનું
ખોરું વિ. (પ્રા ખઉરિઅ=મેયું, ડોળું)
જૂનું થવાથી ખેસવાદ થયેલું
-ગરું વિ. (સં. કર; પ્રા. ગર) વિશેષણ
ખનાવડો 'કરનાર' અર્થનો અનુગ;
ઉદાં કામગરું, કલાગરું

ચુરું વિ. (સં.) મોટું (૨) બારે (૩)
દીર્ઘ (૪) પુ. આચાર્ય (૫) શિક્ષક
(૬) પુરોહિત, ગૌર (૭) (સં. શા) એ
નામનો મદ, જહરપતિ (૮) ચુરવાર
ગેરું પુ. ન. (સં. શૈરિક) એક જાતની
લાલ મટોડી (૨) (લાં) જુઓ 'ગેરવો'
થઈના પાકને થતો એક રોગ
ગોરું વિ. (સં. ગૌર) સફેદ જાજળા રંગનું
ઘરું ન. ('ધર' ઉપરથી) કોઈપણ વસ્તુ
રાખવાનું ધર-ખોણું (૨) ખાનું
ઘારું ન. (સં. ઘાતાકાર) રામથી શરીરમાં
પડેલું નારું

ઘારું ન. ઘેરીનું બચ્ચું
ઘેરું વિ. (સં. ગભીર) ગાદ, પાકું
(રંગના સંબંધમાં), ઘણી માત્રામાં
રંગવાળું (જેમકે ઘેરું લાલ) (૨)
જીડું, મક્કન (૩) (લાં) ચકચૂર,
ખુમારીવાળું (અંખના સંબંધમાં)
ચરું પુ. (સં.) એક મટોળા મોનું વાસણ

દેગ (૨) (લાં) હોમનો ચર
ચારુ વિ. (સં.) સુંદર, મનોહર
ચારુ ન. ખોદીને પડતર રાખેયું ખેતર
(૨) વારંવાર આર મોંઝાવાથી પડેલું
આટણુ

ચારુ ન. ('ચારુ' ઉપરથી) ખીખાં
દોર સાથે ભેયું ચરવા જતું પ્રાણી
છારું ન. ખરું
છારું ન. (જુઓ 'છાર') ઘટ મટાડી
અને ચૂનાવાળો ભૂકા

છારું ન. છાકરું [કાંડલો
જતુ ન. સ્ત્રી. (સં.ન) ગળાની દાંસડી,
જતુ અ. (અ. જરી) ચાલુ, જરી
જતું ન. (સં. જર) ઉપરથી) જુઓ
'જતરકર્મ' = અભિચાર

જરું ન. (સં. જરક) એક મસાલો
જેરું સ્ત્રી. (હિં.) જૈરી, વહુ
જારું ન. મોઢું ઝાળું (૨) ધાકું, ટોળુ
જેરું ન. (સં. જર) વરસાદનું અપહું
તરું ન. (સં. પું.) ઝાડ

તારુ પું. ('તરવું' ઉપરથી) હોશિયાર
તરનારો, તારો

તારું સ. (અપ. વૃદ્ધાર-જૂ. ય વૃદ્ધારક)
'તું' તું છો વિ. એ. વ રૂપ, વૃજ
તૂરું વિ. (સં. વૃતર) આગળના જેવા
સ્વાદનું

તોરું સ. જુઓ 'તારું' (પ.)
થેરું અ. બાણી, તરફ (૨) પાસે
દુરું સ્ત્રી. (સં.) મામડીનો એક રોગ,
દરાગ, દાદર

દારું ન. (સં.) લાકડું (૨) દેવદાનું ઝાડ
દેરું ન. (સં. દેવટક) દેવદેવીનું સ્થાન,

મંદિર, નાનું દેવાલય

ધરુ ન. ઉખાડીને રોપવા માટે ઉછેરલો
રાખો [(૨) ધાર

ધીરું વિ. (સં. 'ધીર' ઉપરથી) ધીમું
નરું વિ. નરવું, તંદુરસ્ત, નીરાળી (૨)

અ. જુઓ 'નરદમ', નયું, કેવળ, સાવ
નારુ પુ. (સરં મ. નાર) વસવાળો (૨)
વસવાયાની હકસાઈ

નારું ન. (મ. નાર) ગૂમડું પાકીને
પડેલો ચાર-એનું મોઢું (૨) એક
રોગ જેમાં ફેલાય ચર્મ અંદરથી સ્તર
જેવો લાંબો કીડો નીકળે છે, વાળો

નેરું વિ. (જુઓ 'અનેરુ') ન્યારું

નેરું અ. (જુઓ 'નેરું') પાસે, નજીક,
ઘોરું [અન્યથા

ન્યારું વિ. (સં. અ-પતર) અનેરું (૨)

પરુ ન. પાવ, રસી (૨) (લાં) દીન-
કુઃખી માણસ

પરું વિ. (જૂ. ય. પદ્ધ) અગમ્ય (પ.)
(૨) અ. દૂર, અલગ

પરું ન. (સં. 'પુર' ઉપરથી) ચહેર
બહારનો વમવાટ, ઉપનગર

પુરુ પુ. (સં.) (સં. યા) વૈદિક કાળની એક
ક્ષત્રિય જાતિ (૨) વધાતિ અને

ચર્મિષ્ઠાનો પુત્ર પિહોએલ, કુશળ
પૂરું વિ. (સં. પૂરક) સમાપ્ત (૨) (લાં)

પેરુ ન. જામફળ, પેર

પેરુ પું. (અ.) (સં. યા) દક્ષિણ અમેરિ-

ખ્યાત વિ. વદાણું [કાનો એક દેસ

ફારું વિ. વખનમાં દબકું, અપવચન-

વાળું (૨) પચવામાં દબકું (૩) (લાં)

ચંચળ, ચાસાક (૪) જરા મોટું, ખૂબ

દેહુ ન. પાણીનું મોટું થુંદ [ધાસ
 ખરુ પું. ન. (દે. ખરુચ) નેતરની જાતનું
 ખારું ન. (સં. દાર) નદીનું પહોળું
 મુખ (૨) બંદરમાં પેસવાનો માર્ગ (૨)
 ખારણું, રસ્તો (૩) (લાં) છટકવાની
 ખારી, બહાનું
 ખૂરું વિ. (સરં હિં. મ. જુરા) ખરાબ
 ખૂરું ન. (સરં હિં. ખૂરા) ધોધેથી ઝીણી
 ખાંડ
 બેરું ન. બેરી, બી (૨) .પત્ની
 બેરું ન. જેમાં એકેકો કણ રહે તે
 કણસવાનું ખોખું
 બીરું વિ. (સં.) બીકથુ
 બીરું પું. બિસ્ત્રુ, બેરુ, સાથીદાર
 ભૂરું વિ. (સરં હિં. મ. જુરા) આજા
 આસમાની રંબનું, જૂખરું (૨) ધોળી
 ખરસદ ઝાંઝનું મોરું
 ભેરું પું. (સરં મ ભિરુ) સાથી, બિસ્ત્રુ,
 બીરુ પ્રિદેશ
 મરું બી. (સં.) રેતાળ રણ (૨) મારવાડનો
 મારું વિ. ('મારુ' ઉપરથી; હિં. મારું)
 (સમાસમાં અતે) 'મારી નાખે' 'વીધી
 નાખે' તેવું; ઉદાં વાધમારું
 માડુ પું. (સંજા) મરું મારવાડ (૨) એક
 રાગ (૩) નાગર ગૃહસ્થોની એક અટક
 મારું પું. (સરં હિં.) પ્રીતમ, પતિ
 મારું સં (અપ. મહાર, જુ.ગુ મહારઉ)
 'હું'નું છટ્ટી વિક્રિતિ એકવચન, મુજ
 મેરું પું. (સં.) (સંઘા) એક કાલ્પનિક
 પૌરાણિક પર્વત (સોનાનો) જેને
 આધારે પૃથ્વી રહે છે તથા મહો
 વગેરે જેની આસપાસ ફરે તે એમ

મનાય છે. (૨) મિત્ર, મેનતી (૩)
 તાંબાનું એક મોટું વાસણ (૪) દુકાનો
 મેર (૫) માગાનો મેર
 મોરું સ (સરં હિં. મોર) બુઝો
 'મારું' (૫.)
 યારું ન (બુઝો 'યાર') યારકર્મ, યારી
 ધારું ન (બુઝો 'ધાર'), ઝાંખરું, ઘરું
 (૨) ધાકું, ટોળું (૩) (લાં) વ્યાડો
 સંબંધ
 વરું પું. ન (સં. વરક) એક મોપથું
 દિસે પ્રાણી, નાર [સારું, સંદર
 વારું અ. (સં. વરમ) ડોક (૨) વિ.
 રાત્રુ પું. (સં.) વેરી, દુસ્મન
 રારું ન. (ફ. સર્વ) એક જાતનું ઝાડ,
 સરું [રંગડો, ખીરું
 રીરું ન. ('રીરો' પરથી) રીરા જેવો
 રૂરું વિ. (સં. રૂર) રૂરવાળું, રૂરવીર
 રમથુ બી. (સં.) દાઢી (૨) મઠ
 સરું ન. (ફ. સર્વ) એક ઝાડ, યરું
 યરું ન. ('સરુ' ઉપરથી) પાર, છેડો,
 અંત [માટે, વારંતે
 સારું અ (સં. 'સાર' ઉપરથી) ને
 સારું વિ. ન. (સં. સારક) શુભ,
 ભણું (૨) મુંદર, મળનું (૩) અ
 (જવાબમાં) ઠીક, ભલે
 સારું (હિં. સારા) સમરત, આખું
 સોરું વિ. અ. લગીમાં, સુધીમાં
 હરું (સં. હરિત) વિ. લીલા રંગનું
 (૨) રુચિ પેદા કરે તેવા રવાંદું
 હરું અ. (બુઝો 'અરું') અહીં
 હારું વિ. (બુઝો 'હાર') સાથે મેલું
 હેરું પું. ('હેરુ' ઉપરથી) જમસ,

ખાતમીદાર

કેરુ ન. (કેરુનું ઉપરથી) જાનું માનું
જોનું એ, હેરિયું (૨) જાપરાનાં જાકા-
માંથી પડતું મૂર્ચનું કિરણું

કેરુ પું. (અ. ૨૬) જોળ આંટાવાળો
ખીસો, 'રૂ', ફેર

કેરુ પું (કા.) મદિરા (૨) બંદક
દારખાના વગેરેમાં ફેડાતું મધક
અને ફાલસા વગેરેનું મિશ્રણ
કેરુ વિ. (અ. શુરુઅ) આરંભાયેલું,
આશુ

કેરુ સ્ત્રી. (સં.) સાશુ
કેરુ સ્ત્રી. (અ.) ચાલીઓની મૂળ
અત્રે અ. (સં. અત્ર) અહીં [આપા
આરે અ. (સં.) આશુનું દુઃખ ચિંતા
કોષ વ૦ બતાવનારો ઉદ્ધાર (૨)
ઉત્તરતા દરજ્જાના માણસને સમીધ-
વાનો ઉદ્ધાર (૨) (લા૦) સ્ત્રી.
ચીવટ, ફિકર (૪) હાથ, દુઃખનો
પોકાર

આરે અ. (૨વા૦) દુઃખનો અવાજ
આરે અ. (જુઓ 'આરુ') પાસે
કાં રે અ. કેમરે (ઉદ્ધાર) ! [વખતે
ક્યારે અ. (જૂ. યુ. કિહારાઈ) કયે
આરે વિ. (લા૦) આરેમ, જાણું [વખતે
જ્યારે અ. (જૂ. યુ. જિહારાઈ) જે
ત્યારે અ. (જૂ. યુ. તિહારાઈ) તે વખતે
(૨) તે સ્થિતિમાં, તો પછી

પરે અ. (જુઓ 'પેરે') પેઠે (૨) પ્રકારે
પરે અ. (જૂ. યુ. પહાઈ) પહે, પેસે
કેકાણે. (૪)
પરે અ. (જુઓ 'ઉપર') પર. ઉપરથી

પરે સ્ત્રી. પોહ, મળસકાનું અજવાળું
પેરે અ. (જુઓ 'પિરિ') પ્રકારે (૨) પેઠે
ભારે વિ. (જુઓ 'ભારી') વજનદાર (૨)
સમજવામાં મુશ્કેલ, અધરું (૩) કીમતી
(૪) પચવામાં મુશ્કેલ એવું (ખોરાક
પાણી વ૦) (૫) અ. અતિ, ખૂબ
મરે અ. ('મરવું' ઉપરથી) મર,
ભસે, છેને (અરુચિ અર્થમાં)
મારે અ. (જુઓ 'માર' અ.) આગળ
રાત્રે અ. (સં. 'રાત્રિ' ઉપરથી) રાતે,
વરે અ. (જુઓ 'વેર') સાથે [રાત્રિએ
વેરે અ. (સર૦ મ. વેરી) જોડે, સાથે
(સખ સંબધમાં માન)

હારે અ. (જુઓ 'હાર' વંકિત) જોડે,
સાથે (૨) વૃક્ષનામાં પ્રારંભનો ઉદ્ધાર
હાં રે અ. કેટલાંક ગીનમાં હાવાવનારો
અસ્ત્રી પું. (હિં ઉચ્ચ) અસ્તરો, ઇર,
સંજિયો

આરો પું. (સં. આર) કિનારો (૨).
પાર, ઝોડો (૩) (લા૦) માર્ગ, છૂટવાનો
ઉપાય

આરો પું (સં. અર, આરા) ધીકાના
પરિધ પર્વતનો કકડો સંજિયો વ૦
આરો પું. જાણાનો ઉખાળો (૨) નિયત-
કાલાવધિ (જેન) (૨) (કા.) મૂનો
અને રેતીના મિશ્રણના કાલનો ખાડા-
વાળો દગલો

ઓરો પું અવરજવર (૨) હવાડો
ઓરો પું. ઓરનાર ('ઓરવું' ઉપરથી)
ઓરો અ. વિ પું. જુઓ 'ઓરે', નજીક
કરો પું. (સં. કટ) ધરની પરખાતી
દીવાલ

-કારો પું. (સં) લુઓ 'કાર'; ઉદા
નકારો, દેકારો, દૂકારો

ખરો પું. ભેડાની એડી

ખારો પું. (સં. કાર) એક કાર, સંચારો,
પાપકાર (૨) કારવાળો વોકળો

ખેરો પું. ('ખેરવું' ઉપરથી) ચોખ્ખાના
લોટની વડી (૨) પેંખ પાડવાનો દાં-
ડિયો (૩) અડધાં ખાધાનો ભૂંસો, ગોર
(૪) ગેરો, ભૂંસો (૫) ઝગરનાં દૂડનો
એક રામ

ખેરો પું. ('ખેરવું' ઉપરથી, સરં ખેરીયો)
ચૂંથીને બનાવેલો દોરીઓનો નળાવાળો
થેલો-ઝોળી (આંખા ઉપરથી કરી-કે
જાંચાં કાઢ ઉપરથી કળ તોડવા માટે
વપરાતો કાથળો) [સીંચાણે

ખેરો પું. (સરં ખેરી પું.) ખાજ,

ગરો પું. (લુઓ 'ગરાડ') ચોખાસાના
પાણીથી પડેલો ખાડો

ગારો પું. (દિં. ગારા) કાદવ, કીચડ
(૨) ચલતરમાં વાપરવા કરેલી તૈવાર
'માટી' કે ચૂના રેતીનો કાથ

ગીરો, ગીરો અ. (દા. ગિરો) ગીરવી,
(૨) પું. ગીરવડું એ, દેવાપટે આડમાં
કાંઈ મૂકવું એ

-ગારો પું. (લુઓ 'ગેર') ગરેલો ભૂંસો

ગારો વિ. પું. (સં. ગૌર) ગોરી ચામ-
ડીનો પરદેશી (યુરોપ અમેરિકા વગેરે
દેશોનો) માથુસ, નંગલો

ઘેરો પું. ('ઘેરવું' ઉપરથી) ઘેરી ઘેવું એ

ઘારો પું. ('ઘાર' અવાજ) (દા.) વર-
સાદનો ઘોરંબો (૨) ઊકારાં કંઈ
ચીજ મેળવવા હઠપૂર્વક કંકાસ કરે એ
ચારો પું. ('ચારવું' ઉપરથી) પગ પંખી-

નો ખોરાક, ભક્ષ (૨) ધાસ ચાર વં
ચારો પું. (દા.) ઇલાજ, ઉપાય (૨)

(લાં) સત્તા, ચક્ષુ

ચિત્રો પું. (સં. ચિત્રક) (લુઓ
'ચીતરો') એક વનસ્પતિ (૨) ચિત્તો,
વાપ જેવું ચટાપટાદાર ચિઠ્ઠારી પ્રાણી
(૩) એક ભતતો સાપ

ચીરો પું. ('ચીરવું' ઉપરથી) લાંબો
પાતળો કપડો (ચીરીને પાડેલો) (૨)
કાટ, તરડ, કાપો (૩) (લાં)
ઓવારો, ઘાટ

ચૂરો પું. (લુઓ 'ચૂર') ભૂંસો

ચેરો ('ચેરવું' ઉપરથી) ધસારાનો છેકો

ચોરો પું. (દિ. ચરિય) ગામમાં ભેગા મળી
સકુને બેસવાની જમ્મા (૨) પોલીસ-
ચાલુ, ગેટ (૩) મોટો ઓટલો, પેટો

છરો પું. (સં. છુર) મોટી છરી (૨)

સીધો જમ્યો (૩) બંદૂકના બારમાં
ઊંડે એવાં ગોળી ખીલા કાંકરા વં (૪)

ધોડાની નામાં આવતી પોલાડની ગોળી

જેનો મદદથી જમણુ સરળ બને છે

છારો પું. એ નામની એક જિંજીરી

જેવી ભતતો પુરખ (અમદાવાદ

છોરો પું. છોકરો [આસપાસ]

જેરો પું. ('જેરવું' ઉપરથી; સરં જેરો)

ગરેલો ભૂંસો, ભૂંસો (૨) તંખાકુનો

ભૂંસો, જરદો (૩) ધચુમલો, ટાળે

પગવું એ [સખતી

એરો પું. ('એરઉ ઉપરથી') દાખ, દગાચુ,

ઝરો પું. (સં. ઝર) લુઓ 'ઝરણ'

ઝારો પું. (લુઓ 'ઝારી') તળેલી ચીજ

ઉપાડવાની મોટી ઝરી (૨) (ખાગમાં

કે જમીન પર) પાણી છાંટવાનું
નાળયાવાળું વાસણ (૩) તંબૂરાના
તાર નીચે ઘોડી ઉપર મૂકવામાં
આવતો દોરો, જિવાળી (૪) તંબૂરાનો
પિત્તળનો તાર, ખરજ સ્વરનો તાર

ટેરો પું. (જુઓ 'ટરવું'—આનૃએ કરવું)
મંદિરમાં વપરાતો પડદો (૨) પદ્ધત
જેવી કાણુ ચીજ (૩) વડનો ટેટા
ડોરો પું. (જુઓ 'ડારવું') ધમકી, ઠપકા
ડોરો પું. (હિં. ડેરા) તથા (૨) (લાં.)
પડાવ

ડોરો પું. તોફાની દોરને બળે બંધાવું લાકડું,
ફાલું [જમીન, ટેકરો

દોરો પું. (સરં 'ધોરા') જપમેત્રી
તરો પું. (શ.) માજ, મોઢળાશ
તારો પું. (અ. તારક) આકાશમાં ઝગ્ગડતો
ગોળો (૨) આખમાંની કીકી

તારો પું. ('તરવું' ઉપરથી) હોસિયાર

તરો પું. 'જુઓ 'તોરો' [તરનારો

તરો પું. એક જાતનું ચંગારી ગાયન

તેરો પું. ('તેર' ઉપરથી) તેરની સાક્ષતો

ફુકાળ-વિ. સં. ૧૯૧૩ નું વર્ષ

તોરો પું. (અ. ટુર'દ) ઊંચું, શિરપેચ

(૨) પાધડીનો કસબં (૩) ફૂલનો ગોટો,
કાગળી [એક ભેદ

તોરો પું. (જુઓ 'તૂરો') લાવણીનો

તોરો પું. જુઓ 'તોર', ચીજ, દમામ

થોરો પું. (રવાં) ઢંગ, રીત (૨) નાચારો

બતાવતી એ

દરો સ્ત્રી. (સં. દુર્વા) જમીન, ઉપર
પથરાતી એક વનસ્પતિ, ધ્રી

દારો પું. મોઢકે દડાને વાગેલો ટાંકો
દોરો પું (સં દોર) દોરડો, સીન્વા વગેરે.
મોટોના પાતળો દોરો (૨) મળાનું
એક ધરણું (૩) કદોરો (૪) મંતરેલો
દોરો.

દોરો પું. (અ.) ચાર તરફ ચક્કર
લગાવવું એ, પ્રવાસ [ખાડો, ઘૂનો

ધરો પું (સં. દૂદ) નદીમાં પડેલો જાડો

ધરો પું. (ધરવું ઉપરથી) જેની બે બાજુ

પેડાં પડેવાય છે તે ગાડાની બાડી

ધરો સ્ત્રી. (સં. દૂર્વા) જુઓ 'દરો', ક્રોકક

ધારો પું. ('ધારા' અવાહ ઉપરથી) રિવાજ,

પ્રથા (૨) કાપદો [ધાકેલો

ધીરો પું. ('ધીર' ઉપરથી) (લાં.) ટેકો,

ધોરો પું. અગાસીની પાળ, ઓઢલાનો

, તકિયો (૨) ઝડની ચોતરફ કરાતો

માડીનો ઓઢલો (૩) ખેતરની પાળ

ધોરો પું. (સં. ધુપ) (લાં.) ભાવડો,

મદ માણસ

નિમો પું. (અં.) હળસી [તીરથ

નીરો પું. ('નીરવું' ઉપરથી) ચારો,

નીરો પું. (સરં મ. નિરા) તાડીનો તાળો

નિતારેલો રસ

નોરો પું. (જુઓ 'નહોરા') બ. વ. માં

વપરાય છે (લાં.) નહોરા, આશુશ

પારો પું. (સં. પારદ) એક ખનિજ

પ્રવાહી ધાતુ (૨) (લાં.) ઉષ્ણતામાન

પારો પું ગળાનો મથોડો (૨) તંબૂરો

સુરેલ જનાવવા રખાતો તારને જર.

વેલો મથોડો (૪) સ્ત્રીઓનું એક ધરણું

(૫) બંદૂકની ગોળી કે છરો

પારો પું. (સં. આવરક) અવાજ

પારો પું. (જુઓ 'પાલો') સ્વામિનારા-
યણ સંપ્રદાયનો એક પ્રકારનો સેવક
પારો પું. (પ્રા. પોર) પાણીમાં થતો
એક ખારીક છંદ, પોરો [કંઠિકા
પારો પું. (અં. 'પોરો') વાક્યસમૂહ,
પોરો પું. (સં. પ્રહર) (લાં) વિસામે
લેવા એ
પોરો પું. (સં. 'પારી' ઉપરથી) દૂવામાંથી
પાણી કાઢવાનું લાંબા ધાટનું પહોળા
મોનું વાસણ
પારો પું. (જુઓ 'પ્યાર') વહાલો પુરુષ
ફરો પું. (સરં મ. ફરા) સોજ પાલીનું
માપ [ચક્રર (૩) વારો
ફરો પું. ('ફરવું' ઉપરથી) આંધ (૨)
ખરો પું. (સં. 'ખજ' ઉપરથી અખિમાન,
'મગફરી' (૨) આમોદી, પતરાળ
ખરો પું. ધણા જાતને લીધે હોઠના
ખૂણા આમળ થતી ઝીણી ફાક્ષીઓ
ખોરો પું. (સરં મ. હિં. બોરા; ફા.
ખરિયા) ધાખળો, ખનુસ
ભારો પું. (અં. ભારક) ધાસ લાકડાં
વગેરેને એકઠાં બાંધતાં થતો મોટો
ઝૂડો (૨) ખુલ્લા સળો છોડો
ભોરો પું. (સં. બમર, હિં. ભૌરા)
ભમરો
મરો પું. ('મરવું' ઉપરથી) મોત (૨)
(લાં) મોતના જેવું કું-ખ, હેરાનગતિ
મારો પું. ('મારવું' ઉપરથી) મારી
નાખનારો, જઘાદ (૨) ઉપરાઉપરી
પ્રહાર (૩) (લાં) રમઝડ, વિપુલતા
મારો પું. (સં. મુખ) ફંદાળળ વડે
હુમસો (૨) સમુખ થવું એ

મારો પું. એક આભરણ
મારો પું. (મં. મુખાકાર) (લાં) સર્પનો
ઝેરી દાંત-જે સર્પમાંથી કાઢી લીધેલો
હોય છે અને સર્પ કરડે ત્યારે કંબ
ઉપર લગાવવામાં આવે છે જે ઝેરને
ચૂસે છે (૨) મોખરો
લીરો પું. (કા.) લગાડનો લખો ચીરો
વરો પું. લઘાદિક સારો પ્રસંગ (૨) નાત
જમાડવી એ (૩) વપરાસ (૪) ખર્ચ
વારો પું. (સં. વાર) વારી, પાળી (૨)
અણોળો, પાટી
વારો પું. ધડો, કુંભ
વીરો પું. (સં. વીર) (લાં) બાઈ
વેરો પું. કર, જઘાત, 'ટેક્સ'
શીરો પું. (ફા.) એક મીઠી વાની.
શીરો પું. શીરું, ઝાંવડો
શેરો પું. (અ. શરઆ; સરં મ. શેરા)
અરળ તુમાર વં ઉપર અમલદારે
કરેલું દૂંડું દિપ્પણ
સારો પું. (સં. સારક) ખેસતા વર્ષના
દિવસે વંચાતી વર્ષ દરમ્યાન ખન-
વાના બનાવેલી આગાહી [વજન
હારો પું. (સરં 'આરકું') ૭ મણકું
હીરો પું. (સં. હીરક) એક કીમતી
પથ્થર, ધોળા રંગનું રત્ન
હેરો પું. (જુઓ 'હેરુ') જમસ
હેરો પું. (જુઓ 'વહોરો') વહોરો
અરસ વિ. (સં.) 'ખાડું' (૨) ન.
તેજળ, 'એસિડ'
અલં અ. (સં. અલમ) અલ (૨) પૂરકું
આલ સી. ટેવ
આલ ન. (હિં. મ.) એક કામું (જેનાં

ળાલ ને મળમાંથી રંગ બનાવાય છે)
 આલ ન. (સં.) હરિતાલ, હરતાલ
 આંગલ વિ. (અ.) 'અંગે' ઉપરથી
 સં. ૩૫) અંગેને લગતું
 ળીલ સી. ચૂલાની પાછળનો વળગેલો
 ચૂનો, ળોથો
 ળીલ સી. (દે. ઉ(ઓ)લી) જીલ
 ઉપરનો મેલ કે વળતી છારી, ળોળ
 ળોલ વિ. (સં.) ળલા કે પૃથ્વીનું (૨)
 પું. (સંગા) ળલાનો પુત્ર, પુરરવાનો
 પિતા
 ળોલ સી. નાથર ળાતિમાં વરને માથે
 બધાતો રંગીન પટો
 ળોલ સી. (દે. ળોલી) જીલો 'જીલ'
 ળોલ સી. (સં. ળોલ) જમીન તરીકે
 'સજનું માણસ પામે રાખતુ એ
 ળલ પું. (સં.) એક અવાજ, ગુંજન
 ળલ સી. (સં. ળલા) ળળા, માત્રા (પિ-
 ગળમાં) (૨) (લા૦) પેટીનો નકૂચો
 (૨) નકૂચો (સામાન્ય) (૪) 'રિંગ'
 ળાલ અ. (સં. ળલ) આવતા દિવસની
 પૂર્વે કે પછીને દિવસે (૨) સી.
 ગઈ ળાલે અથવા આવતી ળાલે (૩)
 (લા૦) અ. હમણું ળોડા દિવસ ઉપર કે
 પછી
 ળાલ-(ળ) પું. (સં.) સમય, વખત (૨)
 સમયનું માપ, વેળા (૩) મોસમ, ળતુ
 (૪) (લા૦) મોત, નાશ (૫) જ્યાં
 ળોડા ન આવે એવું માન્યું રથાન
 ળીલ પું (ગાડાની) મળી (સંગીત)
 ળીલ પું (મં.) મેખ, ખૂટા (૨) ખીલો
 (સામાન્ય) (૩) ળોર બાંધવાનો ખીલો

ળલ વિ. (અ. ળલ) એકંદર, બધું મળીને
 થાય એટલું, તમામ
 ળલ-(ળ) (સં.) ન. કુટુંબ, વંશ (૨)
 ખાનદારી, કુલીનતા (૩) ળોળું, જૂથ
 (૪) અસીચ (વડીલનો)
 ળલ પું. (મં.) કિનારો
 ળલ વિ. વેપારીનો એક મંડલ (૨) પું.
 ળળવેલો ચૂનો, ળાનો ળાલ
 ળાલ પું. (અ.) વચન, કબૂલાત, ખાતરી
 ળાલ પું (અ.) બંદરમાં આવતા જતા
 વહાણની જગતખાતાની નોંધ
 ળાલ પું. (જીઓ 'કેલ') ચૂના-રેતીની
 મેળવણીનો ગારો
 ળાલ પું. (જીઓ 'કાલ') શેરડીનો રસ
 કાઢવાનો ચંચો
 ળાલ પું. (જીઓ 'કાલ') શિયાળ (૨)
 ન. રમકડું
 ળીલ વિ. (સં.) ભારતવર્ષની ક
 પ્રાચીન અનર્પ જાતિનું, ળોળી)
 (લા૦) તાંત્રિક મતનું, વામમાર્ગી,
 શાકત
 ખલ-(ળ) વિ. (સ) ધૂત, શક
 ખલ પું. હવા વાટવાની ખરલ
 ખીલ પું (દે ખિલ) જીવાનીમાં મો
 પર ચતી ફેલેલી (૨) અખના ચોપચા
 . પર ચતી ચોલીમાંસની ગડી
 ખીલ (સં. ળીલ) ધંટીનો ખીલડો
 ખેલ પું. (ખા.) રમત (૨) તમાસો,
 જોવાનાં નાટક જવાઈવં (૩) (લા૦)
 રચના, લીલા
 ખોલ સી. (દે. ખોલા) ખામી, કર-
 ગલી. પોલણ 751 કિનરી મગેલી

છર્ચ આમડી (૩) આપની ક્રિયાળી
(૪) ખોલી (૫) ખોળ, ગાદી-તકિયા
વ૦ ઉપરનું પાક (૬) જુઓ 'ખોલ',
ખોલીનું એક ઓગર

ખ્યાલ પું. (જુઓ 'ખ્યાલ') તર્ક,
વિચાર કલ્પના, સ્મરણ (૨) જાણ,
કેડો (૩) એક ગાળન-પ્રકાર (કુપલ્યા
ખીજ જાતનો)

ગલ પું. માછલાં પકડવાનો આકેડો (૨)
ફવામાં પડેલી ચીજ દાકવા માટેનો
આકેડીઓનો બૂમખો, ખિલાડી, મીંદડો
(૩) (લા.) લાચ, લાલચ

ગલ પું. ગુલ વાન, જાતખી-
(૨) ગર, માવો [ખત્તીનો મોજરો

ગલ પું. ગર, ઝેરી અધાર-લાજ (૨)
ગલ પું. (સર. દિં. ગુલ) પિવાઈ ગયેલી
ખળી ગયેલી અર્થમાંની ગડાકુ

ગલ પું. (ફા. ગુલ) ગુલખાખનો હોલ,
ગલ પું. (સં.) ગલ (૨) ન. અનુકૂલ
ગાલ પું. (સં. ગલ) માણસના મોંની
જે બાજુનો ભાગ

ગુલ ન. (ફા.) ફૂલ (૨) ગુલામનું ફૂલ
(૩) (લા.) ખત્તી ઉપરનો બળેલો
ભાગ, મોજરો

ગુરલ ન. (અ.) રનાન

ગેલ ન. (રવા.) લાડ (૨) લાડખર્ચો,
ખેલ કે ચાળો

ગેલ સી. (દિં. ગલ) ગલી, વાટ, રસ્તો
(૨) મૂપરનું પાકું પાન જે રંગેટ

ગેલ અ કેડે, પાછળ ઉપર ધસાવ

ગોલ પું (અ.) ફૂટગોલ વગેરે રમવાનાં
મહેચવાનું સ્થાન, પેથું, થકું

ગોલ (-જી) વિ. (સં.) વર્તુલના દડાના
આકારનું (૨) પું. ગોળ આકાર
ગ્વાલ પું. (દિં. સં. ગોપાલ) ગોવાળ
(૨) ન. જ. વ. (લા.) વૈષ્ણવ મંદિ-
રોમાં આક વખતનાં દર્શનમાર્ગી ત્રીર્ગ
દર્શન

ઘાલ સી. સાથે જમવા ખેડેલાની હાર-
'જોળ (૨) એવો આખો સમૂહ
ઘાલ સી. ('ઘાલવું' ઉપરથી) (લા.)
નુકસાન, ખાધ

ઘોલ વિ. નરમ, કમતાકાત (કા.)
ચલ (-જી) વિ. (સં.) ચાલતું, હાલતું
(૨) અરિયર, ચલાવમાન

ચાલ પું. ('ચાલવું' ઉપરથી) રિવાજ (૨)
ચાલ સી. ('ચાલવું' ઉપરથી) ચાલ.
વાની પદ્ધતિ, રીઝાજ (૩) ચાલવાની
ગતિ (૪) (રમતમાં) ફૂટી વ૦ ચલાવવી
કે એનો દાવ (૫) ચાલ ચલગત,
વર્તણૂક (૬) જુઓ 'ચાલી', રહેઠાણ-
ની ઓરડીઓની હારનો વાસ

ચીલ સી. (સર. મં. ચિલ=એકદમ
ફૂટતી ફૂલની સેર) વનસ્પતિમાંથી ફૂટતો
ચીકણો રસ, ચીક [સ્પતિ

ચીલ સી. (મ. એક લાજ) એક વન-

ચીલ સી. (સં. ચિલ; દે. ચિલા) એક

મેહું પંખી, સમગી

ચૂલ સી. (સં. ચુલિ) રસોઈ માટે
ખોદેલો મોટો ચૂલો, તમણ

ચેલ ન. (સં.) કપડું, વસ્ત્ર

ચેલ ન. (સં.) ચેલ, કપડું, વસ્ત્ર

ચોલ સી. (સં.) મજાક

ચોલ પું. (સં. ચોલ) કારોમંડળ

કિનારાના એક પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ
 ઇસ (-૭) પુ. ન. (સં.) ઉત્તરપિંડી,
 કપટ (૨) ખોટો વેશ (૩) બહાનું
 ઇસ પુ. જુઓ 'ખ્યાલ' (૨) કેડો, પીછો
 ઇસ સી. (દે. છલ્લિ) વનસ્પતિની
 ત્વચા (૨) (લાં) મહેલો
 ઇસ પુ. (મં. છેક, પ્રા. જહલ, મ. છેવા.
 હિં. છેલ) વરણાગિયો માણસ, લહેરી
 જુવાન
 ઇસ પુ. સી (હાલવું ઉપરથી) વન-
 સ્પતિ ઉપરની સૂત્રી ત્વચા (સ)
 ઇસ પુ. સી. ('ઊઘવું' ઉપરથી) (લાક-
 ઝાની) ઊંચાવાથી પડતાં ઊંડાં
 જલ (-૭) ન. (સં.) પાણી
 જલ (-૫) સી. (સં. જલ ન) માછલાં
 પંખી વગેરે પકડવા માટેની જાળી
 (૨) ધણી વસ્તુઓ મૂંચવાઈને થયેલું
 જાળું [ફિરિ, ફરેન, ફો
 જલ સી. (સરં હિં.; અ જબલ)
 જેલ સી. (અં.) કેદખાનું (૨) (લાં)
 જેલની સળ, કેદ [જવડો
 જલ પુ. ન. (સં. જવા) એક જાડતો
 જાલ સી. કાનનું એક ધરણું
 જીલ સી. (પ્રા. ઝિલી) એક બેડી વન-
 સ્પતિ જેનો દાંતજુમાં ઉપયોગ થાય છે
 જીલ સી. ('ઝીવું' ઉપરથી) સખિ
 લજવાનું વાસનું એક ઝોળર (૨)
 તંજુરાનો તાર (૩) લાખેલી મોટી
 ખરણી
 જીલ સી. (દે. ઝિલી; સરં હિ. ઝીલ-
 સરોવર) જાંડા પાણીની જગ્યા (૨)
 જાળ, જાલક

ઝૂલ સી. ('ઝૂલવું' ઉપરથી) શોભા
 માટે રાખેલી ઝૂલતી કિનાર, ચીલુ-
 વાળા કોર (૨) કવિતામાં (લાવણી
 વગમાં) બ્યાવતો અંતરો (૩) હાથી
 ઝળદ કે ઘોડાને પહેરાવાનો ઝોટો
 ઝોલ સી. ('ઝૂલવું' ઉપરથી) ઢીલાશને
 લીધે તારનું વચ્ચેથી મૂંચી-મૂંચી
 જવું એ [માથાનો ભાગ, તાલ
 ટાલ સી. વાળ. જતા રહ્યા હોય એવો
 ટોલ પુ. (ક.) ધરણું
 ટોલ પુ. (અં.) જગાતી નાકું
 ટીલ ન (સરં હિં. ટીલ) શરીર
 ફૂલ વિ (પ્રા. ફુલ) ફૂલેલું (૨) ન. એક
 કાનનું ધરણું (૩) એક કાસ
 ડાલ સી. પુ. (સરં હિં. મ.) બાલદી
 (૨) પુ. વહાણનો ફવાથંભ (૩) ડાલનું
 ડ્રીસ સી. (અં.) કવાયત, લાકરી તાલીમ
 (૨) ન. એક જાતનું કાપડ
 દાલ સી. પ્રહાર-ઝટકો ઝીલવાનું આમ-
 ડાનું એક સાધન (૨) (લાં) રક્ષક
 વસ્તુ
 ઢીલ સી. (દે. દિલ, સરં હિં. મ)
 વાર, વિવળ (૨) તંગથી જીપડું-
 શિયિય હોવું એ (૩) (લાં) બેઠકારી
 દેલ સી. મોરની માદા [વાલ
 ટોલ પુ. ન પખાજ-ધાટનું એક મોડું
 તલ પુ. જ. વ. (સં. તિલ) એક તેશી
 ખિયાનિ છોડ (૨) એનાં ખિયાં (૩)
 (લાં) એને મળતો આમડી પરનો ડાધ
 તલ (-૭) ન. (સં.) તળિયું (૨) નીચેનો
 પ્રદેશ, તળેટી (૩) સપાટી
 તાલ પુ. (સં.) માથનના ઠેકાનું માપ

(૨) (લાં) મળ, રંગ, રસ (૩)
લાગ, યોગ્ય સમય (૪) તાલનું ઝાક
(૫) કારીગરી (૬) યુક્તિ, ખેલ પ્રપંચ
તાલ સ્ત્રી. (સરં મ. ટાવ) માયાની
તિલ પું. (સં.) જુઓ 'તલ' [ટાલ
પૂલ ન. (સં.) કરસણ, મોડ (૨) રૂ
તેલ ન. (સં. તેલ; પ્રા.) તલ વગેરે
તેલીખિયાંમાંથી કઢાતો સ્નિગ્ધ પ્રવાહી
પદાર્થ (૨) તેલમાં કાઢેલું સત્ત્વ (૩)
(લાં) અડધાનો, દમ, ભારે કટ
તેલ ન. (સં.) તેલ
તોલ પું. ન. (સં.) વજન (૨) વજન
કરવાનું કાટકું (૩) (લાં) કીમત,
કદર (૪) વક્ત્ર, પ્રતિષ્ઠા
થાલ પું. (કા.) રકમ બ્યાજે લેતાં આડમાં
સુકાતા માલ મિલકત [મોટું
થૂલ(-ળ) વિ. (સં. થૂલ) સ્થૂળ, જાડું-
થૂલ ન. (સં. તૂલ) બાજરી વગેરેનાં
કણસમાં ઉપર થતી નાનાં કૂસોની
રુવાંટી
થોલ પું. (સરં દે. થોલ=વસ્ત્રનો એક
ભાગ) (લાં) ભાન, અનુકૂળ સમય, તક
થોલ સ્ત્રી. (રવાં) ધોલ, ખૂસટ
ફલ (-ળ) ન. (સં.) પાંદડું (૨) ફૂલની
પાંખડી (૩) સૈન્ય (૪) (લાં)
જડાણ, બનતા (૫) પું. એક છદ
ફિલ ન. (કા.) હલ, મન, ચિત્ત (૨)
(લાં) મરજી [એક ધરેલું, ફલ
ફૂલ ન. (સં. ફલ) ઘેરા-છાકરાના કાનનું
ફોલ પું. (સં.) લીંચકો, બૂલો [ખસટ
ધોલ સ્ત્રી. (સરં દિ. ધોલ) થોલ,
નલ (-ળ) પં. (મં.) એક જાતનું નેતર

(૨) પેટમાંનું મોટું આંતરકું (૩) માટી
કે ધાતુનો ગોળ પોતો લાંબો થાટ
(૪) (મંજા) નળ રાગ—દમયંતીનો
પતિ (૫) સેતુ બાંધનારો રામની
સેનાનો એક વાનર નાયક
નાલ(-ળ) સ્ત્રી. (સં. નાલી) દાંડી
(કમળની) (૨) ધોડા વગેરેના કામલા
નીચે નખાતી લોડાની અધવર્તુલિકા
'નોલ વિ. (સં.) કાણું (૨) પું. એક
જાતનો વાંદરો (૩) મોરધૂથુ (૪)
ગળી (૫) (મંજા) રામની વાનરસેનાનો
એક સેનાપતિ
નીલ પું. (સં.) આખલાનો વિવાદ,
નીલોદાદ-એક વૈદિક વિધિ [પિસાહાર
ન્યાસ વિ. (જુઓ 'નિદાલ') કૃતાર્થ (૨)
પલ ન. (સં.) માંસ (૨) પું. ચાર તોલા
જેટલું માપ (૩) સ્ત્રી. પળ, ક્ષણવાર
-પાલ(-ળ) વિ. (સં.) 'પાળનાર' એ
અર્થમાં સમાસને અંતે; ઉદા. ગોપાલ-
(-ળ), ધનપાલ(-ળ)
પાલ પું. (સં.) (સંજા) બંગાળનો એક
ખણીતો રાજવંશ (૨) એક બંગાળી
અટક
પાલ પું. (સરં દિ; મ.) નાનો, તંબૂ
કે એની કનાત, રાવરી (૨) જુઓ
'પાલિયું', કેટલીક જગ્યાના પાણી
પર તરતી કેખાતી ચીકણ (૩) એવા
પાણીને લીધે રાગીઓ બનેલા પ્રદેશ
પુલ પું. (કા.) મેતુ
પેલ ન. (દિ. પિલ્લી, પ્રા. પેલુ) પીંજેલા
રૂની થેપલી, પોલવું
પેલ પું. (સં.) પેલવું

પોલ પુ. (દિ. ગિલ્લી) પીન્જુ ૩ (૨)
 ન. પોયુ ગોદુ (૩) પોલુ
 પોલ સ્ત્રી. ન. (દિ. પોલ) પોલાયુ (૨)
 (લાં) મિથા દેખાત, જાડાણ (૩)
 અધાધૂધી, ગોટાળો
 ફેલ(-ગ) ન. (સં.) વનસ્પતિનું બીજકોણ
 (૨) પરિણામ (૩) કાપડો (૪) પાતું,
 (હથિપાર કે આગરનું) ફળું (૫)
 'ફેલરાન' (ગ.)
 ફેલ પુ. ('ફાલવુ' ઉપરથી) વનસ્પતિનો
 શ્વેદિયે દેખાવો (૨) (લાં) અતિશયતા
 ફીલ પુ. (ફા.) હાથી
 ફુલ વિ. (સં.) ફૂલેલું (૨) ખીલેલું
 (૩) બિયડેલું
 ફૂલ ન. (સ. ફુલ) પુષ્પ (૨) એના
 આકારની વસ્તુ (૩) આખનો એક
 રોમ, ફૂલું (૪) કાતરેલી સોપારી (૪)
 એક ધરેલું (૫) ફૂલકોખી (૬) (લાં)
 સ્ત્રી. પતરાણ
 ફેલ પુ. બ. વ. (અ. ફાલ) ઢોંગ
 ફેલ સ્ત્રી. (ભુગો 'ફેલ') લટ, સેર
 ફેલ પુ. ('ફેલવુ' ઉપરથી) ફેલીને
 કાટેલું એ (૨) કચુકા કાઢી નાખેલી
 આંનલી [લસકર
 બલ(-ળ) ન. (સં.) જોર, શક્તિ (૨)
 ખાલ(-ળ) વિ. (સં.) ઉમરમાં નાનું
 (૨) (લાં) નાનું, એકરસાદ (૩)
 પુ. એકરો (૪) ન. બાળક
 બિલ ન. (સં.) દર (૨) કોતર, ગુફા
 બિલ ન. (અ.) આપેલા માલની કી-
 મતનો આંકડો, લસતિયું (૨) કરેલી
 સેવાના પુરસ્કારનો આંકડો (૩)

નવા કાપદનો ખરડો [ભરતિયું
 બીલ ન. (અં. બિલ) ભુગો 'બિલ',
 બેલ પુ. (દિ. બાલ્લ; દિં.) બળદ
 બેલ સ્ત્રી. (બે' ઉપરથી) બે જથ્થાની
 જોડી (૨) એએમનિ એક જોડીદાર
 સાથી [નો એક પ્રકારનો નાચ
 બોલ પુ. (અં.) દડો (૨) યુગેપિયનો-
 બોલ પુ. ('બોલવુ' ઉપરથી) રાખ્દ,
 રચન (૨) કડો, વૂક (૩) (લાં)
 મહેલું
 ભલ પુ. ન. (સં.) ભાલો (૨) રીંગ
 ભાલ ન. (સં.) પુ. સંગીતમાં એક
 અલંકાર
 ભાલ પુ. ન. ભાડાની જમીન (૨)
 (સંગી) ધંધુકાની આભુખાભુનો
 પ્રદેશ જ્યાં પહોં પાકે છે
 ભાલ પુ. પાટડો [જાતનો માથુસ
 લીલ પુ. (સં. લિલ) એકરાની પ્રજાની
 ભૂલ સ્ત્રી. (પ્રા. ભુલ; દિં. મ.) ચૂક,
 ખાખી, ગફલત (૨) (લાં) ઉતરાવું
 એ (૩) વિસ્મૃતિ (૪) ગેરસમજ
 ભોલ વિ. (લાં) પોણુ ફૂલેલું, અંમ;
 લેલાં જાડાણ
 મલ(-લ) પુ. (સં. મલ) કુસ્તીયાજ,
 પહેલવાન (૨) (સંગી) બોલકાલીન
 એક પ્રજા [(૩) વિષ્કો
 મલ(-ળ) પુ. (સં.) મેલ (૨) કચરો
 માલ પુ. (અ.) સામાન (૨) વિસાત,
 પૂંજ (૩) (લાં) સત્ત, દમ (૪) ગાંજો
 માલ પુ. (સં.) બેઆબુનો પ્રદેશ
 મિલ સ્ત્રી. (અં.) મંત્રથી ચાલતું કાર-
 ખાનું (કાપડનું યુખ્યત્વે) (૨) યાંત્રિક

ધટી (૩) તેલનો યાત્રિક ધારો
 મીલ સી. (સર. મ. મીળ) પ્રતિપક્ષ,
 વિરોધી જમાવટ (તકરાર ટંટામાં)
 મૂલ ન. (સં. મૂલ્ય) કીમત, આંકણી
 મૂલ(-ળ) ન. (સં.) વનસ્પતિની જડ
 (૨) પાથો, મંડાણ (૩) નદીનું
 ઉત્પત્તિસ્થાન (૪) (લા.) મૂળ કારણ
 (૫) ૧૬ મું નક્ષત્ર (જ્યો.) (૬) '૨૬'
 (મુશવિધિમાં) (ગ.)
 મેલ(-ળ) પુ. (સં.) મિલન, મેળાપ
 (૨) યાદ, ઠાંઠ (સંગીતમાં)
 મેલ પુ. સી. (અ.) ડાકગાડો, ટપાલ
 લઈને જતી ઝડપી ટ્રેન (૨) ટપાલ
 મેલ પુ. ('મેલુ' ઉપરથી) શરીર ઉપરનો
 ગદા પદાર્થ (૨) ગૂંચું (નાકનું) [પાક
 મોલ પુ. (સં. મુકુલ) ખેતરમાં જીભેલો
 યાલ(-ળ) સી. (વૃક્ષ) સિંદની ગરદન
 પરના વાળ, કેશવાળી [એક પદાર્થ
 રાલ(-ળ) સી. ઝટ સગમી જાડે તેવો
 રીલ સી. (અ.) દોરો નીટેલી ગરમડી
 કે ભૂંચળી (૨) સિનેમાનાં દસ્થાની
 લાંબી પટ્ટી
 રૂલ ન. (અ. રોપ) ગોળ આંકણી
 રૂલ પુ. (અ.) ધારો, કાયદો
 રેલ સી. (રે રેલ) પૂર (૨) (લા.)
 પુષ્કળતા [રેલગાડો
 રેલ સી. (અ.) રેલવેનો પાટો (૨) ટ્રેન,
 રોલ પુ. વિદ્યાર્થીમાં એસતા આવતાં
 ચક્ર-તમ્બર (૨) એક જાતનું
 રેશમી કાપડ
 રોલ પુ. (અ.) ગોળ આંકણી, ગોળ રૂલ
 લોલ વિ. (કલ.) રાતો રંગનું

લોલ પુ. (સં.) પુત્ર, દીકરો (૨)
 (લા.) રેલ, રંગીલો, બાકો
 લોલ સી. (ફા.) માણેક
 લોલ ન. (દિ.) એક પક્ષી
 લીલ સી. (જુઓ 'લીલુ') બંધિયાર
 પાણીમાં કે એરી જગ્યામાં થતી લોચં
 ચીકણી વનસ્પતિ, શેવાળ (૨) જી:
 લીલ પુ. (સં. નીલ) આખજાને
 વિવાહ (પ્રયોગમાં 'લીલ પરણાવવો
 કહેવાય છે), નીલોદ્ધાહ
 લોલ વિ. (સં.) ચંચળ (૨) સુદર
 (૩) આગુર (૪) ગરબાની લીટીને
 છેડે આવતો નિર્ધારક શબ્દ
 વલ પુ. પંદરાધ્યામાં પડતો ઓસ
 વરલ પુ. (અ.) મેળાપ, સમાગમ (૨)
 સંબંધ (૩) દંપતીનો પ્રથમ સમાગમ
 વાલ પુ. (સં. વલ) તથા રતી જોડાતો તોચ
 વાલ પુ. બ. વ. (પ્રા. વલ) એક
 કોળ, વાલોળનાં બી (૨) ઓગિયા
 વાલ પુ. (અ. વાલ્વ) નસ નળી વગે-
 રની અંદર રહેલો એક બાળુ જીવો
 ચર્ધ શકે તેવો પડકો (૨) રેડિયો કે
 અનિર્ધારક વસ્તુના ગોળા
 વીલ ન. (અ. 'વિલ') વસિવતનામું
 વીલ સી. (જુઓ 'વીળ') લરતી
 વીલ ન. એક પક્ષી
 વીલ ન. અડધો રૂબિયો (સાકેતિક ભાષામાં)
 વેલ(-લી) સી. (પ્રા. વેલી, સં. વલી)
 લાંબી ને પથરાતી કે જાંચે ચડતી
 જામતી વનસ્પતિ, લતા, સુકોમળ
 પ્રકારનો વેલો
 બ્યાલ (-ળ) પુ. (સં.) સાપ (૨) વામ

શાલ સ્ત્રી. (કા.) ઘનતુ સાદુ કે ભરેલી
 ઝિનારતું ઝોલવાનું એક કીમતી વસ્ત્ર
 શાલ પું. (સં.) સાગનું ઝાડ
 શીલ (-ળ) ન. (સં.) વર્તણૂક (૨)
 ચારિત્ર્ય (૩) સિમળ (૪) વિ.
 (સમાસને અંતે) “ના સ્વભાવવાળું”
 “ની ટેવ વાળું” એવા અર્થમાં;
 ઉદા. પ્રયત્નશીલ
 શુદ્ધ વિ. (સં.) સફેદ, ધોળું (૨) પું.
 બાહ્યોનો પુરોહિત (૩) એક બાહ્ય
 અટક
 શલ પું. (સં.) બાલા જેવું એક પ્રાચીન
 વસ્ત્ર (૨) શળા (૩) ત્રિશૂલ (૪) કટા
 (૫) (લા.) શળ ભોંકાવા જેવું કરક
 શલ પું. (સં.) ભવંત
 શ્યાલ પું. (સં.) પત્નીનો બાઇ સાજો
 સલ ન. જાર બાજરીનાં કણ્ઠ્યસર્પાવાળા
 સલ નં. (સં. સલિલ) પાણી [પૂજા
 સાલ પું. નં. શાલ, સાગનું ઝાડ
 સાલ સ્ત્રી (કા.) વર્ષ (૨) પાકની મોસમ
 સાલ ન. (સં. શલ) વીંધમાં બેસે તેવા
 છોડો, બંધબેસતો સધિ (૨) (લા.)
 નકતર, આડખીલી (૩) ગિલ્લી દંડાની
 એક રમત
 સીલ સ્ત્રી. (અ.) મહોર-મુદ્રા, મહોર-
 ળપ (૨) મહોર લગાડી ચોટાડેલું
 લાખ કે એવા બીજા પદાર્થનું ચકતું
 (૩) વિ (લા.) સરકારી શાસનથી
 એવી રીતે બંધ થયેલું
 સલ ન. (અ. સલ) દિસાબ અથવા
 અંધડાનો નિકાલ, સમાધાન (૩) વિ.
 સીધું, પાંસડું

સફલ સ્ત્રી. (અ.) યાજ્ઞ, નિશાળ
 સ્ટોલ પું. (અ.) દુકાન-રસ્તાની આબુ.
 બાબુ પુસ્તકો ચા વ૦ પરચૂરણ
 ઝીંઝેલી
 સ્થલ (-ળ) ન (સં.) જગ્યા, સ્થાન
 સ્થૂલ (-ળ) વિ. (સં.) જડુ મોટું
 (૨) (લા.) મૂર્ખ, જડ (૩) સામાન્ય
 ઈદિયો તેમજ બુદ્ધિથી પ્રભુ કરી
 શકાય તેવું
 હલ પું. (અ.) નિર્ણય, ઉકેલ (૨)
 કિ. વિ. ચાલુ કરવું એ [ઓગર, સાંતી
 હલ (-ળ) (સં.) જમીન ખેડવાનું
 હાલ પું. બ. વ. (અ.) દશા, સ્થિતિ
 (૨) અવદશા (૩) અ. હમણાં,
 અત્યારે
 હેન સ્ત્રી. (સર. મ) મોઝે, બાર (૨)
 વેચવા સાગુ વાદનમાં ભરેલાં બાણાં
 લાકડાં વગેરે કે એવું વાદન (૩) માથે
 લીધેલું કે લેવાનું ખેડું (૪) (લા.)
 ઊંચકવાની મળુરી (૫) હેલકરીનું કામ
 હોલ પું. (અ.) મોટો ઝોરડો, ખંડ
 અલ્લા સ્ત્રી. (અ. આશા) આખાદી
 (૨) આપત્તિ
 અલ્લા પું. (અ) ખુદા, ઇશ્વર, અલ્લાહ
 આલા વિ. (અ) સૌથી આલો-જેયું
 ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ (૨) લગ્ન
 ઇલા સ્ત્રી. (સં) પૃથ્વી (૨) (સં.)
 પુરવાની માતા
 ઇલા અ (અ. ઇલાલી) યા ખુદા !
 ઝોલા સ્ત્રી. (સં.) ઝેલાયતીનો હાડ
 (૨) ઇલાયતી
 ઝોલા પું. કાચું ચામડું, ખાલ

કલ્પા(-ળા) સ્ત્રી. (સં.) કોઈપણ વસ્તુનો એક ભાગ (૨) ચંદ્રનો સોળમો ભાગ (૩) 'મિનિટ', ડિગ્રીનો આઠમો ભાગ (૪) કાલમાન (૫) (લા.) મુક્તિ, હિકમત (૬) દુહર. કસમ (૭) સૌન્દર્યમુક્ત તેવી જ આયુષ્ય-મુક્ત હિકમત

કલ્પા પુ. બ. વ. (કા.;—જડથુ, ગમેકું; મ.) ગાલ-લમણા ઉપરના વાળ (શોભિયાયી જુદા) [તેવું રથગ

ખસા પુ. (અ.) જ્યાં કોઈ ન હોય ગાસાં ન. બ. વ. (કા. ગુલામ) જનનાન-ખાનાનાં હલકા દરજ્જાનાં દાસદાસી ગીલા સ્ત્રી. (કા. ગિલહ) નિંદા

કલ્પા વિ. '૬૨' (સક્રિતિક) કલ્પા સ્ત્રી. (જુઓ 'કલ્પો') કાનનો વેહ વધારવા ધક્કાતી કડી (૨) પુ. બ. વ. જુઓ 'કલ્પો.'

કલ્પાં ન. બ. વ. (જુઓ 'કલ્પો') કલ્પા-વીંટીઓ

કાસાં ન. બ. વ. (દિ કલ્પી) ફાતરા, ડોડાં (૨) આખડી પરનાં ભીંગડાં કાસાં ન. બ. વ. ('કાલકું' ઉપરથી) કાલાં જમાલા (-ળા) સ્ત્રી. (સં.) અગ્નિ-શિખા, ઝાળ

કાસાં ન. બ. વ. મહેણાં, ટોણાં કાલા (-લો) પુ. (સર. દિ.) એ નામની જાતનો રજપૂત (૨) નામરોમાં એક એવી અટક

કુલો સ્ત્રી. (સં.) ત્રાજવુ, કટિ (૨) સાતમી ગણિ (જ્યો.) (૩) (લા.) પ્રલના, સરખામણી (૪) (જુઓ 'પ્રલા-

દાન') લારોભાર વસ્તુ એખવાની ક્ષિપા તેલાં ન. બ. વ. ('તેલ' ઉપરથી) (લા.) નવરાત્રના દિવસોમાં તેલની આખડી રાખી કરવાનું તથા ઉપવાસનું વ્રત દોલા સ્ત્રી. (સં.) લીંચડો, મૂલો (૨) પાલખી, ડોળા

ખલા સ્ત્રી. (અ.) પીડા કરતું વગગણુ-જૂત (૨) (લા.) એવું માણસ (૩) કુખ, મુસીખત

ખાસાં ન. બ. વ. કાફરિયા, ફાફાં (૨) (લા.) આલાખાલાં, ખલાનાં

ખાસા (-ળા) સ્ત્રી. (સં.) ડોકરી (૨) ૧૬ વર્ષની અંદરની સ્ત્રી

લસા અ. (જુઓ 'લલુ') 'લસાલાખ' એવો સંબોધનનો ઉદ્ગાર

માલા (-ળા) સ્ત્રી. (સં.) મણકા વગેરે પરોવી કરેલો હાર (૨) જપમાળા (૩) કોઈપણ સરખા દરજ્જાની વસ્તુની એકત્રિત સંકલના; ઉદા. મંથમાળા, કર્તનમાળા

મુલ્લાં પુ. (અ.) મુસંજમાનોનો આચાર્ય કે પ્રોફેસર, આગી

મૌલા પુ. (અ.) ધણી, માલિક

રોલા(-ળા) પુ. (દિ) એક જંદ, કાન્થજંદ (પિંગળમી) [ગુલાબ

લાલા ન. (કા. લાલહ) એક ફૂલ,

લાલા પુ. (સં. લાલ) (લા.) લહેરી,

લેલ, ફક્ક (૨) ઉત્તરમાં અમુક

જાતિના લોકના નામ પૂરે આદરનો

ચન્દ; ઉદા. લાલા લગ્નપતરાય (૩)

જાપને માટે સંબોધનનો ચન્દ (૪)

પંક્ષાણ મટિ વપરાતું વિશેષણ

લાલા સ્ત્રી. (સં.) લાળ
 લાલાં ન બ વ. (ફા. લાલ) (લાં)
 ચડતીનાં સુખનો અનુભવ
 લીલા સ્ત્રી. (સં.) ક્રીડા, ખેલ (૨)
 અદ્ભુત ખેલ (૩) હિંદુરાદિકના અવ-
 તારે કરેલાં કામ (૪) એનું નાટક;
 ઉદા. રામલીલા, રાસલીલા
 લોલા સ્ત્રી. (સં.) છબી (૨) વીજળી
 લેસા(-ળા) સ્ત્રી. (સં.) સમય (૨) મર્યાદા
 (૩) સમુદ્રનો કિનારો (૪) વાણી
 શાલા(-ળા) સ્ત્રી. (સં.) મકાન, ઘર
 (૨) પાઠશાળા, નિશાળ (૩) (લાં)
 સમાનનીતિ રીતિ વિચાર વગેરે-વાળો
 સમૂહ, સંપ્રદાય, 'સ્કૂલ'
 શિક્ષા સ્ત્રી. (સં.) પશ્ચરની છાત્ર
 હસા અ. (સં.) સખીને બોલાવતાં
 વપરાતું સંબોધન
 હાસા અ. સ્ત્રી. જુઓ 'હાસો'
 હેસા સ્ત્રી. (સં.) ખેલ, ક્રીડા (૨) રતિ-
 ક્રીડા (૩) (લાં) તીવ્ર સંભોગેચ્છ
 (૪) એ વ્યક્ત કરતી ચેષ્ટા (૫) ક્ષણ,
 અલિ પું. (સં.) અમરો [સહેજવાર
 કલિ(-ળિ) પું (સં.) ટટો, કબિયો
 (૨) લકાર્ષ, મુદ્દ (૩) (સંઘા) કળિ-
 યુગ (૪) કળિયુગનો અધિષ્ઠાતા પુરુષ-
 અસુર (૫) (લાં) પાપની શુદ્ધિ
 મેલિ(-લી) સ્ત્રી. (સં.) કલ્પ, વસ્તુ
 (૨) રાતક્રીડા, મેયુન
 ગાલિ(-લી) સ્ત્રી. (સં.) ગાળ
 ચલિ સ્ત્રી. (સં.) ચુલિલ નાનો ચુલો
 ધૂલિ સ્ત્રી. (સં.) ધૂળ
 નાલિ સ્ત્રી. (સં.) મોરી, નીક (૨)

નાડી, નસ (૩) નાળ
 પાલિ સ્ત્રી. (પાલિ., પાલિયાપ=ધર્મો-
 પેર=શુદ્ધના ધર્મોપદેશની લાપા) એક
 પ્રાચીન પ્રાકૃત બાષા જેમાં બૌદ્ધ ધર્મ-
 ના ત્રય લખાયા છે, પ્રાચીન માગધી
 પલિ(-ળિ) પું. (સં.) ભોગ, દેવને માટે
 કાદેલો ભાગ (૨) (સંઘા) પ્રજ્ઞાદનો
 પૌત્ર-દાનવોનો રાજા
 મૌલિ ન (સં.) માયું (૨) ટોચ (૩)
 પું. હોયું, કલગી
 વલિ(-લી) સ્ત્રી. (સં.) વેલ
 શાલિ સ્ત્રી. (સં.) શાળ, ડાંગર
 અલી સ્ત્રી. (દે અલિઆ) સ્ત્રી સખી
 અલી પું (અ.) (મંચા) ધસ્તામના
 એક ખલીફ
 આલી(-લિ) સ્ત્રી. (સં.) સખી (૨)
 હાર, આવલી
 આલી વિ. (અ.) આશા, ઉચ્ચ, અભ્ય
 એલી સ્ત્રી. સતત વરસાદ, હેલી
 એલી સ્ત્રી. (જુઓ 'હેલી') સખીને
 બોલાવવાનો ઉદ્ગાર
 કલ્પી સ્ત્રી. નાનો કલ્પો, કલ્પું (૨)
 હાયની આંગળીઓ વડે (ખેતિયા કે
 સાડી જેવા કપડાને વાળીને મૂકવા
 માટે) કસતી ચડી [માતા
 કાલો (-ળી) સ્ત્રી. (મં.) (સંઘા) કાળકા
 ચીલી સ્ત્રી. (સ્ત્રી) ચીલી (સ્ત્રી) ચીલી (સ્ત્રી)
 તિજેરી, નાણાંની પેરી
 કુલી પું. (સ્ત્રી) બાર બેચકનારો મનૂર
 ખલી સ્ત્રી ખિચકોલી (૨) હોકરાની
 એક રમત
 ખલી(-ળી) સ્ત્રી. (સં. ખન ન.) ખળું

(૨) ઢોળનો દાળ કરવાની જગ્યા
ખાલી વિ. (અ) ઠાણું, કચું બર્ષા વગર-
નું (૨) (લા.) નિર્ધન, ગરીબ (૩) બી.
લોઢીનું કરવું બધે પડી જવાથી અંગ
ઝલ્લજલ્લેએ, ઝલ્લજલ્લી (૪) રંગોતના
તાલમાં તાળી ન પાડતાં દાથ છટા
પાડવા એ કે એવું રચાન (૫) અ.
અમયું, બર્ષ (૬) ફેલત, માત્ર
ખીલી સી. (જુઓ 'ખીલો') નાનો
ખીલો, ચૂંક (૨) સરીરનાં આંગળાં
વગેરેમાં દાડકાનો છેડો વધે છે તે
ખોલી સી. (સં.) ખોળા (૨) ખોળ
ખોલી સી. (દે. ખુલ્લું-કુટિર) ઓરડો
ખોલી સી. (જુઓ 'ખોલકી') નાનો
ખેંચી
મલી સી. (દિ.) સાંકડો વાટ, શેરી
ગાલો સી. (જુઓ 'ગાલો') નાનું
ગાલું (ભારતું કે વાહનનું) (૨) એક
પરિમાણ, ત્રીસ મણનું માપ
ગિદલી સી. મોઈ (૨) ગડગૂમડ કે
ખીજ દરદને લીધે આવતો સોજો, વેગ
ગીલી સી. જુઓ 'ગિલી', મોઈ
ધૂલો સી. મળા (૨) જીવડાંએ બનાવેલું
ધોળું કે કાનરું ઘર
ગેલી સી. (અ) છાપખાનામાં ગોઠ
વેલાં ખીખાના ચોકડાંને મૂકવાની
લ'ખચોરસ સ્પષ્ટી (૨) (લા.) એ
ઉપરથી કાઢેલું ગેલી-મૂક
ગોલી સી. (જુઓ 'ગોલા') ગોલણ
(૨) વડાળણ (૩) (લા.) ગુલામી
ઘોલી સી. વિશેષીનો વેશો (કા.)
ગ્રાલી સી. (અર. મ આપ) પાવડો-

પને બાધિલો અનેક ઓરડોઓની
ધંમારત, ચાપ
છત્તી સી. (દે. છલી) ચામડીનો એક રોગ
છાત્તી સી. નાનું છાતું, વાડકી (૨) ચૂડી
છલી સી. (જુઓ 'છલાઈ') વરણા-
ગિલાપણું [કપડી, બનાવડી, જૂઠું
જાલી વિ. (દિ.) જુઓ 'જાલ' (૩)
ઝાલો બો. (સંજા) ઝાલા કુંડુંબ-
રજપૂતની કન્યા કે સી
ઝિંકી સી. (સં.) તમરું
ટાલી સી. (અર. દિ. મ.) અડદ
ફિપિયો (વિપારીઓનો મોકેત)
ટાલી સી. (જુઓ 'તાલુ') અંદરવામ
સધિલા જુદા જુદા રંગના કકડા (૨)
દાલજા વગેરેની જડ બાજવાથી એક
વામાં ન આવતો ખેતરનો ભાગ
ટીલી સી. (જુઓ 'ટીલું') ટીલકો, કુંકું
વગેરેની ટપકા (૨) (લા.) બદનામી
ટોલ્લી સી. (જુઓ 'ટોલો') કિલ્લમ
બોલને ટોલો મારવો કે નેપી બેગ
વધુ રત મળી જાય
ડાલી સી. (સં. ડલક, પ્રા.-દે ડલ)
ટોપલો, નાનું ડાલું (૨) બેટનાં ફળ-
ફળાદિની ટોપવી
ડેલી સી. (જુઓ 'ડેલુ') બારણાવાળો
ખડકો (૨) (લા.) ગામડાની પોલીસ-
ચોકી
ઢોલી પું. (જુઓ 'ઢોવ') ઢોલ વગાડનારો
તલી સી. (જુઓ 'તલ' પું.) શેરડીનો
એક રોગ (૩) બરોળની ગાંઠ
તેલી વિ. (તેલ ઉપરથી) તેલવાળું
તેલિયું (૨) પું. ધાંચી (૩) એક અટક

તેલી વિ (સં. તેલિન) તેલવાળું (૨)
 ચીકટું (૩) પું. તેલી, ધાંચી
 યૂલી સી. (પ્રા. યુલી) ફૂંડાં ઉપર વળતી
 ફાતરી (૨) ઘઉં વગેરેના બરડેલા કકડા-
 ફાડિયા [કાચળી, નાનો થેલો]
 થેલો સી (દે. યથિયા; સર. મ. થેલી)
 ધૂસી સી. (સં.) ધૂળ
 નાકો સી (સં.) મોરી, નીક (૨) નાડી,
 નસ [માખી (વાદળો)]
 નીલી સી. (સં.) ગળી (૨) એક જાતની
 પદ્મી સી. (સં.) નાનું ગામકુ
 પદ્મી સી. પરલી, મરાળો
 પદ્મી સી. માંડવી, ગરખાની કાડિયા
 મુકવાની દીવી
 પાલી સી. (સં. દે. પાલિ-લી) સૌરાષ્ટ્રનું
 બનામનું એક માપ (૨) એનું વાસણ
 (૩) (મુજબમાં) ચારશેરનું માપ
 પાલી સી. (સં. પક્ષવ) ગીણાં પાંદડાં
 પાલી સી. (જુઓ 'પાલી') નાનું પાણું
 -પાણું-પવાણું
 પ્યાલો સી (દા. પિપાલેદ) નાનું પવાણું
 પુલ્લી સી. ('ફૂલ' ઉપરથી) જુઓ
 પુલેવર, રમવાના પાનાંની એક જાત
 રૂલી સી. ('ફૂલ' ઉપરથી) સેથાનું એક
 ધરણું, શીયાફૂલ (૨) (લા.) ધાણી
 રૂલી વિ. (જુઓ 'ફૂલ') ફેલ-રોંગ કર-
 નાનું, ધુતાડું [ફેલો]
 રેલી સી ('ફાડલી' ઉપરથી) નાનો
 મલ્લી સી. (દિ.) નિલાડી
 રીલી સી. (સં. મિલ) એક ઝડ કે
 એના પાંદડાં
 રીલી પુ. (દે. બેલી=જલ) કે વાલી

પરથી) ધણી, મુરખી (૨) સહાયતા
 કરનાર
 બેલી સી સોનીનું એક ઝોખર
 બોલી સી (જુઓ 'બોલવું') ગોથુ ભાષા
 જે બોલવામાં જ ચાલતી હોય (૨)
 (લા.) મહેણું (૩) કમ્પાત, વચન-
 બદ્ધતા
 ભીલી વિ (જુઓ 'ભીલ') ભીયનું કે
 ભીવ સખંધી (૨) સી. ભીમની બોલી
 માલી પું (સં. માલિન) જુઓ 'માળી'
 ભીલી સી. ગોળનું ભીણું (૨) ફૂંડાં
 શિંગડાવાળી ભેસ
 મેલી સી (મેલું ઉપરથી) ઓર, જરાપું
 મોલી વિ (સં. મોલિન) મોલિ-
 રેલી, રેલી સી. વાહરડી મુગટવાળું
 લાલી સી. ('લાલ'=રાત્રી ઉપરથી) રતા
 (૨) (લા.) તંદુરસ્તી
 લાલી સી. ઘંટની જીભ-લેલક
 લૂલી સી (સં. લોલા=જીભ) જીભ
 (તિરસ્કારમાં)
 લેલી સી. (સં. લાવક) લેણું-નામક
 પંખીની માલ, લેલાડી (૨) (લા.)
 બહુ બોવબોલ કરનારી મોડી કે સી
 લેલી નિ. સી. (જુઓ 'લેણું') ચાંચરી સી
 વલી પું. (અ.) પીર, જોલિયો
 વલ્લી સી. (મં.) વેશ
 વાલી પુ. (સં.) (સંચા) સુગ્રીવ વાનરનો
 મોટો ભઈ
 વાલી પુ. (અ.) મુરખી, રથક, પાલક
 (૨) અજબક ઘોડો
 વાલી સી. ('વાલ' ઉપરથી) નાના
 મણના વાલ

વેલી સ્ત્રી. (જુઓ 'વેલ') લતા, વેલ
-શાલી (-ળી) વિ. (સં.) નામને અંતે
ભાગતાં 'વાળું' અર્થે જતાવે છે;

ઉદા. વિદ્યાશાલી

શેલી સ્ત્રી. (દ. સેલી=દોરડું) ચક્રમધ્યી
દેવતા પાડવાનું દોરડું (૨) ભસ્મ, રાખ
શેલી સ્ત્રી. (સં.) દળ, રીત (૨) લખાણ-
ની રીત, ક્રમાંક [પથરી

સદસી સ્ત્રી. (સં. રીસા) અરબો ધસવાની
સેલી સ્ત્રી શેલી, રાખોડી (૨) ડોકમાં
નખાતી કાળા દોરાની આંટી (કપીર-

પંથી સાધુ તથા કૃષીને પહેરે છે)

સ્થલી (-ળી) (સ્ત્રી.) (સં.) જગ્યા, પ્રદેશ

સ્થાલી સ્ત્રી. (સં.) ધાળી, ખૂમચો

હાલી સ્ત્રી. ('હાલા' પરથી) બાળકને
મુવાડવાની ઝાળી, ખોયું

હાંદલી સ્ત્રી. જુઓ 'હાંડલી.'

હેલી સ્ત્રી. (દ. અવાલી) એલી, સતત
વરસાદ

હેલી સ્ત્રી. (અપ. હેલી) એલી, અલી,

હેલી સ્ત્રી. ગીતની એક દેશી [સાહેલી

હેલી સ્ત્રી. રાખ (મુડદાની)

હેલી સ્ત્રી. જુઓ 'હેલા', ક્ષણ (૫)

હોલી સ્ત્રી. (જુઓ 'હોલો') હોલાની માદા

આહુ ન. (જુઓ 'આજ') ખોટા આરોપ

આહુ ન. જુઓ 'આઈ' [આરોપ

ઉલ્હુ વિ. (હિં.) મરખ, ગમાર

ઓહુ (-લ્હુ) સ. (કા.) પેહું

ઠાહુ પુ. દરિયાઈ ખડક (૨) સ્ત્રી.

એક માછલી (ગાંતી બનાવનારી)

ઠાહુ વિ. જે જોલી નર્મી ચકતું તેવું

(૨) (લા.) બાળકની વાણી જેવું

ભાંચું વૃદ્ધું અને મધુરું (૩)

તોતહું (૪) બાલિશ, અણસમજી

ઠાહું ન. (સં. કદક) કપાસનું છાંયું

કિલ્હું ન. અનાજમાં પડતું એક

જવડું, જોડવું

ઠોહું ન. શેરડી પીલવાનો સંચો,

ઠોહું ન. શિયળ [ચીચોડો

ઠોહું વિ. (સં. કપિલ) ધઉંવણું ગોરું

ખાહું ન. ('ખાલ' ઉપરથી) જોડાનું

ઉપહું ચામડું (૨) ખજાના અનાજ

ઉપર ઢાંકવાનું ધાસ

ખાહું ખ. ('ખાલી' ઉપરથી) વાણીની

ઠાકડી ભરવાનો નેતર કે બરનો પોલો

દુકડો (૨) પડતર રાખેલું ખેતર

ખાહું ન. (પ્રા. ખદ્ધ) કવારો; ઉદા.

તમાકુંતું ખાહું

ખુલ્હું વિ. (અ. ખામ) ઉપાહું (૨)

(લા.) નિખાલસ, ચોખ્ખું (૩) રપટ,

(૪) નાચું, ઢોકેલું નહિ તેવું (૫)

છપુ નહિ એવું-જાહેર (૬) અસમ્ય

(૭) અનુવેશાયેલું (૮) ઘેરું નહિ

એવું આહું (રંગ વગેરે) [પોપડો

ખોહું ન. ખીચડી વગેરેનો દાઝેલો

ગહુ ન. ફૂતરીનું ગલડિયું, ગૂલું

ગાલ્હું ન. જુઓ 'ગાડુ', નાનું ગાકું

ગૂહું ન. ગલ, ફૂતરીનું ગલડિયું

ગૂલ્હુ પુ. (ફા. ગુલામ) મુસ્લિમ

નામની પહેલાં આવતા 'ગુલામ'

શબ્દનું દ્રઢ રૂપ

ગૂલ્હું ન. (જુઓ 'ગૂડહું') પાપડની

કણકનો લુઓ, ગૂલરું

ગૂલું ન. એક પક્ષી

ધેણું વિ. (સ. અહિલ, પ્રા. અહિલ) ગાંઠ,
અક્ષત વગરનું (૨) ન ગાંડપણ
ધોણું ન. ધિમોણું (૨) (લા.૦) આડ-
ખીલી ડખલ (૩) પ્રાણહત્યા
ધોલણું વિ. ધોલેણું, વગર નોતરે
જમવા મનાર, લાખું [કીર્તન
અલણું ન. નિત્યનાં ચાલતાં લગન-
અલણું ન. (સ. અલુક) આંગળું, અંગલિ
આલણું વિ. ('ચાલણું' ઉપરથી) હાલનું,
વર્તમાન (૨) ચાલણું
છાણું ન. વાડો, છાલિયું
છાણું ન. ('છાલ' ઉપરથી) ધંટીમાંથી
લોટ વાળવાનું નાળિયેરીનું છાણું
છેલણું વિ. (દિ. 'છેલ' ઉપરથી) છેવટનું
છેલું વિ. ('જાલણું' ઉપરથી) તૈયાર-તૈયાર
(સેવામાં)
ઝોણું ન. ('ઝોલણું' ઉપરથી) લટકતાં
સપડાં ખાંધી નીચેથી ઉપર (ખેતરમાં)
પાણી અડાવવાનો એક રચના
ઝોણું ન. ઝુંડ, ટોણું (ગિડતાં આવતાં
પક્ષીઓનું)
ઝોણું ન. જુઓ ('ઝોલણું' ઉપરથી)
ટાણું ન. જુઓ 'ટાલ' [ઝોંક, ડોણું
ટૂણું વિ. ટીણું, પોચું
ટોણું ન. વાળ વિનાનું જોડું માથું, તોણું
ઠાણું વિ. (દિ. ઠલ) આવી, નહિ ભરેલું
(૨) (લા.૦) નડાણું, ધંધા વિનાનું
(૩) નહિ વાસેલું, ખુલ્લું (૪) અ-
નાહક, ફાગટ
ડાણું ન. પહોળો મોટો મૂડો (વાંસનો)
(૨) ટોરનો આણનો ભરેલો ટોપનો
(૩) વાંસ કે ઘાસનો જોનો કરડિયો

ડહું ન. (સં. દેહકી) મોટાં પહોળાં
ખારણાંવાળું મકન (૨) મકાનનો
ખડકો જેવો મોટો દરવાજો
ડહું ન. (ચ.) રાંપના દાંડાની લાંબી વળી
ડાણું ન. ('ડાલણું' ઉપરથી) ઝોંક (૨)
ગોણું (૩) (લા.૦) છકડ
ઢીણું વિ. (જુઓ 'ઢીલ'; મં. શિયિલ)
જેંચમાં શિયિલ, તંગ ન હોય એવું
(૨) (લા.૦) કડણું નહિ એવું-પોચું
(૩) (લા.૦) હિંમત વિનાનું (૪)
કમજોર (૫) સુસ્ત, ધીર, મંદ
તાણું ન. (મં.) તાળણું
તાણું ન. (અ. તમાસોનું) કપડામાં
મુકાનો કસખી કડકો
તાણું ન. ટોપીમાં મુક ઉપર ચોગાડું
ગોળ કે લંબગોળ કપડું
ત્રણું (-ણું) વિ. નિષ્કપટી, ભોળું
તેણું ન. જુઓ 'તેજાં'
તેણું ન. (ત્રણું પરથી) ત્રણનું મૂંઝણું
તોણું ન. (મં. તોલક) દસ ગેરનું વજન
(૨) થીણું પાટું
તોણું ન. ગથું, તોસો
ત્રેણું ન. (મં. 'ત્રિ' ઉપરથી) ત્રણ
લાંબુનો સમૂહ
થણું ન. (જુઓ 'થલ') લોટને ચાળ-
વાથી નીકળેલો છાલો વગેરેનો ખડકો
થેણું ન. ટોણું, ઝોણું (ખાસ કરી ગિડતાં
પક્ષીઓનું)
ડહણું, ઢાણું વિ. ભોળું (૨) (લા.૦)
ઉંઘર ઝવનું, સખી
નીકું વિ. (મં. નીલક) નીચ-પાદમી
રંચનું (૨) નીચા રંચનું

પદ્યુ' ન. (ફા.) ગાળવાનું એક ઊબડું
પદ્યુ' ન. વર તરફથી ક-વાને અપાતું
સ્ત્રીધન

પાહુ' ન. (સં. પદ્મ+ધા+પતો ક્રાદાર)
અપરડાનો કે મારીનો અનાજ ભરવાનો
કાકો (૨) વાંસની ચીપોનું ટાકું,
ખામે (૩) વરસાદમાં મારીની બીંત
ધોવાઈ ન ભય તે માટે આકું રાખેલું
કરાડીનું ટાકું

પાહુ' ન. (જુઓ 'ખાહુ') પવાહુ'
ખાહુ' ન. (દિં. ખાહા) પાલવ, આસરો
પદ્યુ' ન. ('પિંડહુ' ઉપરથી) વીંટીને
કરેલો દડો-ગોટો [(૨) પીહુકું

પીહુ પું (સં.) એક ઝાડ, પીહુડી, ભર
પીહુ પું. એક રાગ [અચ્યુ

પીહુ' ન. (દિ. પીહુઅ=અચ્યુ) મરઘીનું
પેહુ' સ. સામે આંખથી પતાવાયેલું

આંખુ' (૨) આવતા પરમ દિવસ
પછીના કે ગયાની પૂર્વનો (દિવસ)

પોહુ' વિ (દિ પોહલ) વચ્ચે પોલાણ-
વાળું-ખાંચી (૨) (લા.) મિથ્યા
ઢોખાવનું, ડોખાવાળું

પ્યાહુ' પું (ફા પિયાલહ) પવાહુ'
ફેહુ' વિ. (સં. ફુલ) પહોળું, વધું
(૨) (લા.) નિખાલસ

ફહુ' ન. ('ફલ' ઉપરથી) (લા.) આંખનો
એક રોગ-આંખમાં કીકી નજીક પડતું
ચાંદું કે પ્રથિ

ફેહુ' (ન) ફારડું ભાગતાં મુકાલી તારની
લટ (૨) (લા.) ફાસ (૩) મુકેલી, ગૂંચ
ખાહુ' ન. (જુઓ 'ખાહુ') ખોટા
કસમનું ગૂંચળું

ખિંહુ' વિ. (જુઓ 'ખિંચી') (લા.)
ચાલાક, હુમ્મુ.

ખિંહુ' ન એક ઈંટના ઓસારની બીંત
ખીહુ' ન. (સં. ખિંચ) ખીટી વૃક્ષનું ફળ
ખહુ' ન. મુદા (૨) ફૂલો, ધમડો
(અસિદ્ધ પ્રયોગ) [(૨) નેકકું

ખેહુ' ન ('ખે' ઉપરથી) પૂણીનું નેકકું
ખેહુ' ન. ધોળા રેતાળ પરધરનું ગચિયું

ખહુ' વિ. (સં. બહ) સ'ડું (૩) માયાળુ
(૩) (લા.) સભ્ય (૪) પ્રામાણિક

ખાહુ' ન (સં. ભાહુક) રીંછ (૨) ફાહુ,
એક ભતનું શિયાળ [અસ્થમ

ખાહુ' ન (સં. બહ) એક દરિયાર,
સિદ્ધહુ પું. (જુઓ 'ખીડુ' પું.)

રમતનો સાથી
લીહુ' વિ. (પ્રા. લિહિમ) ભાંગિયું

તોડેહુ' (૨) ન. ગોળની બીલી-ચાકી
લોપુ પું. વાંદરા

માહુ' વિ. માલકું, બાહુ'

મિંહુ' ન. (જુઓ 'મીંડહુ') બે-પાસિયા
વેણીમાંનું પ્રત્યેક મીંડહું

મેહુ' વિ. (પ્રા. મદલ) મંડું (૨) (લા.)
કપડી (૩) ન. મળમૂલાદિ (૪) જૂત

પ્રેત વગેરે [વગાડાનું નગાડું
મોહુ' ન. જીતે મોલાવની વખતે

મે(—રે)હુ' ન. વાહરડું
રોહુ' વિ. (રવા.) બાહુ, મૂખ, મૂઠ

લીહુ' વિ. (સં. નીલ) કાચી ઢેરીના
રમનું (૨) (લા.) બીનું (૩) રસ-

વાળું, તાલું (૪) ખૂમ પેસાદાર
લહુ' વિ. (સર. હિ. લહા; મ. લુહા)
લમડું, ખોડું (૨) (લા.) અપંગ,

અચકા, નિર્મળ (૩) પાવા કે આધાર
વગરનું [ઝોળર, સુનારકું]
લેણું ન. કોણ પાથરવાનું કડિયાનું
લેણું ન. (રવાં) એક પંખી, લેણાકું
લેણું વિ. (રવાં) થાંયું
-વણું વિ. ('વાલ' ઉપરથી) સમાસને છેડે
'કેટલા વાલનું-આનાભાર' મિશ્રણ
ખતાવે છે; ઉદા. બારવણું સોનું
વણું વિ. (પ્રા. 'વલ' ઉપરથી) રાંદું,
દંડાણું (૨) પહોળું, ચોકું
વણું વિ. (કા.) (સં. 'વલ્લ' ઉપરથી)
હૈતવાણું, મમતાવાણું; ઉદા. માવણું,
ધરવણું
વીણું વિ. શરમ કે શોકથી જીતરેલા
મોરાવાણું (૨) ભોંટું (૩) (લા.)
રમણનું, છટું
વેણું(-ણ) સ્ત્રી. (સં. વાણકા) રેતી
શેણું ન. (સરં હિં. સેલા; મ. શેલા)
કસખી ઉપરણો, ખેસ (૨) (અમુક
કામની) વિધવાએ પહેરવાનો ખાસ
એક સાડસો (૩) ઓઝોનું કસખી
પાલવવાણું એક કામતી વસ્ત્ર
સાણું વિ. જુઓ 'સાણું' ['શેણું'
સેણું ન. (સરં હિં. સેલા) જુઓ
હાંણું ન. જુઓ 'હાંણું' [(૨) ખટોટા
આણું ન. (કા.) એક મેવો, જરદાણુ
આણે વિં (અ. આલા) નજીકનું, વધુ
પ્રિય (૨) આલા, હિતમ, ઐશ
ફાણે અ. 'જુઓ કાજ' અ. [એકંદરે
કુદોણે(-લે) અ. જુમસે, સરવાળે,
ખેસે અ. (જુઓ 'ખેવ' સ. એ. વ.)
(લા.) શ્રમ્યે, વખતે, વારે (કા.)

ઝણે સ્ત્રી. ઝલક [પ્રારબ્ધ
તાણે ન. (અ. તાણિઅ) તસીબ,
તોણે અ. ('તોણ' ઉપરથી સ. એ. વ.)
સરખામણીમાં, તુલનામાં, બરોબર
પ્રલે(-લે) પું (સં. પ્રલય) પ્રલય,
ભયંકર વિનાશ [અરુ, છો
ભણે અ. ('ભણ' ઉપરથી) કીક, સારું,
વણે સ્ત્રી. (અં. વલહ) હાલત, દશા
(૨) (લા.) જુગા હાલ (૩) ઉપાય
ઓણો પુ. (દિ. ઉલ્લી) ચૂસાની સાથે
જોડેલો પાછો નાનો ચૂસો, ગિજ.
કહોણું પું. જુઓ 'કક્સી,' ગડી
કલોણું પું. (સં. કલ્લ) ધોવાટ શોરખોર
ફોણું પું. (ર. ફલ્લ) ધગડો, નિતબ
કોણું પું. ખૂણો, ખાણો, જોણો
કોણું પું. જુઓ 'કોણું', શિયાળ
ખણું પું. (દિ. ખલ્લય) જોડો (કા.) (૨)
એક બાજરમત
ખીણું પું. (સં. કીલક) ખૂટા, મેખ
ખીણું પું. (જુઓ 'ખેણું') (લા.) જાન-
પંજના ભુગારમાં પેસાની હોડ લાગ્યે
દા લેનાર મધ્યસ્થ ભુગારી
ખોણું પું. મધેડો
ખોણું પું. કપાનો કાસો-ખાણો
ખલોણું પું. (અલક, તુર્કી. અથવા ફા.
અથહાન) નાણું રાખવાનું કામ,
ખખનો (૨) પરચૂરણ વહરાનું નાણું
નાખણું પાત્ર [નિંદા
ખિલોણું પું. (ફા. ખિલહ) આળ, આણેપ,
ખોણું પું. (જુઓ 'ખુલામ') જનાન-
ખાનાનો નોકર (૨) મંજીરનું
ચુલામની ડાખનું એક પત્ત (૩) એ

નામની, સાતિનો માણસ, ગોધારણો
 ગોદોલો પુ. (સં. 'ગો' ઉપરથી) વાછરડો.
 (૨) (લાં) માતાનો ચુસ્ત ભકત
 ગોદોલો પુ. જુઓ 'ગોદોલો'
 ગોદોલો પુ. ('ગુલામ') બંજારાનો ગોલો-
 એક પતુ
 ઘોડો (-દોલો) વિ. પુ. (જુઓ 'ઘોલો-
 ઘોલો') વગર નોતથે જમવા જનારો,
 લાખો [(આસાર્થ ૩૫)
 ચોલો અ. કિ. (હિં) ચોલો, તંપાર ચાઓ
 ચોદોલો પુ. (જુઓ 'ચોદોલો') કપાળે
 કરાવું (કંકુનું) ગોળ ટપકુ (૨)
 એની ઉપર ચોડવાની ટપકી (૩)
 (લાં) શુભ પ્રસંગે અપાતી નાણાંની
 બેટ, વધાવું, હાથધગણું (૪) બરાબર
 નહિ ગળેયો (દાળનો) દાણો
 ચીલો પુ. માર્ગમાં ગાડાનાં ધોડાં કરી
 નાખેલો ખાંચાવાળો રોરડો (૨) ગાડા-
 વાટ (૩) (લાં) ધરડ (૪) રિવાજ, રૂઢિ
 ચૂલો પુ. (સં. ચુલ્લિ) રંધવા માટે બળતણ
 ગોઠવવા કરાતી માટી-કે લોખંડની
 ચોલો પુ. (દે. ચોલ) શિખ [માંડણી
 છોલો (-દોલો) પુ. (સરં હિં. અ. છલ)
 એક જાતની ઘૂધરીઓની વીંટી (૨)
 લખ વખતે પહેરવાની વીંટી
 છિલો પુ. (કા) પીરતું સમારક
 છોલો પુ. (દે છલ) છોકરો, છોયો
 જિલો પુ. (અ. જિલ) વિમાન (૨)
 સુખાની હકૂમત નીચે મુકાનો દેશનો
 અમુક એકઠા મળેલા તાલુકાઓનો
 ભાગ [બળા, મુશ્કેલી
 છલો પં. (કા.) ('જાલવું ઉપરથી) વિટ-

ઝીલો પુ. માટીનું મોટું વાસણ (અનાજ
 ભરવાનું), ગોળ પાટી કાઠી
 ઝૂલો પુ. ('ઝૂલવું' ઉપરથી) જેમાં ઝૂલી
 ચકાયતે, હીંચકો (૨) (લાં) નુકસાન,
 ખાધ
 ઝોલો પુ. ('ઝૂલવું' ઉપરથી) ઝૂલો,
 દિડોલો (૨) હેલો, હીંચકાનો એક
 ઝોક (૩) ઝીલ
 ટલો પુ. (રવાં; સરં હિં. ટલો)
 ધકકો, આધાત (૨) ફેરો, આટા, ધકકો
 ટલો પુ. માયાનો ટકકો, તોલો
 ટીલો પુ. (સં. તિલક) બિલું ટીપું
 ટોલો પુ. મોટું માથું, તોલો
 ટોલો પુ. ટાકળો, મોટી જૂ
 ટોલો પુ. (જુઓ 'ટાકળો') ખારસાખના
 ઉપલા ભેટ છેડા આગળ રહેતો ખૂટો
 ટોલો પુ. (જુઓ 'ટલો') ટલો, વાયકો
 (૨) (લાં) ઉઠાડવું-ઉઠાળવું એ (૩)
 મોઈને દંડાને ફટકો મારી ઉઠાડવી એ
 (૫) એ ક્રિયાથી થતો અવાજ
 ઠીલો પુ. (સં. અઠીલ) ઠળિયો
 ઠેલો પુ. ('ઠેલવું' ઉપરથી) દડસેલો
 (૨) ઠેલીને લઈ જવાની ગાડી
 ઢલો પુ. જુઓ 'દલો'
 ડંલો પુ. (જુઓ 'ડાંડલો') ડાંડલો,
 વનસ્પતિની ડાખળી (૨) દાથો
 ડોલો પુ. જુઓ 'ડોલ', મોટા દરવાજા-
 વાળું એકવડું મકાન
 ડોલો પુ. ('ડોલવું' ઉપરથી) તાખડ,
 તાલિયો (૨) મ્યાનો, પાલખી
 દોલો પુ. (દે દોલ-સરં હિં. દોલા)
 વર, ધણી (૨) (લાં) જાડો મૂખ

માણુમ [પાંધડીનો કસખી છેડો
 તલો પું. (અ. તલા=સોનું ઉપરથી)
 તોલો પું. (મં. તોલ) રૂપિયાભારનું વજન
 તોલો પું. ખોડું, માથું (૨) (લા.)
 તોડા માથાવાળો માણસ
 થેલો પું. (જુઓ 'થેલી') મોટી થેલી,
 કોથળો, ચૂલુ [લગડી પડેલો લાગ
 થોલો પું. (સં. 'સ્થૂલ' ઉપરથી) ઘરીરનો
 દહોલો પું. (દ. 'હલ' = ટોપલો) ચાપચુ,
 પૂંછ
 પહોલો પું. (સં. પલ્લવ) પાલવ (૨)
 (લા.) કેડો, મજલ, ટપો (૩)
 ઉટું, અંતર (૪) પછવાડું
 પાલો પું. (સં. પલ્લવ) ઠોરને ખાવોનાં
 પાંદડાં (૨) ગાડી ગાડાં ઉપરની અપર-
 ડાની છત્રી [વાસણ
 પાલો પું. (જુઓ 'પાલો') પાણી પીવાનું
 પાલો પું. (સં. પ્રાણેય) વાદળમાંથી
 પડતો કરો [માંથી ફૂટેલો ફુલો
 પીસો પું. (જુઓ 'પીલુ') શઙ્કે મૂળ-
 પેલો પું. (જુઓ 'પેલો') ઓટલો
 (હડી પ્રાંત) [પાલો
 પ્યાલો પું. (ફા. પિયાલેહ) મોડું પવાહું,
 ફેલો પું. (અ.) કોલેજમાં ગ્રેન્ડુએટ થયા
 બાદ આગળ અભ્યાસ માટે અપાતું
 એક પદ (૨) કોઈ પસંદગી સંસ્થાનું
 એ નામનું સભ્યપદ
 ફેલો પું. ચૂમડું (૨) કળો
 બિદલો પું. (સર. હિં. મ. મિલા) ચાંદ
 (૨) ચપરાસ (૩) (લા.) ઉપાધિ, પદવી
 બાલો પું. (જુઓ 'બાલુ') મોટું બાલું,
 બદમ

માલો પું. છા લીસી કરવાનું કડિયાનું
 એક આમર, લાકડાની કે લોદાની
 પાડીનો કડિયાનો લીસો રોહો
 મુલતો પું. (સં. મૂલ) ધન, મૂળ પૂંછ
 મેલો (-ળો) પું. (સં. મેલ) મેળાપ
 મોલો પું. ('મોલ' ઉપરથી) વનસ્પતિ
 પર પડતો એક છવ-એક રોંગ
 મોલો પું. (જુઓ 'મોઈ') શંકુના
 આકારનો ફટાકડો
 રેલો પું. ('રેલ' ઉપરથી) નાનો પ્રવાહ
 રેલો, રેલો પું. રેડો, વાછરડો
 લલો પું. 'લ' અક્ષર
 લાલો પું. ('લાલ' = હેલ ઉપરથી; જુઓ
 'લાલા') (લા.) લાલ, ફાંકડો (૨)
 લેલો પું. લેલુ, સુનાગડું [પકાણુ
 લેલો પું. (જુઓ 'લેલી') લેલીનો નર,
 લેલાડો
 લોલો અ. (જુઓ 'લોલ') હાલરડાનો
 એક અવાજ (૨) પું. (જીભનો)
 લોલતો રનાયુ, લોલો
 લલો પું. (જુઓ 'લલલલલ') અંખના
 લેલો પું. (જુઓ 'લેલ') મોટી લેલ (૨)
 (લા.) વંચપર પરા કાનનું એક ધરણું
 લેલો પું. (જુઓ 'લેલો') સ્ત્રીના
 શેલો પું. (જુઓ 'શેલી') દોહતી વખતે
 આવતો, પગે બાંધવાનું દોરડું,
 તેજલું (કા.)
 શોલો પું. (અ. શુભવ્રહ) લડકો
 સલો પું. પાતળું લીંપણુ, અમોટ, પોતનું
 સડલો પું. (જુઓ 'સલો') સાયોગ
 સાલો પું. પૂગનો મોટો ઓપલો
 સાલો પું. (જુઓ 'સાલો') આળા

અર્થની માળ

સાદલો પું. (જુઓ 'સાડલો') સીએને
પહેરવાનું વસ્ત્ર, સાડલોસેલો પું. જુઓ 'શેલો' [તરંગ, ટુકો
ચોલો (પું) પત્તાની એકરમત (૨) (લાં)]

હલો પું. હાંભાડ, અપકો

હલો પું. (દિં. હલા) ધસારો, હુમલો
(૨) (લાં) ધકો, નુકસાન (૩)કામધંધો, ઉલોગ (૪) ધોંધાટ-
હાલો અ. (રવાં) -બાળકને હીચતાવપરાતો. ઉદ્યાર (૨) પું. ખોપું,
પારણું (બાળબાપામાં) (૩) હાલરકુંઅધ (-ધ્યા) પું. (સં. અધનનું પ્ર-
એ. વ. 'અધ્યા') રસતો, માર્ગઅધ પું. (મં) ધોડો [એ. આવરો
આધ સી. ('આવવું' ઉપરથી) આવવુંધિવ સી. (દિહૂ, અં.) (સંઘા) (બાધ-
બલ પ્રમાણે આદમની સાથે પૃથ્વીઉપર આવેલી આવ સી
ઉધિવ વિ (મં.) જિયું, ઉપરનું, ગમનતરકું (૨) સીપું, ટટાર (૩) જિયું
કરેલું, ઉત્તર, જીલુંઉધિવ પું. (મં) વાદળ (૨) પિતૃઓનો
એક વર્ગ (૩) વડવાનસ (૪) સમુદ્રહાવ પું. (મં) યુક્તિ, કાવો
ખર્વ પું. (સં.) હજાર કરોડ (૨) વિ.ખોડીલું, અપંગ. અધુરું (૩) વામન
કીંગણું [પગ (૨) અ. તતખેવ, તરતખેવ પું. સી. (સં. 'શેવ') (પં.) કાણ,
ગર્વ પું. (સં.) અભિમાન, ગુમાન,
ગાવ પું. (મં) ડાહ્ય ઉપર ચડાવાતોદિહલો, હીલો પું. (જુઓ 'હેલો')
હેલો, ધકો (૨) (લાં) હરકત,
નુકસાનહેલો (-હલો) પું. (સં. 'હે+અધ્યમ', પ્રા.
હેલ્યો=હે સમુઓ' ઉપરથી-આવનોહુમલો, અને પછી લંબણાથી-) હેલારો
આચકો, ધકો (૨) અપારો (૩)હરકત, નુકસાન (૪) ખાડાટકરાશળી
જમીન ઉપર વાદનનું જીજળું એ(૫) તેથી એસનારને લાગતો ધકો
(૬) બોલાવવું એ, હકારો [કપોત

હોલો પું. (દિ. હોલ્થ) એક પખી,

વ

સડ, મારી
ઝીવ પું. (સં) સંગીતનો એક અલંકારઘાત પું. (મં. ધાત) ધા, જખમ (૨)
(લાં) સમસ્થા (૩) કાગળની ૨૪તાની ગડી
ચવ પું. સી. (મં.) મોતીનું એક તોલ,ટકો (રતી=૧૩૩૩૩ ટકા) (૨) (લાં)
હોથ, રામ, સકાર (૩) આવડત,ગમ (૪) દંત, ઠેકાણું
ચવ પું (સરં દિં. ચાવ) રવાદ, લહેજતજવ પું. (સં.) વેગ (૨) શ્રેણીતમાં એક
અલંકારજવ અ. (સરં દિં. જખ) બ્યારે (૫)
જવ પું. (સં. વવ) એક ધાન્ય (૨)(લાં) જવ જેટલી લંબાઈ અથવા
વજનનું માપ [જવાની ક્રિયા, જવરોજાવ સી. ('જવું' ઉપરથી) જવું એ,
જવ પું. (મં.) ચરીરનું ચેતન તત્ત્વ,
પ્રણય (૨) પ્રાણી (૩) (લાં) મન,

દિલ (૪) દમ, સાર (૫) કાળજી,
ધ્યાન (૬) પૂજી, દોષત
દેવ સ્ત્રી. (સરં હિં. મ.) લત, ખો
તત્ત્વ નં. (સં.) કોઈ વસ્તુનું મૂળ અસલ
દે વાસ્તવિક રૂપ, સ્વત્વ (૨) પંચ-
જૂતમાંનું દરેક (૩) સાંખ્યનાં ૨૫
તત્ત્વોમાંનું દરેક-પંચ મહાજૂત, પંચ
વિષયો, દસ ઈન્દ્રિયો, મન, બુદ્ધિ,
અહંકાર, પ્રકૃતિ અને પુરુષ (૪)
(લાં) સાર, રહસ્ય, સત્ત્વ
તપ સ. (સં.) તારું (પ.)
તપ અ. (હિં. તપ) ત્યારે (પ.)
તાવ પું. (જુઓ 'તા.') આખા ધાર્માંથી
એક કાળજી, તો
તાવ પું. (સં. તાપ) શરીરની ગરમી
વધવાનો રોગ, જ્વર, છુખાર
દધ પું. (સં.) વનનો અગ્નિ, દાવાનળ (૨)
(લાં) સંતાપ
દાવ પું. (સં.) દવનો અગ્નિ
દાવ પું. (ફા.) રમતમાં આવતો વારો,
દા (૨) (લાં) પાસામાં પડતા દાણા
(૩) (લાં) અનુકૂળ વખત (૪)
બુક્તિ, પેચ
દીવ નં. (સં. દીપ) (સંતા) સૌરાષ્ટ્રનું
પોશ્યુગીઝ તાખાનું શહેર (ખેટ)
દેવ પું. (સં) સ્વર્ગમાં રહેતું દિવ્ય સત્ત્વ,
દેવતા, સુર (૨) ઉપાસ્ય હજી (૩)
(લાં) સ્વામી, શેઠ (૪) નાટકમાં
'રાગ'નું સંબોધન (કાં સાં)
દેવ વિ. (સં) દેવ-દેવતાને લગતું (૨)
ન. નસીબ [રસ, પ્રવાહી
દેવ પું. (સં.) દ્રવ્ય

દ્રાવ પું. (સં.) પ્રવાહી, દ્રાવણ (૨)
પ્રવાહી ચવાની ક્રિયા
દ્વંદ્વ નં. (સં.) બેનું બેકું (૨) (લાં)
બે જણ વચ્ચેનું યુદ્ધ (૩) કંધડો,
બખેડો (૪) પું. સરખા દરજ્જાનાં બે
કે વધુ પદોનો એ નાંમનો સમાસ; ઉદા.
રામસીતા, તન-મન-ધન વગેરે (બ્યા.)
ધર્મ પું. ('ધરાવું' ઉપરથી) ભોજનની
તૃપ્તિ, ધરવ (૨) (લાં) સંતોષ
ધવ પું. (સં.) પતિ, ખાવિંદ
ધવ સ્ત્રી. (દે. ધર્વ=વેગ) (લાં) ધવત,
ધવા, પુષ્ટિ, તેજ (૨) અ. ઉતાવળ
ધાવ સ્ત્રી. (સ. ધાત્રી) બાળકને ધમાવવા
ના રાખેલી સ્ત્રી, આયા
ધાવ પું. ('ધાવું' ઉપરથી) 'ધાઓ' એમ
મદદ માટેનો પોકાર, ધા
દ્રુવ વિ. (સં.) સ્થિર, નિશ્ચય (૨)
નિશ્ચિત (૩) પું. પૃથ્વી જે કલ્પિત
આસિ પર ફરે છે તે ઉત્તર અને દક્ષિણ
નરકના બે છેડામાંના પ્રત્યેક (૪)
એ છેડાના સ્થાન પાસેનો તારો (૫)
(સંતા) ઉત્તાનપાદનો યુગ-પ્રખ્યાત
વિશ્વ્યક્ત
દ્રુવ પું. (ફા. દર) દરુ, નાગરો વણિક
વગેરેમાંની એક અટક
નવં અ. (સં. નાપિ) નહિ (પ.)
નવ વિ. (સં.) નવું
નવ વિ. (સં. નવન) 'હ'
નાવ સ્ત્રી. નં. (સં. નૌ; ફા.) દોડું, વઢાણ
નેવ નં. (જુઓ નેતુ) જાપરના પડાનના
એક અંતજાગનાં નળિયાંના છેડા
પદ્ય (સં.) નિ રાખેલો પદ્ય

પર્વ ન (સં. પર્વન) સંક્રાન્તિ એક ગાંધી
બીજા ગાંધી સુધીનો ભાગ, કાતળી
(૨) આક્રમ યોદ્ધા પૂનમ અને અમાસ
એમાંની પ્રત્યેક તિથિ (૩) (લાં) ૧૦
પવિત્ર દિવસ (૪) તહેવાર (૫) મહા-
ભારતના ૧૮ ભાગોમાંનો પ્રત્યેક ભાગ
પાર્થ વિ. (સં.) પાર્થિવ, પડખેલુ (૨)
ન. પડખું

પુસ્તક ન. (સં.) પુસ્તકાતન, મરદાઈ
પૂર્વ વિ. (અં.) પ્રાચીન (૨) આગળનું,
આગળ (૩) ઉગ્રમણ (૫) ન. (જેન)
અંગ પૂર્વના યોદ્ધા (હુપ્ત) પ્રાચીન
પ્રથિમતા ફરક

ફાવ સી. ('ફાવુ' ઉપરથી) કામ
કરવાની અનુકૂળતા આવવી એ, ફાવટ
બિલ્લ ન. (સં.) બીછીલુ આડ (૨) બીલું
ભવ પુ. (સં.) સંસાર (૨) જન્મ (૩)
જન્મ-મારો (૪) (સંતા) મહાદેવ

ભાવ પુ. (સં.) અસ્તિત્વ, હોવાપણું
(૨) પ્રકૃતિ, સ્વભાવ (૩) (લાં) ૧૦
'પરાદો, મતલબ (૪) વૃત્તિ, લાગણી
(૫) તાત્પર્ય, અર્થ, અભિપ્રાય (૬)
એકા, અભિનય (૭) હેન, પ્રીતિ,
ગમે (૮) આસ્થા (૯) કીમત, કર
(૧૦) નાટકમાં સત્વધાન, મોટેનું
સંબોધન (કાં ૧૦) (૧૧) સ્થિતિ,
સ્વરૂપ; ઉદા. શિખલાવ, પુરુષભાવ

ભુવ સી. (સ. બ્ર) ભૂમિ (૫)
ભેવ પુ. (સ. 'ભેડ') મર્મ, રહસ્ય (૫)
મધ્ય પુ. (સં.) (સંતા) વૈષ્ણવ ધર્મના
એ નામના દક્ષિણના એક પૂર્વાચાર્ય
મધ્ય પુ. (સં.) મધ્વાચાર્યનો અનુયાયી

માવ પુ. (સં. માધવ) પતિ, વહાલમણ
યવ પુ. (સં.) એ નામનું અનાજ, જવ
રવ પુ. તાન, ઉમંગ (કા.) (૨) સી
ગરમી, ગરમીની અસર (કા.)

રવ પુ. (સં.) અવાજ ['ગળ'
રાવ પુ. (પ્રા. રાવ=રંગન કરવું) જુઓ
રાવ પુ. (સં) રાગ, પ્રા રાગો) મહા-
રાષ્ટ્રમાં નામને લગાડાતો સન્માનમયક
ચન્દ કે પદવી (૩) જુઓ 'રાવણ',
બારોડ

રાવ સી. ફરિયાદ (૨) ચાડી (૩)
(લાં) સહાયતા મોટેની આજીજી
સંવ વિ. (સં.) થોડું (૨) પુ. અંશ
(૩) નિમેષનો છોટો ભાગ (૪) ચાંદ
અને થાપની પ્રચ્છેનો તબક્કાનો ભાગ
(૫) (સંતા) રામનો પુત્ર

લવ સી. ('લવવુ' ઉપરથી) લવારો,
બકમકાટ, બકવાટ

વાવ સી. (સં. વાપી) અહર જીતરવાનાં
પગથિયાંવાળો કૂતો, નાજાળી દીર્ઘિકા
વિન્ધ ન (સં) જન્મત, સૃષ્ટિ (૨) વિ
બધુ, સધળું

વેવ પુ. (જુઓ વેઉ) એક વેસ
રાવ પુ. (સં.) (સંતા) શિવજી, મહાદેવ
રાવ-બા ન (સં.) મહુડું

શાવ વિ. (સં.) મહાદેવ લગતું (૨) પુ.
(સંતા) પ્રભાસપાટણની પૂર્વે આવેલા
જૂના શહેરના ભાગોવાળી ટીખાઓ
વાળી જગ્યા, સાવનો ટીખો

શાવ પુ. (સં.) બાળ, બચ્ચું
શિવ વિ. (સં.) શુભ, કલ્યાણકારી (૨)
પુ. (સંતા) શકર, મહાદેવ (૩) ન
કલ્યાણ

શેવ સ્ત્રી. (સરં હિં. સેવં, મ. શેવ)
 સેવ, ચણાના લોટની લાખી સળી જેવી
 એક તળેલી વાની, કળી (૨) ઘઉંની
 કરાતી એ જ આકારની એક વાની
 શેવ વિ. (સં.) શિવ સંબધી (૨) પુ.
 શિવભક્ત
 શરત ન. (સં) અસ્તિત્વ (૨) અંતઃ-
 કરણ (૩) સાર, તત્ત્વ (૪) સદ્ગુણ
 (૫) બળ, પરાક્રમ (૬) પ્રાણી
 સર્વ સ. (સં.) બધું, સઘળું
 સાવ અ. (સં. સર્વ, અપ. સાવ) તદ્દન
 સાવ પુ. (સં. સાવ) (સંજ્ઞા) સાવનો
 ટીકો (પ્રભાસપાટણની પૂર્વે આવેલો)
 સેવ સ્ત્રી. સેવા, ચાકરી (પ.)
 સેવ સ્ત્રી. જુઓ 'શેવ'
 રકવ પુ. (અ.) 'ધાંસતેલથી બળતો
 એક જાતનો ચૂસો-પ્રાદ્યમ્સ' સચો
 રતાવ પુ. (સં.) રત્નતિ
 શ્રાવ પુ. (સં.) અરજી ચૂકું કે ટપકું એ
 (૨) વહી જવું-ધોસાઈ જવું એ
 શ્રુવ પુ. (સં.) ચાટવો, શરવો (પરમા
 ધીનો હોમ કરવાનું સાધન)
 સ્વરત ન. (સં.) પોતાપણું, સ્વમાન
 (૨) પોતાની વિશિષ્ટતા (૩) પોતાનું
 હોવાનો ભાવ, માલિકી
 હોવ પુ. (સં.) સંગારયુક્ત એટલે કે
 ચણો (સ્ત્રીનો) (કા. ચા. (૨)
 (સરંમ.) કામિક ધ્યેય, -દવસ
 હોવ અ. હા, હોવે
 દુસ્તવ વિ. (સં.) લણ, ટુંક (૨) વાગવું
 (૩) ઉચ્ચારણમાં એક માત્ર રહે
 એટલું (અર) (આ.)

કિંવા અ. (સં.) અથવા
 ગાવા ન. (સંજ્ઞા) મહાપ્રારકટિ પોચું.
 ગીંગના તાળાનું શહેર
 ગાવા પુ. (સં. ગાવન) પદ્યર (૨) ખડક
 ગીવા સ્ત્રી. (સં) મરદન, ડોક
 ગાવા ન. (સંજ્ઞા) હિંદી મહાપ્રાગરનો
 એક વિશાળ ખેટ
 ગિલ્લા સ્ત્રી. (સં.) જલ
 જવા સ્ત્રી. (સં.) ધનુષની દોરી (૨)
 'જોડ' એક એન આક' (ગ.)
 જુવા પુ. (જુઓ 'જુઆ'માં) જુગાર
 જાવાં ન. અ. વ. ફળતા માણસનાં
 વધખા-તરફિયાં
 દવા સ્ત્રી. (અ.) ઝોસડ, ઔષધ (૨)
 (લા.૦) ઉપાય, ઈલાજ
 દિવા અ. (સં.), દિવસે, દિવસ દરમ્યાન
 દુવા સ્ત્રી. (અ.) આશીર્વાદ
 દુર્વા સ્ત્રી. (સં.) એક પવિત્ર પાસ,
 દરો, પ્રોકડ
 ધવા સ્ત્રી. (દિ. ધવચ્ચેમ) (લા.૦) તંદુ-
 રસ્તી યક્તિ (૨) સારી દંડા
 પેથા પુ. (ફા.) મુખ્ય પ્રધાન (૨) (સંજ્ઞા)
 મરાઠા રાગઓનું વરાપરંવરાગન
 પ્રધાનવડું ધરાવતાર આઝળ
 ધુવા સુ. (સં.) 'ધુવન'નું પ્ર. એ. વ.)
 -ધુવાન, જુવાન ધુરણ
 રવા વિ. (ફા.) ચોચ, ધટિત
 રવા વિ. (ફા. રવા) ચાત્ર. પ્રચલિત
 રેવા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) નમંદા નદી
 લાવા પુ. (અ.) જ્વાળામુખીમયી
 નીકળતો રરમ રસ
 લોવા ન. (અ. હિં.) એક પછી

વાવા અ. ('વાહ વાહ' ઉપરથી) (જાળ-
ભાષામાં) સારું, મજેતું (૨) ન. ઝંઝૂં
વિવા સ્ત્રી. (મં. વિવાહ) વિવાહ (૫)
શિવા સ્ત્રી. (સં.) (સંગ) પાર્વતી (૨)
શિયાળ (૩) એક ઝાડ, હરડાનું ઝાડ
(૪) હરડાનું ફળ, હરડે (૫) કાચી
હરડે, હીંમળ

સવા વિ (સં. સપાદ) એક અને પા,
૧૧ (૨) ખીજ સંખ્યાની પૂર્વે
ભાગતા એનાથી ૦૧ વધારે; ઉદા. સવા
સાત (૩) સો-હજાર જેવી સંખ્યા
પૂર્વે એનાથી સવામણ બતાવે;
ઉદા. સવાસો=૧૨૫, સવા હજાર=
૧૨૫૦ વગેરે

સંવા પુ. (સં. સમવાય) સંઘ, સમુદાય
સુવા પુ. બ. વ. (જુઓ 'સવા') એક
ભાજી (૨) એના ખીજ

સેવા સ્ત્રી. (સં.) ચાકરી, નોકરી (૨)
ખિદમત (૩) સારવાર, બરદાસ્ત
(૪) નિષ્કામ ભાવથી પાઠકાનું
કામ કરવું એ (૫) મૂર્તિની પરિચર્યા
સુવા પુ. જુઓ 'સુવ'

હવા સ્ત્રી (અ) પવન, વાયુ (૨) વાતા-
વરણ (૩) ભેજ, ભીનાશ
હવાં અ. (જુઓ 'હવે' હવે) હમણીં (૫)
હવાં(-વે) અ. (જુઓ 'હવે') હમણીં (૫)
હેવા પુ. બ. વ. આદત, મહાવરો (૨)
પરિચય ટાળો

દંવિ પુ. (સં.) વિદ્વાન (૨) કાવ્ય-કવિતા
કરનાર (૩) ભાટ

દંવિ સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'દંવી'
નીવિ(-વી) સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'નીવી'

પવિ સ્ત્રી. (સં.) ઈશ્વરું વગ્ન, એક
આયુધ (૨) વીજળી

ભાવિ વિ. (મં. 'ભાવિન') નમીય
રવિ પુ. (સં.) (સંગ) સૂર્ય (૨) રવિવાર
હવિ પુ. ન. (સં. હવિસ) અગ્નિ-
હોમવાનો પદાર્થ

ઈન્વી વિ. (અ.) જુઓ 'ઈસવી'
ઉન્વી સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી (૨) જમીન
ઓવી સ્ત્રી. (મ.) મરાઠીમાં વપરાતો
એક છંદ, અલમ્બ [અહંકારી
ગર્વી વિ. (સ. મૂર્ધિન) ગર્વવાળું,
ગાવી પુ. (દિં. મ.) ગાવ, ડોલ ઉપર
ચડાવેલો સદ [વિ. સ્ત્રી. મુદર સ્ત્રી.
ચાર્વી સ્ત્રી. (મં.) (સંગ) કુમેરની પત્ની (૨)
ચાચી સ્ત્રી. (પિ.) 'દૂધી (૨) (લા.)
ઉપાય

-જીવી વિ. (સં. જીવિન) (સમાસને
અંતે) 'જીવનારું' 'નભનારું'; ઉદા.
શ્રમજીવી, શુદ્ધિજીવી

જીવી સ્ત્રી. (સં) જીવાદોરી ધનુષની)
મુંજ વગેરેથી ખાટલો ભરતા વચમાં
જે મેં સેરો વારા ફરતી જુઝાડવામાં
આવે છે તે તારવામાં આવે છે તે
ત(-તા)વી સ્ત્રી. નાની લોદી, નાનો તવો
દીવી સ્ત્રી. (સં. દીપિકા) દીવડી (૨)
દીવો મૂંઝવાની ધોડી

દેવી સ્ત્રી. (સં.) દેવની સ્ત્રી, દેવતા,
દિવ્ય શક્તિ (૨) માતા (૩) રાણી
(નાટકમાં સનેધનમાં) (૪) સ્ત્રીના
નામની પાછળ લગ્નગતો ગૌરવ-
વાચક શબ્દ; ઉદા. ઉમાદેવી (૫) સ્ત્રી
(મૌઘ-માનવાચક)

દેવી વિ. (સં. દેવિન) દેવ સંબધી,
 દેવતાઈ (૨) (લાં) અલૌકિક (૩)
 આકસ્મિક [(૨) પ્રતિરૂપધી
 દંદી વિ. (સં. દંદિન) દંદમાંનું એક
 ધંધો પુ. (સં. ધાન્વન) બાણાવળી
 નાપી પુ. (સં. નાપિત) નાઈ, વાળદ
 નીચી સ્ત્રી. (સં.) સ્ત્રીઓ કચરે પહેર-
 વાના લગડાને જે ગાંક વાળે છે તે
 (૨) ગોળ ધી દૂધ વગેરે ન ખાવાનું
 આવકોનું એક મત (જૈન) (૩) મૂડી,
 ભડોળ

પૂરી સ્ત્રી. (સં.) એક રાગિણી
 પૂરવો સ્ત્રી. (સં.) ભૂમિ (૧) પુ. એક
 અક્ષરમેળ ૭૬ (પિંજળમાં)
 ખાચી સ્ત્રી. (જુઓ 'ખાવો') સાધુડી,
 ખાવાની સ્ત્રી (૨) (સાં) ખાલી ખં
 ભયો સ્ત્રી. ભવાઈ [ચંઈ ચૂકસી સ્ત્રી
 ભાવી વિ. (સં. ભાવિન) ભવિષ્યનું
 કે ભવિષ્યમાં થનારું
 મૌર્ય સ્ત્રી (સં.) ધનુષની પશુછ
 રવી પુ. (અ. રવખી) વસંત ઋતુ કે
 એનો પાક, શિયાળુ પાક . . .
 લેવી સ્ત્રી. (અં.) ફરજિયાત ઉપસાજ,
 ભાગો (૨) રાગ કે સુગાનો લોકને
 મળવાનો દરબાર
 સાંની વિ. સ્ત્રી. (સં.) શીલવતી,
 પતિવ્રતા (૨), બારી, સાધુડી (૩)
 જૈન આર્ષી, આરળ
 એવું વિ. (સં. એતાવત) એ રીતનું-
 પ્રકારનું (૨) એના જેવું-સરખું
 ઠાવું ન હાવરા ઉપરની નજિવાની
 એળ (૨) ખાટલાની પાટીનો અટો

ઠાવું અ. કિ. કંટાળવું, કાવર ચઈ જવું,
 ચાકી જવું

કેવું વિ. (સં. કોમત) ક્યા પ્રકારનું
 (પ્રત્યાર્થ કે ઉદગારવાચક)

ખાણું સ. કિ. (સં. ખાઈ) અન્ન જમવું
 (૨) (લાં) વેઠવું, ખમવું (૩) વાપર-
 વું, ભોગવવું (૪) લેવું, ખર્ચ કરાવ
 વું, ખર્ચ તરીકે દલાવવું (૫) વગ-
 હકે લેવું, ચોરી છપીધી લેવું (૬
 'ચરીરથી એ ક્રિયા કરવી કે થવી' એ
 અર્થમાં-દંભ છીંકે બગાડુ ઉધરસ
 વગેરે સાથે-વંધરાવ છે. (૭) ન
 પકવાન (૮) ખાવાની ચીજ, ભાણુ
 ખોણું સ. કિ. (સં. કપ) ગુમાવવું
 (૨) (લાં) ગેરલાભ થવો

ખાણું સ. કિ. (સં. જૈ) સરેમ અવાજ
 કાદમે, સગીતમાં ગીત વગેરે ખોલવું
 (૨) (લાં) વખાણ કરવાં (૩)
 એકની એક વાત વારંવાર કહેવી
 ખાણુ સ. કિ. (સં. ધા) મધવું (૨)
 સુંબવું [(હિદમાથી)

ચૂકું અ. કિ. (સં. ચુ) ટપકવું, અગવું
 છાણું સ. કિ. (સં. છાઈ) લાકવું (૨)
 હાજ વડે આવરવું

છૂં (-છા)વું સ. કિ. (સં. છુપ) આડવું,
 રપર્ચ કરવો (૨) અપમાદવવું
 છાણું સ. કિ. (સં. છાઈ) (પર વગેરેને)
 છા કરી

જણું અ. કિ. (સં. જા) મતિ કરવી (૨)
 પામેથી ખસવું, આણું થવું (૩)
 (લાં) ધટવું, ગુસ્સાન થવું, નાચ
 પામવું (૪) વીતવું, પસાર થવું (૫)

અન્ય કિ. નાં સં. જુ. કૃ. સાથે સંયુક્ત
ખની એ ક્રિયા ચોક્કસ થવાનો અર્થ;
ઉદા. નાસી જવું, ખાઈ જવું,
વગેરે (૧) એ રીતે વર્તમાન કૃ.
સાથે ચાતુ રહેવાનું જતાવે છે; ઉદા.
ખાતા જાઓ કરતા જવું

જાવું અ. કિ. (સં. યા) જવું (કા.)
જાવું અ. કિ. (સં. જન) જન-મવું
(૨) સ. કિ. જન-મ દેવો

જાવું ન. (જાવો 'જાવો') જાવું, જાગર
જેવું સ. (સં. યાવત) અમુકગત-રીત
કે લક્ષણવું, સદસ, સમાન

જેવું સ. કિ. (પ્રા. નો) જેખવું, પ્રસસ
કરવું (૨) (લા.) તપાસવું (૩)
વિચારવું, ધ્યાન આપવું (૪) વાંચવું,
અભ્યાસ કરવો (૫) અખતરો કરવો,
પ્રયોગ કરવો એ અર્થમાં ખીજાં
ક્રિયાપદોનાં સં. જુ. કૃ. સાથે સંયુક્ત
અર્થ વપરાય છે; ઉદા. કહી જેવું,
ખોલી જેવું

જાવું ન. અચકું (મોડાસા તરફ)
જાવું સ. કિ. (કિ. ટઉ (૨વા.)) જમ
પાડી પક્ષી ઉડાડવાં (ખેતર સાંચવવા)
(૨) ટીપે ટીપે પાણી પાવું-પાડવું

ઠાવું સ. કિ. રોકવું
ઠાવું સ. કિ. દલાવી ભેગવી દેવું, શીણવું
(૨) ડખોળવું [અમુક જેવું
તેવું વિ. (સં. તાવત) અમુકને મળવું,
તૂ-ત્રો)વું અ. કિ. સંરીરે કૃસ-દુઅણું
થવું (૨) તરોવું, તરવાવું, ગર્ભપાત
થવો (પશુને)

થવું અ. કિ. (સં. રથા) જનવું,

અસ્તિત્વમાં આવવું, રચાવું, તૈયારી
ચાલવી (૨) નીપજવું, પેદા થવું
(૩) હોવું (૪) લાગવું, પ્રતીતિ પડવી
(૫) અનુભવમાં આવવું, લાગુ પડવું
(૬) ક્રિયાપદના વર્તમાન ક્રૂદંત સાથે
'એ ક્રિયા કરવા માંડવી' એવો અર્થ
જતાવે છે; ઉદા. લજ્જતા થવું,
કરતા થવું

દાવું સ. કિ. (સં. દાપૂ=અપાવવું)
(લા.) (પશુને) નરનો સમાગમ
કરાવવો, દવરાવવું

દેવું સ. કિ. (સં. દા) આપવું (૨)
(લા.) મારવું, ઠોકવું (૩) વામવું,
બંધ કરવું (૪) ક્રિયાપદનાં સા. કૃ.
ની સાથે આવતાં 'એ ક્રિયા કરવાની
અનુમતિ આપવી' એવો અર્થ જતાવે છે;
ઉદા. સવા દેવું, જવા દેવું (૫) ક્રિયા-
પદના સં. જુ. કૃ. ની સાથે આવતાં
'એ ક્રિયા જરોખર કરી છૂટવું' એવો
અર્થ જતાવે છે; ઉદા. રાકી દેવું,
છોડી દેવું

દેવું (સં. હાતવ્ય) કરજ, ઝાંણ-
ધાવું અ. કિ. (સં. ધાવું) ઠોડવું, મંદે
જવું (૨) આક્રમણ થવું

ધાવું સ. કિ. (સં. ધી) જાવો 'ધાવું'
ધોવું સં. કિ. (પ્રા. ધોઅ) પ્રસાદન
કરવું, પાણીથી સાફ કરવું (૨) (લા.)
પાણી ફેરવવું, વ્યર્થ નાશ એમ કરવું
(૩) મનમોથી દૂર કરવું (૪) નિંદવું
ધ્યાવું સ. કિ. (સં. ધ્યૈ) ચિંતન કરવું,
ધ્યાન ધરવું

નવું વિ. (સં. નવ) અગાઉ ન જોવું

જાણું હોય તેવું, નવીન (૨) તરતનું,
તામું (૩) (લાં) શિખાઉ, મિન-
અનુભવી (૪) અપૂર્વ, અપરિચિત
(૫) પૂર્વે નહિ વાપરેલું (૬) ફરી જા
બીજું બનેલું (૭) વટેલું (કટાક્ષમાં)
નેવું ન. (સં. નીમ; પ્રા. સ્થિત) છેડાનું
નળિયું, નેવ (૨) ઝાપરાના છેડા
ઉપરનાં નળિયાં જેમાંથી વરસાદનું
પાણી બહાર પડે છે તે પાણી
નેવું (-વું) વિ. (સં. નવતિ) 'હો'
પાવું વિ. (સં. 'પા' ના પ્રેરક ઉપરથી)
પિરકાવવું
પાવું સ. કિ. (હિં; મં. પ્ર+આપ) મેળવવું
પીવું સ. કિ. (સં. પા.) પ્રવાહી પેટમાં
લેવું (૨) પ્રવાહીને શોષવું (૩) (ધૂમ-
પાન) કરવું (૪) (લાં) ન લેખવું
પાવું સ. કિ. (જુઓ 'પ્રેાવું') પ્રેાવવું
(૨) ગખીમાં નાખવું
પોવું અ. કિ. ગાય ભેંસે ઝાણુ દગલું
પ્રેાવું સ. કિ. (સં. પ્ર+વે) પ્રેાવવું
ખાવું ન. કરોળિયાનું જાણું
ખીવું અ. કિ. (સં. બી) કરવું (૨)
ચોકું, ગભરાવું
ખોવું સ. કિ. (હિં. ખોના) વાવવું
(૨) (લાં) ગ્રામવાવું
ભવું ન. (સં. ભૂ ઓ) ભર
માવું અ. કિ. (સં. મા) સમાવું, જરાજર
અંદર આવી રહેવું-ગોઠવાઈ જવું
મોવું સ. કિ. (સરં દિં. મોના) આટાને
કરમોવવું-ચીકટવાળું કરવું
રે(-રે)વું ન. (સં. રોમક) સરીર ઉપરનો
નાનો વાળ, રોમ, રુવાક

રોવું અ. કિ. (સં. રહ) રડવું (૨)
સ. કિ. -ને રડવું, -નું દુઃખ કરવું
લાવું ન. (સં. લા) ફેરવાવું મકું
લાવું ન. (સં. લાવક) એક પક્ષી
લેવું સ. કિ. (સં. લા) સ્વીકારવું (૨)
પકડવું (૩) પીણા તરીકે કે ખોરાક
તરીકે મોંમાં મુકવું (૪) (લાં) ખરીદવું
(૫) કીમત લેવી (૬) ધારણ કરવું
(૭) દાખવવું; ઉદાહરણ લેવો (૮)
તેડી જવું, લઈ જવું (૯) ધમકાવવું
ઠપકા આપવો (૧૦) બોલવું
ઉચ્ચારવું (૧૧) નોંધવું (૧૨) પૂર્વ
શબ્દથી સૂચિત થતી ક્રિયા બતાવવી,
ઉદાહરણ લેવી, સ્વાસ લેવો (૧૩)
ખીજાકિના મં. બૂ ફૂની સાથે આવતા
'એ ક્રિયા પૂરી કરવી અથવા વહેલી
પતાવવી' એવો અર્થ બતાવે; ઉદાહરણ
ખાઈ લેવું, કરી લેવું
વાવું અ. કિ. (સં. વા) (પવર્નનું)
ફૂંકાવું (૨) (સરીરને ટાંકી) અસર થવી
વાવું સ. કિ. (સં. વાઈ) (પ્રાયઃ ફૂંકીને)
વગડવું, બગાડવું [પ્રસવ થવો
વાવું સ. કિ. (સં. વી) વિધાવું,
શેવું વિ. (સરં મ. શેવ)=જીભી લાંબી
લીટીમાં ઢાળ પડવું (૨) ન. આડો આસ
સવું અ. કિ. જોંધવું (૨) (લાં) આડા
પડવું, લેટવું
સોવું સ. કિ. (સં. શોધવું) સપડામાં
નાખી આમ તેમ ફેરવવું
હવું અ. કિ. નુ જાતકાળ (સં. જૂઠા)
થય (પ.) [રહેવું, સ્થિતિ હોવી
હોવું અ. કિ. (સં. જૂ) અસ્તિત્વમાં

એવે અ. એ સમયે, ત્યારે
 એવે અ. હોવે, હા (ઉ. ગુ.)
 તેવે અ. તે સમયે, ત્યારે [અટક
 દવે પું (સં. દિવેદી) સાહસ્યોની એક
 સવે સ. (ભુઓ 'સર્વ') સૌ
 સવે અ ટેકાળે, રસ્તે, વ્યવસ્થિત (૨)
 વિ સારું, રૂકું [પછી (સમય)
 હવે અ. (સં. અથવા, અપ. હવછ) આ
 હોવે અ. (સ્વાં) હા (ઉ. ગુ.)
 પાવે સ્ત્રી પવે, નપુંસક
 હાવો પું. (સં. કવાય) છુંદ દાણાનો
 ઉકાળો (૨) ઉકાળો, કાદો
 કાવો પું. (હિં. મ) ઘેડાને ગોળ ચક્કર
 ફેરવે એ
 કાવો પું. (કા કાવદ્) જળ, પ્રપંચ
 કૂવો પું (સં. કૂપ) જમીનમાંથી પાણી
 કાઢવા માટે જોદીને ચણેલો ચોરિયો
 (૨) વઢાણનો કૂવાથંભ, ડોલ
 કૌવો પુ (સં. કાક) એક પક્ષી, કાકો-
 કૌઓ (૨) પતંગનો નીચેનો ચોડેલો
 ત્રિકોણ ઘાટ (૨) કાગડો [એક ઘાસ
 ખાવો પું ખેતરમાં ચતું બિંડા મૂકતું
 ચવો પું પગને તળિયે ચયેલો ફાંસો
 ચૂવો પુ (દિ. ચૂદા) ચૂઓ, ઉકર
 ચૂવો પું. ('ચૂવું' ઉપરથી) પાણી ચૂએ
 એવું હાપરામાંનું કાણું (૨) લાકડું
 કે કાચકી બળનાં નીકળતો રસ (૩) એ
 પ્રકારે તૈયાર થયેલો એક સુગંધી પદાર્થ
 જવો, જુવો પું. (સં. યૂક) ઢોરના
 શરીર પર ચોંટતું એક જીવકું
 દૂવો પું ('ડોવું' ઉપરથી) ખાડો, ગોખો
 (૨) બીકું દર, નારું (૩) ટપકું,

ઝિદુ (૪) પાણી ડોવું એ (તમાકુ
 વગેરેને) (૫) જેના વડે દૂંધા મુકાય
 તે, પેલ- (૬) (લાં) ચૂંટ્યો (૭)
 મહેલું (૮) એક મતનું જીવકું (૯)
 એક પખી
 ડૂવો પુ. (સરં 'ડોવું') રગડો (૨) નીચે
 ફરેલો કચરો (૩) જુઓ 'દૂધો'
 દૂવો પું. રણમાં રેતી બિડીને ઘતો દગલો.
 (૨) જાડી [(૨) નામદ્ આદમી
 દૌવો પું. (જુઓ 'દૌઓ') લાડવો
 તવો પું. (સં. તાપક) રોટલા શેકવાનું
 એક પાત્ર, મોટી લોટી (૨) નાનું
 કડાણું (૩) ચપમખાં, મૂકવાની
 ગોળ ચપટી હીકરી
 હાવો પું. (ફા. દઅવા) હક-માલિકી
 (૨) હક મેળવવા સારું સરકારમાં
 કરવામાં આવતી ન ફરિયાદ (૩)
 આભાવ્ય કે પુરાવો હોવાનો નિશ્ચય કે
 એની રૂએનો હક
 દીવો પું. (સં. દીપક) પ્રકાશ આપ-
 નારી એક બનાવટ, દીપ (૨) (લાં)
 કુળ ઉત્તળનાર સપૂત
 દવો પું. (જુઓ 'દૂઓ') (કા.) કાઠિવાવાડી
 દૂવો પું. જુઓ 'દૂઓ,' દવો [દૂહો
 ધૂવો પું. જુઓ ધૂંવાડો, ધુમાડો
 નવો પું. ('નવ' ઉપરથી) નવના આંક-
 વાણું પતું કે પાસે
 પાવો પું. (દિ. પાવય) એક જાતની વાંસળી
 (૨) આગજોટનું જૂંગણું કે રેલ્વેની
 સીટી વાગે જો, સીસોટી
 ફાવો પું જુઓ 'ફાવ,' ફાવટ
 જવો પું. જાવો, લાડવો (બાળમાયા) (ચ.)

ખાવો પુ. (જુઓ 'ખાવો') સાધુ (૨)
 ખાપા (પારસીમાં) [જીડો ખાડો
 ભૂવો પુ. (સં. જમ) પાણીથી પડેલો
 ભૂવો પુ. (સં. જૂતવાદ) જૂત ગ્રેત વગે-
 રેનો વળગાડ કાઢનારો માતા વળેનો
 સેવક જે ધૂરો પશુ છે.
 ભૂવો પુ. (સં. જૂત) એક જીવડો
 માવો પુ. (સં. માધવ=મધુ' વંશનો)
 માધવ, શ્રીકૃષ્ણ
 માવો પુ. (સરં હિં. મ. માવા) દૂધ
 ઉકાળી કરાતો ધટ્ટ પદાર્થ (૨) મર
 (જેમ કે ફળનો) કે એના જેવું કાંઈ
 પશુ (૩) (લાં) સરવ

મેવો પુ. (ફા.) લીલા કે સૂકા ફળ
 રવો પુ. (સરં હિં. મ. રવા) દાણા-
 દાર લોટ (૨) ધાતુનો રસ જમી જઈ
 ખતેલો દાણો (૩) ગોળની બિંદી
 રવો પુ. ચણિયારાની અણી જેમાં ફરતી
 રહે છે તે ખાડાવાળો લોઢાનો કટ્ટો,
 અડી (૨) ઘંટીનું ઉપકું પડ જેના
 ઉપર ફરે છે તે ખીલડો
 લવો પુ. ('લવતુ' ઉપરથી) જામનો લોળો
 લવો, લોવો પુ. (સં. લપ) લઉઓ,
 વિદ્યુત્ક, રાજનો મસ્કરો (નાટકમાં)
 વવો પુ. 'વ' અક્ષર (૨) (લાં) વિવેક
 હુવો (પ.) જુઓ 'હુઓ', હવો, થયો

૨૧

અશ પુ. જ. વ. (સં. અર્શન ન.)
 ગુદાના મસાનો રોળ, હરસ, મસા
 અશ પુ. (સં.) ભાગ (૨) વર્તુલનો
 ૩૬૦ મો ભાગ (૩) અપૂર્ણાકમાં
 લીટી ઉપરનો અંક, પૂર્ણ સંખ્યામાં
 લીધેલા વિભાગ (૪) વાદી જ હોવો
 જેઈએ તે ગ્રહ-નામક સ્વર (સંગીત)
 આશ સ્ત્રી (સં. આશા) જુઓ 'આશા'
 આશ સ્ત્રી (સં. આશિસ) આશિષ (પ.)
 દશ પુ. (સં.) ધણી, માલેક (૨) પર-
 મેશ્વર (૩) (સંજ્ઞા) મહાદેવ, શિવ (૪)
 અગિયારની સંજ્ઞા (પદમાં)
 એશ સ્ત્રી. (અ. અયશ) ગોળમજા,
 એશ સ્ત્રી. જાતી સુખચેત, રંગમાજી
 કશ સ્ત્રી (સં. કશા) નગજ, કેશ
 કશ(-સ) સ્ત્રી. (સ. કશા) અંગરખું,
 બંદી વગેરે બીડવા બધવાની નાની
 દોરી હોય છે તે (૨) વરત, કેસનું દોરક

કાશ(-સ) પુ. ન. (સં.) એક ધાસ,
 કાસડો (૨) ન. એનું ફૂલ
 કાશ(-સ) પુ. (સં. કાસ) ખાંસી,
 ઉધરસ [આડખીલી
 કાશ(-સ) સ્ત્રી. (જુઓ 'કાસળ')
 કાશ(-સ) સ્ત્રી. જુઓ 'કપાસ', ચીક-
 ધ્યાય, ગોળાચોળ
 કીશ પુ. (સં) વાંદરો (૨) સૂકો
 કૃશ પુ. (સં.) એક જાતનું જંગલી
 ધાસ, દર્લ (૨) (સંજ્ઞા) રામનો
 એક પુત્ર સુગ્રાવેલું (૩) (લાં) કુર્બાન
 કૃશ વિ. (સં.) પાતળું, નાલુકું (૨)
 કેશ પુ. જ. વ. (સં.) વાળ
 કેશ(-પ) પુ. (સં.) કેઈ પશુ વસ્તુ
 સંધરવા-સાચવાનું ઘર, ખાતું
 ખજનો (૩) રાખકોશ (૪) મ્યાન
 (૫) પુષ્પોનો બિગાયેલો ડોડો (૬)
 કૃષ્ણમાંથી પાણી કાઢવાનું આમડાનું

પાત્ર (૭) અવતા પ્રાણીના સરીરનો
અણુ જેવો મૂળ ઘટક જેની પેઠી
માંસ વગર બને છે.
કોશ સ્ત્રી. (સં. કશા) ખોદવાનું એક
ઓળંગ, કચ. નરાજ (૨) દળપૂણી
કોશ પુ. (સં. કોશ) દોઢ માઈલનું અંતર,
કોસ, ગાઉ (સૌરાષ્ટ્રમાં એ માઈલનું
અંતર)
કોશ પુ. (સં.) દોઢ માઈલનું અંતર,
ગાઉ, કોસ (સૌરાષ્ટ્ર-એ માઈલનું અંતર)
કલેશ પુ. (સં.) પીડા, કુઃખ (૨)
કલ્પિયો, કંકાસ
ખાશ સ્ત્રી. ('ખાલુ' ઉપરથી) ખાવાની
ચકિત (૨) ખાવાનો જથ્થો
ખુશ વિ. (કા.) અનદી, હર્ષિત,
પ્રસન્ન (૨) તંદુરસ્ત
ધંશ(-સ) સ્ત્રી. લોટની બનાવેલી ખાવાની
પચવામાં એક હલકી વાની-અરકકું
છાશ(-સ) સ્ત્રી (દિ છાસી) દહીંમાંથી
કરાતું પ્રવાહી, તક
ધૂંશ સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ-લાલ, છુલ
જશ(-સ) પુ. (સં. યશસ ન) કીર્તિ
જોશ(-ય) પુ. (સં. જ્યોતિષ) અઢ
અઢકળ વગેરે જોતું એ
જોશ(-સ) પુ. ન (કા.) ઉજાળો,
જીલો (૨) જુરસો (૩) જોર
ટશ(-સ) સ્ત્રી. મીઠ, અનિમેષ નજર
હૂશ(-સ) સ્ત્રી (રવાળ) દમ, અડદાવો
હૂશ(-સ) સ્ત્રી. જુઓ 'હાસ', ખોટો
ગર્વ, દીધ
ઠ(-ઠ)શ(-સ) સ્ત્રી. (રવાળ; સરળ હિં.
હેસ, મ ઠેશ) ઠોકર (૨) હલકી

લાત, ઠેશ (૩) નાનું અટપટુ-ઉલાળી,
ઠેથી (૪) નાની ફાયર
હૂશ સ્ત્રી. (રવાળ; જુઓ 'હૂશ') અડદાવો
હેશ સ્ત્રી. ન. (અ.) '—' આનું એક
(અંગ્રેજી) વિગમચિહ્ન
ત્રીશ(-સ) વિ. જુઓ 'ત્રીસ'
દર્શ પુ. (સં.) દેખાવ (૨) અમાસનો યત
દશ(-સ) વિ. (મં. દશન) '૧૦'
દંશ પુ. (સં.) ડંખ, સાપ વગેરે ઝેરી
અવ જંતુનું કરડતું એ, વીછીની
આરનો કરડ (૨) (લાળ) કીનો, વેર
દિશ(-શા) (સં. દિશ. દિશા) બાજુ,
તરફ, પડખું (૨) પૂર્વ વગેરે ચાર
દિશા તથા ચાર ખૂણા ને આકાશ
પાતાળ સાથે દસમાંની દરેક (૩)
(લાળ) માખે, રસ્તો (૪) જાન
દીશ(-સ) પુ. (સં. દિવસ) દિવસ (૫.)
દેશ પુ. (સં.) કોઈ મોટી વસ્તુને
અમુક વિભાગ (૨) મુલક (૩) (લાળ)
વતન (૪) ક્ષેત્ર, પ્રદેશ, જગ્યા
દેશ સ્ત્રી. (મં. દિશા) દિશા (અ.)
ધીશ પુ. (સં.) વિદ્વાન, ભારે જુદિમાન
ધોશ પુ. (સં. અધીશ) ગળ, અધિપતિ
ધૂંશ(-સ) પુ. તડકો
ધૂશ(-સ) સ્ત્રી. (રવાળ) રમજદ
ધોંશ સ્ત્રી. ઉધરસ, ધાંસ (કા.)
નાશ પુ. (સં.) સંહાર (૨) (લાળ) પાય.
માલી, ખુવારી (૩) તુકસાન, તોટો
નિશ ઉપ. (સં.) જુઓ 'નિસ'
નિશ સ્ત્રી. (સં. નિશા) રાત્રિ (૨) હળદર
પાશ પુ. દિ. પાસ, સરળ મ. પાસ)
પાસિયું, રાંપડી

પાશ પું. (સં.) ફાંસલો (૨) પશુપક્ષીઓને
ફાંસવાનાં શિકારી સાધન, પાસલો
(૩) (સંગ) વરુણનું એક આયુધ (૪)
(લાં) ફાંસવાની યુક્તિ, ફાંસમણ
પેશ(-શો) પું. (ફા. પેશ) ધધો
પેશ અ. (ફા.) આગળ, ઉપરી અધિ-
કારી તરફ (૨) આગળ, ઠેક (૩) રવાના
પેશ પું. 'ઓ. ખોખો
પ્રાશ પું. (સં.) ખાવું એ, પ્રાસન
ફેશ ઓ. (ફા.) (જુઓ 'ફેસ') પથ્થરની
છાટ, તખતી [હાર
ફેશ(-સ) સ્ત્રી. ('ફાસ' ઉપરથી) પરાજય,
એશ વિ. (ફા.) સારું, ખાસ મળતું
ખોશ સ્ત્રી. (અ. બહુ) જુઓ 'ખોસ'
ધ્રુશ ન. (અ.) મુખ્યત્વે ધોડાના વાળ
તંતુ કે વાળાની કશાને ધસીને સાફ
કરવા માટેની કરેલી બનાવટ
ભેશ(-સ) સ્ત્રી. (સં. મહિષી) દૂધ
દેનારું એક ધીંચું દોર, ડોણું
બ્રેશ(-સ) પું. (સં.) પતન થવું એ,
અપમાત
મશ(-સ) ન. (સં. મિથ) બહાનું
મેશ(-સ) સ્ત્રી. (સં. મસી) દોવાની
મસ (૩) કાળજી, આંખજી
યશ પું. (સં. યસસ ન.) કીર્તિ (૨)
(લાં) ફતેહ, સિદ્ધિ
રાશ સ્ત્રી (મ. રશ્મિ) દોરડું (૧૬
લાયતું) (૨) લગ્ન, અછોડો
રાશ સ્ત્રી. (સં. રાશિ પું.) લાગીદારી (૨)
બ્યાજ મુદત્ત (૩) સરાસરી (૪) રાશિથી
મળતાં નતિ યુધ્ધ સ્વભાવ વગેરે
વેશ વિ. અ. (સં. લેશ) જરા, લગાર

(૨) ન. રજ
લાશ(-સ) વિ. (તુકો) બરબાદ, પાપમલે
લાશ(-સ) સ્ત્રી. (ફા.) મરડું
લેશ વિ. (સં.) જરાફ (૨) અણ માત્ર,
બહુ થોડો લાગ (૩) એક અર્થાનંદાર
જેમાં મુણને દોષરૂપ અને દોષને
મુણરૂપ વર્ણવે છે (કાં ૦ શાં ૦)
વશ વિ. (સં.) તાબે, શરણે, અધીન
(૨) (લાં) મુખ્ય (૩) પું. કાળ.
નિયમન
વશ પું. (સં.) પુતપૌત્રાદિકનો ક્રમ,
કુળ (૨) ઓલાદ (૩) વાંસ (૪)
વાંસળી, પાલો
વાશ સ્ત્રી. (સં. વાશિ પું.—અગ્નિ)
(લાં) શ્રાદ્ધમાં નખાતી કાળવાશ
વેશ પું. (સં.) પોશાક, પહેરવેશ (૨)
રૂપ, સંગ (૩) સોદાગણના ચિહ્ન-
રૂપે શણગાર
શશ પું. ન. (સં.) સસણું
શીશ ન. (સ. શીર્ષ) માથું
સ્પર્શ પું. (સં.) અડકવું એ (૨)
(૨) સંસ્પર્શ (૩) અર્થેન્દ્રિયથી થતું
ચાન (૪) (લાં) લવ લેશ (૫)
અસર (સંસ્પર્શ કે સ્પર્શની), પાસ
હાશ અ. (સ્વાં) જપ સંતોષ કે
નિર્વ્રત્તિતો ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રી. નિરાત,
જપ. શાંતિ
હુંશ સ્ત્રી. (જુઓ 'હોંશ') ઉમંગ,
ઉત્સાહ (૨) હોંસ, જોર (કા.)
હોશ પું. (ફા.) લાન, શુદ્ધિ (૨) (લાં)
શક્તિ, રામ [ઉમંગ
હોંશ સ્ત્રી (જુઓ 'હોંસ') ઊલટ—

આશા સી. (સં.) ઉમેદ, ઇચ્છા,
ધારણા (૨) વિશ્વાસ, આસ્થા (૩)
દિશા [નાખવાની દશી, ધાસિયો
ગાશા પું. (અ.) ધોડાની પીડ ઉપર
ગોશા પું. (કા.) ખૂંટો, એકાંત સ્થાન
ત્રીશા(-સા) પું. બ. વ. -શાં (-સાં)
ન. બ. વ. જુઓ 'તીસા', તીસનો
ધડિયો

દશા સી. (સં.) સ્થિતિ, દાલત (૨)
મનુષ્યના હૃદય પર સારી માડી અસર
કરનારી મદાદિકની સ્થિતિ (૩)
(૩) (લા.) પડતી દાલત (૪) માડી
જીંજવા ધડામાં ધડાની, તેલવાળી
ઓદરડી (૫) કપડાંની આંતરી, દશી
દશા સી. (સં. દશાદ) હિંદુઓમાં
મર્ણ પછીની દસમાની ક્રિયાવિધિનો
દિવસ (૨) એ દિવસનું શ્રાદ્ધ

દશા(-સા) પું. બ. વ. (સં. 'સધુ
શાખા'નું જૂનું અપ. રૂપ 'લ. સા.'
જેમ 'વૃક્ષશાખા'નું જૂનું અપ. રૂપ
વ. સા.; એ ઉપરથી 'વિશા(-સા)
યવા ને 'લ.સા'ના 'દશા(-સા)
યવા. પછી એ ખ્યાસ મયો ને
ત્રીજો વર્ગ 'પાંચા' યયો.) વાણિયા-
ઓમાં એ નામની પેટાનાત

દિશા સી. (સં.) બાજુ, તરફ, પડખું
(૨) જુઓ 'દિશ'

નિશા સી. (સં.) રાત્રિ
પાશા પું. (વૃક્ષ.) હાકિમ (૨) ઘડક-
સ્તાનનો જોયા દરજ્જાનો અમલદાર
વશા સી. (સં.) વાંઝણી સી (૨)
દાયણી (૩) સી પત્ની (૪) નજીક

વિશા(-સા) પું. બ. વ. (જુઓ ઉપર
'દશા(-સા)'-સં. 'વૃક્ષશાખા'નું જૂનું
અપ. રૂપ 'વ. સા' માંથી) વાણિ-
યાઓમાં એ નામની પેટાનાત

રાશિ પું. (સં.) ઢગલો, સમૂહ (૨)
ગણિતનો આંકડો (ગ.) (૩) સી.
૨૭ નક્ષત્રનાં બાર જૂમખાંમાંનું પ્રત્યેક
(મેવ વૃષભ મિથુન કર્ક સિંહ કન્યા
ગુલા વૃશ્ચિક ધન મકર કુંભ મીન)

આશી સી. (સં.) સર્પની કાદ (૨)
(લા.) શ્વલેષુ એર (૩) એક જોષધિ
-ગાશી વિ. (સં. અશિન) ખાનાડું
(સમાસમાં નામને અતે); ઉદા. દલાશી

એ શી(-સી) વિ. (સં. અશીતિ) '૮૦'
કાશી સી. (સં.) (સંગા) ગંગાકાંડાનું
પ્રસિદ્ધ જગ્યાનું સ્થળ, વારાણસી
ખુશી સી. (કા. ખુશ) આનંદમંજના,
દર્ષ (૨) મરજી, ઇચ્છા, રુચિ (૩)
વિ. ખુશ, રાજી

છા(-છ્યા)શી(-સી) વિ. (સં.) પડ-
સીતિ '૮૬' [જેથા' જોનાશે

જોશી(-પી) પું. (સં. જોશીતિવિન.)
દીશો(-સી) અંકુર, કુંપળ (૨) અશી-
દાર કળો (ફલની) (૩) ઝીણી લીટી
રખા

દીશી સી. (સરંમ. રેસ) શેખા, પતરાજી
ડાશી સી. ધરડી સી

દુશી સી. (સરં મ. ફુસી) ઓઝોનું
એક ધરણું ['૮૭'

ત્યા(-ત્યા)શી(-સી) વિ. (સં. અશીતિ)
-દશી વિ. (સં. દશિન) (સમાસને
અતે વપરાય છે) જોનાડું (૨)
ખતાવનાડું

દશી સ્ત્રી. (સં. 'દશ' ઉપરથી) કપડાંની
આંતરી, દશ [વર્ષનો સમય
દશી-(સી) સ્ત્રી. ('દશ' ઉપરથી) દસ
દશી વિ. (સં. દેશીય) દેશનું-ને લખતું
(૨) સ્વદેશી (૩) સ્વદેશનો રહીય
દશી સ્ત્રી. (સં. દેશ) સંસ્કૃત-નહિ પણ
પ્રાકૃત ગ્રેય પદ્યરચના
દશી પુ. (સં. દેશિન) સંગીતના બે
પ્રકારમાંનો દેશ્ય પ્રકાર
દશી વિ. સ્ત્રી. (સં.) પ્રાકૃત ભાષાનો
સ્થાનિક પ્રકાર
દશી પુ. (દ્. દોસિઅ) કાપડ વેચનારો
દેશી (૨) વાણિયામાં એક અટક
-નાશી વિ (સં. નાશિન) નાશક (સ-
માસને અંતે આવે છે)
પેશી સ્ત્રી. (ગં.) માસનો લખાકાર
લોચો, 'ટિરપ્' (૨) કૃષ્ણ, ખજૂર
જેવા ફળોના ગરનો પિંડ
પેશી સ્ત્રી. (ફા.) કેસલી સુનાવણી,
આગળ કેસ ચલાવવો એ
દેશી વિ ('દેશ' રવાં ઉપરથી) દસકણ,
બીકણ (૨) (લાં) બાયણું, ઢીલું
બ્યાશી(-સી) વિ (સં. દ્વયધીતિ) '૮૨'
મશી(-સી) સ્ત્રી. (સં.) કાળજી, મેશ
(૨) દાંત ઘસવાનો કે કાળા કરવાનો
મૂકો (૩) મચ્છર જેવું કરડતું નાતું
જંતુ (૪) વનસ્પતિમાં પડતી કાળી
રોગાત્મક જિવાત
માશી(-સી) સ્ત્રી. (ભુઓ 'માસી')
માની બહેન [કંજસ
મેશી વિ. (સર મ. મેસી-આગસ)
શશી વિ. (અ., સરં દિં. ગ.) ખરાબ

વંશી વિ. (સં. વંશિન) વંશનું
વંશી સ્ત્રી. (સં.) બંસી, વેણુ
વીશી સ્ત્રી. (સરં મ. વિશી) પૈસા
આપવાથી તૈયાર રસોઈ મળે તેવી
જગ્યા દેશી 'લોખ'
શશી પુ. (સં. શશિન) ચંદ્ર (૨)
એકની સંસા (પદમાં)
શીશી સ્ત્રી. (ભુઓ 'શીશો') માંકળા
મોનું કાચનું (દવા વં ભરવા
વપરાતું) એક પાત્ર, બાટલી
સૂશી સ્ત્રી. (સરં દિં. મ. સૂસી) એક
જાતનું ઘોળું કાપડ
હૂંશી વિ. (ભુઓ 'હૈશ') હૈશવાળું (કા.)
અશુ(-સુ) વિ (સં. ઈદશ) આપું,
અશુ ન. (સં. પુ.) કિરણ [એવું
આશુ વિ (સં.) શીઘ્ર. ઉનાવળું
કશું સ (સં. કીદશ) કાઈ (અનિશ્ચિ-
તાર્થક)
પશુ ન. (સં. પુ.) જનવર, ચોપણું
પાંશુ સ્ત્રી. (સં.) ધૂળ [પ્રાણી, ઢોર
શિશુ પુ. ન (સં. પુ.) બાળક, બચ્ચું
વિશે(-ષે) અ. (સં. વિષયે, અપ. વિસર્ષ)
સંબધી, બાબતમાં (૨) માં, અંદર
હૈશ અ. ('હૈવ' નું બીજા પુરુષ એ.
વ. નું તથા ત્રીજા પુરુષ ભ. કા. નું
૩૫ (૨) અ (લાં) ખેર, કાંઈ ચિંતા
અશી(-ષો) વિ (ફા.) પવિત્ર, શુદ્ધ [નહિ
નયો પુ. (ફા.) નરસહ) કેફી ચીજથી
અડો કેફ
પેશો પુ. (ફા.) મધો
શશો પુ. (સં. શયક) સસલો
શશ્વો પુ. 'શ' અક્ષર

શીશો પુ. (કાં શીશ) મોટી શીશી
(૨) (લાં) ફસામણી

શીશો અ. (૨વાં) જાંચડીને નેરયા
નીચે ફેંકતી વખતે કરાનો ઉદ્ગાર

પ

આપ વિ (સં.) અપિ સંબંધી (૨)
(લાં) પવિત્ર, દિવ્ય (૩) આકરણના
પ્રચલિત નિયમોમાં ન સમાતો-જૂનો
(પ્રયોગ વ૦) (બા.) (૪) એક પ્રકાર-
નો વિવાહ જેમાં કન્યાનો આપ
વર પાસેથી માત્ર એક કે બે ગાયની
જોડ લઈ કન્યા આપે છે

ઉપ ન. (સં. ઉપસ) ઉપા, પરાદ
કર્ષ પુ. (સં.) એક પ્રાચીન તોલ
(૨) ખેંચાણ [સંધર્ષ, ઝવડો
ઘર્ષ પુ. (સં.) પસારો (૨) (લાં)
ઘાપ પુ. (સં.) મોટો ધ્વનિ, અવાજ
(૨) ગોખવું એ (૩) ઢંઢેરો (૪)
ગોવાળિયાનું રહેઠાણ, ઘજ, ઝૂંપડું
(૫) મૃદુભંગનના ઉચ્ચારણનો બાલ
પ્રયત્ન (બા.)

આપ(-સ) પુ. (સં.) એક પક્ષી
શોપ પુ. (સં.) શોષ, દાહ (૨) સોળો
(વેદકમાં) (૩) ચૂસવું એ
જોષ પુ. જુઓ 'જોષ', જ્યોતિષ
અપ ન. (સં. પુ.) અપ, માછલું
તુપ પુ ન. (સં.) ડાંગર-ચોખા વ૦
'ઉપરનું ફેતરું.'
તુપા સ્ત્રી. (સં.) તરસ, ખાસ (૨)
(લાં) તીવ્ર ઇચ્છા-આકાંક્ષા

તોષ પુ. (સં.) સતોષ
ટોપ પુ. (સં.) ભૂત, ચૂક (૨) (લાં)
જોડખાંપણ, ખામી (૩) ગુનો,
વાંક (૪) લાંબન (૫) પાપ

દ્વેષ પુ. (સં.) ઈર્ષ્યા, વેર, ખાર (૨)
અપ્રિયતા, તિરસ્કાર
નિષ્ ઉપ. (સં.) જુઓ 'નિષ્'
પોષ(-સ) પુ. (સં. પૌષ) વિક્રમ સંવત્સર
નો ત્રીજો મહિનો, પૌષ
પૌષ પુ. (સં.) પોષ મહિનો
માપ પુ. (સં.) આડ

મિષ ન. (સં.) બદાનું, મસ
મેષ પુ. (સં.) ઘેરો (૨) સ્ત્રી. પહેલી
રોષ પુ. (ગં.) ગુસ્સો [રાશિ (જ્યો.)
વર્ષ ન. (સં.) બાર માસનો સમય
(૨) (સં. પુ.) (પ્રાચીન ભૂગોળ
મુજબ) પૃથ્વીનો પેટાખંડ, દેશ; ઉદા.
ભારતવર્ષ

વિષ ન. (સં.) ઝેર
વૃષ પુ. (સં.) આખસો, વૃષભ (૨)
સ્ત્રી. ખીજી રાશિ (જ્યો.), વૃષભ
વેષ પુ. (સં.) જુઓ 'વેશ'
શીર્ષ ન. (સં.) શીથ, માથું
શેષ વિ. (સં.) બાકી રહેલું (૨) પુ.
(સંગ્રા) શેષનામ (૩) ગેષભાગ, બચત
(૫) સ્ત્રી. દેવ-દેવી વ૦ સમક્ષ
નાજિયેર વગેરે વધેરી ધર્મા પછી
રહેતો પ્રસાદ (૪) લાગાકારમાં
વધતી રકમ (ગ.)

શેષ પુ. (સં.) શેષાવું એ (૨) ખાસ, સોસ
શ્લેષ પુ. (સં.) આલિંગન (૨) બે
અર્થવાળા શબ્દોનો પ્રયોગ (કાં શાં)
(૩) એક અર્થલંકાર (કાં શાં)

હુપિ પુ. (સં.) હરખ, આનંદ (૨)
(સંતા) ભારતવર્ષનો સુપ્રસિદ્ધ સમ્રાટ
હર્ષવર્ધન

ઈર્ષા (ઈર્ષ્યા) સ્ત્રી. (સં.) અદેખાઈ

ઈષા ન. (સં.) ગાડી કે ગાડાની ઊંધ
(૨) હળનો ધોરિયો (૩) ખાટલાની ઈસ
ઉપા સ્ત્રી. (સં.) ઉપચ. પરાઈ (૨)
(સંતા) પરાઈની કાલ્પનિક દેવી

ઢાપા સ્ત્રી. (સં.) રાત્રિ

ધૂપા પુ. (સં.) ધૂપનું સૂપું

ભાપા સ્ત્રી. (સં.) ખોલી, વાણી, જખાન
(૨) જેમાં સાહિત્ય અંતર્યયે મુખ્યતા
પામી હોય તેવી વાણી (૩) (સાં)
સંસ્કૃત નહિ તેવી અધ્યક્ષાલીન તેમજ
નવી ભાષા, પ્રાકૃત (૪) મજબાષા

ભૂપા સ્ત્રી (સં.) ભૂપણ (૨) વેશ, 'ફેશ'

મૃપા મ. (સં.) ખોટી રીતે (૨) નકાચ,

રેપા સ્ત્રી. (સં.) રેખા, લીટી [વ્યર્થ

વર્ષા સ્ત્રી. (સં.) વરસાદ (૨) વરસાદની

ઋદુ-આવધુ અને બાદરવો

શીર્ષા પુ. (સં.) સ્ત્રી. એક છંદ (પિંગળ)

દોષા પુ. (સં.) સ્ત્રી. એક છંદ (પિ.) (૨)

દેવને આગવેલા ફૂલ વગેરેનો પ્રસાદ, સેસ

રદપા સ્ત્રી. (સં.) દીકરાની વફુ, પુત્રવધુ

અંસ પુ. (સં.) ખભો

અંસ પુ. (સં.) અક્ષ) ધરી

ઈસ સ્ત્રી. (સં.) ઈષા) ખાટલામાંના ગેલા

ખે થાપા કે સોટા [ઉજવણી

ઉસ પુ. (અ.) ભુખો 'ઉરસ', પીરની

ઉસ પુ. (સં.) ઉપ) એક દ્વાર

ઉસ સ્ત્રી. (સં.) ઈશુ; મ.)

શેરડી

હુપા સ્ત્રી. (સં.) ઘોડાનો હથુલણાટ

ઋપિ પુ. (સં.) નવું દર્શન પામનાર

પુરપ મંત્રદ્રષ્ટા (૨) મુનિ તપસ્વી

(૩) ધાન્ય (૪) (લાં) કાગડો (૫)

કૃપિ સ્ત્રી. (સં.) ખેતી, ખેડ (૨) ખેસર, લગી

-કર્ષી વિ. (સં.) કર્ષિનું) ખેંચનારું

(સમાસને અંતે)

જોષી વિ. ભુખો 'જોશી'

ઢાપી વિ. (સં.) ઢોપિનું) ઢોપવાળું,

પાપી, અપરાધી, ગુનેગાર

દ્વેષી વિ. (સં.) દ્વેષિનું) દ્વેષવાળું, ઈર્ષાળુ

પૌષો વિ. (સં.) પૌષી) પૌષ માસનું

કષુ પુ. (સં.) તીર (૨) પાંચની સંખ્યા

(૩) ઉત્ક્રમળપા, 'વરક' સાઈન' (ગ.)

વિષે અ (સં.) 'વિષે' સ. એ. વ.નું

અપ. 'વિસઈ' યાવ, પણ 'વ'નો

અધ્યકાળમાં 'ખ' ઉચ્ચારાતો હોઈ

'વિષે=વિષે' આવી રીતે પણ જૂની

ગુજરાતીની હાથપ્રતોમાં લખાયેલ

મળ્યો તેને અવાંચીત ગુજરાતીમાં

વિકલ્પે શુદ્ધ 'વ'થી પણ સ્વીકારવામાં

આવ્યો છે (જોડણીમાં) મંચ ધી, બાખત

(૨) માં, અંદર

ઝાસ પુ. સ્ત્રી. (દ.) પરાઈયે આકાશ-

માંથી જીતરી જમીન ઉપર જામતી

બીનાશ, વલ (૨) મૃગજળ

ઝાંસ પુ. ન. (અ.) એક અગ્રેજ વળન-

(સ્તવનો સોળમેા કે બારમેા લાગ

એમ બે જાતનું)

કસ પુ. (સં.) કપ) કસોટી ઉપરથી નક્કી

(૨) ક્રમોદી (૩) (લાં) સાર, માલ,
સરવ (૪) બળ, જોર,
કંસ પું. (સં.) (મંત્રા) કૃષ્ણનો માગો-
મથુરાના રાજા ઉત્તરેનો પુત્ર
કંસ પું. જુઓ 'કંસ' [ધાસ
કાસ પું. (સં.) જુઓ 'કાસ', કાસડો
કાંસ પું. નાની નહેર, (૨) વહેતી
જુસ્તી નીક [ભરણું, મહેસૂલ
કીસ સ્ત્રી. (જુઓ 'કિસ્ત') સરકારી
કેસ પું. (અ.) મુકદ્દમો, અદાલતી કામ
(૨) દરદી કે એને વિશેની હકીકતનો
ફવાખાનામાં કરાતો કાગળ (૩) કોઈ
અમુક બાબત કે કિસ્સો (૪) એ
સંબંધમાં આવતી વ્યક્તિ (દરદી વગેરે)
કોસ પું. (સં. કાસ) ફવામાંથી પાણી
કાઢવાનો ચામડાનો કાથળો કે એણે
લોઢાનું સાધન
કોસ પું. (અ. કોશ; હિં) ગાઉ, દોઢ માઈલ-
નું અંતર (સૌરાષ્ટ્રમાં એ માઈલનું
અંતર)
કોંસ પું. (અ.) કંસ, લખાણમાં વપ-
રાતાં ( ) { } [ ] આવાં ચિહ્ન
કયાસ પું. (અ. કિયાસ) અટકળ, ધારણા
(૨) કીમત, આંકણી, અંદાજ
કોસ પું. (અ.) ચોકડો (૨) એ ઘાટનો
વધસ્તંભ જેના ઉપર ઇસ્તિસ્નાતની
હત્યા કરવામાં આવી હતી (૩) એ
ઉપરથી ખિસ્તીઓનું એવું ધર્મચિહ્ન
ખસ સ્ત્રી. (સં. ખશુ) ચામડીનો એક
રોગ-ખાસ કરીને આંગળીઓના સાંધા
ઉપર થાય છે.
ખસ સ્ત્રી (ફ. ખસ્ત) વીરણનો વાળો

ખાસ વિ. (અ.) પોતીકું, અંગત (૨)
વિશિષ્ટ અસાધારણ (૩) ખરું,
અસવ (૪) અમીરી, ગમચાલી
ખેસ પું. (હિં, મ.) ખમે નાખવાનું
વસ્ત્ર, કુપટ્ટો, પછેડી
ખાસ પું. ઘાણીની આસપાસનો બગદાર
નીચે દયરાયેયો દયરો (૨) તુવેર મગ
વળનાં ઝીણાં છોડાં [ચોરી
ગીસ સ્ત્રી. (અ. ગીશ=નહારાપણું)
ગેસ પું. (અ.) વાયુરૂપી પદાર્થ (૨)
કાલસામાંથી દ્યતો બળે તેવો વાયુ
(૩) પેટમાં અજીર્ણ થતો વાયુ
ગોસ વિ. (સરવ હિં.) જમણી બાજુનું
(સુકાન ફેરવવા વિશે) (૨) ન. સડની
નાથનું દોરકું
ગોસ નં. (ફ. ગોસ્ત) માંસ
ગોસ પું. (અ.) ઔષ્ઠ પદ્ધતિનો પીર
ગોસ પું. (સં.) કોળિયો (૨) મદ્યજુને
લાંબે મૂર્ચ્ચંદ્રનો ઘેરાયેલો ભાગ
ગોસ વિ. (અ.) બાર કમળ-૧૪૪ની
સખ્યાનું
ગોસ પું. (અ.) કાચ (૨) (લાં)
કાચનો ખાસો (૩) કોનો અને લાંબો
કોઈપણ ખાસો (૪) આયો, દર્પણ
ઘાસ નં. (સં.) ખડ, ઢોરનો ચારો
ઘીસ સ્ત્રી (ફ. ગસ્ત) ચોક્કસ પહેરો કરતી
રોન (૨) (લાં) હોળીનો વરધોડો
ઘીસ સ્ત્રી. ('ઘીમણ' ઉપરથી) માર, દોક
(૨) (વિસાણ ઉપરથી) વિસ્સો
ઘીસ સ્ત્રી. જુઓ 'ગીસ', ચોરી
ઘૂસ પું. (સં. યુદાસય; સરવ હિં. મ.)
મોટો ઉંદર, કાળ

ચસ ન. (સં. ચપ્) અતિભાવ-ત્રેમ,
 ચસકો (૨) (લાં) ઉત્તેજના, ચક્રાચળી
 ચાસ પું. (દિ) એકવાથી પડતો લાંબો
 આંકો (૨) લુઓ 'ચાસણી'
 ચાસ ન. (સં. ચાપ) એક પક્ષી
 ચીસ સ્ત્રી (સ્વાં; દે. ચિહા; હિં. ચીહ)
 તીણી ખૂમ-૨૩૬
 ચૂસ સ્ત્રી. ('ચૂમવું' ઉપરથી) ચુસાવું એ
 (૨) (લાં) પકડ, ખેંચ (દવા વાંની)
 (૩) શોષણ [પ્રવાહી, તક
 ધાસ સ્ત્રી. (દિ. ધાસી) દહીમાંથી કરાવું
 જસ પું. લુઓ 'જસ' [ખીટ
 ટસ સ્ત્રી. લુઓ 'ટસ' અનિમેષ નખર,
 ટેસ પું. (અં. 'ટેમ્પટ') સ્વાદ, ઘિનજાત
 ઠસ વિ. (સ્વાં; સરં હિં. મ.) ઠંસીને-
 સજ્જક, અક્કક (૩) (લાં) આશ્ચર્ય-
 ચકિત (૪) અ ઠસોઠસ (૫) એવો
 અવાજ
 ઠંસ સ્ત્રી. ('ઠંસવું' ઉપરથી) વણાટની
 ધટતા (૨) (લાં) ખાલી દમ, શેખી,
 ખડાઈ (૩) લૂખી ઉધરસ, ઠંસો
 દૂસ સ્ત્રી. (સ્વાં) ધાટીની પરેશાની
 ડસ પું. (સં. દંશ) (લાં) દંશ, વેરની
 લાગણી [જંગલી અંજીર
 ઠંસ પું. (સં. દંશ) એક જાતનો મોટો
 રૂસ પું. (અં.) પોચાક, પહેરવેરા
 ઢસ વિ (સ્વાં) 'ઢીલું' જોડે વપરાય
 છે; ઉદાં ઢીલું ઢસ
 દૂસ વિ (સ્વાં) નકાચુ, રફો (૨) સ્ત્રી.
 (લુઓ 'દૂસ') દમ, આકતી પરેશાની
 તસ સ્ત્રી. ન દેખાવ તેવી બારીક ફાટ
 તાસ સ્ત્રી. (અ) તાસક, નાનો ટાટ

(૨) પું. ઘડિયાળની ઝાલર (૩) કલાક
 (૪) લુઓ 'તાસતો' (૫) (લાં)
 જોપ, જોપવાળો કસબ (૬) સ્વાદ,
 મઝા, રંગ
 તાસ સ્ત્રી. (સં. તક) તાજ
 તાસ સ. (સં. તસ્ય, અપ. તસ્સુ; જૂ.
 ગુ) તેનું (પ.)
 તીસ વિ (સં. ત્રિંશત્; ગ્રા.) તીસ, '૩૦'
 તસ વિ. (સં.) જંગમ, ચસ (૨) ન.
 વન (૩) તસ પ્રાણીઓનો સમૂહ
 તારા પું. (સં.) લુલમ, કેર (૨) પળવ-
 ણી, કટાળો (૩) કમકમાટી (૪)
 ધાક, ખીક [ફાસ, ફાસો
 ત્રાંસ પું. ત્રાંસાપલું, વાંક (૨) (લાં)
 ત્રાંસ પું વજન, કાટકું (૪) ત્રાંખા-
 પિત્તાની મોટી જિભા કાંડાની ચાળી
 ઢાસ પું (સં.) સેવક, નોકર
 ઢેસ પું. (મં. ઢેસ+આપ્પ=દેશાખ' ઉપર-
 થી ગુજ. દેસાખ) એક રાગ (સંગીતમાં)
 ધાંસ સ્ત્રી. (સ્વાં) સૂકી ખાંસી, ઠાસો
 (૨) મરચાં, વજોરેની મધ
 ધોંસ સ્ત્રી (મં. ધ્વંસ) (લાં) ધસાણા,
 ધ્વંસ પું. (સં.) વિનાશ [હક્કો
 નસ સ્ત્રી. (અં.) મોંઘાની સારવારનું
 કામ કરનાર બાઈ, બરદાસી (૨) દાઈ
 નસ સ્ત્રી. (દિ. નુસા) રગ, રક્તવાહિની
 નાડી (૨) રેસો, રસવાહિની
 (પાંદડા વંખા)
 નાસ પું. (સં. નસ્ય; સરં હિં. મ.)
 નાકવાટે વરાળ કે પ્રવાહી લેવું
 નિસ્ ઉપ. (સં.) 'વિનાનું' 'રહિત' એ
 અર્થે નામને લગાડાતો ઉપસર્ગ; ઉદાં

નિષ્કામ, નિશ્ચય, નિષ્કપટ, નિઃશબ્દ
(૨) ત્રિભાગ યોગ્યપણું વગેરે અર્થો
બતાવે છે; ઉદા. નિર્ગમ, નિશ્ચય
નેસ વિ. (સં. અનિષ્ટ; સર. દિ. નેસા)
અપશુકનિયું (૨) કમન્સીય (૩)
દળદરી કંજૂસ
નેસ પું. (સં. નિવેશ) ભરવાડ વગર નું
ઝૂંપડું, નેસડો (૨) ભરવાડોએ જન્-
મ્યમા કરેલું ઝૂંપડાનું ગામ
ન્યાસ પું (સં.) મૂકવું એ (૨) વિશ્વાસ
ઉપર સાચવવા આપવું એ, ચાપણુ
(૩) ત્યાગ (૪) મંત્ર અને વિધિ
સહિત શરીરનાં જુદાં જુદાં અંગ
દેવતાઓને સોંપવા એ-એક ધર્મવિધિ
(૫) નિશાન, ચિહ્ન
પસ સ્ત્રી પું. (સં. પ્રસતિ) પસતો, પોસ,
ખોખો (૨) પરણવા જતી વેળા
વરને ખોખામાં નાળિયેર આપવામાં
આવે છે એ ક્રિયા (કા)
પાસ પું. (સં. ૨૫ર્થ) ૨૫ર્થથી પટ કે
રંગ બેસવો એ (૨) (લા. ૦) સોબત-
ની અસર [(૨) અ. પામે (૫)
પાસ સ્ત્રી. (સં. પાર્થ) બાજુ, પાસું
પાસ વિ. (અ.) પસાગ, ફેટેહમંદ, સફળ
(૨) મંજૂર, પસંદ (૩) પું. રજા કે
મંજૂરીની ચિહ્ન
પેન્સ' પું. (અ.) પેની, અંગ્રેજી સિકકો
(એક આનાની કીમતનો)
પોસ પું. (ફા. પોસ્ટ) નોકર ચાકરોને
હોળી-દિવાળી કે આનંદપ્રસંગની
પુરામણી [છંડકું, પોસ્ટોડો
પોસ પું. (ફા. પોસ્ટ) ખસખસનું ખાલી

પોસ પું. (સં. પોપ) પોપ મરિનો
પોસ અ. માડું કે ડોષ વાદન હકીકત
માર્ગમાંનાં માણસોને ખસેડવા કરાતો
પ્યાસ સ્ત્રી. (દિ.) તરસ [ઉદ્ગાર
પ્રાસ પું. (સં. અનુપ્રાસ) કવિતાની
તૂકને અંતે એક કે વધુ અક્ષર મળતા
આવવા એ (કા. ૦ શા. ૦), અત્યાનુ-
પ્રાસ પું. (સં.) શાસ્ત્રો [પ્રાસ, અત્યવમક
પ્રેસ પું ન (અ.) દબાવવાનું ધંત્ર (૨)
૩ વગેરેને દાખી માંસડી બાધવાનો
સયો (૩) એવા સંચાનું સ્થાન,
'નિનપ્રેસ' (૪) ડાપખાનું (૫)
(લા. ૦) ડાપા, વર્તમાનપત્ર (સર્વ
સામાન્ય અર્થે)
ફેસ સ્ત્રી. (અ. ફેર્ડ) નથ, નાડી
ફેસ સ્ત્રી. જુઓ 'ફેસ', ફેસામણી, હાર
ફેસ અ. (રવા. ૦) ફેસકવાનો અવાજ
ફોસ સ્ત્રી. (સર. ૦ દિ.) લાકડાનો ખારીક
ફોડ (૨) (લા. ૦) આડખીલી (૩)
(જુઓ 'ફોસિ') ગાળો
ફેસ સ્ત્રી. (રવા. ૦) ફેસ, હાર, પરાજ્ય
(૨) વિ. રદી
ફેસ અ. (રવા. ૦) થાક કે પરાજ્યનો કુટાર
ફેસ ન. સૂકું ઘાસ, ખડ
ખસ અ. (ફા.) પૂરતું, હાથિ (૨) બાર
નિશ્ચય વગેરે જણાવતો ઉદ્ગાર
ખસ સ્ત્રી. (અ.) 'ખેપ્ટર' ખટારો
ખાસ સ્ત્રી. (સં. વાસ પું; દિ.) કુર્મી, ધ,
બદખો [વાળો દોડો
ખિસે ન. (સં.) કમળનો રેસો કે રેસા-
બોસ સ્ત્રી. (અ. બહસ) ચર્ચા, વાદવિવાદ
(૨) હડ (૩) જળાતકાર (૪) પતરાજી

ભસ સ્ત્રી. લીલાલહેર [(કૃતરાત્ર)]
ભસ સ્ત્રી. (ભસવું) ઉપરથી) ભસવું
ભાસ પું. (સં.) ખ્યાલ, માનસિક ણપ

(૨) આહાસ, ભ્રાંતિ (૩) સરખાપણું,
—ના જેવું દેખાવું એ (૪) ઝંખો પ્રકાર
(૫) (સંજ્ઞા) સંસ્કૃતભાષાનો એક પ્રા-
ચીન નાટકકાર

ભીંસ સ્ત્રી. (૨વાં) ભીંસાવું એ, દખાણ
ભેંસ સ્ત્રી. જુઓ 'ભેંસ' [(૨) ભીડ, અછત
ભંસ પું. (સં.) ભંશ, નીચે પડવું એ (૨)
(લાં) અધઃપાત

મસ વિ. (સરં મ.) પુષ્કળ, ધણું
મસ ન. (જુઓ 'મસ') મિષ, બહારું
મસ પું. જુઓ 'મસો'

માસ ન. (સં.) શરીરની સાત ધાતુમાંની
એક, માટી, ગોરત

મૂસ સ્ત્રી. (મં. મૂષા) ધાતુ ગાળવાની
ફૂલડી (૨) બીણું

મેસ સ્ત્રી. જુઓ 'મેશ'

રસ પું. (સં.) દ્રવ, પ્રવાહી (૨) વનસ્પતિ
કે ફળનું પ્રવાહી (૩) જીભથી માલુમ

પડતો રવાદ (ખાટો ખારો મળ્યો
તીખો કડવો તૂરો એ ૭) (૪) શરીર-

ની સાત ધાતુઓમાંની પહેલી, અન્નનું
પ્રથમ રૂપાંતર (જેમાંથી પછી માંસ બેદ

મળળ લોહી વીર્ય વગેરે સાત બને છે)
(૫) (લાં) કાવ્ય નાટક વગેરે જેવા

સાંજળવાથી સ્વામીભાવોનો ઉદ્વેગ ચર્તા
યતો અસૌકિક આનંદ (ચંગાર હારય

કરુણ વીર રૌદ્ર ભયાનક અદ્ભુત
બીભત્સ અને શાંત એ નવ) (૬) પ્રીતિ,

આનંદ (૭) મમત, સરસાધ (૮)

સાર, તત્ત્વ (૯) લાભ, નફો (૧૦)
ખારો (૧૧) ખારા વગેરે ધાતુઓની
ભસ્મ, રસાયન

રાસ સ્ત્રી. જુઓ 'રાસ', વ્યાજમુદ્દલ

રાસ સ્ત્રી. (અ) ભૂશિર

રાસ પું. (સં.) ગાતાં ગાતાં ગોળાકારે
ફરતાં ફરતો નાચ (૨) એમાં મવાય

તેવું ગીત (૩) જેવ દેશીય ધનો કાવ્ય-
બંધ (મુખ્યત્વે જૈન પ્રાચીન કાવ્યો)

રીસ સ્ત્રી. ('રિસાવું' ઉપરથી) રિસાવું
એ (૨) (લાં) રોષ, ગુસ્સો

રૂસ પું. ન. (શ.) યુરોપ એશિયામાં
સળંગ ફેલાયેલો એક દેશ, 'રશિયા'

રેસ વિ. (જુઓ 'રેસ') જરા

રેસ સ્ત્રી. (પોત્તું 'રીસ' ઉપરથી; તાંમા-
નો એ સિક્કો આનાના પચીસમા

ભાગ જેટલો કીમતનો હોય છે) આના-
નો પચીસમો ભાગ (માત્ર મણવામાં)

રેસ સ્ત્રી. (અં. 'રેસ') ધોડોડની સરત
(૨) એને લગતો જુગાર

લાસ સ્ત્રી. જુઓ 'લાસ', મુડકું

લેસ પું. સ્ત્રી. (અં) જરીની કિનાર
વસ પું. ન. (સ. પું) બાળક (૨)

ન. વાછરડું

વાસ પું. (સ.) વસવાટ (૨) મુકામ,
ઘર, સ્થાન (૩) પોળ, મહેલો

વાસ સ્ત્રી. (સં. પું.) ગંધ (૨) દુર્ગંધ
વાસ ન. (સં. વાસય) વસ, લગડું

વાંસ પું. (સં. વંસ) પહાડી જંગલી એક
છોડ (૨) એનો સોરો (૩) સાત હાથ

જેટલું માપ (૪) (જુઓ 'વાંસો')
કડિયાનું ઈંટો છાલવાનું ઓળર

વીસ વિ. (સં. વિંશતિ; પ્રા.) '૨૦',

વીસ

વ્યાસ પુ. (સં.) (સંગ્રા) મહાભારત અને પુરાણોના કર્તા-એક ઋષિ, કૃષ્ણ દ્વિપાંચન (૨) વેદાનુસૂત્રોના રચયિતા ઋષિ, બાદરાયણ (૨) બ્રાહ્મણોની એક અટક—ભાગવતાદિ-પુરાણોનું વાચન કરવાથી મળેલી (૪) ભવાઈનો ધંધો કરનારી જિનરતા દરબજાની એક બ્રાહ્મણ માતિ (૫) વિસ્તાર (૬) વર્તુળના મધ્યબિંદુમાંથી પસાર થઈ એના પરિવર્તે બે બાજુ અડતી લીટી, 'ડાયમિટર' (ગ.)

શ્વાસ પુ. (સં.) નાકથી વાયુ લેનો-મૂકવો એ (૨) દમ, હાંફ (૩) વર્થનો એક બાજુ પ્રયત્ન (બા.)

સારા પુ. (પ્રા.; સં. શ્વાસ) શ્વાસ, દમ (૨) (લા.) જીવ, પ્રાણ

સેસ પુ. (અં.) અમુક જાતનો એક કર-જેવેલો મહેસૂલ સાથે બારવાનો લોકપ્રયોગનો

સેમ સ્ત્રી. (પ્રા.; સં. રંપ) વરકન્યા અને અપરજિયાત સ્ત્રીના બે-માર્ગા અપાતાં નાંજિયેર પાન સોપારી અને રૂપિયો (૨) વિવાહાદિ શુભ અવસરે અપાતી ભેટ, વધાણું

સોસ પુ. (પ્રા., સં. ચોષ) ગળે પડતી સૂક (૨) (લા.) તીવ્ર ઇચ્છા (૩) ફિકર, ચિંતા

હુંસ પુ. (સં.) એક પક્ષી (૨) જીવ, આત્મા (૩) એકદંડી સં-વાસી હારા પુ. (સં.) હાર્ય, હસતું એ

હીંસ સ્ત્રી. (સ્વા.) અગ્નિની દૂધી લાગતી ઓંચ (હા.)

હોંસ સ્ત્રી. (અ. હૌસ, જુઓ 'હેંશ') જીવટ, ઉમંગ, હોંશ

હાંસ પુ. (સં.) હાથ, ઘટાડો (૨) નાથ ઇચ્છા સ્ત્રી. (સં.) ઇચ્છા

હાંસા પુ. બ. વ. નીંદો કાઢેલું ધાંસ ટીસા ન. એક પક્ષી

તીસા પુ. બ. વ. -સાં ન. બ. વ. ૩૦×૧ થી ૧૦ નો ધડિયો

થોંસાં ન. બ. વ. ગર્યા (હા)

નાસા સ્ત્રી. (સં.) નાક (૨) દરવાજાનો ઉપયોગ ભાગ જેમાં ગણપતિનું ચિત્ર કાઢેલું હોય છે (૩) અરહુસી

ખાસા પુ. સાર, તત્ત્વ

મૂસા પુ. (અ.) (સંગ્રા) યહૂદી ધર્મનો પ્રવર્તક [(૨) લાલસા, કામના

સિંચા સ્ત્રી. (સં.) મેળવવાની ઇચ્છા

વસા સ્ત્રી. (સં.) મુત્રી

વસા સ્ત્રી. (સં.) મેહ, અરથી

વીસા પુ. બ. વ. જુઓ 'વીસા', વાણિજ્ય-ઓખાં એની તે તે પેટાનાતો

વીસા પુ. બ. વ. -સાં ન. બ. વ. ૨૦×૧ થી ૧૦ નો ધડિયો

સાંસા પુ. બ. વ. (ગં. શ્વાસ) (લા.) તંગી, મુસ્કેલી, અછત [બહેન

સ્વસા સ્ત્રી. (અં. 'સ્વસ્ત'નું પ્ર. એ. વ)

હિંસા સ્ત્રી. (ગં.) કોઈપણ જીવને હણવો કે પીડવો એ, હત્યા

અસિ સ્ત્રી. (સં. પુ.) તપવાર

ખસી-(રસી) સ્ત્રી. (અ.) અંડ-વૃક્ષ પર ઉપચાર કરી નિરુપયોગી કરવા એ

ખેસી વિ. (ફા. ખેસ=પોતાનું) નજીકનું.
અંતરનું

ધાંસી સ્ત્રી (મં. 'ધાસ' ઉપરથી) (કા.)
ખેરડી વગેરે કાંટાળી વનસ્પતિનો
દાણો ['૮૬'

છા(ન્યા)સી વિ. (જુઓ 'છાથી')
જિંસી વિ. (૨) પુ. (અં.) એ નામની
એક ભટકુ જાતનું માણસ (યુરોપ-
એશિયામાં બધા લોકોમાં આ જાતિ છે.)

દેસી સ્ત્રી. દીશી, મેખી
દાંસી સ્ત્રી. (રવાં) લૂખી ઉપરસ, ખાસી
ડોસી સ્ત્રી. ધરડી સ્ત્રી, ડોશી
દાસી સ્ત્રી (સં.) નોકરડી, લૂંડી
પોસી વિ. (જુઓ 'પોષી') પૌષભાસનું
(અમાસ પૂનમ વગેરે)

ધ્યાસી વિ. (જુઓ 'ધ્યાસ') તરસું
દાંસી સ્ત્રી. ('દાંમે' ઉપરથી) દાંસો દધિ
મારી નાખવાની રીત (૨) એ પ્રકાર-
ની સગા (૩) લાંબા મૂંઝવણ

દીસી સ્ત્રી. (જુઓ 'દિસિયારી') બકાઈ
બસી સ્ત્રી. (પો.; સરં મ.) રકાખી
બેસી સ્ત્રી. (સં. વંશી; પ્રા. વસી)
બંસરી, વાંસળી [બોખા

બંસી પુ (સરં હિં. બંસી) વાંસી
'મસી પુ. (સં=મેસ) (લાં) ગુવારમાં
પડતો રોગ (૨) શેરડીનો એક રોગ
મસી પુ. જુઓ. 'મસીદ', ઈસા મસીદ-
પેગંબર, કાઈરટ [માશી

માસી સ્ત્રી. (માતૃનસ્વસા) માની બહેન,
મિસી(-સો) સ્ત્રી (સં. મસી(-સિ))
દાંત કાળા રંગવાની જાતી
'મસી સ્ત્રી. (જિ. રસિયા) પઠ, પાય

(૨) રોગના જંતુઓની બનાવેલી દવા
જેને સોયવાળા પિચકારી વડે-શરીર-
માં દાખલ કરાય છે.

દસી (-સસી) સ્ત્રી. (સં. રસિમ) દોરડી
ડસી વિ. (ફા.) રસિયાનું. -ને લાગતું
લસસી સ્ત્રી. દૂધ અને પાણિનું શરબત
(૨) પતલી પડેલી છાશ

વસી પુ (અ.) વહીવટ કરનાર,
ગામનો બંદોબસ્ત કરનાર
વાસી વિ. (સં. વાસિન) (સમાસને
છેડે પછી-રહેનાર); ઉદા. નગરવાસી,
ગ્રામવાસી, વનવાસી

વાસી વિ. (સં. વાસિત) આગત
દિવસનું, વધારે વખત રહેવાથી બગડી
ગળેલું

વાંસી સ્ત્રી. ('વાંસ' ઉપરથી) દાનરકા
જેવું ફળ ખેસાડેવો લાંબો વાંસ
વાંસી પુ. (સરં હિં. બાંસી) બોખાની
એક જાત, બંસી બોખા

વીસી સ્ત્રી. (સં. વિંશતિકા) વીશી,
વીસનો સમૂહ (૨) વણાટમાં તાણાના
તારની એક ગણતરી [બાટલી

સોસી સ્ત્રી. (જુઓ 'શીશી') શીશી,
હસી સ્ત્રી. (સં. હસ ઉપરથી; સરં
હિં. હસી) હસવું એ (૨) હાસી,
હસો સ્ત્રી. (સં.) હંસણી [મરકરી
હાંસો સ્ત્રી (જુઓ 'હસી') મગક,
મરકરી (૨) (લાં) ફજેતી

આંસુ ન. (સં. આશ્ર) આશ્ર, આંખો
માંથી દુઃખ કે દુર્ગં વખતે ટપકતાં
ટીપાં, ડૂંગાં (સામાન્ય રીતે બ. વ.)
ધસિં વિ. (સં. ઈદિય) આંસુ (પ.)

કાંસુ' ન. (સં. કસ્ય) તાંબુ' જસત અને
 કસાઈના મિશ્રણથી જનતી એક ધાતુ
 કોસુ' ન. (સં. 'કુસ' ઉપરથી) બાજરી,
 જુવાર વગેરે ગાંધામાંથી ફૂટેલો ફણગો
 (૨) આણનો છેડો
 કોસુ' વિ. (સં. કોપ્ય) કોપરવરણ,
 ફંફાણું
 ખાસુ' વિ. (અ. ખારસહ) ફેંક, મળવું,
 સુંદર, બરોબર, ચોખ્ખું (૨) અ. વાહ!
 સાખાસા! (૩) સુંદર! ખેસ!
 ખિસ્સુ', ખીસુ' ન. (ફા. કીસહ) ગળવું
 ગેસુ પું. (ફા. ગેસ) વાળની લટ, જીલકું
 ચીસુ' વિ. (રવાં) દોઢાણું, ચીકણું
 (૨) કંજૂસ [આવડું (પ.)
 જમુ' વિ. (સં. યાદસ) જેવું, ને મળવું
 ટેમુ' વિ. (સરં ટમ્મસ) પાકીને ફાડે-
 ફાડે થઈ ગયેલું
 ઠાંસુ' વિ. (સં. 'ઠંસ' ઉપરથી=ઠંસક)
 અપરિપક્વ સ્વાદવાળું [માણસ
 ડાસુ' ન. ધરકું (૨) (લાં) નમાણું
 ઢસુ' ન. ઢસ, ઝીણી રેતીની જમીન, ઢસો
 તસુ પું સ્ત્રી (સરં હિં. મ. તસ; અ.
 તસવ્વહ) ઇંચ જેટલું માપ, આળિય
 તસુ' વિ. (સં. તાદસ) તેવું (પ)
 તા(-ત્રા)સુ' ન. (અ. તાસ) એકજાતનું
 નગારું-ચપટા ધાતનું 'તકતકાટ'નો
 અવાજ આપતું [કતરાવું, તિરકસ
 ત્રા(-ત્રાં)સુ' વિ. (સં. ત્રસ) વાંકું,
 પાસુ' ન. (સં. પાર્થ) પડખું, આજુ
 પાંસુ સ્ત્રી. (સં.) ધૂળ [(૨) (લાં) પક્ષ
 પ્યાસુ' વિ.) (જુઓ 'પાસ') તરસું
 ફાંસુ' અ. ('ફાંસું' ઉપરથી) અમરતું,

ફાગટ [સિયું, કપડી
 ફાંસુ' વિ. ('ફાંસો' પરથી) (લાં) ફાં-
 ફીસુ' વિ. (જુઓ 'ફસ') ફિક્કું (૨)
 (લાં) દીકું, ઓછાએરવાળું (૩)
 ઝટ ફસડી જાય તેવું
 બૂ(-ભૂ)સુ' ન. (સં. પ્રા. ભુસ, હિં,
 બૂસા, મ. બૂસા) ધૂણું (૨) ચવાણાનું
 એક મિશ્રણ, ભેળ (૩) (લાં) પૂર્વમંદ
 ભેંસુ' ન. (સં. મદિપંક; સરં હિં.
 ભેંસોરી) ભેસનું આણું ચામડું (૨)
 (વિ.) ભેંસના સ્વભાવનું
 લાસુ' વિ. (સં. રક્ષ) લૂણું, ઘી કે
 ચીકટ વિનાનું (૨) લીસું
 લાસુ' ન. કઠોળ સિવાયનું અનાજ
 લીસુ' વિ. (દે. લિસવ્યા=પાતળું-નાનું
 કરેલું) લાસું, ખરબચડું નહિ તેવું,
 સુંવાળું (૨) સરકણું (૩) (લાં)
 લાસરિયું
 વસુ ન. (સં.) સોનું (૨) ધન, દોલત
 (૩) પું. સ્ત્રી (૪) આકે દેવોના એક
 સમૂહમની દરેક (પ) વિ આક (છકેત)
 વાસુ પું. ('વાસો' ઉપરથી) ખેતરમાં
 રાતવાસો રહી ચોડી કરનાર
 સાસુ સ્ત્રી. (સં. ચસ) વરને વહુની મા,
 વહુને વરની મા
 સીસુ' ન. (સં. સીસક) એક ભારે ધાતુ
 હેંસુ સ્ત્રી. સુવાસણ સ્ત્રી, એવસ સ્ત્રી
 છસે(-સો), છસે(-સો) વિ. (૭+
 સો) '૬૦૦'
 પાસે અ. (સં. પાર્થ) નજીક (૨)
 પડખે, બાજુમાં (૩) (લાં) તાજામાં,
 કળજામાં (૪) સામે, આગળ

ખસે-સો), ખસે-સો) વિ.
 (ખસે) '૨૦૦' [પછવાડે
 વાંસે અ. ('વાસો'નું સ એ. વ.) પૂઠે,
 ફિસે પુ. (અ) કઢાણી: અદ્ભુત
 કથા-ખનાવ (૨) કલ્પિત વાર્તા
 ખુસે પુ. (અ.) ક્રોધ
 ખસે પુ. જાહે, અંગત વેર વાગવા
 સોફા ઉપર કરાતી જખરદસ્તી (૨)
 એને માટે અપાતી છૂપી ધમકી (૩)
 એવી ધમકીની ચિદ્દી
 ખુસે પુ. (જુઓ 'જોશ') લાગણીનો
 જોશ (૨) જોગ, બળ
 જોસે પુ. (જુઓ 'જોશ') જુસો
 જોસે પુ. (જુઓ 'જોસો') ઠપકો
 જોસે પુ. (સરં હિં. જોસા) જુઓ
 'જોસો', જાહે (૨) હા, ત્રાણ (૩)
 'લાં' મહેલ
 જોસે પુ. (જુઓ 'જોસણ': સરં
 'જોસો') હસેલો, ધકકો
 ડોસે પુ. ગેડીદાની એક રમત
 (અંખેડા તરફ)
 ડસે પુ. (હિં. ડસા) જાલોડા (૨)
 રોફ (૩) હટકો [ટોસો
 ડોસે પુ. લૂખી ઉધરસ (૨) ગોઠો,
 ડોસે પુ. (સરં મ. ડો-ડો)સા (જુઓ
 'ડોસો') લૂખા ઉધરસ, ખાંસી (૨)
 ગોઠો (૩) (લાં) નુકસાન
 ડોસે પુ. ધરડો માથુસ [જમીન
 ઢસે પુ. (જુઓ 'ઢસ') દડ, રેતાળ
 દૂ-(-ઢો)સો, પુ. ધઉનો જાડો મોઢો
 લાપ્પરો (૨) તળેલી એક વાની
 ડોસો ૧૦ ડોસો જાહે કામજો

દસે પુ. ('દ ૪' ઉપરથી) દસની સંગાનું
 ગંજીનું પાં
 ધસે પુ. (સરં હિં. ધૂસા, ધૌસા;
 મં. દિસાટ) જાડો કામજો
 નસે પુ. જાહે, ગંદકી
 પાસો પુ. (મં. પાશક) ચોપટ રમવામાં
 વપરાતા અંક પાડેલા લખચોરસ
 કકડામતિ પ્રત્યેક (૨) ધાતુનો એવો
 પાસલો (૩) (લાં) દાવ, મુક્તિ
 પાસો પુ. (મં. પાશ્વ) સૂપડામાં સોવાની
 રીત (જુઓ 'પાહો')
 પાસો પુ. (જુઓ 'પાહો') દૂધને (ઢારે)
 અર્ચનમાં આવવા દેવું એ, ગ્રાસલો
 પેસો પુ. (સરં હિં. પેસા) તાબાનો
 એક સિક્કો, આનાનો ચોથો ભાગ
 (૨) (લાં) દોલત, ધન
 પાસો પુ. (મં. પૌષ્ઠ) પોશધ, આવકનું
 એક વ્રત (જૈન) [(૨) (લાં) ફાંદો
 ફાંસો પુ. (સં. પાશક) દોરડાનો ગાળો
 ખસે-સો) વિ. (ખસે) '૨૦૦'
 જોસે પુ. (ફા) ખચ્ચી, ચુંબન
 લોસે પુ. (જુઓ 'ભીંસ') દબાવ્યું-
 'પડખાથી જોર દેવું' એ
 લોસે પુ. (સં. મહિષ, હિં. ભૈંસા)
 પાડો, ભેંસનો નર
 મસો પુ. (સં. મસ) ચામડી ઉપર કે
 અદર બાહેલી ગોળ ગાંઠ (૨) અસા,
 દરસ [પતિ
 માંસો પુ. ('માસી' ઉપરથી) માસીનો
 માસો (સં. માષક; સરં હિં. માસા)
 સોલાનો બારમા ભાગ (વજન)

રસો પ્ર. (સં. 'રસ' ઉપરથી; સર. દિ. ગસા) અથાણું સાક ચુરબ્યા વગેરેનો બાકો રસ [ઘેરડું
રસો-રસો) પ્ર. (સં. રશિમ) ગાક
રાસો પ્ર. (સં. રાસક) વોર રસના કાબ્યને એક પ્રકાર; ઉદા. વીસત્રદે-
રાસો, પૃથુરાજરાસો
રેસો પ્ર. (સં. રેષા ઓ.) તંત્ર (વનસ્પતિ ફળ વગેરે)
વસો પ્ર. ('વીસ' ઉપરથી) વીધાનો વીસમો ભાગ (૨) સવાપાત્ર હાથ (૩) સો કે વીસનો અનુક્રમે સોમો

કે વીસમો અંશ (૪) (લા. ૦) આખર વાસો પ્ર. (સં. વસ) વાસ કરવો એ (૨) મુકામ
વાસો પ્ર. (જુઓ સં. 'વાસર') દહાડો (ખાસ કરીને પ્રસવ થવાથી ગણાતો)
વાંસો પ્ર. (સં. વંશ) બરડો, પીઠ સરસો પ્ર. 'સ' અક્ષર [સમદે
સરસો પ્ર. (સં. સથક; દિ. સરસા સાંસો પ્ર. (સં. સંશય) સંશય સંકેતવિકલેષ [બાટલો
સીસો પ્ર. (જુઓ 'સીસી') શીશી, હિરસો પ્ર. (અ.) ભાગ, ફાળો

હ

અહ પ્ર. (સં. અહન ન.) દિવસ
અહ સં. (સં.) હું (૨) (લા. ૦) પુ ન. હુંપદ, અહકાર [ખુમારીનો ઉદ્ગાર
અહ અ (રવા. ૦) કગાડી કોષ કે અહ અ. નકાર કે અરુચિ બતાવતો ઉદ્ગાર
આહ ઓ (ફા.) (રવા. ૦) હાથ (૨) હહ અ. (સં.) અહીં [અ. અરે!
ઊહ અ. (રવા. ૦) મશકરી એટલા નિરસકાર કે ગર્વ બતાવનાર ઉદ્ગાર (૨) હૂ-પણાનો ઉદ્ગાર [અધ્યાહાર
ઊહ પ્ર. (સં.) તક (૨) પરીક્ષણ (૩) ઊહ અ. (રવા. ૦) દુઃખ તુચ્છકાર કે અભિમાન બતાવતો ઉદ્ગાર
એહ સ ચેહુ (૨) એ (૫)
કેહ પ્ર. સડો, કોહવુ એ (૨) આમડી-નો એક રોગ
ખેહ ઓ. (દિ.) ધુગ, રમ
ખેહ ઓ. (મં. ક્ષય પ્ર.) ક્ષય, માસણી

ખોહ ઓ ખો, કાતર (૨) ખીણ
ગાહ પ્ર. માણીની આસપાસનો બળદના પગ નીચે કચરાયેલો કચરો (૨)
ગુવેર મગ વગેરે ઝીણાં છાંડાં
ગુહ ન (સં.) ઘર (૨) ઘાવાલય
ગેહ ન. (સં.) ઘર
ગોહ ઓ. (સં. ગુહા) ગુફા
મહ પ્ર. (સં.) (આગીન મતે) સ્થૂં અંક મંગળ ભુધ ગુરુ શુકે શનિ રાહુ અને કેતુ એ નવમાનો પ્રત્યેક આકાશીય ચલિત તારક (જ્યો. ૦) (૨) (અર્વાચીન મતે) મંગળ ભુધ ગુરુ શુકે શનિ ચુરનસ નેપ્ચ્યૂન પ્લુટો દર્શક વગેરે એવા તારક (૩) મહવું એ, મહણ (૪) (લા. ૦) પૂર્વમદ (૫) ગીનના આરંભમાં જોતો પ્રયોગ યાવ તે સ્વર (૬) બામ્બ, નસીબ
માહ પ્ર. (સં.) મહા, પકા (૨) મગર (૩) મડ

આહ પુ. ('આહવું' ઉપરથી) પસંદગી,
 ઇચ્છા (૨) પ્યાર, હેત
 ઘેહ ઓ. (પ્રા. ચિતા) મગ્નું બાળવા
 કરેલી લાકડાની માંડણી, ચિતા
 હેહ પુ. (સં. હેહ) દગો, વિશ્વાસઘાત
 હેહ પુ. ઉવટ, અંત [(૨) (લાં) ત્યાગ
 હોહ પુ. હેહ વિશ્વાસઘાત (૨) વિયોગ
 જેહ સ. (સં. યદ્; અપ. જેહ) જે (પ.)
 રોહ પુ. (સં. રૂદ્; સરં મ.) નદીનો
 જોડા પાણીનો ખાડો, ધરો, ધૂનો
 તહ પુ. ઓ. ન. (ફા.) સુલેક, સધિ
 તેહ સ. (અપ. તેહ) તે (પ)
 ત્રેહ પુ. બ. વ. વરસાદનું પાણી જોડે
 જમીનમાં પહોંચતું એ (૨) જમીનના
 પેટાળમાં રહેલું પાણી
 થાહ પુ. (દે. યન્, સરં હિં) જોડાઈ
 કે કોઈ પરિમાણની હદ, તળિયું, છોડો
 દાહ પુ. (સં.) બળવું એ, બળતરા,
 અગ્નિ (૨) મગ્નું બાળવું એ, અગ્નિ-
 દેહ ન. (કા.) ગામકું, દેહાત [દાહ
 દેહ પુ. (સં) શરીર, કાયા
 દ્રહ પુ. (સં. દ્રુ) નદીનો જોડા
 પાણીનો ધરો, ધૂનો
 દ્રોહ પુ. (સં.) બેવફાઈ (૨) ઇર્ષા,
 દ્રેષ (૨) દગો [વહાવ
 નેહ પુ. (સં. રનેહ, પ્રા. જેહ) ગ્રેમ,
 નેહ ઓ. (ફા. નૈ; હિં) દહાની નળી
 પોહ (દિ. પહિઅ=દિવમ) ગ્રોહું પરાદિયુ,
 પો [ઉચ્ચારાતો ઉદ્ગાર, પોહો
 પોહ અ. (રવાં) દોરને પાણી પાવાને
 લોહ ન. હિંદોણી (વેવાની)
 માહ પુ. (સં. માવ) માથ માસ

મેહ પુ. (સં. મેધ; પ્રા.) વરસાદ
 મોહ પુ. (સં.) માનસિક ભ્રમ (૨)
 મૂર્જા, બેહોશી (૩) (લાં) આસક્તિ,
 પ્યાર
 રાહ પુ. (ફા.) રસ્તો (૨) ઓ. રીત,
 તરેહ ચાલ (૩) (લાં) વાટ, પ્રતીક્ષા
 રૂહ પુ. ન. (અ.) આત્મા, જ્વાત્મા
 રોહ પુ. (સં.) કળી (૨) અંકુર
 રોહ ન. (સં. રોહિષ) એક પાસ
 લાહ ઓ. જુઓ 'લાય', આગ
 લીહ (-હી) ઓ. (સં. લેખા, પ્રા લીહા)
 લોહ ન. (સં.) લોહું [લીટી (૨) હદ
 વાહ અ. (ફા.) ફેડું સાડું! સાબાશ!
 એવો પ્રશંસાનો ઉદ્ગાર (૨) આશ્ચર્ય-
 નો ઉદ્ગાર
 વેહ પુ. (સં. વેધ; પ્રા.) વીંધ, શાર
 (૨) નાકું (૩) દર [પ્રવાહ-
 વોહ પુ. (સં. વાહ) જોરથી વહેતો
 વ્યૂહ પુ. (સં.) સેન્યની યુક્તિમય રચના
 (૨) એવા પ્રકારની રહસ્યમય રચના;
 ઉદાં શબ્દવ્યૂહ (૩) (કાં) અવ-
 તારના સહયોગી અવતાર; ઉદાં
 કૃષ્ણના વાસુદેવ સંકર્ષણ પ્રણમ
 અને અનિરુદ્ધ એ ચાર વ્યૂહ
 ગ્રેહ પુ. (સ. વિરહ) વિરહ, વિયોગ (પ.)
 શાહ ઓ. (ફા.) શેહ, સામર્થ્ય
 શાહ પુ. (ફા.) મુસવમાન રાગ, બાદ-
 ચાહ (૨) સરાફ (૩) પ્રામાણિક-વટ-
 વાળો પુરુષ (૪) (કટાક્ષમાં) ચોર
 (૫) વાણિયાઓની સર્વસામાન્ય
 અવટક
 શોહ ઓ. (જુઓ 'શહ') દરાવતું એ (૨)

(લા૦) દાખ, 'ઓ (૩) ચૈતરંજની
 રમતમાં સામાના રાગને ખસવું પડે
 એવી રીતે પોતાનું મહોરું ગોઠવવું એ
 (૪) પતંગના પેચ લગાવતાં દોરી
 એકદમ જવા દેવી એ
 સહુ અ. (સં.) સાથે (મુખ્યત્વે સમાસ-
 માં પૂર્વપદ તરીકે); ઉદા૦ સહકાર્યકર
 સિંહ પું. (સં.) એક રાની બલિષ્ઠ હિંસક
 પ્રાણી, મૃગરાજ (૨) સ્ત્રી પાંચમી
 રાશિ (જયેલ) [એવું વેદાંતવાક્ય
 સોહં શ. પ્ર. (સં.) 'એ (જ્ઞ) હું છું'
 સ્નેહ પું. (સં.) પ્રેમ, વશાલ (૨) ચીક-
 : જો પ્રવાહી કે નરમ પદાર્થ, તેલ
 અહા અ. (સં.) આશ્ચર્ય ઉત્સાહ વિસ્મય
 કે દુઃખ બતાવતો ઉદ્ગાર
 આંહાં અ. (રવા૦) નકાર બતાવતો
 ઉદ્ગાર, અહં
 ઇહાં અ. (સં. ઇહ) અહીંયાં (પ.)
 ઇહા સ્ત્રી. (સં.) ઇચ્છા (૨) આશા,
 ઉમેદ (૩) ઉદ્ધમ, ધધો
 કિહાં અ. જુઓ 'કયાં' (પ.)
 ગહાં સ્ત્રી. (સં.) નિદા
 ગુહા સ્ત્રી. (સં.) ગુફા, બોક [માદા
 આહા સ્ત્રી. (સં.) મમરી (૨) બૂકની
 જહાં સ્ત્રી. (ફા.) કુનિયા, જહાન, જગ
 જ(-જાં, -જિ, -જય)હાં અ. જુઓ
 'ન્યાં' (પ.) [(૨) અ. ફક્ત
 તન્હા વિ. (ફા.) (જુઓ 'તનહા') એકલું,
 ત(-તાં, -તિ, -ત્ય)હાં અ. જુઓ 'ત્યાં' (પ.)
 દુહહા પું. (દિ. દુસ્લહ) વર, પતિ
 પ્હીહા સ્ત્રી. (સં.) બરોળ
 મહા પું (સં. માધ) માધ-માદ મહિનો

મહા વિ. (સં.) (સમાસમાં) મોટું; ઉદા૦
 મહારાજ, ('મહત્ત્વ'નું) ૩૫)
 સોહા સ્ત્રી. (સં. શોભા, પ્રા.) શોભા (પ.)
 ત્પૃહા સ્ત્રી. (સં.) ઇચ્છા (૨) તૃપ્તિ,
 ઝંખના (૩) દરકાર, પરવા
 સ્વાહા સ્ત્રી. (સં. હા) અગ્નિની સ્ત્રી (૨)
 અગ્નિમાં આહુતિ આપતાં બોલાતો
 શબ્દ (૩) વિ (લા૦) ઓગવી જવાનું
 હાંહાં અ. (રવા૦) ખમા કે અરેરાટી
 બતાવતો ઉદ્ગાર (૨) અટકાવવા
 વધરાતો ઉદ્ગાર
 હોહા સ્ત્રી. (રવા૦) મગબગાટ, ઘોંઘાટ
 (૨) (લા૦) ધમાલ (૩) જાહેરાત કે
 ચર્ચા (૪) મલરાટ ખડભગાટ (પ) અ
 અહિ પું. (સં.) સાપ [એવો અવાજ
 ત્રાહિ અ., સ્ત્રી. (સં. 'ત્રે' ધાતુનું) આ.
 દિ. પુ. એ. વ.) 'રક્ષણ કરો' 'બચાવો'
 નહિ (સં.) ના [એવો ઉદ્ગાર
 પાહિ (સં. 'પા' ધાતુનું) આ. દિ. પુ.
 એ. વ.) 'તું રક્ષણ કર' 'બચાવ' એવો
 અહિ સ્ત્રી (સં.) પૃથ્વી, મહી [ઉદ્ગાર
 ત્રીહિ પું. જ. વ (સં.) દાણા (૨) ચોખા
 ગૃહી પુ. (સં. ગૃહિન) ગૃહસ્થાશ્રમી (૨)
 ધરધણી
 આહી વિ. (સં. આહિન) મહત્વ કરનાર
 (સમાસને અંતે) (૨) ગુણમાં ઝાડો
 રોકનાર (૩) એક છંદ (પિંગળ)
 જહીં અ. (સં. જન, પ્રા. જદ(-દિ-દિ))
 ન્યાં, જે ઠેકાણો
 જાહી વિ. (સં. જ્યાયિન) જુઓ 'ઝાઈ',
 શુભેચ્છક (૨) (લા૦) હેતાળ
 ગાહી વિ. સ્ત્રી (અ. દાહી) 'ગાંધું'નું સ્ત્રી

(૨) હિંદુઓમાં સ્ત્રીનું એક નામ
 તહીં અ. (પ્રા. તહિ, તહિ) ત્યાં
 દહીં ન. (સં. દધિ) દધ જમાવતાં યાય
 તે, મહો, મહી
 દેહી વિ. (સં. દેહિન) દેહધારી, શરીર-
 વાળું (૨) પું. આત્મા
 દેહી સ્ત્રી. (સં. દેહ પું.) દેહ, શરીર (પ.)
 દ્રોહી વિ. (સં. દ્રોહિન) દ્રોહ કરનાર,
 ખેવફા (૨) દુઃખોર
 નહીં અ. (સં. નહિ) નહિ, ના [નહિ (પ)
 નાહીં અ. (અપ. જ્ઞાહિ; સં. નહિ)
 નેહી વિ. (સં. 'સ્નેહી') સ્નેહી
 બહીં પું. (સં. બહિંન) મોર પક્ષી
 મહી(-હિ) સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી
 મહી સ્ત્રી. (સં. મહિતા) ગાય (૨)
 (સંતા) ગુજરાતની એક મોટી નદી
 મહી ન. (સં. મહિત) હઠી, મહીકું
 મહીં અ. (સં. મધ્યે-સ. એ વ.)
 માહી સ્ત્રી. (ફા.) માછલી [અંદર, માં
 માંહી(-હે, -હ) અ. (જુઓ 'મહી')
 અંદર, માં [ખેળ
 લાહી સ્ત્રી (સં. લેલા) ધર્મના લોટની
 લીહી સ્ત્રી. (જુઓ 'લીહ') લીટી (૨)
 હદ [(૨) (લાળ) કુળ
 લોહી ન (સં. લોહિત) રુધિર, ખૂન
 વહી સ્ત્રી. (દ. વહિવા) નામાનો ચોપડો
 (૨) વંશાવળીની ચોપડી (૩) ચોપડી
 (કારી કે લખેલી)
 વહી સ્ત્રી. (અ. વહ) ખુદનો સંદેશો
 (૨) (લાળ) વેળ, ધૂન
 વાહી વિ. (સં. વાહિન) વહેનારું
 (સમાસને અંતે); ઉદા. બાગવાહી

શાહી વિ. (ફા.) બાદશાહ સંબંધી (૨)
 સામ્રાજ્યનું, ને લગતું
 શાહી સ્ત્રી. (ફા. સિયાહી) લખવામાં
 વપરાતો પ્રવાહી રંગીન પદાર્થ, સાહી
 સહી સ્ત્રી. (અ. સહીહ) (ખત કાગળમાં)
 નીચે પોતાનું નામ લખવું એ, મટું
 (૨) વિ. ખરું, સાચું (૩) અ. ૦
 કપૂર, મજૂર (૪) નક્કી
 સહી સ્ત્રી. (સં. સખી; પ્રા.) સખી,
 સહિયર, સાહેલી
 સાહી સ્ત્રી. જુઓ 'શાહી, રોશની',
 સિહી સ્ત્રી (સ.) સિંહણ (૨) (સંતા)
 સિંહિયા, રાહુની માતા
 સ્નેહી વિ. (સં. સ્નેહિન) પ્રેમવાળું
 (૨) મિત્ર, પ્રિયજન [અવાજ
 હીહી અ. (સં.) (રવા.) હસવાને
 હોંહું અ. (રવા.) નકાર કે છંદ
 ખતાવતો ઉદ્ગાર (૨) ના
 ફેહું ન જુઓ 'ફખ' (૨) ગર્ભાશય
 ફેહું ન. (સં. ફુસ) ફશુગો, પીસો
 ચહું વિ. (સં. ચતુર) ચાર (૫)
 જેહું સ્ત્રી. (દ. ખેદ) ધૂળ, રમ
 બહું વિ. (સ.) ધૂળ (સખ્યા કે
 માપમાં) [(૩) આકૃતિની બાજુ (મ.)
 બાહું પું. (સં.) બાવડું (૨) હાથ
 બહું ન. (સં. બૃદ્ધ) બૃદ્ધ (૨) (લા. ૦)
 જડ, જહું-ચરસિક
 રાહું પું. (સં.) (સગા) પુરાણી રીત
 પ્રમાણે નવ અહમાનો એક-સર્થ અંદરને
 અહણ વખતે અસનાર મનાતો
 પીઝાકારી અહ (જ્યો.)
 લેહ ન એક ખાદ્ય

વહુ સી. (સં. વધુ) પુત્રવધૂ (૨) પંતી
 શેહુ વિ. પુ. છાની ગોઠવણ કરનાર
 સંહુ વિ. (સં. સર્વ, અપ. સાહુ) સૌ
 કંહુ પુ. (રવાં) કોયલનો અવાજ
 હંહુ અ. (રવાં) કોયલના ટોકાની જેમ
 આહો ('આરવું'નું વર્ત કા. નું એકરૂપ)
 હમણ મુજબ, મરજીમાં આવે તેમ
 જાંહે અ. (અ. ઝાંઝા) નકાસું ખરાબ
 થાય એમ [ઉદ્ગાર (કા.)]
 પોહે અ. પોહ, ઢોરને પાણી પાવાનો
 માહે અ. ('માહ' ફા. ઉપરથી) અમુક
 મહિનો એ અર્થમાં; ઉદા. માહે ફાગણ
 માંહે અ. (જુઓ 'માંહી') અંદર
 લહે સી. લગતી, તાન (૨) લહેજત
 આનંદ
 અહો અ. (સં.) આશ્ચર્ય સ્તુતિ કરું છું
 ખેડ વગેરે બતાવતો ઉદ્ગાર (૨)
 સારું થયું વગેરે દર્શાવતો પૂર્વગ;

ળ

અળ ન. યુક્તિ-પ્રયુક્તિ, કંઈ
 આળ ન. (સં. અલીક) ખોટો આરોપ,
 તહોમત (૨) કપક, આરોપ (૩)
 ઝોહું, આળખંપાળ
 -આળ વિ. (સં.-આણ) પ્રત્યક્ષ નામને
 લાગતો 'વાણ' અર્થનું વિશેષણ
 બતાવે છે; ઉદા. શરમાળ, દંયાળ
 ઝેળ સી. જુઓ 'હંપળ' (અ.)
 ઝોળ સી. (સં. આવણિ) પકિત (૨)
 ઝેણી, વર્ગ (૩) ગવી ચોરી (૪)
 (લાં) ઝોવાળ, ઉપસાગર કે અખાત-
 ના મોં આગળ તજાઈ આવેલો કાદવ
 ઝોળ સી. (દે. ઝોલ્લી) જુઓ 'ઝોલ',

ઉદા. અહોભાગ્ય
 અહો ન. (સં. 'અહન' નું સમાસમાં
 પૂર્વપદ તરીકે) દિવસ; ઉદા. અહોરાત્ર
 ઝોહો અ. (રવાં) આશ્ચર્ય કે ક્રુદ્ધતા
 બતાવતો એક ઉદ્ગાર
 ખોહો પુ. ('ખે.સવું' ઉપરથી) ખોસનારો
 (૨) (લાં) લઠ પણ આળસુ માણસ
 જાહો પુ. જુઓ 'જાસો'
 ટીહો પુ. (રવાં) જુઓ 'ડિંગો'
 દુહો પુ. (સં. દોઝક) દોહરો (૨)
 સૌગંધના લોકસાહિત્યમાંની દિપદી
 પાહો પુ. (જુઓ 'પાહટો') ઝાટકવું એ
 પાહો પુ. જુઓ 'પારસો' (અ)
 ખહો પુ. (જુઓ 'ખહુ') આડો જડેલો
 લાકડાનો કકડો (૨) (લાં) મૂખ
 હાહો સી. (રવાં) હોહા, હોહાર,
 ખમરાણુ (૨) ધામધૂમ, ધમાલ
 હોહો સી. (રવાં) જુઓ 'હોહા'

. બીય (૨) એ ઉતારવાની ચીપ
 કળ સી. (સં. કલા) પેટીને જડેલું યંત્ર
 જેમાં કુંચી ફેરવવાથી એ વસાય (૨)
 યંત્રની આવી, ચાંપ (૩) ળંદની માત્રા
 (પિગળમાં) (૪) (લાં) યુક્તિ, કરા-
 મત (૫) સમજ
 કળ સી. ('કળવું' ઉપરથી, મ.) એકદમ
 (વાગવા વગેરેથી) હાકકા વગમાં થતી
 દુઃખદ સખ્ત ખાલી
 કળ પુ. (પ્રા. કલ) કાદવ (ઝીણો ચીકણો
 કાંપ જેવો), કળી જવાય એવી જમીન
 કાળ પુ. (સં. કાલ) જુઓ 'કાલ' (૨)
 (લાં) દુકાળ (૩) કોથ

કુળ ન. (સં.) જુઓ 'કુલ' ન.
 કેળ સ્ત્રી. (સં. કદલી) જેમાં કેળાં યાય
 . છે તે ઝાડ, રંભા
 કેળ પુ. (સં. કોલ) મોટા જાડા ઉંદર
 ખળ વિ. (જુઓ 'ખલ') ધૂત, શક
 ખાળ પુ. સ્ત્રી. (દિ. ખાલા) મેલા પ્રાણીના
 નિકાલ માટેની નીક (૨) ખાળવાળા
 ખેળ સ્ત્રી. લાઠી, આર, કાંછ [ચોકડી
 ખોળ સ્ત્રી. (દિ. ખોલિઆ) ઉપરની
 ચામડી (૨) ગાદી તકિયા વગેરે ખોલી
 ખોળ પુ. (દિ. ખોલ) તેલ કાઢી લોધા
 પછી રહેતો તેલીબિયાનો કુઓ
 ખોળ સ્ત્રી. ('ખોળવું' ઉપરથી) તપાસ,
 ગળ સ્ત્રી. જુઓ 'ગલ' [શિધ
 ગાળ પુ. ('ગાળવું' ઉપરથી) ગાળતાં
 નીકળેલો કચરો
 ગાળ સ્ત્રી. (સં. ગાલિ) ગાની, અપશબ્દ
 ગોળ વિ. જુઓ 'ગોલ' (૨) પું. પર-
 ૨૫૨ કન્યાની લેવડદેવડ માટે નક્કી
 કરેલું નાતીલાઓનું જૂથ, એકડો
 ગોળ પું. (સં. ગુડ) શેરડીના રસને ઉઠાળી
 ઠારીને ખનાવાનું એક ગરુનું ખાણ
 ગ્વાળ પું. જુઓ 'ગ્વાલ', ગોવાળ
 ઘોળ પું. ગમરાટ
 ઘોળ પું. ('ઘોળવું' ઉપરથી) ચૂનાનું
 પતલું 'પ્લાસ્ટર' (૨) બીની ખડી
 ચળ વિ. (સં. ચલ) ચલિત્વ
 ચળ સ્ત્રી. ખૂજલી, ખંજવાળ (૨)
 (લાં) અજ પો ચટપટી
 ચાળ સ્ત્રી. ('ચાળવું' ઉપરથી) અંગર-
 ખાનો છાતી નીચેનો ઘેર (૨)
 ચાળવું એ

ચોળ વિ. (જુઓ 'ચોલ'=મજા) 'રાતું'
 અને 'લાલ' સાથે 'ખૂખ' એ અર્થમાં
 ચોળ સ્ત્રી. ('ચોળવું' ઉપરથી) ચોળ-
 વાની ક્રિયા (૨) (લાં) ચર્ચા, ચૂંચણું
 છળ પું. ન. (સં. છલ ન.) જુઓ 'છલ'
 છાળ સ્ત્રી. તરંગ, મોજા (૨) છલછાલું
 એ, જલક (૩) (લાં) પુષ્કળપણું
 જળ ન. જુઓ 'જલ', પાણી
 જળ સ્ત્રી. (સં. જલ ન.) જુઓ 'જલ'
 (૨) ભરરડો ફેરવવાની દોરી, જળા
 જેળ ન. તેજ, પ્રભાવ, દેવત
 જોળ સ્ત્રી. (સં. યુગલ) સાથે અવતરેલાં
 બાળકનું જોડું-જોડું
 જાળ સ્ત્રી. (સં. જવાલા) જવાલા (૨)
 એની આંચ (૩) (લાં) કોધનો આવેશ
 ઝોળ સ્ત્રી. (સં. જવાલા) ઝાળ, જવાળા
 ઝોળ ન. ઝોડ વળગણું [નાશવંત
 ટળ વિ. ('ટળવું' ઉપરથી) ટળનારું,
 ટાળ સ્ત્રી. ('ટાળવું' ઉપરથી) નિવારણ
 કરવું-ટાળવું એ
 ટોળ પું. સ્ત્રી. ન. મજાક મસ્કરી, ઢઠો
 ડાળ સ્ત્રી (પ્રા ડાલી) ડાળું, ઝાડની શાખા
 ડોળ પું. (સરં મ.) ઢોળા ભરડતાં
 આખો રહી ગયેલો દાણો, કરક
 ડોળ પું. (દિ. ડોલ) મહુડાનું બી
 ડાળ પું. બ. વ. (જુઓ 'ડોળ') ધાણીમાં
 ફૂટ્યા વગર રહેલા દાણા, ઝોગણા
 ડાળ પું. ન. (સરં મ. દિં. ડોલ)
 આકાર, ધાટ (૨) બહારનો દેખાવ, ઢોંગ
 દાળ પું. ('દળવું' ઉપરથી) ઢોળાવ,
 રસ્તા વચ્ચેનો જોળ ઉતાર (૨) (લાં)
 રીત, દબ, દાળો, ઢંગ (૩) રેશી

બંધની ગેય કવિતામાં 'ધ્રુવપદ'
પાછીનો કાવ્યબંધ (૪) ગાવાની
દ્વય (૫) સંબંધ, ધરોળો (૬)
ખેતરના પાકનો અંદાજ

દોળ પુ. ('દોળવુ' ઉપરથી) ઝાપ,
ધાતુને રસવી એ

તળ ન. જુઓ 'તલ' (૨) મૂળ (૩)
પાયો (૪) જન-મરયાન

તાળ પુ. સ્ત્રી. (જુઓ 'તાલ') ઝાંઝ,
થળ ન. જુઓ 'રથળ' [મંછરાં

ધાળ પુ. સ્ત્રી. (સં. સ્થાલ) મોટી
થાળી (૨) કાઠિારજીના નેવેષનો

પ્રસાદી ધાળ (૩) એ ધરાવતી વખત-
યૂળ વિ જુઓ 'યૂધ' [નું કીર્તન

દળ ન જુઓ 'દલ' (૨) એક મીઠાઈ
દાળ (પ્રા. દે. દાલિ) કઠોળતું દળ-

ફાડિયુ (૨) એની (પ્રવાહી કે ભર-
ભરી) બનાવેલી એક વાની (૩)

દંડાની જરદી (૪) મડગૂમક પર
વળવું ૫૩

ધૂળ સ્ત્રી. (સં. ધૂલિ) મટોડીનો કીણો
જૂકો, જેકું (૨) રસ્તાની રજ (૩)

(લાં.) નકામું-માથ વગરનું કે વચ્ચે એ
ધોળ પુ. ન. (સં. ધવલ) માંગલિક

ગીતનો એક પ્રકાર
નળ પુ. જુઓ 'નલ'

નાળ સ્ત્રી. (અ નઅલ) ઘોડા તથા
બળદને પગે કે જોડાની એડીએ

જડવામાં આવતી લોખંડી ગોળ પટ્ટી
નેળ સ્ત્રી. (જુઓ 'નળી') સાંકળી ગલી-

નળી (૨) દંડાની નળી
નોળ પુ. (સં. નલ્લ) નોળિયો

નોળ પુ. જુઓ 'નોર', નર
પળ સ્ત્રી. (સં. પલ ન.) ધડીનો સાકમો

ભાગ, ૨૪ સેકંડ (૨) ફાલુ
પાળ સ્ત્રી. (સં. પાલિ) જલાશયનો

કિનારો (૨) પ્રવાહીને વડી જતું
અટકાવવા કરેલી ગ્યાડ (૩) સેતુ,

પાળ [ધાડપાકુઓનું ટોળું
પાળ ન. ગાયોના ટોળામાં બળીને આવડું

પીળ સ્ત્રી. જુઓ 'પિયળ'
પેળ પુ. (સં. પેલ) વૃષણ

પોળ સ્ત્રી. (સં. પ્રતોલી) દરવાજો (૨)
(લાં.) દરવાજાવાળો મહોલ્લો (૩)

ફેળ ન. જુઓ 'ફલ' [રેરી
ફાળ સ્ત્રી. (પ્રા. ફાલા) ફલંગ (૨)

(લાં.) ફારો [કુકડો
ફાળ પુ. (સં. ફાલ) કપડાનો લાંબો

ફેળ અ. (ફા.) ચારે બાજુથી ખુલ્લું
(૨) રક્ષણ વગરનું, નધણિયાતું

બળ ન. જુઓ 'બલ', નેર
બાળ પુ. ન. જુઓ 'બાલ(-ળ)'

બેળ સ્ત્રી. બેડ, ચૂલાનો ઉપરનો છટો
બોળ પુ. એક જાતનો મૂદર [ભાગ

બોળ પુ. (સરં મ.) દાણાનો કચરો
બોળ સ્ત્રી. એક છોડ જેના સાવરણ્યા

ચાપ છે
ભળ સ્ત્રી. ('ભળવું' ઉપરથી) ભળી જતું

એ (૨) અથમ ભગતાં થતો સંકોચ
ભાળ સ્ત્રી. ('ભાળવું' ઉપરથી) પતો,

ખજર (૨) સંભાળ
ભેળ પુ. (સં. સિમ્લ ધાતુ ઉપરથી

પ્રા. ભેવ) ભેષ, મિશ્રણ (૨) ભેધાણ,
જળાડ (૩) ભંગાણ, વદ (૪) પુ.

સ્ત્રી. એક ચવાણું (મુંબઈ)
 ભોળ પુ. (સરં મ. ભોળ) તમ્મર
 (૨) તમ્મરથી આવતી જીલ્લી
 મળ પુ. (સં. મળ) મેલ કચરો (૨)
 વિષા [મળલો]
 માળ પુ. (દિ. માલ; સરં મ.) મેડો,
 માળ પુ. (સં. માલ) નિર્જન વેરાન
 ખીડનો પ્રદેશ (૨) (સં. મા) ઉત્તર
 ગુજરાતનો એક પ્રદેશ
 માળ સ્ત્રી. (સં. માલા) માળા (૨)
 રેંટિયાના ચક્કર અને ત્રાક ઉપર
 ફરતી ઢોરી (૩) રેંટની ડાખલા
 ભળવતી શાખલા
 મૂળ વિ. (જુઓ 'મૂલ') અસલ, પહેલાંતું,
 મૂળમૂલ (૨) ન. જુઓ 'મૂલ' (સં.)
 મેળ પુ. (સં. મેલ) મળતાપણું, મંધ.
 મેસતું હોયું એ (૨) બનાવ, સંપ
 (૩) એકઠા થયું એ (૪) રાજનો
 આવક ખર્ચનો હિસાબ (૫) હિસાબ,
 લેખું, મેલ, માટ (સંગીતમાં) (૬)
 (લાં) સગવડ, સંભોગ, સરખાઈ
 મોળ સ્ત્રી. ('મોળ' ઉપરથી) શરીરમાં
 વાયુનું જોર થવાથી મોઢામાં જોડો
 આવે એ (૨) (લાં) મંદો
 મોળ સ્ત્રી. (સરં મોડ) જોડણી (૨)
 ચણતરનું ઈંટ પથ્થરનું પડ
 યાળ સ્ત્રી. (તુર્કી.) સિંહની જરદન પરના
 વાળ, કેશવાળો
 રાળ પુ. (રુપે રિયલ) એક સિક્કો, 'ડાલર'
 રાળ સ્ત્રી. જટ સળગી જોડે તેવો જહમથી
 મળતો એક પદાર્થ
 રેળ સ્ત્રી. (અ. રહલ) વાંચવા માટે

પુસ્તક મૂકવાની ઘોડી
 રોળ પુ. ('રોળ' પરથી) અધ્યોક્ષ, મરજી
 (૨) (લાં) ગજળ, દાટ, પાવમાલી
 રોળ પુ. (સરં મ. રોળા) મોટો જથ્થો
 રોળ પુ. (દિ રોલ) ગજરાટ, શોરબોર
 (૨) અધડો, દસલ
 લાળ સ્ત્રી. (સં. લાલા) મોટ માથી
 નીકળતું ચીકણું પ્રવાહી
 વળ પુ. (સં. વલ) આમળો, આટો
 (૨) (લાં) સંખધ, વગ (૩) યુક્તિ,
 કરામત (૪) દાવ, લાગ (૫) અંટસ,
 કીનો (૬) મમતા, આગ્રહ (૭)
 જાણના થર ઉપર થર ગોઠવી ખડ-
 કેલી લાંબી દાર (કા.)
 વાળ પુ. (સં. વાલ) કેશ, બાલ
 વીળ સ્ત્રી (સં. વેલા) ભરતી (દરિયાના
 વેળ સ્ત્રી. તાણ, આંકડી [પાણીની])
 વેળ સ્ત્રી (મ. વેલ) ગડગૂમડ કે ધાના
 દંદને લીધે સાંધાના મૂળમાં બાજતી
 માંક, ઓઠમ (૨) (લાં) મનનો તરંગ,
 વળું [(૨) વીળ, ભરતી
 વેળ સ્ત્રી. (સં. વેલા) વેળા, વખત
 વ્યાળ પુ. જુઓ 'વ્યાલ'
 શળ પુ. (સં. શલાકા સ્ત્રી.) ગડીથી
 પડેલો આકા, સળ (૨) સોળ
 શળ પુ. (મં. શેલ) શિવા, જાટ
 રાળ સ્ત્રી. (સં. શાલિ) ડાંગર
 શીળ ન જુઓ 'શીલ'
 શૂળ ન. જુઓ 'શૂલ' (૨) સ્ત્રી. સાધો
 લાગો કોટી [(૨) સોળ
 સળ પુ. ગેડ-કે દળાણનો આકા-મરો
 સાળ સ્ત્રી. (સં. સાલ)

વણવાનું એાનર

સૂળ સ્ત્રી. ન. જુઓ 'સૂળ'

સોળ વિ. (સં. ષોડશન) '૧૬'

સોળ પું. (જુઓ 'સળ') સોટી વગેરેના

મારનો શરીર પર પડતો આંક

હળ ન. જુઓ 'હલ', જમીન ખેડવાનું

એાનર, સાંતી

હેળ સ્ત્રી. ('હળવું' ઉપરથી) હેવા,

મહાવરો (૨) જુઓ 'હેડ'

એાળા પું. બ. વ. (દિં. હોલા, સં.

હોલક) લીલા ચણાના પોપટા, પોપટા

સાથેની એના છોડવાની ઝૂડીઓ (૨)

શેકેલા ચણાના પોપટા (૩) શેકેલી

લીલી મગફળીના પોપટા

કળા સ્ત્રી. જુઓ 'કખા' (૨) મોરના

કલાપનો દેહાવતો [નકાગ લેખ, દુર્ભાગ્ય

દાળા પું. બ. વ. (જુઓ 'કાળુ') (લાં)

ચાળા પું. બ. વ. ટીખળ ખાતર

અનુકરણ-નકલ કરવી એ, ચેષ્ટારાં

(૨) હાવભાવ, નખરાં, અંગચેષ્ટા (૩)

અકપટા, તોફાન [કોણ

એાળા પું. બ. વ. (દે ચરચચ) એક

તોળા પું જુઓ 'તુલા'

પળા સ્ત્રી. ('પાળવું' ઉપરથી) પાલન,

સેવા ચાકરી (૨) પાલવવું પડે તેનું

(બાળક ધરકું વગેરે) (૩) કંટાળો

આપે તેવું કામ

બાળા સ્ત્રી. જુઓ 'બાલા'

માળા સ્ત્રી. જુઓ 'માલા'

મેળા સ્ત્રી. જુઓ 'મદિલા', સી

રોળા પું. (જુઓ 'રાલા') એક છંદ (પિં.)

-વાળા પું. કેટલીક અટકોમાં અતે

આવતું 'વાળુ'નું રૂપ; ઉદા. લોખંડ

વાળા, ટેકરીવાળા [અવટક (કા)

-વાળા પું બ. વ. કાડીઓમાં એક

વેળા સ્ત્રી. (સં. વેલા) સમય, વખત

(૨) તિલમ, વાર (૩) (લાં) ખાસ

ટાણું પ્રસંગ (૪) મુરકેલી કે આપ

દાનો પ્રસંગ

શાળા સ્ત્રી. જુઓ 'શાલા', નિશાળ

આળી સ્ત્રી. (સં. આલી) સોનીની

અંગીરી મૂકવાની ઊંચી આટલી

કળી સ્ત્રી. (સં. કલિકા) અણખીલું ફૂલ,

કલિકા (૨) છટો મોતીચૂર (૩) સેવ

(૪) અંગરખાની કે પહેરણની ખાસ

દબને શીવતા કાખ પાસે કગતું શીવણ

કાળી વિ. સ્ત્રી. (જુઓ 'કાળુ') કાળા

રંગની સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી. કાળી ઝાપવાળી

અંજીના પત્તાની એક જાત

કાળી સ્ત્રી. (સં. કાલિકા) (સંતા) કાળ-

કા માતા-હેવી

કોળી વિ. (સં. કૌલિક) ગુજ. કાકિની

એક આદિવાસી જાતનું (૨) પું.

કાકરડો (૩) (લાં) કાળો અથવા

દવાલીન આદમી

કોળી સ્ત્રી. (સં. કુખારડી) કોળાનો વેલો

ખળી સ્ત્રી. (જુઓ 'ખલી') ખળું (૨)

કોળાની દાળ કરવાની જગ્યા (૩)

દૂધની બળી (પાદરા તરફ)

ખોળી સ્ત્રી. (સં. ખોલિ) લાકડી વાંના

રક્ષણ માટે છેડા ઉપર ગોઠવેલ કરડો

કે ટોપચું

ગળી સ્ત્રી. (સરં મ ગુળી) એક વન-

રૂપિત, નીલી (૨) એના પાંદડાંમાંથી

ઠકાતો નીલો રંગ
 ગણી સી. (મ.) અવાજ, સૂર
 ગાળી સી. જુઓ 'ગાલિ', ગાળ
 ગાળી સી. ('ગાળો' પરથી) સાંકડો
 એકવડો માર્ગ (૨) ખીચુ
 ગાળી સી. (સં. ગોલિકા) ગોટી, કાપ
 નાની ગોળ વસ્તુ (૨) દવાની ગોળી,
 શુટિકા (૩) બંદૂક કે પિસ્તોલમાં
 ભરીને મારવાની (સીસાની) ગોટી
 (૪) અંકોશ (૫) દહીં વધોવવાનું
 ચાળી સી. બકરી, હારી ગોળ વાસણ
 ચોળી સી. ચોળ (૨) ચોળાની નાની
 જાત (૨) ચોળાની લીલી સિંગ
 ચોળી સી. (સં. ચોલી) સીચોનો
 ટૂંકો ખાંધનો કળજો, ચોલી
 છાળી સી. (સં. છાગી; ખા. છાકી)
 બકરી, હારી
 જાળી સી. (સં. જાલિકા) વચમાં કાણાં
 રહે તેવી ચૂંથણી (૨) એવી બના-
 વટની વસ્તુ (૩) એવી ચૂંથણીવાળા
 વાળાથી કે સળિયાથી ભરેલું ખારી-
 ખારણાનું કમાડ (૪) એવું ભીંતનું
 જાળિયુ (૫) ભમરડાની જાળ-દોરી
 જોળી સી. કપડાના ચાર છેડા પકડીને
 બૂઝવું પાત્રાકાર કસાય છે તે, ઉઘાલ
 સાધુની ઝોળી (૨) બૂલતી ઝંખતી થેલી
 (૩) બાળકના થોડિયાની જોઈ
 ટાળો અ. ('ટાળવું' ઉપરથી) વિના,
 સિવાય
 ટોળો વિ. ('ટોળ' ઉપરથી) મરકરું
 ટોળી સી. (જુઓ 'ટોણ') નાની મડળી
 ડળી સી. જુઓ 'ડલી' [ચાખા
 ઠાળો સી. (જુઓ ડાળ) નાની ડાળ,

ડાળી સી. (સં. દોલાં) બૂલતી માંચી,
 'રટ્ટેચર' (૨) (લાં) માંડી ખબર,
 મોઢાણુ (૩) મદુકાતો ડાળ [દંભી
 ડાળી વિ. ('ડાળ' ઉપરથી) ડાળધાણુ,
 તળી સી. (સં. તલિકા) ભેડામાં પગના
 તળિયાને બડીને રહેતી ચામડાની
 પટ્ટી, સખતળી
 તાળી સી. (સં. તાલ) જે દુધેળી
 અફાળી કરાતો અવાજ
 થાળી સી. સોની-કંસારાનું એક ઓળર
 (૨) જુઓ 'ચથળી'
 થાળી સી. (સં. ચ્યાલી) ચપટો નાનો
 દાઢ, નાનો ચાળ (૨) પ્રામેદિનની
 ચાળી, 'રેકડ'
 નળી સી. (સં. નલિકા) બુંગળી (૨)
 ચાકું (૩) પવાલી, ધાતુની નાની કોઠી
 નાળી સી. (સં. નાલિકા) એક વનસ્પતિ
 પળી સી. (સં. પલ્લ=પ્રવાહીનું એક
 માપ) કામમાંથી લી તેલ હારા વગેરે
 કાઢવાનું એક લોહાનું સાધન,
 નાનું પાવળું
 પાળી સી. (સં. પાલિકા) હારી
 પાળી (સં. પાનિ=પકિત) વારો (૨)
 પાળી સી. જુઓ 'પાળ,' સી. [પાકી
 પૂળી સી. (જુઓ 'પૂળો') ધાસની
 ખૂંટી [નાની રોટલી (૨) પૂરણપોણ
 પાળી (સં. પુલાક પુ.) તળેલી વજીરો
 ફળી સી. (જુઓ 'ફળિયું') નાનું
 ફળિયું (૨) લાકડી
 ફળી સી. (સં. ફલી) સિંગ
 ફાળી સી. ('ફાળ' ઉપરથી) સાડી (૨)
 લાંબો લૂગડાનો ફાળ

બળી સ્ત્રી. તામ્ર ખીનની કરાતી
એક વાની (૨) ફૂગ, એક વનસ્પતિ;
ઉદા. કાગડાની બળી, બિલાડીની
બળી વગેરે. [[પ્રેમવાચક] (૫.)
બાળી સ્ત્રી. (સં. જાણિકા) બાળા-
સેળી સ્ત્રી. ('બેળવડું' ઉપરથી; હિં. બેરી)
ખીચડી (પુષ્ટિમાર્ગીય પરિભાષામાં)
મળી સ્ત્રી. (પ્રા. મસિઅ, સં. મૃદિત=
પિસાયેલું) ઘેડામાં જોડેલા તેજ
ચીંથરા તથા ધૂળનો ચતો. મેલ (૨)
હનુમાનની મૂર્તિ ઉપરનો તેલ અને
સિંદૂરનો મેલ
માળી પુ. (સં. માલિન) ફૂલઝાડ ઉછેર-
નાર (૨) ફૂલ વેચનાર
મોળી સ્ત્રી. ('મોળુ' ઉપરથી) (લા.)
સળી જેની મીઠા વિનાની લાંબી સેવ
રળી સ્ત્રી. (ગુ. ગુ. રલી) ખુશી, હરખ
(૨) દોસ, દોડ
લાળી સ્ત્રી. (સં. લાલા) કાનની નીચે
લગાડતી ચામડી (૨) લાલી, ધંટની
જીભ (૩) ખૂમ ('પશુ પળી-ખાસ
કરીને શિયાળની), શિયાળી
લાળી સ્ત્રી. ('લાળ' ઉપરથી) રજસાવ
(પશુનો) (૨) બચ્ચાની લાળ ઝીલવા
છાતીએ બંધાતી પતલો માદલો
વળી સ્ત્રી. (સં. વલ્લભિ) પાતળો લાંબો
સોટો-જેવો કે ઘરનાં છાપરાં બાંધવામાં
વપરાય છે
વળી સ્ત્રી. (સં. વલ્લભ) લાકડીને છેડે
જડાતી યોળા [ઉપરાંત
વળી બ. ('વગડું' ઉપરથી) વધારામાં,
વાળો સ્ત્રી. (સં. વાલો) (સોએનું)

નાકનું ધરેણું, નથ (૨) દડી (કાન
વગેરેમાં પહેરાતી)
રાળી સ્ત્રી. (સં. રાલાકા) સળી (૨)
પા રૂપિયાનો વેપારી સંકેત
રાળો સ્ત્રી. (લુઓ 'સડકી') દળમની
-રાળી વિ. લુઓ-શાલી [પચરી
રાળો સ્ત્રી (મં. લાલિ) ડાંગર શાગ
રીંગી સ્ત્રી. (સં. રીતલિકા) બળિયાનો
રોગ, રીતળા, માતા
રૂળી સ્ત્રી. (સં. રૂલિકા) જમીનમાં
રોપેલો અણીવાળો મોટો ખડો સળિયો
જેના પરં પરાંની મોતની શિક્ષા કર-
વામાં આવે છે (૨) (લા.) એની સળ
સળી સ્ત્રી (સં. રાલાકા) લાસનો લાક-
ડનો કે ધાતુનો લાંબો પાતળો મોળ
નાનો કકડો (૨) (લા.) ધોસપરાંજો,
છપુ તોફાન કે ઉછેરણી
રાળી સ્ત્રી. (સં. રૂપાલિકા) પત્નીની
સૂળી સ્ત્રી. લુઓ 'ચળી' [બહેન
હાળી પુ. (સં. હાલિક) ખેડૂત (૨)
ખેતીના કામમાં મદદ કરનાર નોકર
હોળો સ્ત્રી. (સં. હોલિકા) (સં. હા) પૌરા-
લિક એક દેવી (૨) ફાગલની પૂર્ણિ-
માને દિવસે લાકડાં વગેરેનો દગલો
સળગાવવામાં આવે છે રો (૩) (લા.)
એ રીતે વસ્તુનો દગલો કરી સળગાવડું
એ (૩) કુખનો માનસિક પરિનામ
અળુ ન. (સં. આલુ) અગવી-એક
વનસ્પતિ
આળુ વિ. (સં. આલુ) 'વાળુ'ના અર્થનો
તદ્વિત પ્રત્યય; ઉદા. દવાળુ, કપાળુ
આળું વિ. (સં. આલું) લીધું, ખીનું (૨)

તાણું ઉતરેલું કાચું (ચામડું) (૩)
 જરા અડકવાથી દુખાય તેવું (૪)
 નરમ, પોચું
 -આણું વિ (સં. આણું) આપ્રત્યય નામને
 લાગતાં 'વાણું' અર્થમાં વિ. બનાવે
 છે; ઉદા. દુમાણું
 ડાણું વિ (સં. ડાલ) મેચના રંગનું,
 સ્વામ (૨) (લાં) નંકારું, દુષ્ટ (૩)
 અનીતિમય (૪) વસતું સખત કારતું
 વ. ના ભાવવાણું (૫) ચિકંકૃત
 દું-(દું)ણું વિ. (સં. કામલ) ફૂલું, કુમળું
 કેણું ન. (સં. કદલક) કેળમાં થતું ફળ.
 રંભાફળ
 કોણું ન. (સં. કુર્માડક) શાક તરીકે
 વપરાતું એક ફળ, પતકોણું (૨)
 હોમ દવનમાં વપરાતું ધોણું કોણું
 ખણું ન. (સં. ખસ) કણસમાં ગૂંદીને
 કે ગૂંદીને બનાજ કાઢવાની જગ્યા
 ખાણું ન. જમાની બાહેધરી (કા.)
 ખેણું ન. સૂકું માછલું (કા.)
 ગણું ન. (સં. ગલ) ગરદન-ડોક (૨)
 એનો અંદરનો ભાગ, કંઠ (૩) ધાંડી
 (૪) (લાં) અવાજ, ઝર
 અણું ન. (સં. ચુલુક) જમી બીડી હાથ
 માં ધોતી વખતે કરવામાં આવતા
 ચાણું ન. બકરું [કાગળા
 બાણું ન. ભલક (સં.) એકજીભ સાથે
 ગૂંચવાઇ કે ગૂંચાઇને બનેલું કોકકું,
 પૂચું (જેમકે જોડ વેલાતું) (૨) કરો-
 જિયાતું બાતું (૩) આંખની છારી
 (૪) (લાં) કપટની જગ; ફાસલો
 ટોણું ન. (દિ. ટોલ) એતન પ્રાણીઓનો

સમુદાય-સમૂહ

ડળું ન. (દિ. દલ) ડમળી, ફાડતું
 ડાળું ન. (જુઓ 'ડાળ') મુખ્ય થડનો
 ફાટો શાખા
 તળું ન. (સં. તલક) જુઓ 'તળિયું'
 તાણું ન. (સં. તાલક) ગારણા પેટી વગેરે
 બંધ કરવા માટે વપરાતી કળવાળી
 એક બનાવટ, સાંચવણું
 ચાણું ન. (સં. સ્થાલ) ધંટીનું ચોકું
 (૨) ફૂવાના મોં ઉપર બનાવેલી
 પાત્રાકાર જગ્યા (૩) ઝાડનું પામણું
 મૂળના ગાંઠવાળો ચડિયાનો ભાગ
 ધોણું વિ. (સં. ધવલ) સફેદ, ભીજળું
 (૨) ન. (લાં) (કદાક્ષમાં) કલંદ
 નાણું ન. સં. (સં. નાલક) વહેળો, નાની
 નદી (૨) પુલનું એકવડું ગરનાણું
 નોણું ન. (સં. નકલ) એક ભતતું
 સાપોલિયુ (૨) ગોરસાં ધોવાના ફૂલો
 પળું ન. (સં. પલ) પાવણું, પ્રવાહી કાઢવાનું
 પાણું વિ. ('પળવું' ઉપરથી) પગે ચાલનારું
 પીણું વિ. (સં. પીતક, પ્રા. પીચલ)
 હળદરના રંગનું
 ફેણું ન. (સં. ફેલક) હથિયારનું ફળ-
 પાતું (૨) મેલડી વગેરે દેડીઓના
 સ્થાનમાં રખાતું એમનું શસ્ત્રનિશાન
 ફાણું ન. (જુઓ 'ફાળક') દોરા ઉતાર-
 વાનો ફળોઝા-વરવીટા
 -બોણું વિ. ('બોળણું' ઉપરથી) બોળનાર
 (સમાસને બતે); ઉદા. કુળબોણું
 ભાણું અ. (સં. ભદ્રક) ભલે, ઠીક, વારુ
 લેણું વિ. (ભગતું ઉપરથી) ભેટું
 ભોણું વિ. (દિ. ભોલ) કપટમાં ન સમજે

તેનું, સાલસ (૨) મૂળ
 માથું વિ. ('માથું બેઠું'નું દૃકું ૩૫)
 વદાલમાં કે નિરર્થક નામ સાથે
 વપરાય છે (આમર્વાદિક ભાવમાં)(કા.)
 માથું વિ. (સં. મુદ્ધ) ઢીલું, પોચું
 (૨) (લાં) ફિક્કું, સ્વાદ વગરનું
 રોથું વિ. (જુઓ 'રોથું') અધારા-
 વાળું (૨) મેલું, રોથાપેલું (૩) જુઓ
 'રોથું' (૪) ન. જુઓ 'રોથો', કનિયો
 તોફાન, ધિંગાણું
 વળું ન. (સં. વલ્લવક) મંડળ, સમુદાય,
 પક્ષ (૨) જોળી (૩) જમીનનું પડ
 (૪) લગ્નમાં થતો પરસેવાનો ઝાળ
 ડાબ, વળિયું (૫) વજ્રથું (૬) સરીરનો
 આધો (૭) અસ્તર (૮) પાણીના
 જમીનમાં વહેતાં વહેણ (૯) (લાં)
 મનનો તરંગ
 વાળું ઓ. (સં. વાળક) વેળું, રેતી
 વાળું ન. (સં. વિકલક) (લાં) રાત્રિ-
 ભોજન, સાંજનું ભોજન
 વાળું વિ. (સં. પાલક) 'ના સંબંધનું'
 '-ની માસિકીનું' '-ના ધંધાનું' વગેરે
 અર્થોમાં નામને અંતે; ઉદા. ગાડી-
 વાળો, ધરવાળો, માટીવાળો, દૂધવાળો
 વેળું ઓ. (જુઓ 'વેળું') રેતી -
 વેળું ન. (જુઓ 'વેળા') ટાણું સમય,
 વખત (કા.) (૨) (લાં) કુરસદ,
 નવરાસ [જીવડો, શીંગા
 શીળું વિ. (સં. શીતલક) ઠંડું (૨) ન.
 સાળું વિ. ('સાળો' ઉપરથી) નિરર્થક
 પડેલી ટેવની ગાળ; ઉદા. 'મારું
 સાળું' 'સાળી વાત' (૨) (સં.) 'માથું'

પેડે વદાલમાં કે નિરર્થક ભાવાય
 સોળું વિ. (સરં મ. સોવળા) ધો
 અવગ રાખેલું (૨) ન. (સરં
 સોવળે) અમોદિયું (૩) (લાં) મરં
 સોળું ન. (જુઓ 'સોળ') મારને લી
 સરીર પર પડેલા સળ; સોળ
 આળે અ. (સં. અલીક) ઝેળ
 ઝેળે અ. (સં. અલીક) વૃથા, ફોગલ
 વગર મહેનતે
 તળે અ. (સં તલ-સ. ઝે. વ.) ની
 તળિયે [આપખુશી
 ઝેળે અ. (સરં 'મેતે') જાતે, પો
 ઝોળો પું. (જુઓ 'ઝોળા') અણ
 પોપટાનો પૈક, ઝોળા (૨) રોંગણા
 લાડ્યું
 ઝોળો પું પડાણો, ઝોળાણો (૨
 (લાં) સહેજ રપડાં કે સંબંધ (૩
 રક્ષણ, આશ્રય (કા.)
 કળો પું. જુઓ 'કલો', કલાપો
 કળો પું. (જુઓ 'કળ'તંત્ર) આવેશ
 કળો પું. (સં. કલક) કળનાં કલનો
 રોડો, પોટો
 ખાળો પું. ('ખાળવું' ઉપરથી) અટકાવ
 રોકાણ (૨) (લાં) વાર, વિવ્રંજ
 (૩) ખંદર, ખાડી (૪) મુકામ
 વિસાઓ
 ઝેળો પું. ('ઝેવું' ઉપરથી) નાટકમાં
 ઝીનો વેશ લેનાર પુરુષ (૨) ભવિયો
 ઝોળો પું. (સં. કોડક) પત્તાની વાળા
 બેસતાં બેઠે બંધ ઉપર ઘૂંટણ
 સુધી થતી આસન જેવી જાળાનો ભાગ
 (૨) (લાં) એ ભાગ ઉપરના વસ્ત્રને

(એમાં કાંઈ લેવા) ઝોળા પેટ કરાય
છે એ (૩) દત્તક પુત્રનું વારસે આવતુ
ગોળો સી. (સં. ગુફ્તી, પ્રા. ગલોઈ)
એક વેશ (અત્યંત કડવી)

ગોળો પું. ટેવ, લત

ગોળો પું. (સં. કાલક, પ્રા. ગાલઅ)
(લાં) અમુક સમય (૨) મોસમ;
ઉદા. કેરીગોળો, લગનગોળો (૩)
ધરનો વિભાગ, ખંડ (૪) એ સ્થળ
કે કાળ વચ્ચેનું અંતર (૫) પહોળાઈ,
પતો (૬) અમુક જગ્યા, પ્રદેશ (૭)
સરકાવી જવાય એવું નાકું, ફસિ
(૮) દળણું ઝોરવાનું ધંદીનું મોં (૯)
અંગડી વગેરે વાસ (૧૦) સરીરનો
ખાંધો (૧૧) (સર. મ. ગાળા)
મોટી ગાળા, ખીણ (૧૨) (સર.
મ. ગાળા) સીને પહેરવાનું એક
જાતનું વસ્ત્ર

ગોળો પું. ('ગાળવું' ઉપરથી) ફેર, વટાવ

(૨) પેટમાં ગળાઈને જામેલો મળ

ગોળો પું. (સં. ગોલક; ફા. ગોલક)

કાષ્ઠપિણ્ડ ગોળ વસ્ત્ર, પીડો (૨)

ગોલકથી મારવાનો પીડો (૩) તોપથી

મારવાનો પીડો (૪) પાણી વરવાની

મોટી ગોળા (૫) પેટના સ્નાયુનો

એક વાતરોગ (૬) કાનસના દીવાનો

પોટો, ચીમની (૭) વીજળીનો 'જલ' (૮)

(લાં) ગપગોળો

ગોળો પું. અંગભાવ બનાવતી ચેષ્ટા

(૨) (લાં) લક્ષણ, નિશાની, એધાણ

ગોળો પું. ('ગાળવું' ઉપરથી) જાપરું

ચાળનારો, સંચારો

ગોળો પું. ('ગોળવું' ઉપરથી) પ્રવાહીનું

ગોળાને કે ઉકાળાને બનાવેલું પેય (૨)

(લાં) વિચારોની ગડબાગ

ગોળો પું. (સં. ચોલ) અંગરખાનો

કોટો (૨) સાધુ કુટીરો ઢીલો મૂલતો

ખૂલતો પહેરે છે એવો ઝોનો

છોળો પું. રમડો (દહીં વગેરેનો)

છાળો પું. (સં. છામ) બકરો

જળો સી. (સં. જલૌકા) પાણીમાં

ઘતો એક જીવડો (ખરાબ લોહી

ચૂસી લેવા એને ચામડી પર વળગાળ-

વામાં આવે છે) (૨) (લાં) લપ,

વળગાડ

ટાળો પું. ('ટાળવું' ઉપરથી) (લાં)

વાયદા કર્તાકરવા એ (૨) જુદાઈ-અંતર

મણવું કે રાખવું એ (૩) ભેદ, ખેલ

અમતકાર

ટાળો પું. (સં. તાલ) સંજોગ, તાકડો,

તાળો (૨) પરિચય, ઝોળખાણ

ટાળો પું. ('ટાળું' ઉપરથી) મોટું 'ટાળું'

ડાળો પું. (દિ ડોલ=આંખ) આંખનો

ગોલક (૨) આંખ (૩) (લાં) નજર,

ધ્યાન (૪) મોરનાં પીછાનો આંદો

ડાળો પું. (સં. ડોલ, પ્રા. ડોલ)

ગર્ભવતીની ઇચ્છા (૨) પહેલું આણું

દાળો પું. ('દાળવું' ઉપરથી) આરામ,

વિશ્રાંતિ (૨) (લાં) દગ, રીતભાત

(૩) પદ્ધતિ, દગ

તાળો પું. (મ તાળા; સં. તાલ)

મળવું-અંધ એસતું હોવાપણું (૨)

દિશાળ ખરો છે કે ખોટો એની

તપાસ (૩) (લાં) મેળ, ખગિલ

ધાળો પું. (સં. ગ્રાહક) મોટી ધાળો,
ખૂમચો, યાળ, ટાટ

નળો પું. (નળ ઉપરથી) મોટી નળી
(૨) ઘૂંટણથી પાટલી સુધીનો લાંબો
અવયવ કે એનું હાડકું (૩) પેઢીથી
છાતી સુધીનો ભાગ (૪) ધાતુની
મોટી નળાકાર ઝોડી, પવાલું

નાળો પું. (સં. નાલિક) પાણીમાં થતો
એક વેણો

પળો પું. (મં. પલ) મોટી પળા, પાવળા

પાળો પું. ('પળવું' ઉપરથી) પગપાલો
મુસાફર (૨) મુલતી કે લશ્કરી પેદાશ
સિપાઈ

પાંગો પું. (સં. પાણક) પારો, સ્વામિ-
નારાયણ સંપ્રદાયના સાધુઓનો સેવક

પૂળો પું. (સં. પૂવ) ધાસ કે કડખનું
મોટું પૂળપું (૨) (લાં) આગ, નાચ

ફાળો પું. ('ફાળવું' ઉપરથી) ફિસ્સો
(૨) વહેંચણી (૩) ઉપરાણું, ટીપ, ફુંક

ઘોળો પું. ('ઘોળવું' ઉપરથી) અધિ
આવવા પલાળી રાખેલો લોટ (૨)
મીઠામાં આથેલાં લીલાં ફળ (૩)
લરકા જેવી એક સાદી વાની (કા.)

માળો પું. (જુઓ 'માળ') પપ્પાનું
ઘર (૨) મેડો, મળલો (૩) ઘણું
કુટુંબો રહી થકે તેવું ઘણું મળ-
વાળું મકાન (ખાસ કરી મુંગધમાં)

(૪) એતરનો માંચડો [એ:]

મૂળો પું. (સં. મૂલક) શાકમાં વ

મેળો પું. (સં. મેલક) મેળાપ,

(૨) ઉત્સવ નિમિત્તે કે ઉત્સવ
ઘણું માણસોનું એકઠા થવું એ

રેળો પું. ('રેળવું' ઉપરથી) કડ

રોળો પું. (દિ. રોલ) ગડમાંજ
ધોંધાટ, ખૂમ

રોળો પું. ('રેળવું' ઉપરથી) કમાલ

લાળો પું. (સં. અલાત) અંગારો

લોળો પું. (સં. લોલા સ્ત્રી) જીભ (૨)
જીભનું 'વળાંકે લેતું' ટેરવું [વ]

વળો પું. (જુઓ 'વળાં') નાડી મો

વાળો પું. (સં. વલય) ધાતુનો લાં
તાર (૨) એક રોગ જેમાં હાથ

પગની આમડીમાં સોજો આ
રોગો થઈ ફૂટતાં તાર જેવું નાં

નીકળે છે.

વાળો પું. વીરણના તંત્ર, ખમ

શીળો પું. (સં. શીતલક) જાંબો

રોળો પું. ઉંદરની નાતનું કાંટાવાળું
એક જંગલી પ્રાણી [કાંટાવાળું]

સળો પું. ('સળવું' ઉપરથી) સડો,

સાળો પું. (સં. સ્થાલક) પત્નીનો ભાઈ

હાળો પું. (સં. હાલિક) હળ ખેડનારો,
ખેડૂત (૨) (લાં) પતિ (૩) મરદ

ક્ષ

પું. (સં.) દૂત રમવાનો પાસો
 (૧) માળાનો મળકો (૩) ધરી (ચક્રની
 પૃથ્વીની) (૪) આંખ (૫) માનેદ્રિય
 (૬) વિષુવવૃત્તાથી ઉત્તરદક્ષિણ કોઈ
 શુ જગ્યાનું ગોલીય અંતર (જૂગોળ)
 પું. ન. (સં.) રીછ (૨) નક્ત્ર,
 ધર તારો (૩) પું પૌરાણિક
 ગોળના સાત પર્વતમાંનો એક
 પું. (સં.) બગલ, કાખ (૨) પાસુ,
 પું (૩) (લાં) કણદોરો [બગલ
 -ક્ષી] સ્ત્રી. (સં. કુક્ષિ) કૂખ,
 -ખ) ન. (સં. ચક્ષુસ્) ચક્ષુ,
 ખ. (૫) [સેવક
 પું. (સં. યક્ષ) યક્ષ, કુબેરનો
 વે. (સં) ચતુર, પ્રવીણ (૨) પું.
 'શા) એક પ્રજાપતિ, ઉમાના પિતા
 -ક્ષા) સ્ત્રી. (સં. દ્રાક્ષા) એક
 નું મેવાનું નાનું ફળ (૨) કિસમિસ
 પું. (સં.) કાગડો
 િ. (સં.) તરફેણ, બાજુ (૨) તક,
 ન (૩) તકરારમાં પક્ષની એક
 ખૂ (૪) પક્ષપાત (૫) પખવાડિયું
) સાધ્ય, જેને વિશે સિદ્ધ કરવાનું
 ત (ન્યા.) (૭) પાંખ
 પું. (સં. બક્ષ્ય ન.) બખ, ખોરાક
) સિકાર
 પું. (સં.) મુક્તિ, છુટકાણ (૨)
 િ પછી ફરી જન્મ ન લેવાની
 શબ્દગત દશા [સેવક
 િ. (સં.) એક દેવતાનિ, કુબેરનો
 રે. (સં.) રસદીન, લખુ (૨) કોર

લક્ષ વિ. (સં.) લાખની સંખ્યા (૨)
 ન. ધ્યાન, લક્ષ્ય (૩) (તાકવાનું)
 નિશાન (૪) ઉદ્દેશ
 વક્ષ ન. (સં. વક્ષસ્) છાતી
 વૃક્ષ ન. (સં. પું.) ઝાડ
 રાક્ષ વિ (સં.) સિદ્ધિલુને યોગ્ય, શિખાઉ
 ઇક્ષા સ્ત્રી. (સં.) નજર (૨) નેત્રું-
 વિચારનું એ
 કક્ષા સ્ત્રી. (સં) મઠનો આકાશમાં
 ફરવાનો માર્ગ (૨) રિયતિ, શ્રેણી
 (૩) કેડ, પડખું (૪) છાકડી (૫)
 ઓરડો, ખાનગી ખંડ (૬) અંતઃપુર
 (૭) રાજમહાલયમાંની પ્રત્યેક મોકી
 કંક્ષા સ્ત્રી. (સં.) આકાંક્ષા, ઇચ્છા
 દીક્ષા સ્ત્રી. (સં) ગુરુ પાસેથી મત
 નિયમ કે મત્ર લેવાં એ (૨) મતાદ
 શરૂ કરતાં એનો વિધિપૂર્વક સંકલ્પ
 કરવો એ (૩) (લાં) પાસ, અસર
 સિક્ષા સ્ત્રી. (સં.) ભીખ (૨) બિક્ષામાં
 મળેલી વસ્તુ [(૩) રાખ
 રક્ષા સ્ત્રી. (સં.) રક્ષણ (૨) રાખડો
 રિક્ષા સ્ત્રી. (અં. રિક્ષો) માણસથી
 ખેંચાતી નાની જે કે તથા પેદાની
 ગાડી (૨) એવી યાંત્રિક ગાડી
 લાક્ષા સ્ત્રી. (સં.) લાખ, અગતો
 શિક્ષા સ્ત્રી. (સં.) શાન, બોધ, શિખા-
 મણુ (૨) સગ્ન (૩) વેદાંગમાંનું
 ઉચ્ચાર-શાસ્ત્ર
 અક્ષિ સ્ત્રી. (સં. ન.) આંખ
 અકુક્ષી સ્ત્રી. (સં.) રીછડી
 -ઠંક્ષી વિ. (સં. ઠંક્ષિત) ઇચ્છા કરનાર

(અમામમાં અતે), ઉદા. દર્શનકક્ષી,
કૃષાકક્ષી
તા પુ. (કા. બક્ષી) લશ્કરને પગાર
આપનાર અમલદાર (૨) નાગરો વ૦
માં એક અટક
મક્ષી વિ (સં. બક્ષિન) બક્ષ કરનાર
(અમામને અતે); ઉદા. માસબક્ષી
કક્ષી વિ (સ. બક્ષિન) લક્ષવાળું

(સામાન્ય રીતે સમાસને અ
એકબક્ષી, આત્મલક્ષી ૫
અક્ષી ઓ (સં. 'સાક્ષિન'
સાક્ષ, સાખ, સાહેદો
સાક્ષી વિ પુ. (સં. સાક્ષિન) ન
જોનાર (૨) સાક્ષી પૂરનાર
કક્ષુ ઓ. (સં.) ચેરડી
અક્ષુ ન ઓ (સં. અક્ષુ ન

૨૧

અક્ષા વિ. (સં.) અષ્ટગણ્ય (૨) મૂખ
તજક્ષા વિ. (સં.) (અમુક વિષયનો)
જલકાર વિદ્વાન, તદ્વિદ
પ્રજા વિ. (સં.) બેકું સ્થાન ધરાવનાર
ગાની (૨) ગણુ [(૨) ગાતા
પ્રજા વિ (સ) બુદ્ધિશાળી, ચતુર
યક્ષા પુ. (સ) એક વેરોક્ત કર્મ, યાગ
(૨) ધાર્મિક પ્રતાદિકની ક્રિયા (૩)

લોકમંત્રક કે સેવા અર્થે કરે
ઉદા. નેત્રયક્ષ, દંતયક્ષ
સુક્ષા વિ. (સં.) ગણુ, ચતુર, સ
આક્ષા ઓ. (સં.) હુકમ, આપ
પ્રજા ઓ. (સં.) તીક્ષ્ણ
સક્ષા ઓ (સં.) જ્ઞાન, ના
જ્ઞાન, સમજ (૩) સ્થાન નિ
(૪) નામ (બ્યા.)
રાક્ષી ઓ. (સં.) રાણી